
INDIANA UNIVERSITY LIBRARIES
INDIANENSIS UNIVERSITATIS SIGILLUM
MDCCCXX
LUX ET VERITAS

INDIANA UNIVERSITY LIBRARIES
INDIANENSIS UNIVERSITATIS SIGILLUM
MDCCCXX
LUX
ET VERITAS

ONS VOLKSLEVEN

ANTWERPSCH-BRABANTSCH TIJDSCHRIFT

voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

ONDER LEIDING VAN

J. CORNELISSEN & J. B. VERVLIET

ONDERWIJZER TE St ANTONIUS-BRECHT | TE ANTWERPEN.

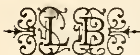
1ste JAARGANG
1889.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden ; vele volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, Wedstrijd 1874.

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen; in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche Volkskunde.

BRECHT.

L. BRAECKMANS, DRUKKER-UITGEVER.

INHOUD.

DRUKFOUTEN.

Bladzijde			Fout	Verbeterd
5,	in 't midden		weg	eweg
7	(*1e uitgaaf*) van boven		stopt	sopt
8	(2e *uitg.*)	b.	stjedje	stjetje
15	(2e *uitg.*)	m.	Fortuin v. | m.	Fortuin v. | o.
21		b.	notteux	motteux
25		b.	brändde	brände
26		m.	Vijfhondérd Christenen	Vijf wonden Christi
43		b.	vlem	vlam
43		o.	was bedrogen de boər	was bedrogen en de boer
50		m.	*Deezekespeerd*	*Deezekespeerd*
57		m.	hooter de poot	hooter de foot
62		m.	lekkebaart	lekkebaardt
62		m.	notenboeén	notenboeëm
62		o.	ieërder	ieërda
70		o.	Te roepen	Ze roepen
72		o.	Mispel v.-m. | m.	Mispel v.-m. | v.
73		m.	staat tweemaal : sprak de maagd.	
77		m.	ondergeen	ondereen
86		m.	't Is olie	't Is de olie

Op bl. 60, in het liedeken *a*, aan den voet der bladz., is het vers vergeten : « Negen kwam ik tegen. »

Van het dansliedeke nº 1, op bl. 68 is maar de tweede helft afgedrukt. De eerste helft — *lapsus impressoris* — is niet in de pen, maar in de letterkas gebleven. Er moet dus voorkomen :

En zij heeft haar witte kousen aangedaan,
Om naar 't bal te marcheeren ;
En zij heeft haar witte kousen aangedaan,
Om naar 't bal te gaan.

ONS VOLKSLEVEN

ANTWERPSCH-BRABANTSCH TIJDSCHRIFT

voor Taal en Volksdichtveerdigheid, Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

God zij geloofd! De tijd is voorbij dat de studie der folklore in onze Dietsche gewesten, zoo goed als verwaarloosd wierd!

De tijd is voorbij, dat de weinige beoefenaars van die belangrijke wetenschap, als dwazen uitgelachen en bespot wierden!

In de leste jaren immers is die studie wondersnel vooruitgegaan, en te allen kante zijn kloeke mannen, begeesterde minnaars van taal en volk, al het volksaardige uit hunne gouwen aan 't opteekenen en in tijdschriften aan 't bijeenbrengen.

Zoo heeft West-Vlaanderen *Rond den Heerd* en *Loquela*; Oost-Vlaanderen, 't kortelings gestichte *Volk en Taal*; Limburg en Luik, 't oudere *'t Daghet in den Oosten*, terwijl *Volkskunde* met algemeene, vergelijkende folklore bezig is.

Antwerpen en Brabant alleen, zijn tot hiertoe blijven slapen....

't Is dan hoog tijd dat wij ook de handen aan 't werk slaan om de schatten, in onze streken begraven, op te delven en in 't licht te stellen.

* * *

Ons doel is :

1° Ten blakke brengen al wat ons volk kenmerkt in woord en lied, huiselijk leven en innig geloof en zeden ;

2° Liefde verwekken voor onze levende en frissche volkstaal;

3° Daardoor en ook door 't herinneren aan 't verleden, het onze bijdragen om den Dietschen volksgeest herop te beuren, die reeds zoo deerlijk aan 't verbasteren is; om onzen Nederduitschen stam en zijne rijke tale te verheffen; in één woord, om eigen taal en eigen zeden in eere te herstellen.

* * *

Wij doen dus 'nen warmen oproep aan al die onze pogingen goedkeuren, die meewerken en ons ondersteunen willen met raad en daad. Inschrijvingen en alle meedeelingen, hoe klein of niet, zullen met den meesten dank aangenomen worden.

U vooral, Onderwijzers en Studenten, zeggen wij : Gij zijt de mannen die ons 't meeste helpen kunt! Gij, Onderwijzers, door uw dagelijksch verkeer met de kinderen en den onverbasterden volksman uwer streek; Gij, Studenten, vurige knapen en taaie kampers, gedurende den verloftijd, rond den huiselijken heerd!

Wij hopen dan op uwe welwillende meewerking. Geve God dat zij ons niet ontbreke!

* * *

Ons Volksleven zal verschijnen in maandelijksche afleveringen van acht bladzijden in 8° en 1,50 fr. 's jaars kosten. Voor de Studenten is er 0,25 fr. afslag.

* * *

Bijdragen en meedeelingen te zenden aan den Schrijver onzer Gilde, den Heer J. Cornelissen, onderwijzer te Sint-Antonius-Brecht, en aan den Heer J. B. Vervliet, Welvaartstraat, 61, te Antwerpen.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz, in 8°* *voor 1,50 fr.; 1,25 fr. voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

1e Jaar

1889

Afl.

1 & 2

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

AAN ONZE LEZERS.

God zij geloofd! De tijd is voorbij dat de studie der *folklore* in onze Dietsche gewesten, zoo goed als verwaarloosd wierd!

De tijd is voorbij, dat de weinige beoefenaars van die belangrijke wetenschap, als dwazen uitgelachen en bespot wierden!

In de leste jaren immers is die studie wondersnel vooruitgegaan, en te allen kante zijn kloeke mannen, begeesterde minnaars van taal en volk, al het volksaardige uit hunne gouwen aan 't opteekenen en in tijdschriften aan 't bijeenbrengen.

Zoo heeft West-Vlaanderen *Rond den Heerd* en *Loquela;* Oost-Vlaanderen, 't kortelings gestichte *Volk en Taal;* Limburg en Luik, 't oudere *'t Daghet in den Oosten,* terwijl *Volkskunde* met algemeene, vergelijkende *folklore* bezig is.

't Was dan hoog tijd dat wij ook de handen aan 't werk sloegen om de schatten, in onze gouwen begraven, op te delven en in 't licht te stellen.

*
* *

Ons doel is:

1° Ten blakke brengen al wat ons volk kenmerkt in woord en lied, huiselijk leven en innig geloof en zeden;

2° Liefde verwekken voor onze levende en frissche volkstaal;

3° Daardoor en ook door 't herinneren aan 't verleden, het onze bijdragen om den Dietschen volksgeest herop te beuren, die reeds zoo deerlijk aan 't verbasteren is; om onzen Nederduitschen stam en zijne rijke tale te verheffen; in één woord, om eigen taal en eigen zeden in eere te herstellen.

*
* *

Wij doen dus 'nen warmen oproep aan al die onze pogingen goedkeuren, die meewerken en ons ondersteunen willen met raad en daad. Inschrijvingen en alle meederlingen, hoe klein of niet, zullen met den meesten dank aangenomen worden.

U vooral, Onderwijzers en Studenten, zeggen wij : Gij zijt de mannen die ons 't meeste helpen kunt ! Gij, Onderwijzers, door uw dagelijksch verkeer met de kinderen en den onverbasterden volksman uwer streek ; Gij, Studenten, vurige knapen en taaie kampers, gedurende den verloftijd, rond den huiselijken heerd !

Wij hopen dan op uwe welwillende meewerking. Geve God dat zij ons niet ontbreke !

DICHTVEERDIGHEID.

Kinderliedekens uit Antwerpen.

De eerste stap dien de verzamelaar op het gebied der *folklore* waagt, brengt hem gewoonlijk tot de kinderen, en vooral tot de meisjes.

Bijna geen enkel van hunne spelen, of het wordt veraangenaamd door een liedeken of een telsel ; nemen wij b. v. *kokeneten.*

Eenige kinderen, meestal meiskens, maken een kransken en noemen eene *moeder*. Moeder zorgt voor snoeperijen of ontvangt wat *heure kinderen* meegebracht hebben. Pottekens en pannekens worden voor den dag gehaald ; en moeder bereidt het eten, juist gelijk zij het thuis heeft zien doen.

Terwijl zij hiermee bezig is, zitten de kleinen geduldig te wachten ; heeft moeder bijna gedaan, dan wordt er een kruis gemaakt :

Rekke

solfer——— | ———stekke(n),

de pekke

waarna men bidt :

Onze Vader die in d'hemelen zijt,
Die de dikke boterhammen snijdt ;
Ons Lie(ve)vrouwken is zoo goed,
Dat ze er een beetje boter op doet.

Is nu het eten gaar, dan roept moeder :

Koken —, kokeneten,
't Spinneke staat in 't eten ;
Al die nie(t) en komt,
Die is vergeten.
Eten, eten, eten !

En nu gesmuld dat het een lust is om zien !

Hebben ze hun buiksken vol, dan maken zij (als brave kinderen), nog een kruis :

Knip

in 't——— | ———keldergat,

knap

en 't spel is uit.

Zoo strekt hunne dichtveerdigheid uit, tot alles was hun maar belang oplevert, of indruk op hun jeugdig gemoed maakt.

In de eerste plaats hebben wij de natuurverschijnsels, zooals sneeuw, hagel, regen, enz.

Als het sneeuwt, dan zingen de kinderen :

Deezeke schudt zijn beddeken uit,
Hij laat zijn pleumekes (= pluimekes) vliegen, vliegen ! (1)

Als 't hagelt :

Jan hagele, Jan hagele, met zijne(n) lange(n) neus ;
Hij heeft 'ne(n) neus gelijk een pin,
Daar kunnen wel du(i)zend snuifkes in ;
Jan hagele, Jan hagele, met zijne(n) lange(n) neus.

Als 't regent en de zon schijnt, dan heet het « *duveltjes kermis* ». (2)

Voor den regen hebben de kinderen 't volgende liêken :

En als 't te Brussele regent,
Dan liggen de straatjes nat ;
Dan komt er 'ne(n) arme keuteleer,
Die krijgt al veur ze' (= zijn) g...
Roebededoe, roebededoe, slaagt de trommel al op ze' g...

Ge ziet, de Sinjoor is nogal spotziek ; doch men zet het hem betaald ook, want men roept hem gispenderwijze toe :

Kek (kijk) Sinjoor, 'nen uil op 't dak ;
Schiet hem er af, 'ne(n) stuiver in uwe(n) zak.

Verschillige feestdagen in 't jaar geven gelegenheid aan een liedeken of een telsel.

Met Nieuwjaar zingen de kinderen :

Nievejaarke zoete,
't Varken hee' vier voete(n),
Vier voeten en eene(n) steert,
't Varken is geen (o)ordje weerd.

Ofwel :

Op eenen Nieuwjaarsavond,
Den bakker sloeg ze' wijf,
Met eenen dikken kluppel,
Zoo deerlik op heur lijf,
De kluppel die wou nie' breken,
Het wijf da' wou nie' spreken,
De kluppel die brak,
Het wijf da' sprak,
En den bakker heét op ze' korentje g'had.

En met Vastenavond :

Vastenavond, Vastenavond,
Karnaval
Dan loopen de zotten overal.

---

(1) Ook in de Kempen.

(2) In de Kempen :

't Rêgert en het zonneke schent (schijnt) :
't Is kermis in de hel.

Als de klokken van Rome terugkomen, op Paaschavond :

Bim, bom, beieren,
De klokken brengen geen eieren,
Wat brengen ze dan ?
Spek in de pan,
Met 'nen rijzen boterham.

De kinderen houden veel van St.-Niklaas, en de H. Man ziet de kinderen ook geerne, zoo geerne dat hij het hun in 't geheel niet kwalijk neemt, dat ze zoo gemeenzaam tot hem durven spreken. Luistert maar :

1e Kind. — Sintene Klaas ! Hope de baas,
Brenge wat in me' schoentje,
'En appeltjen of e' lamoentje ;
'E notjen ôm te krake',
Da' zal wa' beter smake' ;
Geft de klein kindere' wa',
En laat de groote loope'
Deur Sin-Jeurres (= St Joris) poorte'.

2e Kind. — De poorte' zijn geslote' ;
1e Kind. — Loopt dan deur de gote'.
2e Kind. — De gote' zijn te nat ;
1e Kind. — Loopt dan deur het varke' ze' g...
2e Kind. — Het varke' ze' g... is te warm ;
1e Kind. — Loopt dan deur den darm.
2e Kind. — Den darm is te rot,
1e Kind. — Loopt dan deur het poesjenellekot !

Dat liêken wordt ook als telsel gebruikt en dan wordt het door één van de kinderen opgezeid.

Sint-Marten is ook een welbekende heilige in de kinderwereld ; de kleine deugnieten vragen stoutweg :

Sinte-Marte kruk !
Geft me 'nen appel,
Ik geef euw e' stuk ;
Geft me 'nen heele,
Ik zal hem deele.
Geft me 'nen halve,
Ik zal hem dalve ;
Geft m' e kwartier
Ik goei het in 't vier !

Ge ziet, ze durven dreigen, de kaboutermannekens ; zorgt echter dat ge het hun niet verwijt, want ze zouden u antwoorden :

Laat alle winden waaien ;
Laat alle meulekes draaien ;
Laat alleman betijen,
En moeit u met uw eigen.

J. B. Vervliet.

Het Vertelselke van Lompen Jan.

Daor was is 'nen boerezeun en ha hiet Jan en ha was nog te lômp (1) ôm veur den duvel te dânsen (2).

Ha wönde daor ieverâns (3) alleen mee' ze' moeder en daor kreeg (h)em veul kijven af, ômdat (h)em toch zoe lômp was en diksewijl (4) alles verkeerd dee' wa' z' (h)em gebooi (5).

Daor gao-de na van hooren.

—« Jan, zee ze moeder is tegem hum, Jan zee ze zoo, neem' (h)et vet is van 't vier af en giet (h)et over de koolen, maor nie' klasse' zelle' !

— Da's goed, moeder, zee Jan zoo, 'k zal ek ik er veur zörgen.

Maor as 's noenes de koolen op taofel kwaomen eh, tuns (6) waore' ze me zoe maoger, zoe maoger en zoe aongebrand da' ze bekânst nie' etelik en waoren.

—« Waor zij-de toch mee 't vet gebleven ? » vroeg de moeder zoo aon Jan.

—« 'k Hem (h)et over de koolen gedrest (7), » was Jannes bescheed.

—« Over de koolen ?... 'k Zien der gen dem in. »

—« Jao'k, moeder, over de koolen in den hof, zelle' ! »

—« Over de koolen in den hof, waor gông-de 't toch verzinnen, Heer alevelook ! Ge zij' nog stômmer as 'nen ezel en nog zotter as 'n deur (8).

—« Jaomaor, ik meinde da' ze dan beter zoue' wörre' wassen, moeder, » zee Jan mee 'en onnoozel gezicht.

Naor den eten must Jan naor d'stad en ha zou 'en stopnaöld meebrengen.

—« Stekt ze goed weg zelle' ! » zee moeder tegen Janne, eerdat (h)em vertrôk, « want as ge ze verliert, dan zul-de wete' waor 't mert is. »

—« He(b)t gen nood moeder, » zee Jan, 'k zal ek ik ze goe' genoeg gaaislaogen (9).

En Jan onderwegen aon 't dubben eh, aon 't dubben en middelen aon 't verzinnen, ôm z'n stopnaöld nie' te verlieren, maor gennen enkele dieën (h)em aonsting (10).

Tuns zag (h)em ne' gelaaien hooiwagen veur (h)em deurrijen en ha stak z'n stopnaöld in 't hooi, en thuisgekomen, begost ha mij te zuken eh, te zuken naor z'n stopnaöld, maor niks gekört, ze was nie' meer te vijnen (11).

Jan kreeg 'en heel hoopen kijven van ze' moeder, lijk ge wel peizen kunt.

—« Dûë stômme loer », zee ze zoo, zij-de na toch nie' wijzer ? Waorôm kost-de de stopnaöld ôp oe' mouw nie' gesteken hemmen, zeg ? »

Jan môcht nieverans ne meer naortoe gaon, maor ennigen tijd laoter was ze' moeder da' weeral vergeten en ze zond (h)em naor de' smid veur 'ne' nieven riek.

---

(1) Spreekt ô uit gelijk eene korte oe, en ö gelijk eene korte eu. — (2) â, uitspr. gelijk eene lange zuivere a, doch zoolang niet gerekt. — (3) Ieverhands = ergens. — (4) Diksterwijl = meestentijds. — (5) Gebood. — (6) Toen. — (7) Dressen, ook dratsen = sprinkelen. — (8) Zot, gek. — (9) Gâslaan = bewaren. — (10) Aanstond. — (11) Vinden.

—« Deze' keer zulle' ze me ne meer verneuken », dôcht Jan in z'n eigen en as (h)em terugkwamp, dan had (h)em mij ômmes den riek ôp z'n mouw steken !

—« Wel Deezes Marante ! » zee de moeder, « lômpe vlegel da' ge daor staot, waorôm den riek in oewe' sloef nie' gebonnen en (h)em zoo thuisgebrôcht ? »

Körts naodaotum gông Jan 'ne' wan leenen, want den helle (1) was versleten en ze kosten hem nie' goed ne mer gebruiken.

Alle moeite van de' wereld gedaon ôm de' wan in ze'ne' sloef te bijnen (2) en gezweet van 't geweld, maor niks te doen : de wan was te groot.

Tuns namp Jan ze' mes en ha snee de' wan in klein stukskes en die bon (h)em in ze'ne' veurschoot.

Ge kunt wel peizen hoeda' ze' moeder verslaoge' sting en hoe 'n schabaoring (3) dat Jan weeral ôp ze' lijf kreeg !

—« Had-de na toch maor 't verstând gehad van 'ne' stok deur d' oor van de' wan te steken ! zee ze, as z' al 'en heele uur aon e' stuk ôpgespannen had, ge hadt (h)em dan gemakkelik ôp oewen rug kunnen draogen ! »

In 't grauwen van den aoved, must Jan ze' zuster nog gaon afhaolen die in d' stad wönde, want 's ânderendaogs was 't kêremis in 't dörp.

Onderwegen snee' Jan 'nen eiken knuppel uit de' kânt en dieë' stak (h)em ze' zuster deur der ooren en zoo droeg (h)em 't ärm mäsken op ze' nen rug naor huis.

En tuns kwamp er e' vêreken mee 'ne' lange' snuit en 't vertelselken is uit.

(Gehoord te St *Antonius-Brecht, Wester-Kempen*).

J. CORNELISSEN.

Raadsels.

1. Ik kwam eens deur een straatje gegaan,
Toen kwam daar een vos paterken aan;
't Vos paterke zee (= zei) :
'k Zal u te nacht doen hokkebollen,
Dat ge van uw bed zult rollen.

Antwoord. — Eene vlooi. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 62.

2. Ik kwam eens deur een straatje gegaan,
Ik zag daar 'nen grunen Arjaan staan;
Ik trok
En hij trok
En hij wou niet van mijn lijf gaan.

Antw. — Een doren. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 78.

---

(1) Samengetrokken uit *hunlieder*. — (2) Binden. — (3) Duchtige bekijving. *Baven* = slaan, vandaar *schabaven* = straf slaan, een zeer kostelijk woord.

3. Der is een dink,
'tSopt zijn gat eer dat 't drinkt.

Antw. — Een eemer.

4. — Dû kromme, dû lange,
Vanwaar komt gij gegangen ?
— Ei ! dû geschoren gat,
Waarom vraag de (= vraagt gij) mij dat ?

Antw. — Eene beek en een beemd. Vrglk. *'t Daghet,* 3e j., blz. 56.

5. Der zat 'ne giepgaap
Op een heilig huis;
En der kwam 'ne wuulhaan
Mee (= met) een krabbemuis.

Antw. — Giepgaap = kauw; heilig huis = kerk; wuulhaan = peerd; krabbemuis = eg.

6. Der zat 'ne giepgaap
Boven in 'nen gerresnaap;
Hij zag zoo diep Frankrijk in
Dat hij een dingzag mee een eerdkrab aan zijn gat.

Antw. — Giepgaap = kraai; gerresnaap = boom; ding = peerd; eerdkrab = eg.

7. Gruun (= groen) zien de muren,
Wit zien de geburen;
Zwert zien de papen
Die in 't kapelleke slapen.

Antw. — Een appel. — Vrglk. *'t Daghet in den Oosten,* 3e j. blz. 57, *Am. Joos,* blz. 69; *Volk en Taal,* blz. 21; *Volkskunde,* blz. 207.

8. Der kwamen eens vier gelijken
Uit éénen koninkrijke;
Ze zagen hun gewonnen goed
Branden in 'nen koperen hoed.

Antw. — De bieën. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 64.

9. — Man van daar, wat doe-de gij hier ?
— De man van hierboven die stuurt mij hier.
— En als ik u pakte, wat had' gij deraan ?
— De man van hierboven, die zou me bijstaan.

Antw. — De visch spreekt tegen den pier dien de visscher in 't water houdt. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 81.

10. Ons Lie(ve)vrouwke van Laken
Spert een wit laken,
Op land en zand
Maar niet op den waterkant.

Antw. — De sneeuw. — Spert = spreidt. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 57 en *'t Daghet in den Oosten,* 2e j., blz. 103.

11. Daar zat 'ne wever op ze' getouw,
Hij wist niet wat hij weven zou;
Hij weefde van dit en hij weefde van dat
En hij weefde de hemdslip van ze' g ..

Antw. — De spinnekop. — Vrglk. *'t Daghet,* 2e j., blz. 159.

12. Holderdebolder
Gông over den zolder
Mee zijn bakkes vol menschevleesch.

Antw. — De kloon of holleblok. — Vrglk. *'t Daghet,* 3e j., blz. 8 en *Am. Joos,* blz. 51.

13. E' stale' pjedje
E' vlasse' stjedje :
Hoe herder dat da' pjedje löpt
Hoe körter da' ze' stjetje wördt.

Antw. — Naald en draad. — Vrglk. *'t Daghet,* 2e j., blz 130, *Am. Joos,* blz. 47 en *Volk en Taal,* 1e j., blz. 5.

14. Tusschen hemel en eerde
Hangen der vier geerden;
't Zijn geen eiken of geen esschen :
Ge zult het niet geraaien al waar-de mee zessen.

Antw. — De koeidemen. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 66.

(Verzameld te St *Antonius-Brecht*).

J. CORNELISSEN.

OUD WANGELOOF.

I. Om de wratten te doen verdwijnen. — *a/* Gaat naar 't kerkhof als er iemand begraven is; legt de hand waar de wratten op staan, op den grond en bedekt ze met *gewoden eerde* (gewijde aarde). Leest daarna negen weestgegroeten en de wratten gaan weg. — Dat heeten ze de wratten begraven.

b/ Bestrijkt de wratten met een stukske spek en steekt het in den grond. Bidt negen dagen lang : den eersten dag negen weestgegroeten, den tweeden acht en iederen volgenden dag eenen min. Na verloop van negen dagen is het spek rot en de wratten zijn weg.

c/ Komt ge in eene vreemde kerk, dompelt de hand waar ge de wratten op staan hebt, in 't wijwatervat en ze zullen ook verdwijnen. — In eene vreemde kerk, want thuis doet het niets af.

II. 't Volgende gaat onder de kinderen :

Komt ge 'nen razenden hond tegen, leest dees gebeêke en hij zal u niet bijten :

Ons Lievrouwke trapt op 't zand
Zonder stok noch stapel in heur hand,
Met de zeven psalmen in heuren mond :
Keert daarmee den raasdigen hond.
Ik ben dezen mergend (morgen) vruug (vroeg) opgestaan,
Ik heb Sint-Huibrechts kloksken hooren gaan :
Raasdige(n) hond sta' stil,
Want het is Sint-Huibrechts wil.

J. CORNELISSEN.

OUDE GEBRUIKEN.

I. Met Lichtmis zal men achter de horens der koeibeesten en in den hoed of de klak van de huisgenooten, drij lekken van de gewijde keers laten druppen.

II. Als de leste brei boekweit uitgedorschen is, houdt ineens de gemeten trippelslag op en de dorschers slagen te gelijk, zoo hard zij kunnen, op den dorschvloer. Dat is de leste slag, die de huisvrouw moet vermanen den beslag in de pan te gieten en de feestkoeken beginnen te bakken.

Z. *'t Daghet in den Oosten,* 2e jaar, bladz. 140.

Dat gebruik bestaat ook in Brabant en Antwerpen, o. a. in de Kempen.

III. Als de oogst binnen is of de aardappelen uit zijn, dan moet de boer aan knechts en meisens en aan zijn werkvolk eene *fooi* geven. 's Avonds wordt er dan koek gebakken en met koffie toegediend.

IV. Bij een sterfgeval worden de katten uit den huize gejaagd, de klok stilgehouden en de slagvensters gesloten.

V. Die iemand helpen verhuizen, worden 's Zondags verzocht in 't nieuw huis op *kaffee met kramik* en rijstpap. Dat boerenfeestje heet *krawaa* (1). 't Is in voege te Langdorp, Herselt en andere dorpen rond Aarschot.

Een dergelijk gebruik bestaat ook in veel streken van de Kempen, doch de koffie wordt er gegeven aan de jonge vrouwlië die eenigen tijd te voren het huis van hunnen nieuwen gebuur hebben komen schuren.

VI. Wanneer een Kempische boer verhuist, dan komen zijne nieuwe geburen hem met veel plechtigheid overhalen. Sommige jonge vrouwlië dragen den kleinen huisraad en andere leiden de koeibeesten, al zingende: « *Naar Oostland zullen wij varen,* » enz. (2). De boerin en de kinderen zitten in eene huifkar die rijkelijk met strikken van gekleurd papier versierd is.

Eerdat men vertrekt, geeft de boer eten en drinken aan die hem komen overhalen en later zal hij nog moeten fooien of trakteeren.

J. CORNELISSEN.

VOLKSGENEESKUNST.

1. Om de wratten te verdrijven. — Men moet de kern van eene noot nemen, de wrat er mee *inruischen* (wrijven), daarna de kern terug in de schelp doen, die toebinden en in 'nen *zwamelenest* (zwaluwnest) leggen. Men moet echter zorgen dat de twee schalen der noot, alsook de kern, ongeschonden blijven.

2. De wrat met warm bloed van *flieremuizen* (vleêrmuizen) bestrijken, is een krachtig middel.

3. De wrat met warm mosselwater wasschen is ook goed.

---

(1) Krawaa = krawei, korwei, krwei, Fr. *corvée,* van 't Latijn *corrogata.*

(2) Wie schrijft er mij, ieder voor zijne streek, de gedaante van dat liedeken eens op?

4. Ook kan men ze over 't bloot lichaam van 'nen doode wrijven.

5. Voor wratten op de hand, moet men drij verschillige kerken bezoeken, en iedermaal de hand met de wratten in 't wijwater steken.

6. Om de sproeten te verdrijven, kan men zijn aangezicht met mosselwater wasschen.

7. Ook kan men daartoe 'nen halven patat in 't gemak gooien.

8. Om zweethanden te genezen, wassche men ze in zemelen.

9. Ofwel men houde 'nen vorsch in de hand, totdat hij dood is.

10. Om het bloeden uit den neus te stelpen, moet men een grauw papierken onder de tong leggen.

11. Om van kramp in de beenen bevrijd te blijven, moet men er een palingsvel, als eenen ring rond draaien.

12. Om het *rhumatism* te genezen, moet men eene wilde kastanie in den zak dragen; het is nochtans noodig dat men ze gekregen hebbe; als de ziekte gedaan is, moet men de kastanie begraven.

13. Een citroen in den zak dragen is een goede middel tegen de roos.

14. Om de « *zenuwen* » te genezen, moet men een zakske klipzout op de borstholte dragen.

15. De snaar van eene viool rond den hals dragen is ook goed, doch men mag de snaar nooit meer aflaten, of men krijgt de ziekte weer.

Antwerpen. J. B. Vervliet.

WEERSVOORSPELLINGEN EN BOERESPREUKSKES.

1. Als de hinnen schetteren of als de katten op den bessem krabben, dat zijn voorteekens van wind.

2. Voorteekens van regen zijn : als de padden kwaken, of als de katten zich achter hunne ooren wasschen; van sneeuw, als de katten met den rug naar 't *vier* gaan zitten.

3. Ziet gij slekken kruipen met een strooiken op hunnen steert, 't is een teeken van droogte; maar hebben zij *eerde* op hunnen steert liggen, dan beduidt dit dat er regen komen zal.

4. Gaan de kiekens vroeg slapen, zijt zeker dat het 's anderendaags goed weer is; integendeel, blijven zij laat op, dan is er den volgenden dag slecht weer te verwachten.

5. Een *vliegsken* in de eikappels beteekent dat men door den winter *vliegen* zal; vindt men er een *wormken* in, dat beduidt dat men er zal moeten door *kruipen*. In 't eerste geval staat er dus een korte, en in 't tweede, een lange winter te verwachten.

6. Veel eekelen of noten zijn een voorteeken van 'nen harden winter.

7. Als 't in den Advent veel waait, dan is er veel fruit.

8. Zooals de wind met *Equinox* staat, zoo staat hij drij maanden.

9. Als 't met Sinte-Margriet of met St-Medard regent, dan regent het zes weken lang.

10. Als met Lichtmis de zon schijnt door 't hout,
Dan is 't nog zes weken koud.

11. Als met Lichtmis de zon schijnt op Gods altaar,
Dan is 't een goed biejaar.

12. Als met Lichtmis de doornboom lekt,
Dan drinken de vetweiers wijn.

13. Met Lichmis valt de sneeuw op 'nen warmen steen.

14. Met St-Teunis en St-Sebastiaan
Komen de harde koppen eerst aan.

15. Meert
Pakt ze met den steert
En April
Pakt ze met den bil.

16. Einde van de Meertsche maan, steertje van den winter.
17. Een groene Kerstmis, een witte Paschen.
18. Vrijdagsweer — Zondagsweer.
19. Loopende winden zijn staande weeren (of: hoe lossere wind, hoe vaster weer).

20. Een droge Meert
Is geld weerd,
Als 't in April
Maar regenen 'n wil.

Joz. Cornelissen.

UITSPRAAK DER KLANKEN. — KLANKWISSEL.

Eenvoudige klanken.

A, aa. — De korte *a* die meest overal heuren alphabetischen klank heeft, wordt nochtans in en omstreeks Antwerpen, alsook te Lier, scherper en naar de *e* uitgesproken.

Is zij gevolgd van *nd*, *nt*, *ns*, dan is zij daaromtrent gelijk aan de lange zuivere *a*, doch zij wordt zoolang niet gerekt: *Hând, lând, kânt, dâns, wândelen.* In 't N. der provincie Antwerpen heeft dat verlengen ook nog wel voor andere medeklinkers plaats. Zoo spreekt men daar b. v. acht, jacht, vracht bijkans *aacht, jaacht, vraacht* uit.

In de verkleinwoorden, bijzonder in die uitgaan op *nd*, *nt* en verkleind zijn door *je*, klinkt *a*, in de Kempen en in Brabant, gelijk eene korte zware *e* (ä): *Käntje, tändje, händje, männeke, pänneke, zäkske, täkske,* enz.

A gevolgd van *r* met 'nen anderen medeklinker verbonden, verandert, volgens de streek, in lange zuivere *a*, in zware *e* of in bletenden *æ*-klank: *Waarm, daarm; wêêrm, dêêrm; wærm, dærm.*

Het verwisselen van *a* met *e* is zeer gemeen: *herd, zwert, hert, semmelen,* enz.

Men zegt: *zocht, brocht, gebrocht, docht, gedocht* voor: zacht, bracht, ge-

bracht, dacht, gedacht, en hier en daar in de Kempen *wochten*, voor wachten.

De lange *a* klinkt bijna overal onzuiver en met *o* vermengd, omtrent gelijk de Fransche *o* in *bon, ton* : *Vaoder, baon, waor*.

Aan de kanten van Mechelen spreekt men ze uit met den bletenden *æ*-klank : *Væder* is van *Blæsveld;* te Herselt en in andere dorpen bij Aarschot, bijna gelijk de Fransche *eu* in *fleur, peur;* terwijl ze te Antwerpen (bij de beschaafde standen) nagenoeg zuiver geklankt blijft.

In de woorden die uitgaan op *aar*, gekrompen uit *ader*, wordt *a* als *oä* uitgesproken : *Allegoär, bloären*, enz.

In 't Z.-O., op de Limburgsche grens, b. v. te Vorst hoort men dien klank, telkens dat *a* van *r* gevolgd is : *Boärd, oärd, woär*, enz.

Zooals alle lange klinkers, wordt *a* dikwijls kort uitgebrocht. Hoe is dan heure uitspraak ? In 't O. der provincie Antwerpen en in een gedeelte van Brabant, luidt zij dan als eene korte *a : hakske, gemakt, rakte*, voor : haakske, gemaakt, raakte. In 't W. klinkt zij algemeen *o* of *ö : Hokske, gemokt, rokte, vöntje* (vaantje), *böntje* (baantje), enz.

*
* *

E, ee. — De korte *e*, algemeen uitgesproken gelijk de Fransche *e* in *ces, les, mes*, klinkt hier en daar met 'nen lichten zweem naar de *a*. Te Esschen, Heist-op-den-Berg en elders spreekt men dus *pen, mes* omtrent *pän, mäs* uit.

Zij is zwaar en iet of wat verlengd wanneer zij gevolgd is van *r*, met eenen van de medeklinkers *g, f, k, m* verbonden : *êrg, kêrk, stêrf, zwêrm*. — Te Antwerpen zegt men *kârk, vârken, s'ârf*, enz.

E wisselt dikwijls met *i : gilden, sprinkelen, smilten, vichten, beridderen*, enz.

In menige streek hoort men *wörpen, verbörgen, börgen*, enz., voor : werpen, verbergen, bergen, enz.

De zuivere of zachtlange *e* is gansch gelijk aan de Fransche *é* in *éternité, café*. Te Lier, Antwerpen en rondom klinkt zij eenigzins *ei* achtig.

De gemengde of scherplange wordt hier *ieë*, elders *éä* uitgesproken : *Bieën, stieën; béän, stéän*.

Zij wisselt met *ei* in *gemein, deilen, weiken, bleiken, sleipen*, enz.

De zware *e* wordt veelvuldig gehoord. Zij klinkt gelijk de Fransche *è* in *père* en, in sommige dorpstalen, ook gelijk *æ*.

In de dorpstaal van St Antonius-Brecht gaat, in sommige woorden, eene lichte *j* of *i* de zware *e* vooraf. Peerd, eerd, steert, Meert, veers, keers, merel, Beers, Beersel en Veerle worden uitgesproken : *Pjêêd, jêêr(d), stjêêt, Miêêt, viêês, kjêês, miêrel, Bjêês, Bjêsel, Viêêl*. In alle andere woorden hoort men nochtans de zware *e* zonder voorgevoegde *i* of *j*.

Gelijk de Hollanders de oorspronkelijke zware *e* in *a* wisselden (staart, waard), zoo hebben wij integendeel *êês, êzen, kêês, êrerechts, slêjer, klêêr*, enz. voor aas, azen, kaas, enz.

E 's die eigenlijk zuiver klinken moesten, blijven zwaar geklankt; b. v. *gêêl, dêgen, rêgen, schêêl*, (loensch), enz.

I, ie. — De korte *i* heeft 'nen klank, niet ongelijk aan de Duitsche *i* van *list* en de Fransche van *griffe*. — *Stil, kind* luiden dus : *stiil, kiind*, kort uitgesproken.

Men zegt *ten*, *blek* voor *tin*, *blik* en *locht* (ô), *ommers* (ô) voor : *licht* (niet zwaar) *immers*.

In veel woorden spreekt men in de Kempen *u* voor *i* uit; b. v. *Tummeren*, *gulde*, *klummen*, *rumpel*, *slum*, enz.

De lange *ie* verschilt enkel van de korte doordien zij langer aangehouden wordt. Zij wisselt met gemengde *e* in *Peer*, *feer*, *peepen*.

* * *

O, oo. — De korte *o* heeft heuren alphabetischen klank, b. v. in *God*, *hond*, *zonde*, enz.

Zeer dikwijls wordt zij als eene korte *oe* (ô) uitgesproken en komt dan overeen met de Duitsche *u* van *dunkel*. *Dôm*, *stôm*, *dônker*, *bôk*, *blôm*, enz.

Vóór eene *r* heeft zij menigmaal den klank van eene korte *eu* (ö) : *Vörk*, *lör*, *spörk*, *köster*.

In de Kempen hoort men : *vunt*, *krum*, *grummen* voor vont, krom, grommen en *mergen*, voor morgen.

De zuivere of zachtlange *o* heeft overal heuren alphabetischen klank gelijk in *sitôt*, *beau*, tenzij rond Antwerpen waar zij veel van *ou* weg heeft en te Heist-op-den-Berg, Herselt en elders, waar zij *eu* klinkt.

Het wisselen van *o* in *eu* is overal zeer gemeen : *Keuning*, *zeun*, *deur*, *meugen*, enz.

De scherplange *o* spreekt men, volgens de streek, *oä* of *oeë*, ja, in Brabant wel *ceu* uit : *Boäm*, *loeëpen*, *streeuper*. In sommige Kempische dorpstalen worden de woorden gelooven, hoozen, droog, droom, onnoozel, schroom, nooselijk, oogst op Oost-Vlaamsche wijze, als *geluëven*, *huëzen*, *druëg*, enz. uitgebrocht.

Bij 't verkorten verloopt de gemengde *o* in de Kempen veelal tot *ö*. — *Ik loop*, *gij löpt*, *schönder*, *grötter* (schooner, grooter).

* * *

U, uu. — De korte *u* trekt op de Duitsche *ü* van *küssen* en de Fransche *u* van *une*.

In eenige woorden wordt zij in de Kempen op Vlaamsche wijze, als korte *eu* (ö) uitgesproken. Bunt, rund, schurk, Turk, kurk luiden : *bönt*, *rönd*, *schörk*, *Törk*, *körk*.

In de drij leste voorbeelden nochtans denk ik dat er eene *o* in 't gedacht van 't volk staat, zooals in de volgende woorden die men vroeger met *o* spelde, maar thans algemeen met *u* schrijft : *schörft*, *börger*, *törf*, enz.

De lange *u* (overal gelijk in *mur*, *dur*) klinkt hier en daar eenigszins *eu*-achtig en te Heist-op-den-Berg spreekt men bijna *din*, *rig*; *mier*, *hier* voor dun, rug; muur, huur uit.

U wisselt met *ou* in *grouwel*, *rouw*, *houwelijk*, *stouw*, enz.

Wij hebben *vier*, *stier*, *dier*, *stieven*, *kiet*, voor : vuur, stuur, duur, stuiven, kuit.

In 't Z. O. van Antwerpen en in Brabant zegt men *zoer*, *schoeren* voor zuur, schuren.

Oe is gansch gelijk aan de Fransche *ou* van *poudre* en de Duitsche *u* van *du*. — Hier en daar wordt zij *o*-achtig uitgesproken : *mouder*, *koul*, terwijl ze elders naar de *u* overgaat : *muder*, *kuul*.

Heel Brabant en Antwerpen door hoort men : *gruun*, *zuut*, *vruug*, *zuken*, *vuren*, *muug*, *vugen*, enz., voor : groen, zoet, enz.

Eu = ö van *König*, wordt te Antwerpen omtrent als *euï* en te Heist-op-den-Berg gelijk *e* uitgesproken ; *knekel*, *vernecken* voor : kneukel, verneuken. In 't N. der Antwerpsche gouw hoort men daarentegen *veul*, *zeuven*, *speulen* voor : veel, zeven, spelen. *(Vervolgt).*

JOZ. CORNELISSEN.

LEVENDE SPRAAKKUNST.

Geslacht der zelfstandige naamwoorden.

« By de hollandsche schryvers, vindt men een aental woorden in een ander geslacht gebruikt dan in de gesprokene tael van Nederduitsch België. Het dunkt ons dat men geslacht zoo als het in België gehoord wordt, zou moeten volgen in de woorden, welke hier te lande het geslacht behielden dat zij oudtyds hadden.... Ook in woorden wier geslacht in *al* de provinciën van vlaemsch-België het zelfde is, zouden wy liever ons spraekgebruik dan de Hollandsche schryfwyze volgen; want het komt ons voor dat het geslachtsverloop door den invloed van uitspraek en van andere omstandigheden, in Holland veel aenzienlyker dan ten onzent is geweest. »

J. Van Beers. *Nederduitsche Spraekleer*, *3ᵉ uitgave*, blz. 45 en v.

« Vele zelfstandige naamwoorden hebben in Vlaamsch-België, zonder van beteekenis te veranderen, een ander geslacht dan in Holland. Beide geslachten zijn goed, ofschoon het voor de Vlamingen geraadzaam is alleen het hunne te volgen. »

Am. Joos. *Vlaamsche Spraakkunst*, bladz. 16.

ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.	ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.
A. B.	o.	m.	Afetel	o.	m.
Abberdaan	v.	m.	Afval	o.	m.
Achteruit	o.	m.	Al	o.	m.
Adel	o.-m.	m.	Alarm	o.	m.
Afbraak	v.	m.	Albast	o.	m.
Afrij	v.	m.	Album	o.	m.

Aloë	v.	m.	Dons	o.	m.
Aluin	v.	m.	Dood	m.	v.
Amandel	m.	v.	Dooier	o.	m.
Amen	o.	m.	Dras	o.	m.
Andijvie	v.	m.	Drift	v.	m.
Anker	o.	m.	Duit	m.	v.
Arduin	o.	m.	Dweil	v.	m.
Artikel	o.	m.	Echel	m.	v.
Autaar	o.	m.	Eerd(e) (*de stof*)	v.	v.-o.
Baai	v.	m.	Eigendom	o.	m.
Bagger	v.	m.	Eikel, eekel	m.	v.
Barreel	v.	m.	Ekster	m.	v.
Bas (*viool*)	v.	m.	Elixer	o.	m.
Beest	o.	v.	Els(en) (*priem*)	v.	o.
Beet (*plant*)	v.	m.	Epistel	o.	m.
Berst	m.	v.	Erts	v.-m.	v.
Beslag (*pap, deeg*)	o.	m.	Fabriek	v.	o.
Bestel	o.	m.	Fezant	m.	v.
Biest	v.	m.	Feest	o.	v.
Bijzet	o.	m.	Fijt	v.	o.
Bil	v.	m.	Flanel	o.	m.
Biljart	o.	m.	Fluwijn (*kussensloop*)	o.	v.
Bitter	o.	m.	Forket	o.	o.-m.
Blaam	v.	m.	Fortuin	v.	m.
Bleek, bleik	v.	m.	Frak	v.	m.
Bliek	v.	m.	Fret	o.	v.
Blijk	o.	m.	Gal	v.	m.
Blok	o.	m.	Gang (*gaanderij*)	v.	m.
Bocht (*kromming*)	v.	m.	Garnaat	v.	m.
Boei	v.	m.	Gas	o.	v.
Boek	o.	m.	Gedacht(e)	v.	o.
Boekweit	o.-v.	m.-v.	Genster	m.	v.
Bof	v.	m.	Gerst	v.	m.
Bokaal	v.	m.	Gesp	m.	v.
Bond	o.-m.	m.	Gilde	o.	v.
Bons	v.	m.	Gist	v.	m.
Boot	v.	m.	Golf	v.	m.
Borrel	m.	v.-m.	Gom	v.	m.
Borstel	v.-m.	m.	Gort	v.	m.
Bosch	o.	o.-m.	Grabbel	v.	m.
Bot (*i. a. b.*)	v.	m.	Gram, enz.	o.-v.	m.
Boterham	v.	m.	Greep	m.	v.-m.
Bots	v.	m.	Greppel	v.	m.
Braai	v.	m.	Grijns	v.	m.
Brem	v.	m.	Groep	v.	m.
Breuk (*in 't lichaam*)	v.	m.	Groes	v.	m.
Brij	v.	m.	Guano	v.	m.
Brijzel	v.	m.	Haal	v	m.
Broederschap	v.	o.	Halt	v.	m.
Brok	m.	v.	Handschoen	m.	v.
Bucht, bocht	o.	m.	Hars	o.	m.
Buil (*knobbel*)	v.	m.	Hecht (*steel*)	o.	m.
Bunder	o.	v.	Herstel	o.	m.
Bussel	m.	v.	Hert (*dier*)	o.	m.
Ciborie	o.	v.	Hoe	o.	m.
Daas	v.	m.	Hoef (*hoornschoen*)	m.	v.
Das (*halsdoek*)	v.	m.	Hop (*plant*)	v.	m.-v.
Deeg	o.	m.	Hop (*vogel*)	m.	v.
Diemit	o.	m.	Horlogie	o.	v.
Dienst	m.-v.	m.	Houvast	o.	m.
Diploom	o.	m.	Houweel	o.	o.-v.
Distel	v.	m.	Huisraad	o.	m.
Domino	o	m.	IJzerdraad	o.	m.
Donker	o.	m.	Inmaak	o.	m.

Ivoor	o.	m.	Krijg	v.	m
Ja	o.	m.	Krimp	v.	m
Jak	v.	m.	Krok	v.	m.
Jammer	o.	m.	Krokodil	m.	v
Jas	v.	m	Krol, krul	v.	m
Jenever	v.	m.	Krop (*van vogels*)	m.	v.
Kaas	v.	m.	Krop (*salaad*)	v.	m.
Kabas	v.	m	Kruimel	v.	m.
Kader	v.	m.	Kuch	v.	m.
Kalk	m.-v.	m.	Kurk	v.	m.
Kamfer	v.	m.	Kwakkel	m.	v.
Kandij	v.	m.	Lak (*zegellak*)	o.	m.
Kaneel	v.	m.	Lak (*lastering*)	m.	v.
Kant (*weefsel*)	v.	m.	Lanteern	v.	m.-v
Kapoot	v.	m.	Leem	o.-v.	m.
Kapruin	v.	m.	Leen	v.	m.
Kasuivel	v.	m.	Leest	v.	m.
Katoen	o.-v.	m.	Lemmer	o.	m.
Kazak	v.	m.	Lemmet	o.	m.
Kemp	v.	m.	Lever	v.	m.
Keper	v.	m.	Lichtmis	v.	m.
Kerf	v.	m.	Lijm	v.-o.	m.
Ker (*kruid*)	v.	m.	Lijst	v.	m.
Kerstmis	v.	m.	Lijster	m.	v.
Kervel	v.	m.	Lisch	v.	o.
Keting	m.	v.	List	v.	m.
Keule (*plant*)	v.	m.	Loer	v.	m.
Keur	v.	m.	Lommer	o.	m.
Keus	v.	m.	Look	o.	m.
Kiezel	o.	m.	Loon	o.	m.
Klamp	v.	m.	Louw	v.	m.
Klater	v.	m.	Luifel	v.	m.
Klaver	v.	m.	Luk	o.	m.
Klei	v.	m.	Maak	v.	m.
Kleur	v.	o.-v.	Maaltijd	m.	v.
Klont	v.	m.	Machien	v.	o.
Klos	m.	v.	Marmer	o.	m.
Kluister	v.	m.	Marsch	v.	m.
Kluit, klot	v.	m.	Marsepein	o.	m.
Kneep	v.	m.	Masteluin	o.	m.
Knook	m.	v.	Meekrap	v.	m.
Knop	m.	v.-m.	Meel	o.-v.	o.
Koffer	m.	o.	Melk	v.	o.
Koffie	v.	m.	Meloen	m.	v.
Kolf	v.	m.	Merinos	o.	m.
Koliek	v.	o.	Merg	o.	m.
Kolk	v.	m.	Mergel	v.	m.
Kom	m.-v.	v.	Mest	m.	o.
Komkommer	v.	m.	Middel	o.	m.
Komma	v.	m.	Mik (*gaffel*)	v.	m.
Kook	v.	m.	Milt	v.	m.-v.
Koor (*in de kerk*)	o.	v.	Minuut	v.	m.
Koord	v.-o.	v.	Misbak	o.	m
Koppel (*band*)	m.	v.	Misdruk	o.	m.
Koraal	o.	m.	Miskraam	v.	o.
Korrel	v.	m.	Misluk	o.	m.
Koude	v.	v.-m.	Missaal	o.	m.
Kraan	v.	o.	Misval	o.	m.
Krab (*krauw*)	v.	m.	Miswas	o.	m.
Krauw	v.	m.	Modder	o.-v.	m.
Kreeft	m.	v.	Moer	v.	m.
Kreng	o.	v.	Moeras	o.	o.-m.
Kreukel	v.	m.	Moet	v.	m.
Kriel	o.	m.	Moord	m.	v.

(*Vervolgt*).

J. CORNELISSEN.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz. in 8°* *voor 1,50 fr.; 1,25 fr. voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

1e Jaar

1889

Afl.

3 & 4

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde. *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

DIETSCHE KUNST.

Er zijn, in zake van allerhande kunsten, meesterstukken van Dietsche kunstenaars en Dietsche meesterstukken.

Ei! dat wilt den wijsgeer spelen!

Meesterstukken van zekere Dietsche meesters kosten even goed een vreemd volk toebehooren, omdat ze niets volksaardigs en bevatten en ze zullen bijgevolg ons volk, op geene bijzondere wijze treffen, noch aanstaan.

Dat belet niet dat zulke kunstgewrochten heel schoon, ja heerlijk kunnen zijn, bijzonderlijk voor de meer geletterden. Vinden wij ook de meesterstukken der andere volkeren niet prachtig?

Maar Dietsche meesterstukken, dat zijn deze, die recht volgens den aard en den smaak van het Dietsche volk geschapen zijn, die *ons* toehooren en geen vreemd volk.

't Zijn deze leste, en deze leste alleen die onze Dietsche kunstscholen toehooren, die ons eene eigene Dietsche kunst waarborgen.

't Zijn deze alleen, die door het gansche Dietsche volk zullen geschat worden, die ons volk zijnen kunstzin kunnen verheffen en veredelen en die onze jongere kunstenaars, in hunne opleiding, als eerste en bijzonderste voorbeelden moesten voorgelegd worden.

*
* *

Wilt ge weten hoedat onze echte Dietsche kunst geboren is, luistert:

't Volk had al lang gedicht en verdichtselen uitgevonden, al lang gebouwd, geteekend, gebeiteld, enz., eerdat de meesters der kunst opstonden. Het had al lang, zonder het zelf te weten, de verschillige kunsten beoefend, er zijn gedacht en gevoelen, er zijnen eigenaard in gelegd, en alzoo den grond geleid van onze nationale, van onze Dietsche kunsten.

Dan kwamen er vernuften; dichters gevormd door de volksdichten; toonzetters, door de volksduintjes; beeldende kunstenaars, door de kinderlijke volkskunsten, en zij sloegen hunne vleugelen open en namen eene hooge vlucht. De meesterkunsten wierden uit de volkskunsten geboren, over-

vleugelden ze, vonden nieuwe vergezichten maar ze bleven den eigenaard (alhoewel verheerlijkt) behouden, en maakten alzoo de nationale, de Dietsche letterkunde, schilder- en muziekscholen, enz.

Van hoeveel grootsche heldendichten, van hoeveel liefelijke lierdichten lag de stof al niet sedert eeuwen op de volkstong! Hooveel spreuken, dichterlijke vergelijkenissen had reeds het volk de meesters vóórgedicht! In alle geval, hoeveel eigenaardige veerdigheden had het volk hun reeds niet vóórgespiegeld in zijne kinderlijke gewrochten!

Zij hebben voortgewerkt, zij hebben hun volk weten te behagen door hunne nationale kunst en hebben alzoo 't volk zelf omhoog weten te heffen en tot 'nen hoogeren trap van ontwikkeling weten te brengen.

Ongelukkig! Alle meesters en zijn bij ons geene echte *Dietsche* kunstenaars geweest.

Heeft de *Renaissance*.... de Hergeboorte der oude Heidensche, Grieksche, Latijnsche kunsten, — heeft de *Renaissanse*, zeg ik, niet al te lang onze eigene kunst als beuzelwerk aanzien? « Waarom hebben onze gothische bouwwerken onder eene laag kalk, onze eigenaardige middeleeuwsche gedichten onder eene laag stof begraven geweest?

Gelukkig is de middeleeuwsche barbaarschheid (?) sedert lang weer in het licht gesteld; gelukkig hebben onze hedendaagsche meesters hunnen schakel van de kunstketing — schoone figuur! — weer aan dien der middeleeuwen vastgehecht.

Onze oude Dietsche kunst herleeft weer in eene nieuwen dos.

* * *

En nu moet de Dietsche kunst door onze jongelingen bestudeerd worden! Doch waar aangevat?

Eerstens, voorzeker, de middeleeuwen dienen bestudeerd; niet nageäapt, maar voortgebouwd te worden.

Tweedens, onze meesterwerken, sedert de Hergeboorte geschapen, moeten onderzocht worden. Immers, tusschen deze gewrochten zal men menig volksaardig stukske tegenkomen, dat aan onze meesters ontsnapt is. Ten andere voor de meergevorderde Dietschers zal de studie dezer meesters ten minste zoo voordeelig zijn als het ontleden der vreemde kunstwerken.

Maar, wat bijzonder dient in acht genomen te worden, dat is de *folklore* of de volkskunst met de overblijfsels (tusschen ons ongeletterd volk) der vroegere volksbeschaving.

Dáár kan de beoefenaar der schoone kunsten den volksaard en den volkssmaak leeren om dien te verzuiveren en in zijne eigene werken te laten doortrekken.

* * *

Welnu, *Ons Volksleven* zal trachten zijne lezers te verdietschen door hun gedurig, in al zijn doen en laten, den echten, ouden volksgeest voor te spiegelen.

Het zal pogen de Dietsche leeraars te bekwamen om, ten bate hunner leerlingen, den Dietschen uit den vreemden kunstsmaak te onderscheiden. Het zal hen leeren een echt Dietsch onderwijs te geven, met de volksgeschiedenis in de hand, den volksaard in het hert, de kennis onzer Dietsche volkszeg op de tong!

Het zal hen Dietschers leeren vormen die niet alleen Dietscher schijnen in zekere gegevene omstandigheden maar die Dietscher zijn, zelfs door hunnen smaak en hunne kunst en dat, tot in 't diepste van hun hert!

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

1e Woordenzange.

Aandoen, *deed aan, heb aangedaan.* — 1° Aanvallen, aanranden. Ik wierd door eene heele bende aangedaan.

2° Voor het gerecht brengen, *een proces aandoen,* gelijk men in Oost-Vlaanderen zegt.

Aandoen, *deed mij aan, heb mij aangedaan.* — 1° Zich aankleeden. Ik ga(an) mij seffens wat aandoen, want ik moet naar de stad.

Aangedaan. — 1° Gekleed. Hij was schoon, hij was vuil aangedaan. Het is 't verleden deelwoord, hier eigenaardig als bijv. naamwoord gebruikt van 't werkwoord *aandoen* = een kleedingstuk aantrekken. Wij hebben in de Kempen ook *aangestooten* = aardig aangekleed; ziet eens hoe dat kind aangestooten is: ze hebben hem zeker zijn vaders trouwjas aangedaan; en *aantakeld* = belachelijk gekleed: ik weet niet hoe die bedelaar aangetakeld was, hij had alle soorten van lodders en bullen om.

2° (overdr.) Dronken. — Hij was goed aangedaan.

Adderspacht, *de* (uitspr. *aaierspacht*) (vogel.) — Gemeene draaihals *Yunx torquilla,* Fr. *torcol vulgaire.*

Afhang, *den.* — Afdak. Tuerlinckx geeft het woord in dezelfde beteekenis en Kiliaen vertaalt het, onder andere, door *apendix ædificii.*

Ba, den. — Vader in de kindertaal. Schuermans geeft het w. voor Limburg. « *Ba,* zegt het *'t Daghet in den Oosten,* is het grondwoord van *Ba-ba, a-ba, pa-pa, baa-s va-d-er,* enz., in alle talen des werelds tot in 't Sineesch toe, waar ze *ba* zeggen tegen vader, *mû* tegen moeder en *ba-mû* (vader-moeder) tegen 't hoofd van 't dorp.»

Bam, *den.* — Boterham, in de kindertaal. — De kinderen gebruiken ook *ba,* den, *boke* het.

Bebber, *den.* — Mond. *Houdt uwen bebber* = zwijgt. In Limburg zeggen ze ook *de beb.* De Bo kent aan *babbel, bebbel,* (l = r) o. a. ook de beteekenis *mond* toe.

Bieknapper, *den.*—Vliegenknipper, vliegenvanger. *Muscicapa.* (Te *Halle-St-Merten*). Te Sint-Antonius-Brecht zegt men *vliegenpikker.* Bij De Bo heet dat vogeltje onder andere *bietjesstekker.*

Biter, *den.* — 1° Tand ; 2° luis in de kindertaal. Als de kinderen vaak krijgen en lastig worden, dan zegt moeder : *de vaakbiters bijten.* Zoo ook bij Tuerlinckx. De Bo en Schuermans kennen het woord enkel in den eersten zin.

Bijnen, *bon, heb gebonnen.* — Binden. Vandaar *aanbijnen, afbijnen, aaneenbijnen, opbijnen,* enz. Oudemans geeft ook die oude gedaante, gelijk ook *vijnen* voor vinden. Behoort de *d* hier niet tot den stam en is zij zeker enkel achtergevoerd? 't Is moeilijk om zeggen. In al de aanverwante talen komt de tandletter voor; het Gothisch, b. v. heeft *bindan.* Ten Kate meent dat de wortel *bin* is en schrijft in *Geregelde Afleiding* : « En even gelijk de dubbele MM, *Euph.* bij ons in 't spreken en schrijven dikwijls in ND verwisselt wordt, als *Mender* voor *Menner, Kender* voor *Kenner* zoo vind men in tegendeel op het Land, daer de oudheid langst verblijf houd, nog zeer gebruikelijk de ND in NN verandert; als *vinnen* voor *vinden,* etc ; en hier boven ook in 't Land Friesch **Binne** voor ons *binden.* »

Bloemspacht, *de.* — Bonte specht. *Picus major,* Fr. *pic épeiche.*

Boschlelieke, *het.* — Meiklokske, meibloemeke, *Convalaria maialus,* Fr. *muguet.*

Bosterd, *den.* — Bussel, schoof stroo. 't Is vast het gewone woord bussel, voortgekomen uit *bundsel* of *bondsel.*

Buildebrood, z. *Kramich.*

Deezekesbloem, *de.* — Vergeet-mij-nieteke, een hemelsblauw bloemeke dat veel in vochtige beemden wast. Fr. *mysiotes des marais.*

Deur, *den.* — Zot, gek. nar. — *Hij is zoo zot als 'n deur,* zeggen ze overal in de Kempen. 't Is *door* (eu=oo) dat Kiliaen opteekent nevens *doorinne,* zottin ; *doorschap, doorheid,* zotheid en *doorisch,* zot. — 't Woord is in 't Hd. *thor* en in 't Zweedsch *doare.*

Dook, *den.* IJzer waarmee eene deur in heur hengsel draait.

Drazelachtig. — Zerp en brokkelachtig. *De patatten zijn zoo drazelachtig dit jaar.* Kiliaen geeft *drezelen,* omdraaien rondzwerven ; *drezen,* (drazen) bij Schuermans = samenschieten, runnen ; waarvan *drezelen* bij Tuerlinckx met dezelfde beteekenis.

Dwaasvogel, *den.* — Nachtzwaluw, vliegende padde, geitenmelker. *Caprimulgus europœus.* — Bij Kiliaen, nachtraaf, *nycticorax.*

Hannebroek, *den.* — Roeterd, meerkol. Fr. *gaie* (Te *Brecht.*) Te St-Antonius en elders heet die vogel *rotzak.*

Hikster, *de.* — Roeterd, rotzak (Te *Vorst* bij *Westerloo.*)

Hondsmakker, *den.* — (Vogel) Z. Koothans (Te *Brecht.*)

Kakeduut, *den.* — nadruk op — *duut.* — Spotvogel. *Hypolais icterina,* Fr. *hypolaïs contrefaisant.*

Koothans, *den.* — 1° Een man die met eene barak of een *kot* jaarmerkten en kermissen afloopt. Kunstenmakers, dierentemmers, waarzeggers, viere-

ters, poetsenmakers, guichelaars en al zulk slach van volk noemt men *koothanzen.*

2° *de.* — Witsteertje. *Saxicola œnanthe.* Fr. *traquet motteux.*

Kramich, den, (nadruk op-*mich.*) — Kramich (bij Schuermans tarwebrood) beteekent te Sint-Antonius, te Brecht en elders, brood van roggeblom gebakken, anders ook nog *builebrood, buildebrood* geheeten, omdat het gemaakt is van meel, waar de zemelen uit gebuild zijn. Brood van tarweblom gebakken, heet *terwebrood* of *witte(n)brood* en dat van roggemeel, *rugge(n)brood of zwert brood.* De gewone kost van den Kempischen boer is nog doorgaans roggebrood en enkel 's Zondags of bij feestelijke gelegenheden, komt er wit brood en kramich op zijne tafel. Bij de burgerij en de werkliê is 't gebruik van zwart brood te eten grootendeels verdwenen; deze lesten bakken een mengsel van roggemeel en tarweblom, dat den naam van *grof brood* draagt.

Linnenweverke, *het.* — Z. Kadeduut.

Retter, *den.* — Winterkoningske. *Troglodytes parvulus.* Fr. *roitelet, troglodyte ordinaire.*

Titje, *het.* — Goudhaantje, sparresijske. *Regulus Cristatus.*

Vijnen, von, heb gevonnen. — Vinden. — Vandaar *bevijnen, ondervijnen,* enz. Z. *Bijnen.*

Wietek, *den.* — Zwartkeeltje. *Saxicola rubicola.* Fr. *traquet rubicole.* Dit vogeltje, door de Walen *wichetrake, wichâ, wichak* geheeten, heeft zijnen naam naar zijn eigenaardig gezang, evenals de *kakeduut,* de *tjif-tjaf* en andere vogels.

Wijnen, *won, heb gewonnen.* — 1° Winden. Vandaar *afwijnen, opwijnen,* enz.

2° Wenden, omwenden, omkeeren. — Gaat het hooi eens wijnen. Z. *Bijnen.*

Sint-Antonius-Brecht. J. Cornelissen.

DICHTVEERDIGHEID.

De zegge van den dommen knecht.

Meester Jan had 'nen knecht die danig lomp was. En dat zult ge licht begrijpen, als ge inziet dat Seppe zijn verstand met de vischspaan ingekregen had.

Seppe verstond ook meestentijds alles verkeerd. Zond zijn meester hem om koffieboonen, dan kwam Seppe met snuif terug; moest hij om pruimen gaan, dan brocht hij eksteroogenzalf mee — en omgekeerd. Gong hij... och! de litanie zou te lang zijn, want Seppe miste zoo dikwijls eh, zoo dikwijls, dat meester Jan het muug wierd, geeuwensmuug.

« Seppe, zei meester Jan op zekeren avond, « 'nen dommerik 'lijk gij heb ik van mijn gronzig leven nog niet gezien. »

—« Ik ook niet, meester, » zei Seppe.
—« Seppe, dat kan zoo niet blijven duren. »
—« Dat is ook mijn gedacht, » zei Seppe.
—« 'k Zal u nog éénen keer op de proef zetten, Seppe. En gaat het niet, ehwel! dan moet ge morgen met pak en zak eweg. »
—« Zooals ge wilt, meester, zei Seppe. » Wat moet ik doen meester? »
—« Doet uwe ooren open, Seppe. En onthoudt wel wat ik u zeggen ga(an). 'k Zal u den naam van eenige dingen zeggen en want dat ge dat morgen vergeten zijt, dan moet ge de deur uit. »
—« 'k Zal goed luisteren, » zei Seppe.
—« Seppe, hoe heet hetgeen dat ge daar aan uw voeten hebt? »
—« Dat zijn blokken, meester. »
—« Neen, Seppe; dat heet zoo niet; dat zijn de *piepeninnen.* »
—« De piepeninnen, meester, » zei Seppe.
—« En dat, Seppe? »
—« Dat is de trapleer, meester!
—« Neen, Seppe, dat is de trapleer niet, dat is de(n) *hokkenentjok!* »
—« Hoe zegt ge, meester, den hottentjot? »
—« De(n) hokkenentjok, Seppe. »
—« Goed, meester, de(n) hokkenentjok heet dat. »
—« En dat Seppe, waar ik op slaap? »
—« Wel meester, dat is de zolder. »
—« Wat dat ge meent! Dat is het *overgezwim.* »
—« Is dat het overgezwim? Goed, meester. »
—« En hoe heet ge die beest daar, Seppe? »
—« Meester, dat is toch de(n) hond! »
—« Wat dat ge nu zegt, Seppe! Dat is het *taterebakkes.* »
—« Dat is het taterebakkes. Goed, meester. »
—« En dedie daar Seppe? »
—« Dat is wel zeker de kat, meester. »
—« De kat!... Waar staan uwe zinnen, Seppe? Dat is het *snaterebakkes.* »
—« Het snaterebakkes, meester, » zei Seppe.
—« En dat Seppe? »
—« Dat is het vuur, geloof ik, meester. »
—« Het vuur!?... Dat is de *glorie,* Seppe. »
—« Ah! de glorie, meester. »
—« Ja, Seppe. En dat? »
—« Me dunkt dat dat de deur is, meester. »
—« Waar haalt ge dat nu uit?... De deur?... Dat is de *piepenuite.* »
—« Dan is 't de piepenuite, meester. »
—« En dat, Seppe? »
—« Ge zoudt zeggen dat het de schuur is, meester. »
—« Neen 't, Seppe, dat is de *koreninne.* »

Zoo kreeg Seppe nog een heele les, dat er zijn kop waarlijk zeer af deed en hij droomde den ganschen nacht van *innen* en van *uiten.*

's Morgens bij 't wakker worden, was Seppe zijn eerste gedacht voor de les van gisteren, Seppe stond op, maakte het vuur aan, hong den moor boven den heerd, liet kat en hond binnen en begost den vloer te keren.

Maar kat en hond krijgen ruzing om 't roggekorstken dat Seppe hun toewerpt, zij varen aan 't vechten bij den heerd, de kat tuimelt in 't vuur, de(n) hond er neven en allebei loopen ze verschrikt naar buiten en recht de schuur in — om brand te ontsteken, in plek van hunnen pels te blusschen.

Seppe wierd seffens de vlam gewaar en hij naar den zoldertrap, al roepende:

« Meester, meester, algauw de piepeninnen
aan de voeten,
En den overgezwim langs den hokkenentjok afgeloopen!
Want, hoort eens wat historie!
Het taterebakkes is met het snaterebakkes
Aan 't vichten geraakt in de glorie.
En dan zijn ze geloopen met glorie,
Langs de piepenuite
Naar de piepeninnen;
En van buiten en van binnen
Staat alles in volle glorie. »

(Gehoord te *Betecom*). GULDENVLIES.

Vrglk. *'t Daghet in den Oosten*, 1887 blz. 76.

Het Vertelsel van den man die op zoek ging naar de Rechtveerdigheid.

Daar was is e'ne man die nie' liever wenschte as overal de rechtveerdigheid te zien heersche. (1)

Maar da was nie zoo en daarôm deed hem niks as grummen en grêven, dat er het end aan verlore was en ha wier van *malcontentement* zoo mager as 'en graat.

Eindelijk kost hem het nie meer uithouen, zoodat hem ten längenleste besloot er van deur te trekken, en zoo wijd te reize, totdat hem den rechtveerdigste van alle mensche zou gevonden hemme.

Aan dendieë zoo hem zen eige verhuren as knecht en dan zou hem wel tevrede zen.

Zoo gezeed, zoo gedaan.

Ha gink dan op reis en as hem na länk genoeg gegaan had, kwamp hem 'nen heer tege me bôkkepooten en klauwen aan zen händen, as van 'nen roofvogel.

Diën heer zee hem goejen dag en vroeg hem, waardat hem naartoe ging.

(1) De letter *h* wordt te Antwerpen niet uitgesproken.

« Wel zeet hem zoo, ik zuuk den rechtveerdigste mensch van de wereld ôm ze'ne knecht te wörre. »

—« Komt dan maar mee mê mij, zee den heer, ik ben den rechtveerdigste.»

—« Ja maar zee de man, wie zij-de gij dan? »

—« Ik? zee den heer, 'k ben den duvel. »

—« Dan kun de ge mij nie diene zee de man, want alle mensche kome nie in d'hel; ge zijt dus den rechtveerdigste nie. »

Daarmee liet hem den duvel staan en ha gink er van deur.

As hem na vâr genoeg gerezen had, kwamp hem 'nen heer tege en dië vroeg waar them ôp af trok.

« 'k Zuuk den rechtveerdigste van de mensche, » zee hem tege den heer.

—« Da ben ek-ik, me'ne vrind, zee hem zoo, komt dan maar mee. »

—« Wacht en bitje, zee de man, 'k moet ek-ik eerst wete wie da ge zijt.

—« 'k Ben Onze Livven Heer, » zee hem.

—« Zoo, zee de man, zij-de gij Onze Livven Heer, dan kan ek nie meegaan. — Gij zij wel is waar, de rechtveerdigheid zelf maar alle mensche gaan toch nie naar den hemel en da's ook nie rechtveerdig. »

Daarmee gink hem voort, en ha liet Onze Livven Heer staan.

As hem na länk genoeg gegaan had, kwam hem weer 'nen heer tegen en dië vroeg hem ook, waar hem op af trok.

» 'k Zuuk den rechtveerdigste mensch van de wereld, » zee hem tege den heer.

—« Da ben ek-ik, » zee den heer zoo.

—« Gij? »

—« Ja. »

—« Wie zij-de gij dan? »

—« 'k Ben de dood. »

—« Dan gaan ek me oe mee, zeet hem; want alle mensche moeten stârven, en da's rechtveerdig. »

Da was me goed en ha gink mee. Pitje de Dood gink veuraf en de man volgde.

As ze na vâr, heel vâr gegaan hade, kwame z'aan nen heele groote kelder, en in dië kelder brändde me miljoene keskes.

't Ee keske brändde kleer, 't änder wa minder en de sômmige stonde te pinke.

» Wa beteeket da? » vroeg de man.

—« Wel, zee de Dood, da's 't lêve van de mensche, en iedere keer as er ne mensch stärft, dan gaat er e kesken uit. »

—« Zoo, zee de man, dan zul-de nog tijd van wachten hemme, want de grooten hoop brändt nog goed. »

—« Nau heb ek weinig wärk, zee de Dood zoo, maar binne kört dan zal 't er stuive. — Komt maar mee. »

Ze ginge dan in nen tweede kelder en daar stonden allegâar lampkes te

brändde, en tussche die lampkes was er een da stond te pinke dat 't derelik was ôm zien.

« Dat hee nie veul nie-meer te vertelle, zee de man ; mag ek wete van wie dat da lampken is ? »

—« Dat is het auw, » zee de dood.

—« Git er dan gauw wat olie bij, riep de man, of het is uit. »

—« Nee-e, nee-e, zee de dood, oewen tijd is uit. »

En eerdat den ârremen bloed den tijd had ôm de kelder uit te vluchte, had de dood hem in ze'ne nek geschârd en zjust ging het peerken uit.

En daarmee kwamp er nen hond me ne lange snuit en 't vertreksel is uit.

Antwerpen. J. B. Vervliet.

Kempische Nieuwjaarsliedekens.

Is er wel een gewest in onze Dietsche gouwen, dat zuiverder de eigenaardige Dietsche zeden bewaart, als de Kempen ?

Daar bloeien nog talrijke oude gebruiken die elders reeds aan 't uitsterven zijn.

Zoo is daar onder de jeugd het gebruik nog in voege van daags vóór Nieuwjaar een liëke langs de huizen te gaan zingen. — Foei ! schooien langs de straat ! En 't zijn toch zeker de arme kinderen maar die dat doen ? — Neen't, Mijnheer, Nieuwjaar zingen is er geene schand, en het zoontje van den begoeden pachter gaat zoowel als het dochterke van den armen werkman.

O ! 't Is eene blijde feest voor de dorpskinderen als de zoo lang verwachte dag eindelijk aangebroken is ! Van in den vroegen morgen ziet ge ze reeds in kleine hoopkes door het dorp trekken en ge hoort de galmen van hunne vroolijke stemmekes. Hier krijgen de zangers 'nen koek, daar 'nen gebakken nieuwjaar met krollen en een beeldeken er in, ginder eenige noppen of een klein geldstuk. En voort gaat het !

Luistert nu eens welke schoone liedekes de kinderen daar bij zingen.

1. Rooze, roozeblômmeke,
Glorie met Deezeke zij !
Wie leet daar in da' krubbeke ?
Een klein kinneke klein.
Wie zal da' kinneke kussen
Met zijnen roozenmond ?
Me waren ziek van herte,
Me wieren weer gezond ;
Den Hemel was gesloten
Al over duizend jaar
En hij wier weer opengelaten
Met zaligen Nieuwejaar.

2. Zoete naam Jesus uitverkoren,
In wat stalleke zij-de gij geboren ?
In het stalleke van Bethlehem.
Den achtsten dag is 't kinneke besneden,
't Bloed liep uit zijn teere jonge leden :
Ziet eens wat de liefde doet !
Als de noten beginnen gaan te kraken,
Zullen zij zuur en bitter smaken.
Binnen 33 jaar,
'k wensch u 'nen zaligen Nieuwejaar.

3. Twelf Apostelen,
Elf duizend Maagden,
Tien Geboden,
Negen kooren der Engelen,
Acht Zaligheden,
Zeven Sacramenten,
Zes kannen water, veranderd in den wijn ;
Vijf honderd Christenen,
Vier Evangelisten,
Drij persoonen,
Twee Tafelmoonen (tafelen Moyses),
Eéne God in 't openbaar :
Vriendelik en vrolik met dezen zaligen Nieuwejaar !

Vrglk. *'t Daghet*, 1889, blz. 21.

4. Sterre, sterre, ge moet zoo stil niet staan,
Ge moet mee ons naar Bethlehem gaan ;
Naar Bethlehem, die schoone stad
Daar Maria mee heur kindje zat.
't Kindjen heeft zoolang geleefd,
Zoolang dat 't hemel en aarde geschapen heeft
Hemel en aarde altegaâr
Wenschen 'nen zaligen Nieuwejaar.

Vrglk. *'t Daghet*, 1885, blz. 77.

5. Op eenen Drijkoningenavond,
Op eenen Drijkoningendag,
Vonden wij Maria-Magdalena
Al op Heer Jesus' graf.
— Zijde gij Maria-Magdalena ?
— Staat op van de bittere dood
— Uw zondekes zijn u vergeven
— Al waren ze nog zoo groot —
Naar de kerke zullen wij treden,
Naar de kerke zullen wij gaan.
Als wij in de kerke kwamen,
Wat vonden wij daar al staan ?
Een kruiske met Jesus' name,
Die der opgenageld sting (= stond).
Zijne voetjes waren gebonden,
Zijne handjes waren ontdaan.

Ze speelden op de vierkantige örgel :
« Glorie moet Deezeke zijn ! »

Ofwel :

6. . . . .
. . . . kwamen,
Wat vonden wij daar al staan ?
Daar vonden wij Jesus, ja Jesus
Aan 't kruiske genageld staan.
Ze trokken Heer Jesus den nagel
En ze schonken Maria den wijn.
Ze speelden op de 4 örgeltjes, ja örgeltjes :
« Glorie moet Deezeke zijn ! »

Daar kwam een schipke gevaren, ja gevaren
En daar zat e'ne witteman in
Het was Onze Lieven Heer Jesus, ja Jesus,
Die voor ons aan 't kruiske genageld hong, enz.
(gelijk te voren).

Vrglk. *'t Daghet in den Oosten*, 1885, blz. 78, — 1886, blz. 115 en *Volk en Taal* 1889, blz. 53.

7. Me staön hier in de kou,
Me schudden en me beven :
Ons herte brekt van rouw.
'k Hoop ge zult wa' geven ;
Bier of brândewijn
Maor geld zal beter zijn,
Want met die heilige daogen,
Ons börzeke wördt zoo klein.

8. Op eenen Drijkeuningenaovend,
Den bakker die sloeg ze' wijf
Al mee 'nen eiken kluppel
Zoo deerlik ôp 'er lijf.
Het wijf kroop in den oven,
Den bakker heur achternaor.
Ze waore zoe zwert bestoven :
'k Wensch oe 'ne zalige Nievejaor.

Vrglk. *Ons Volksleven*, 1889, blz. 3.

9. Nievejaorken eut 't Haogelând
't Katteken hee' ze' stjetje verbrând
Van achter aon ze' pörtje,
Moërke, lang m'en örtje.
'k Heb gen örtje, 't is 'en duit :
Smet (smijt) ze langst de venster uit.

10. Me staön hier veur de deur
Al mee 'en droef getreur,
Geft ons 'ne pot
Veur ons komplot,
Daor zulle me zinge veur.

11. Stare, stare,
Ossen en varen;
Kalver en koei:
Al die wa' geven
Da' zen der goei.

12. Anneken, Anneke witte wijn,
Ik riek dat hier nog nopkes zijn,
Goei of koä (kwade).
Kiest er dan de beste maor uit.

13. Nievejaorke, flikker de floo,
Ik eet zoe gere
Maor ik wêrk zoe noo.
Zij-de gellen (gijliê) ook zoo?

14. Hans, Hans Nievejaor;
'k Zal wa' krijgen,
('k Wörret gewaor)
Met deze zaolige Nievejaor.

15. Hans, Hans Nievejaor,
Twee koeken is e' paor;
Zen ze nie' wel gebakken
Geft me 'ne' mörgen appel;
Is de mörgen appel nie' goed,
Geft dan 'ne' stuiver in me'nen hoed.

16. E' leusken en e' vlooike,
Ze dânsten ôp e' strooike;
Ze dânste' paor en paor
Met deze' zaolige' Nievejaor.

Vrglk. *Volk en Taal*, 1889, blz. 51.

17. Nievejaorke, goede gebuur,
Der sta' ne vetten os in de schuur,
Van achter aon de' korentas:
Wilde wa' geven,
Spoeit oe ras.

18. Nievejaorke zoete,
't Verken hee' vier voete';
Vier voeten en 'ne' steert:
't Is geen deutje ne mer weerd.

19. Nievejaorke zoete
't Vêrken hee' vier voete';
Vier voeten en 'nen rug:
'k Zen onze..... vlug!

20. Nievejaorke zoete,
Ziet is naor m'n voete':

'k Hem onze vaoderes botten aon
Om overal is rond te gaon.

Vrglk. *'t Daghet,* 1889, blz. 5.

21. Nievejaorke, 'k staön te buiten,
'k Hem e' körfke, 't wilt nie' sluiten ;
'k Hem e' meske, 't wilt nie' snijen ;
'k Hem e' meuleke, 't wilt nie' draaien ;
'k Hem e' strikske, 't wilt nie' knoopen :
Geft me 'ne' stuiver en laöt me loopen !

Als 't gebeurt dat ze niets en krijgen, dan zingen of liever, dan schreeuwen de kapoenen :

Nievejaorken hoddebedod ;
Wil-de nie' geven,
Blijft in oe' kot !

Ofwel :

Ik kwam veurbij 'en deur,
Daor hông 'ne zak mee zemele' veur :
Zoo mennige zemel, zoo mennige luis :
Daor zit 'ne gierigen duvel (of : 'en gierige pin) in huis!

Vrglk. *'t Daghet,* 1886, blz. 115.
(Opgeschreven te *Sint-Antonius-Brecht.*) J. Cornelissen.

WANGELOOF.

1. Een rechtermollepoot in den zak dragen brengt geluk aan.
2. Een klaverblad *van vieren* bij zich dragen brengt ook geluk aan. (1)
3. Een cent met een gaatjen in, brengt den bezitter geluk bij.
4. Als ge eene duit vindt, dan moet ge ze weggooien om meer te vinden.
5. Als 't jeukt in den palm der rechterhand, dan zal men geld krijgen.
6. Jeukt het integendeel in den palm der linkerhand, dan zal men slagen krijgen.
7. Als uwe rechteroog jeukt, dan zult ge lachen en plezier hebben.
8. Maar is 't uwe linkeroog, dan moogt ge u aan tegenslag verwachten en ge zult *grijzen.*
9. Als de *centrum gravitatis* van 'nen boer jeukt, dan zal de man een *boterjaar* hebben; dat is : al wat hij dat jaar nog onderneemt zien gedijen.
10. Als uwe rechteroor tuit, dan zeggen ze goed van u.
11. Is het integendeel uwe linkeroor die tuit, zijt zeker dat ze kwaad van u aan spreken zijn. (2)
12. Gebeurt dat tusschen vrouwen, dan moet de belasterde maar op den zoom van heuren voorschoot bijten en de kwaadspreekster bijt oogenblikkelijk op heure tong.

(1) In de Kempen gelooft men het ook, evenals van 'nen korenhalm met twee aren.
(2) 10 en 11 bijna overal.

13. *Droomen.* Van kopergeld droomen beteekent valschheid; van troebel water, verdriet; van klaar water, werk, geruste bezigheid; van peerden, in 't algemeen vriendschap; van bruine peerden, zwart mansvolk. Van wit goed droomen voorspeelt een sterfgeval in de naaste omgeving; wie van drek droomt, mag geld verwachten.

Antwerpen. J. B. Vervliet.

KINDERSPELEN BESCHREVEN.

1. Namen geven.

Hebben eenige kinderen het gedacht opgevat van dat spel te doen, dan loopen zij gearmd de speelplaats rond, al roepende : « Namen geven, namen geven ! Wie doet er mee ? Al die meedoet moet herres komen ! »

Zijn er nu een redelijk getal bijeen, dan begint het spel en welke vreugde gaat er nu volgen !... Eerst is het een verward geroep en getier : « Ik zal namen geven ! — Neen, ik ! — Ik *duvel !* — Ik ben de *engel.* — Gij niet !.. » Eindelijk vergaat het gerucht want de grootsten hebben gezeid : « Tellen, laat ons aftellen ! »

De kinderen gaan nu in 'nen ronde staan en één van hen zegt een telliêken op. Die de eerste er af is, zal b. v. namen mogen geven ; de tweede zal engel en de derde duivel zijn.

Nu gauw op eene root neveneen gaan zitten of gaan staan, ievers tegen 'nen muur tegen eene haag of een schutsel !

Die de namen geven moet, gaat daarna van kind tot kind en fezelt hun ieder 'nen naam in de oor dien zij onthouden moeten ; doch zoo stil fluistert hij, dat noch de engel, noch de duivel die achter hem op eenigen afstand in den *hemel* en in de *hel* staan, er iets van verstaan kunnen.

Het is van te voren nochtans besproken dat de namen niet te moeilijk mogen zijn, opdat de engel en de duivel ze zouden kunnen geraden. Altijd voegt de gever bij iederen naam het woordje *gouden;* b. v. de *gouden toren, het gouden kruis,* enz.

Als ieder kind zijnen naam ontvangen heeft, dan komen de engel en de duivel overhand naar de opgegevene namen raden. Heeft b. v. de engel den naam genoemd van een der zittende kinderen, dan neemt hij dat mee naar den hemel ; anders kan hij terugkeeren, zooals hij gekomen is.

De engel zegt :	Klop, Klop !
De namengever antwoordt :	Wie is daar ?
Engel :	De(n)engel mee ze'kruis.
Namengever :	Wat komt 'em doen ?
Engel :	Koleuren kiezen.
Namengever :	Hoe'n koleur ?

De engel verzint en antwoordt b. v. : « De gouden boom ! « Is er een kind van dien naam, de engel neemt het mee, en de beurt is aan den duivel.

Duivel : Klop ! klop !
Namengever : Wie is daar ?
— De(n) duvel mee ze' peerd.
— Wat komt 'em doen ?
— Koleuren kiezen.
— Hoe'n koleur ?

De duivel geeft ook 'nen naam op en datzelfde wordt zoo dikwijls herhaald, totdat er geene kinderen meer overschieten.

Nu dient er gezien te worden wie het sterkste is, de engel of de duivel. Tusschen den hemel en de hel wordt er eene schreef getrokken: niemand mag daar over gaan staan. De duivelen gaan op eene rij achter hunnen meester staan en houden malkander onder de armen vast.

De engeltjes doen evenzoo. De voorste engel grijpt de handen van den voorsten duivel vast en nu uit alle macht getrokken! Somwijlen schijnen beide partijen even sterk, want geen kan den andere over de meet krijgen ; somwijlen ook moet zij malkander loslaten, en dan deinzen ze achteruit en totteren op den grond. En dan gelachen! Eindelijk toch bezwijkt eene van de partijen — engelen of duivelen, — de leste engel wordt bij de duivelen getrokken of omgekeerd en — de overwonnelingen moeten door de *spits*.

Daartoe gaan de overwinnaars op twee roten staan met het aangezicht naar malkander gekeerd. Die het spel verloren zijn, moeten daar drijmaal door loopen en krijgen ter zelfder tijd eene vracht doffen op den rug.

2. Haar en klein beestjes.

Eerst beginnen de kinderen om ter hardste te bieden om er aan te mogen zijn. Hij die aanneemt de anderen te pakken in 't minste getal keeren, die zal er aan zijn.

« Ik neem ze aan in zeven keeren! » roept er eene. — « Ik in zes! » spreekt een tweede. — « En ik in vijf! » zegt Frans daarachter. Daar de anderen niet minder durven bieden, is Frans pakker en hij zal de anderen in vijf keeren vangen, dat verzekert hij.

De kinderen gaan allemaal op eene meet staan en Frans op eenigen afstand vóór hen, met het gezicht naar hen gekeerd. Zij tellen: één, twee, drij! » en loopen dan, zooveel ze maar rekken kunnen, naar eene tegenovergestelde meet, en terwijl is Frans aan 't pakken. Hij heeft er een stuk of drij met de hand kunnen raken, die dan terzij in een *kot* gaan staan.

« Da's ééne keer » roepen de knapen, « nog vier keeren ! » Ze tellen weer tot drij en loopen naar hunne eerste meet terug, terwijl Frans er weer eenigen aanmaakt.

Zoo gaat het spel voort, totdat de kinderen vijf keeren van de eene meet naar de andere geloopen hebben.

Heeft Frans al de meespelers in vijfmaal kunnen pakken, dan heeft hij het geluk van aan ieder 'nen *doos* of 'nen dof te mogen geven; maar schieten er

nog over, nadat men vijf werven geloopen heeft, dan moet hij, och armen ! drijmaal door de *spits*.

St-Antonius-Brecht. J. Cornelissen.

KRUISGEBRUIKEN.

Veel hebben wij reeds verloren van de vrome overleveringen, gemoedelijke gebruiken en christelijke gewoonten die onze godsdienstige voorvaderen ons hadden nagelaten ; en die wij hadden moeten bewaren, gaaf en ongeschonden, gelijk men eenen kostelijken schat bewaart.

De Fransche geest — dat verfoeielijk monster — is het huis van den edelman en den grooten burger komen binnendringen : onbeschaamd heeft hij daar den alouden Dietschen volksaard van den heerd verdreven en gezeid : « Voortaan zal ik hier meester spelen ! » En zie ! spotlachend is hij het gebouw aan 't afbreken, waar onze vooroudeis eeuwen en eeuwen aan timmerden ; nijdig is hij den krans aan 't vaneenrukken, waar zij jaren en jaren aan vlochten : den krans van stichtelijke gebruiken en dichterlijke overleveringen. Weg dus met de christelijke gebruiken, waar de oude Vlaming zoo trouw aan hield ; weg met de kuische zeden die zoo diep in zijn hert zaten ; weg met de vertellinggen en spreuken die de gulle vreugde wekten aan zijnen huiselijken heerd ! weg, weg daarmee ! Liever Fransch getater en Fransche zeden, Fransch bederf en Franschen zwier en —flauwe Fransche complimenten !

Doen die woorden u pijn, Christelijke en Dietschgezinde lezer ?. . Welaan, verlaten wij dan spoedig den kring waar de Fransche wind ons tegenwaait en vertoeven wij eenige oogenblikken in het midden van den kleinen burger en den eenvoudigen landman. Daar zullen wij leeren dat de oude Dietsche volksaard nog niet dood en is, maar er leeft en bloeit dat het schoon is om zien ; dat het geloof nog vast zit in het hert van den onverbasterden volksman ; vast, gelijk de eik in de aarde geworteld zit. Daar lachen ons de oude gebruiken en geplogenheden toe, zoo vriendelijk en zoo zoet als de rozen tusschen de groene bladerkes......

* * *

Om dat zeggen te bewijzen, ga ik u uit de Kempen met eenige oude gebruiken, betrekkelijk het kruis, bekend maken.

* * *

Als de strooidekker het dak geleid heeft, dan vlecht hij een kruiske van strooi en zet het op den hoek van den vorst, waar het zal blijven staan.

* * *

Naast de deuren, op den muur en boven de keldergaten, wit men met kalk een groot kruis. Te allen kante ziet men in de Kempen boerenwoningen waar witte kruisen op geschilderd staan. Wordt het huis gewit, dan zal men nooit nalaten die kruisen nog eens te overschilderen.

(*Vervolgt.*) J. Cornelissen.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

In twelf nommers van acht bladzijden in 8°, voor 1,50 fr.; 1,25 voor de Heeren Studenten.

Te BRECHT,
bij L. BRAECKMANS.

1e Jaar

1889

Afl.

5 & 6

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

2de Woordenzange.

Aansteken, *stak aan, heb aangesteken.* — Ondernemen, beginnen, aanvatten. Dat werk durf ik alleen niet *aansteken.*

Ang, *de.* — 1° Angel, straal van de bie, de wesp, enz. (Zoo ook bij Schuerm.); 2° Baard, vlim, egel van 't koren, den gerst, enz., Engelsch *awn.*

Appelekok. *den.* — Abrikoos. Vandaar *appelekokkeboom, appelekokkebloem,* enz. Schuerm. geeft *appelkoos* en *appelkouw.*

Appelpol, *den,* — **appelpolleke,** *het* — Appelbroôke; een klein broodje van den overschot deeg gemaakt en met 'nen appel in gebakken.

Ater, *den.* — Broedbie, hommel, manneke van de honingbie; Fr. *faux bourdon.* Te Brecht heeten ze de aters *merels.*

Baas. — *Iemand baas kunnen.* Iemand meester kunnen.

Bekremmeld. — Bekrompen, belemmerd. *Bekremmeld* wonen, zitten, staan. *Bekremmeld* komt van *kremmelen* dat in de Kempen beteekent, door iets dringen dat nauw en belemmerd is; vandaar ook *kremmelkot* = nauwe en kleine woning, waar men niet dan al kremmelende binnen geraken kan.

Bletteke, *het.* — Fijn en dun plaatje van metaal, been, ivoor, enz. Het komt van *blad* (plat, plaat) en bevat de klankverwisseling van *a* in *e,* die zeer gewoon is en bevestigd, zoowel door de geschreven als door de gesprokene taal: *tam* en *temmen, wand* en *uitwendig,* enz.

Blinddaas, *den.* — Daas, dazerik, brems, peerde- of koeivlieg, Fr. *taon.*

Bres, *de.* — Hoop, menigte. Daar staat eene heele *bres* volk voor de deur. Schuermans kent het w. toe aan Oost-Vlaanderen en in De Bo's Idioticon komt het ook voor.

Buten, *buutte, heb gebuut.* Met schup of riek in den grond woelen en wroeten. Vandaar *uitbuten* = uitloteren, uitwroeten met den riek. Als gij alleen die puinen moet *uitbuten,* dan krijgt ge nog in geen drij weken gedaan. Schuerm. geeft het herhalend *buttelen* voor Limburg; « bouwland met den riek rein, klein en mul maken. » 't Is, zegt hij, verwant met

botten; bij De Bo beteekent *but,* stoot en *butten,* botsen, tegen iet aanstooten. 't Schijnt, dat men dus beter *butten* als *buten* schrijven zou.

't Doet. (uitspr. *toet, toet.*) — Uitroep die eene loochening tegenspreekt en 't geloochende bevestigt : in 't Fr. *si-fait.* Ik kost daar niet meer henen gaan; 'k had geenen tijd genoeg. — *'t Doet! 't doet!* ge hadt gij zeker tijd genoeg! Meer andere uitdrukkingen zijn er met *doen;* b. v. om te ontkennen : *'t en doet,* en om te vragen, *doet het ?* = is het waar ?

Generen, *geneerde mij, heb mij geneerd* (Ned. *g* en zware *e.*) — Behelpen. Och ! ne(n) arme mensch moet hem met alles *generen!* Schuerm. heeft ook het w., doch in 'nen anderen zin.

Gezeeg. — Tam, gedwee, mak. Als mijn broeder met het peerd rijdt, dan is't zoo *gezeeg* als een lammeke,en anders kunnen ze er geenen weg mee.

Giezen. *giesde, heb gegiesd.* Gapend zitten of staan zien. Gij eet eieren, vleesch en wittebrood, en wij mogen er op staan giezen (*Z. en Z. O.* der *Kempen.*)

't W. is in 't Engelsch *to gaze* en in Zweedsch *gasa,* zegt het « *'t Daghet in den Oosten.* »

Hemelbie, *de.* — Gekorven dier van 't geslacht der *diptera* dat goed gelijkt aan de bie (vliesvleugelig, *hymenoptera,*) doch dat maar twee vleugels heeft en geene ang en draagt.

Hemmen voor *hebben.* — Mm = bb.

Dat werkw. wordt in den teg. tijd vervoegd : ik *hem;* gij *hèt;* hij *hee* (of *héet;*) wij *hemmen;* gij *hèt;* zij *hemmen.*

Ouderman, *den.* — Ouderdomsdeken in de gilden. Vandaar de geslachtsnaam *Oudermans.*

't Zij hier aangemerkt dat *ouder* = ouderdom, in de Kempen van dagelijksch gebruik is.

Ringaaneen. — Aaneenaan, aanhoudende, onafgebroken. Het heeft dezen nacht *ringaaneen* geregend.

Staden (uitspr. *staaien*). — Meerv. van een ongebruikt enkelv. w. *stade.* — Stee, plek, plaats. Ik ben te vijf *staaien* geweest. (Te *Vorst* bij Westerloo.) Het w. *gestadig* is er van afgeleid.

Vroeger was *stede* (= stade) zeer gemeen in de beteekenis van plek, plaats. Zoo lezen wij in den *Esopet :* De Wolf en het Lam :

« Een wolf ende .i. lam goedertieren
Quamen drinken tere rivieren;
Si ginghen drinken in .ii. *steden :*
Die wolf dranc boven, dlam beneden.

Teroot. — Achtereen, achtereenvolgens. Ik heb drij dagen *teroot* mijnen zieken vriend bezocht. Vrglk. *rotelings* in Schuerm. *Root* = rij, reeks is overal gekend. (Z. Schuerm.)

St-Antonius-Brecht. JOZ. CORNELISSEN.

KRUISGEBRUIKEN.

(Vervolg van bl. 32).

Op de plaats waar iemand schielijk gestorven of vermoord is, zal men een kruis planten en op den hoek van menige kruisstraat staat een Lieve-Heer of een Lieve-Vrouwenbeeldje.

*
* *

Eerdat de Kempische huismoeder heur brood mengt, strooit zij eene handvol meel op den beslag en schrijft daar een groot kruis in.

Bakt zij wit brood of kramich, dan zal zij dikwijls er een kruis op snijden of printen.

Nooit zal zij nalaten een kruis te geven over den bak, zoohaast hij in den oven is.

Zij maakt een kruis over het brood, eerdat zij het aansnijden zal.

*
* *

De Kempenaar maakt een kruis, wanneer het weerlicht; — binnenshuis leest men den Huiszegen en steekt men de gewijde keers aan; — wanneer hij zijn werk begint, op reis gaat of 's morgens zijn huis uittreedt.

*
* *

Sommigen maken nog een kruis als zij iemand hooren vloeken, en ongeleerde menschen zetten een kruiske, in plaats van hunnen naam.

Bij 't ontvangen van de handgift, maken sommigen ook een kruis.

*
* *

Overal zeggen ze : « Ieder huisken heeft zijn kruiske » — en : « Een huis zonder kruis is een duivelshuis, » alsook : « Die man bezit *kruis* noch duit. »

*
* *

Hier en daar vindt men nog boerinnen die, op feest- en hoogdag, met een gouden kruis pronken.

*
* *

Voor het huis waar iemand op 't lijkstrooi ligt, plaatst men een kruis; ofwel twee steenen, kruisgewijs overeen geleid met een strooien kruiske daartusschen.

*
* *

's Avonds als 't kind slapen gaat, dan zegt moeder : « Dankt Deezeke nu eens aan 't kruis. » En 't kindeke bidt:

« Danke Deezeke zoet;
Die ons kindeke bewaren moet,
Van water, vier en brand
En van den boozen vijand. »

» Wat zeg-de nu ? — Slaapwel vader, slaapwel grootvader, slaapwel grootmoeder, slaapwel allemaal. — Slaapwel kind, » antwoorden al de huisgenooten.

Nu gauw een wijwaterkruiske !... — En 't kind dopt zijn vingerkes diep

in 't wijwater en 't maakt een slaapkruiske. (Vrglk. *'t Daghet in den Oosten*, 1888, blz. 92).

De grootere kinderen zullen bij vader en moeder om een kruiske komen. Dan zal vader zeggen : « God zegene en beware u, mijn kind. »

* * *

Een van de eerste gebedekens die de Christene moeder aan heure kinderen leeren zal, is het volgende :

Kruiske, kruiske, goed begin
De(n) Heilige(n) Gèest in mijnen zin,
Dat ik goed mag leeren,
Dat vraag ik Onzen Lieven Heere;
Dit ik goed mag onthouen,
Dat vraag ik Onze Lieve Vrouwe.

* * *

Met Asschewoensdag zal 't kind naar de kerk een kruiske gaan halen en 't voorzichtig bewaren, want moeder zegt : « Als gij het te Paschen nog hebt, dan krijgt gij een nieuw kleed. »

* * *

Wanneer een kind de waarheid verzwijgt, dan zegt men : « Gij beuzelt, want er komt een kruisken op uw voorhoofd staan. »

* * *

Om hunne makkers bij 't knikkerspel te doen verlieren, maken de kinderen een kruisken op den grond en zeggen :

Kruisken bid
Da' g'er over schit (schiet).

Zij hebben ook 'nen *winknipser*, dat is 'nen marbol, waar zij kruiskes op gevijld hebben. Dien bewaren zij zorgvuldig en gebruiken hem enkel als het moetens is.

J. Cornelissen.

NOG WAT RAADSELTJES.

Raadsels uit Beersel stuurt ons de heer A. A.

15. « Gij dunne, magre lange
Van waar komt gij gegangen ? »
— Gij kört geschoren g..,
Waarom vraag-de mij dat?

Antw. — Beek en beemd. — Vrglk. *Ons Volksleven*, 1889, blz. 7.

16. Hol vat,
Vol vat;
Drij ruggen en geen g...

Antw. — De beukenoot of de boekweit.

17. Er is een ding,
't Maakt eerst zijn g.. nat
Eerdat 't drinkt.

Antw. — De eemer. — Vrglk. *Ons Volksleven,* 1889, blz. 7. In de eerste gedaante staat *stopt* misdrukt voor *sopt.*

18. Rank hout
Sprank hout,
Ongeboren timmerhout.

Antw. — De wijngaard. — Vrglk. *'t Daghet,* 1888, blz. 56.

19. Witteken slaagt zwetteken (zwarteken)
Tegen zijn getteken (gatteken)

Antw. — De vlam tegen den ketel. — Vrglk. *'t Daghet,* 1887, blz. 83.

20. Ik kwam daar in een bosch gegaan :
Ik zag daar eene blozende juffrouw staan.
Zij sprak niet, maar ik sprak;
Ik knapte ze in mijnen knapzak.

Antw. — De kriek.

21. God ziet het nooit,
De koning ziet het zelden,
De boer ziet het alle dagen in de velden.

Antw. — Zijns gelijke.

33. Daar loopt iets rond het huis en 't zet maar éénen voetstap.

Antw. — De kruiwagen.

23. De bedelaar werpt het weg en de heer steekt het in zijne tesch.

Antw. — De heer snuit zijnen neus in eenen zakdoek.

24. Vijf herten,
Vijf sterten;
Vijf huttekens.
Vijf puttekens;
Vijf steenen in één vat,
Wat is dat ?

Antw. — De mispel.

Hertelijken dank aan den gedienstigen zender.

***

Hier zijn er nog eenige uit de Kempen :

25. Wat hebt ge liefst : 'nen korf met krakelingen, 'nen oven met roven of 'nen put met zingende wijfkes ?

Antw. — Nen oven met roven. — Krakelingen = luizen; roven = brood; zingende wijfkes = vorschen.

26. Daar liep een dingesken over een bruggeske
Met een fluweelen ruggeske;

Of:

27. Daar liep een dingesken over den pad
Met een fluweelen g...

Antw. — De mol. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 64.

28. Helder en klaar,
Helder en droog
En 't wast met den wörtel omhoog.

Antw. — IJspin. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 38.

29. Van onder rond gelijk een ei,
Van boven lijk een koele mei.

Antw. — Eene raap. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 68.

30. Holle moër,
Krômme vaër;
Houten Michiel,
Drij kinderen zonder ziel.

Antw. — Ketel, heis, houten lepel en pikkeltjes. — Vrglk. *Am. Joos,* bladzijde 46.

31. Wat doet een boer eerdat hij eet?

Antw. — Gapen.

32. Ik ken een ding,
Het valt niet pluis;
't Bijt met zijn scherpe tanden,
Het eerdt in stof en gruis
En 't gaat op zijnen rug naar huis.

Antw. — De egge. J. C.

DICHTVEERDIGHEID.

Dansliedekens.

1. De kinderen geven malkander de hand en dansen in 'nen ronde om een brandend keersken, of 'nen uitgesneden pronkappel waar een lichtje in brandt.

Kjesken iin de lantêre
Iis Menhieër Pastoeër nie' thoüs?
'k Zou 'em iis gêre spreken,
't Aovend iin z'n hoüs.
Ze zeggen da 'k iik 'ne voddeman zen,
Ze zeggen da'k iik 'ne(n) bülleman zen.
Kjesken iin de lantêre,
De(n) dômp dië vliegt er boven oüt.
De kat die iis de broüd,
De(n) hond gà' mêrregen trouwen
Mee zen beste mouwen;
Oep elke mouw daor kröpt 'en loüs
Schüpt den hond den biezebos oüt!

Te Aarschot zingen de kinderen dat liêken zoo:

Kesken in de lanteire,
De maskes gen zoo geire
In een kaprisken uit.
Ze zegge da'k ik 'ne voddeman zen,
Ze zegge dat ik gen geld en hem;
Vivade Marodes,
Is Menheer Pastoor nie thuis?
Ik zaat 'em geire spreke,
T' aoved in zen huis!

2. Rondedanslieêken op de wijze van « den Mosselman » :

In Holland staat een huis,
In Holland staat een huis,
In Holland staat een singelingen huis,
Van hoepsasa, singelingela !
In Holland staat een huis !

En zoo wordt ieder der volgende verzen herhaald :

— Wie wönt daar in dat huis ? enz.
— Daar wönt al een(en) boer ; enz.
— Wat doet die(n) boer in huis? enz.
— Hij houdt der al een meid ; enz.
— Wat doet hij met die meid? enz.
— Zij maakt der al een börs? enz.
— Wat doet zij met die börs ? enz.
— Zij ste(e)kt er in heur geld ; enz.
— Wat doe' zij met da' geld? enz.
— Zij köpt der al een kind ; enz.
— Wat doe' zij met da' kind? enz.
— Zij droeg 'et naar de school ; enz.
— Wat doet da' kind in dschool? enz.
— Het leert den A, B, C,
Het leert den A, B, C ;
Het leert den singelingen A, B, C,
Van hoepsasa singelingela !
Het leert den A, B, C !

3. Keeroome, keeroome,
Mieke keert u eens om !
Mie heeft heur al omgekeerd,
Dat heeft zij van heur zuster geleerd ;
Keeroome, keeroome,
Lieske keert u eens om, enz. (totdat al de meiskes zich overhand met het aangezicht buitenwaarts hebben gekeerd).

4. Eene rij meiskes en een meisken alleen staan recht overeen, doch op 'nen zekeren afstand van malkander. Het meiske gaat heure gezellinnekes te gemoet en zingt :

Kinderen, wat doe-de gelle zoo laat op straat, kirremandee, dee, dee ?

Daarop gaat de root hand aan hand vooruit en antwoordt :

Wij zijn de meiskes van 't kasteel, kirremandee, dee, dee.

En zoo gaat het overhand :

Mag 'k van uwe lieve kinderen kiezen, kirremandee, dee, dee ?
— Kiest er dan de lellikste maar uit, kirremandee, dee, dee.
En de lellikste begeere 'k ik niet, kirremandee, dee, dee.
— En de schönste krijg-de gij niet, kirremandee, dee, dee.
'k Zal heur een blauwsatijnen kleêken koopen, kirremandee, dee, dee.
— Kiest er dan de schönste maar uit, kirremandee, dee, dee.
Dat zal ons liefste Marieke zijn, kirremandee, dee, dee.

Dan neemt het meisje de gekozene bij de hand en danst er mee rond al zingende :

Weeral een kanonneke bij van Ave va, kanonneke !

Daarna geven de twee malkaar de hand om weer een meisje te kiezen, en 't spel gaat voort totdat iedere rij evenveel kinderen telt.

Vrglk. *Volkskunde*, 1889, blz. 58; *'t Daghet*, 1887, blz. 39.

5. Van waar komt gij getreden,
Masjoefeltje, Masjoefeltje ;
Van waar komt gij getreden,
Masjoefeltje ?

— Wij komen getreden uit Vlaanderen,
Masjoefeltje, Masjoefeltje ;
Wij komen getreden uit Vlaanderen,
Masjoefeltje !

En zoo wordt ieder der volgende verzen overhand door elke rij herhaald:

— Wat hed-de daar weest halen ? enz.
— Een mandeke mee roozen ; enz.
— Aan wie zul-de gij dat geven ? enz.
— Aan mijn naaste geburen ; enz.
— Wie zijn uw naaste geburen ? enz.
— Een minneken en een muiske ; enz.
— Wat zul-de ze te eten geven? enz.
— Zutemelk en wittenbrood ; enz.
— Gelijk ons minneke toebehoort,
Masjoefeltje, Masjoefeltje ;
Gelijk ons minneke toebehoort,
Masjoefeltje !
Weg minneke ! weg !

Vrglk. *'t Daghet*, 1887, blz. 19 en 1888, blz. 151.

6. Ikkeltje-kramikkeltje kwam aangetreden ;
Ikkeltje-kramikkeltje kwam aangegaan.
Daar kwamen twee paar boeren, paar boeren;
Daar kwamen twee paar boeren op mijnen regel staan :
't Is gedaan.
Ze deën al van zulker, van zulker, van zulker;
Ze deën al van zulker, op mijnen regel staan:
't Is gedaan.

Daar kwamen twee paar heeren ; enz.
Daar kwamen twee paar dammen ; enz.
Daar kwamen twee paar naaisters ; enz.
Daar kwamen twee begijnen ; enz.
Daar kwamen twee paar nonnen ; enz.
Daar kwamen twee paar paters ; enz.
Daar kwamen twee paar dooden ; enz.

De kinderen maken terwijlen gebaren en bootsen boeren, heeren, naaisters... na.

(Opgeschreven te *Sint-Antonius-Brecht*). J. CORNELISSEN.

Het Vertelsel van de twee Spinnekoppen.

Twee spinnekoppen, kennissen van over jaren en jaren, kwamen malkander eens tegen.

De eene was dik en vet gelijk eene stalbeest; de andere mager als eene graat.

Nadat ze malkander hertelijk gegroet hadden, vroeg de vette spinnekop: « Maar hoe komt het toch dat ge zoo mager geworden zijt? » — 't Is bijkans ofdat ge de dood in uwe knoken hadt; gij die er vroeger zoo goed uitzaagt! »

—« Ja, » zuchtte de magere spinnekop, « ik geloof dat ik uitteer, en als het zoo voortgaat, dan zal ik gauw « *kapot* » zijn.

—« Waar woon-de gij tegenwoordig? » vroeg de dikke.

—« Bij een kwezeltje, » was het droevig antwoord, « en dat kwezeltje doet van den vroegen morgen tot den laten avond niets als kuischen en vegen en dat is juist mijne dood. — Hetgeen ik 's avonds gesponnen heb, wordt 's anderendaags 's morgens weggeveegd, en zoo heb ik schoon mijn hart uit mijn lijf te spinnen, het kort niets. Ja, er van sterven moet ik. « En ze liet 'nen zucht, gelijk alleen eene spinnekop zuchten kan die uitteert.

—« Bij mij is 't juist het tegendeel, » zei de vette spinnekop, « ik win alle dagen bij. »

« Waar woon-de gij dan? » vroeg de magere spinnekop.

—« Bij 'nen smid, » antwoorde de dikke. « Ik heb mij daar een goed plaatsken uitgekozen in de smis. Sedert Deezekes tijden is er geen borstel meer in huis geweest en 't hangt daar zoo vol netten en stof, dat de muren er zwart van zien. Ook heb ik niet noodig nog te werken; ik eet op mijn gemak mijn buikske vol en slaap drij kwaart van den tijd. Ge moest bij mij komen wonen! »

—« Ik zal er eens over nadenken, » zei de magere spinnekop, « en morgen breng ik u bescheed. »

Daarmee ging ze naar huis om een pas begonnen net af te werken.

Maar 's anderendaags 's morgens was 't arm spinnekoppeke.... dood?

Antwerpen. J. B. Vervliet.

KAARTSPEL.

Er zijn, gelijk men weet, verschillige manieren om met de kaarten te spelen. Verkiezen de meeste mannen 'nen smousjas te doen, de jongens daarentegen houden meer van te « *freten.* »

Als men « *fretens* » doet, dan speelt men voor't « *neuske* » of voor de « *kneukelen.*

Hoe gaat dat?

Veronderstelt dat men met vier spelers zij. Ieder krijgt drij kaarten; de overige kaarten blijven « *op stek* » liggen om « *gefret* » te worden.

Die niet volgen kan met eene kaart van dezelfde kleur of soort, moet van

den boek freten, zoolang totdat hij kan opslagen. Heeft zijn voorganger b. v. *schuppen* gespeeld, dan dient hij schuppen te volgen, en kan hij dat niet, dan moet hij van de kaarten die op stek liggen, telkens de bovenste afnemen, totdat hij schuppen heeft.

Is de boek geheel « *opgefret* » dan moet hij die niet volgen kan, de kaart van zijnen voorspeler opnemen. Zoo gaat men voort, totdat al de spelers, uitgenomen één, al hunne kaarten kwijt zijn.

Die met de kaarten in de hand overblijft is er aan. Heeft men gespeeld voor 't « *neuske,* » dan slaat men hem met elke kaart die hij over had eenige malen tegen den neus, onder het uitspreken van zekere rijmkes of spreuken.

Speelde men voor de « *kneukelen* » dan neemt men den heelen boek kaarten en men slaat er mee op de kneukels van den verliezer, onder het opzeggen der te melden spreuken of rijmkes.

Die het eerst al zijne kaarten uitgespeeld had, kan alleen dat voorrecht genieten.

Terwijl deze nu den verliezer tegen den neus of op de kneukels slaat, zegt hij :

Voor eene zeven : Zeven, de boeren wouen de wacht niet geven,

Voor eene acht : Acht, de boeren trokken de wacht.

Voor eene negen : Negen, had-de wa(t) langer gezwegen,
G' had' 'nen boterham gekregen.

Tien : Tien tien, dubbele tien,
Drij maal vijf is vijftien.

Boer : Boer, boer, houten bak,
Met de handen in de(n) zak;
Met de pijp in de(n) mond,
Boer, boer, smoort str...

Vrouw : Vrouw, vrouw,
Katteklauw;
Hondenbeet,
Vlooiesch....

Heer : Heer, heer,
Kost en kleêr,
Hemelenrijk
En dan nie(t) meer;
En dan nog e'ne' slag te meer.

Aas : Hanske van Tichele(n)
Da(t) schelmke da(t) diefke,
Da(t) zuipt alle dagen zijn buikske zoo vol.
Dat het rolt van de trappen gelijk e'ne suikeren bol.

En dan gaat het naar 't stadhuis,
En daar piept het lijk een muis
En dan gaat het weer naar huis.

Antwerpen. J. B. VERVLIET

OUD WANGELOOF.

De Duivelsschuur. (Sage.)

Op een gehucht van de Neerdorpen staat eene schuur die door duivelshanden gebouwen is, en er is een gat in den muur dat door geen mensch kan gestopt worden. Luistert, 'k zal u daar de geschiedenis eens van vertellen.

Daar was eens een boer die zijnen oogst had gepikt staan en hij meende hem juist binnen te halen, toen er een leelijk donderzwart opkwam. Het begost te donderen en te bliksemen dat ge niet anders zoudt gedocht hebben of de wereld vergong. Opeens, kletter! daar kwam een slag dat de grond beefde en wat zag de pachter? Zijne schoone schuur stond in vier en vlam! Daar viel aan geen blusschen meer te denken en in 'nen haai en 'nen draai was zij in 'nen rookenden puinhoop veranderd.

Ge kunt denken hoe mismoedig de arme pachter was : 't koren gepikt hebben staan en geene schuur om het te bergen! 's Avonds doolde hij droevig het veld in en daar kwam gelijk geen einde aan zijn verdriet. Ineens ziet hij daar 'nen heer voor hem staan met 'nen zwarten mantel om zijne schouders. « Goeden avond, pachter, » zegt die vreemde heer, « ge ziet er gelijk zoo droevig uit. » — « Zou ik niet, » antwoordt de boer, « mijne schuur is polver verbrand en mijn oogst staat daar ten blakke. » — « Als ge uwen naam hier op dat papierke wilt zetten, » zegt de zwarte heer verder, « dan bouw ik u eene schuur eerdat de haan kraait en, is ze niet af, houdt dan uwe ziel. » De boer nam het accoord aan, maar thuisgekomen, kreeg hij rouwkoop over het verbond dat hij met den duivel gesloten had en hij vertelde aan zijne vrouw wat hem overkomen was. Den grondigen nacht bleven zij op en deden niets als schreien en lezen. Op klokslag van twelf ure begost er buiten een laweit en een leven gelijk een oordeel. Al de duivels uit de hel waren aan de schuur doende; en het was er een kloppen, een hameren en een botteren dat gij het van uw leven niet felder gehoord en hebt.

De pachter en zijn wijf zagen bescheelijk de steenen uit den grond komen en opeen gaan liggen, maar de duivelen die kosten zij niet zien. Het dak lag al op de schuur en er bleef maar een eindeke muur meer te metsen. Toen begost de vrouw nog vieriger te bidden en opeens schoot er een goed gedacht door heure hersens. Zij stak de lanteern aan en liep naar den hinnenrust. Als de haan het licht zag, meende hij dat het dag was en koekeloereloe! hij begost zijn best te kraaien. Daarop kwam er een verschrikkelijke slag en een schok dat de aarde daverde en er voer een afgrijselijk gehuil en gegoersch door de locht; en het duivelsch verbond, door den pachter geteekend, viel voor de voeten der verschrikte vrouw neer. De duivel was bedrogen en de boer van de hel verlost.

En het kot in den muur hebben ze nooit kunnen toebouwen, want de steenen vielen er altijd terug uit.

En ik heb die geschiedenis eigenmondig van mijnen grootvader hooren vertellen en die heeft de schuur met eigen oogen zien staan.

(Wester-Kempen.)

Vrglk. *'t Daghet i. d. O.*, 1889, blz. 19 en *Am. Joos*, Vertelsels, blz. 4.

Van alles wat.

1. Ik ken er die vast in 't geloof zijn, dat zij weten kunnen of iemand die ver van hen verwijderd is, leeft of dood is.

Men steekt 'nen sleutel met den tand of den klauw tusschen 'nen kerkboek, juist op Sint-Jans' Evangelie. Daarna bindt men dien daar vast in, zorgende de koord of het lint dat men daartoe gebruikt, verschillige keeren kruiswegs te leggen. Twee personen, de bezweerder en een andere, laten den sleutel met de oog op hunnen wijsvinger rusten, zoodat hij daar vrij op draaien kunne.

Dan begint de bezweerder Sint-Jans Evangelie te bidden en, wanneer bij de woorden : « En het woord is vleesch geworden en het heeft onder ons gewoond, » de sleutel begint te draaien, dan is de bedoelde persoon in leven; blijft integendeel de sleutel stil, dan is de persoon dood.

2. Te Sint-Lenaarts aan *Kolkvonder* (1) ligt eene klok begraven. Met Kerstnacht, om twelf ure, hooren ze die bescheelijk slagen.

3. Wat de spin voorspelt :

Een spin :
's Morgens *min*,
's Noenens *druk*
En 's avonds *geluk*.

4. Als een kind 'nen tand wisselt, dan moet het met den ouden tand een kruiske maken en hem achterwaarts over het hoofd rooien; anders komt er geen nieuwe in de plaats.

5. Moeder zegt tot de kinderen :

a) Als ge voor den spiegel staat en ge trekt er leelijke geziehten in, dan komt het *duiveltje* in den spiegel staan.

b) En als ge leelijke bakkesen trekt of ge doet 'nen gebrekkelijken mensch na, dan *slaagt het klokske van Roomen* en ge blijft zoo staan voor uwe straf.

c) Als ge Vrijdags of op 'nen anderen vastendag vleesch eet, dan krijgt ge 'nen langen, langen steert.

6. Liggen mes en forket kruiswijs overeen, 't is een teeken dat er twist in 't huishouden komen zal.

7. Hoort ge 's nachts 'nen hond huilen, 't is een teeken dat er een mensch op sterven ligt.

8. In de Kempen wordt algemeen geloofd dat de Pastoor de vlam kan keeren, als het ergens brandt.

9. Stallichtjes zijn zieltjes van ongeborene of ook van ongedoopte kinderen, maar de groote zijn ook booze geesten.

(1) Het volk spreekt *Kalkvonder* uit.

Wenkt geen dwaallicht, want 't zal u traag, heel traag achtervolgen en 's nachts zult ge nen bots op de deur hooren en er zal eene groote bloedplek op kleven, die ge nooit meer afwasschen en kunt.

10. Men mag aan niemand eene spel geven, want « eene spel steekt de vriendschap af. »

11. Ziet ge een oud wijf voor u gaan, trapt in heur voetspoor. Ziet ze niet om, dan hebt ge niets te vreezen, maar kijkt ze naar u, past dan op, want 't is eene heks.

12. Wanneer eene heks u betooveren wilt, slaat ze altijd hooger alsdat ze u geraakt heeft; dan zal zij geene macht over u hebben.

13. In den Kerstnacht, om twelf ure, gaat men naar de bieën om ze te hooren zingen.

14. Als een bieman sterft, dan moet men de bieën gaan verwittigen van de dood huns meesters ; anders aarden zij niet meer.

J. Cornelissen.

UITSPRAAK DER KLANKEN. — KLANKWISSEL.

(*Vervolg van blz. 14.*)

Tweeklanken.

IJ en **ei.** — Alhoewel er, in 't algemeen gesproken, weinig of geen verschil gemaakt wordt tusschen *ij* en *ei*, zoo is dat verschil nochtans hier en daar nog duidelijk hoorbaar. Te Vorst bij Westerloo b. v. spreekt men *ij* omtrent gelijk *èè* en *ei* bijna gelijk *ai* uit.

Het ware onmogelijk al de klankschakeeringen op te geven van die tweeklanken in de verschillige tongslagen van Antwerpen en Brabant; daarom zullen wij volstaan met er eenige van aan te stippen.

In 't N. en 't O. der Kempen hoort men *éï äï* en *èèi* voor *ij* en *ei*.

Te Antwerpen en rondom, omtrent *ai, aai* en *aë*.

Te Zandhoven, Lier enz., bijna *æ* (bletenden klank).

In Brabant veelal *ai* en zuivere *a*.

Hier dient aangemerkt : 1° In 't grootste gedeelte van de Antwerpsche gouw, is de uitgang *lijk* toonloos en wordt *lik, lek* uitgesproken. Integendeel meer naar 't Z. en in Brabant zegt men *lijk, lak, laaïk*.

Volgens ons is het te betreuren dat men dien *toonloozen* uitgang, naar 't voorbeeld der Ouden niet meer met *i* verbeeldt, maar met eene letter die uit heuren aard weinig geschikt is om 'nen stommen klank voor te stellen. Er staat wel in alle spraakkunsten en uitspraakleeren te lezen dat de *ij* in *lijk* als eene toonlooze *i* moet uitgebrocht worden, doch daar wordt wat naar geluisterd ! Schrijft men *ij*, men spreekt *ij* uit en in de meeste scholen wordt niet anders gelezen. En hoe dikwijls moeten wij in redevoeringen, voordrachten en sermonen van die walgelijke *lijken* niet hooren spreken !

2r Overal zegt men : *bie, iever, piek, vliem, Ieperen, tieger* en nooit *bij, ijver,* enz.

3° In sommige worden is de oude *i*-klank bewaard gebleven. Zulke zijn : *Biter* (luis, tand), *biten*, (wonden), *kiken* (kijken), *bizen* (bijzen).

4° Men zegt altijd *eekel, scheeden, afscheed, scheenis, bescheelijk, bescheed* voor : eikel, scheiden, enz. en hier met zuivere, elders met zware *e* : hij *leet, lêêt* (ligt), hij *zeet, zêêt* (zegt); ik *zee, zêê* (zei); enz.; ik *lee, lêê* (lei, legde), enz.

Worden *ij* of *ei* verkort, dan klinken zij *e* : De zon *schènt; gètje, tèltje.*

Ui. — In 't N. en N. O. der provincie Antwerpen heeft *ui* denzelfden klank als de Duitsche *eu* van *heute, neu* : *Hœis, klœis, bœiten* of: *heuïs, kleuïs, beuïten.*

Overal elders klinkt zij *oë, oü, oä* en *ooi* : *Hoës, hoüs, hoäs, booiten.*

In *buut, duvel, duzend* en den verachtelijken uitroep *naar huus !* (meer uitgespr. *naar hoes !*) hebben wij de oude uitspraak bewaard.

Bij 't verkorten wordt *ui* gelijk aan eene korte *eu* (ö). —*Rösschen* (ruischen); ik kruip, gij *kröpt* (kruipt), enz.

Au wordt algemeen *aaw* uitgesproken : *Blaaw, gaaw.*

Ou is in 't N. *ow.* — *Mow, vow, kow;* elders, *aw* : *maw, vaw, kaw;* te Antwerpen zelfs *au* : *mauw, vauw, kau.* — In 't Z. van de provincie Antwerpen en in Brabant spreekt het volk *ou* gelijk eene zuivere *a* uit. — *Smaat, zaat,* voor : smout, zout.

Er zijn streken, b. v. te Vorst (Westerloo) en elders waar de *ou*-klank, alleen of gevolgd van *w*, als eene zware *e* uitgesproken wordt. — *Vrêêw, kêêw, Bêwel,* voor : vrouw, kou, Bouwel.

Is hij van 'nen anderen medeklinker gevolgd, dan heeft hij daar den klank van eene flauwe *eu* zonder nadruk, gelijk het Fransch er eene laat hooren in *fleur, peur.* — *Smœt, œd, kœd, gœd* voor : smout, oud, koud, goud.

Aai. — Die klank wordt bijna overal *oä* of *ôj* uitgesproken. — *Kroä, moä; krôjen, bôjen* voor : kraai, maai; kraaien, baaien.

Men zegt *beien, cien* en *meien* in plaats van baaien, aaien en maaien.

Eeu, ieu. — De *ee* in *eeu* wordt scherp uitgesproken. Er bestaat in de uitspraak geen verschil tusschen *eeu* en *ieu.*

Ooi en **oei** worden dikwijls met malkander verwisseld. J. C.

LEVENDE SPRAAKKUNST.

Geslacht der zelfstandige naamwoorden.

(*Vervolg van blz. 16.*)

ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.	ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.
Mortel	v.	m.	Neen	o.	m.
Mortier	o.-m	m.	Neep	v.	m.
Munt (*plant*)	v.	m.	Neet	v.	m.-v.
Muur (*plant*)	v.	m.	Nest	o.	m.
Muziek	v.	o.	Net	o.	o.-v.
Natuur(*aard*)	v.	m.	Netel	v.	m.

Nieuwjaar	o.	m.	Praal	v.	m.
Nommer	o.	m.	Prang	m.	v.
Nooddruft	v.	m.	Prei	v.	m.
Noorden	o.	o.-m.	Program	o.	m.
Offer	o.	m.	Punt (*uiteinde*)	v.	m.
Oker	v.	m.	Punt (*leesteeken*)	v.	o.
Omnibus	m.	v.	Raam	o.	v.-o.
Onderhoud	o.	m.	Rabarber	v.	m.
Ondertrouw	v.	m.	Rabauw (*appel*)	v.	m.
Onze Vader	o.	m.	Rank	v.	m.
Oog	o.	v.	Rat	v.	v.-o.
Oogenblik	o.	m.	Register	o.	m.
Oor	o.	v.	Reuzel	o.	m.
Oorveeg	m.	v.	Richel	v.	m.
Oorlof	o.	m.	Riool	o.	v.
Oost (*Oos-tIndië*)	v.	m.	Rijst	v.	m.
Oosten	o.	o.-m.	Roes	m.	v.
Oproer	o.	m.	Roest	m.-o.	m.
Opstel	o.	m.	Rol	v.	m.
Orgel	o.	v.	Romp	m.	v.
Orkaan	m.	o.	Ronde (*kring*)	v.	m.
Ouwel	m.	v.	Saai	v.	m.
Overleg	o.	m.	Sabel	v.	m.
Overschot	o.	m.	Sacristijn	v.	o.-v.
Overtrok	o.	m.	Saffraan	v.	m.
Pad (*weg*)	o.	m.	Salaad	v.	m.
Pak	o.-m.	o.	Salpeter	o.	m.
Palm (*gewas*)	v.	m.	Samenstel	o.	m.
Pand	o.	m.	Satijn	o.	m.
Paschen	v.	m.	Savie (*plant*)	v.	m.
Patrijs	m.	v.	Schakel	v.	m.
Patroon (*voorbeeld*)	o.	m.	Schamp, schimp	m.	v.
Pauw	m.	m.-v.	Schapulier	o.	m.
Pek	o.	m.	Scharnier	o.	v.
Pekel	v.	m.	Scheld(e)	v.	o.
Pels	v.	m.	Schelf(t)	v.	m.
Peluw, peul	v.	m.	Schep	m.	v.
Peper	v.	m.	Scherm	o.	m.
Pepermunt	v.-o.	m.	Scherminkel	v.	o.
Percent	o.	m.	Schild	o.	v.
Perel	v.	m.	Schilfer	v.	m.
Petercelie	v.	m.	Schimmel	v.	m.
Pier	v.	m.	Schof	v.	o.
Pijl	v.-m.	m.	Schol (*visch*)	v.	m.
Pistool	v.	o.	Schoonmaak	v.	m.
Plaaster (*stof*)	o.	m.	Schotel	m.	v.
Pladijs	v.	m.	Schuim	o.	m.
Plafond	o.	m.	Schurft, schorft	v.	o.
Plakkaart	o.	v.	Second(e)	v.	m.
Plant	v.	m.	Selder(ij)	v.	m.
Plavei	v.	m.	Sier	v.	m.
Plein	o.	v.	Sinksen	v.	m.
Plicht	m.	v.	Siroop	v.	m.
Plint	o.-v.	v.	Sjaal	v.	m.
Ploeg	m.	v.	Sjerp	v.	m.
Pluvier	v.	m.	Slag (*klem, knip*)	o.	m.
Poeder (*buskruit*)	o.	m.	Sleet	v.	m.
Politiek	v.	o.	Slof (*pantoffel*(	v.	m.
Polka	v.	m.	Sloof, sloef (*schort*)	v.	m.
Pollevie	v.	m.	Slijm	o.	m.
Pompoen	m.	v.	Smeer	o.	m.-o.
Pool (*van de aarde*)	v.	m.	Smeer (*lap, klets*(	m.	v.
Poot (*plantstek*)	v.	m.	Sneeuw	v.	m.
Post (*brievenpast*)	v.	m.	Snot (*de stof*)	o.	m.
Postelein (*plant*)	v.	m.	Snuif	v.	m.

Soda	v.	m.
Solver	v.-o.	m.
Spaan	m.-v.	o.
Specht	m.	v.
Spinnekop	m.	v.-m.
Spoeling	v.	m.
Spon	v.	o.
Spreeuw	m.	v.
Sprinkel, Sprenkel	v.	m.
Sprot (*visch*)	v.	m.
Spui	o.	v.
Spurrie	v.	v.-m.
Spijt	v.	o.
Stek (*spruit*)	v.-o.	m.
Stool	v.	m.
Stoop	v.	m.
Stop	v.	m.
Straal	m.	v.
Streek (*oord*)	v.	m.
Strop	m.	v.
Strot, stroot	m.	v.
Stijfsel, stessel.	o.-v.	m.
Suiker	v.	m.
Tabak	v.	m.
Tabernakel	m.-o.	o.
Te Deum	o.	m.
Teems	v.	m.
Teer (*pek*)	o.	m.
Telegraaf	v.	m.
Telegram	o.	m.
Telefoon	v.	m.
Telloor	o.	v.
Terpentijn	v.	m.
Test	v.	m.
Teug	v.	m.
Theater	o.	m.
Thee	v.	m.
Tier	v	m.
Tiktak	o.	m.
Tin, ten	o.	m.
Tob, (*kuip*)	v.	m.
Toestel	o.-m.	m.
Toewas	o.	m.
Toog (*priesterkleed*)	v.	m.
Touw	o.	v.
Traan (*van de oog*)	m,	v.

Aanmerkingen. — 1° De namen van visschen als verzamelwoorden of *collectieven* gebruikt, zijn v. bij De Vries en Te Winkel en m. in Antwerpen en Brabant.

2° De stammen der werkwoorden, als zelfst. naamw. gebezigd en waarvan er veel v. zijn in Holland, zijn m. in onze provinciën.

3° De bijw., voorz., voegw. en tusschenwerpsels, zelfstandig gebruikt, zijn m.

4° Het w. *olie* is altijd v., uitgenomen in den zin van olie in het H. Oleisel. De zieke heeft gisteren *den Heiligen Olie* ontvangen

5. *Gracht, kraan, kermis, zaad, zaal* (kamer) en *zand* zijn m in 't Z. O. der prov., Antwerpen. — *Patat* (Aardappel) is er v.

6° *Doolhof* dat De Vries en Te Winkel als o. opgeven, is overal m.

Traan (*vischolie*)	v.	m.
Tram	v.	m.
Trap	v.	m.
Tras	o.	m.
Tree	v.	m.
Tribunaal	o.	m.
Troef	v.	m.
Toevlucht	v.	m.
Toot	v.	m.
Twijg	v.	m.
Tij	o.	v.
Tijk	v.	m.
Uitschot	o.	m.
Uitstel	o.	m.
Uitvaart	v.	v.-o.
Uitvlucht	v.	m.
Uitwas	o.	m.
Uitzet	o.	m.
Unster	v.	m.
Uur	o.	v.
Vaan	v.	o.
Vaas	o.	v.
Vasten	v.	m.
Veeg (*lap, oorveeg*)	m.	v.
Venster	o.	v.
Vest (*jas*)	o.	v.
Vezel	v.	m.
Vink	m.	v.
Vitriool	o.	m.
Vlag	v.	v.-o.
Vlier	v.	m.
vliet	m.	v.
Vod	o.-v.	v.
Voorkeur	v.	m.
Voorschoot	o.	m.
Voorstel	o.	m.
Voorval	o.	m.
Vorst (*vries*)	v.	m.
Vrijf	v.	m.
Waarom	o.	m.
Walg	v.	m.
Wals	v.	m.
Wan	v.	m.
War	v.	m.
Was (*van de bieën*)	o.	m.
Wasch	v.	m.
Web	o.	v.
Week, weik	v.	m.
Weer (*eelt, knoest*)	o.	m.
Weerlicht	o.-v.	m.
Weest gegroet	o.	m.
Weet	v.	m.-v
Welkom	o.	m.
Wereld	v.	m.
Werf	v.	v.-m.
Wijk (*stadsgedeelte*)	v.	v.-m.
Wezel	v.	m.
Wis	v.	m.
Wisch	v.	m.
Wol	v.	m.
Woon	v.	m.
Wrong	v.	m.
Zaan	v.	m.
Zadel, zaâl	o.	m.
Zavel	v.	m.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz, in 8°. voor 1,50 fr.; 1,25 fr. voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

1e Jaar

1889

Afl.

7 & 8

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

3de Woordenzange.

Afblotten, *blotte af, is afgeblot.* — Z. *Blot.*

Alle botten. — Alle oogenblikken, van eenen pas, keer voor keer. Hij komt hier *alle botten* aan. In Neder-Saksen en Zwaben hoort men in denzelfden zin *allbot, allebot.* Het w. *bot* beteekent wijl, poos, korte tijdruimte.

Balluit, *de.* — Dwaas en halfgek vrouwmensch. Schuerm. geeft *balloet* voor de omstreken van St-Truiden; elders, voegt hij er bij, zegt men *malloete, malloet.* — Kiliaan teekent aan : *malloote,* ambubaia et insulsa mulier. (Z. Schuerm. i. v. *balloet.*)

Blot. — Kaalhoofdig. Uw oom begint *blot* te worden. Vandaar *blottekop* (den) = kletskop, kaalhoofd; *blotten* = blooten, ploten, het haar van de vellen doen : *peerdenblotter, vellenblotter;* en *afblotten* (z. Sch.) = afschelpen, ontharen, afschorsen. *Blot* is hetzelfde als *bloot,* Hgd. *blosz,* Deensch *blot,* Zweedsch *blott.* De lange klinker, gelijk dikwijls voorvalt, is in korten overgegaan.

Blottekop, *den.* — Z. *Blot.*

Blotten, *blotte, heb geblot.* — Z. *Blot.*

Bommel (uitspr. met korte oe), *de.* — Iets groots in zijne soort. B.v. eene *bommel* van eene noot is eene groote noot. Voor de mann. naamw. bezigt men *bonker* (den).

Bonken (uitspr. *bônken bôenken,*) bonkte, heb gebonkt. — Botten, omhoogkaatsen gelijk een ezelsooren pakkebol doet, als men hem op den grond werpt.

Bonker, *den.* — 1° Z. *Bommel;* 2° Ezelsooren bal of steenen ket, daar de kinderen bij 't bikkelspel mee *bonken* en die ook *bonkket* (de) geheeten wordt. Den eerden, steenen of ijzeren bol dien zij bij 't knikkeren en bij 't bollen gebruiken, noemen zij *bolket* of eenvoudig *ket* (de).

Deezekespeerd, *het.*— Groote waterjuffrouw, *libellula depressa.* Over vele jaren, vertellen de oude menschen, vlogen die insecten met groote zwermen

door de locht en ze gongen op de korenaren rusten die onder hun gewicht bogen. Men hiet ze toen de « *Ridders van Maltha.* »

Dogen, *doogde, heb gedoogd.* — Kijven, grommen, lastig zijn (*Halle* i. d. K.) Schuerm. heeft *dagen* in denzelfden zin.

Doven, *doofde, heb gedoofd.* — Tieren, razen en kijven op iemand of op iets. Ge zit altijd op dien jongen te *doven!* Wij hebben hier een oud en kostelijk w. — Hoeuft kent in 'nen anderen zin *dooven* en denkt dat dit ww. het Hgd. *toben*, bulderen, woeden is, bij Wachter overgezet door *furere, insanire;* in 't Platd. is het *daven,* in 't Friesch *dawan, dowan* en in 't Oud-Engelsch *taue.* Kiliaen vertaalt *dooven* door *insanire, delirare,* razen, dol zijn. (Schuerm. i. v. *dooven* = mallen, liflaffen, vroolijk zijn).

Heetgagel, *den* — Steekbrem; een heideplantje van 't geslacht der *vlinderbloemigen,* met scherpe dorens en kleine gele bloemekes (*Brecht*).

Hitsgaal, *den.* — Z. *heetgagel* (St-Antonius en elders).

Korenbijter, *den.* — Kleinere soort van waterjuffer, *libellula vulgata.*

Peerdeke, *het.* — Z. *Deezekespeerd.*

Peerdenrijder, *den.* — Deezekespeerd (Te *'s Gravenwezel.*)

Siebots, — Bottelings, plots, schielijk. Hij is daar *siebots* gestorven, zonder biechten nog berichten.

« De afieiding van 't eerste deel is waarschijnlijk van 't allemannisch *sid,* lat. *post,* fr. *après* vanwaar *sedert,* dat waarschijnlijk ook een gelijkluidend bijv. naamw. gevormd heeft, evenals 't Zweedsch *sid, sero,* evenals men in 't Deensch *sidt* en *sidts* heeft; dan, bij Notker, ps. 23, v. 6, vindt men *sidero* door *posterior* verlatijnd. *Siebot* van *sidebot* samengetrokken, is dan zooveel als *ipso momento.* » (Hoeuft, 541, i. v. *siebot.*)

Stroesch. — Stuur, barsch, stroef. *Stroesch* (oe = ui) is hetzelfde woord als *struisch,* dat tegenwoordig kloek, sterk, straf bediedt. In van der Schuerens Theutonista komt het evel ook voor in de beteekenis « stuyr (stuur), stugge, drijst, suyr, onsuet, wreed, streng,... » enz.

Stroeschkop, *den.* — Stroesche, sture, stroeve, weinig aantrekkelijke mensch.

Uitersgang, *den.* — Uitkomen, lente, voorjaar, (*Esschen, Calmpthout* en elders). « 't W., » zegt het *'t Daghet i. d. O.,* « is eigentlik ontstaan uit *uitewerdsgang, uitewaardsgang,* als het gezaaide, het krachteloos slapende gewas, weêr *uitewerds, uiterds, ûtersgangt* of gaat. In 't oud vl. vindt men « ten utewaerds dragene 's jaers » = in 't voorjaar. »

Varen, *voer, gevaren,* — Gaan. Hij *vaart* daar over de straat loopen. Hij *voer* daar staan gapen (*Kempenland,* in 't Z. en 't Z. O.).

St-Antonius-Brecht. (1) J. Cornelissen.

(1) De w., waarbij ik geene plaats of geene streek aanduid, zijn uit mijne verzameling en wierden uit den volksmond opgeschreven te St-Antonius-Brecht. 't Zijn dus w. die eigenlijk in de Kempen, en wel voornamelijk in 't W., in 't N. en in 't midden mondsgemeen zijn, doch waarvan de meeste ongetwijfeld ook in andere streken thuis hooren. Daarom verzoeken wij onze lezers nauwkeurig aan te teekenen, welke van de opgegevene w. ook in hun dorp of hunne stad gebruikt worden. J. C.

DICHTVEERDIGHEID.

Spotrijmkes.

A) Op sommige Steden en Dorpen.

1. Op de Antwerpenaars :

Sin(d)joor,
Mee ze g... in de voor,
Mee ze g... in 't slijk :
Sin(d)joor is van alle kanten gelijk.
(*Kempen*).

2. Op eenige dorpen :

a/ Rijke Vörsel, (1)
Arm Mal (Oost- of Westmalle ?);
Lomp Zoersel,
Mager Hal (Halle in de Kempen).

b/ Rijke Vörsel,
Arm Mal;
Zot Sint-Teunis (St-Antonius-Brecht);
Mager Hal. (2)

c/ Rijke Vorsel,
Woest Mal;
Schraal Wezel (Wuust- of 's Gravenwezel?);
Mager Hal.
(*idem*).

3. Op Wechel-ter-Zande :

Wechel-ter-Zande,
Hooge landen;
Groote schuren,
Weinig om in te vuren (= voeren).
(*idem*).

4. Op de inwoners van Wommelghem :

Daar kwam e'nen boer van Ommelegôm
Z'n broek viel af en de trômmel die gông.
En Jantje kwam geloopen
Om de trômmel te koopen;
't Was geen trômmel : 't was e g..,
Dat in den boer z'n broek stak.
(*Rond Antwerpen.*)

5. Op die van Mol :

Die van Mol die zijn geschoren :
Ze hebben een kerk en geenen toren ! (3)

6. Op die van Balen :

a/ Bale(n)sche brekken,
Beenen gelijk stekken;
Koppen gelijk bollen :
Zoo komen ze van den Bale(n)schen toren [gerollen. (4)

b/ Die van Balen kwamen geloopen
Om den Molschen toren te koopen.
Die van Balen die waren nie(t) zot
En ze gongen er mee naar 't verkenskot. (4)
(*Mol*).

---

(1) Als ge voor den oogst aan 'nen boer van Rijckevorsel vraagt vanwaar hij komt, dan zal hij zeggen : van *Vorsel;* na den oogst zal hij u antwoorden : van *Rijke*vorsel.

(2) Men vertelt spotsgewijs dat er te Halle een pier aan eene ketting gebonden ligt.

(3) Meegedeeld door E. H. S.., te Brussel.

(4) Meegedeeld door Heer V. R., te Mol.

7. Op die van Herenthals :

Herenthals is 'ne nest
Die der wonen weten het best. (3)

8. Op Herselt en Westerloo :

Hessel de macht,
Westel de pracht.

9. Op de inwoners van Niel :

Die van Niel,
Vlam en vier ;
Klein en groot,
Z'hebben hunnen eigen pastoor vermoo(r)d. (1)

B) Mismaaktheden, Gebreken.

10. Te St-Antonius onthalen de kwâjongens 'nen rosharige op dit rijmke:

Vosse kater,
Drinkt wa' water ;
Drinkt wa' wijn :
Dan zul-de genne vosse kater ne mer zijn.

11. Te Boom bespotten ze 'nen schele alzoo :

Schêle wip, schêle wap,
Van wa' mokte gà die pap?
Van wa' blôem, van wa' mêêl,
Wææròem zie-de gà zoe schêêl? (2)

12. Op 'nen bult :

a/ En 't is den bult
Z'n eigen schuld,
Dat hij z'n kas moet dragen;
En 't is den bult
Z'n eigen schuld,
En hij is er mee gekuld.
(*St-Antonius*).

/b Bilt kerrekas,
Viool en bas;
E kofferke mee geld,
Dæær de(n) bilt ôep spe(e)lt. (2)
(*Boom*).

c/ Bult karkas,
Viool en bas;
Viool en fluit :
Trekt er maar uit.
(*Antwerpen*).

d/ Aon de kârrek läg 'en vrauw
Met twieë krôemme poeëte.
Bult karrekäs,
Vioul en bäs,
En e kofferke mè geld,
Daor de(n) bult ze' geld ôep telt.
(*Antwerpen*).

13. Op 'nen hakkelaar :

Hakkelêre,
Bommelêre,
Stinkvisch ! (3)

C) Standen, Stielen, Ambachten.

14. Op de boeren :

a/ En als de(n) boer geen beest en was,
Hij zou geen spek verkoopen :
Gooit hem met 'nen törf in zijnen nek
En laat hem daar mee loopen.

b/ Pompoenenpap
En schellen van visch
Eten de boeren als 't kermis is. (3)
(*Kempen*).

(1) Meegedeeld door L. Lehembre, Schelle.
(2) Meegedeeld door E. Verbruggen, Merxplas.
(3) Meegedeeld door E. H. S., Brussel.

c/ Rotte patäten
En scheëlle van viis
Eejte de boeren äs 't karremiis iis.

d/ De boeren die brokken de pap zoo dik,
En elke lepel dat is 'ne slik. (1)
(*Borgerhout*).

15. Op den koster :

a/ Ora pro nobis !
De köster heet Jacobus,
De(n) hond leet in de biezen dood,
't Stetjen af en 't g...ieke bloot.
(*St-Antonius*).

b/ Ora pro nobis !
De köster heet Jacobus.
Hoe heet z'n vrouw ?
— Mieke de vuil mouw.
Hoe heet ze kind ?
— Holleken, bolleke snotvink.
(*Antwerpen*).

c/ Bim, boem, bei'ren,
De köster mag gen ei'ren.
— Wa mag he dan ?
Spek in de pan.
— De köster is 'ne lakkere Jan. (2)
(*St-Antonius*(.

Vrglk. hiermee *Ons Volksleven*, blz. 4.

16. Op den smid :
Smiidje Ver(houle(n),
Zonder koule(n);
Smiidje Ver(h)oule(n)
Zonder broeëd :
Smiidje Ver(h)oulen iis nog nie' doeëd.
(*Borgerhout, Antwerpen*).

17. Op den scheresliep :
Scheresliep
Had-de gekomen als ik u riep,
Ge hadt 'nen mikken boterham gekregen
En nu niet. (3)
(*Mol*).

18. Op de voddekruiers van Lier :
Piet van Lier,
De boter is dier,
De kêês is plat :
Piet van Lier ze' wijf is zat.
(*St-Antonius*).

19 Op deGeuzen :
Geus
Lange neus,
Schêrepe kiin,
Daor wönt de(n) duvel iin.
(*St-Antonius*).

20. Op 'nen bakker :
Bäkker,
Sch...läkker ;
Sch...kôek
In den (h)oek.
(*Antwerpen*).

21. Op hooveerdige boeredochters :
Oei ! oei !
Schoon vrouwliê,
Maar lellike koei !
(*Kempen*).

D) Namen.

22. Marie
Perreplie ;
Perreson,
Waterton. (4)
(*Boom*).

23. Mie, Marie, Marotselgat,
Wat hed-de van de boter g'had ?
— Zestien en halven,
Het koeike staat op kalven,
Het geitje staat op sterven
En moeder kan geen boter derven.
(*Halle, St-Antonius* enz.)

(1) Dat dansen de Reuzen, als zij met de kermis op hunnen wapen rondrijden.
(2) Te Brecht is het leste vers : Mee enne witten boterham ; te Turnhout : Met eenen lekkeren boterham ; te Aarschot : O du leelike lekkere man !
(3) Meegedeeld door den heer V. R., Mol.
(4) Meegedeeld door den heer E. Verbruggen, Merxplas.

24. Mieke, Mieke, Maaike,
Ik weet e'ne vogelnest,
Al in ons moeders schapraaike;
Ik hem er is in gewe(e)st.
(*St-Antonius*).

26. Peer Meneer de(n) Tafelstek
Hij at zoo geren gebraden spek,
Gebraden spek en witte(n) brood
En hij k.. der af in ze' moeders schoot.
En moeder begost gaan te kijven
En Peerke begost gaan te grijzen;
Peerke liep naar de noten,
De noten waren plat;
Peerke liep naar de goten,
De goten waren nat:
Peerke kroop in 't verken ze' g...
(*St-Antonius*(.

28. Hem! zee Gijs,
Hij slok 10 pond kêês in ze' lijf
En en' koei en e' kalf
En en' heel en en' half,
En e' peerd en e' veulen,
En 'nen os en 'ne meulen;
En en' bunder mee raopen
En hij gong nog mee honger slaopen.
(*Brecht*)

30. Jan
Pan
Lepelsteert,
Nemt den bessem
En keert den heerd. (1)
(*Brecht*).

32. Trees
Spörkebees!
Onze vader docht da'k slapen was,
Ons moeder docht da'k lezen was,
En 'k was bij Tante-Trees.
(*St-Antonius*).

34. Rik
Petik
De(n) hanepoot,
Hij slaagt ze' wijf nog halver dood.
(*idem*).

25. Tie tam, toerle maaike,
Ik weet enne' vogelnest,
Al in ons moeders schapraaike;
En ons Mieke we(e)t 'em best. (1)
(*Brecht*).

27. Peer
Lange(n) Heer;
Körte kin
Der zitten duveltjes in. (*Halle*).

Vrglk. dit leste met n° 19 en met de volgende gedaante:

Spitse neus en spitse kin,
Weunt altijd de duuvel in.
(*Gelderland.*)

29. Anneken, Anneken ekserg...
Die zeven teilen pap uitat,
Een en een hallef
En koei en e' kallef
E' piëid en e' veulen,
Nen stallaot en 'nen meulen
E bunder peeën en e bunder raopen
En nog gong Anneken ekserg... mee hon-
[ger slaopen. (2)
(*Aarschot*).

31. Jan
Bakt eieren in de pan,
Bakt eieren in den schoen,
Dan herre (hebt ge) geen pan vandoen. (2)
(*Aarschot*).

33. Sus,
Peper in de bus;
Zout in 't g...,
Wa' veur 'en aardig dink is dat!
(*St-Antonius*).

35. Tist Van Looy,
Pakt 'en vlooi;
Op den pad
Daar ze zat;
Onder 't lof,
In Meneer Pastoor z'nen hof.
(*idem*).

36. Op malkanders voornaam maken de schoolgasten rijmkes in den volgenden aard:

(1) Meegedeeld door den heer J. Michielsen, Brecht.
(2) E. B. Voorgedragen in den Vlaamschen Broederbond te Aarschot.

a) Jan
Spillewillewan;
Hotsel
Kabotsel;
Verrumpelde Jan.
(*St-Antonius*).

b) Gust
Pirrewust;
Pirrewokselkandust.
Pirrewokselkandoksel,
Verrumpelde Gust.
(*Antwerpen*).

En zoo op alle namen :

E) Verschillige Dichtjes.

37. Meiskeszot,
De deur in 't slot;
De grengel (= grendel), er
[veur;
Adju Monsieur.
(*St-Antonius*).

38. Hanneke Maon,
Mee ze leêren broêksken aon;
Hanneken hee*d* 'en te(i)ltje pap êutgeten,
Hanneken hee' z'n broêkske volgesch...
Foei! foei! Hanneke Maon
Ge meugt noeët nie mer nor de kêremiis gaon.
(*idem*).

39. A B C,
De kat ga' mee
De(n] hond blijft t'huis,
Piep! zee de muis
In 't vogelenhuis. (1)
(*idem*).

40. A B C,
De dikke pap eet ik mee
De dunne laat ik staan
Om naar huis te gaan.
(*idem*).

JOZ. CORNELISSEN.

Vertelsels. Vanwaar sommige dingen komen.

1. Hoe de Schelvisch dien naam kreeg.

Sinte-Peeter was 'nen keer aan 't visschen. Vermits hij goede vriend met O. L. Heer was, haalde Petrus altijd veel visch op en nu was zijne schuit, gelijk gewoonte weer goed gevuld.

De visschen sprongen en kronkelden langs alle kanten; een vooral was zoo fel bezig dat hij over boord viel en in het meer vedween.

Petrus greep wel in allerijl naar den vluchteling, maar hij kwam te laat.

Hadde Sinte-Peeter op dien oogenblik den visch bij zijnen naam genoemd en hem bevolen in de schuit te blijven, zeker zou de visch niet in 't water gesprongen zijn; maar ongelukkig wou die naam den apostel nu juist niet invallen en, spijtig over het verlies, riep hij uit : O die *schelmvisch !*

En van dien tijd af, was de visch zijnen ouden naam kwijt en hiet *schelmvisch*, maar de geleerden, die alles beter willen weten, hebben er *schelvisch* van gemaakt.

---

(1) Te Brecht : In 't zomerhuis.

2. Waarom de Pladijs 'nen krommen snuit heeft.

Op zekeren dag dat de pladijs en de panharing veel tijd hadden, zouden ze eens om ter rapste zwemmen.

De pladijs die al zijn leven heerschzuchtig geweest was, moest en zou winnen.

Nauwelijks stonden beiden op het vertrekpunt gereed, of de pladijs schoot vooruit en liet den panharing een heel eind achter. Maar het haringske was slim genoeg om zijn eigen niet moede te maken en 't zwom wel snel, maar toch op zijn gemak vooruit, terwijl de pladijs weldra aan 't einde was van vermoeienis en den gewonnen weg spoedig verloren had.

Toen nu de panharing voorbij kwam gezwommen, meende de pladijs te bersten van spijt en nijd. Hij zou echter beproeven met list te winnen, want ze waren niet verre meer van hun doel.

De pladijs begost dan eensklaps te roepen : « Panhering! panhering! » en hij schreeuwde zoo hard en zoo lang, dat zijn snuit er krom door getrokken was, eerdat hij zijnen zwemtoer volbrocht had. Eindelijk toch geraakte hij bij den panharing, die hem gerust afwachtte en hem eens hertelijk voor den aap hield.

Nu had de pladijs 'nen krommen snuit en hij is altijd zoo gebleven.

Vrglk. *Am. Joos.* Vertelsels' bl. 29, *Van den Bot en zijn Smoelcken.*

3. Waarom de Uilen 's nachts vliegen.

De vogelen kwamen eens bijeen om 'nen koning te kiezen. Ze hadden al lang gehaspeld en getwist, en op 't einde van 't spel was er nog niets beslist en was er nog niemand gekozen.

De uil, die goede vriend was van het winterkoningsken en al dat geschreeuw en geschetter beu wierd, nam toen het woord en sprak : Laat ons dendien koning noemen, die het hoogste vliegen zal. »

Terwijl de andere vogelen daarover aan 't beraadslagen waren, riep de uil het winterkoningsken aan den eenen kant en zeide hem :

« Hoort eens hier, vriendje, gij moet koning zijn. »

—« Maar ik en kan niet hoog genoeg vliegen, » antwoordde het kleine ding.

—« Dat 's niets, » zei de uil, « ik kan ik het hoogste vliegen, maar ik en wil geene koning zijn. Gij versteekt u onder eenen van mijne vleugelen ; ik zal zoo hoog vliegen als de beste, en dan komt ge goed uitgerust voor den dag en ge vliegt ons allemaal boven den kop. »

Zoo gebeurde het ook en het winterkoningske wierd natuurlijk koning uitgeroepen. Daarom heet het ook *koningsvogeltje.*

Maar de andere vogelen hadden den list van den uil ontdekt en, afgunstig als zij waren, kregen ze allegaâr zoo 'nen danigen fellen haat tegen den uil, dat ze hem toevliegen en pikken, iederen keer dat zij hem in de buis

krijgen. Ja, ze zouden de oogen uit zijnen uilenkop halen, als zij maar en durfden.

Om nu met rust gelaten te worden en om alle ongelukken te voorkomen, is de uil verplicht met den nacht uit te vliegen.

Vrglk. *Am. Joos,* blz. 26, *Van 't Koninksken en den Uil.*

Antwerpen. J. B. VERVLIET.

Kwelspreuken.

1. Zegt tien keeren achtereen, zonder uwen asem op te halen :

1. Tien paar klein-kinderkloontjes.

Nu, ziet maar toe dat ge niet en spreekt van *klinderkloontjes klinderkontjes* of zoo iets dergelijks.

2. Kramich begost
3. Wit peerd,
Zwertsteert.
4. De kat die krabt de krollen van den trap.
5. Tien kiekens op een putkuip.

Putkuip; maakt er maar geen *puitkup* of *kutpuip* van.

6. In den hof op de haag hangen twee witte doeken;
Twee witte doeken hangen der op de haag.
(*St-Antonius*).

2. Spreekt uit in éénen asem :

1. Bazin, zee ze
geeft, zee ze
gauw, zee ze
gört, zee ze
want, zee ze
mijne, ze ze
man, zee ze
eet, zee ze
zoo, zee ze
geren, zee ze
pap, zee ze. (1)
(*Brecht*).

2. De smid, hitter de fit,
had een kat, hatter de fat,
en die kat, hatter de fat,
heure poot, hooter de foot,
was uit 't gelid, hitter de fit.
Nu moest de smid, hitter de fit
de kat, hatter de fat,
heuren poot, hooter de foot
weer zetten in 't lid, hitter de fit.
(*Heist-op-den-Berg*).

3. Verstaat gij Latijn ?... Verdietscht me dan dees eens :

1. As pecavis, hanctewis = *als 't spek af is, hangt de wisch.*
2. Scurolis, dacavis, ermenestis = *schuur hol is — dak af is — arme nest is.*
3. Witlamatooi end swertlamatmee = *('t) wit lam at hooi en 't zwart lam at mee.*

4. Vertaalt dit Fransch :

Onze huit et quat(re) sept obscur = *ons witte kat zat op (de) schuur.*
(*St-Antonius*).

Stafrijmen.

1. Botte boere beest,
Brengt beter boter boven.
(*idem*).

(1) Meegedeeld door den Heer J. Adriaenssens, Brecht.

2. De(n) dikke(n) Dirk
deed den dunnen duvel dansen;
door dik, door dun,
door destels, door dorens,
deed de(n) dikke(n) Dirk
den dunnen duvel dansen.
(*idem*).

3. Den(n) dikke(n) duvel Dijver
deed den dunnen duvel Dirk
door de dichte drommeldreef dansen.
(*Antwerpen*).

4. Kösters kleine kromme kreupele kinderen kunnen kleine kromme keutels k...
(*St-Antonius*).

5. Mölder, maal mij mijn meel:
Mijn moeder moet morgen meel met melk mengen
Met melk mengt mijn moeder morgen meel.
(*idem*).

6. Wie weet waar Willem Wouters wijf woont?
Willem Wouters wijf woont wijd weg, Wuust-
[Wezel.
(*idem*).

7. Wie wilt weven?
Willem Wever wilt weven.
Wat wilt Willem Wever weven?
Willem Wever wilt wol weven.
Welken wol wilt Willem Wever weven?
Willem Wever wilt witten wol weven.
Welken witten wol wilt Willem Wever weven?
Willem Wever wilt warmen witten wol weven.
(*idem*).

J. CORNELISSEN.

Hoe de Kinderen tellen.

't Jonge volksken houdt niet van cijfers. Rekenen is goed voor groote menschen die voor den dag van morgen te zorgen hebben. Rekenen eischt nadenken en dat doet de jeugd niet.

Kommer en zorg zijn haar onbekend, en het is juist dat gelukkig voorrecht dat haar zoo blij door het leven wandelen doet.

«God schept den dag en wij kruipen er door», zeggen de grooten. Ja, die kruipen dikwijls, maar de kinderen huppelen en spelen onbezorgd; zij leven gelijk God in Frankrijk, want zij laten Gods water over Gods dijk loopen.

Genoeg, keeren wij terug tot onze cijfers en zien wij eens, hoe de kinderen het weten aan te leggen om van het dorre en vervelende tellen, eene aangename uitspanning, een vroolijk spel te maken. Gelukkige jeugd!

1. Eén, twee, drij,
De(n) boer — die zag — op zij,
1 2 3
En hij docht — dat ik — gee(n) geld en had,
1 2 3
En 'k had — nog meer — a(l)s hij;
1 2 3
Eén, twee, drij.

2. Een, twee, drij, vier, vijf, zes,
Olie in de flesch,
Olie in de lamp. (1)

3. Eén, twee, drij, vier, vijf, zes, zeven,
Waar hed-de gij zoo lang gebleven?
Hier en daar,
'k Weet nie(t) waar;
'k Wensch u 'ne(n) zalige(n) nieuwejaar! (2)

4. Eentjen, — beentjen, — Borger — hout,
1 2 3 4
Is er — iemand — nog zoo — stout;
5 6 7 8
Die mij — heeten — liegen — zal?
9 10 11 12
Willen we eens — wedden — voor een — vaan,
13 14 15 16,
Dat er — twintig — krabbekes — staan? (3)

5. Eun, — deun, — troo,
1 2 3
La virla, — virla, — voo;
4 5 6
La virla, — virla, — virla, — virla, — virla, — virla, — voo;
7 8 9 10 11 12 13
De(n) boer — en kan — geen twintig — tellen,
14 15 16 17
De krabbekes — staan der — zoo.
18 19 20

6. Eén, ik brak mijn been,
Twee, over 'ne(n) krikke(n)de(n) krakke(n)de(n) kraaksteen;
Drij, over 'ne(n) pot me(t) brij;
Vier, 'k trok naar Lier;
Vijf, bij een oud wijf;
Zes, ikke de borrel en gij de flesch;
Zeven, de boeren wouwen de wacht niet geven,
Acht, de boeren trokken de wacht.
Negen, had-de wa(t) langer gezwegen, g'hadt 'nen boterham gekregen;
Tien, 'k heb 'ne(n) zot me(t) bellen gezien;
Elf, diefke zelf;
Twelf eene me(t) 'ne(n) grijzen baard:
Dertien, sch... mostaard;

(1) Zou men niet zeggen dat het einde ontbreekt?
(2) Of: Hij is naar Amerika. — Te Rotselaar luidt het leste vers: In 't kapelleke van Wespelaar.
(3) Te St-Antonius:

Ieken, bieken, berken hout,
Is er iemand wel zoo stout,
Die zal zeggen dat ik lieg?
Willen me eens wedden voor een vlieg,
Willen me eens wedden voor een vaan,
Dat er vijf en twintig schrabbekes staan?

Veertien, sch... wijna(r)zijn;
Vijftien, 't zou beter zijn;
Zestien, de kopere(n) pot;
Zeventien, de deur in 't slot:
Achttien, de grendel er veur
Negentien, komt binnen, maseur (= schoonzuster)
Twintig, de geboterde wafel:
die de geboterde wafel nie(t) en mag,
die moet vasten heel den dag;
de(n) heele(n) dag is wat te lang,
de(n) halve(n) dag is wat te kört;
gaat dan mee naar moër (= moeder) Van Heurck;
moër Van Heurck zat achter de bank,
Ze sch... 'ne(n) str... zes elle(n) lank,
Zes elle(n) ruim gemeten:
al die 't leste spelleken hee(f)t,
die mag er mee van eten. (1)

De kinderen gebruiken ook nr 1, 4 en 5 als telsels bij hunne spelen; N° 3 wordt gezongen, evenals het volgende:

7. Een en twintig, twee en twintig; drij-vier,-vijf-zes en twintig,
Zeven en twintig, acht en twintig, negen en twintig, dertig, juist;
Toujours, rom plom plom,
Toujours, rom plom plom.
Wij zien u geren,
Wij zien u geren;
Toujours, rom plom plom,
Toujours,
Wij zien u geren, tambour.

Als 't liêken uit is, dan kan men voortgaan van 31 tot 40, van 41 tot 50 en zoo tot 100.

't Gebeurt wel eens dat de kinderen in hunne liedekes of telsels een

(1) Van dat liedeke bestaan er verschillige gedaanten, o. a.:

a/ Eén brak zijn been,
Twee zette 't aaneen,
Drij was er bij,
Vier gong na(ar) Lier,
Vijf sloeg ze' wijf,
Zes trok ze' mes,
Zeuven gong na(ar) Leuven,
Acht gong na(ar) Bracht (= Brecht),
Negen kwam ik tegen,
Tien hem ik gezien,
Elf was 't manneke zelf,
Twelf was 't manneke mee zijnen [grijzen bokkenbaard
. . . .
Verder kan ik het niet. (*St Antonius*).
J. C.

b/ Eén brak de been,
Twee gong medeen,
Drij kwamp nao mij,
Vier trok nao Lier,
Vijf sloeg ze' wijf,
Zes trok ze' mes,
Zeven stond te beven,
Acht stond op de wacht,
Negen kwam ik tegen,
Tien hem ek gezien,
Ellef was 't menneken zellef,
Twelf was de koeikelf.
(*Werchter*).
(Meegedeeld door den *Vlaamschen Broederbond*, [Aarschot)

Fransch woord bezigen, doch 't zal maar zijn om met de taal van «chez-nous» te lachen

Ziet liever maar :

8. Ons witte kat = Onze huit et quat(re)
11 8 4 11 8 4 = 23.

Trouwens, de groote menschen deden immers hetzelfde ; wanneer Lodewijk XVIII tijdelijk in Gent kwam verblijven, toen riepen Gentenaars :

Lowie die zweet = Louis dix - huit.
X VIII X VIII.

Een ander liêken op eentonige wijze gezongen, dient om van 20 af aan, met 5 te gelijk te tellen.

9. Rij'e', rij'en op een wageltje ;
20 keeren rij'en op een wageltje ;
Rij'e', rij'en op een wageltje,
25 keeren rij'en op een wageltje ;

En zoo gaat het tot 100.

Moet men nu niet bekennen dat de kinderen aardig met cijfers weten om te gaan ?

Antwerpen. J. B. Vervliet.

GRAPPIGHEID.

1. De Markt van Sichem.

't Is onderbleven (of *opgeslagen*) *gelijk de merkt van Sichem.* Die vergelijkenis wordt niet zelden gebruikt als men van iets spreken wilt dat van te voren beraamd en besloten is, b. v. een huwelijk, een verkoop, enz , maar dat door onvoorziene omstandigheden onderblijft. Volgens dat men mij vertelt, zou die spreuk op het volgende zinspelen :

De inwoners van de stad Sichem vroegen eens aan de Staten van Brabant de toelating van eene merkt te mogen houden. Hun verzoek luidde :

Wij Edellieden verzoeken aan Ulieden
Dat gij ons een merkt zoudt doen geschieden.

Waarop hun echter geantwoord wierd :

Als Wij zijn Lieden en gij zijt Edellieden,
Dan zal u nooit geen merkt geschieden.

2. De Boeren van Oolen.

De Oolenaars staan bekend voor lompe menschen en men vertelt van hen menige vermakelijke grap. Iedereen kent de kluchtige geschiedenis van « Keizer Karel en den pot met drij ooren, » doch ik geloof niet dat het volgende zoo algemeen bekend is.

a) 't Was gemeenteraad en de schepenen van Oolen zaten zoo dicht bij het vuur, dat ze de hitte niet meer kosten uitstaan. Ze wisten geenen raad, doch op den langen duur lieten zij natte rosschen halen en ten het vuur leggen. Zoolang de rosschen vochtig bleven gong alles redelijk, doch pas waren zij aan 't branden geraakt, of de hitte wierd onverdraaglijker en

onze boeren zaten weer in groote verlegenheid. Toen zagen zij dat hond van den burgemeester achteruit gong zitten en ze vonden het geraadzaam zijn voorbeeld na te volgen.

b) De kerk van Oolen had 'nen grooten keersdomper gekocht. Hoe dien binnengekregen ?... De boeren hielden hem keersrecht en wouen hem zoo binnenbrengen ; maar iederen keer moesten zij terug want de kerkdeur was te laag en de steel van den lomper te lang. Ze waren op het punt den ingang van de kerk grooter te kappen,toen zij omhoogkeken en eene musch bemerkten die een stroopijlke dwars in heuren bek, in een holleke van den muur droeg. Dan eerst was het hun duidelijk, dat ze den domper met zijn eind in de kerk moesten steken.

c) Eens groeide er veel gras op het dak van de kerk een geen middel om het er af te krijgen ! Na veel vijven en zessen, hadden de Oolenaars eindelijk niets beters gevonden als eene stelling te bouwen en eene koei met een zeel op het dak te trekken, om heur het gers te laten afweiden. Nauwelijks hong de koei tusschen hemel en eerde, of de arme beest begos*t* te spartelen tegen de strop die heur verworgde en ze liet heure tong hangen. Toen riep daar een boerke : « Zie ! ze lekkebaardt al ! » (*Kempen.*)

3. Van den H. Antonius en het Verken.

Daor was iis e waëf (= wijf) en dat had ne schoeëne notenboeëm iin örren hof staon, maor der kwamp van ze lêven gen enkel noot oêp. Dat had al zoê lank geduurd da z'et oêp 't leste böj (= beu) wier en de notenboeëm dee ötkappen. Van de stam liet z' e schoeën beld maoke vör den H. Antonius en ze zette dad iin de kêrek en van de stökblok mokte ze 'nen bak vör ör vêreken. Da was na goed, mor oêp zekere kieër wier da vêreke ziek eh, en 't wow oêmmes gen bakkes ne mer frêten. Tüns goêng ze nao de kêrek, daor dat den H. Antonius stiing (= stond) en ze begost te biidden : « Hailigen Antonius, ge wet toch wel da ge den bruur van menne vêrekesbak zaët (=zijt); me vêreken iis ziek en 't wiilt niiks ne mer frêten. As ge 't löt (= laat) genezen, dan belovek oe da ge nog iis wel mee maë (= mij) zült zën. » Mor 't vêreken da wier al zieker en zieker en oêp ne zekere mêreged (= morgen) lag et kiiksdoeëd iin ze kot.

Tüns liep et waëf mee en Frânse *colère* nor de kêrek en ze begost den H. Antonius öt te schelle vör al da gemain iis. — « Ziet em daor nau iis staon, » zee de heks, « gelak ieëne die gen draë tellen en kan ! — 'k Hem et wel gedoêcht da ge me vêreke zodt laote stêreven ! Ge hèt van ze lêven nie gedeugen : as g'iin mennen hof stiingt, tün waor-de vör niiks goed en na zèd-de nog veule miinder wêêrd, doeën deugeniet da ge daor staot.

En ieërda ze nor hoüs goêng, gaf ze den H. Antonius zoeë nen daonige slag dat he van ze voetstük toümelde. (1)

St-Antonius-Brecht. J. Cornelissen.

(1) Om aan sommige stukken de plaatselijke kleur te geven, schrijven wij nu en dan een vertelsel of een liëken in den eenen of den anderen tongslag neer. J. C.

ONS BOEK- EN BOEKSTAFWEZEN.

Is het niet te betreuren dat de hedendaagsche geschrevene taal of gelijk men ze noemt : de letterkundige taal, zoover afwijkt van de levende taal die zoo vrij en zoo los van de lippen des volks vloeit? Ofschoon het tegenwoordig aan de groote geleerden, op weinige uitzonderingen na, onmogelijk schijnt die droeve doodschheid, die koude eenvormigheid uit hun schrijven te bannen en de geschrevene taal overeen te brengen met het levend oorbeeld : de zuivere Dietsche volksspraak ; zoo staat het nochtans vast, dat er vroeger tusschen beiden een nauw verband, ja weinig of geen verschil moet bestaan hebben.

Om hiervan het bewijs te vinden, moet men kennis maken met de oudste stukken die in de Dietsche taal opgesteld zijn. Zulks zijn grootendeels al de openbare akten die in menigte in de archieven onder het stof verborgen liggen. Toch zijn die stukken van voor de XVe eeuw tamelijk zeldzaam, eerstens, omdat zij veelal verloren geraakt zijn en tweedens, omdat men de oorkonden, vóór dien tijd, meest in 't Latijn geschreven vindt.

Wij willen in *Ons Volksleven* van tijd tot tijd, eenige dier oude Dietsche akten meedeelen, omdat wij denken onze lezers hierdoor aangenaam te zijn.

Wij zullen geven wat wij hebben en twijfelen niet, of er zal, hier en daar nog menig oud geschrift uit den hoek komen, dat weerd is bekend gemaakt te worden en dat al onze aandacht en onze studie verdient, zooals b. v. :

De Oudste Schepenbrief van Brecht (7 April 1421.)

« Wij Jan Nouts van d(e) Putkuypen Godevaert van d(er) Tijd Willem van Zantvliet Wout(er) Heylen Wout(er) Aerde Henrix van Tighelt en(de) Gheert van d(er) Heyden schepen(en) bi(n)ne(n) Brecht doen cont en (de) kenlyc allen lieden die dese(n) brief sellen zien of hore(n) lesen dat voer ons come(n) is Wille(m) de Knodder kende en(de) lyde dat hi wittelyc en(de) wel v(er)cocht heeft Lysbette(n) Peet(ers) tsgreve(n) docht(er) een v(eer)tel rogs erfelyc en jaerlycx pachts te hebbe(n) en(de) te heffen der voerscr(even) Lysbet(ten) of hae(re)n witteghe(n) oor of nacomelinghe(n) van Wille(m) den Knodder of van sine(n) witteghe(n) oer of nacomelinghe(n) tot alle(n) ons(er) Vrouwe(n) daghe Purifi(catio) in cusbare(n) rogghe ghelevert mett(en) rogmate(n) des dorps van Brecht op hae(re)n pant. En(de) van des(en) v(eer)tele(n) rogs erfelyc voorscr(even) so heeft Willem voerscr(even) bewijst zekere pande een goet gheheete(n) Zax goet d(aer) Lysb(etten van de(r) Mee(ren) plach te wone(n) gheleghe(n) 't Eindove(n) aan die een zide des hee(ren) strate, die ander zide Landuyts goed houdende o(m)trent drie vier(e)ndeel buend(er)s vuyt welke(n) goede en ghene(n) voer(deren) co(m)mer vuyt en ghoet dan de(n) Heyleghe n geest van Brecht een halst(er) rogs erfelyc, den selve(n) eene(n halve(n) rynsche(n) gulde(n) en(de) ij. oude gr. erfelyc. Voert alle(n) van de(n) twee landshee(ren) van Brecht j. cys d. erfelyc. En(de) w(aer)t dat zake dat aan dezen pant yet ghebrake so heeft gheloeft Jan des voerscr(even)

Wille(m) Knodders sone der voerscr(even) Lysbet(ten) dat hi dat volvoere(n) sal met hem selve(n) en(de) met sine(n) goede dat hi nu heeft of crighe(n) mach, hier is altoe gesciet datter mette(n) vo(n)nisse en(de) met rechte sculdich was toe te gescie(de)ne. Arghelist in alle(n) stucken vuytghesproken. In ke(n)nisse(n) de(r) w(aer)heyt en(de) om bede(n) wille(n) Wille(m) Knodders en(de) Jan sey(n)s zoens in die een zide en(de) Lysbette(n) Peeters tGsreve(n) docht(er) in die ander zide so hebbe(n) wy Schepen(en) bove(n) ghenoe(m)t dese(n) brief ope(n) bezeghelt met onse(n) p(ro)pere(n) ghemeyne(n) zeghele vuythanghende Ghegheve(n) int jaer ons Heer(en) CCCC en(de) XXI op te(n) dagh in April. »

Dat oorspronkelijk stuk (1) is op perkament geschreven en ligt in de archieven der kerk van Brecht. Het is omtrent o^m 25 lang en o^m 20 breed; onderaan hangt de schepenzegel van Brecht in groen was (Hierover later). Uit dezen akt blijkt dat Brecht toen (in 1421) eene eigene rogge- of korenmaat had, om de granen te meten. Ook zien wij er uit dat het dorp onder twee landheeren stond die de heerlijkheid bezaten. Bovendien nog is er het bestaan van eene Schepenbank van 7 Schepenen en van eene H. Geesttafel door vastgesteld.

Brecht. J. Michielsen.

OUDE GEBRUIKEN.

In vele dorpen der Kempen. o. a. te Brecht, is het de gewoonte dat de geburen malkander aan de boekweitdorsch komen helpen.

Aan het huis wordt eene droge plaats gekozen en zuiver gemaakt en daarop dorscht men dan de boekweit in de opene lucht.

's Avonds, bij 't eindigen van 't werk, wordt een der dorschers *looi* gemaakt. Dat bestaat hierin : Als de leste brei boekweit omgelegd is, pakt iedere dorscher naar zijnen vlegel, men begint te dorschen en die de leste slag op het strooi slaat, is *looi*.

Middelerwijl heeft de boerin pannekoeken gebakken en zoodra het dorschen afgeloopen is, brengt de koeiwachter 'nen koekebak naar den zoogenaamden looi, die dan de held van den dag is.

De grootste kunst nu bestaat hierin dat hij den koek geheel opeten kunne, terwijl zijne gezellen al doen dat mogelijk is om hem zulks te beletten. Hij kan niet beter doen als gaan loopen en dan den koekebak gauw opeten, in den eenen of den anderen hoek. Geraakt hij den pannekoek kwijt, zooals het meermaals gebeurt, dan wordt onze looi geheel den avond als 'nen sukkelaar of 'nen trulleman uitgelachen.

's Avonds is het *fooi* en dan zitten al de dorschers rond de tafel aan de boekweitkoeken te smullen.

(Meegedeeld door den heer J. Adriaenssen, Brecht.)

(1) Al wat tusschen haakjes staat hebben wij tot verklaring bij den tekst gevoegd; — in den akt zelve is dit door verkortingsteekens aangeduid.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz. in 8° voor 1,50 fr.; 1,25 voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,
bij L. Braeckmans.

1e Jaar
1889

Afl.
9

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

OUD WANGELOOF. — SAGEN.

2. Een Soldaat-Heksenmeester.

Dao was ens ne mensch en dee zen heel huishave was behekst. Na waore zen koei ziek, dan stond ze peed kreupel, dan waoren et de kiekes die stiereven of de kindere die de köts kregen ; allo, dao haoperden altijd iet. En dat ha zoo nen heelen tijd geduurd en dan zeit de vent : « Ik gen doa toch ens en enden aon stelle, kost wa kost ! » Jao, ha liep dao zeker wel bij al de toovereers die der zeven uren in de ronde te vinne waore. « Stekt gewed zaat (= zout) onder oeven dölleper (= dorpel), » zee den eene.... « haolt doodsbeenen oëp 't kerkhof en graoft die kruiswijs onder oe poot (=poort), » zee den andere ;.... da kötten allegaor niks af : de heks die hekste en ze bleef heksen. Maor ôep e'ne kee kwaome der bij dee boer twee saldaote ligge en dao was er zjust eene bij, die zeker wel van gennen duvel zou loopen gegaon hemme, zoo kloek was 'em ! Ehwel, dee saldaot dee kreeg ook kennis van die hekserij. Kermindeschee ! » zeit em, « 'k zal dao ne kee ne gank mee gaon ! » En ha dee de boer en kees (= keers) koope van ne cens of tien en ha kneepte dee med en koor in de scha. « Na sè, » zeit em, « na zelde bedeene wel gaon zien waffer dat de tooveres es ! Let ôep ! » En ha stak de kees in brand en ha begost er mee en spel in te steke, da ge zodt gezeed hemme : allo, wat es't ? — Jaomao, dat duurde nie lank, of dao kwamp e'ne vent uit de gebure buiten aosem den huizen in geschoten : « gauw, gauw ! » riep em, « want Mie T.. leet oëp störreve ! Ze huilt en ze gaot te wêrek nog erger al was ze van den duvel bezete ! » — « Goed, » zei de saldaot (en ha fôempte zen spel nog ens tot aon de kop in de kees), elk ôep toer ! Ze heet de menschen hie al zoolang geplaogd, ik zal ek ik heur na ewat deuneme. En ha moest ze goed deugenomen hemmen, want swend dee kee was ze toch ôep de boer ze geleg nie mee gekomen. (1)

Jos. Branders.

(Meegedeeld in den *Vlaamschen Broederbond*, te Aarschot).

(1) IJ en ei = *aa* — Ui = *oä* — Scherpl. e = *ieë,* — Scherpl. o = *oeë.*

3. Van den Misdiener.

Een kleine misdiener had de gewoonte van zich onder de mis gedurig naar het volk te keeren, om te zien wat er in de kerk achter hem gebeurde. Eens dat hij zich weer omdraaide, zag hij op den dorpel van de venster 'nen zwarten man zitten die hem eerst kwaadaardig bezag en dan iets in 'nen boek schreef. Na de mis vroeg de verschrikte koorknaap uitleg aan den Pastoor. Deze gong terug in de kerk en zag den zwarten man ook zitten. Hij bevool hem nader te komen en te zeggen wie hij was en wat hij daar deed. Dan bekende de man dat hij de duivel was die de zonden van den kleine opteekende om later in het oordeel de ziel van den misdiener bij God te kunnen beschuldigen. De kleine door die schrikkelijke les geleerd, was gansch van zijn gebrek genezen. (*Hever* bij Mechelen).

4. Met den Duivel gedanst!

Te Berchem toont men een huis waar de duivel in persoon geweest is. Het was eene groote danszaal. Een meisken had beloofd nooit meer te dansen. Op zekeren dag wordt zij fel bekoord... zij treedt binnen.... een zwarte heer vraagt heur ten dans... zij danst... Maar als hij gong betalen, zag zij dat hij handen had met lang, ruig haar bewassen. De duivel verdwijnt op denzelfden oogenblik. 't Meisken is uitgeteerd.

5. Van den Duivel en de Kaartspelers.

Te Lubbeek zat er eens in eene herberg een man die fel vloekte. 't Was Zondagavond en men speelde met de kaart. Eensklaps komt er een onbekende binnen, hij speelt mee en vloekt nog harder als de anderen. Opeens valt er eene kaart, de vloeker bukt zich onder de tafel om ze op te rapen, doch hij laat eenen luiden schreeuw en springt verschrikt recht. Wat had hij gezien?... De vreemdeling die zooëven binnengekomen was, had peerdevoeten. Terzelfder tijd zag men iets zwart door de schouw vluchten. De duivel was weg, maar 't huis bleef vol solferstank. (1)

6. De Kaboutermannekes.

Sedert lang zijn de Kabouters tot allemans vreugde uit de Kempen verhuisd.

't Was een aardig volkske, die Kaboutermannekes; ze waren maar 'nen duim of twee hoog, ze woonden in 'nen berg in vossenholen en konijnenpijpen en ze kosten tooveren, tooveren, dat ge er stom van zoudt gestaan hebben.

Die berg was van binnen heel en gaar hol en sloot langs den eenen kant met eene groote poort. Langs die poort brochten zij alles binnen wat zij 's nachts gongen stelen: kiekens, konijnen, kalver, ja zelfs koeien en ossen. Als 't fijn donker wierd, kwamen ze uit hunnen berg en trokken naar eene hoef, waar zij alles roofden en plunderden wat onder hunne handen viel.

(1) Dat staat ook in Welters *Limb. Legenden.*

(1) N° 3, 4 en 5 gezonden door E. H. G. J.

Het voorzichtigste was ze maar stillekes te laten betijen, want dorst gij er u tegen verzetten en hadt gij het hert van ze te willen verjagen, dan kwamen die kleine duiveltjes met honderden bijeengekooid,ze klampten zich overal aan u vast en ze gaven u zoo'n geweldige taffeling, dat ge u niet meer verroeren en kost.

Somwijlen alevel waren zij edelmoedig, want haddet gij de stoutheid van hun uwen nood te gaan klagen en hun medelijden in te roepen, nadat ze u uitgeplunderd hadden, ze zouden u het gestolene teruggegeven hebben en u daarenboven nog eene beurs geld hebben geschonken.

Nu zijn de Kabouters weg, maar hoe zijn ze verdwenen? Sommigen gelooven dat de tranen en de klachten van de uitgeplunderden hen ten langenleste begosten te vervelen en dat zij, om daarvan ontslagen te zijn, liever hunne klikken en klakken bijeenscharden en zich elders gongen vestigen; anderen meenen dat ze vertrokken zijn, omdat men toen overal de beeklok is beginnen te luiden. *Turnhoutsche Kempen.*

7. Alvermannekes en Hussen.

Te Lubbeek bij Leuven bestaat de *Alverberg*, waar de zoogenoemde *Alvermannekes* woonden. Het waren kleine pagadderkes, maar slim!... En tooveraars waren zij allen. Als men ievers pensen bakte, dan moest men er kruisen over maken, of ze vlogen uit de pan recht naar den Alverberg. De dwergen deden nochtans niemand kwaad; als men het een of het ander te maken had, dan droeg men het naar hunnen berg en 's anderendaags stond het gemaakt op dezelfde plaats terug en 't ging daar nooit meer kapot. Met hun daarvoor een brood of zoo iets te geven, waren zij tevreden. Gaf men hun voor het maken niets,dan viel het ding seffens in gruizelementen vaneen.

Bij hen woonden de *Hussen*, kleine vrouwkes die alles voor het huishouden deden, lijk de mannekes voor het mansgerief. De vrouwkes waren veel kwader als de mannen. Wanneer de Hussen 80 jaar oud waren, wierden zij levend begraven met een broodje van 5 stuivers. Terwijl men ze in 't graf lei, zeide men : « Vertrekt, oud moederke, ge zult in uwe jonkheid wederkeeren. »

Te Lubbeek zal het kleinste kind u den Alverberg wijzen. Hij is nog altijd hol op vele plaatsen. (1)

Aanmerkingen. Over dat wonder volkske wordt in Limburg het volgende verteld, dat men met het bovengemelde gelieve te vergelijken :

« Tot de dwergen rekent men de aard-, heuvel- of auvermannetjes, ook kabouters, tevens genoemd klabbers en roodmutsjes, Jan met de roode muts,.... kunstige smeden en mijnwerkers. » (Welters Limb. Legenden, 2de deel, bl, 25,)

« In Limburg bewoonden zij de zoogenaamde haagten, d. i. onderaardsche gangen. Zulke bestonden te Geleen, Stein, Echt, Reuver, Brunsum, Hoensbroek, waar men nog een Auverberg en Auvermoerbeek heeft, enz. » (Ibid.)

« In Limburg aan de Maas liggen de bouwvallen van het oude slot Stein. Onder dit slot zijn vele gangen die door de aardmannetjes worden bewoond. Zij slapen bij dag en waken bij nacht.

(1) Opgezonden door E. H. G. J.

Dan loopen zij rond in de huizen om keukengereedschappen te leenen. Zij melken ook de koeien en stichten twist onder de dienstboden. Wanneer deze elkander duchtig afranselen, staan zij van verre te lachen en verdwijnen weldra in hunne schuilplaatsen (Ecrevisse.) »

« Te Roggel op den Krekelsberg woonden zij ook.... en kwamen des nachts potten en pannen leenen, welke zij vóór den morgen blank geschuurd terugbezorgden. Zij deden niet het minste kwaad, als men hen slechts stil liet begaan ; zij hadden niet graag dat men hen aankeek. Men gelooft dat ze verdwenen zijn omdat zij het klokkengelui niet konden verdragen. »

« Ook zoude het kleine volkje gewoond hebben op den « Pijpersberg » te Halen en bij den Bisschop » tusschen Nunhem en Heithuizen. »

Vroeger vertelde men te Venloo dat de auvermannetjes om 12 ure, wanneer het Angelus geluid werd, op het fort Beerendonk ten oosten der stad, achter de groote kerk, uit den grond kwamen en dansten. » (Ibid.)

Men vergelijke nog *'t Daghet in den Oosten*, 1e j., bl. 12 ook *Volkskunde*, 2e j., bl. 89-90.

JOS. CORNELLISSEN.

DICHTVEERDIGHEID.

Rondedansliedekes uit Antwerpen.

1. En och, wat kan zij dansen,
En och, wat kan zij schudden met heur g..;
En och, wat kan zij dansen,
Gelijk de meisjes van de stad. (1)

2. Als Jonas in ze'ne walvisch zat
Van een, twee, drie (*of:* van eun, deun, drie);
Marchand de parapluies.

3. Drij boeren, Liske loeren,
Drij boeren die dansen ;
Nog e'nen boer, van Liske loer,
Nog e'nen boer die danste.

4. Juffrouw zal u leeren,
Met haar witte kleeren ;
's Avonds als gij slapen gaat
En 's morgens als gij opstaat.
Danst eens, springt eens,
Juffrouw gaat eens rond
En kust eens.

5. Ik heb 'nen meiboom in mijn hand,
Aan wie zal ik hem geven ?
Aan mijn dochter Engelengeland,
Engeland van Leuven.
Danst eens,
Springt eens ;
Juffrouw gaat eens rond
En kust eens.

6. Morgen rijdt de reuzewagen,
reuzewagen, kinderen blij ;
En dan dragen wij kanten kragen,
kanten kragen, kleeren van zij !

---

(1) Ook in de Kempen, o. a. te St-Antonius, waar het begint :
Mieken heeft heur witte kouskes aangedaan...

Keert u eens om, reuske, reuske,
Keert u eens om, reuzeblom !

Moeder, zet de pap op 't vier,
de pap op 't vier, de(n) reus is hier;
Keert u eens om, reuske, reuske;
Keert u eens om, reuzeblom.

Moeder, steekt den tap in 't vat,
den tap in 't vat, de(n) reus is zat;
Keert u eens om, reuske, reuske;
Keert u eens om, reuzeblom.

7. Mie Katoen,
Komt morgen noen,
Me zullen 'nen kaffee koken;
Mie Katoen,
Komt morgen noen,
Me zullen 'nen kaffee doen.

En ik de kaffee
En gij den thee;
En die niet komt,
Die doet niet mee.

8. Achter de groene boomen,
Daar leet (= ligt) een Engelsch schip;
De Franschman is gekomen,
Hij is zoo groot als ik;
Hij draagt 'nen hoed van pluimen,
'Nen hoed van perkament;
Die d'heele stad zal ruimen
Van zoo 'nen grooten vent.

Vergelijkt *'t Daghet*, blz. 80, 1e j. en bl. 114, 2e j.

9. Klein, klein kleutergat,
Wat doe-de gij in mijnen hof?
Gij plukt er al de bloemekes af,
Gij maakt het veel te grof.
Mamake die zal kijven,
Papake die zal slaan;
Klein, klein kleutergat,
Laat al die bloemekes staan. (1)

10. Krollenbol ging wandelen,
Met Mieken op de baan;
Hij kocht een pond amandelen,
Dat stond ons Mieken aan,
Wat zal ons Mieke geven,
Voor haren nieuwejaar?
Een schoon rond hoedeken
Op zijn gekroezeld haar.

J. B. Vervliet.

(1) Dat liedeken is overal gekend.

Zwierebakliedekes.

1. De klokken die luien mee vieren, mee vijven,
Al over Liezebeth Lijzen.
Liezebeth Lijzen was nie' thuis.
Waar was ze dan ? -- In 't zomerhuis.
Wa' was ze daar aan 't doen ? —
— Der haarken ontwaren met twee ivooren kammekes.
Wat dee' ze met die kammekes?
— Der haarken ontwaren.
Wat dee' ze met die haarkes ?
— Toomekes vluchten.
Wat dee' ze met die toomekes ?
— 't Pjêreke leien.
Wat dee' ze met da' pjêreke ?
— 't Landeken omrijen.
Wat dee' ze met da' landeke ?
— Haverken op zaaien.
Wat dee' ze met dat haverke ?
— Aan de tikskes geven.
Wat dee' ze met die tikskes ?
— Eikes laten leggen.
Wat dee' ze met die eikes ?
— Aan 'nen armen man geven.
Wat heeft die(n) arme man gedaan?
— 't Schaapke te diep in 't koreke laten gaan.
Zoo diep gelijk een piep,
Zoo lang gelijk een plank.
Geef 'et schaapke 'nen herten (= harden) deurstoot
Mee kêês en brood,
En laat het daar mee loopen.

St-Antonius-Brecht.)

Men vergelijke dat liêke met *'t Daghet i. d. O.*, blz. 158, 2e j. en blz. 11 en 12, 5e j., alsook met Aarschotsche gedaante :

Te Rijsel loeien (= luiden) ze al mee vijvenen,
Ze roepen op uffraa Rijselen.
Uffraa Rijselen en es nie thoäs,
Wao es ze dan ? Van achter in heur bakhoäs.
Wat doe' ze dao ?
— Heur haoreken ontwaoren met twee lavooren kammekes.
Wat doe' ze met dat haoreke ?
— Korekes (= koordekes) van droä (= draaien).
Wat doe' ze met da' koreke ?
— Piëireken inspannen.
Wat doe' ze met da' piëireke ?
— Lanneken ômrij.
Wat doe' ze met da' lanneke ?
— Koreke ôp zoä (= zaaien).
Wat doe' ze met da' koreke ?
— Brooikes (= broodjes) van bakken.
Wat doe' ze met da' brooike ?
— In sneêkes snij.

Wat doe' ze met die sneêkes?
— In brokskes brokken.
Wat doe' ze met die brokskes?
— Aon de tikskes geven.
Wat doe' ze met dij tikskes?
— Laoten eikes leeën.
Wat dee' ze met die eikes?
— Verkoopen.
Wa' krijgt ze daovan?
— Gelleken.
Wat doe' ze met da' gelleke?
— Kleekes van koopen.
Wat doe' ze met dij kleekes?
— Draogen totdat ze versleten zèn en dan
Nao Jan de Voddeman.
Nog 'nen hètten (= harden) zwikzwak,
Mee 'nen lesten tiktak.
Nog 'nen hètten mee 'nen stillen,
Laöt 'et piëireke dan maor oätbrillen.

E. B.

Voorgedragen in den *Vlaamschen Broederbond* te Aarschot.

2. Onder eenen grunen boom
Daar lag een aardig schip.
De Franschman was gekomen
En hij wier(d) zoo geren gezien.
Hij droeg 'nen hoed vol pluimen,
Nen hoed vol berkemei.
De heele stad aan 't ruimen,
Is dat geen vieze vent? (1)

En dan voegen de kinderen daar achter :

Op eenen Zaterdag,
De klok sloeg halvertien
Het Heintjen hief z'n rokskes omhoog
En 't liet z'n billekes zien.
Tien, twintig, enz.

St-Antonius-Brecht.

3. Is het spel bijna ten einde, dan zingen ze :

Tien of ellef uren,
't Spelleke zal nie' lang mer duren.
Janneke de Keizer,
Tien pond ijzer
Tien pond lood :
Janneke de Keizer is nog nie' dood.

(*Ibid.*)

Joz. Cornelissen.

(1) Vrglk. met n° 8, bl. 69.

GRAPPIGHEID.
Nog iets over de Boeren van Oolen.

't Gemeentehuis van Oolen stond gebouwd, maar er was nog geene deur aan. Men belastte iemand naar den timmerman te loopen, opdat deze de maat zou komen nemen. Om zeker niet te vergeten wat hij te bestellen had, herhaalde onze man onderwege wel duizend keeren : deur, deur, deur. Ongelukkig moest hij over eene beek springen en pas stond hij aan den overkant, of hij was het woord vergeten en hij riep spijtig uit : « O ! nu ben ik het kwijt ! » — « Zij-de gij iet verloren, » vroeg een boer, die daar juist, met schup en riek op zijne schouders, kwam aangewandeld. « Wel ja'k » antwoordde onze man, « daar seffens had ik het nog en nu ben ik het kwijt ! » — « Dan moet het in de beek gevallen zijn, » zeide de boer, « kom, laat ons zoeken. »

Onze twee mannen schieten klonen en zokken uit, plonsen in 't water rond en beginnen in het zand te wroeten, de boer met zijne schup en onze held met den riek dien de boer hem gegeven had. 't Eerste was natuurlijk zooveel gekort als 't leste, totdat eindelijk de lomperik den boer in zijnen voet stak. « Ai mai ! » riep deze, schreeuwend van de pijn, « 't is er *deur !* » — « Deur, deur, deur ! » riep de andere juichend uit, « dat is het, dat is het! » en hij weg gelijk een pijl uit 'nen boog, terwijl de boer hem met verwonderde oogen stond na te gapen. Joz. Cornelissen.

LEVENDE SPRAAKKUNST.
Geslacht der zelfstandige naamwoorden.

ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.	ZELFST. NAAMW.	Boeken-geslacht.	Geslacht der Volkstaal.
Avontuur,	o.	v.	Sleur	v.	m.
Blank (*oude munt*)	m.	v.	Splin(s)ter	m.	v.
Bult	m.-v.	m.	Zeever	v.	m.
Doolhof	o.	m.	Zegel	o.	m.
Getuigenis	o.-v.	v.	Zerk	v.	m.
Gordijn	o.-v.	v.	Zier	v.	m.-o.
Haarlok	m.	v.	Zijde (*stof*)	v.	m.
Keutel	v.	m.	Zink	o.	m.
Loover	v.-o.	o.	Zit	v.	m.
Mispel	v.-m.	v.	Zool	v.	m.
Mos	o.	o.-m.	Zwaan	m.	v.
Pantoffel	v.	m.	Zwaard (*van 't spek*)	o.	v.
Pis	v.	m.	Zwaluw	v.	m.
Scherf	v.	o.	Zwavel	o.	m.
Schouder	m.	m.-v.	Zweer	v.	m.

Aanmerkingen. — 1. *Bijl* en *boor*, bijna overal v., zijn o. in Brabant en in 't Z. O. der Antwerpsche gouw. *Rijstpap* is m. op sommige plaatsen, o. a. te Brecht.

2. *Kapruin* is v. in de beteekenis 1° van kap, hoofddeksel ; 2° van bienet (een net dat men voor 't aangezicht draagt, wanneer men de bieën rooft). Het is in m. in den zin van kroon eens booms, of van de afgekapte takken die tot mutserd moeten gebonden worden. J. C.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz. in 8° voor 1,50 fr.; 1,25 voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,
bij L. Braeckmans.

1e Jaar 1889

Afl. 10

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

DICHTVEERDIGHEID.

De Maker van de Bloemen.

Een rijke Heidensche koning had een eenig dochterke, een lief en bevallig maagdeke.

Op zekeren dag wandelde zij in den hof, en terwijl ze de fijne bloembladerkes bezag en verrukt bleef staan voor de schoone kleuren die overal heure oogen streelden, sprak zij tot heur zelven :

« Ei ! wat lieve bloemekes, wat schoone kleuren, wat aangename reuk ! Wie mag dat toch allemaal gemaakt hebben ?... 't Moet zeker een groote kunstenaar, een machtige heer zijn. Mocht ik hem eens kennen ! Ik verliete seffens mijns vaders paleis en 'k volgde hem overal, waar hij ook henengonge. »....

Omtrent middernacht wierd zij gewekt door eene stem, en die stem klonk oh ! zoo zoet, zoo zoet als muziek uit den Hemel. « Ik ben de maker van de bloemen, » zeide de stem.

Seffens stond het koningskind op, deed de venster open en zie ! daar beneden stond een jongeling, schitterende gekleed en glansende van licht.

« Schoone jongeling » sprak de maagd, » sprak de maagd, « wie zijt gij en van waar komt gij ? »

—« Schoone maagd, ik ben een koningszoon en ik kom u halen om u als mijne bruid in mijns vaders rijk te leiden. »

—« Zijt gij de maker van de bloemen, schoone jongeling ?... Dan geef ik u mijn hert en mijne hand, want ik heb u al lang bemind. »

« Dan moet gij, » zeide de jongeling, « uw vaders rijk verlaten om mij te volgen. »

—« Ik volg u overal waar gij gaan zult, antwoordde het maagdeke.

En zij gongen verre, heel verre, wel duizend uren wijd.

—« Nu zegt mij eens, lieve vriend, » sprak de koningsdochter, « waar is uw vader zijn koninkrijk ? »

—« Mijn vaders rijk is hoog hoog boven de eerde; mijn vader is een rijke

en machtige man : de zon, de maan, de sterren, den al heeft hij gemaakt. »

—« Is uw vader zoo groot en machtig, wie is dan uwe moeder ? »

—« Mijne moeder is eene zuivere maagd en zij is schooner en machtiger als al de koninginnen van den heelen wereld. »

—« Zegt mij nu ook, lieve vriend, hoe is toch uwe naam ? »

—« Mijn naam is Jesus van Nazareth. »

En ze gongen en ze bleven gaan totdat zij eindelijk aan een klooster kwamen.

—« Hier moet ik afscheed van u nemen, zeide Jesus, « ik ga hier binnen. »

—« Ach ! begeeft mij toch niet, » sprak zij, « of ik zal sterven van verdriet. Laat mij hier toch niet alleen. »

En ze begost droevig te weenen.

—« Weent niet, lieve maagd, » zeide Jesus, « wacht mij hier. Na korten tijd kom ik terug en dan reizen wij voort naar het koninkrijk van mijnen vader. »

Daarop gong hij binnen en 't maagdeke schreide nog menige bittere traan.

De avond viel in en nog was Jesus niet terug. Heur hert sloeg van angst, want heur bruidegom was weg en bleef weg.

Toen klopte zij op de kloosterpoort en riep al weenende : Doet open, doet open : mijn bruidegom die is hier binnen. »

De portierster kwam voor en vroeg verwonderd : Edele juffrouw, wat is er van uwe believe en waarom schreit gij zoo bitter ? »

—« Ach ! zegt toch aan mijnen bruidegom dat hij terugkome ; ik wacht hem al zoo lang ! »

—« Uw bruidegom ?... Maar hier is niemand binnen geweest ! »

—« Ach ! hoe kunt gij toch zoo spreken ! Het leste woord dat hij tot mij zeide, was : Ik ga hier binnen ; wacht mij hier terug. »

—« Zegt mij, lieve maagd, hoe heet uw bruidegom ? »

—« Eilaas ! dat en weet ik niet meer ; zijn naam is mij ontvlogen. Mijn bruidegom die is zoo schoon : zijn gezicht blinkt gelijk de zon, zijne oogen zijn zoo blauw als de lucht, hij lacht zoo vriendelijk en zoo zoet en zijne stem klinkt gelijk muziek in de ooren »

—« Dat de Heer Jesus met u zij, edel maagdeke, uw bruidegom en is hier niet binnengekomen. »

—« Ei ! Jesus heet mijn bruidegom ; hij is het dien ik hier verwacht, en die mij beloofd heeft mij mijne bruid te maken en in zijn rijk te brengen. «

—« Heet hij zoo, dan kan ik hem wel wijzen. Hij is hier goed bekend en wij allen hebben hem tot buidegom gekozen. Gij behoeft dus niet verder te reizen en ge kunt hem hier afwachten. »

De koningsdochter, verrukt van blijdschap, wierd in het klooster opgenomen ; zij wierd er gedoopt en ontvong er het kloosterkleed. Ze leefde maar eenige jaren, want heur herteke verbrandde louter van liefde tot

heuren goddelijken bruidegom.

Toen zij op sterven lag, kwam Jesus terug met eene gansche schaar Engelen en nam heure schoone ziel mee naar den Hemel.

* * *

Deze liefelijke legende, die als eene geurige en kleurige bloem aan den alouden dichterkrans van ons Dietsch volk prijkt en die zoo luide getuigt van den diepen godsdienstzin, het kinderlijk geloof en het frissche dichterlijke gevoel onzer vrome voorvaderen, is zonder twijfel een van de oudste christelijke voortbrengselen onzer lyrische poëzie.

Een mijner vrienden schreef ze te Turnhout op uit den mond eener oude vrouw, die ze in hare jeugd gehoord had van heure moeder, die ook eene Turnhoutsche was.

Dezelfde legende komt voor in *Vertelsels van het Vlaamsche Volk,* door Am. Joos, bl. 84, alsook in W. Everts' *Geschiedenis der Nederlandsche Letteren.* « Zij werd, » zegt de schrijver van lestgenoemd werk, door Tonis Harmansz . van Westerhoef, in Noord-Holland, wel is waar eerst in de tweede helft der XVIe eeuw bewerkt ; maar zij draagt zoo duidelijk het kenmerk der middeleeuwsche poëzie, dat wij ze uiterst geschikt achten om, op dit keerpunt onzer geschiedenis en onzer letteren, als laatste nagalm van die dichterlijke tijden te doen dienen. »

De lezing uit Everts schrijven wij hier letterlijk af:

« Die Soudaen hadde een dochterkyn,
Sy was vroech op-ghestanden,
Al om te plukken bloemekens
In hares vaders waranden

Sy sach de schoone bloemen aen,
Sy dachte in haren sinnen :
« Wie mach de maker der bloemen sijn?
Dien soudick geerne kinnen.

« Het moet een abel kunstenaer sijn,
Een heer van grooter weerden,
Die sooveel schoone bloemkes fijn
Doet spruyten uytter eerden.

« Ik hebbe hem in mijn herte soo lief.
Mocht ik hem eens aenschouwen !
Ik soude laten mijn vaders Rijck,
En geven hem mijn trouwe ! »

Des nachts, omtrent der middernacht
Haer quam een stem te voren ;
Heer Jesus sijne soete stem
Haer in den nacht liet hooren.

Die maghet stont op soo haestelijck,
Sy heeft haer vensterken open ghedaen :
Sy sach eenen schoonen jongelinck
Wel blinckend voor haer staen.

Sy sach den jongelingk minnelijck aen,
Sy neigde neder ter eerden ;
Sy boot hem vriendelijck goeden dach,
Met alsoo grooter eerweerden.

« Mijn alderliefste jongelinck schoon,
Van waer komt ghy ghegangħen ?
Een uws gelijck en sach ick noyt
In al mijn vaders landen. »

—« Schoon maghet, ick hebbe u lanck bemint,
Ick wil mijn bruid u noemen :
Ick kome al uyt mijn Vaders Rijck ;
Ik ben de maker der bloemen. »

—« Sijt ghy dat, mijn alderliefste lief,
Naer u stont mijn verlanghen,
Ick volgh u waer gij henen wilt,
Soet lief, ik volgh u ganghen. »

—« Schoon maghet, soo ghy met mij wilt gaen
Dit lant so moet ghy laten,
Ick kome al uyt mijn Vaders Rijck,
En 't is tot uwer baten.

—« Mijn alderliefste jonglinck schoon,
U eigene wil ick leven ;
Ick volgh u uyt mijn vaders Rijck ;
Mijn trouwe sal ick u gheven. »

Hy nam het maegdelijn byder handt,
Hy leidese al soe verre,
Wel seven duysent mijlen lanck,
Al over dal en berghen.

Sy spraken soo menich vriendelijck woort,
Al reisende voort te samen.
« Nu secht my, edel jongelinck schoon,
Hoe is doch uwen name ? »

—« Mijn naem die is soo wonderlijck
En wonderlijck ghegeven :
Al in mijn Vaders Koninckrijck
Staet hy seer hoogh gheschreven.

« Schoon maghet, dient my met herten reyn
Gheeft my u trouwe alleene —
Soo sy mijn naem u dan bekent :
Jesus van Nasarene. »

Sy spraken zoo menich vriendelijck woort
Al reisende voort te samen.
« Nu secht my, edel jongelinck schoon,
Hoe is u vaders name ? »

— « Mijn vader is soo rijcken man,
Sijn macht gaet al soo verre;
Hemel en aerde heeft hy gemaeckt
De son, de maen, de sterren.

« Hemel en aerde en alle goet
Van Hem is 't al ghekomen ;
Tien hondert duysent Engelen schoon
Staen altijt tot sijnen loven. »

—« Sijt ghy een Koninckskint, mijn lief,
Ende al soo rijck van goederen,
En secht my, edel jongelinck schoon,
Wie isser uwe moeder ? »

—« Mijn Moeder is soo reine maeght :
Van haer soo staet ghesehreven,
Dat sy my op de werelt bracht,
En toch is maeght ghebleven. »

—« O alderliefste jongelinck schoon,
Ic heb soo groot verlanghen
Na uwes Vaders Koninckrijck !
Laet ons daer binnen gangen ! »

—« Schoon maghet, dient my met herten reyn,
Dat rijck zal ick u gheven,
Ghy sult daer eeuwich by my zijn,
In groote vreugde leven. »

Sy ginghen eenen zoo langhen wegh
Al over die groene heyden,
Sy quamen aen een kloosterken
En Jesus woude toen scheyden.

Hy nam de maghet byder handt,
En sprack met soeten sinnen :
Oorloff, schoon maghet, verbeyt my hier,
Ick moet nu gaen hier binnen.

Heer Jesus is van haer ghegaen :
Die maghet hem verbeyde;
Sy weende zoo menigen natten traen
Dat Jesus was gescheiden.

En toen dien dagh ten avont quam,
Sy hadde so groot verlanghen,
Om weer haer lief te moghen sien :
Hy bleef enwech soo langhe.

Sy clopte doen aen de clooster poort,
Sy clopte met droeven sinnen :
—« Doet op, doet op, doet op de poort,
Mijn lief, die is hier binnen. »

Die poorte werd haer openghedaen;
De portier quam daer voren;
Hy sach die maghet voor hem staen,
Soo schoon en hooggheboren.

« Secht my, schoon maghet, wat ghy begeert;
Hoe komt ghy hier alleene ?
Secht my, schoon maghet, wat ghy begeert,
Waerom soo meught ghy weenen? »

—« Och Vader, mijn lief die ick bemin,
Die is my hier ontganghen;
Gaet, secht hem dat hy weder komt !...
Ick beyde hem al soo langhe ! »

—« Schoon maghet, u lief en is hier niet
'k En hebbe hem niet vernomen;
Voorwaer, hy is hier niet bekent,
Hy en is hier niet ghekomen ! »

— « Och Vader, hoe meugt ghy seggen dat ?
Mijn lief dien ick beminne,
Dat laatste woort dat hy my sprack...
Hy seide, hy ginck hier binnen. »

—« Seght my, schoon maghet, hoe hiet u lief,
Daer ghy my komt van spreken? »
—« Eilaeschen, dat en weet ick niet :
Sijn naem is my vergheten.

« Hy is soo wonderlycken schoon,
Sijn Rijck staet alsoo verre,
Hy is gekleet met blauw lazuer,
Beset met gulden sterren;

« Syn aensicht blinckt van 't reinste wit,
Ghelijck de lelie schoone;
Sijn mont, syn wanghen sijn soo roodt
Ghelijck de roos ydoone.

« Sijn ooghen staen soo vriendelijck,
Hy is soo soet van sprake !
Hy quam al uyt sijn vaders Rijck,
Om my sijn bruidt te maken.

« Sijn hayr dat blinckt van verwe schoon
Als waer het roode gouden :
Hy is mijn alderliefste lief;
Hy heeft mijn hert en trouwe ! »

—« Schoon maghet, is u lief soo schoon,
En al soo hoogh ghepresen,
Al waer hy uyt des Hemels throon
Hy mocht niet beter wesen

« De Heere Jesus sy met u !
Soo is gheen man hier binnen. »
—« Ja, Jesus hiet mijn soete lief,
Hy is 't dien ick beminne. »

—« Is dat sijn naem, ghelijck ghy segt,
Dan kan ick hem u wijsen.
Hy is hier binnen wel bekent,
Ghy moet niet voorder reisen. »

De jonckvrouw werd in 't huys ontfaen,
Sy ghinck er christelijck leven;
Sy is gehedoopt en is een maeght
Om Jesus wille ghebleven.

Een heeft dit liedeken ghedicht,
Dien God moet gracie gheven,
Dat hy des Soudaens dochterken
Ontmoet in 't eeuwig leven. »

Dat lied wierd vroeger, en misschien nu nog, te Zoersel gezongen. Een vrouw, in dat dorp geboren, verzekerde mij dat zij het in hare jeugd zeer goed kende, Joz. Cornelissen.

OUDE GEBRUIKEN.
Het Hanekappen.

Over eenige jaren was de « *Hanekappersguld* » en het hanekappen nog in vollen bloei te Sint-Antonius. Nu is dat gebruik, 'k en weet niet uit welke oorzaak, te niet gegaan.

Met Vastenavond vergaderden de gildebroêrs, leiden onder-een wat geld uit en kochten 'nen haan.

Triomphantelijk droegen ze het slachtoffer in eene kevie naar de folterplaats,alwaar de *beul* een soort van berijmd sermoon aflas, waar ik mij den inhoud niet meer van herinner. Vervolgens trok hij den bek van den haan open en stak hem met een scherp mesken in de keel, zoodat het arme dier seffens doodbloedde.

Dan bond men den haan in 'nen smallen korf die van onder eene opening had waar de kop doorstak ; en men hong hem aan een zeel, tusschen twee boomen gespannen.

Onder het zeel stond een karrewiel gesteld, waarover eene leer gebonden lag. Overhand namen twee man, gewapend met houten sabels, op de uiteinden van de leer plaats en kapten woedend naar den hanekop, terwijl men het wiel snel ronddraaien deed.

Die den kop afkapte was *Koning* en kreeg in die hoedanigheid 'nen langen mantel om zijne schouders, 'nen hoogen hoed op den kop, 'nen sabel aan zijne zijde en een eereteeken op de borst.

Fier als een pauw stapte de Koning, omringd van de Hanekappers, eene herberg binnen, waar te zijner eere een feestmaal opgedischt wierd. De geslachte haan maakte natuurlijk het voornaamste gerecht uit.

Is het hanekappen ievers nog in voege, of wordt er ergens nog *de gans gereden ?* Joz. Cornelissen.

Raadsels.

33. Daar is iet : 't Laken kunt ge niet vouwen,
Den appel kunt ge niet schellen,
En 't geld kunt ge niet tellen.

Antw. — De locht, de maan en de sterren. -- Vrglk. *Am. Joos,* blz. 33.

34. Onderwege Roomen
staan zeven boomen ;
't Zijn geen eiken of geen esschen ;
Ge zult het niet raden, al waart ge gezessen.

Antw. — De zeven dagen der week — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 34.

35. 't Is een plank
Van Gods dank ;
't Is geen eiken of 't is geen esschen ;
Ge zult het niet raden, al waart ge met zessen.

Antw. — Het ijs. — Vrglk, *Am Joos,* blz. 37.

36. Op de groote mart = de grond.
Daar staan twee staken ; = twee beenen.
Op die staken staat een ton = de romp.
Op die ton daar staat een bol = het hoofd ;
In dien bol daar zijn twee lichtjes = twee oogen ;
Boven die lichtjes is een bosch = het haar.
En daar loopen al de varkens in los=de luizen.

Antw. — Een mensch met luizen op zijn hoofd.— Vrglk. *Am. Joos,* blz. 40.

37. Daar waren twee hooge geleerden
En die maakten daar een kapken
Van honderd duizend lapkes.

Antw. — Twee schaliedekkers op een dak. -- Vrglk. *Am. Joos,* blz. 41.

38. Daar staat een manneken in het hout,
En het spreekt zoo stout
Dat het niemand darft (= durft) antwoorden.

Antw. — De predikant. — Vrglk. *Am. Joos.* blz. 42

39. Er is iet : 't Drinkt zijn bloed
En 't vreet zijn darmen.

Antw. — De lamp. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 45 en 46.

40. Er is iet in huis,
't Is grooter als een luis,
En kleinder als een muis,
En der zijn meer vensters in
Als in het Oostersch huis.

Antw. — Een vingerhoed. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 46.

41. Wat wordt er gedoopt
En leeft toch niet ?

Antw. — Eene klok. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 52.

42. Ne lange, lange zwikzwak,
Ne körte, kôrten dikzak,
Vier roozekransen
En twee pôppen die dansen.

Antw. — Een *oude* brouwerswagen, eene ton, vier wielen en twee ijzeren bouten (met koppen onder en boven) die aan de uiteinden van den wagen, weerszijden in een gat, bij den minsten schok hingen te rammelen. — Vrglk. *Volk en Taal*, 1889, blz. 75.

43. Daar waren vier gelijken
Ze vlogen over een koningshof
En ze zagen hun eigen goed
Branden in 'nen koperen hoed.

Antw. — De bieën. — Vrglk. *Ons Volksleven*, blz. 7.

44. Hieterpotieter sprong over den oven;
Hieterpotieter kost er niet over;
Hieterpotieter sprong in 't riet,
Hieterpotieter verdronk nog niet.

Antw. — Een vorsch. — Vrglk. *Am. Joos*, blz. 65, *'t Daghet*, 1887, blz. 57.

45. Als ik jong was en schoon,
Droeg ik op mijn hoofd eene blauwe kroon;
Als ik ouder wierd en stijf
Kreeg ik slagen op mijn lijf;
'k Wierd gerukt, geplukt en geslagen,
En verders van koningen en prinsen gedragen.

Ant. — Het vlas. — Vrglk. *Am. Joos*, blz. 67 en v.

46. Sint Job
Met zijnen rooien kop
Met zijn steenen hart.
En zijnen grunen stjart (= steert).

Antw. — De kers of de kriek. — Vrglk. *Am. Joos*, blz. 69.

47. Daar waren vier genichtjes,
Ze sliepen samen in één kistje;
Ze sliepen paar aan paar;
Ge zult het niet raden, al waart g'honderd jaar.

Antw. — Eene noot. — Vrglk. *'t Daghet*, 1887, 56 en *Am. Joos*, blz. 71.

48. Drolleken drij
Liep over d'hei;
Daar kwamen drij landsheeren
En ze kosten drolleken drij niet keeren.

Antw. — De hagel, gevolgd van sneeuw, regen en wind. — Vrglk. *'t Daghet*, blz. 128 en *Am. Joos*, blz. 76.

49 Haar haar had haar,
Haar haar vond haar,
Haar haar had eenen ring
Daar haar haar doorging.

Antw. — De kat die de muis vindt en opeet. — Vrglk. *'t Daghet*, 1887, blz. 8 en *Am Joos*, blz. 76.

50 Worm der aarde, wat doet gij hier?
— De heer van hierboven die zendt mij hier.
Dat 'k u eens pakte, wat zoudt gij zeggen?
De Heer van hierboven die zou u wel hebben.

Antw. — Visch en pier. — Vrglk. *Ons Volksleven,* blz. 7.

51. 't Een zei : 'k Wou dat 't dag was ;
't Ander zei : 'k Wou dat 't nacht was ;
't Derde zei : 'k Moet er niet naar verlangen ,
Want ik moet toch altijd hangen.

Antw. — Het bed, de stoel en de haal of schouwketing. (1) — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 79; *Volkskunde,* 1888, blz. 19.

52. « Hoop ende Vrees » zat op 'nen wagen
En zag tweebeenen zonder-beenen
De locht in dragen.

Antw. — Een veroordeelde die naar de strafplaats gevoerd wierd, zag 'nen ooievaar met 'nen vorsch in zijnen bek omhoog vliegen. — Ook : Eene meeuw met een vischken in den bek. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 79.

53. Tweebeen lei eenbeen op drijbeen ;
Vierbeen kwam
Die eenbeen van drijbeen wegnam ;
En tweebeen was gram
Omdat vierbeen eenbeen van drijbeen wegnam.

Antw. — Tweebeen = beenhouwer; eenbeen = ossepoot; drijbeen = kapblok ; vierbeen = hond. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 80 en *Volk en Taal,* 1889, blz. 5,

54. Een houten sleutel,
Een waterslot ;
De hazen er deur
En de jagers in 't kot.

Antw. — Mozes en zijne roede en Pharao die de Israëlieten door de Roode Zee vervolgt. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 74.

55. De(n) eter heeft eten voortgebrocht
En uit den vinnige is zoet gekomen.

Antw. — Samson die eenen leeuw gedood had, vond later honing in den muil. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 74.

56. Waar ik kwam,
Waar ik zeven levenden uit éenen doode nam ;
Drij waren er van vrij
Raadt, raadt en zeg het mij.

Antw. — Een man kwam op 't galgeveld en zag er 'nen misdadiger aan de galg hangen. De mond van den gehangene stond wijd open en de musschen hadden er hunnen nest in gemaakt. De man vong vier musschen en drij gingen er vliegen. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 83.

57. Wat is er in den hemel dat van menschenhanden gemaakt is ?

Antw. — De vijf bloedige wonden van Ons Heer. — Vrglk. *Am. Joos,* blz. 83.

58. Reizen : Niet te voet of niet te peerd ; niet naakt of niet gekleed en op geenen weg.

Antw. — Op 'nen ezel gezeten en met een vischnet omhangen, rijdt men nevens den weg. — Vrglk. *Am. Joos,* blz, 89.

Antwerpen. J. B. Vervliet

(1) Elders : *bed, stoel en beddegordijnen.*

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz, in 8° voor 1,50 fr.; 1,25 fr. voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

1e Jaar

1889

Afl.

11

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

4de Woordenzange.

Batsen, *batste, heb gebatst.* — Een spel waarbij de kinderen malkander doffen op den rug geven. Z. *Batteren.*

Batteren, *batterde, heb gebatterd.* — 1° Botsen, botteren; vandaar *gebatter* = gebots, gebotter. 2° Luidruchtig slaan : wie is daar op de deur aan 't *batteren*? 3° (Overdr.) spannen, een leven zijn : 't Zal daar niet weinig *batteren.*

Batsen en *batteren* zijn uitbouw van *batten* (= *botten,* d. i. stooten). *Batteren* is dus een echt Dietsch woord en komt geenszins van het Fr. *battre.* De Franschen integendeel maakten hun *battre* van ons *batten.*

Bezou, *het.* — Besef, bewustzijn, handeling, goede manier van doen. Gij hebt nievers geen *bezou* van. Vandaar *onbezouwig* = zonder bezou : onbezouwig werken. Bij Hooft *bezof;* bij Schuerm. *bewijs* (Brab.), *bewoud* (Antw. stad) en *bezei* (Limb.).

Botten, *botte, heb gebot.* — Bonken, omhoogkaatsen. (Zoo ook bij Schuerm.) Bij Kiliaen heeft het den zin van stooten, evenals bij De Bo die *butten* schrijft.

Botten is het grondwoord van *botsen* en van *botteren.*

Botteren, *botterde, heb gebotterd.* — Botsen, rommelen, dof daveren. Vandaar *gebotter* = gebots, dof gedaver.

Botteren is uitgebouwd van *botten,* dat hetzelfde is als *batten.*

Geboerte, *het.* — Boeren. In dat dorp woont weinig *geboerte.*

Gebrouwte, *het.* — *Brouwsel* in de woordenboeken; *brouwte* in Vlaanderen.

Gevee, *het.* — Vee, al de dieren die een boer bezit, samengenomen.

Gewijs. — *Gewijs zijn* (altijd ontkennend). — Gelijken. Ge zijt geenen mensch meer *gewijs.* Dat is geen brood *gewijs.* D. i. : Gij gelijkt geenen mensch meer. Dat trekt op geen brood.

Hoft (uitspr. met korte *oe*), de. — Homp, groot stuk. Eene *hoft* brood, vleesch, enz. Het geijkte woord is *hacht. F* en *ch* vóór de *t* op het einde der

stammen, zijn wisselletters; dus *hoft* = hocht, hacht. Vrglk. gracht = graft van graven; trechter = trefter; lucht = Hgd. Luft, enz.

Kiebe, *den,* **kiebeke,** *het.* — Kalfken in de kindertaal. Schuerm. heeft *keb, kebbe* = het kind dat men het liefste ziet, en denkt dat dit w. misschien verwant is met *kip, kippe* = kieken.

Bij Kiliaen beteekent *keb, kebbeke* en *kab, kabbeke,* jong verken, *porcellus.*

Naarraad. — Volgens, in evenredigheid. Fr. *à l'avenant.* De basterdvlamingen zeggen *navenant.* Het koren is niet lang gewassen, *naarraad* dat het hard gemest is.

Onbezouwig. — Z. *Bezou.*

Plicht, *de.* — Schuld. Ik heb daar geene *plicht* in. 't Is een goed w.; *plichtig* is er van afgeleid.

Rouwever, *den.* — Een slach van fijne magere haver, die goed in de zandige gronden der Kempen tiert. In 't Z. O. der Antwerpsche gouw en in Limburg, *evie* (de).

Schorzelen (uitspr. *schörzelen*), schorzelde, heeft geschorzeld. — Een weinig vriezen. Het heeft dezen nacht *geschorzeld* (N. der *Kempen*).

Steil. — Strak, sterlings. Iemand *steil* bezien. *Steil* zal wel hetzelfde w. zijn als het Westvlaamsche *staal* dat, volgens Schuerm. staat voor *staar* of *star,* wortel van *staren,* starling of sterlings bezien.

A wisselt somwijlen met *ei.* Vrglk. dwaal = *dweil;* plaaster = *pleister;* falen = *feilen.*

Stenger, *den.* — Aankomende boereknecht.

Uitschooten, *schootte uit, heb uitgeschoot.* — Zuiveren, uitschudden, sprekende van strooi. Men neemt 'nen lossen bosterd met de aren bijeen, en men schudt er de geschonden pijlen en het onkruid uit.

Geschoot strooi is strooi dat op de voorzeide wijze gezuiverd is.

Versutselen, *versutselde, ben versutseld.* — Onthutst, verduizeld, uit zijn lood geslagen zijn. Hij stond daar zoo *versutseld,* dat hij niet en wist wat hij deed, d. i. verlegen, betetterd, bestaan.

St-Antonius-Brecht. Joz. Cornelissen.

DICHTVEERDIGHEID.

4. Het Manneke van Hippelipip.

Er was eens een koning en die had drij zonen. De twee oudste waren wijs, maar de jongste was zot; zoo scheen het tenminste toch. Nu, die koning had 'nen grooten, schoonen hof en in dien hof stonden twee kostelijke boomen; op den eersten boom groeiden er gouden appels en op den andere gouden peren.

De koning was er niet weinig fier op, gelijk ge wel denken kunt.

Alle dagen wandelde hij in den hof rond, en dan bezag hij ze van onder tot boven.

Dat was me goed. Maar op 'nen keer dat de koning naar zijne boomen zien kwam, stond hij als van den donder geslagen.

Een heel hoopen appelen en peren waren afgeplokken, en op den grond lagen er nog twee.

Als hij tot zijne zinnen kwam, wierd hij zoo kwaad als een huis en hij ging het tegen zijne zonen vertellen.

De oudste zei : « Dat is niets, vader; 'k zal ik den dief wel pakken. »

— En hoe gaat ge dat doen, jongen ? « vroeg de koning. — « Laat me maar begaan, » zei de zoon, « niet langer als dezen nacht ga ik er op af. »

Dat was me goed. Als het avond wierd, nam de oudste zoon zijn zweerd en hij trok den hof in.

Heelegaar ten einde stond er een huiske. Daar gong hij zich versteken met zijn zweerd in zijne vuist, — meer uit voorzichtigheid als voor wat anders —, en van daar loerde hij alles af, wat er in den hof omging.

Als 't nu twelf ure sloeg, dan hoorde hij eene stem die riep : « Hippelipip, hippelipip, hippelipip ! »

Terzelfder tijd zag hij eene schaduwe bewegen, doch eerdat hij er bij was, liet die schaduw 'nen zucht die hem zijnen asem afsneed, en hij viel morsdood op den grond.

Ondertusschen had de koning van den ganschen nacht geene oog kunnen toedoen en wanneer hij nu 's morgens, vóór dag en dauw, in den hof kwam zien, toen vond hij zijnen zoon daar liggen, dood gelijk een pier, en op den hoop toe, waren zijne boomen half kaal geplokken.

Als hij dat zag, hadde hij wel willen grijzen gelijk een kind; maar ge begrijpt, een koning mag niet doen gelijk een ander, en daarom hield hij zich goed struisch.

Seffens gong hij naar huis en hij vertelde aan zijne twee zonen wat er in den hof gebeurd was.

Daarop zei de tweede zoon : « Dezen nacht ga ik op wacht staan, en 'k zal ik den dief wel krijgen. »

—« Ja maar, jongen, » zei de koning, « als ze u ook maar niet kapot en maken, want dan heb ik niemand meer als uw broer, en dat is een zot. »

—« Geen nood, vader, » zei de zoon, « 'k zal wel goed uit mijne oogen zien, en als 't God belieft, zult ge morgen vroeg nieuws hebben. »

Zoo gezeid, zoo gedaan. 's Avonds nam de tweede zoon zijn zweerd en hij ging er mee den hof in.

Daar was geene middel om zich te verbergen als in 't huisken, en hij trok er binnen. Als hij lang genoeg gewacht had, sloeg het twelf ure. Toen hij zijne oog voor de deurspleet lei, zag hij iets bewegen dat vooruitkwam en te gelijker tijd hoorde hij eene stem roepen : « Hippelipip, hippelipip, hippelipip ! »

« Daar is de dief, » dacht hij.

Hij springt het huisken uit, maar eerdat hij iets doen kost, kwam er een

zucht gelijk een wind, die hem zijnen asem afsneed en roef! hij lag dood!

's Anderendaags 's morgens vond de koning hem daar liggen, morsdood en al zoo stijf als eene plank.

De dieven hadden weer aan 't plukken geweest, want er schoot geene handvol gouden fruit meer over.

De koning was om zot te worden. Van wanhoop greep hij naar zijnen kop en hij zou zijn haar wel uitgetrokken hebben, hadde hij niet kaal geweest.

Juist kwam zijn derde zoon zien, hoedat het spel was afgeloopen, maar toen hij zag dat zijn andere broeder er ook het leven bij ingeschoten had, zei hij tot den koning : « Vader, mag ik dezen nacht eens waken ?... 'k Ben zeker dat ik den dief zal klissen. »

—« Och ! wat kun-de gij doen, » zei de koning, « gij onnoozele zot ! Is het al niet erg genoeg dat uwe twee broers dood zijn ? »

—« Zeker, » zei de zot, « maar die u besteelt, besteelt mij ; en de gouden appelen en peren wil ik terughebben. »

—« Allo dan, » zei de koning, « doet uwe goesting maar, doch pas op dat ge niet vaart gelijk uwe broeders. »

Daarmee gong de koning er van door.

Als de zot nu alleen was, zag hij eens goed rond. « Geen middel, » zeide hij, om mij te bestoppen. Doch wacht een beetje »

Seffens riep hij den timmerman en die moest een houten huiske maken, zoo een kabaantje met vier glazen deuren, langs elken kant eene.

Eerdat het avond was, stond het huizeke klaar en 't sloot zoo dicht, dat er geen zucht binnenkost.

Als 't tijd was, kwam de zot af en hij ging in zijn huiske zitten. Hij had zijn zweerd meegebrocht en dat zette hij in 'nen hoek. — « 'k Zit hier goed, » docht hij in zijn eigen, « warm en droog, en daarbij, ik kan al zien wat er in den hof omgaat. Laat ze nu maar komen. »

Juist sloeg het twelf ure, en hij hoorde eene stem die riep : « Hippelipip, hippelipip, hippelipip. »

—« Wacht een beetje », dacht de zot, « 'k zal ik u hippelipippen ! »

Daar ziet hij een klein manneken afkomen, maar zoo klein eh, zoo klein als een kaboutermanneke. En waarachtig, het was er een !

« Laat dat manneke maar komen, » docht de zot.

Nu, dat manneke droeg 'nen heelen langen baard, wel van tachtig ellen lang.

Terwijl het op den boom aftrekt, heeft de zot stillekes zijn zweerd gepakt en roef ! hij gooit de deur open en hij kapt, met éénen slag, het manneke wel zeventig ellen baard af.

Als 't manneke voelde dat zijn baard doorgekapt was, begost het te kermen en 't viel op zijne knieën voor den zot en 't vroeg vergiffenis.

Maar de zot die niet lui gevallen was, scharde het manneken in zijnen nek en hij gaf het eene goede schudding.

« Nu heb ik u eh, dief, dobbele dief, » zei hij tegen het manneke, « maar uw leven is er aan, als ge niet gauw zegt, waardat ge met mijne gouden appelen en mijne gouden peren gebleven zijt. »

En terwijlen kreeg het manneke weeral eene schudding, dat het bloed langs alle kanten op den grond sprinkelde.

—« Wat beteekent dat? » vroeg de zot.

—« Dat is de kracht, daar ik uwe broers mee doodgeslagen heb, » zei het manneken. En daarop viel het in onmacht.

« 'k Zal u morgen wel vinden, » docht de zot in zijn eigen, en hij naar huis! 's Anderendaags 's morgens ging hij al vroeg zijnen vader den koning wakker maken. Ge kunt denken hoe blij die was, zijnen lesten zoon levend te zien. De zot vertelde hem wat er gebeurd was en ze gingen samen den hof in. Daar vonden ze 'nen heelen grooten plas bloed aan den voet van den boom liggen, maar 't manneke was de gaten uit.

« Wat nu gedaan? » vroeg de koning; « nu is de dief wel gestraft, maar we hebben toch onze gouden appelen en peren nog niet terug.

—« Zie, » zei de zot, « dat bloed gaat voort, » 'k ga het volgen, en zoo zal ik den dief wel terugvinden.

Als hij nu lang genoeg gegaan had, kwam hij aan 'nen grooten kuil en voor de deur lag ook een groote bloedplas.

« Hier is 't, » zei de zot, en hij klopte met zijn zweerd op de deur.

't Manneke met zijnen afgekapten baard kwam zelf voor. Ge kunt denken hoedat het verschoot, als het den zot zag. De zot greep het bij zijnen kraag en vroeg hem zijn gouden fruit terug.

—« 'k Zal het u altegaar weergeven, » kermde het manneke, « maar laat me toch leven, mijnheerke lief! »

—« Goed, » zei de zot, « brengt me dan maar in uwen provisiekelder, » maar hij was toch zoo slim, het manneke niet los te laten.

Ze kwamen in de stad van de kaboutermannekes, en dat was daar zoo licht, zoo licht als in 'nen hemel. Al dat ge zaagt was klaar kristal; in één woord, 't was een glazen berg.

Nadat het manneken al de gouden appelen en peren teruggegeven had, beloofde de zot dat hij hem gerust zou laten en nooit geen kwaad zou doen. Alles was vergeten en vergeven.

Als de Kaboutermannekes dat hoorden, viel er een pak van hun hert en daar ze juist hunnen koning begraven hadden, vroegen ze aan den zot of hij koning van 't Kabouterland wilde worden.

De zot was tevreden en hij wierd koning over de Kabouters.

Seffens haalden ze 'nen wagen bij en de zot daarop! Hij wierd rond de stad gereden en op elken hoek van de straat als koning uitgeroepen.

Aan zijnen wagen trokken er wel zes honderd Kabouters; ge kunt denken hoe klein dat ze waren.

. . . .

'k Zou u nog moeten vertellen wat feesten dat de Kaboutermannekes gaven aan hunnen nieuwen koning; verders hoedat de zot alle jaren zes maanden bij zijn volk en zes maanden bij zijnen vader woonde; hoedat er een groote oorlog kwam, dien de zot met zijne Kabouters gelukkig won; maar dat is allegaar voor 'nen anderen keer. Onthoudt het maar.

En daarmee kwam er een verken met 'nen langen snuit en 't vertreksel is uit.

Antwerpen. J. B. VERVLIET.

Drinkliedeke.

Te zamen :

't Is olie van den gersten
Die de droefheid doet verbersten;
't Is de olie van het graan
Die de droefheid doet vergaan.
Zet het glaasken aan uwe lippen
En laat het zoetjes binnenslippen;
Zet het glaasken aan uwen mond
En drinkt het uit tot op den grond.

Eén alleen :

O dat voel ik,
O dat voel ik,
O dat voel ik
Aan mijn jeugdig hert!

Te zamen :

O dat voelt hij,
O dat voelt hij,
O dat voelt hij
Aan zijn jeugdig hert!

Nog 'nen keer, Suske, Suske (1)
Nog 'nen keer, Suske;
Dan niet meer, Suske, Suske;
Dan niet meer, Suske.

Dat liedeke wordt veel in de Kempen gestemd, voornamelijk bij feestelijke gelegenheden, b. v. met de kermis, als de gilde teert, enz.

Het wordt zoo dikwijls gezongen als er personen zijn die meedrinken.

Het gezelschap zit rond de tafel ieder met een glas bier voor zich, en heft het lied in koor aan. Iedereen staat op zijne beurt recht, doet bescheed en zingt het refrein : « O dat voel ik, enz. »

JOZ. CORNELISSEN.

(1) Hier noemt men den naam van die lest gedronken heeft.

KINDERSPELEN.

3. Klare, klare, mosselare.

De kinderen tellen af om te weten wie eerst zal mogen rondloopen, en plaatsen zich daarna in 'nen grooten ronde. Die door 't lot aangeduid is en dien wij Jozef zullen heeten, neemt zijnen zakdoek en loopt rond den kring, al zingende :

« Klare, klare
Mosselare !
Al die omziet,
Krijgt 'nen dare (d. i. slag). » (1)

Om des te beter zijne makkers te verschalken, sluipt de slimme Jozef eerst heel traag voort; achter Jan gekomen, dien hij zoekt beet te nemen, doet hij een gebaar alsof hij den neusdoek liete vallen en loopt dan uit al zijne macht weg. Jan meent den zakdoek op te rapen, maar hij ligt er niet. Doch zie ! op den oogenblik dat Jozef weer achter Jan komt, laat hij den zakdoek werkelijk los en gaat heel stillekes door, opdat Jan niets zou gewaar worden. De onnoozele sukkelaar heeft geen erg, doch Jozef komt eensklaps bijgesprongen en... Jan is er aan. Hij wordt gestraft voor zijne onoplettendheid en moet binnen den ring komen staan.

Jozef gaat voort en legt zijnen zakdoek achter een ander kind dat wij b. v. Nelis zullen doopen. Maar Nelis is den duivel te slim. Hij raapt gauw den zakdoek op en loopt achter Jozef, die echter te rap is en in 'nen omzien Nelis zijne plaats heeft ingenomen. Daar is hij vrij, maar hadde Nelis hem 'nen slag met den neusdoek kunnen geven, eerdat hij daar was, hij hadde binnen den ronde gemoeten.

De beurt van rond te loopen is nu aan Nelis en 't spel vervolgt totdat er een zoo groot getal kinderen in den kring staan, dat de overblijvenden maar kwalijk meer 'nen ronde kunnen uitmaken.

De gestraften worden dan verlost en 't spel herbegint.

4. Ziege zage manneke...

Eene rij kinderen houden malkander hand aan hand vast. Het kind dat op eene der hoeken staat, steekt de hand tegen den muur. Dat op den anderen hoek geplaatst is, loopt onder die hand door, gevolgd door de gansche rij die zingt :

« Een haoske
Deur ons troske.
Zoo schieten wij onzen vogel,
Zoo schieten wij ons konijn.
Onze vogel is geschoten,
Ons konijn
Leet (= ligt) op de plein. »

(1) Dat w. heb ik anders nooit gehoord. In Schuerm. staat : *Tare*, oorveeg : hij kreeg eene tare (Gent.)

Nu draait het kind dat de hand tegen den muur hield, zich om en gaat met den rug tegen den muur staan. De rij loopt onder de handen door, die het eerste en het tweede kind malkander geven; daarna onder de handen van het tweede en het derde, enz., totdat de keting heel en gansch opgewonden is, en de kinderen tegeneen gepakt staan. Dan geven de twee uitersten elkander de hand, de anderen kruipen daar door en, terwijl dat ze allen de armen kruisens overeen bewegen, klinkt het eenstemmig :

« Ziege zage männeke,
Boter in e pänneke,
Kêês in e potteke,
Dan is ons Mieke nog nie(t) sotteke (d. i. zat, verzadigd). »

5. Blinde Margeriet.

Een meiske wordt geblinddoekt. Een ander vraagt heur : Hoeveel vingers staan hier?

Daarna zegt men : « Zoekt spellen. »

Zij antwoordt :

—« Ik vind er geen. »
—« Zoekt naalden. »
—« Ik vind er geen. »
— « Zoekt menschenvleesch ! »

Daarop stuift de heele bende gillend uiteen en zingt gedurig :

« Blinde Margeriet,
Pakt die ge ziet,
Maar mij toch niet ! »

Als « Blinde Margeriet » na lang rondtasten er in gelukt eene der spotsters vast te grijpen, en te raden wie het is, dan wordt zij weer ziende gemaakt en de andere krijgt den blinddoek voor de oogen. (1)

St-Antonius-Brecht. JOZ. CORNELISSEN.

KRUISGEBRUIKEN.

(Z. bl 35).

In de omstreken van Mechelen steekt men, wanneer er iemand gestorven is, een klein houten kruisken in den grond, of men nagelt het tegen 'nen boom. Dit kruisken wordt altijd tegen den weg geplaatst, die naar het sterfhuis leidt. (2)

* * *

Te Brecht en omstreken zetten de boeren een strooien kruis op hunne graanmijten.

* * *

Eerdat men een brood aansnijdt, maakt men te Antwerpen met den punt van het mes, drij kruisen over den onderkant. (3) JOZ. CORNELISSEN.

(1) Dikwijls geven de kinderen malkander de hand, en loopen in 'nen ring rond de geblinddoekte.
(2) Meegedeeld door E. H. G. J.
(3) Meegedeeld door Mr J. B. Vervliet.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van acht bladz, in 8° voor 1,50 fr.; 1,25 fr. voor de Heeren Studenten.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

1e Jaar

1889

Afl.

12

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

5de Woordenzange.

Amer, *den.* — 1° Plaats waar de ambachtslieden hunne grondstoffen leggen. 2° Losplaats, kaai (*Beersel, Heist-ten-Berg*). Kiliaen vertaalt *amer* door *acta*, d. i. kaai, zeeoever.

Aschkater, *den.* — Broôken dat op de heete steenen van den heerd gebakken wordt. (*Ibid.*)

Aschploddeken, *het.* — Z. *Aschkater.* (Ibid.)

Bast, *den.* — Het leder waarmee de vlegel aan den staf gebonden is. (*Ibid.*)

Belmerkt, *de.* — Ketelmuziek. Voor iemand *belmerkt houden* is hetzelfde als in Klein-Brabant *schraminkeljagen*, Fr. *faire un charivari.* (Ibid,)

Daggelen, *daggelde, heb gedaggeld.* — Snijden, kerven· Vandaar *bedaggelen* = bekerven, bekertelen : Ziet eens, wie heeft dat brood zoo bedaggeld? (*Jucxschot,* anders geheeten *St-Antonius-Brecht*). *Daggelen* is verwant met *degen,* met *dagge* (= moordpriem) en met *degger,* welk leste in Schuerm. als Kempensch w., met de beteekenis *mes* voorkomt.

Danger, *den.* — Ang, angel van de bie, de wesp, enz. (*Schelde-* en *Rupelboorden,* o. a. *Schelle*).

Kottinneke, *het.* — Blinkend zwart keverke dat bij schoon weder allerlei krinkels op het water beschrijft, waarom men het ook *schrijverken* heet. Lat. *gyrinus, cyrinus natans.* (Jucxschot).

Meerlhoren (uitspr. *melhoren*), den. — Merelhaan, manneke der merel (*Brecht*). Het enkele *horen* beteekent in de Noord-Kempen duiver, kebber, kopper.

Moek, *de.* — 1° Dikke vrouw. 2° Dikke luis (*Schelle*). *Moek* is eigenlijk *buik, balg* te zeggen.

Snaar, *de.* — De steel der zeisen (*St-Antonius, Beersel*).

Steenpad, *den.* — De gekasseide of met baksteenen belegde weg nevens de huizen, Fr. *trottoir,* Schuerm. *steendam.* (St-Antonius).

Stein, *het.* — Soort van grof en steenhard wit eerdewerk. B. v. Een *steinen* pot, deze boterpot is van *stein.* (Ibid).

Jucxschot-Brecht. (1) JOZ. CORNELISSEN.

SAGEN.

8. De Juffrouw en de Peerdekop.

Een schatrijke polderboer had een dozijn schoone peerden die hij alle nachten in eene weide, dicht bij een water gelegen, liet grazen. Hoe stond hij verwonderd, toen op zekeren morgen de peerden uitermate vermoeid schenen, alsof zij 'nen buitengewoon zwaren arbeid verricht hadden. « Ik wil weten wat er van is, » zei de boer, en den volgenden nacht ging hij naar de weide en hield de wacht bij zijne peerden. Op klokslag van twelf uren hoort hij eensklaps een wonderschoon gezang en ter zelfdertijd ziet hij een heel klein schuitje over het water naar de weide komen gevaren. Als het schuitje aan den kant gekomen was, stapte er eene schoone juffrouw uit. Zij lei iets neer op den grond, gong vervolgens naar de peerden en begost er mee rond te rijden. In den beginne wist de pachter niet, waar hij het had van verbaasdheid en schrik, doch eindelijk schepte hij moed en gong naar de plaats waar de juffrouw iets neergeleid had, en wat vond hij mij daar?... Het geraamte van 'nen peerdekop! De boer nam het geraamte op en wou er mede heengaan, toen de juffrouw ijlings kwam toegeloopen en hem op hertverscheurenden toon bad en smeekte, toch den peerdekop terug te geven. « Indien gij hem niet weergeeft, » zeide zij, « dan kan ik van hier niet meer weg, en ik ben veroordeeld om hier eeuwig te blijven. »

De boer schonk het geraamte terug, op voorwaarde dat zij nooit meer in de weide weerkeeren zou. Zij beloofde het hem, en nadien hoorde men nooit meer van die wondere juffrouw spreken. (2)

Brecht. Naar de opgave van den Heer J. ADRIAENSSENS.

9. Van den Verdoemden Herder.

Te Westmalle, in de heide, leefde een schêper die den naam van God vervloekte en nooit of nooit naar de kerk gong.

De rampzalige stierf gelijk hij geleefd had en zijne zwarte ziel voer recht naar de hel.

Omtrent middernacht, verre in de heide, ziet ge somwijlen rond een ven 'nen gloeienden bol zweven, en ge hoort ter zelfdertijd een pijnlijk gekerm.

Dat is de verdoemde schêper: zoolang als de heide bestaan zal, moet hij onder de gedaante van 'nen vurigen bol, zijne schapen hoeden. *Kempen.*

(1) *Jucxschot* is de oude naam van het dorpke, thans meer gekend onder de benaming van *Sint-Antonius*, patroon der kerk.

(2) Dezelfde sage komt voor in Welters, *Limb. Legenden*, doch de peerdekop is er vervangen door eene *heksenzeef*.

10. De Brandende Schêper.

't Is jaren en jaren geleden. In de heide tusschen Oostmalle en Vlimmeren kwam traag een karken aangeschokkeld. 't Was een Geldersche boer die van eene verre reis heimwaarts keerde. Achter zijn rijtuig hong een houten bakske, waar hij eene groote som gouden geld in gesloten had.

O Hemel ! daar bemerkt opeens de boer dat het bakske verdwenen is. Hij houdt zijn peerd staan en begint te zoeken. Vruchtelooze moeite : het kofferken is niet te vinden !

Vol droefheid keert hij terug langs den weg dien hij door de heide gevolgd heeft, en ontwaart in de verte'nen herder met zijne schapen. Hij gaat er naartoe en : « Herder, » zegt hij, « hebt gij geen houten kaske gevonden ?»

De herder schijnt verwonderd over die vraag en antwoordt : « neen, » kortaf.

't Is aardig, « zegt de boer, » gij zoudt het nochtans moeten gevonden hebben, vermits gij 't eenigste levend wezen zijt dat hier op de baan geweest is.... Kom, geeft mij het bakske terug, en ik schenk u eene rijke belooning. »

—« Het u teruggeven ?... Gij spot met mij, pachter ! Hoe kan ik u iets geven, dat ik nooit gehad heb ? »

—« En evel hebt gij het kistje opgeraapt, « zeide de boer met nadruk, » en niemand anders als gij hebt het in uw bezit. »

Driftig schoot daarop de schêper uit. « Zotte boer, » riep hij, « gij wilt mij voor 'nen dief uitmaken ! Welnu, ik zweer bij God dat ik uw kofferke niet gevonden en heb en als ik lieg, dan wil ik hier eeuwig branden ! »

Pas had hij die verschrikkelijke woorden uitgesproken, of hij stond gelijk een mutsaard te branden : gansch zijn lichaam, van het hoofd tot de voeten, was maar ééne vlam !

De verschrikte boer wou op de vlucht gaan, doch de schaapherder zeide : « Vlucht niet, ik ben gestraft voor mijne zonde; ginder, achter dat bergske, zult gij uw geld onder 'nen doornstruik verborgen vinden. »

Meer dood als levend gong de boer naar de aangeduide plek en vond er inderdaad zijnen schat terug.

Lange jaren nadien bleef de schêper branden.... En 's nachts zag men een vlammend spook door de heide dwalen en men hoorde een schrikkelijk gehuil en gekerm : het was de verdoemde ziel van den herder. Wee den reiziger die den brandenden schêper gewaar wierd ! Het bloed verstolde in zijne aderen en vol vrees gong hij op de vlucht. Niet zelden verloor hij den rechten pad, en verdronk in een ven of versmachtte in een moeras.

Lang bleef de goddelijke vervloeking op die plaats rusten, totdat eindelijk een godvreezende kloosterling, door zijne vurige gebeden, het spook verbande. *Kempenland.*

11. De Grenspaal.

Tegen de baan van Sint-Lenaerts naar Loenhout, ligt eene hoeve, « De

Griet » geheeten. Op die plaats hoorde men eertijds eene klagende stem, die vroeg : « Waar moet ik dezen paal laten ? » Dat was de geest van 'nen man die alle nachten ronddoolde met 'nen grenspaal op zijne schouders. Hij was al lange jaren dood, en hij had in zijn leven eenen paal, die tusschen zijn land en dat van zijnen gebuur stond, onrechtveerdig verplaatst. O. L. Heer zond hem voor zijne straf op de aarde, totdat hij den paal op zijne vorige plaats zou gezet hebben.

Zekeren nacht kwam een dronkaard den geest tegen die hem smeekend vroeg : « Waar moet ik dezen paal laten ? » « Draagt hem waar gij hem gehaald hebt ! » antwoordde de zatterik. 's Anderdaags stond de grenspaal op zijne eerste plaats terug, en sedert dien tijd hoorde men het spook nooit meer roepen.

Joz. Cornelissen.

VERTELSELS.

10. Het Vertelsel van Merten met den Vos.

Merten was een vieze snaak ; werken deed hij noode, maar op jacht gaan, dat was zijne liefste bezigheid. En het geluk diende hem altijd op eene wondere wijze; hij kost dan ook gansche avonden over zijne heldendaden vertellen.

Ik kwam eens van de jacht, zeide Merten, en daar zag ik twee hazen afkomen, achtervolgd door 'nen hond. Ik trok algauw mijn lang scheemes uit en 'k stak het met den punt in den grond. De hazen liepen van weerskanten voorbij het mes, maar de hond liep er in volle vaart bof op, zoodat hij letterlijk in twee stukken sneed. Doch 't aardigste van al, de eene helft van den hond pakte den eenen haas, terwijl de andere halve hond den tweeden haas vastgreep.

Op 'nen anderen keer, zei Merten, dat ik weer op de jacht was, had ik lang gegaan, zonder een enkel stuk wild te kunnen schieten. Eindelijk zie ik 'nen haas tegen 'nen boom zitten. O wee ! daar bemerk ik dat ik al mijn lood verschoten heb. Wat gedaan ? Ik tast in mijnen buil en 'k vind er 'nen hoefnagel in. Ik laad hem op mijn geweer en schiet. Paf ! daar stond de haas aan den boom genageld, en hoe hij trok of sleurde, hij kost niet meer weg. De nagel was dwars door zijne ooren in den boom gevlogen !

Op 'nen anderen tijd dat ik in het bosch heel gerust mijnen knapzak zat op te eten, zien ik mij daar immers, op eenige stappen van mij, eene heele kooi patrijzen liggen. Ik voel rond of ik geenen steen en vind, en juist achter mijnen rug grijp ik iets vast, en 'k gooi er uit al mijne krachten mee naar de patrijzen. Ge kunt denken hoedat ik lachte : de haas waar ik mee geworpen had — want 't was een haas die achter mijnen rug lag te slapen — de haas, zeg ik, was kiksdood, en bijkans al de patrijzen lagen dood op den grond.

Merten was nochtans alle dagen niet even gelukkig. Eens moest hij naar

eene hoeve in de geburen eene boodschap gaan afleggen. En zie! dicht bij de hoeve kwam hem een groote, leelijke hond te gemoet geloopen, en Merten rijlde van schrik. Hij tast in zijnen zak, om er iets in te vinden, waarmee hij den hond zou kunnen werpen. *Per* geluk vindt hij 'nen vuurkei, dien hij naar den hond gooit. Metdat die leelijke beest heuren muil open had, zoo vloog de kei krek tegen heure tanden, en zoo hevig was de schok dat het vuur uit den kei sprong en dat de hond seffens in brand vloog. Hij liep al brandende de schuur in, en heel de hoeve brandde af.

Als Merten de vlammen zag, gong hij loopen, zoo hard hij maar kost, en hij liep zoolang, totdat hij in een groot bosch uitkwam. Als hij daar nu zoo al 'nen heelen tijd in rondgedweept heeft, valt hij mij in eene bende roovers, die op hun gemak van hunnen gestolen buut aan 't smullen zijn. « Kom maar bij, mijne vriend, » zeiden de roovers tegen Merten, en Merten liet het hem geene twee keeren zeggen, want hij had in lange niet meer geëten of gedronken. Als de roovers lang genoeg gesmuld hadden, toen begosten ze te overleggen wat ze met Merten zouden aanvangen. « Kom, we zullen hem in deze ledige ton steken, » zei er een. De andere roovers waren tevreden, en aanstonds deden ze de ton uiteen en zetten Merten er in. Dan sloegen zij er de reepen weer om, en ze lieten Merten zitten. Als Merten daar zoo al 'nen heelen tijd in gezeten had, kwam er bijgeval een vos aan de ton rieken. Merten, niet lui gevallen, stak gauw zijne hand door het bomgat, en pakte den vos bij zijnen steert. De vos verschoot en liep met ton en al het bosch in. Merten hield den steert maar goed vast, en hoe harder dat Merten neep, hoe harder dat de vos liep, totdat eindelijk de ton tegen de boomen in stukken sloeg. Nu was Merten vrij. Hij pakte den steert met beide handen vast en sloeg den vos tegen 'nen boom bood. Merten nam den dooden vos op zijne schouders en hij gong er mee van deur tot deur. En de menschen kwamen toegeloopen en ze riepen : « Daar is *Merten met den Vos*, welken naam hij heeft blijven houden.

Brecht. Meegedeeld door den Heer J. Adriaenssens.

J. C.

SCHIPPEKESSPEL.

Een scheepke laadt niet minder als 50 kilo, of 't slaat om; ook niet meer als 100 kilo, of het zinkt; en het moet 2 zakken, ieder van 100 kilo, en 2 zakken, elk van 50 kilo, van den eenen oever eener rivier naar den anderen overbrengen.

Hoe dat zonder zinken of omslaan gedaan gekregen ?

Het schipke neemt eerst tweemaal 50 kilos in en brengt die over; het zet 50 kilos af en komt met 50 terug.

Het zet de 50 die teruggebracht zijn, aan wal en neemt 100 in; vaart er mee over, zet ze af en neemt de eerste 50 terug in, die naar de eerste stapelplaats weerkomen.

Er zijn dus al 100 kilos overgezet.

Dezelfde bewerking begint opnieuw, om de tweede 100 kilos over te brengen.

Zijn die op hunne beurt overgebracht, dan ligt het schipken aan de eerste stapelplaats, waar het de twee zakken van 50 kilos inneemt en er mee overvaart.

Dan staat alles aan den overkant, en het overschepen is gelukt.

Antwerpen. J. B. Vervliet.

BOEKBESPREKING.

Jean Nicolaïdes. — **Les livres de divination, traduits sur un manuscrit turc inédit.** (Collection internationale de la Tradition, Vol. II). — Parijs. Bureelen van « La Tradition ». 1889.

De sterrewichelarij of sterrekijkerij — niet te verwarren met de sterrekunde — is eene wetenschap, bijna zoo oud als de wereld; immers Mozes verbood aan de kinderen van Israël er geloof aan te slaan, en hiet haar zoo zondig als de tooverij.

De bijgeloovige kunst van in de sterren te lezen wierd allengs over gansch de wereld verspreid; van het Oosten, waar zij haren oorsprong had gevonden, toog zij naar het Westen, stond er in hooge eere bij vele vorsten en grooten, en tot in de XVIIe ceuw vond men nog in de meest beschaafde landen van Europa, sterrewichelaars die het volk uitbuitten en bijgeloovige lieden die zich voor schoon geld door hen lieten bedodden.

Sedertdien is die valsche wetenschap langzamerhand ten onder gegaan en bijkans geheel verdwenen, gelijk het met alles gaat dat geene waarheid is.

In 't Morgenland daarentegen, schijnt men nog algemeen geloof te hechten aan soortgelijke voorzeggingen, te meer omdat de Oosterling een vriend is van het wonderbare en geheimzinnige.

Geen wonder dan ook, dat men er over de sterrekijkerij handschriften vindt, waarvan de inhoud door de aanhangers van den Islam met heilige overtuiging geloofd wordt.

Het boekske, waarvan wij hooger den titel afschreven, bevat de gedeeltelijke vertaling van zulk een handschrift.

In eene korte maar belangrijke voorrede, door den Heer H. Carnoy, worden er enkele werken der Oostersche sterrewichelaars besproken; wij lezen er ook dat het handschrift door den vertaler, Jan Nicolaïdes, te Constantinopel ontdekt, met Grieksche letters in het Turksch en het Araabsch geschreven is.

Na die inleiding volgt eene lijst werken die over de sterrekijkerij kunnen geraadpleegd worden.

Het werk zelf is verdeeld als volgt :

Het 1^e, 2^e en 3^e boek des donders. — Het boek der gesternten, met de tafel der sterrebeelden. — Het boek des bliksems. — Het 1^e en 2^e boek der aardbevingen. — Het 1^e, 2^e en 3^e boek der geboorten. — Het boek der schoonheidsteekenen. —

Het boek des regenboogs. — *Het boek des draaks* (eene ster), en eindelijk : *Het boek der Kerstfeest.*

Niet al de boeken door den vertaler meegedeeld, zijn van zuiver Turkschen oorsprong.

Veel plaatsen verraden den Grieksch-Christenen invloed, zooals b. v. het 3e boek der geboorten, de boeken des draaks en der Kerstfeest, die heel waarschijnlijk door eenen Griek opgesteld zijn.

Als studie van de ongerijmdheden, waardoor de menschelijke geest, door bijgeloof beneveld, soms medegesleept wordt, is het boekske belangrijk en de moeite weerd om lezen.

Bij ons echter is de eenmaal zoo beruchte kunst der sterrekijkers gansch ten onder gegaan, en die zijnen « *horoscoop* » wil laten trekken, is verplicht eene kaartzienster op te zoeken, of tijdens de « foor » eene kleine barak binnen te gaan, waar men hem voor eenige centiemen, al de geheimen ontsluieren zal, die hij maar verlangt te weten.

Het werkske, op geel getint papier gedrukt, is een lief boekske van ruim 100 bl. ; slechts een beperkt getal afdruksels, ten prijze van fr. 3,50, zijn voor den handel bestemd ; voor de inschrijvers van *La Tradition* is de prijs maar fr. 2.—

J. B. Vervliet.

Verduitsching onzer meest gebruikte doopnamen, door Reebrecht Schrijvers. — St-Truiden, Jos. Leenen.

Waar worden de Dietsche kinderen nog gedoopt met de schoone en zinrijke namen die onze voorouders droegen?... Waar hoort ge b. v. Adelberge, Godfried, Diederik, Godevaart en andere namen nog bezigen?... Eilaas! ze zijn meestendeels uitgestorven en niemand durft ze nog gebruiken. Wonderlijk! wij hebben eigenaardige, eeuwenoude namen, schoon in vorm en beteekenis, wij verachten ze en kiezen er vreemde in hunne plaats! En bezigen wij er nog van Germaanschen oorsprong, dan hebben wij ze, dom en belachelijk genoeg, in een uitheemsch kleed gesteken en met een Fransch vernis besmeerd, zoodat ze haast niet meer te herkennen zijn. 't Is waarlijk jammer.

Een warme Vlaming, de Heer R. Schrijvers, heeft gepoogd onze oude doopnamen in eere te herstellen, en weer in aanzien te brengen. Zijn werkske, 191 bl., dat de verdietsching bevat van niet min als 481 verschillige doopnamen volgens den A B gerangschikt en verklaard, verdient aanbevolen te worden. Het is geene dorre opsomming van verdietschte eigenamen met hunne verschillige Nederduitsche en vreemde gedaanten ; geene bloote opeenstapeling van dorre betoogen, maar eene bondige en beredeneerde verhandeling over den oorsprong en de beteekenis onzer doopnamen ; eene klare en duidelijke naamoplossing, gestaafd door bewijzen, uit de werken van voorname taalgeleerden getrokken, of in oude en nieuwe talen opgezocht. Als proeve van bewerking moge het volgende dienen : « *Adelrijk, Alaric, Ulrik, Ulrich, Udalric, Alaricus, Adrik.* Rijk, Hoog-Duitsch reich, Otfried richo, Zweedsch rik Engelsch rich, Duitsch-Fransch riche, betee-

kent overvloed van iets hebbend, machtig, veelvermogend. Van daar kreeg het ook de beteekenis van koning, rex, en komt met de die voor in ganzerik, duiverik en eenderik. — Adelrijk = adele en rijke, machtige koning. »

Wilt dat zeggen dat wij op de « Verduitsching » niets aan te merken hebben ?... Onze taalwetendheid strekt niet verre genoeg om over de wetenschappelijke weerde des boeks te oordeelen.

Ik en weet dus niet of de Heer Schrijvers het goed voorheeft de oude namen te willen hervormen, niet volgens de taalwetten die het volk gebruikt en die de namen regeeren (anders schreve hij b. v. liever *Hendrik*, *Henrik* als *Heemrijk*, liever *Lodewijk* als *Luidewijg* en *Robbert* als *Reebrecht*), maar volgens de wetten die de gewone woorden beheerschen.

Ik en weet ook niet waarom dat *Hrôd* eerder van *radhjan*. (= spreken) zou komen, als b. v. van *hrodh* (= zang) of van *hrodreighs* (ei = i), overwinnaar, glorierijk.

Op bl. 41 staat : *Beerwolf* = weerwolf. Is dat vast en zeker ? Beerwolf *kan* weerwolf zijn, maar zou het niet even goed *beerjong* mogen beteekenen ? In vroegere tijden immers stond de naam der dieren nog niet vast gelijk tegenwoordig en b. v. wolf = Lat. vulpus (vos); duur (Limb.) = stier = dier (Fr. animal); ors (ros, peerd) = Lat. ursus (beer) ; vigge = Lat. vacca (vache), enz. Deze namen die allereerst een dierenjong, eene beest bediedden, zijn later op afzonderlijke dieren toegepast geworden). Daarvan ons *wolf* = welp. Dus Beerwolf = Beerwelp, Beerjong.

Bl. 32. *Adelwijf* = adel wijf. Zou het ook de naam niet kunnen wezen van de vrouw van 'nen heer Adel ?

Bl. 53. *Bruinwolf* = bruine wolf. Of misschien : wolf (welp), zoon van Bruin ?

Bl. 85. *Gijzelijn* = kleene mensch die gijzel is. Zou het ook niet mogen beteeken, gelijk b. v. bij ons *Gijsken*, eenen mensch die Gijzel heet en dien men, om zijne kleine gestalte met een verkleinwoord bestempelt ?

De schrijver heeft gelijk hij in het nawoord zegt, zooveel doenlijk gewezen op den knnstigen woordenbouw, het rijke teelvermogen en de groote zeggingskracht onzer tale ; en hij heeft geene bespeurde gelegenheid laten voorbijgaan, zonder te toonen de schamele naaktheid en armoede harer dreigendste verdringster, het Fransch. Daarom alleen reeds verdient zijn werk eene warme aanbeveling bij al de minnaars onzer schoone Dietsche taal. Wij raden dus onze lezers aan het boekske te koopen : zij zullen het met smaak lezen en er veel vrucht uit trekken.

JOZ. CORNELISSEN.

DE TAAL DER VOGELEN.

1. Lied van den *zwolm* (zwaluw) als hij terugkomt :

Toen ik nog hier was,
Vond ik nog 'nen korentas ;
Maar nu is hij al verteerd,

Versmeerd
Verfirlefêêrd,
Fêêrd, fêêrd, fêêrd !
(*Zoersel.*)

2. Te Brecht meent men van het winterkoninkske te verstaan :

In ons land daar stoken ze vieren !
Halfhouten zoo dik als mijn been
En die gekloven in vieren,
En daar nog veel dun hout bij !

3. Als de *leeuwerk* (leeuwerik) omhoogstijgt, dan bidt hij smeekend :

Lieve(n) Heerke laat mij eens drinken,
'k Zal van ze leven niet meer vloeken !

Nederdalende, herhaalt hij duizend keeren :

Sakkerdit ! Sakkerdit ! Sakkerdit !
(*Sint-Antonius.*)

4. De keesmees zingt :

Koek en kéés, koek en kêês, koek en kéés !

En somwijlen ook :

Tien pintjes ! tien pintjes ! tien pintjes !
(*idem*)

5. De merel en de biemees :

Drinkt het uit
En tapt nog eens !
(*idem*)

6. De papegaai :

Papegaaike, zoete lief,
Hed-de gestolen, dan zij-de 'ne(n) dief !
(*idem*)

7. De vink :

'k Zing, 'k zing, 'k zing van buskewiet !
(*idem*)

8. Dat de musch : *dief ! dief !* roept, weet alleman.

Joz. Cornelissen.

OUDE GEBRUIKEN.

5. Het inhalen van de leste Boekweit.

Een gebruik te Heist nog in zwang, is voor de kinderen een waar feestje, dat hun veel vreugde verschaft. Wanneer de voerman naar 't veld rijdt om de leste boekweit te halen, dan mogen de kleinen meerijden om te *kraaien.* Als de kar geladen is, dan steekt men er eenen *haan* (mei) op, waar boven eene handvol boekweit in gebonden is. Rondom dezen haan nemen de kinderen plaats en terwijl ze huiswaarts rijden, zingen ze. zooveel ze maar kunnen, het volgende liedeke :

Koekeloeren haan,
De leste boekweitkar is op de baan,
Al voor naar huis te gaan;
Hanneke Maan,
Met zijn leêren broeksken aan,
Ge moet de pannen smeren,
Of de koeken branden aan.

Meegedeeld door den Heer A. Aerts.

UIT BOEKEN, BRIEVEN EN BLADEN.

« De Friesen en de Vlamingen spreken het geijkt nederlandsche woord *paard* verkeerdelik als *peerd* uit; maar de Hollanders spreken goed, juist zoo als geschreven staat. » Zoo meent *men* algemeen. Ja, maar zoo is het niet. Het zijn niet aleen maar de Friesen en de Vlamingen die *peerd* zeggen, al de Nederlanders spreken dit woord zoo uit; allen, behalven de Hollanders, Groningerlanders, Drenten, Overijsselaars, Gelderschen, Stichtschen, Zeeuen, alle Brabanders en Limburgers, allen spreken *peerd*, wel met een gering onderscheid, dezen als *peerd*, genen als *pææerd* (met blatenden klank), anderen weer als *perd*, sommigen zelfs met eenen korten voorslag van *i* als *pièrd*, *pjerd*, ook door uitslyting der *r* als *pièd* (in zuid-nederlandsch Limburg) en als *péèd* in Friesland — maar niemand zegt *paard*, behalven de Hollander. En geenszins nog alle Hollanders spreken zoo. Daar is in Holland menige gou waar men ten platten lande dit woord ook als *pææerd*, met den blatenden klank uitspreekt. In de aanzienlike kringen der samenleving in Holland, vooral onder hen die «salontaal» spreken, zijn er ook velen die *pææerd* zeggen. De meeste Hollanders die in 't byzonder met peerden omgaan, allerlei ruiters by voorbeeld, cavallerie-officieren, heeren die in allerlei peerde-*sport* hunne liefhebbery vinden, peerde-kooplui, enz., die allen zeggen in den regel *pææerd*. Voor honderd jaren was dit zelfs nog de algemeene uitspraak in Holland. Een echt oud- Amsterdammer gelijk weinigen, de Hoogleeraar J. A. Alberdingk Thijm, verzekerde my dat in zyne jeugd, eene halve eeu geleden, de deftige oude Amsterdammers nog steeds *pææerd* uitspraken, gelijk ook *pææers*, *pæerel*, enz. Wie zijn het dan die het eerst deze zonder twyfel leelike uitspraak van *paard* in zwang brachten? De Amsterdammers van den geringen stand, voornamelik die in de geringe buurten van het Westen der stad woonden, in den omtrek van den Haarlemmerdijk, die dus het in alle onze niet hollandsche gewesten zoo welberuchte « Haarlemmerdijksche Hollandsch » spraken en nog spreken. Deze leelike

uitspraak, oorspronkelik nog niet aan één Nederlander op de tien-duizend eigen, en al is ze de geijkte uitspraak geworden, en al wint ze daar door al meer en meer veld in de Nederlanden by allen die hollandsche boeketaal achten als *het* Nederlandsch by uitnemendheid, deze uitspraak is heden hoochstens nog slechts eigen aan één Nederlander op de honderd. En toch zouden al die negen-en-negentig andere Nederlanders hunne penne moeten richten naar de tonge van dien eenen; zouden zy ten onrechte hunne algemeene uitspraak moeten laten varen voor de zeer byzondere van eene enkele amsterdamsche buurt! Kom — die met my, te recht, het algemeen oudnederlandsche *peerd* spreekt, schryve ook zóó, en niet ten onrechte het byzonder hoog-haarlemmerdijksche *paard*, dat buitendien zoo plat klinkt, en zoo grof. En even zoo *perel* in plaats van *parel*, *peers* in plaats van *paars*, enz. enz., al wil de nieuerwetsch-hollandsche schoolmeester het ook anders.»

Zoo schrijft JOHAN WINKLER in zijnen opstel: *Spreektaal en Schrijftaal*, die deelmaakt van zijnen schoonen boek: *Oud Nederland*.

SLOTWOORD.

Hier eindigen wij den eersten jaargang van ONS VOLKSLEVEN.

Als wij rekening houden van de moeielijkheden die aan de uitgave van een tijdschrift gelijk het onze verbonden zijn, dan mogen wij, Goddank! 'nen tevreden blik werpen op de afgelegde baan.

Niet dat wij onze kleine verdiensten hooger willen schatten als zij weerd zijn: dat zij verre van ons! Deze onze narede geeft ons de gelegenheid van eene heilige plicht te vervullen; namelijk onzen innigen dank te betuigen aan al die het wel met ons meenden, aan al die ons door goeden raad, inschrijvingen of bijdragen ondersteunden, en ons alzoo in staat stelden om de onderneming voort te zetten, die wij met jeugdigen iever, maar met zwakke krachten begosten.

Hertelijken dank dus aan onze ieverige medeschrijvers en medewerkers, aan onze inschrijvers en aan de nieuwsbladen en tijdschriften die ons voorstonden en verdedigden!

Doch, eilaas! geene rozen zonder doornen!

Kregen wij van den eenen kant veel aanmoediging, dikwijls zelfs van mannen die 'nen grooten naam dragen in het Vlaamsche kamp; van den anderen kant stieten wij meer als eens op kleingeestige beknibbelingen, die men ons schijnbaar als goeden raad aanbood.

Eenigen ook trokken hun woord in en weigerden ons de ondersteuning

die, zij ons toegezeid hadden. Doch een kruis doorover !

Op éene aanmerking denken wij dat het noodig is in het kort te antwoorden.

Men heeft ons meermaals gevraagd — en die vraag is een teeken dat men belang stelt in ONS VOLKSLEVEN — het getal onzer bladzijden te vermeerderen. Dat zou ons in staat stellen, stukken van grooteren omvang op te nemen, zonder daardoor de verscheidenheid der stof te breken.

Geerne voldeden wij aan dien wensch, maar zouden wij dan den inschrijvingsprijs niet moeten verhoogen ? Om de nieuwe onkosten te dekken, veroorzaakt door het vergrooten van ons blad, bestaat er, buiten het opslaan van den prijs, geen anderen middel als het aanwinnen van een ruim getal nieuwe inschrijvers.

Bezorgt ons die, en de zaak is geklonken.

Hoe gemakkelijk kan iedereen van onze lezers niet den eenen of den anderen vriend overhalen om in te schrijven ! Beproeft het dan, en zoogauw het getal nieuwe bijtredingen hoog genoeg loopt, zullen wij alle maanden *vier,* later misschien *acht* bladzijden meer geven.

Om onze lezers behulpzaam te zijn in het bereiken van dat doel, voegen wij hier een inschrijfbriefke bij, dat, zoo wij hopen, ingevuld zal terugkomen.

Men denke niet dat wij een tijdschrift tot stand brochten om er geldelijk voordeel uit te trekken. Het doel dat wij betrachten, hebben wij in de voorrede reeds doen kennen.

Wat wij willen is in de maat onzer zwakke krachten bijdragen, om ons Dietsch te doen hoogachten en beminnen, door de onuitputtelijke mijn der volksspraak neerstig te doorgraven en te doorwroeten ; door de frissche bloemen die in 's volks taalhof groeien en bloeien, tot geurige en kleurige ruikers samen te binden.

Wat wij willen is medewerken om onze aloude zeden te bewaren, die het behoud zijn van onze zelfstandigheid als vrij volk ; om onze schoone en goede gebruiken, de glans en de luister van ons voorgeslacht, terug in voege te brengen, waar zij mochten vergeten of uitgestorven zijn.

Vooruit dus, met onbezweken moed, gij allen die met ons den kamp strijdt, den heiligen kamp voor het behoud van Moedertaal en Volksaard ; vooruit gij allen die de wapens draagt tegen bastaardij en ontaarding ; vooruit en samen voortgestreden met de hulp van God !

JOZ. CORNELISSEN.
J. B. VERVLIET.

ONS VOLKSLEVEN.

ONS VOLKSLEVEN

ANTWERPSCH-BRABANTSCH TIJDSCHRIFT

voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

ONDER LEIDING VAN

J. CORNELISSEN & J. B. VERVLIET

ONDERWIJZER TE ST ANTONIUS-BRECHT | LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

2de JAARGANG
1890.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; vele volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, Wedstrijd 1874.

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen; in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche Volkskunde.

TE BRECHT.
BIJ L. BRAECKMANS, DRUKKER-UITGEVER.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

1ste

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde. *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSGEBRUIKEN.

1. (10) Vier Mannen met vier Mutsen.

Wie kent er de spreuk niet : *vier mannen met vier mutsen* of *Opsignorken doen ?* Bij de leste uitdrukking denkt men reeds aan *Opsignorken* van Mechelen, doch daarvan is er voor den oogenblik geene spraak.

Wat minder bekend is, is het ontstaan van hoogergemeld gebruik.

Ziehier wat men diesaangaande *vertelt.*

In den ouden tijd moest het hier nogal de gewoonte zijn, dat de man zijne vrouw van tijd tot tijd het vel eens uitklopte, zeker als bewijs van oprechte genegenheid, want de Franschman zegt immers : *qui aime bien, châtie bien.*

Wanneer dat nu in alle eer en deugd gebeurt, is 't juist zoo erg niet ; maar het schijnt dat er toen velen misbruik van maakten, zoodanig zelfs dat Jan I, hertog van Brabant, in 1292 genoodzaakt was eene verordening uit te veerdigen, waarbij hij voorschreef dat al die *binnen der goede stad van Antwerpen,* zijne vrouw nog dorst afranselen, op eene sargie gelegd, en zoo door vier sterke mannen, eenige malen in de hoogte zou geworpen worden.

Die straf in 't openbaar uitgevoerd, was voorwaar geene kleine schand, en zal menigen vrouwenslager, wiens handen te licht hongen, weerhouden hebben van zijne kunst uit te oefenen.

Nu, 't gebeurde toch van tijd tot tijd, dat er een op de sargie vloog en, gelijk later *Opsignorken* in den Mechelschen *Ommegang,* onder de luide vreugdekreten der samengestroomde menigte, allerlei koddige luchtsprongen maakte.

Hoelang die straf hier in voege bleef, weet ik niet met zekerheid te zeggen. Men verhaalt dat op zekeren dag een dronkaard, terwijl men hem opwierp, zoodanig wild te werk ging, dat hij eindelijk nevens de sargie viel en met het hoofd op 'nen paal te nauwe kwam, zoodat men den zatterik morsdood opraapte.

Dat was eene ernstige les, die het gemeentebestuur zich te nutte maakte

om de straf te wijzigen. Voortaan zou de schuldige enkel in afbeeldsel in één woord « en effigie » op de sargie.

Men maakte dan eene strooien pop, met houten kop, kleedde ze wel aan, en wanneer een vrouwenbeul veroordeeld wierd om opgeworpen te worden, kwamen er « *vier mannen met vier mutsen,* » en lieten de pop vóór zijn huis, eens ferm op de sargie buitelen.

Dat gebeurde onder andere met zekeren edelman, Don Antonio de Riveral y Prato geheeten, die de gewoonte had van zijne vrouw nu en dan eene felle botering te geven, waarvoor hij, gelijk de minste « Sinjoor » veroordeeld wierd.

Nu wierd de pop in het gewaad eens edelmans gesteken en eenige keeren opgewipt voor de woning des Spanjaards.

Allengskens echter moet die straf in onbruik geraakt, en zelfs tot eene volksvermakelijkheid verloopen zijn, want wij vinden het gebruik weer tot over een veertigtal jaren, waarna het geheel verdween.

Alleen zeer zelden wierd er nog » Opsignorken » gedaan, en dan enkel op den *toer* van Vastenavond.

Het is ook rond dat tijdstip, — de jaren '40 tot '50 — dat de « parochiekermissen » uit de mode gingen en met hen tal van oude gewoonten, waaronder « vier mannen met vier mutsen » doen, eene voorname plaats innam.

Het is hier de plaats om een woord over de « parochiekermissen » te reppen.

Zij waren ten getalle van vijf: St-Jacobs —, de Augustijnen —, de Preekheeren —, Peeter Pot's — en Pekenskermis.

Die van St-Jacobs wierd vooral gevierd op St-Jacobsmerkt, den Molenberg en de omliggende straten.

Op St-Jacobsmerkt klom men op den staak, en niet zelden was het gedrang, daar en aan de Kipperpoort zoo groot, dat men voor ongelukken vreesde.

De Augustijnenkermis lokte eene menigte volk naar de Oude Vaartplaats, anders gezeid Vuilrui of Vogelmerkt; daar stond de staak, aan wiens top in eenen reep, een rok, eene broek, eene horlogie, eene hesp, enz., hongen te bengelen.

De Preekheerenkermis vierde men in den omtrek der Veemerkt, waar nogmaals de onmisbare staakklimming plaats had.

Peeter-Potskermis deed het volk naar den kant der Suikerrui en Peeter-Potstraten stroomen, en bracht verder heel het kwartier van den waterkant in beweging.

Eindelijk had men nog Pekenskermis die gansch het St-Andrieskwartier door, maar het luidruchtigste van al, op het Schelleken gevierd werd.

Al die feestelijkheden wierden vervroolijkt door de « vier mannen met vier mutsen. »

Eenige sterke kerels, voorzien van eenen voddeman en eene groote sargie

of een zeil, gingen het kwartier rond, waar 't kermis was en lieten, onder het zingen van een liedeke, aan al de hoeken van de straten waar zij doortrokken, hunne pop luchtsprongen maken.

Dat er veel volk op de been en oneindig veel vermaak was, hoeft niet gezeid. Na de vertooning wierd er rondgegaan, gelijk nu nog de orgeldraaiers met kermis doen.

Het liedeke, op eentonige, ofschoon niet onbehaaglijke wijze gezongen, luidde als volgt :

Vier mannen met vier mutsen
Die kwamen aangegaan ;
Zij vroegen om te rusten,
Aan 't Schelleke bleven zij staan.
't Is van Schelleke de(n) Ommegang,
De(n) eene kreupel, de(n) andere mank ;
Sa gelijk, sa gelijk,
En laat hem toch niet vallen,
Met zijnen neus in 't slijk.
Ah een, ah twee, ah drij !

En de pop vloog in de hoogte, om onder het gejuich der menigte, al draaiende en zwaaiende, op het zeil neer te vallen.

Dat opwerpen wierd drijmaal herhaald op dezelfde plaats.

Het waren vooral bewoners van het Schelleken die « vier mannen met vier mutsen » deden.

In het liêke dat wij aanhaalden, wordt er van « Schellekes Ommegang » gesproken.

Die woorden doelen op de volgende gebeurtenis.

Den 6n Juli 1653 reed de jaarlijksche Ommegang te Mechelen uit. Eenige voerlieden van 't Schelleken, die er met hun bijltje bij geweest waren, hadden het zeker ginder wat bont gemaakt, en kwamen van eene kale reis thuis, gelijk het volk zegt.

Om zich hierover te wreken, besloten zij den volgenden Zondag eene potsierlijke nabootsing van den Mechelschen Ommegang door Antwerpens straten te laten trekken.

Dat kwam echter aan de ooren der Mechelaars, die eene klacht indienden bij onze Schepenbank; zoodat de bewoners van 't Schelleken, van stadswege het verbod kregen, hunnen stoet te laten uitgaan.

Niettegenstaande dat, kwam hij toch gedeeltelijk op straat.

De gevolgen bleven echter niet uit, want de Schoutet liet de bijzonderste aanleggers, bij nacht en ontij, van hun bed halen en in de gevangenis werpen.

De feest was wel is waar mislukt, doch de herinnering daarvan, zou nog zoo gauw niet verloren gaan, want zij gaf gelegenheid tot het volgende spreekwoord, dat tot heden niet geheel vergeten is :

't Is Schellekes Ommeganck
Groot gerucht en cleynen danck.

Dat de stoet kluchtig moest zijn en dat de Mechelaars dus reden hadden om de spotzieke Sinjoren niet te vertrouwen, zegt ons het liêke :

'l Is vau 't Schelleke de(n) Ommegang,
De(n) eene kreupel, de(n) andere mânk.

Of de inwoners van het Schelleken het bij die enkele poging gelaten hebben, weet ik niet; zeker is het, dat zij niet vergaten bij elke feestelijke gelegenheid, « vier mannen met vier mutsen » te doen.

Antwerpen. J. B. Vervliet.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

6de Woordenzange.

Alevel (nadruk op de middelste lettergreep). — Nochtans, echter, toch. Samengesteld uit *al* en *evel*, oudtijds *aver*, Hoogd. *aber*. Dezelfde gedaante staat in Schuerm. voor Vlaanderen en Brabant.

Alevelook (nadruk op *-ev-*). — Alevel, nochtans, echter, toch. 't W. bestaat uit *alevel* en *ook*, Limb. *evelook*, Hoogd. *aber auch*.

Avel (nadruk op *-el*). — Gekrompen uit *evenwel* of uit *alevenwel*. — Toch, desniettemin, desniettegenstaande.

Bak, den. — *Baksel* in de woordenboeken; *bakte*, *bakste* in Vlaanderen. Schuerm. zegt : hier en daar gebruikt voor *baksel*, *gebak*. 't W. is in de Kempen overal gekend.

Eierbloem, de. — Sleutelbloem, *Primula veris*, Fr. *primevère*. Z. verder Schuerm. die het w. opgeeft voor Leuven.

Evel. — Nochtans, toch, echter.

« *Evel* en *ever* staan in Pastoor Schuermans zijn *Idioticon*, als Limburgsche en Brabantsche gedaanten van 't oud w *aver*, dat in Vanderschuerens Theutonista staat, bladzijde 8, onder 't w. *anderwerf*. Dit *evel*, *ever* luidt in 't hoogduitsch *aber*. Jacob Grimm zegt, in zijnen woordenboek, dat er bij de Neêrlanders geen spoor van 't hoogduitsche *aber* te vinden is. Wij Limburgsche, Luiksche en Brabantsche Neêrlanders gebruiken *ever*, *evel*, *alever*, *alevel*, *evelook* (1) dageliks. » (*'t Daghet in den Oosten*, 1e jaar, bl. 22).

Gemullig. — Los, licht, mullig. *Gemullige* grond, *gemullige* eerde. *Gemul*, *gemullig* komen van *mul*, dat *nu* nog, hier en daar in de Kempen en elders, stof, eerde, zand bediedt.

Nopens het w. *mul* (mol, moude) vinden wij het volgende in het diepgeleerde *Loquela* (Oostermaand 1886) :

« Het w. *molle*, *molde*, *moude* is een van onze oudst veroorkonde en geboekte woorden. De West-Gothische Bisschop Ulfilas gebruikt het in zijne bybelvertalinge, A. D. 311-377, en hij spelt het *mulda;* in 't angelsassensch is 't *molde*, in 't ijslandsch *mold*, in 't deensch *muld*, in 't zweedsch *mull*, in 't middeleeuwsch engelsch *molde*, in 't nieuw engelsch *mould*, in 't vlaamsch

(1) En *alevelook*.

molle, molde, moude (1). Kramers zelve heeft het w. : « Moude, » zegt hij, « f. (*provinc.*) *terre fine*. f. » ».

Heislinder, den. — Grijze artis of hagedis, zoo geheeten omdat zij tusschen de heide *slindert* of slingert.

Heiteek, de. — Een woekerinsect, zoo groot als eene kleine erwt, dat zich in de huid van sommige dieren, voornamelijk van katten en honden vastzet, en zich zoo vol zuigt, dat men het er moeilijk kan uitkrijgen.

Mul, het. — Z. *Gemullig*.

Onderhand. Achtereen, seffens, binnenkort. Wij gaan *onderhand* vertrekken. (*Brecht.*)

Patappel, den. — Gekrompen uit *patatappel* voor : eerdappel (*Halle* in de Kempen en elders.)

Rondring. — Rondom, rond ende om. Hij ging *rondring* het huis. (*Vorst.*) Vrglk. *rinkrond* in *'t Daghet*.

Van langerhand. — Langzamerhand, allengskes; *allengerhand* in Vlaanderen.

St-Antonius-Brecht. Joz. Cornelissen.

WEERSVOORSPELLINGEN EN BOERESPREUKSKES.

(Vervolg van bl. 10, 1e jaargang)

Regen.

Voorteekens van regen zijn : 1° Als de ketels en de ijzeren potten *vierigen;* 2° als de zwaluwen laag over den grond scheren; 3° als de pauw roept; 4° als de bieën bij hunnen korf blijven (*Vrglk. 1e jrg., bl. 10, n° 1 en 2.*)

Vorst.

Blauwe vlammen in het vuur voorspellen vriezend weder.

Natte Zomer.

Veel mierenhoopkes op het land zijn een voorteeken van'nen natten zomer.

Schoon Weder.

Vliegen de bieën 's morgens wijd van hunnen korf, 't is een teeken dat het overdag schoon weder zijn zal.

Morgen-Avond.

1. Als de dag schijnt rood,
Dat is water in de sloot.

2. 's Morgens rood,
's Avonds water in de sloot.

3. Zonneke rood,
Waterken in de sloot.

4. 's Avonds rood,
's Morgens water in de sloot.

---

(1) En *mul*.

5. Mistige morgen — schoone dag.

Kerstmis.

1. Een warme Kerstmis, een koude Paschen (*Vrglk. 1e jrg., bl. 11, n° 17.*)
2. Vorst vóór Kerstmis geeft geenen afslag.
3. Als 't Kindeken is geboren,
Hebben de rapen hunnen smaak verloren.

Sint-Sebastiaan (20e van Lauwmaand).

Sint-Bastje
Is een hard gastje (*Vrglk. 1e jrg., bl. 11, n° 11*)

Sint-Paulus' Bekeering (25e van Lauwmaand).

Met Sint-Paulus bek(*eering*),
Legt de ekster heuren eersten stek.

Lichtmis (2e Sprokkele).

1. Lichtmis schoon en klaar,
Geeft een vruchtbaar roggejaar.

2. Lichtmis donker
Maakt de boeren jonker.

3. Lichtmis klaar
Maakt de boeren bedelaar.

4. Als met Lichtmis de boomen likken,
Dan zullen de korenkerren kwikken.

(*Z. over Lichtmis, den 1en jrg. bl. 11, n° 10, 11, 12, 13*).

Sint-Matthijs (24e Sprokkele).

1. Sinte-Matthijs
Breekt het ijs.

2. Sinte-Matthijs
Maakt of breekt het ijs.

3. Sinte-Matthijs
Gooit 'nen heeten steen op 't ijs.

Sprokkelmaand.

Al is de Sprokkel nog zoo fel,
Hij levert toch zijne drij zomersche dagen wel.

Meert-April-Mei.

1. Half Meert
't Spinnewiel uit den heerd.

2. Half Meert
Vier en licht uit den heerd.

3. Half Meert
De grispotten van den heerd.

4. Meertsch gers — Aprilsch hooi.

5. Een droge Meert
Is geld weerd,
En een natte April
Is den boer zijne wil.

(*Vrglk. 1e jrg., bl. 11, nº 20*).

6. April moet de aren leveren. en Mei het bloeisel.

7. Te Mei
Heeft ieder vogel een nestje of een ei,
Behalve de kwakkel en de spriet,
Die timmeren te Mei nog niet.

Sint-Job (10e Mei).

1. Sint-Job
Zet boonen en houdt niet meer op.

2. Sint-Job is de boonenzetter.

Paschen.

Late Paschen,
Late zomer;
Vroege Paschen,
Vroege zomer.

Sinte-Margeriet (10e Juni) — **Sint-Jan** (24e Juni).

Met Sinte-Margeriet,
Pikt men koren, rijp of niet;
En met Sint-Jan,
Pikt alleman.

Sinte-Amelberga (10e van de Hooimaand).

Met Sinte-Amelberga gaat de honingdeur open.

Sint-Vincent (19e Juli) — **Sinte-Anna** (26e Juli).

Met Sint-Vincent pikt die kan,
En met Sint-An pikt alleman.

Sint-Cathrien (25e van Slachtmaand).

Vriest het met Sinte Cathrien, dan vriest het zes weken.

Sint-Andries (30e van Slachtmaand).

Sint-Andries,
Spurrieke piep;
Vandaag zien ik u nog,
Maar morgen niet (*meer*). (1)

Over 't lengen en 't korten der dagen.

1. Sint-Jan (*24e van Weimaand*)
Is de langste dag
En de kortste nacht.

2. Met Drijkoningen (6e van Lauwmaand) lengen de dagen 'nen hanenschree.

3. Portionkel (*2e Oogst*)
Te acht uren donker.

4. Sint-Thomas (*21 December*)
Is de kortste dag
En de langste nacht.

(1) Dàn sneeuwt de spurrie dikwijls onder.

5. Met Kerstmis lengen de dagen zooverre, alsdat ge eene teil pap kunt omstooten.

Nog eenige Boerespreuken.

1. Boonen van genuchten (zekere groote boonen),
Veel bloemen maar weinig vruchten.

2. De velden geschoren,
De winter geboren.

3. Droog gezaaid
Nat gemaaid.

4. Veel (h)ijzellochten in den winter,
Veel koren in den oogst.

5. Als de dagen beginnen gaan te lengen,
Beginnen de nachten gaan te strengen.

6. Koude dooi
Is behouden dôoi.

(Verzameld in de *Kempen*). Joz. Cornelissen.

SAGEN.

1. (13) Muziekmakende Heksen.

Een jonkman ging op zekeren avond zijne verloofde bezoeken. Onderweg hoort hij eensklaps boven hem een schoon muziek door de lucht varen. Hij neemt zijn pistool en schiet in de richting waar hij het muziek verneemt. Dadelijk hoort hij iets al rammelende naar beneden komen, en rondzoekende, vindt hij eene heele handvol sleutels. Hij steekt ze in zijnen zak en vervolgt zijnen weg. Als hij in het huis van zijne verloofde kwam, toen was zij niet thuis, en de vader kon de sleutels van de kamers niet vinden. « Ik heb onderwege eene heele handvol sleutels opgeraapt, » zei de jonkman, « ziet eens of het de uwe niet zijn. » De sleutels wierden nagezien en djanters! het waren die van den boer. Daarmee wist de jonkman dat zijn lief eene heks was, en hij liet de verkeering voor goed staan. (Omstreeks *Leuven*).

2. (14) Spoken te Lubbeek.

Te Lubbeek is een huis, waar al langen tijd van jaren spoken kwamen, die met den nacht in vuurbollen veranderden. Men zegt dat die spoken nu al voor de derde maal verzonden zijn naar den oever der zee, waar zij moeten ronddolen. Na 36 jaar is de tijd om, en dan is het niet meer mogelijk de spoken te verzenden. Dan zullen ze zoo afgrijselijk verschijnen, dat men het huis zal moeten afbreken. Wat er verder van is, weet ik niet.

3. (15) Een Kattendans.

Te Zoersel moest, over vele jaren, de meestergast van den brouwer eens 'nen ganschen nacht werken. Rond middernacht ziet hij een twintigtal zwarte en grijze katten in de brouwerij verschijnen, die alle in eene ronde

om hem beginnen te dansen. De brouwersgast vult eene schep met kokend biersop en hoost dat onder de katten, die met een verveerlijk gehuil en gemauw wegvluchten.

's Anderendaags lag de brouwerin met een verbrand been te bed.

4. (16) De Tilkesjacht.

Een oude bedelaar die tegen den avond door het veld kwam, hoorde in de locht een schoon muziek. Omhoog ziende, wierd hij een groot getal menschelijke gedaanten gewaar die boven hem zweefden. Niet wetende wat doen van schrik, wierp de bedelaar zijnen stok omhoog. De stok bleef eenigen tijd boven, maar viel daarna terug op den grond, heel en gansch overdekt met krabben en schrammen. De bedelaar hoorde eene stem die riep: « Als gij zoo'n goede kameraad van mij niet en waart, ge kreegt zooveel krabben in uw gezicht, alsdat er uw stok nu heeft. »

Dat was de *Tilkesjacht* die door de locht voer. (Omstreeks *Leuven*).

Aanmerking. — Het geloof aan de *Wilde Jacht* (Helsche Jacht, Tilkes-, Turkusjacht, enz.) is tegenwoordig nog zeer verspreid. Dikwijls heb ik eenvoudige lieden hooren beweren, dat zij somwijlen 's avonds en 's nachts, bijzonder bij onweer of stormwind, in de locht wonderlijke geluiden gehoord hebben. Meestal worden die geluiden als muziek, doch dikwijls ook als menschen- en dierenstemmen opgevat. Men weet niet juist te zeggen wat de Wilde Jacht eigenlijk is: de meesten nemen nochtans aan dat het heksen zijn die door de locht rijden. (*Vrglk. 't Daghet in den Oosten*, 2e *jrg. bl.* 167 *en* 191). Joz. Cornelissen.

BOEKBESPREKING.

Henry Carnoy. — **Les Contes d'Animaux dans les Romans du Renard.** (Collection internationale de la Tradition, Vol. I). — Parijs, Bureelen van « La Tradition », 1889.

Er zal wel geen letterkundig voortbrengsel der Middeleeuwen bestaan, dat zoozeer besproken en beschreven geweest is, als de *Reinaert de Vos*. Jong en oud kent hem, en menig sprookske leeft nog in den mond des volks voort, ontleend aan, of juister gezeid, voorkomende in den *Reinaert*, die eigentlijk eene verzameling is van dierensprookskes, met wonderlijk vernuft en talent samengevoegd, en tot een geheel verwerkt.

Dat de *Reinaert* zeer oud is, weet men en eischt hier geen betoog. Alleen zij terloops gezeid dat de diersagen tot de oudste gesprokene letterkunde van alle volkeren behooren, en niet het minste die sagen, welke de rampspoeden van vos en wolf vermelden. De oudst bekende schrijver die zich met de lotgevallen van den vos en den wolf bezighield, is As-scha' bî, die in 723 stierf. Andere Arabische schrijvers vertelden na hem, de guitenstreken en deugnieterijen van Rein en Isegrim, en Ibno'l Djauzî — nogmaals een Arabisch schriftsteller, die in 't jaar 1200 overleed — verzamelde al de spreuken en spreekwoorden die in 't Morgenland, op de oneenigheden tusschen wolf en vos toegepast wierden.

Hier en elders waren gemelde sagen bij overlevering bekend, en toen de opstellers van *Isengrimus, Reinardus, Reinaert de Vos, Roman de Renart,* enz., hun-

ne werken dichtten, waren deze maar in zooverre oorspronkelijk, voor wat de inkleeding, het rijm, enz. betrof: het onderwerp, namelijk de Reinaertsagen, was gemeengoed. Die sprookjes, van allen opsmuk ontdaan, en in hunnen eenvoudigsten vorm weergegeven, zijn voor al die de volkskunde beoefenen, van groot belang en dikwijls van zeer veel nut.

't Is juist die reden, die den Hr Carnoy aanspoorde om zijn boekske te schrijven. Niet dat het gedacht nu juist van hem uitging, want A. Röthe, in het belangrijk en reeds zeldzaam geworden werk, *Les Romans du Renard analysés (Parijs, 1845)*, wees den Hr Carnoy den weg, en was hem zeer nuttig bij het opstellen van 't boekske, dat wij hier bespreken.

Na eene korte, maar zakelijke inleiding, geeft de schrijver zijne « *Notes sur les Romans du Renard,* » *Reinardus, Reineke, Roman de Renart, le Couronnemant de Renard, Renart le Nouvel* en *Renart le Contrefait*. Elke dezer takken levert een zeker aantal sprookskes; de derde of Fransche tak is de volledigste en bevat er 84.

Het werk van den Hr Carnoy, een fraai boekdeeltje van 108 bl., is het eerste van eene reeks volkskundige schriften, die later eene belangrijke verzameling zullen uitmaken. J. B. Vervliet.

NIEUWSKES.

« Folklore wallon. »

Het is een verblijdend verschijnsel voor den beoefenaar der volkskunde, dat de studie dezer belangrijke wetenschap meer en meer toeneemt in ons vaderland.

Reeds hebben wij verscheidene tijdschriften voor volkskunst, die wel is waar nog niet aan al de eischen voldoen, maar toch langzamerhand den weg bereiden, voorraad aanbrengen, en de liefde tot de volkswetendheid aanwakkeren en uitbreiden. Wij vernemen dan ook met groot genoegen, dat op het gebied der volkskunde eene nieuwe onderneming tot stand kwam, die de beste vruchten zal afwerpen.

Wij bedoelen het stichten der « *Société de folklore wallon,* » te Luik, de stad der folkloristen bij uitnemendheid.

Die bond, gesticht onder het eerevoorzitterschap der HH. Godfried Kurth, de beroemde geschiedschrijver en Aug. Hock, schrijver der *Croyances et remèdes populaires au Pays de Liège,* » telt tusschen zijne leden al die als volkskundige naam heeft, in 't Waalsch gedeelte van ons land.

Het doel der vereeniging is het volledig verzamelen van al wat tot de gesprokene letterkunde of dichtveerdigheid des volks, tot zijne gewoonten, gebruiken, zijn wangeloof, enz. behoort.

Om dat doel te bereiken, zendt de maatschappij « *Questionnaires* » rond, met vragen, aanteekeningen en voorbeelden, ten einde den lezer in zijne opzoekingen te leiden en hem het werk te vergemakkelijken.

Later zal de voorraad der aanteekeningen en meedeelingen benuttigd worden

tot het uitgeven van werken die ons zoo volledig mogelijk, de volkswetendheid van 't Walenland zullen doen kennen.

Die inlichtingen te geven of te vragen heeft, kan zich wenden tot den Hr Jos. Defrecheux (90, Rue Bonne Nouvelle, Luik), den ieverigen medestichter der nieuwe vereeniging. J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

1. In Vlaanderen treft men waters, vijvers, poelen aan, die de schrik der buitenlieden zijn, en waarover men sagen en legenden vertelt. Deze waters, die eertijds plaatsen van vereering waren, hebben naderhand den naam gekregen van *Klokputten, Nekkersputten* (*Nekkers, Nikkers* = watergeesten), enz. Dat is de oorsprong van de menigvuldige *Duivelskolken*, die men bijna overal vindt. Het ware belangrijk en nuttig te onderzoeken, of dit wangeloof ook in Antwerpen en Brabant bestaat of er vroeger bestaan heeft, gelijk het overigens te denken is. Dat onderzoek kan geschieden bij middel van de plaatsnamen die eenige overeenkomst met de hoogergemelde vertoonen.

2. Kan geen onzer lezers ons Reuzeliêkes, Sint-Niklaas-, Greef- en Sint-Mertenliêkes meedeelen?

3. Zou geen welwillend lezer genegen zijn om een of meer liêkes op te schrijven, die bij verhuizingen gezongen worden en die beginnen : *Naar Oostland* (of: *naar Roozeland*) *zullen wij rijden*? Joz. Cornelissen.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten,** *Limburgsch Tijdschrift voor alle liefhebbers van Taal- en andere Wetensweerdigheden; in twelf afl., van acht bl , in 8°. — Hasselt, M. Ceysens, Demerstraat, 11. — Prijs 1,25 fr. — 1 fr. voor de Studenten.* — 5de jaargang.

N° 10. — Limburgsch Nederlandsch : 10e Woordenzange. — Limburgsche Dichtveerdigheid. — De Koevermoete en de Raaskop. — Bijgeloovig Gebed. — Natuurlik Middel en Bijgeloof. — Uit Boeken, Brieven en Bladeren. — Observatorium of Weêrbake.

2. **Volk en Taal,** *Maandschrift over Gebruiken, Geschiedenis, Taalkunde, enz., uitgegeven door de Zantersgilde van Zuid-Vlaanderen. — Ronse, A. Courtin, Statie-Straat, 199. — Prijs : 2 fr. 's jaars ; — 1,50 fr. voor de Studenten.* — 2de jaargang.

N° 6. — Over de Zuid-Vlaamsche uitgangen *ie* en *ies*, *hie* en *hieds* (F. de Vos). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — Sint-Niklaasliedjes. (T. v. H.) — Spotzegsels (P. B.) — Raadsels (A. v. H.) — Jaakske met zijn fluitje (E. van Cauwenberghe). — Van Smidje Smee (T. van Heuverswyn). — Kapittel van Sint-Elooi te Eine. — Fransche tijd te Oudenaarde. Soldaten-Knevelarijen (K. van Caeneghem). — Spotrijmkes (T. van Heuverswyn). — Van alles (A. v. H.)

3. **Biekorf,** *dat is een leer- en leesblad, voor alle verstandige Vlamingen, verschijnende 24 maal 's jaars, ten prijze van 4 fr. — Brugge, Gebr. de Plancke, Sinte Clarastrate, 1.* — 1e Jaargang.

N° 1. — Voorboodschap. — Bietjes (Seraphijn Dequidt). — Per nosto lengo mespresado. Lou mège de Cucugnan (Guido Gezelle). — Sint Eewouds en nog Sint Eewouds capelle te Sint-Andries bij Brugge (Aug. Van Speybrouck). — Sinte-Kathrine- blommen (Ed. G.). — Mingelmaren.

N° 2. Lou mège de Cucugnan (Guido Gezelle). — Voetbrugge (Jan Craeynest). -- Sint Eewouds en nog Sint Eewouds capelle te Sint-Andries bij Brugge (Aug. Van Speybrouck.). Voorboodschap. — Roste Mane (Edw. Van Robays). — Mingelmaren.

4. **Volkskunde,** *Tijdschrift voor Nederlandsche folklore, onder redactie van Pol. de Mont en Aug. Gittée. — Gent, Ad. Hoste, Veldstraat, 44. — Prijs : 3 fr.* — Tweede jaargang.

N° 1. De Slapende Jongeling, door Dr Edm. Veckenstedt. — Vertelsels : 1. Jan Martin de Wildeman (A. Vermast). 2. Vertelsel om te doen schrikken. De Spookhand (Pol. de Mont). — Onze

Oude Liederen : 1. Meiplanting (P. d. M.). — Boekbeoordeelingen, door de Mont en Aug. Gittée. — Vragen en Aanteekeningen. — Boersche Grappigheid (P. d. M.).

5. Het Belfort, *Tijdschrift toegewijd aan Letteren, Wetenschap en Kunst. — Prijs 6 fr. Gent, A. Siffer, Hoogpoort, 52 en 54.* — Vijfde jaargang.

N° 1. — Hoogleeraar Jan David (H. Claeys.). — De Encycliek Libertas Prœstantissimum (Mgr Rutten.) — Louis Veuillot (E. Pauwels). — Atmosferoscopen (J. V. Helvoort). — De bespreking van het wetsontwerp over het hooger onderwijs (A. De Ceuleneer). — Twee Friesen te Brussel (Johan Winkler). — Een oud gelukzalig nieuwjaar (Dr Guido Gezelle). — Zesmaandelijksch overzicht (S. P.). — Vreugde en leed (Hilda Ram). — De aanbidding der Wijzen (Karel Quaedvlieg). Boekennieuws en Kronijk.

6. Het Davidsfonds, *Letterkundig en Wetenschappelijk Maandschrift Prijs : 1,25 fr. — Antwerpen, A. De Koninckx Lombaardevest 81.* — Tweede jaargang.

N° 12. — Frans-Xavier de Feller, door Mathot. — Boekbeoordeelingen : De Dood van Karel den Goede, door J.F. De Herdt. — Verstooten Geluk door Folkert. — Maria Almanak door K. L. — Scheurkalander. — Inhoudstafel.

7. De Student, *Tijdschrift voor het Vlaamsche Studentenvolk. — Prijs : 1 fr. — Leuven, Alf. Meulemans-de Preter, Muntstraat, 25.* — 10e Jaargang.

N° 1. — Vlaamsche Drukpers. — Oud Liedeken. — Aan onzen vriend De Beucker. — Aan een jongen Dichter. — Mane, Thekel, Phares. — Aan V. v. H. — Is Rodenbach de stichter der Studentenbeweging. ? — Mengelingen.

8. Folklore wallon — (Liége, Impr. H. Vaillant-Carmanne). —

Proefnummer. — Aux Wallons. — Spécimens de notre questionnaire : Jeux des mères avec les petits enfants. — Rondes. — Chant des trois Rois. — Contes populaires.

N° 1. — La Société du Folklore wallon. — Remerciements et conseils. — Notre questionnaire : I. Sorciers et Sorcières.— Comment on les reconnait. — Les sorciers qui se changent en bêtes. — Cauchemar. — Sabbat. — Pacte. — Tours des Sorciers. — Sorts et sortiléges. — Nouveaux adhérents. — A nos Collaborateurs éventuels !

La Tradition, *Revue générale des Contes, Légendes, Chants, Usages et Arts populaires, paraissant le 15 de chaque mois. Direction : M.M. Emile Blémont et Henry Carnoy. — Paris, aux bureaux de la Tradition, 33, Rue Vavin. — Prijs : 15 fr.* — 3e Jaargang.

N° 12. — La légende de Persée, par Henry Carnoy. — Le mois de mai (suite), par Joseph Defrechenx et Dr Guiseppe Pitré. — Chansons grecques III, par Antonin Proust. — Contes populaires de Lorraine de M. Emmanuel Cosquin. — Docteur Stanislas Prato. — Fonction sociale de la tradition, IV et fin, par Emile Blémont. — Le branle du paradis, par Charles de Sivry. — Les empreintes merveilleusses, IV, par Augustin Chaboseau, — The blue fairy-book, par Andrew Lang. — Marinette, poésie, par Gabriël Vicaire. — Contes populaires de l'Egypte ancienne, par Judith Gautiër. — Les Rosières, I par Joannès Plantadis. — Poésies semi-populaires, sérénade, par A.-L. Ortoli. — Livres de divination, par Jean Nicolaïdes, Emile Blémont. — Bibliographie, par Henry Carnoy, Raoul Gineste et Charles de Goffic. — Table des matières du Tome III de la Tradition.

The Journal of American Folk-Lore, *edited by Franz Boas, T. Frederick Crane, J. Owen Dorsey, W. W. Newell, General Editor. — Boston and New-York, published for the American Folk-Lore Society by Houghton, Mifflin and Cy.— Annual subscription S. 3,00 (= 3 dollars).*

Vol. II July-September 1889, N° VI. — 1. Notes on the Cosmogony and Theogony of the Mojave Indians of the Rio-Colorado, Arizona (John G. Bourke.) — 2. Omaha Folk-Lore notes (J. Owen Dorsey). — 3 Folk-Lore of the Pennsylvania Germans. — III. Tales and Proverbs. (W, J. Hoffman). — 4. Current Superstitions.— III. Weather-Lore (Fanny D. Bergen and W. W. Newell). — 5. The house that Jack built. (H. Pomeroy Brewster). — 6. English Folk-tales in America. — 7. Leaves from my Omaha note-book. (Alice C. Fletcher). — 8. Arab legend of a buried monastery. (H. C. Bolton). — 9. A Mohawk legend of Adam and Eve (A. F. Chamberlain). — 10. Waste-basket of words. — II. Folk-Lore scrap-book. — 12. Notes and queries. 13. Notes on the Folk-Lore of other continents. — 14. Bibliographical Notes : 1. Books. — 2. Journals.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.

Te BRECHT,

bij L. BRAECKMANS.

2e Jaar

1890

2de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VERTELSELS.

1. (11) Van drij Gebroers en hunne vijf Knechts.

De koning moest binnen vijf dagen ten oorlog varen, maar 't koninklijk schip was versleten en kapot.

Daar waren drij gebroers in dat land en die kosten danig goed schepen maken. De koning zond er 'nen bode naartoe om een schip te doen bouwen, en hij liet aan de timmerliê zeggen : « Als ge binnen de drij dagen een schip gereed hebt voor den koning, dan krijgt gij zooveel geld als éen van uliê dragen kan. » En de drij gebroers die vielen seffens te accoord met den bode. » Zoo gezeid, zoo gedaan ! » zeiden ze, en ze gongen er eene pint op zetten.

En 's anderendaags begosten ze al vroeg te werken, en tegen den noen, terwijl twee van de gebroers om berd waren, kwam er een oud wijf bij den andere, die nog aan zijn werk was.

« Timmerman, » zei het wijf, « geeft mij als 't u belieft uwen boterham ! » « Neen, dien krijgt gij niet, oude « zwosh, » zei de timmerman.

— « Ah ! ik krijg hem niet !.... Ehwel, eerdat er eene uur verloopen is, kapt ge in uw been ! »

— « Loopt naar de maan ! »

Het wijfke gong en, eerdat er eene uur verloopen was, kapte hij zijn been halt over.

's Anderendaags kwam het wijfke tegen denzelfden tijd terug, en 't vroeg aan den tweeden broer, die ook alleen aan zijn werk was :

« Meester, geeft mij uwen boterham ! »

— « Neen, du leelijke tooverheks, maakt maar dat ge weg komt ! Gij zijt het, die mijn broer in zijn been doen kappen hebt ! »

— « Ehwel, als ge mij uwen boterham niet en geeft, dan zult ge juist varen gelijk hij. »

—« Loopt naar den duivel als ge goesting hebt! Ge moet niet peinzen dat ik

bang ben van al die hekserij,want als ge eene hand naar mij durft uitsteken, dan kap ik ze rad af! »

En 't wijfke stak zijne hand uit en de andere wou kappen, maar hij kapte zijn been half over.

Daags daarop was de derde broer alleen op den werf aan 't timmeren, en daar ziet hij mij ook datzelfde scherminkel van een wijfken afkomen.

— « Geeft mij als 't u belieft uwen boterham, » zei het, « ik heb zoo 'nen honger ! »

— « Daar vrouwke, » zei de timmerman, « speelt hem maar binnen, en neemt ook wat van de eetwarijen die er bij liggen. »

En 't wijfke nam en at smakelijk. En als het zijne bekomste geëten en « danke » gezeid had, toen sprak het: « Voordat het avond is, zult ge met uw schip klaar zijn. »

En het werk gong vanzelf en de stukken, houten en berderen kwamen bijeen, ofdat ze gedragen wierden, en de timmerman docht niet anders of de kaboutermannekes werkten met hem mede.En eerdat het donker wierd, lag het schip in de reede gansch gereed, toegetakeld en geballast.

's Anderdaags 's morgens voeren de drij gebroers naar den koning zijn kasteel. Toen ze pas aan 't varen waren, kregen ze 'nen man in de oog, die op den oever 'nen stannaat (1) aan 't wringen was voor 'nen band.

« Kunt gij dat ? » vroegen de drij gebroers. — « Zooals gij ziet, » antwoorde de man. — « Als ge met ons meegaat, dan krijgt ge zestien en halven en den kost. » « Ja 'k, » zei de man, en hij voer mee.

Wat verder zagen ze er eenen met zijne oor tegen den grond liggen.

« Wat doet gij daar ? » vroegen de drij. — « Luisteren, ofdat mijn koren nog niet aan 't schieten en is. » — « Kunt gij dat hooren ? » — « Ja, maar ik hoor dat het nog maar begint te kiemen. » — « Wilt ge met ons mee ?... Ge krijgt zestien en halven en den kost. » — « Ja ik, » zei de man, en hij voer mee.

Toen zagen ze 'nen jager die zijne beenen aan 't bijeenbinden was.

« Waarom doet gij dat ? » vroegen de drij gebroers. — « Wel, » zei de jager, « deed ik dat niet, ik liepe al de hazen en reebokken voorbij. » En hij voer ook mee voor zestien en halven en den kost.

Wat verder zagen zij 'nen man met eene pijp in zijnen mond, op den waterkant zitten.

« Wat doet gij daar ? » — « Ik ben aan 't smoren. » — « Jamaar, wij zien geenen rook uit uwen mond komen ! » — « Ik smoor al zeven jaar, en niemand heeft ooit rook van mij gezien. » — « Wilt ge met ons meevaren ?.... Ge krijgt zestien en halven en den kost. » — « Ja ik, » zei de smoorder.

Toen zagen zij 'nen man die de muggen van 'nen toren schoot. Hij had al

(1) *Stannaat* is de verbasterde uitspraak van *Standaart, Standaard,* d. i. meulenstander, meulenboom, meulenas, bij Kiliaen. L. *axis molaris.* J. C.

zijne tesschen reeds vol muggen zitten en nog 'nen grooten zak daarbij.

« Wat doet gij daarmee ? « wierd er hem gevraagd. — « Later laat ik die allemaal ineens vliegen,» antwoordde de schutter. Zij boden hem ook zestien en halven en den kost en hij voer mee.

Nu hadden ze volk genoeg, en ze kwamen bij den koning om hunnen loon, maar de koning had hun schip niet meer vandoen, want 't was weer vrede.

« Jamaar, dat gaat er alzoo niet, » zeiden de broeders, « we hebben wij ons geld eerlijk verdiend. » — « Ehwel, » zei de koning daarop, « die van uliê het beste loopen kan, die moet tegen mijnen knecht oploopen ; en als ge wint, dan krijgt ge 't geld. »

« Jager, » zeiden de gebroers, « doet gij den knecht van den koning eens verlieren ! »

En de jager en den koning zijne knecht tegeneen aan 't loopen !... Ze waren al 'k weet niet hoelang weg, en ze bleven weg. De drij gebroers kregen er kranke zinnen op en ze zeiden ondereen : « Onze man zal verspelen, want hij blijft te lang achter. »

« Ik zal eens luisteren, » zei de luisteraar, « ofdat hij nog niet af en komt » En hij lei hem met zijne oor tegen den grond. « Ehwel, hoort gij iets van hem ? » vroegen de drij. — « Hij ligt op den weg op 'nen ezel te slapen. Hoe hem nu wakker gekregen ? »

« *Da* 's minder *as niks*, » zei die de muggen van den toren schieten kost, « 'k zal *ek-ik* hem wel wakker schieten ! »

Hij nam zijnen boog, schoot en pang !... de looper tuimelde van den ezel af. Hij sprong op en liep uit al zijne kracht voort om den verloren weg in te halen, en hij weerde hem zoo dapper, dat hij lang vóór den knecht van den koning aankwam.

De prijs was gewonnen. Zij gongen dan het geld in zakken doen, en ze mochten er zooveel van meenemen, als de sterkste dragen kost.

Die 'nen stannaat voor 'nen band wringen kost, lei 'nen zak op zijnen kop en twee op zijne schouders, en toen nam hij er nog twee voor handstokken. Zoo geladen gong hij het schip op, dat zij ook houden mochten.

« Maar dat gaat een beetje over zijn hout ! » riep de koning, en hij deed al zijne soldaten bijeenkomen. « Achtervolgt ze, » riep hij, « en pakt al hun geld af ! »

En de soldaten liepen naar den oeverkant, maar als ze daar stonden, schietensgereed, toen deed de muggenschieter al zijne tesschen en zijnen grooten zak open, en de muggen vlogen met millioenen naar de soldaten en staken ze half doof en blind. En de smoorder liet den rook vliegen, dien hij al zeven jaar bewaard had, en daar kwam eene groote, heel groote wolk smoor uit zijnen mond, en de soldaten versmachtten er allemaal af.

En de drij gebroers voeren met hunne mannen weg en, als ze niet uitgescheeden zijn met varen, dan varen ze nog.

Gehoord te *Begijnendijk*. GULDENVLIES.

AANMERKINGEN. — Van dat merkweerdig vertelsel lazen wij twee varianten in *Volk en Taal*, 1en jaarg., éene in Am. Joos' *Vertelsels* en éene, getiteld *Van de zeven Winnaars der Koninginne van Missisipi*, in *Volkskunde*, 2de jaargang.

1. In de eerste lezing in *Volk en Taal* is er spraak van vier broeders die één voor één op reis gaan om 'nen grooten diamant te winnen. De oudste broeder ontmoet een oud ventje, en wordt er door verslagen. De twee volgende varen evenzoo, maar de jongste, een onnoozele, krijgt van het oud manneken een schip, waar hij zijne reis mee voortzet. Hij komt tegen : 1° eenen man die met zijne beenen bijeengebonden ligt; 2° eenen die zeer verre hooren kan; 3° eenen die door zijn een neusgat blaast en 'nen meulen draaien doet die 300 uren wijd staat ; 4° eenen reus die groote boomen uit den grond rukt en er een hevig vuur van stookt. Hier worden door de koning *twee* proeven gesteld, eerdat hij den schat afgeeft: 1° tegen zijnen hardlooper winnen, 2° drij dagen in 'nen heeten oven zitten. De reus gaat in den oven, en die met zijne beenen bijeengebonden lag, wordt tegen 's konings looper gezet. De luisteraar hoort dat hij onderwege in slaap gevallen is, doch de blazer blaast hem wakker. Door den koning achtervolgd, die spijt heeft den diamant afgestaan te hebben, blaast de man met de sterke longen al de soldaten in 't water.

2° In de tweede lezing maakt het oud manneke geen schip, maar wijst den kortsten weg aan den jongste, nadat hij beurtelings diens drij broeders verslagen heeft. De onnoozele huurt de volgende knechten : 1° eenen hardlooper ; 2° eenen luisteraar ; 3° eenen schutter die eene vlieg heure vleugels afschiet op 300 uren afstand, 4° eenen smoorder, die den rook bewaart, 5° eenen jongen kerel die aan 't bollen is met meulensteenen. — Dezelfde proef als in de variante van Begijnendijk.

3. De variante in Am. Joos' *Vertelsels* spreekt van *zeven* wondere mannen : 1° van 'nen man, geladen met twee zware eiken ; 2° van eenen de schudt en heeft van de koude en zeven winters in zijnen zak heeft zitten ; 3° van 'nen luisteraar die 50 uren verre hoort ; 4° van 'nen looper, wiens beenen bijeengebonden zijn ; 5° van 'nen scherpschutter met 'nen boog van 5 meters lang ; 6° van eenen die met zijne tanden grachten en slooten graaft, en eindelijk, 7° van 'nen man die, met eens te drinken, de zee 'nen meter zakken doet. — Dezelfde proef. De luisteraar hoort dat de looper op den grond te slapen ligt, met zijn hoofd op een stuk hout ; de scherpschutter schiet het hout weg. De koning achtervolgt hen met zijn leger. De graver delft met zijne tanden eene groote diepte, de drinker spuwt ze vol met het water dat hij uit 'nen naasten stroom gedronken heeft ; het leger baadt door het water, doch de vriezer laat eenen winter uit zijnen zak, en de koning zit met zijne soldaten in 't ijs vast.

4. In het vertelsel, meegedeeld door *Volkskunde* is er geene spraak van 'nen schat, maar van de koningin te winnen. Behalve de schepschutter, de luisteraar, de hardlooper, de sterke reus en de drinker, die wij reeds in de andere varianten aantroffen, zien wij hier nog een ander personnaadje optreden, namelijk een eter die door onverzadelijken honger gedreven, genoodzaakt is eerde te vreten.— *Drij* proeven : 1° tegen 'nen dienaar der koningin eten ; 2° tegen 'nen anderen dienaar drinken, 3° tegen de dienaresse der koningin loopen.. De proeven gelukken en daar de koning de koningin niet wilt afstaan, neemt de reus het paleis met koningin en al op zijne schouders en men gaat er mee op de vlucht. Het vertelsel eindigt met de dood van den koning, die door den reus verslagen wordt, en.. de koningin is gewonnen.

JOZ. CORNELISSEN.

Dierenvertelsels.

2. (12) De twee Honden.

Een pachter had nen hond gekocht, en hij lei hem aan den band. Dat stond

de arme beest niet wel aan. Zij zou veel liever los en vrij geloopen hebben, als den heelen tijd, met band of keting rond den nek, in of voor haar kot liggende, het erf van den meester te bewaken.

De hond was 't spel beu, al eer het begost; hij wrong, trok en beet dan ook zoolang en zoo hard, dat hij eindelijk losgeraakte, en reep ! hij was de gaten uit.

Nu was hij vrij, vrij als de vogel in de lucht! Hij liep, sprong en baste, en was ja zoo gelukkig als hij 't maar wenschen kost. Maar ziet, na eenigen tijd wierd hij ruig van pels, vuil en verwilderd van uitzicht en op den duur zoo mager als eene graat. Dat gaf me ook geen wonder, want hij gong zoo dikwijls slapen, zonder dat hij zijnen dansenden beer had kunnen stillen !

't Gebeurde eens dat hij al snuffelende aan eene hoeve kwam, waar een schoone bandhond lag. Hij ging er bij en had er spoedig kennis mee. Hij vertelde dan zijne lotgevallen en prees zijne vrij- en blijheid; maar hij liet toch 'nen diepen zucht, als hij de welgevulde schotel nevens het kot van zijnen makker zag staan.

De bandhond had geene woorden genoeg om zijn gerust en zorgeloos leven te beschrijven. Drijmaal daags wierd zijne schotel gevuld, en 't was geen arme-menschenkost zulle ! Verder niets te doen als daar maar liggen luierikken; als de meester kwam, met den steert kwispelen en vriendelijk blaffen; kwam er nochtans een vreemde, dan moest hij zijne tanden laten zien en bassen, om de huisgenooten te verwittigen. Voorwaar, beter leven kost hij niet wenschen, en hij ried zijnen makker aan het ook maar eens te beproeven. Dan zou hij ook vet worden, 'nen fijnen pels krijgen, en er wat fatsoenlijker worden uitzien.

Onze vluchteling was bijna omgeklapt, maar daar viel zijne oog op den nek van zijnen kameraad. « Wat is dat daar voor eene kale plek aan uwen hals ? » vroeg hij hem. — « Och ! dat is niets, » zei de andere, « dat komt van den band dien ik rond mijnen hals draag. In den beginne voer mij dat geweldig, maar nu ben ik er aan gewoon. » — « Zoodat gij voor uwe volle schotel uwe vrijheid verruild, en 'nen kalen nek gekregen hebt », zei de magere hond, « neen, neen,

« Liever vrij en geen eten,
Als 'nen vollen buik en eene ijzeren keten ! »

En op één, twee drij was hij den werf af en aan 't loopen zoo hard hij kost! En als hij niet opgehouden heeft, dan loopt hij nog.

Antwerpen. J. B. Vervliet

KWELVERTELSELKES.

1. (13.) Een Vertelsel zonder einde.

Daar was eens een schaapherder die veel, o zooveel schapen had. Hun getal was zoo groot, zoo groot, dat hij er zeker wel 100,000 tellen kost.

Om aan al die schapen voedsel te geven, was er veel weiland noodig, maar iederen keer wierd het op korten tijd kaal gefret.

De schaapherder begost dan voor hongersnood te vreezen, want hij wist niet meer waarhenen.

Daar schoot hem eensklaps te binnen, dat hij in zijnen jongen tijd, nog in de streek geweest had, waar hij nu zijne schapen hoedde. Niet verre van daar moest hij eene lange, smalle brug, over een heel diep waterke vinden, en daarachter onafzienbare weiden, waar het malschte en sappigste gras bijkans tot eene manshoogte opschoot.

Hij trok dan met zijne schapen verder, en eerdat de avond begost te vallen, had hij de brug bereikt.

Dat was me goed, maar de brug was zeker eene halve uur lang, en daarbij zoo smal en zoo dun, dat er maar één schaap seffens overkost.

Daar het nog al 'nen heelen tijd zal lijden, eerdat de herder met al zijne schapen over de brug zal zijn, zoo moet ge *voor den oogenblik* maar wat geduld hebben; als ze er allemaal over zijn, zal ik voortvertellen.

(*Antwerpen.*)

2 Daar kwam een verken en een hin,
Mijn vertelselken is in 't begin;
Daar kwam een verken en een kalf,
Mijn vertelselken is half;
Daar kwam een verken met 'nen langen [snuit,
En mijn vertelselken is uit. (1)
(*Aarschot.*)

3. Daar kwam een boer met een kind,
En 't vertelselke begint;
Daar kwam een boer met een kalf,
En 't vertelselken is half;
Daar kwam 'nen boer met een fluit
En 't vertelselken is al uit. (2)
(*Leuven.*)

4. Ik ga(an) u iet vertellen
Van Peeternellen.
Ge moogt het niet verklappen,
Of ik zal op uw neuske lappen.
Daar zat 'ne pier in 't gers
En hij zong, en hij zong,
Dat de zeever uit zijn bakkes sprong.
Was dat geene kwade pier,
Dat hij zijn bakkes niet toe en hiel(d)? (3)
(*St-Antonius-Brecht.*)

J. B. VERVLIET.

KERST- EN NIEUWJAARSLIEDEKENS.

(Vervolg van bl. 25, 1ste jaargang.)

1. Noewejaorke lente
Bakt 'ne(n) koèk van krente(n),
Bakt 'ne(n) koèk van buildenbrood
En gooit hem mer in mijne(n) schoot. (4)
(*Brecht.*)

2. Noewejaarke zoete,
't Verken heeft vier voeten,
Vier voeten en 'nen steert:
Ik zijn nog wel 'nen noewejaar weerd. (4)
(*Brecht.*)

(1) Meegedeeld door den *Vlaamschen Broederbond.*
(2) id. door den Heer Is. V. d. V.
(3) id. door den Heer Joz. Cornelissen.
(4) id. door den Heer J. Michielsen, Brecht.

3. Met dezen Nievejaore
Tapt e pin(t)ke ve(r)sch,
Mijn koei die es gestörven,
Me pièid (= peerd) staot op de baon,
Dao(r)mee ben ik bedörven
Met dezen Nievejaor. (1)
(*Aarschot.*)

4. Zoete naam Jezus uitverkoren,
In 't stalleken is hij geboren
(Van) eene zuivere maged klaar;
Opdat wij zouden leeren
Van zonden tot deugden te keeren,
Al met dezen zaligen Nieuwejaar.
(*Rotselaar.*)

5. *a*) Devote ziel die God mint bovenal,
Komt en ziet wie dat hier leit in dezen stal.
Het is de Zoon al van den grooten God,
Geboren bij de beesten in een kot,
Ja, en al zonder deur of slot.

—

b) De Allerhoogste leit hier op het strooi,
De Zoon des Menschen op een bussel hooi.
. . . .
. . . . ? (2)
Ja, en zoo wordt er zijn rijk aanzet.

c) Maria, moeder ende maagd,
Aan heur borst het kindje Jesus laaft.
Zij laat het zuigen van haar hertebloed,
Zij zingt een lièke met een rein gemoed :
Nij, nij, nij, nij, nij, nij, nij, kindje zoet.

—

d) Daarbij staat Jozef, de heilige man,
Hij dient de Moedermaagd alwaar hij kan;
Hij klieft het hout, hij roert de pap, hij legt
[een vuurken aan,
Ja, het wordt al door hem gedaan
Ja, in het schijnen al van de maan.
(*Rotselaar.*)

6. Met deze slechte tijden,
Wij komen om nieuwejaar.
En is er wat te krijgen?
Wij zingen al hier en daar.
En al die niet gaan zingen,
Die pei(n)zen op andere dingen,
De meisjes principaal,
Pei(n)zen op geenen nieuwejaar.
(*Omstreken van Haacht.*)

7. Oudejaar,
Sukkeljaar,
Lam en krom,
Doof en stom.
Jaag wat meer, je lure klok,
Eerst 'en borrel, eerst 'en slok;
Zeg, weet gij 't al,
Wat het nieuwe u brengen zal? (3)
(*Gelderland.*)

8. Liene Moeike, ik koom klagen,
Mijne moeder laat mij thuis alleen;
Zij is ook naar Bethleëm dragen,
In tranen en geween.
't Is klaar,
Voorwaar,
't Is met dezer tijden
Om te verblijden,
Al in het zalig Nieuwejaar.

—

Pee de Pinter zal bij een riviere,
Met zijn klein keteltje op zijnen schoot;
Hij wou ook gaan feestdag vieren :
In zijn schapraaiken en was geen brood.
't Is klaar,
Voorwaar, enz.
(*Rotselaar.*)

9. Rooze — roozeblommeken
Wie ligt daar in dat kommeken?
Een klein kinneken klein.
Wie zal dat kinneken kussen,
Met zijnen roozemond?
De Hemel is gesloten
Van over vijf duizend jaar.
Hij moet er wederom open
Met dezen zaligen Nieuwejaar.
(*Langdorp.*)

10. Op het veld daar stond 'nen herder,
En daar kwam 'nen engel aan,
En hij kwam allengs al bijder
En tot op dezelfde baan.
En Maria met al heure schapen (*sic*)
Kwam er vreugd en blijdschap rapen,
Blijdschap in 't openbaar
Een zalige Nieuwejaar. (*Langdorp.*)

(1) Meegedeeld door den *Vlaamschen Broederbond* van Aarschot.
(2) Welk is het derde en het vierde vers?
(3) Meegedeeld door den Heer Alf. Harou, Antwerpen.

11. 't Was op eenen nieujaaravond,
Den bakker sloeg zijn wijf,
Al met de heete pale
Zoo deerlik op heur lijf.
Wat ga me den bakker geven
Al voor zijn nieuejaar ?
— Een kinneken in de wiege,
Met schoon gekrinkeld haar.
Hoe ga me dat kinneken heeten ?
— Jan Battiste,
Suiker in de kiste,
Vleesch in de pot;
Jan Battiste is toppezot. (1)
(*Oostcamp, nevens Brugge.*)

N° 11 en 12 te vergelijken met bl. 3 en met n° 8 bl. 27 van den eersten jaargang.

12. Op eenen oujaarsavond,
Den bakker sloeg ze' wijf,
Al met de heete pale
Zoo deerlijk op haar lijf.
Wat zullen we den bakker geven,
Al voor zijn nieuwejaar ?
Een kindjen in de wiege
Met schoon gekreukeld haar.
Hoe zal men dat kindje heeten ?
Joosje uit de keete,
Joosje uit den roggenentrog,
Wil je gaan kijken,
Het zit er nog.
Het zat er aan de tafel
En kreeg een stukje wafel,
Het zat er in een hoekje
En kreeg een stukje koekje,
Het zat daar op den zoldertrap
En 't kreeg een grooten schop onder ze gat.(2)
(*Aardenburg*, Zeeland.)

---

13. 1) Eén is er, één in Jesum-Christum,
In het openbaar
Met Jesus zullen wij vroolijk zijn,
Met dezen zaligen Nieuwejaar.
—
2) Twee zijn er, twee tafelen Moyses
En ééne Jesum-Christum
In 't openbaar.
Met Jesus, enz.
—
3) Drij zijn er drij, de drij Patriarken,
De twee tafelen Moyses
En éene Jesum-Christum
In 't openbaar.
Met Jesus, enz.
—
4) Vier zijn er, vier, de vier Evangelisten,
De drij Patriarken, enz.
—
5) Vijf zijn er, vijf, de vijf wonden Christi,
enz. —
6) Zes zijn er zes, de zes kruiken water en wijn,
Die van den Heer geschonken zijn.
Vijf wonden Christi, enz.
—
7) Zeven zijn er, de zeven Sacramenten,
De zes kruiken water en wijn, enz.
8) Acht Zaligheden.
9) Negen Koren der Engelen.
10) Tien Geboden Gods.
11) Elf duizend Maagdekes.
12) Twelf Apostelen, *enz.*
(*Rotselaar.*)

14. Herderkes van buiten,
Lustig op de been !
Met trommels en met fluiten,
Trokken we recht naar Bethlehem,
Te Bethlehem is geboren
De groote God van al,
Die het leven heeft genomen
In eenen armen stal.
Ik heb hier nog drij eikens,
Warm in den nest;
Ik heb hier nog een schaapken,
Het is zoowel gemest ;
Ik heb hier nog een vlaaiken
In mijn korfken staan,
Om u te vereeren,
Kindeken teere.
Laat ons gaan.
(*Vroeger te Aarschot*)

15. Herderkes van buiten,
Spoedt u op de been,
Met trommels en met fluiten,

---

(1) Opgenomen door A.-J. Witteryck.
(2) Meegedeeld door den Heer A. D. C., Gent.

Recht naar Bethlehem.
Want daar is geboren
De God van al,
Die ons het leven
Heeft gegeven
In den stal. (*St-Antonius.*)
16. O sterre, gij moet er zoo stille niet staan,
Gij moet er met ons naar Bethlehem gaan;
Naar Bethlehem, die schoone stad,
Daar Maria met heur klein kindeke zat.
Het klein kindeken had er zoolang geleefd,
Als 't Hemel en aarde geschapen heeft.
Wij kwamen al voor Herodes zijn deur,
Herodes de Koning kwam zelver veur.
Hij sprak met een valscher hert :
Waarom ziet er de jongste van drijen zoo [zwert ?
— Hij is er wel zwert, maar hij is er bekend,
Het is er de Koning van 't Moorenland.

Joz. CORNELISSEN.

WANGELOOF, VERZAMELD TE ANTWERPEN.

1. Wanneer ge eene ster ziet rijzen, dan moet ge eene belofte doen ; laat ge dat na, dan zal u ongeluk overkomen.

2. Vrijdags onder eene leer doorgaan, brengt ongeluk aan ; gaat gij er op 'nen anderen dag onder door, dan moet ge eene belofte doen.

3. Die den lesten boterham van de tafel neemt, zal ongetrouwd blijven.

4. Het ongeluk dat u op Nieuwjaarsdag overkomt, zal u heel het jaar bijblijven.

5. Zijne schoenen op de tafel zetten is eene oorzaak van twist in het huishouden.

6. Eenen spiegel breken veroorzaakt zeven jaar ongeluk.

7. Een dubbel huwelijk in ééne familie brengt ongeluk aan een der twee huisgezinnen.

8. Die van een koppel jonggetrouwden het eerst in het bed treedt, zal onfeilbaar eerst sterven.

9. 's Nachts 'nen haan hooren kraaien is een slecht voorteeken.

10. Aan een meisje, wiens vrijer onstandvastig is, geeft men den volgenden raad : « Doet eene keers of eene *bougie* branden en steekt er met spelden in ; de onstandvastige minnaar zal onophoudelijk gefolterd worden, en hij zal niet nalaten tot u terug te keeren. »

11. Het dwaal- of stallicht is de dolende ziel van een kind dat zonder Doopsel gestorven is. Indien het u 's nachts achtervolgt, zegt dan : « Ik doop u in den naam des Vaders, en des Zoons en des H. Geestes, » en het zal oogenblikkelijk verdwijnen. (*Vrglk. nr 9, blz. 44, 1e jaarg.*)

(Wordt voortgezet.)

Alf. Harou.

LIEDEREN.

1. (3.) De Dood van Bazel.

1.

Als ik een frissche jonkman was, } *bis,*
Trouwde ik een stokoud wijf.
Ik had ze nauw drie dagen,
Di, da, dagen,
Of ik haatte 't leelijk wijf (*bis*).

2.

Toen ging ik naar het kerkhof toe } *bis.*
En 'k bad de lieve dood :
« Ah ! lieve dood van Bazel,
Bi, ba, bazel,
Ik ben mijne oude moê (*bis*). »

3.

En als ik weer naar huis toe kwam, } *bis.*
Vond ik mijn oude dood;
Ik nam mijn peerd en wagen,
Wi, wa, wagen,
En 'k voer mijn oude voort (*bis*).

4.

En als ik aan het kerkhof kwam, } *bis.*
Was daar een graf gemaakt.
O dragers, draagt ze zachtjes,
Zi, za, zachtjes,
Opdat ze niet ontwaak*t* (*bis*).

5.

Dekt toe, dekt toe, dekt immer toe, } *bis.*
Mijn oude, booze wijf;
Zij heeft haar levensdagen,
Di, da, dagen,
Geplaagd mijn jonge lijf (*bis*).

6.

En als ik weer naar huis toe kwam, } *bis.*
Vond ik mijn huis in rouw;
Ik wachtte geen drie dagen,
Di, da, dagen,
Of ik koos een ander vrouw (*bis*).

7.

Het jonge wijf dat ik verkoos, } *bis.*
Dat sloeg mij iedren dag.
Ach ! lieve dood van Bazel,
Bi, ba, bazel,
Hadde ik mijne oude nog ! (*bis*). (1)
(*Antwerpen, Herenthals*).

GRAFSCHRIFTEN.

Op den grafsteen van Willem van der Marck, het beruchte « Everzwijn der Ardennen, » stond, vertelt men, het volgende opschrift :

Hier ligt van der Marcken.
Hij leefde als de beest
En storf gelijk een varken.

Op het graf van 'nen koster die doodbleef onder den klepel der klok, kon men vroeger lezen :

Hier ligt Jan Lepel
Hij leefde van de klok
En stierf van den klepel.

Grafschrift op den zerk van eene oude jonge dochter aan de kanten van Meerbeek (?) :

Dat ik niet ben getrouwd,
Dat heeft mij nooit gespeten;
Maar dat men 't mij nooit heeft gevraagd,
Dat zal ik nooit vergeten.

Op den zerk eener grafelijke familie las men :

Hier ligt de helft van zesse,
De comte en zijn comtesse;
Nog een klein comtje daarbij,
Hier liggen de comten alle drij.

Een man die lange jaren met eene booze vrouw geplaagd was geweest, liet na hare dood het volgende schrift op heur graf zetten :

(1) Wie deelt ons de wijze mee?

Hier ligt begraven mijn vrouw Margriet,
Voor haar bidden en doen ik niet :
Is ze in den Hemel, dan hoeft het niet;
Is ze in de hel, dan baat het niet;
Wordt ze in 't vagevuur wat gevaagd,
Z'heeft me in dit leven genoeg geplaagd.

Meegedeeld door verschilligen: J. C.

SPOTGEDICHTEN.

Jodenlied.

Eén is onze God,
Robbedobbedob.
Twee tafelen Moyses,
Robbedobbedob.
Drij zijn onze vaderen,
Abraham, Isaac, Zwavelstok,
Robbedobbedob.
Vier zijn onze moederen,
Sara, bika, baka, bina,
Robbedobbedob.
Vijf zijn Moyses knechtjes,
Budelbos en bilderidderon,
Robbedobbedob.
Zes zijn Sara's buren,
Keldergat en laptiti,
Robbedobbedob.
Zeven zijn ons neven,
Samson, Heli, Gederederon,
Robbedobbedob.
Acht zijn onze koningen,
Saül, David, roodkoolzak.
Robbedobbedob.
Negen zijn ons priesteren,
Pirruwit en mirotti,
Robbedobbedob.
Tien zijn ons profeten,
Daniël en knakkersvel.
Robbedobbedob.

(*Hoogstraeten*). J. MICHIELSEN.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

4. In de omstreken van Ronse laten de boeren met Lichtmis eene keers wijden, steken ze aan en laten eenige druppels was in eene kom water lekken. Nemen deze druppels den vorm aan van tarwegranen, van rogge- of van haverkorrels, dan is dit een teeken dat het jaar gunstig zal zijn voor het aankweeken van de plant, waarvan de granen de meeste gelijkenis met de wasdruppels vertoonen. — Is iets dergelijks in Oud-Brabant bekend ?

5. Legt men in de Kempen, in geval van ziekte, ook een bundeltje strooi aan den voet van eenen boom, waar een *kapelleken* of een heiligenbeeldje aan hangt ?

6. *Inhalen van den oogst.* Welke gebruiken en vermakelijkheden zijn u daar omtrent bekend ? — Kent gij geene oogstliederen ?

7. *Loting.* Welke bijgeloovige middelen zijn u bekend om bij de loting een gelukkigen nummer te trekken ?

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten.** — 5e *Jaargang.* — N° 11. — Limburgsch Nederlandsch : 11e Woordenzange. — Over « Het Roermondsch Dialect ». — Uit Boeken, Brieven en Bladeren : Li piou et l' pouce. — Observatorium of Weêrbake.

N° 12. — Limburgsch Nederlandsch : 12e Woordenzange. — Limburgsche Dichtveerdigheid : a) Spotrijmkens; b) Zegselkens; c) Gebedekens. — Spotzegsels : De Schepenen van Eis. — Onze koperen Bruiloft. — 't Jaargebed voor 't jaar O. H. 1889.

2. Volk en Taal. — *2e Jaargang.* — N° 7. — Kersttijd-gebruik (R. Ghequière). — Bijdrage tot den algemeenen Nederlandschen taalschat. (A. Van Heuverswyn). — Koekebak (E van der Stockt). — Nieuwjaarliederen (J. Branders en An). — Drij Koningen (P. Bernard). — Sterreliedje (K. van Caeneghem). — Van den Vos en den Beer (K. van Damme). — Waarom de Walen geen Vlaamsch en willen leeren (R. Ervinck). — Een aardige lessenaar (F. de Vos). — Na den veldslag van 1708 (X.). — Veroordeeling eens tooveraars in de XVIIe eeuw. — Kruisgebruiken (A. v. H.). — Van alles.

3. Biekorf. — *1e Jaargang.* — N° 3. — Doodsbericht. — Het schuimwoord Medaille (Guido Gezelle). — Van Vlaenderen (Jan Craeynest). — Schrijftale (Biekorf). — De Bietjes. — Verdietsching van een Italiaansch Dichtselke (Guido Gezelle). — De Rake en de Vorke (V. D. M.) — De Valia Capitan. — Oorkondschap. De zerk van Staas De Lanoy. — Mingelmaren.

N° 4. Confilie-de-Greyn (Joseph Samyn). — Kruikoeke (Guido Gezelle). — De verlatene kerke (Seraphijn Dequidt). — Fransch Vlanderen (Johan Winkler). — Mingelmaren.

4. Volkskunde — *3e Jaargang.* — N° 2. — Onze Vlaamsche « Componisten » ofte Liedjeszangers, door Pol de Mont. — I en II. — Kinderspelen : Het spel van Kanonike (Aug. Gittée). — Boekbeoordeeling (Bespreking over *Les livres de Divination,* van Jean Nicolaïdes, door Aug. Gittée). Vragen en Aanteekeningen.

5. Het Belfort. — *Jaargang.* — N° 2. — I. Hoogleeraar Jan David. Vervolg (H. Claeys). — II. Van de Taal en de Letterkunde der Noordmannen (V. Van de Kerckhove). — III. De Encycliek Libertas Præstantissimum. Vervolg (Mgr Rutten). — IV. Het Vlaamsch in de Kamers (A. De Ceuleneer). V. De eeregraven van Jan-Frans Willems en van Karel-Lodewijk Ledeganck te Sint-Amandsberg (D.). — VI. Eerweerde Heer De Monie. — VII. Het Wijdingsfeest (Dr H. Claeys, pr.). — VIII. Winter (E.-H. B.). — IX. Boekennieuws en Kronijk.

6. Het Davidsfonds. — *3e Jaargang.* — N° 1. — De Kasten in Indië (K. Lecoutere). — Boekbeoordeelingen, door Herman Druyts, D. V., D. H. en D. K. — Letternieuws (Folkert). — Sterfgevallen (Folkert).

7. Folklore wallon. — *Proefnummer* (N° 3). — La société du Folklore wallon. — Avis. — Prochaine assemblée et souper. — Nouveaux adhérents. — Notre questionnaire. — I. Sorciers et sorcières (z. N° 2). — II. Chansons d'amour. Louison. — III. Contes. Le roi et ses trois filles. — La belle aux cheveux d'or. — Marèy è Jankè (Marie et Jeanquet).

8. La Tradition. — *4e Jaargang.* — N° 1. — Le Folklore en Angleterre I. (Thomas Davidson). — Notes de voyages en Orient. I. (René Stiébel). — Le mois de mai. XII. (Dr Giuseppe Pitré). — Un livre d'oraisons manuscrit (Antoni Delannoy). — Les empreintes merveilleuses. V. (Augustin Chaboseau). — La-haut sur la montagne, chanson et mélodie (Charles de Sivry). — Les Rosières. II. (Joannes Plantadi). — Les guerrières de Flandre. II (A. Desrousseaux). — Les démons de Bourg Saint-Pierre en Valais (Henry Correvon). — La tradition française en Allemagne. II (A. Eschenauer) — La complainte de Sainte Cathérine (Noel Selter). — Les enrhumés qui vont à Saint-Gueurlichon (Achille Millien et Armand Beauvais). — Ballade. (Poésie de Augustin Nicot) — Contes populaires du Hainaut. VI. (Jules Lemoine) — La fête de Noël. XVIII et XIX. (Henry Carnoy). Taprata, devinette provençale (Dr. Bérenger-Féraud). — La fille fière, récit berrichon (Gabriel Echaupre). — Bibliographie (Besprekingen over werken van V. Franco, A. Rolland de Denus, ? Armand Sinval, Alcius Ledieu, door Henry Carnoy). — Mouvement traditionniste.

9. The Journal of American Folk-Lore. — Vol. II. October-December, 1889. N° VII. — 1. Huron Folk-Lore. II. The Story of Tijaiha, the Sorcerer (Horatio Hale). — 2. The Story of the bear and his Indian wife. (James Deans). — 3. Onondaga tales. — II. O-kwen-cha, or Red Paint. (W. M. Beauchamp). — 4. Ponka and Omaha songs. (J. Owen Dorsey). — 5. Additional notes on Onondaga Witchcraft and Hon-do-î. (W. M. Beauchamp). — 6. Onondaga superstitions (De Cost Smith). — 7. The great Mosquito. (W. M. Beauchamp). — 8. Tsimshian proverbs. (Mrs O. Morison). — 9. Legends of Iowa (S. W. Weippiert). — 10. Contributions to the Folk-Lore of New-England. (John Mc. Nab Currier). — II. On the Eastern shore (Ms Fanny D. Bergen). — 12 Some words on thief talk. (William Cumming Wilde). — 13. Notes and queries. — 14. Record of American Folk-Lore. — 15. Bibliographical Notes. — I. Books. — 2. Journals. — 16. Officers and members of the American Folk-Lore society. — 17. Index.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

3de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSGEBRUIKEN.

2. (11.) Het Overhalen van 'nen Boer.

Onder de oude gebruiken die in de Kempen stand gehouden hebben, is het overhalen van den boer zeker een der merkweerdigste.

De huur of de pacht der hoeven en boerderijen eindigt te Brecht en in het omliggende met Kerstmis. (1) Wie dan eene andere hoeve gehuurd heeft, verlaat de zijne rond dien tijd. Is de dag van het vertrek daar, dan komen zijne nieuwe geburen met kar en peerd om den boer over te halen, met zijn huisgezin en al wat hij bezit. Op voorhand hebben de meiskes van de gebuurte eene huifkar versierd met bloemen, strikken, linten en vaantjes van gekleurd papier. Dat alles steekt geweldig af op de sneeuwwitte huif der *schoonkâr*, zooals men die noemt. Deze huifkar is bestemd voor de vrouw van den boer en hare kleinste kinderen. De stoet bestaat gewoonlijk uit tien, ja somwijlen wel uit twintig karren. Daar waar de zaak haar volle beslag heeft, zijn ook de peerden versierd met vaantjes en strikken en heeft elke voerman eene roos op klak of hoed. De huifkar of liever de « schoonkar » rijdt voorop, gevolgd door al de meiskes uit de buurt die onderweg, al dansende en springende, het volgende gelegenheidslied zingen :

Zoo 'ne(n) boer is geld weerd,
Zoete lieve gareltjes (?) ;
Zoo 'ne(n) boer is geld weerd,
Zoete lieve meid.

Brandewijn met suiker,
Zoete lieve gareltjes ;
Brandewijn met suiker,
Zoete lieve meid.

Wat zullen wij daar drinken,
Zoete lieve gareltjes ;
Wat zullen wij daar drinken,
Zoete lieve meid?

Wat zullen wij daar eten,
Zoete lieve gareltjes ;
Wat zullen wij daar eten ?
Zoete lieve meid ?

Zoo 'ne(n) boer is geld weerd,
Zoete lieve gareltjes ;
Zoo ne(n) boer is geld weerd,
Zoete lieve meid.

(1) Elders met Bamis of Half-Meert.

Op de hoeve gekomen, worden de peerden gevoederd, waarna al de gasten zich in huis aan tafel zetten. De maaltijd is gewoonlijk zeer eenvoudig — natuurlijk, want heel het huishouden is in den war, immers men moet aanstonds vertrekken —toch is de rijstpap, dat « traditionneel » gerecht, zelden vergeten. Nadat de hongerige magen vergast zijn, stelt iedereen zich aan 't werk ; al wat de boer bezit wordt ingepakt en op de karren geladen. Is dat alles in regel, dan wordt er gewoonlijk nog eene flesch geledigd, de bazin gaat in de schoonkar met heur klein gevolg, en achter deze volgen de karren met meubelen, huisraad, hooi, strooi, turf en allerhande gerief geladen. Daarna maakt men het vee los, de meiskes leiden het, en de stoet komt in beweging, onder het zingen van het afscheidlied :

Geburen, geburen wij scheiden,
Wij nemen uw buurvrouw mee :
Wij zullen ze nu varen
Al naar een ander steê
Bij uliê wil ze niet blijven,
Hier zijn de wijven te kwaad ;
Bij ons wil ze wo(o)nen,
Daar zij ze beter van aard.
Ze zit er hoog en droog,
Ze zal der niet verdrinken.
Tira la la la la !
Ze hoort er den koekoek roepen,
De vogeltjes uit het land.

—

En zoo 'n(en) boer is geld weerd,
Zoete lieve gareltjes ;
En zoo 'n(en) boer is geld weerd,
Zoete lieve meid.

Of er vreugde gemaakt wordt onderweg ! Overal komt het volk buiten de deur om den stoet te zien, en de vroolijke jeugd zingt dat het deunt :

Een pintje daar wat bier in is
En daar wat suiker bij ;
Een boerke daar wat zwier in is,
Daar zijn ik geren bij.

—

Zoo 'n(en) boer is geld weerd,
Zoete lieve gareltjes ;
Zoo 'n(en) boer is geld weerd,
Zoete lieve meid.

—

Wat zullen wij daar drinken,
Zoete lieve gareltjes :
Wat zullen wij daar drinken,
Zoete lieve meid ?

Brandewijn met suiker.
Zoete lieve gareltjes ;
Brandewijn met suiker,
Zoete lieve meid.

Zoo 'n(en) boer is geld weerd, *enz.* (1)

Onderweg wordt er menig pintje en borreltje gedronken, en brengen de geburen hunnen nieuwen buurman op zijne pachthoeve. Meestentijds is het

(1) Kan niemand ons andere lezingen van dat lied bezorgen? Wie deelt ons liederen mee die gezongen worden bij 't verhuizen van 'nen knecht of van eene meid, met Sint-Jan of met Sinte-Peeter ? Joz C.

hoog avond, vooraleer alles gelost, en ten naastenbij op zijne plaats gebracht is.

En uit dankbaarheid, en om den dienst te vergelden dien zijne nieuwe geburen hem bewezen hebben tijdens het overhalen, geeft de boer nog een feestmaal, eene *fooi,* waarop al die geholpen hadden, weer tegenwoordig zijn, waar lustig geëten en gedronken wordt, en zeker de rijstpap en de koffie met krenten boterhammen niet vergeten en zijn.

Brecht. J. Michielsen.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

2de (7ste) Woordenzange.

Namen van Kruiden en Bloemen.

Borsteltjes, o. mrv. — Deze plant heeft langwerpige breede bladeren, zwartgroen van kleur, aan beide zijden doorsneden en met haarkes bezet. De stelen, met veel bladeren bewassen, zijn rond, hard en rouw, en in vele takken verdeeld, die elk een rond getopt bolleke dragen, met vele schubbekes, zooals de koornbloem. De bloem gelijkt wonderwel aan een borsteltje en is purperrood van kleur. Zij wordt in beemden en weiden aangetroffen. Dodoens (*Cruydtboek*) geeft ze de namen van *Zwarte Jacea, Materfilon* of *Aphylanthes,* Latijn, *Lacea nigra.*

Christusoogen, vr. mrv. — Dodoens: *Lychnis coronaria, Tamme Lychnis,* Fr. *œillet, œillet Dieu.* Langwerpige, witgroene en wollige bladeren; wollige, geknoopte stelen, roode vijfbladerige bloemen, hard zaadhuiske.

Hanepootjes, o. mrv. — Deze bloem, die men in weiden en beemden vindt, heeft dunne geknoopte steeltjes, eene span hoog; uit elk knoopke spruiten twee bladeren, klein en spits. Bleekroode gevederde of gesnippelde bloemekes. Dodoens heet ze *Craeyenbloemkes,* Lat. *Armerius filuestris.*

Hazenklaver, den. — Dat onkruid is hier overvloedig in de hoven te vinden. Het heeft dunne takken die op den wortel uitschieten; aan de toppen dier takskes staan drij hertvormige lichtgroene blâkes, zuur van smaak. De bloemekes, groeiende aan fijne steeltjes, zijn klein en lichtgeel van kleur. Dodoens geeft aan dat kruid den naam van *Coeckoecks broot met geele bloemen,* Lat., *Trifolium acetosum flore luteo.*

Hazensulker, den. — Z. *Hazenklaver.*

Sulker is *zurkel,* in Holland *zuring.*

Judaspenningen, m. mrv. — Groene en breede, aan de kanten gekertelde bladeren, ronde stelen met aanwassende zijtakskes. De bloemen gelijken aan violieren en zijn purpel of bleekpeersch. De hauwkes die het zaad bevatten, gelijken niet slecht aan zilveren penningen. Dodoens heet die hofbloem: *Bulbonac, Bolbonac, Penninckbloemen,* Lat., *Viola latifolia, Viola peregrina.*

Peerdsknoppen, v. mrv. — Z. *Borsteltjes.*

Schêpersgeld, het. — Waterkruid, door Dodoens *Water-Hanenvoet*, Lat. *Ranunculus aquatalis* geheeten. De bladeren zijn tweederlei : die onder water groeien, zijn haarfijn en gesnippeld; de andere, op het water liggende, zijn rond en aan de kanten uitgesneden. Het kruid draagt menigvuldige witte bloemen, en groeit in beken, vijvers en grachten.

Schoteltjes, o. mrv. — Dunne voortloopende takskes of stelen, blinkende, ronde, uitgesneden bladeren, donkergroen van kleur. Die bladeren zijn een weing hol in 't midden en aan den bovenkant en gelijken door hun maaksel aan kleine schoteltjes. Zij dragen van onder in 't midden van 't blad een fijn steeltje. Men vindt dit kruid op vochtige plaatsen, aan de oevers der beken, enz.

In Dodoens *Cruydtboek* heet het : *Water-Navelcruyt,* Lat. *Cotyledon palustris.*

Zondauw, den. — Plantje van het geslacht der kruipmossen. Kleine rondachtige en op lepels gelijkende bladerkes,vleezig, roodachtig van kleur en met haarkes bezet. De plant, op vochtige heideplaatsen groeiende, is altijd nattig, als ware hij met dauw besproeid. Bij Dodoens : *Sondauw* of *Loopig Cruyt,* Lat. *Ros solis,* Hoogd. *Sonthau, Sinthau.*

(Verzameld te *St-Antonius-Brecht.*) JOZ. CORNELISSEN.

VERTELSELS.

4. (14) Van den Knecht die sterk was van onthouden.

Daar was eens een boer en die had geerne 'nen knecht gehuurd die goed onthouden kost. Op zekeren dag kwam er eene bij hem, en de boer vroeg seffens ofdat hij sterk was van onthouden.

« Jawel, » zei de knecht.

« Ehwel, vriendschap, » zei de boer, « dan zal ik u eens leeren, hoedat de dingen bij mij zooal heeten. »

Hij trok eerst zijnen zip (1) aan en vroeg dan : « Wat is dat ? »

« Dat is uwe zip, » zei de knecht.

—« Neen, dat is mijne *sleuraan* ! »

—« Zoo, is dat uwe sleuraan ? »

Toen kwamen ze in den stal en daar lag een hond.

—« Wat voor eene beest is dat ? » vroeg de boer.

—« Dat is een hond ! »

—« Wat, een hond ! ?... Dat is *Mijnheer L....* »

—« Is dat Mijnheer L... ? 't Is goed baas, 'k zal 't onthouden.

Toen kwamen ze in huis, en daar zat eene kat aan 't vier en spon.

—« Hoe heet ge dedie daar ? » vroeg de boer.

—« Baas, dat is toch zeker de kat wel ? »

—« De kat ? !... Waar zijn uwe gedachten ? Dat is *Juffrouw Katerbosschen*

(1) Jas, vest, van het Fr. *jupe.*

—« Ah ! Juffrouw Katerbosschen ! 'k Zal niet vergeten, baas. »
—« En hoe heet dat ? » vroeg de boer verder.
—« Ik geloof dat het het vier is, baas. »
—« Neen't, jongen, neen't, dat is de *Glorie de celsis.* (1)
—« Is dat de Glorie de celsis ?.... Goed baas. »
Toen kwamen ze aan de schuur en de boer vroeg : « Wat is dat ? »
—« Dat is de schuur, » zei de knecht.
—« Mis ! dat zijn de *Koerinnen.* En hoe heeten die gaten daarin ? »
—« Ja ! gaten.... of kotten, of... of... »
—« Dat zijn de *Kijkuiten.* »

En toen zei de boer dat het genoeg was voor die dag, en hij liet zijnen nieuwen knecht slapen gaan.

's Anderendaags 's morgens was de knecht al vroeg te been. Hij stak het vier aan, liet de kat binnen die aan de deur stond te mauwen en begost den vloer te keren. Toen kwam de hond binnen, hij zocht ruzie tegen de kat en stiet ze in 't vier. De kat liep met heuren pels in volle vlam de schuur in en stak ze in brand.

En de knecht naar den boer, al roepende :

« Baas, baas, staat toch op !
Mijnheer L... is in huis gekomen
En hij heeft juffrouw Katerbosschen
In de Glorie de celcis gestooten;
En toen is ze gesprongen vol glorie
Langs de kijkuiten
In de koerinnen !
Trekt gauw uwen sleuraan aan
Want de koerinnen
Staan van buiten
En van binnen
In de Glorie de celsis. (2)

Brecht.

Aanmerkingen. — Dat vertelsel schijnt zeer verspreid in onze Vlaamsche gewesten ; men vergelijke *Ons Volksleven,* 1ⁿ jaargang. bl. 21, en *'t Daghet in den Oosten,* II, bl. 76 en 108.

Er is te Brecht nog eene andere gedaante van dat zegsel bekend, waarvan het slotrijm luidt :

Weledele Heer Zoete,
Trekt aan uw Gespen-voeten
En brengt mee onze Edele Vrouwe Zoete ;
Want onze groote Bluffer-Blaffer
Heeft den Kalen Jonker
In de Santegenuchten gestooten ;
En hij is geloopen
Van de Klerinnen

(1) Gloria in excelsis.
(2) Meegedeeld door den Heer J. Adriaensen

In de Klorinnen
En nu staan de Klerinnen,
Van buiten en van binnen,
Volop in Santegenuchten. (1)

Het doet ons genoegen aan onze lezers nog eene vierde gedaante te kunnen meedeelen, ons bezorgd door den Heer E. van C. te Mechelen. Ziehier den korten inhoud : « Er woonde buiten de poort een aardige vent. Hij wou dat zijne dienstboden eene bijzondere taal spraken, die door den gemeinen man niet kost verstaan worden. Een kreeg hij 'nen nieuwen knecht en seffens begost hij met den jongen zijne manier van spreken uit te leggen. De kat hiet *Mevrouw Snatterbosch,* de hond, *Mijnheer Tatterbos ;* de plaveien waren *Koreninnen,* de ruiten *Kijkuiten,* het vuur, de *Gloria in excelsis,* de deur de *Draaiom,* de trap, de *Loopop,* het bed de *Legamus* en eindelijk de kamerrok van den heer, zijn *Sleuranus.* De kat, zooals de vorige lezingen, wordt door den hond in 't vuur gestooten en steekt het huis in brand, terwijl de knecht zijnen meester gaat verwittigen in deze voege :

Mijnheer! Mijnheer!
Komt uit uwen Legamus,
Trekt aan uwen Sleuranus ;
Komt van den Loopop
Door den Draaiom.
Want Mijnheer Tatterbosch
Heeft gegooid Mevrouw Snatterbosch
In de Gloria in excelsis !
Zij is gesprongen door de Kijkuiten
Op de Koreninnen,
En 't brandt van buiten
En van binnen !

Joz. Cornelissen.

GEZELSCHAPSSPELEN.

1. Kaartspel.

Een boek jaskaarten bevat 32 stuks : 8 ruiten, 8 klaveren, 8 herten.

Men spreidt de kaarten op de tafel uiteen, men neemt er 8 en legt ze in de volgende orde op een hoopke, zorgende dat de eerstgenoemde kaart de bovenste ligt, met den rug omhoog : Vrouw, schuppen, ruiten, herten, boer, heer, aas en klaveren.

Waar enkel de kleur der kaarten aangegeven is, neemt men onverschillig eene 7, eene 8, eene 9 of eene 10.

Dan begint men te vertellen, terwijl men telkens bij het toepasselijk woord de bovenste kaart blikkert en omslaat :

« Eene *vrouw,* neemt eene *schup,* om te werken op het *veld* (ruiten); zij was van *herte* blij. De *boeren,* die dat zagen, waren daar ontevreden over; zij

(1) Meegedeeld door den Heer Hendr. Gysen. — Uitleg : *Weledele Heer Zoete* = de meester; *gespen-voeten* = schoenen; *Edele Vrouwe Zoete* = de vrouw; *Bluffer-Blaffer* = de hond; *Kale Jonker* = de kat; *Santegenuchten* = het vuur ; *Klerinnen* = de stal ; *Korinnen* = de schuur.

gingen het aan de *heeren* klagen. De heeren zeiden : wij kunnen er niets aan doen ; we moeten eerst het *opperhoofd* (aas) spreken. Het opperhoofd vond er niets kwaads in en zeide : laat de vrouw maar in de *klaveren* werken. »

Zoo doet men achtereenvolgens met de 4 reeksen van 8 kaarten, en 't spel is uit. (*Antwerpen.*)

Aanmerking. — Dat kunstje is, in min of meer gewijzigden vorm, bijna overal gekend. Te St-Antonius-Brecht doet men het omtrent op dezelfde manier. Men volgt dezelfde orde in het opnemen der kaarten, doch in plaats van 4 reeksen te maken, neemt men al de kaarten bijeen, en legt ze daarna in 8 hoopkes, zoodanig dat de 4 vrouwen, de 4 ongeschilderde schuppen, enz., opeen liggen. Daarna begint de volgende vertelling, terwijl men de kaarten omblekt :

« Daar waren eens vier *edelvrouwen* die door hun verkwistend leven al hun geld en goed verspeeld hadden. Niet meer wetende van wat hout pijlen maken, besloten ze naar een verafgelegen land te reizen, om goud te graven. Zij gongen dan op weg, wel voorzien van *schuppen* en ander gereedschap. In 't goudland gekomen, begosten ze te graven, te graven, en o wonder ! in plaats van goud, kwamen er allemaal *koekskes* (ruiten) uit den grond. Ze waren van *herte* blij, en in hunne blijdschap gongen zij hunne gevarendheid aan de *boeren* vertellen. De boeren kosten het niet zwijgen, en zoo kwam het gerucht van dien voorval aan de ooren van de *heeren*. De heeren zeiden: Dat is eene zaak, daar wij de *advokaten* (azen) moeten over spreken. De advokaten kwamen om te beslissen, en zij zeiden : 't zijn niets als droevige *kruisen* (klaveren) en ellenden. » (1)

J. B. VERVLIET.

2. Lutteke leeft nog !

Het gezin zit rond de tafel of rond den heerd. Men steekt 'nen solferstek aan, dien men al brandende aan zijnen gebuur geeft, zeggende : « Lutteke leeft nog ! » De solferstek gaat rond van hand tot hand, totdat hij eindelijk uitdooft. Deze, in wiens hand Lutteke sterft, moet eene kleine boet betalen.

Daarna ontsteekt men 'nen nieuwen solferstek en 't spel herbegint, onder den herhaalden roep van « Lutteke leeft nog ! » en het juichen, lachen en kwetteren der meespelers, die alle moeite van de wereld doen, om Lutteken in 't leven te houden.

Dat spel kent men ook in Vlaanderen, onder den naam van « Gilleke leeft nog. » (Z. *Katholick Onderwijs,* 10e jaarg., bl. 90 en *Volk en Taal*, 1e jaarg., bl. 60.)

JOZ. CORNELISSEN.

GESCHIEDENIS.
Volkstelling te Westmalle in 1526.

De juiste bevolking onzer dorpen in de vorige eeuwen is moeilijk te bepalen.

Men zal dat gemakkelijk aannemen, als men weet dat er vóór de Fransche Omwenteling noch bevolkingsregisters, noch registers van den Burgerstand gehouden wierden.

De kerkelijke doop- trouw- en doodboeken, — de eenigste en dus ook de kostelijkste bevolkingsakten, die wij bezitten — zijn ook maar begonnen,

(1) Meegedeeld door den Heer Joz. Cornelissen.

sedert het afkondigen van het Concilie van Trente ; dus maar op het einde der XIVe eeuw. Op de dorpen beginnen zelfs de parochiale registers meestal maar van onder de regeering van Albert en Isabella.

Vroeger wierd de bevolking geschat naar het getal der communicanten, die jaarlijks hunne paaschplicht volbrachten.

In plaatsen waar geene andere eerediensten als de Roomsch-Katholieke bestonden, kan men aan het cijfer der paaschcommuniën van vroeger tijd, het naaste getal inwoners weten, vermits elkeen toen zijne christelijke plichten onderhield. De kinderen onder de twelf jaar wierden, vooral op de dorpen, nagenoeg voor eén derde der bevolking gehouden.

Men kan de oude bevolking der dorpen ook eenigzins berekenen naar de opgaven der vroegere heerdtellingen. Die heerdtellingen wierden meestal gedaan in het hertogdom Brabant, om de verdeeling der lasten te kunnen regelen. Het aandeel van ieder dorp wierd dan volgens het getal heerdsteden berekend. Gewoonlijk schat men gemiddeld zeven personen voor iedere heerdstede.

Zulk eene volkstelling, te Westmalle en Zoersel in 1526 gedaan, vinden wij in de Schepenbrieven der oude heerlijkheid beschreven. Wij laten ze hier letterlijk volgen :

« *Notitie van der Heerdtellingen van Westmalle en Zoersel.* » (1)

« Den 26^en^ dagh July in den jare 1526, soe hebben die gedeputeerde van « den Vier Hoedsteden van Brabant,met sommighen anderen Heeren uytten « rade van Brabant ghetelt selver in heur persoenen met heuren dienaers « de herdsteden ende huysen van Westmalle, cleyn ende groot soe wel de « hoeven mijns Heeren van der Moelen (2) ende syn hoff (3), St.Bernaerts « hoeve (4), ende priesteragie (5) als ander gemeyn huysen, want sy seyden, « dat al moest in ons genadigen Heeren (6) beden gelden ende daar niemand « aff vry sijn, soe dat sy binnen Westmalle bevonden Hondert ende seven- « thien woeninghen, al mede gerekent ryck en erme. — Ende op ten selven « dach tot Zoersele oock gestelt ende daar bevonden soe ons geseyt waert « LXXXIII oft LXXXIIII huysen tsamen soe ryck ende erme (7). — Ende « die van Zoersele gaven ter stont over VIII heyligeesthuysen (8).

(1) De parochiën Zoersel en Westmalle maakten vroeger maar éene heerlijkheid uit.

(2) Heer Peeter van der Moelen, de toenmalige Heer van Westmalle en Zoersel.

(3) Het oud kasteel van Westmalle, thans de eigendom van den Weledelen Heer Baron de Turck van Kersbeek, Burgemeester van Westmalle.

(4) De abdij van St-Bernaerts had vroeger vele goederen en heerlijke rechten te Westmalle.

(5) De pastorij.

(6) De Hertog van Brabant en dat was toen Karel V, Keizer van Duitschland, enz.

(7) In de heerdtelling van 1435, de eerste die in het hertogdom Brabant gedaan wierd, komt Westmalle met Zoersel voor, met 226 heerdsteden en 80 armen. In eene andere opstelling, in 1521 gedaan, zien wij Westmalle met 162 heerdsteden. Volgens deze leste opgave, zou Westmalle alsdan eene bevolking van ongeveer 1134 inwoners gehad hebben

(8) De H.-Geesttafel was een openbare liefdadige instelling, zooals onze hedendaagsche Armbestieren met dat verschil allèèn, dat zij gansch van godsdienstzin doordrongen was.

J. Michielsen.

« Item die van Westmalle, want sy de heyligeesthuysen niet en wisten, « doen de commissarissen daer waren, soe sonden sy die na te Lier op ten « lesten dach Augusti A° 1536, met Heer Lauryse van der Lynden, priester, « Janne de Lange en Janne Sebrechts, schepenen ende gaven over XIX hey- « ligeesthuysen, maar en weten niet oft ons die affslach doen sellen oft niet.»

JOZ. MICHIELSEN.

BOEKBESPREKING.

AMAAT JOOS. **Raadsels van het Vlaamsche Volk,** gerangschikt, vergeleken en verklaard. — Gent, S. Leliaert, A. Siffer & Cie, Hoogpoort. Prijs fr. 0,80.

Een boekske dat de moeite weerd is om te lezen ! Ge vindt er ruim 500 volksraadsels in verzameld, waaronder vele met varianten; 500 raadsels, zooveel mogelijk tot hunne schoonste en volledigste gedaante teruggebrocht en volgens hunne soort gerangschikt.

't Is een rijke schat dien de ieverige en geleerde professor in dat werkske geborgen heeft !

Eerst komen de *beschrijvende* raadsels, verreüit de oudste en de kostbaarste onder die soort van volksdichten. Zij handelen achtereenvolgens over de natuurverschijnselen, den mensch en zijn gerief, de dieren, de boomen en de planten. Ik schrijf er hier een paar af :

(13) Verre boven de drieschen
Hoorde ik een peerdeken brieschen ;
Daar is noch wijf noch man
Die dat peerdeken breidelen kan.
(*De donder*).

(78) Mie maai mok
Met haren witten rok,
Hoe langer dat zij staat,
Hoe meer dat zij vergaat.
(*Eene keers*).

Dan de *verhalende,* waaronder sommige tot de hoogste oudheid schijnen op te klimmen. Waneer men die oude en eerbiedweerdige voortbrengselen van den volksgeest nagaat, dan is men geneigd om ze te aanzien als overblijfsels van nu vergeten sagen en legenden. Van dat slach heeft de Heer Joos er zeer schoone opgenomen. Ik kan mij het genoegen niet ontzeggen, den nummer 315 hier mee te deelen :

« Keizer Karel kwam bij 'nen boer die bezig was met spitten. Kunt ge mij aan- « stonds een raadsel geven dat ik niet oplossen kan, zei de Keizer, dan krijgt ge « al de goudstukken die ik hier in mijne hand heb.

« En de boer zei : Eerde keert eerde.

« Acht en twintig is maar twee meer, en zwart is wit geworden. »

Ziehier de oplossing : « Ik die van eerde gemaakt ben, keer, al spittende, de « eerde; van mijne 28 tanden blijven er maar twee meer over en mijn haar dat « vroeger zwart was, is nu wit. » De Keizer kost het niet raden en de boer kreeg het beloofde goud.

Ten slotte komen de *vragende* raadsels of de kwelvragen, die over 't algemeen zeer geestig zijn en, gelijk Mr Joos zegt, « den lezer verschalken door hunne alge- « meene bewoordingen, door listig bijgevoegde gedachten, of door eene verrassen- « de zinspeling. »

Een voorbeeld of twee : Waarom pikt de haan in de pan ? — Antw. : Omdat hij niet lekken en kan. — Wat doet een boer eerdat hij eet ? — Antw. : Gapen.

Het doel dat de Eerw. Heer Joos betracht, is den familiegeest op te beuren, dien wij tegenwoordig zoo deerlijk zien verslappen, en daarom liet hij zijnen boek voorafgaan door 'nen flink geschreven opstel over den huiselijken heerd. Loffelijk doel voorwaar ! Moge zijn werk in ruime mate bijdragen, om het te verwezenlijken ! Joz. Cornelissen.

Vertelsels van het Vlaamsche Volk, naverhaald door Amaat Joos. — Gent, S. Leliaert, A. Siffer & Cie, Hoogpoort. Prijs fr. 0,80.

Dat is de titel van een tweede werk door den volksminnenden geleerde, hetwelk even aantrekkelijk, even belangwekkend als het voorgaande mag genoemd worden. Het bevat eenen rijken keus van vertelsels, sprookskes, sagen en legenden, zeer verscheiden van inhoud.

De *Vertelsels* zijn in zeven afdeelingen geschikt : *Van waar sommige dingen komen* (28), *Hoe de Duivel bedrogen werd* (6), *Van God en zijne Heiligen* (21), *Treurig en wreed* (9), *Van Duimken en andere wondere kinderen* (11), *In den tijd dat de beesten spraken* (11), *Van wondere menschen en wondere dingen* (12).

Bij het lezen van die schoone verzameling troffen wij varianten aan van verhalen die reeds in dit tijdschrift meegedeeld wierden; b. v. (N° 2), *Van de Spin en de Koorts,* (7) *Van den Bot en zijn Smoeleken,* (5) *Van 't Koninksken en den Uil,* (29) *Van de Duivelschuur*, (55) *Van den Bloemenmaker,* (98) *Van zeven wondere Mannen,* enz. ; en andere die wij voor den eersten keer tegenkwamen. Zulke zijn o. a. : (6) *Van 't Manneken uit de Maan,* (26) *Van Beersel,* (51) *Van den weldoenden Regen,* (62) *Van den Hellewagen,* (47) *Van de Weenende Moeder,* (89) *Van een wonder Huis,* (94) *Van drij Bedelaars,* enz.

De *Vertelsels* zijn een blinkend snoer van glansende pereltjes, met veel kunst en geduld aaneengeregen ; en de maker verdient er den dank voor van elken waren Dietscher.

Eerw. Heer Joos zegt dat zijn voorraad nog niet uitgeput en is, en hij belooft binnenkort een tweede deeltje in 't licht te geven. Des te beter !

De *Raadsels* en de *Vertelsels* zijn alleszins aan te bevelen als prijsboeken voor de Lagere School. Joz. Cornelissen.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

8. **Stuk van een geestelijk liedeke**. Wie bezorgt er ons den volledigen tekst van het volgende lied :

Op eenen Witten Donderdag,
't Was 's nachts na(ar) elf uren
Dat de Heer Jesus gevangen was,
De bittere dood moest gaan bezuren.
Hij nam zijn kruisken op zijnen hals,
Hij trok den droevigen kruisweg binnen,
Totdat hij op den berg van Calvarie kwam,

Al met zijn kruiske zwaar geladen.
Hij zette zijn hoedjen (?) op eenen steen, (1)
Hij liet zijn handekes ter eerde zinken,
Dat al zijn ledekes berstten in twee
En 't dierbaar bloed daar henenvloeide.
. . . . ?
Zegt dat ze nu komen eten,
Waneer in Jesus' vleesch
Het vijfde wondeke zal ontsteken;
Zegt dat ze komen drinken,
Waneer Jesus bloed . . . . . .
. . . . ?

JOZ. CORNELISSEN.

9. **Nachtmare.** Welke namen geeft het volk er aan? Hoe stelt het zich de nachtmaar voor, en waarom komt zij de slapenden kwellen? Welke middelen wendt het aan om van de maar bevrijd te blijven : a) gewijde; b) ongewijde? Wat doet men om de peerden, de koeien, enz. van de maar te bevrijden? Hebt gij nooit sagen gehoord die betrek hebben op de nachtmare? J. B. VERVLIET.

10. **Japneus,** uitdrukking door het gemeene volk gebruikt, om de leden der katholieke of bewarende partij aan te duiden.

Men beweert dat de oorsrpong van dien naam de volgende is :

Over ongeveer twintig jaar kwam een troep *Japoneezen* te Antwerpen eene vertooning geven. Het volk vond de gelaatstrekken en het uitzicht van die Asiaten zoo wonderlijk, dat men het bij iedere gelegenheid hoorde zeggen : « *Japoneezenkop, Japoneezenneus, Japneus.* »

Eenigen tijd later had eene wetgevende kiezing plaats, en de buitenkiezers kregen dien spotnaam naar het hoofd, die heden nog te Antwerpen, die van gansch de katholieke partij is. ALF. HAROU.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. 't Daghet in den Oosten. — *6e Jaargang.* — N° 1 (25). — Limburgsch Nederlandsch : 13e Woordenzange. — Limburgsch. — Een Hasselsch Kruisbeeld. — De Langeman. — Spotzegsels : Op de heide bij Zonhoven. — Een nieuw Kristusbeeld voor Hasselt. — Van 't Prinske van Luik. — De Molworp van Hasselt, enz.

2. Volk en Taal. — *2e Jaargang.* — N° 8. — O. L. V. Lichtmis (K. v. C) — Bijdrage tot den Nederlandschen Taalschat (A. van Heuverswyn). — « Zei » spreuken, I, (Emiel Huys). — Ditjes en Datjes (P, van den Broeck). — Gemengeld (L. d. C.). — Lied ter eere van Sint-Amelberga. Slot. (F. van Cauwenberghe). — Van Magriendelke en Magreindelke (T. van Heuverswyn). — Na den veldslag van 1708. — Fransche tijd te Oudenaarde : Besluit van 15 December (K. van Caeneghem) Weersvoorzeggingen (P. Bernard). — Van alles.

3. Biekorf. — *1e Jaargang.* — N° 5. — De Vlaamsche Biekorf (Leopold Nobels). — Heidendom. — Stêe-strate- en dagmerken (Jan Craeynest). — Ter zaliger gedachtenisse van Eerweerden Heer Emile de Monie (G. G.). — Sint Maartens zomerke (Edw. van Robays). — Muurschilderinge (Alf. Naert). — Brieven. — Mingelmaren.

N° 6. — Hoe onze ouders spraken (Guido Gezelle). — Toogen-Toonen (Alfons Dassonville). — Bartholomeüs Engelsman (Joseph Samyn). — Aan de eerweerde Zuster Dominica (Guido Gezelle). — Brieven. — David. — Mingelmaren.

---

(1) Ongetwijfeld is de zin : Hij *lei* zijn *hoofdje* op eenen steen.

4. Volkskunde. — *3e Jaargang.* — N° 3. — Het Heidenwerpen (Aug. Gitteé). — Liederen : De Lotelingen (Pol. de Mont). — Boekbeoordeeling (Pol. de Mont). — Kroniek (id). Vragen en Aanteekeningen (idem).

5· Het Belfort — *5de Jaargang.* — N° 3. — Van de VII Vroeden binnen Rome (K. Stallaert). — II. Dr. Van Oye's « Vonken en Stralen » (O. L. S. J.). — III Zielekamp (Gustaaf de Roey). — IV Vlaamsche Hoogeschool (J. Van Campen). — V. Langstlevendheid (S. Plancke). — VI. Uit ons dagboek te Parijs (Th. J. Welvaerts, prior). — VII. Het Wijdingsfeest (H. Claeys, pr..). — VIII Boekennieuws en Kronijk.

6. Het Davidsfonds. — *3e Jaargang.* — N° 2. Het Davidsfonds en zijne werkzaamheden (Juridicus). — Boekbeoordeeling (L. M.). — Letternieuws (Folkert). — Sterfgevallen (Folkert).

7. Kempisch Museüm, *Maandschrift gewijd aan Geschiedenis en Oudheden, — Turnhout, Joseph Splichal, uitgever. Prijs 6 frank — 1e Jaargang.*

N° 1. — I. De Heerlijkheden van het Land van Mechelen. — Duffel, Gheel en hunne heeren. (J. Theod. De Raadt). — II. Geschiedkundige Bijdragen over de voogdij van Molle (Th. Ign. Welvaarts) — III. Eene rekening van Turnhoutsche tijken in 1452 (X.). — VI Petrus van Emmerick (Fr. Waltman van Spilbeeck). — V. De Boerenlitanie (E. T.)

N° 2. — I. *Het Turnhoutsch Heybloemken* op het feest de *Violieren* te Antwerpen. 1561. (E.T.). — II. De Heerlijkheden van het land van Mechelen. — Duffel, Gheel en hunne heeren (vervolg). (J. Theod. De Raadt). — III. Petrus van Emmerick (vervolg). (Fr Waltman van Spilbeeck). --IV. Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle (vervolg). (Th. Ign. Welvaarts).

8. La Tradition. — *4e Jaargang.* — N° 2. — Le Folklore en Angleterre. II. (Thomas Davidson). —La Complainte de Saint Nicolas en Lorraine (Noel Selter).— Le Folklore polonais I. (Michel de Zmigrodzki). — Ballade du roi de Savoye (Joanne Magdelaine), — Le mois de mai. XII. Le mois de Mai en Italie. (Dr. Giuseppe Pitré). — Le traditionnisme en Finlande. I. (Kaarle Krohn). Les formulettes enfantines. III. (Vicomte de Colleville). — La fête des Rois. I. (Georges Carnoy). — Notes de voyage en Orient. II. (René Stiébel). — Puisque chacune a son chacun. (Poésie de Gabriel Vicaire). — La p'tit' Tata, chanson et mélodie (Charles de Sivry). — Les Rosières. III. (Joannès Plantadis). — Les Russes chez eux. VI. (Armand Sinval). — Chanson de Saintonge (Gabriel Echaupre.) — Bibliographie (Bespreking over werken van G. Finamore. J. — F. Bladé, Dott, M. la Via — Bonelli, Ed. Chanal en Henri Menu) — Mouvement traditionniste (Henry Carnoy).

9. Revue des Traditions populaires. — *Directeur : Paul Sébillot. — Paris, A. Certeux, 24, rue Gay-Lussac. — Prijs 17 fr. — 4e Jaargang.*

N. 1. — De formes iconographiques de la légende de Théophile (Ernest Faligan). — Les noces du coucou et de l'allouette, version des Dombes (Claude Perraud). Les noces du papillon, pays de Caux (Aug. Bernard). — Les noces de l'allouette et du pinson, version du Poitou (Léo Desaivre). — Les noces de la bécasse et de la perdrix, version de la Haute-Bretagne (Mme Paul Sébillot). — Le diable et l'enfer dans l'iconographie. III (Paul Sébillot). — La fête des Rois. VI. La quête des Rois en Bourgogne (Morel — Retz,Stop). — XII. En Champagne (Henri Céard). — XIII. La cérémonie de la fève à la cour de France en 1706 (A. Tausserat). — Rien qu 'une, conte de jour des Rois (Désaugiers). — Proverbes et dictons de Marins (Raoul Bayon). — L'inventaire des contes. III. Analyse, classification et tabulation des contes populaires (Loys Bruyère). — L'influenza, I Au XVe siècle (Raoul Rosières). — II. Au XVIe siècle (Paul Sébillot). — Coutumes scolaires, IV. En Allemagne (Raphael Blanchard). — Le pays des Chiens, conte populaire sicilien (G. Pitré) — Miettes de folk-lore parisien (Napoléon Ney). — Le folk-lore du pays de Liége (A. Desrousseaux). — Extraits et lectures, 1. Audition de Noëls français au cercle Saint-Simon (Julien Tiersot). — II. Les asiles de nuit en Chine (A. Certeux). — Nécrologie. — Maurice Jametel (Henri Cordier). — Bibliographie : A. Roland de Denus. *Dictionnaire des appellations etniques.* — Wratislaw. *Sixty Folk-tales from Slavonic sources.* — Sahib. *La Marine,* croquis humoristiques. Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

4de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BOUWSTOFFEN GEBRUIKT BIJ HET STICHTEN VAN KERKEN, KASTEELEN, ENZ.

I.

Er bestond eertijds te Wondelghem (in West-Vlaanderen) een prachtig kasteel, in 1369 begonnen en het « Paviljoen » geheeten.

Eene volksoverlevering wilt dat men bij het bouwen *tarwe* gebruikte, in plaats van kalk. (Z. *Acad. d'arch. de Belgique, t. XVII, bl. 221*).

II.

In de Kempen verhaalt men dat de kerk van Sint-Lenaarts (bij Brecht), begonnen in de XVIe eeuw, met *roggemeel,* in stede van met kalk gebouwd is.

III.

Dezelfde overlevering is vast aan 't bouwen van het raadshuis van Hoogstraten.

IV.

De lieden uit de omstreken van Villers-bij-Orval (Luxemburg) beweren dat de grondvesten der beroemde abdij van Orval, verwoest en in brand gesteken door de Fransche Omwentelaars, met eenen mortel van gansch bijzonder maaksel zou gebouwd geweest zijn. Die mortel was samengesteld uit een mengsel van kalk en *rogge.*

V.

Men beweert ook dat de prachtige hoofdkerk van Antwerpen op ossenhuiden gebouwd is.

VI.

Eertijds moet het gebruik bestaan hebben, de steenen der grondvestingen met bloed te besproeien. Daarbij komt het dat in 1843 nog, waneer men eene nieuwe brug legde te Halle in Saksen, het gerucht onder het volk rondging, dat men een kind zocht, om het onder de eerste laag steenen te begraven. Gelukkig dat hier enkel *survivance* bestond in eene bloote overlevering. (Z. *Revue de Belgique, bl. 222, Les survivances dans la civilisation*).

VII.

Over eenige jaren kondigden de dagbladen aan dat de koning van Dahomey (Westkust van Afrika) een aantal jonge meisjes had doen verworgen, om hun bloed te mengen met den mortel die dienen moest om zijn paleis te bouwen.

't Is dezelfde overlevering die de zee overgesteken is om in Afrika te gaan vastgroeien.

VIII.

Ziehier nog eenige volksoverleveringen die ook min of meer rechtstreeks betrek hebben op die oude traditie :

In 1178-1180 veroorzaakte de doorbraak van 'nen grooten dijk eene geweldige overstrooming, die de kantons benoorden Brugge, onder water zette. Van alle zijden riep men eerdwerkers bij om den dijk ten spoedigste te herstellen. Hun getal was zoo aanzienlijk dat men, om ze te kunnen huisvesten, verplicht was overgroote tenten neer te slaan. Die tenten waren, zegt men, de oorsprong van de stad Damme (6 Km. ten N.-O. van Brugge).

De overlevering heeft het aandenken bewaard van de moeilijkheden die men moest overwinnen en waar onze oude kroniekschrijvers tal van wonderbare omstandigheden aan vastgeknoopt hebben. Zij verhalen dat de dijk hersteld was, doch dat er eene enkele scheur overbleef van geringe lengte, maar zoo diep dat zij de takkebossen en de zakskes eerde verzwolg, zonder dat er een spoor terugverscheen van al wat men er in wierp. De werklieden, wanhopig van niet den minsten voortgang te doen, verloren den moed en wisten niet meer tot welken middel hunne toevlucht nemen. Een groote zwarte hond, met opengesperden muil en vlammende oogappels stond onophoudelijk rond hen te keeren en te draaien, en scheen te zegevieren over hunne machtelooze pogingen. Eensklaps zag een werkman naar het ondier, en, door eene plotselinge ingeving, grijpt hij het bij de keel, licht het van den grond op en slingert het in den afgrond, dien niets tot hiertoe had kunnen vullen.

Oogenblikkelijk verandert alles van aanzien ; men zou gezeid hebben dat eene noodlottige betoovering verbroken wierd ; *de bouwstoffen die men in de opening werpt, vinden grond,* en binnen eenige uren is de scheur gestopt. Dat wonder maakte zulken diepen indruk op de aanschouwers, dat de nieuwe stad in haar wapenschild de beeltenis van eenen hond aannam. Inderdaad, het wapen van Damme is het volgende : Op een rood veld een zilveren balk, en daarop een loopende zwarte hond.

IX.

Deze leste overlevering heeft betrek op het stichten van de kerk van Laken.

Tot drijmaal toe vonden de werklieden de muren omvergeworpen, die zij daags te voren hadden opgericht. Mannen wierden op wacht gezet om de daders van die verwoesting te ontdekken. Wat zagen zij? De H. Moeder Gods, vergezeld van de H. Catharina en de H. Barbara daalde neder uit den He-

mel en wierp op één enkel teeken, voor den vierden keer de grondvesten omverre. Vervolgens duidde zij hun gedaante en de grootte van de nieuwe kerk aan en gebood den hoogautaar, niet in het Oosten, maar in het Zuiden te plaatsen. Tot teeken van hare verschijning, gaf zij hun eenen draad die op den grond het plan van 't gebouw zou afbakenen en *die dienen zou om de grondvesten sterker te maken.*) Alf. Harou.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

3de (8ste) Woordenzange.

Aanvaren, *voer aan, ben aangevaren.* — Aan iets of aan iemand aanvaren = met drift beginnen, met geweld aangrijpen. B. v. « Hij *voer* aan 't eten zonder een kruiske te maken. — De kat *voer* aan den hond, » Geh. *Beersel, Heist-ten-Berg.* Vrglk. het Hoogd. *anfahren.*

Agger, den. — *Evegeer* (Brecht), groote handboor die de wagenmakers gebruiken om de speekgaten in de vellingen te boren. Geh. *St-Antonius-Brecht.*

Besprek, het. — Overeenkomst, verdrag, met twee vreemde ww. *contract, accoord,* in Loquela (1889, n° 4) *besprak.* « Ik heb u 30 fr. betaald : dat was ons *besprek.* — Het komt in 't *besprek* niet dat ik u drij maanden voorniet moet laten wonen ! « Geh. *idem.*

Bijeenkooien, *kooide bijeen, ben bijeengekooid.* — Samenscholen, Fr. *s'attrouper,* van dieren, vogelen en ook van menschen gezeid. « De zwolmen *kooien bijeen* : ze gaan vertrekken. — Wat mag er gaande zijn in die straat ?.. Het volk *kooit* er allemaal *bijeen.* » Geh. *idem.* Het w. *kooi* beteekent kudde, troep, eene zekere hoeveelheid dieren te zamen, b. v. eene *kooi* schaap, eene *kooi* patrijzen (Z. Schuerm.)

Borggracht (uitspr. *Börggracht*), de. — Hofgracht, vest, gracht rondom een kasteel of eene pachthoeve. Geh. *Beersel, Heist-ten-Berg.* Dat w. herinnert ons aan de middeleeuwen, toen de *borgen,* de *burgen,* de *burchten* der edelen met breede diepe slooten omringd waren.

Dranger, den. — Valleke van ijzerdraad aan 'nen duivenkijker, langs waar de duiven binnen, maar niet weer buiten kunnen. Geh. Kl.-Br., o. a. *Schelle.*

Draaiwinkels, m.-mrv. — Draaierijen, kromme sprongen, uitvluchten, omwegen, Fr. *détours, tergiversations.* « Ik en kan met al die *draaiwinkels* niet om ; spreekt rechtuit, zonder er doekskes om te wijnen (winden) ! » Geh. *St-Antonius.* Vrglk. het Hoogd. *winkelzug,* dat hetzelfde beteekent.

Drengel, den. Z. *Dranger,* q. v. Geh. *idem.*

Egger, den. Z. *Agger,* q. v. Geh. *Wezemaal.*

Gillen, *gol* en *gou, gegollen* en *gegouen.* — Gelden, weerd zijn. « Wat *gilt* de rogge ? — Hoeveel heeft de boter *gegouen* ? » Geh. *St-Antonius, Halle, Zoersel* en omstreken. Lulofs vermoedt dat het werkw. *gelden* komt van het

oude *galen*, galmen, klinken, « dat eigenlijk, » zegt hij, « hetzelfde is als *galen*, *gillen*, *gellen*, voorts door luid geraas opzien verwekken en ten gevolge daarvan zich ontzag verwerven beteekent; gelijk wij daarom b. v. zeggen : hij heeft zich luid doen gelden. » Vrglk *goud* (gold) dat oorspronkelijk iets klinkends en terzelfder tijd iets glansends bediedde. Ik houde dus *gillen*, gellen voor de oorspronkelijke gedaante van het w., en geenszins voor *gelden, gilden* met weggevallene *d*. In de Noorder- en de Wester-Kempen houdt *d* achter *l* altijd stand, terwijl ze elders in Antwerpen en Brabant dikwijls wegvalt.

Robberen, *robberde heb gerobberd.* — Stelen, wegnemen, pikken. « Pinnekendun wou zijne schijven nog eens natellen, maar jawel, ze waren *gerobberd* ! » Geh. *Antwerpen, St-Antonius.* Vandaar *robberaar* (uitspr. *robbereer*) = dief, een die robbert. *Robberen* is uitbouw van het ongebruikte *robben*, d. i. *rooven*, stelen, Eng. *to rob*, Hoogd. *rauben* (Dietsch-)Fransch *dérober*, (Dietsch-) Spaansch *robar*, (Dietsch-) Italiaansch *derubare.* (1)

Spoorvast. — Het *spoor* kennende dat men volgen moet, van peerden gezeid. « Spant den bruine(n) in : die is *spoorvast* ! », d. i. die kent de wegen die hij eens bereden heeft. Geh. *St-Antonius.*

Spoorwijs.— 1° z. *Spoorvast*, q.v. — 2° Overdrachtelijk gezeid van iemand die de eerste beginselen kent, die op weg is om te leeren en te verstaan. « Dat kind is al wat *spoorwijs*. Geh. *idem*. Vrglk. *Toomwijs*, in Schuerm.

Toorn (uitspr. *toren*), den. — Last, moeilijkheid, dol, en in 'nen verderen zin, kommer, verdriet, hertzeer. « Jongen ! wat doe-de me toch *toren* aan door uw gezaag ! — Die dochter doet heure moeder veel *toren* aan door heur slecht gedrag. » Geh. *idem*. In den *Esopet* komt het w. met de tweede beteekenis voor :

« Dlam sprac : « In was doen niet gheboren,
Twi soudicker er af hebben *toren* ?... » »
(De Wolf en het Lam.)

Vingerlinge wanten, vr.-mrv. — Wanten, handschoenen, waar iedere vinger in eene afzonderlijke hoos steekt. Geh. *idem*. Joz. Cornelissen.

VERTELSELS.

Van waar sommige dingen komen.

5. (15) Hoe de Schelvisch dien naam kreeg.

Op bl. 55 van den 1n jaargang, deelde ik onder bovenstaanden titel een sprookske mee. Sedertdien kreeg ik kennis van eene andere, meer volledige lezing van dat vertelsel.

Ik laat ze hier volgen en verzoek vriendelijk onze lezers ons de andere lezingen mee te deelen die zij van 't sprookske zouden kennen.

(1) Andere voorbeelden van den stafwissel *bb* = *v* zijn : *stobberen* van *stobben* = stuiven, stieven, Hoogd. *staüben, stieben;* — *stribbelen* van *stribben* = streven, Hoogd. *streben*, Eng. *to strive:* — *kibbelen* van *kibben* = kijven. *Klibber* is verwant met *kleven*, Hoogd. *kleben*.

Sinte-Peeter was 'nen keer aan 't visschen,en de vangst was zoo groot dat het net meer als vol was, toen de apostel het boventrok.

Gauw al de visschen in de schuit en het net opnieuw laten zinken, want nog nooit had Sinte Peeter zooveel visch gevangen. Maar op den oogenblik dat hij weer wou uitwerpen, zag hij 'nen visch die met de *kocnen* (kieuwen) in de mazen van 't net was blijven hangen.

De apostel greep den visch tusschen kop en rug vast en meende hem in de schuit te werpen, maar Sinte-Peeter was zoo rap niet als de waterbewoner, die door zijn gespartel aan de vingers van den visscher ontsnapte en in 't water verdween.

Sinte-Peeter, geërgerd, riep vertoornd uit : « O du schelm ! van nu af zult ge *schelmvisch* heeten !

En van toen af kenden de menschen dien visch onder den naam van *schel(m)visch.*

* * *

Tot daar het sprookske. Was de aanhoorder nu een slimmerik, dan vroeg hij : « Maar hoe kosten ze later den visch erkennen, die aldus door den apostel gedoopt wierd ? » — « Wel heel gemakkelijk : Sinte-Peeter had den schelvisch zoo 'nen duchtigen neep gegeven dat de twee puttekes rechts en links, achter den kop van iederen schelvisch nog te zien zijn. »

* * *

Daar zijn er echter die aan het sprookske geen geloof slaan en eene andere uitlegging geven.

Die visch zou in den eerste niet schel*m*visch, maar wel schel*p*visch geheeten hebben.

Wanneer men verschen schelvisch in mooken of muiken snijdt en er het vel aftrekt,dan schelpt de visch. Daar zou hij zijnen naam aan verschuldigd zijn.

* * *

Het volk kent nog eene andere eigenschap aan den schelvisch toe. Hij verbergt namelijk in zijnen kop al de werktuigen van de « passie ». Meer als eens heb ik bejaarde menschen, zonder de minste aarzeling en altijd dezelfde graatjes uit den kop van den schelvisch zien halen, en hen de namen van de werktuigen der passie van O. H., zooals lans, spons, hamer, nagels, lanteern, leer, enz. er op hooren toepassen. Twee witte steentjes verbeelden O. L. Vrouw en Maria-Magdalena. (1)

Waar geleerden dikwijls enkel vuur en vlam of... graten in eenen schelvischkop zien, daar weet het volk blijken van kinderlijk geloof en dichtveerdigheid te geven.

(Antwerpen.) J. B. Vervliet.

---

6. (16) De Vrouw.

Toen O. L. Heer Adam gemaakt had, wou hij ook nog eene vrouw scheppen. Terwijl Adam sliep, nam hij eene ribbe uit diens zijde en legde die op 'nen blok naast hem.Dat was me goed,maar terwijl O.L.Heer de wonde vermaakte, kwam er een hond die de ribbe in zijn muil nam en er mee van door trok. Ons Heer, zich omkeerende, greep den dief bij den steert, maar door het geweld dat de hond deed om los te komen, geraakte de steert los, en de vluchteling op den loop, zooveel hij maar beenen kost! Daar stond O.L. Heer

(1) Hetzelfde wordt ook verteld van den snoek, die eveneens de marteltuigen van den Zaligmaker in zijnen kop draagt. Daarbij komt het dat geen tooveraar of tooverheks zich in eenen snoek veranderen kan. (ziet *Mélusine,* t. IV, Col. 474).

nu met den steert in zijne hand. « Dat is niets, » zei hij bij zijn zelven, « 'k zal van den steert eene vrouw maken. Die hem met armoê weet te generen, is weerd dat hij leeft. » En hij nam den steert en vormde er Eva uit.

Zoo komt het dan dat de vrouw van 'nen hondensteert gemaakt is. (1)

(Geh. te *Brecht.*)

Z. ook *Volkskunde,* II, bl. 87 en *Revue des Trad. pop.* II, bl. 485.

---

7. (17.) Waarom de Haas 'nen hazemond heeft.

De haas kloeg dikwijls dat hij de bangste beest was van den heelen wereld. Eens dat de jagers met hunne honden weer op zijne hielen zaten, liep hij uit al zijne macht om aan zijne vervolgers te ontsnappen. Zoo kwam hij aan eene beek, en vlak voor zijnen neus hupte een vorsch in 't gers, en die vorsch verschoot zoodanig dat hij met éénen wip weer in 't water plonste.

Daar had onze haas deugd van ! « Verdoren ! » zei hij, « ik wist niet dat er nog banger beesten waren als ik-ik ! » En hij begost me daar te lachen eh ! te lachen en te gichelen, dat zijne lip er van openborst. Sedert dien tijd hebben de hazen allegaar eene gespletene lip.

(Geh. te *Sint-Antonius.*)

Z. ook *Volkskunde,* II, bl. 68, en *Volk en Taal* I, bl. 62.

Joz. Cornelissen.

GRAFSCHRIFTEN TE BRECHT.

In de hoofdkerk van den H. Michaël te Brecht liggen nog veel oude grafzerken. Wat echter te betreuren is : al de middeleeuwsche grafsteenen zijn, door den brand der kerk in 1575, vernield of geschonden.

Een groot deel van de latere zijn ook gebroken en verdwenen, door het meermaals verleggen van den kerkvloer. En, spijtig genoeg, de nog bestaande grafzerken liggen zoo, dat de opschriften, door het gedurig betreden, binnen eenige jaren gansch onleesbaar zullen zijn.

Om die kostbare opschriften voor de toekomst te bewaren, hebben wij ze zorgvuldig opgenomen en verzameld.

Onder de grafsteenen die nog in de kerk liggen, zijn er drij waarvan wij hier de opschriften willen meedeelen, omdat zij niet zonder belang schijnen.

I.

Tegen de doopvont (vroeger in de vont) ligt een kleine steen, waar men op leest :

---

(1) Meegedeeld door den Heer Hendr. Gysen.

D. O. M.
Sepulture
van de eersame
Jenneken Lenaerts
de Coninck 75 jaren
Vroedevrouwe
out 105 jaren sterft
den 27 April 1694
Bidt voor haer
Siele.

Zooals uit dit grafschrift blijkt, leverde Brecht vroeger ook eeuwelingen. Voorwaar een schoone ouder: 105 jaar, en een werkzaam leven van 75 jaren!

Deze bijzonderheid staat ook in den doodboek van dien tijd aangeteekend, door Pastoor Wachmans, zooals volgt: « Joanna Leonardi de Coninck per annos septuaginta quinque hujus parochie obstetrix expertissima, etatis sue centum et quinque annorum, obiit 27 Aprilis 1694. »

Notaris Antoon Gerardi, die nogal veel aangeteekend heeft in den handboek der St-Jorisgilde, maakt er ook melding van in dezer voege:

Geswoiren vroedevrouwen.

« Eerst Jeneken de Koninck, out 105 jaer bedint hebbende het vroedevrouwschap 75 jaer, sij stierf 1694; sij had groote kennisse. »

II.

Ten jare 1651 ook, had Brecht de eer van eenen honderdjarige te tellen. Toen was het de alom geachte Secretaris, Heer Nicolaas Wachmans, een man die oneindig veel diensten aan Brecht bewezen had. In 1637 vierde men zijne gouden jubelfeest als Secretaris der oude heerlijkheid, en in 1651 bereikte hij den gezegenden ouder van 100 jaren. Die tweede jubelfeest mocht hij echter niet lang overleven, want nog hetzelfde jaar daalde hij ten grave. Zijn grafzerk ligt achter in de kerk aan de noordzijde, en draagt het volgende opschrift:

Sepvltvre van den Eersamen
Mr Nicolaes Wachmans
Secretaris der Heerlijckheyt
van Brecht bedient 64
jaren ende ovdt 100 jaer
sterf den 4 October 1651.
ende
de Eerbare Willemyne Jan
Delien syn hvysvrov ovdt
65 jaer sterf den 27 Meert
1638
Bidt voor de Sielen.

III.

In den omgang der koor, achter den hoogen autaar ligt nog een schoone grafzerk, zeer fraai ingeleid met boorden van witten marmer. Toen die steen nog op zijne oude plaats lag, bedekte hij de rustplaats van de familie Lemmens. Ziehier het opschrift:

D. O. M.
Hier rust
Jan Lemmens met zijn vrouw
die zaem beleefden
in de trouw,
het plechtig
vijftigh Jubel — jaer,
als Jubilers en Jubilaer,
God geeft hun
d'haeve van den lust
waer zaem
hun ziel in liefde rust,
opdat den Goddelijken troon,
mag eeuwigh
wesen hunnen woon,
Jan stirf 13 Januarij 1775,
Barbara Gerardi
stirf . . . . 17 . . .
Met hunne naerkomelingen.
R. I. P.

JOZ. MICHIELSEN.

SAGEN.

5. (17). De Betooverde Boer.

Een boer van Brecht kwam eens op 'nen avond van Wuust-Wezel. Om zijnen weg te verkorten, nam hij eenen binnenpad, dien hij goed kende. Die weg liep door eenen beemd, de *Nonnekeswei* geheeten. Reeds van verre hoorde hij dat daar iets buitengewoons gebeurde, maar, als een man die van geen klein gerucht verveerd is, vervolgde hij stout zijnen gang. Toen hij in den beemd kwam, stond hij niet weinig te zien. Eene uitgestrekte, helder verlichte feestzaal lag voor hem, daarin stonden lange rijen tafels met lekkere gerechten beladen, en daaraan zat een vroolijk gezelschap heeren en juffrouwen te feesten en te smullen. Het duurde niet lang, of men kreeg onzen boer in de oog. « Kom maar bij, vriendschap, » riep men hem toe, « wij zullen dezen nacht eens kermis houden ! » De man wierd aangegrepen en in 'nen kostelijken zetel bij de tafel gezet. In den eerste was de nieuwe gast wel wat wantrouwig, maar de geurige gerechten deden hem watertanden. « In Gods name dan, « zei hij, en hij nam een mes en sneed voor alle verzekering een kruis over 'nen grooten tas koeken, waarvan hij wou gaan eten. Plotseling veranderde alles van gedaante. De vroolijke heeren en juffrouwen waren gelijk een weerlicht verdwenen, de tafels met lekkere spijzen waren naar de maan, en... daar zat onze boer aleen op 'nen mutsaard, voor eene groote koeisch... te zien !

Nadien plegen de Brechtsche boeren altijd een kruis te snijden over hunnen koekebak, alvorens zij er van beginnen te eten. (1) (*Brecht*).

(1) Meegedeeld door den Heer J. Adriaenssens.

Aanmerking. — Die sage is zeer verspreid. Zij bestaat o. a. te Wambeke (z. *Volkskunde*, 1e jrg., bl. 75, *Jefken de Speelman*) Aarschot, Leuven, Wezemaal, Tienen en Werchter (z. *Volk en Taal*, 2de jrg., bl. 113, *Wat Pikke Blink eens overkwam*). Te Wambeke zijn het heeren en juffrouwen die dansen; zij verdwijnen op klokslag van twelf uren. Elders o. a. te Tienen en te Werchter zijn het heksen die verdwijnen bij de woorden : *God zegene u*, of : *In Gods name*, enz. Twee lezingen komen voor in Wolf, *Grootmoederken;* dezelfde sage is ook in Duitschland en Ierland bekend.

Joz. Cornelissen.

GRAPPIGHEID.

1. Voortrek, Drijdraad en Raaskop.

Een boerken hield herberg in de hei, maar zijn bier wierd altijd zuur, omdat het te lang loopen moest. « 't Is groote zottigheid, » zei het manneken eens, « zooveel geld aan den brouwer uit te geven ; dat ik zelf eens aan 't brouwen gonge ! »

Zoo gezeid, zoo gedaan. Seffens den koeiketel met zuiver water overgehangen, er gesneden strooi in gegooid, en aan 't stoken aan ! Na eene uur of twee kokens, was het gebrouwte veerdig en het boerke goot het heel voorzichtekes af. Dat eerste brouwsel, het strafste, noemde hij *voortrek*. Daarna vulde hij den ketel nog twee keeren, en aan het tweede gebrouwte gaf hij den naam van *drijdraad*. Het derde kooksel hiet hij *raaskop*.

Op zekeren dag kwam er een heer binnen die een glas bier bestelde. « Wat bier zou Mijnheer believen ? « vroeg de dochter, » want Mijnheer moet weten dat wij drij soorten hebben : voortrek, drijdraad en raaskop. » — « Wel geeft me maar een pintje raaskop ! » — Pas had mijnheer 'nen slok geproefd, of hij begost van alle vieze gezichten te trekken, en hij spouwde den raaskop uit. « Donder en bliksem ! » riep hij woedend, « wat voor paddenvergif verkoopt ge mij hier ! »

—« Vader, vader ! » riep de dochter, « ge moogt het bier zoo straf niet meer maken, want Mijnheer wordt er zat af ! »

(St-Antonius-Brecht.) Joz. Cornelissen.

BOEKBESPREKING.

Dr Edm. Veckenstedt. — **La Musique et la Danse dans les traditions des Lithauniens, des Allemands et des Grecs.** (Parijs, Bureelen van *La Tradition*, 1889. — Collection internationale de *La Tradition*, Vol. III).

Het boekske dat ter bespreking voor ons ligt, verdient dubbel onze aandacht, èn om den schrijver die het in 't licht gaf, èn om den inhoud, die alleszins merkweerdig is.

Inderdaad, Dr Veckenstedt is een der geleerdste schrijvers die zich tot hiertoe in Duitschland met de volkskunde bezighielden. 't Zijn echter niet alleen zijne werken die hem in zijn vaderland en verder nog, naam als volkskundige deden verkrijgen, het *nieuw* stelsel dat hij huldigt en dat door een zeker getal beoefenaars der volkskunde gevolgd wordt, bracht er ruimschoots het zijne toe bij.

Wij zeiden daar *nieuw* stelsel en onderschrabden het woord ; eigentlijk zouden

wij moeten zeggen het geschiedkundig stelsel, van vroeger tijd reeds gevolgd, hetzelfde stelsel, mits enkele wijzigingen misschien.

Hoe het ook zij, in het onderhavige werkske heeft de schrijver gemeld stelsel toegepast op de overleveringen nopens den oorsprong van 't muziek en den dans bij de Littauwers en Zamaïten, de Duitschers en de Grieken.

De speeltuigen waarvan de oorsprong op recht dichterlijke wijze verhaald wordt, zijn bij de Littauwers en hunne stamgenooten, de Zamaïten, de lier, de gitaar of cither, de herdersfluit of rietpijp en eindelijk de fluit.

Aan de legende der fluit is ook die van den dans verbonden. Bij de Duitschers zijn de overleveringen talrijk; alle komen overeen met de sage van Tannhaüser en Vrouw Venus, elders vrouw Holda, Frene en Vrene, Frêen en Frien, volgens de streek waar de sage verteld wordt; of zijn er als het ware in versmolten.

Van Tannhaüser, den ridder-minnezanger, zijn verblijf in den Venus- of Hörselberg, zijne reis naar Rome en zijnen terugkeer naar de plaats van wellust en zinsgenot, vinden wij sporen in onze oude letterkunde, waar hij in de Nederlandsche liederen onder den naam *Danielken* verschijnt. (1)

De sagen der oude Grieken maken eveneens melding van de hooger genoemde muziektuigen. De uitvinding der lier wordt aan Hermes toegeschreven; de gitaar of cither verdankt men Apollo; Pan is de uitvinder der boschfluit of veldpijp, terwijl de gewone fluit aan Athené toegekend wordt.

Ook van den krijgs- of wapendans (danse pyrrhique) wordt gewag gemaakt.

Indien men nu, na een aandachtig lezen, de meegedeelde sagen onderling vergelijkt, dan bevindt men, op het voetspoor des schrijvers, dat de overleveringen nopens de uitvinding van muziek en dans bij de Littauwers en Zamaïten uitmunten door reinheid van opvatting, zedelijk gevoel en dichterlijke inkleeding; dat de sagen der Duitschers van woeste kracht en losse vreugd, ja dartelheid getuigen; terwijl die der Grieken, zoo door vorm als door inhoud, blijken geven van oorspronkelijkheid, vernuft en schoonheidsgevoel.

Het werk van den Hr Veckenstedt is, ons dunkens, het belangrijkste dat tot hiertoe in de *Collection internationale* verscheen. Men weze dan al of niet met hem eens over het stelsel dat hij volgt, toch moet men bekennen dat hij dit op eene behendige wijze weet toe te passen, en ons tevens het bewijs levert van zijne grondige geleerdheid, van veelzijdige kennissen en groote belezenheid.

J. B. VERVLIET.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

10. **Strooibusseltjes aan den voet der kapellekes.** — Op bl. 23 (Nr 5) van dezen jaargang, stelt men de vraag : « Legt men, in geval van ziekte, ook een bundeltje strooi aan den voet van eenen boom, waar een *kapelleken* of een heiligenbeeldje aanhangt ? »

Dat gebruik wordt enkel in acht genomen, als er een mensch overleden is. Het

(1) Die hierover meer wilt weten, slage Kalf, *Het lied in de Middeleeuwen*, open, op bl. 46 en volg., waar naar de andere bronnen verwezen wordt.

bestaat in de omstreken van Antwerpen, in de Kompen en in Brabant. Waneer men eenen doode ter kerke heeft gevoerd, dan neemt men de strooibusseltjes, waar de kist in de kar op rustte, en men legt ze aan den voet der kapellekes, die men op den kerkweg voorbijrijdt. Staan er geene kapellekes of heiligenhuiskes omtrent, dan worden de busseltjes bezijden den weg of in eene gracht geworpen, zoo nochtans dat ze in iedereens gezicht liggen. Ondervraagt men onze dorpelingen over dat gebruik, dan antwoorden zij dat de strooibundeltjes daar geleid zijn met het inzicht om den voorbijganger te herinneren dat er een mensch gestorven is, en om hem tevens aan te wakkeren een gebed te storten tot lafenis van de ziel des aflijvigen. Te Sint-Antonius zegt men dat iedere voorbijganger, in éénen snuk eenige strooipijltjes uit een der busseltjes moet trekken. Zooveel pijltjes hij in de hand houdt. zooveel vaderonzen moet hij bidden.

Joz. Cornelissen.

11. **Noodlot of fatalisme.** — Ik herinner mij eens eene sage gehoord te hebben die hierop neerkomt : Er was eens een jonkman bij wiens geboorte men voorspeld had dat hij door een *grijs peerd* zou sterven. Daarom vermeed hij zorgvuldig alle grijze peerden. Toen hij ongeveer 30 jaar oud was, meende hij eens eene herberg binnen te gaan, maar op den oogenblik dat hij den dorpel wou overschrijden, viel het hangberd op zijn hoofd en hij bleef op den slag dood Op dat hangberd stond een *grijs peerd* afgebeeld !

Wie weet daar meer van ?.. En wie deelt ons sagen van denzelfden aard mee ?

Joz. Cornelissen.

12. **De Dood van Bazel.** — In een Duitsch werkske, getiteld *Deutsches Liederlexicon,* herausgegeben von Aug. Härtel, 8e Auflage, Leipzig, komt onder nr 39, zulk een lied voor. Het heet *Der Tod von Basel.* De Duitsche tekst, de verdeeling in strophen, de versmaat, alles stemt overeen met den Vlaamschen tekst, zoodat wij wel in een der beide liederen — waarschijnlijk in het Vlaamsche — eene vertaling zouden mogen zien. J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal** — 2e *Jaargang.* — N° 9. — Leve 't Kruis ! (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (J. Branders). — De Gastel- of Kasteldag. — Maria die moeste naar Bethleëm gaan. (R. Ghequière). — Raadsels (F. van Cauwenberghe en R. Ervinck). — Hoe een dronkaard hem bekeerde (P. Bernard). — De Blinde en de Ziende (K. van Damme). — Van den reus Gravampeka (P. Waelens). — Wit Karlientje en Zwart Karlientje (A. J. Witteryck) — Na den veldslag van 1708. — De Fransche tijd te Oudenaarde : Wetbesluit van 13 Dec. (K. van Caeneghem).

2. **Biekorf.** — 1e *Jaargang.* — N° 7. — Uit Indiën. — Joseph Deveuster. — Eertijds en nu (Aloys De Visschere) — Aan Machrietje, op den schoonen dag van zijne Eerste Communie (Guido Gezelle). — Uit Fransch Vlaanderen. — Mingelmaren.

3. **De Student.** — 10e *Jaargang.* — N° 2. — Welke weldaden Frankrijk ons gegund heeft. — Eene veronderstelling. — De natuur bij zijn ontwaken. — Is 't niet zoo? — Annibal. — De Koningsdochter. — Een poedermagazijn. — Christus' dood. — Dolfkens. — Ware Grootheid. — Mengelingen.

4. **Het Belfort.** — 5e *Jaargang.* — N° 4. — I. De vrijheid van Godsdienst en de Geuzen (P. J. Goetschalckx). II. Dr Van Oye's « Vonken en Ztralen. » (O. L. S. J. — III. Gedichten van Hilda

Ram (J. F. De Hert). — IV. Mietje en hare Meerl (Hendrik Klein). — V. Vlaamsche Hoogeschool (D. Ackers). — VI. Driemaandelijksch overzicht (S. P.). — VII. Eerste communie (E. P.). — VIII. Golgotha (Piet Van Assche). — IX. Boekennieuws en Kronijk.

5. Kempisch Museüm. — *Ie Jaargang.* — N° 3. — Hoogstraeten. Attestatie van Burgemeester, Schepenen en gezworenen der Vrijheid van Hoogstraeten, nopens den Spaanschen oorlog tot het jaar 1591. (E. Adriaensen). — Rijckevorsel. (S.) — Arendonk. Eene arbitraire correctie. (E. T.) — 's Gravenwezel en St-Job-in-'t-Goor. Vonnis, geslagen 19 October 1620.... (Th. Ign. Welvaarts). — Petrus van Emmerick (Fr. Waltman van Spilbeeck). — Jan IV, in Augustus 1423 te Turnhout verwacht komt niet. (E. T.) — De heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne heeren. (J. Theod. De Raadt). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle. (Th. Ign. Welvaarts).

La Tradition. — *4e Jaargang.* — N° 3. — Le Folklore en Angleterre (Thomas Davidson). — Accousmates et chasses fantastiques I. (Abbé Ch. Braun). — Le Grillon et le Loup (Joannès Plantadis). — Palladiums et talismans des cités. I. (H. C.) — La monture du vilain (Achille Millien). Histoire du traditionnisme en Finlande. I. (suite). (Kaarle Krohn). — Les matériaux dans les fondations. I. (Alfred Harou). — Saints et idôles châtiés. VII. (Joseph Defrecheux). — Une nouvelle revue de folklore (Henry Carnoy). — Poésies semi-populaires (A. L. Ortoli). — Le folklore polonais. d'après Oscar Colberg (Michel de Zmigrodzki). — Le palet de Samson (Dr Béranger-Féraud). — Les recommandations de ma pauvre Grand-la-Borgne. Roumanille, traduit par Raoul Gineste. — A propos du Congrès des Traditions populaires (La Rédaction). — La chanson du charbonnier (Noël Selter). — Bibliographie (Bespreking over werken van Fr. Ebeling, C. W. E. Brauns, Julien Delaite, Fr. Bangert, door Henry Carnoy en Aug. Gittée).

7. Revue des Traditions populaires. — *5e Jaargang.* — N° 2. — La légende du chien de Montargis chez les Arabes (René Basset). — Le retour du soldat, version du Maine (Mme Destriché). — Les Cynonéphales dans la légende (Henri Cordier). — Le Carnaval dans les Vosges (L. L. Sauvé). — Les Précurseurs de nos études. V. Enquête du premier Empire et de la Restauration (Léo Desaivre). — VI. Notes inédites (première moitié du siècle). (La Fontanella). — Noms, formes et gestes des lutins. III. Basse-Bretagne (Paul Sébillot). — La fête des Rois. XIV. Ordalies en Bourgogne (L. A. Fontaine). — Les Fois de l'île de Ré (Daniël Bellet). — Légendes africaines sur l'origine de l'homme. IV. — VII. (René Basset). — Chansons et danses étrangères. III. Musique et danses roumaines. III. Rapsodie cambodgienne de Bourgault-Ducoudray (Julien Tiersot). — Bazin de la Lune, légende du Dauphiné (A. Certeux). — De quelques formes de salutation (Abel Hovelaque). — Assemblée générale. — Bibliographie : *Japanese Fairy Tale Series* (Aug. Gittée). — Livres reçus aux bureaux de la Revue. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

8. The Journal of American Folk-Lore. — *Vol. III. January-March, 1890. N° VIII.* — 1. First annual meeting of the American Folk-Lore Society. — 2. Folk-Lore of the bones (Daniël G. Brinton). — 3. Additional collection essential to correct theory in Folk-Lore and Mythology (W. W. Newell). — 4. The endemoniadas of Queretaro (Henry Charles Lea). — 5. Chinese secret societies in the United States (Stewart Culin) — 6. Cherokee theory and practice of medicine (James Mooney). — 7. Some saliva charms (Fanny D. Bergen). — 8. Primitive man in modern beliefs (Henry Phillips Jr). — 9 Waste-basket of words. — 10. Folk-Lore scrap-book. — 11. Notes and Queries. — 12. Local meetings and other notices. — 13. Bibliographical notes : a/ books ; b/ journals. — 14. List of libraries or societies, being members of the American Folk-Lore Society.

9. Rassegna di Letteratura popolare e dialettale, *diretta da M. Menghini, A. Parisotti e F. Sabatini. Direzione e amministrazione Piazza Pollarola, n. 33, Roma (Centro). Prijs 5 fr.*

Ie Jaargang, N° I. — Ai cultori del Folk-lore (La Direzione). — Credenze, usi e costumi abruzzesi raccolti da Gennaro Finamore (M. Menghini). — Le origini di maestro Pasquino per Domenico Gnoli (F. Sabatini). — Canti popolari della montagna lucchese raccolti da Giovanni Giannini. (M. Menghini). — Bollettino bibliografico : *Vita pop. marchigiana* di A. Castelli. — *Les contes d'animaux dans les romans du Renard*, H. Carnoy. — Varia : Un diario inedito del sec. XVIII. — Spoglio de periodici. — Annunzi.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

5de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

DE UITVINDING DER LIER.

(EENE LITTAUWSCHE SAGE).

In de vorige aflevering bespraken wij het werkske van Dr E. Veckenstedt: *La Musique et la Danse dans les traditions des Lithauaiens, des Allemands et des Grecs.*

Wij wezen er toen op hoe de sagen der Littauwers en Zamaïten uitmunten door dichterlijken vorm, zedelijke strekking en reinheid van gedacht en uitdrukking.

Wij meenen dan ook onze lezers geenen ondienst te bewijzen, door hun eene dier sagen mede te deelen.

De eerstvermelde is

De Uitvinding der Lier.

Op zekeren dag trok een man, uit het land der Zamaïten, Parkenas geheeten, door een woud.

In den beginne bewoog de wind zachtjes de twijgen der boomen; weldra echter stak hij meer en meer op, totdat eindelijk een woedende storm door de krakende takken huilde.

Parkenas dorst zijnen weg niet meer voortzetten en hij besloot onder eenen van de grootste boomen des wouds eene schuilplaats te zoeken.

De nacht viel en, door vermoeienis overmand, sliep Parkenas weldra in, niettegenstaande het gedruisch van het onweder.

Daar zag hij in eenen droom, hoe de machtigste van de goden der Zamaïten, Perkunas, de god des Storms en de Donders, uit den hemel op de aarde nederdaalde. De goden en godinnen die hem stoetsgewijze volgden, maakten muziek, terwijl zij zich met bevallige dansen verlustigden.

Parkenas was opgetogen over hetgeen hij zag en hoorde. 's Morgens vroeg, toen hij ontwaakte, was de wind gaan liggen, de zon glansde aan den hoogen hemel en liet hare gouden stralen tusschen de groene twijgen der boomen glijden.

Hij herinnerde zich zijnen droom en al het wonderbare dat hij gedurende zijnen slaap gezien had. Op dien oogenblik bemerkte hij eenen vogel, die op eenen lagen boomstam zat. Nooit in zijn leven had Parkenas zulken vogel gezien ; zijne vederen schitterden in het licht der zon, en, wat nog meer verwondering wekte, was dat men, aan beide zijden van den steert des vogels pluimen bemerken kon, die langer als de andere waren. Op de teenen sloop Parkenas naar den afhangenden tak, en hij gelukte er in den vogel vast te grijpen. Daar deze buitengewoon schoon was, zoo besloot Parkenas hem den goden en godinnen te offeren. Hij ontstak vuur, en terwijl de rook van den brandenden vogel ten hemel steeg, bad Parkenas de godinnen hem een de speeltuigen te willen schenken, waarmede zij hun muziek uitgevoerd hadden.

Zijne bede wierd verhoord : Laima, godin der Fortuin, daalde uit den hemel neer en gaf aan Parkenas een der speeltuigen dat zij *lier* noemde, naar den naam van den vogel, door Parkenas aan de hemelbewoners ten offer gebracht.

Sedert dien bespeelde Parkenas de lier, iedere maal dat er eene feest of bruiloft gehouden wierd; later leerden zijne stamgenooten het van hem af, en zij maakten nu zelf het speeltuig, dat dienen moest om hen door zijne verrukkelijke tonen te vermaken. J. B. Vervliet.

DE VOGELEN IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

In dit opstel zullen wij achtereenvolgens de inheemsche- en de trekvogelen der provincie Antwerpen beschouwen.

Op deze naamlijst zullen wij de verschillige bijgeloovigheden laten volgen, waarvan deze vogelen van in de oudste tijden tot op onze dagen het voorwerp waren. *Ons Volksleven* zal die aanteekeningen verrijken met er die bij te voegen, welke in het Vlaamsche land gangbaar zijn.

I. De IJsvogel, door de Ouden *Alcyon* geheeten.

— Het bijgeloof plaatste den nest van den Alcyon op de vlakke zee (Z. *Plutarchus*); het was Eolus die de winden ten voordeele van zijne jongskes geketend hield. (*Godenleer.*)

— De Ouden geloofden dat de mannelijke Alcyons na het paren stierven. (*Tzetzès* en de *Scholiast* van *Aristophanes.*) Die fabel komt waarschijnlijk voort uit de zeldzaamheid dier vogels.

— Men zegt dat zijn vleesch nooit bederft. (*Schwenckfeld,* bl. 197).

— Men geeft aan dien vogel de eigenschap, dat hij, gedroogd zijnde, het laken en andere stoffen bewaren, en er de mot van verdrijven kan. (*Buffon.*)

— De ijsvogel heeft nog het vermogen :

1° Van eenen bedolven schat te vergrooten ;

2° Van zelfs na zijne dood, op het tijdstip van het ruiven, zijn gevederte te vernieuwen. (*Buffon.*)

— Eindelijk, hij deelt aan die hem bij zich draagt, schoonheid en bevalligheid mede, hij brengt den vrede in het huisgezin en geeft kalmte aan de zee; hij trekt den visch aan, en maakt de vischvangst vruchtbaar op alle wateren. (*Kirannides.*)

— De ijsvogels bij de Tartaren en in Siberië :

« Men treft de ijsvogels in gansch Siberië aan, en hunne pluimen worden « door de Tartaren en Ostiaken tot verscheidene bijgeloovige doeleinden « gebezigd. De Tartaren rukken ze uit en werpen ze in het water, en bewa- « ren zorgvuldig de pluimen die bovendrijven. Zij beweren dat, waneer zij « met eene dier vederen eene vrouw of enkel hare kleederen aanraken, zij « dan op haar verliefd worden.

« De Ostiaken nemen de huid, den bek en de pooten en sluiten die in eene « beurs. Zoolang zij dit slach van *amulette* of voorbehoedmiddel bezitten, « gelooven zij geen enkel ongeluk te moeten vreezen. Degene die mij dien « middel leerde om gelukkig te leven, kon het niet doen zonder tranen te « storten. Hij vertelde mij dat hij door het verlies van zulke huid, ook zijne « vrouw en al zijne goederen verloren had. Ik legde hem voor oogen dat « die vogel toch zoo zeldzaam niet moest zijn, vermits een van zijne landge- « nooten er mij eenen gebracht had met huid en pluimen. Hij scheen daar « zeer verwonderd over en zeide : Moest ik het geluk hebben van er eenen « te vinden, ik gave hem aan niemand weg. » (*Gmelin, Voyage en Sibérie,* D. II, bl. 112.)

— Op Taïti, Huaheine en Uliétéa, wordt eene soort van ijsvogel met bijgeloovigen angst door de inboorlingen aanzien, volgens dat de Heer Forster meedeelt in de 2e reis van Kapitein Cook rond de wereld. (T. 1, bl. 425.)

— In Taïti en de Gezelschapseilanden is een ijsvogel met witten bek en een soort van grijze reiger het voorwerp van eene groote vereering. De eilandbewoners heeten hen *Catouas,* een naam waarmede zij hunne goden aanduiden. (*Voyage du Cap. Cook,* bl. 265 en 345. *Nouv. Biblioth. des Voyages anciens et modernes.*) *(Vervolgt).*

Alf. Harou.

VERTELSELS.

Dwergsagen.

8. (18.) Peeter de Fluitspeler.

Zekeren dag toen een herder zijne schapen op de weide grazen liet, vond hij een klein kindeken in eene bussel gewikkeld. Hij droeg het naar huis en gaf het te verzorgen aan zijne vrouw die het Peeter noemde. De kleine Peeter wierd herder en vergezelde zijnen goeden pleegvader, van wien hij het fluitspelen leerde, en dien hij welhaast overtrof. Op de kermisdagen moest Peeter de dansen met de zoete tonen zijner fluit begeleiden. Hij was al groot geworden, toen door een jaar van tegenspoed, zijne pleegouders in de bit-

terste armoede vielen. « Ik ga heen, » zei Peeter, « ik eet uw brood en dien tot niets; wanneer er betere dagen komen, dan zal ik wederkeeren. » En hij ging op weg, en hij reisde verre, heel verre, maar overal zag hij denzelfden hongersnood. Zoo kwam hij, uitgeput van krachten, bij eenen kolenbrander, dien hij verzocht hem in zijnen dienst te nemen. « Laat mij houtkapper worden, » zeide hij, « als ik den kost maar verdien. » De kolenbrander was tevreden, en 's anderendaags trok Peeter het bosch in om hout te kappen. 't Wierd avond en hij geraakte van den weg en doolde al dieper en dieper het bosch in. Liever dan den nek te breken, besloot hij onder den blooten hemel te vernachten. Hij zocht dan een goed plaatsken op den grond en spoedig viel hij van vermoeienis in slaap. Hij kost daar zoo eene uur of twee gelegen hebben, toen hij eensklaps wakker schoot door een luid kermen en schreien. Peeter zag een heel klein Kaboutermanneke, dat hem onder het storten van heete tranen vertelde dat de « Pijper » der dwergen gestorven was. Peeter schepte moed en zei aan het manneke, dat hij ook pijper of fluitspeler was. Toen de dwerg dat hoorde, verzocht hij Peeter mee te gaan naar de krocht waar de Kabouters woonden. Onze fluitspeler verzon niet lang, maar volgde het manneke, dat hem door lange onderaardsche gangen in het verblijf der Kabouters bracht. Daar vond hij met duizenden en duizenden dwergen die een droevig misbaar maakten en weenden en zuchtten van verdriet. De Kabouter die met Peeter binnengekomen was, gaf dezen een teeken, en Peeter begost op zijne fluit te spelen. Op het hooren van dat muziek ging er een kreet van verwondering bij de dwergen op; weg was hunne droefheid, weg waren hunne tranen; zij sprongen op en begonnen van vreugde te dansen. Peeter wierd als koning behandeld, en de dwergen stoven rond, om zijne minste wenschen te volbrengen. Hij leefde gelukkig onder de Kaboutermannekes, maar toch kon hij zijne aanaangenomen ouders niet vergeten die hem zooveel goed hadden gedaan. Daarom vroeg hij dikwijls te mogen vertrekken. De dwergen stemden er eindelijk in toe, op voorwaarde dat hij aan eenen van hen het muziek zou leeren. Dat was zeer moeilijk, want het manneken had niet het minste geheugen. Maar de Kabouters hielpen Peeters ouders uit den nood en brachten hun alle nachten 'nen gouden dukaat, dien zij alle morgens op de tafel vonden liggen. Ondertusschen wierd Peeter al ouder en ouder, en zijn leerling trok niet het minste voordeel uit zijne lessen. Toen bad en smeekte hij zoolang de dwergen dat zij hem eindelijk lieten vertrekken. Ze gaven hem eene menigte kostelijke geschenken mede, vooral edelsteenen. Ge kunt denken hoe blij dat Peeter was en hoe tevreden zijne ouders waren hun pleegkind weer te zien, dat zij al lang dood gewaand hadden. Zij leefden nog lange jaren gelukkig en vergenoegd te zamen, en Peeter meest wel honderd keeren zijne gevarenissen vertellen.

(Lier).

9. (19.) Broederliefde door de dwergen beloond.

Er was eens een klein meisken, en dat was in het bosch verdwaald, terwijl het bezen (= beziën) ging zoeken. Als het nu al lang weg end weer geloopen had, toen wierd het moe en het kost niet meer voort. Het ging dan onder 'nen boom liggen en viel in slaap.

Pas had het zijne oogskes toe, of daar kwamen twee Kaboutermannekes, een oude en een jonge, die de wacht bij het kind hielden. Toen het meiske wakker wierd, zag het den ouden dwerg voor zich staan, met zijnen langen grijzen baard, die wel tot op zijne knieën daalde. Hij vertoonde een heel vriendelijk gezicht en zeide : « Lief kind, wat hebt ge schoone lange krollen op uw blond kopke ! Als ge mij die lokken laat afknippen, dan geef ik u een gouden ringesken aan uw vingerke. »

— « Neen, » zei het meiske, « mijne lokken geef ik niet, want die heeft O. L. Heer mij laten groeien, en daarom durf ik ze niet weggeven. »

— « Ik wil er u nog iets schooners voor geven, » sprak hierop het manneke ; » als gij ze mij laat afknippen, dan geef ik u eene kleine poppenkeuken. En al de telloorkes, schoteltjes en kruikskes zijn van blinkend zilver. »

— « Neen, daar geef ik ook de lokken niet voor, die O. L. Heer mij heeft laten groeien. »

— « Dan heb ik nog wat anders voor u, dat vele meer weerd is als het ringesken en de poppenkeuken. Laat mij uwe krollen afsnijden, en ge krijgt een klein lief vogeltje, en dat legt alle dagen een gouden eike. Dat zal u zoo rijk maken, dat ge alles zult kunnen hebben dat ge maar wilt. »

— « Neen, » zei het meiske weer, » ook voor dat vogeltje krijgt ge de lokken niet, die O. L. Heer mij heeft laten groeien. »

— « Ge zijt toch al een wonderlijk kind, » zei toen de dwerg. « Maar luistert nu nog eens goed : Ik weet dat ge thuis een broerken hebt dat al lang ziek te bed ligt en veel pijn moet uitstaan. Ik heb hier een zakske kruiden ; als ge die laat trekken op water en er uw broerke van te drinken geeft, dan is hij binnen drij dagen heel genezen.

— « O ! geeft mij die kruiden ! » riep het kind.

— « Eerst uwe lokken, » zei de dwerg, en hij lachte.

— « O zeker ! knipt ze maar af en wijst mij dan den weg naar moeders huis. »

Toen sprak het Kaboutermanneke : « Het doet mij groot genoegen, lief kind, dat gij uw broerke zoo geerne ziet. Hier zijn de kruiden en uwe lokken moogt gij ook houden. En nu spoedt u dat ge thuis zijt. »

Daarop nam de dwerg het goede meiske bij der hand, leidde het door het bosch en wees het den weg naar huis. De kruiden wierden volgens den raad van den dwerg gereed gemaakt en na eenige dagen kost het broerke weer met zijn zusterke spelen gaan. JANI VLUNIUS.

(Lier.)

SPOTZEGSELS.

De Grappen van de Boeren van Oolen.

(Vervolg van bl. 61, 62 en 72 1n jaargang.)

1. (6.) De Oolenaars kunnen niet tellen.

De Wét van Oolen was eens in eene groote weide vergaderd. De Schepenen en de Raadsleden wisten wel dat zij gezevenen waren, maar de Burgemeester wou toch eens nazien of er niemand ontbrak. Hij telde : « Ik ben ik en gij zijt 1....; 2, 3, en zoo voortwijzende, geraakte hij maar tot zes. Na hem begosten de andere boeren ook te tellen, maar ze kwamen nooit verder als tot zes. Na lang nadenken, vonden zij eindelijk de oplossing van het lastig raadsel. Ze staken hunnen vinger in eene koeienvlaai, en zoo vonden ze zeven puttekes.

2. (7.) De Oolenaars kunnen niet onthouden.

Een jonge boer moest naar 't dorp om 'nen *temst* (teems) te koopen. » Zul-de 't niet vergeten ? » vroeg de moeder. — « Hebt geen nood, moeder. Wat moet ik meebrengen ?.... Nen wan, eh ? » — « Zie-de wel dat ge niet onthouden en kunt ! Nen temst zeg ik u ! — « Ha ja, 'nen temst ! » En de jonge boer op een drafke naar 't dorp, gedurig bij zijn eigen zeggende : « temst, temst, temst, » om het woord niet te vergeten. Onderwege moest hij over eene beek springen, en toen hij aan den anderen kant stond, wist hij niet meer, waarvoor zijne moeder hem uitgezonden had. Terwijl hij daar al stond te verzinnen, kwam er een man aan met hooge waterleerzen aan zijne voeten, die vroeg : « Zijt gij iets verloren ? — « Ja, » antwoordde de andere, « ik ben het kwijt geraakt met over de beek te springen. » — « Dan zal 't er wel in liggen ook ; we zullen eens zoeken ! » En de man met de hooge leerzen ging in de beek, maar zijn schoeisel was niet dicht en 't water kwam er van alle kanten door. « Jandorie ! » riep hij uit, » zijn me dat de leerzen !... Het water komt er in, lijk door 'nen *temst* ! » — « Ja, ja, een temst, dat is het, » zei de boer, en zonder meer te zeggen, liep hij verder naar 't dorp toe.

Men vergelijke die grap met : *'t Is er deur,* bl. 72, 1e jaargang.

3. (8.) De Oolenaars stooten hunne kerk voort.

De kerk stond op eene slechte plaats, en men wou ze kost wat kost verzetten. Al de boeren komen bijeen en beginnen aan de kerk te stooten. De koster had zijnen jas uitgeschoten en hem vóór de kerk gelegd, om te zien welken voortgang men deed. Er komt een bedelaar voorbij die den jas opneemt en er mee gaat loopen. Toen de koster terug ging zien, vond hij zijn kleedingstuk niet meer, en hij aan 't roepen : « Hoû vast, mannen ! Wij gaan goed vooruit, want mijne jas zit al onder de kerk ! » (1)

(1) Die grap wordt ook toegeschreven aan de inwoners van Balen die daarom *Kerkekruiers* geheeten worden.
Vrglk. *Het Boek der Opschriften* door Mr J. Van Lennep en J. Ter Gouw, bl. 33, en *Revue des Trad. pop.*, V, Facéties wallonnes, bl. 173.

4. (9.) Keizer Karel en de Pot met drij ooren.

Op zekeren dag dat Keizer Karel in de omstreken van Oolen op de jacht was, begon de dorst hem te kwellen. Hij zonderde zich dan van zijne jagers af en trad het dorp binnen, waar hij zich in eene herberg eenen pot bier bestelde.

De baas uit den *Zwarten Stier,* zoo hiet de herberg, bracht den Keizer, dien hij niet kende, eenen pot Diestersch bier, doch hield zelf de oor vast, zoodat Karel groote moeite had om den pot aan te nemen. Hij gaf den weerd een goudstuk en bevool hem eene tweede oor aan de kan te zetten, zeggende dat hij den volgenden keer uit denzelfden pot wou drinken. Dat gebeurde, maar de weerd wierd hierdoor geen haar slimmer.

Toen Karel eenigen tijd later terugkwam, vatte de baas de pint met de twee ooren, zoodat de Keizer ze nog niet aannemen kost. Karel gaf nogmaals een goudstuk en belastte den weerd eene derde oor aan den pot te laten maken. Maar de herbergier bleef altijd even wijs, want toen hij den Keizer voor den derden keer de kan aanbood, had hij zooals vroeger de twee ooren vast, en hield de derde oor tegen zijn lijf gedrukt.

Sommigen houden staan dat de Keizer, tot aandenken van dien voorval, het hangberd van de herberg deed veranderen en er 'nen drijoorigen pot op liet schilderen. Wat er ook van zij, tot op den dag van heden wordt de herberg zoo geheeten, en de vreemdelingen,die zulks verlangen, kunnen er uit den *pot met drij ooren* drinken.

Joz. Cornelissen.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

4de (9ste) Woordenzange.

Beerleelijk (uitspr. *beerlelk*). — Zeer leelijk, leelijk als een beer : 't Is een *beerleelijke* vent. Geh. *St-Antonius.*

Biten, *biitte, heb gebiit.* — Snijden in de kindertaal : Blijft van dat mes kind, want het *biit.* Geh. *idem. Biten* is ongetwijfeld niet anders als de oude uitspraak van *bijten.* Vrglk, *biter* (tand, luis). *Biten* = wonden staat in Oudemans.

Boogen, *boogde, heb geboogd.* — Doen buigen, *causatief* van *buigen,* gelijk b. v. *zoogen* van *zuigen : Boogt* die takken eens wat neerwaarts. Geh. *idem.*

Brievenhoos, de. — Brievenzakske, Fr. *enveloppe.* Geh. *idem.* Z. Hoos.

Diksterwijl. — Meestentijds, Fr. *le plus souvent.* Geh. *idem.*

Donderzwart, *donderzwert,* het. — Zwarte, donderdreigende wolk : Daar hangt een leelik *donderzwert* ! Geh. *idem.*

Fabbe, den. — Bebbe, labbekak : den *fabbe* uithangen, de *fabbe* zijn van 't huis. Geh. *Schelle.*

Febbekak, den. — Z. *Fabbe,* q. v. Geh. *St-Antonius.* — De woorden *fabbe, bebbe, febbe*kak, kinne*baba* hebben dezelfde beteekenis en zijn met elkander verwant.

Herd, *hard*. — Zeer, b. v. Het is *herd* erg, hij is *herd* ziek, 't was daar een *herd* groot laweit en getier. Geh. *Kempen*, o. a. *St-Antonius*, *Schilde*, *Halle*, *Brecht*, *Zoersel*, *West- en Oostmalle*. In die beteekenis komt het w. menigvuldig bij onze oude schrijvers voor : « Si doeghde in here herte *harde* groete noet.... Oec was *harde* droeve Ute, die edele vrouwe.... Doe was in die kerke *harde* groet bedranc.... (*Nevelingenlied*, Siegfrieds Uitvaart). — Dies *herde* droeve was Pyroet... (*Roman der Lorreinen*). — Die ghierige mensce is *herde* onvroet... (*Jan van Ruusbrocc*, Dat Boec van VII Trappen). — Ende (is) teghen die luden van buten *harde* fel... (*Bartholomeüs Engelsman*.)

Hoos, (zachtl. *o*), de. — Huizeke, zakske, sloof, koker, huiveke. Vandaar *brillenhoos*, *brievenhoos*, enz. Geh. *Kempen*, *St-Antonius*.

Hikschouderen, *hikschouderde*, *heb gehikschouderd*. — Schokschouderen. Geh. *Beersel*, *Heist-ten-Berg*.

Katteverdriet, het. — Een slach van wissen korf dien de boerin over de gevulde melkakers legt, terwijl ze de koeien melkt ; tot groot verdriet van de katten die dan aan 't melk niet kunnen. Geh. *Kempen*.

Moddervet. — Zeer vet, zoo vet als modder : Ons verken is *moddervet*. Geh. *St-Antonius*..

Schip, het. — Wolk waaruit men eene felle regenbui of eene hagelvlaag verwacht. Waneer er zulke wolk komt aangedreven, dan zegt men : *Ze zijn weer een schip aan 't laden*. Geh. *idem*. Vrglk. *'t Daghet in den Oosten, I*, bl. 65, i. v. *Appelscheep*.

Spachelen, *spachelde*, *heb gespacheld*. — 1° Spartelen (eigen en overdr.) : Wat zullen wij nog moeten *spachelen*, eerdat wij door ons werk zijn ! 2° Al spartelende, al schaffelende veel gerucht maken ; vandaar *gespachel* = gerucht met de voeten, al spartelende, al schuivende teweeggebracht : Scheedt er toch uit met dat *gespachel* : ge maakt me doof ! Geh. *Kempen*, o. a. *Halle*, *St-Antonius*.

Veeleweg. — Veelal, meestentijds. Geh. *Kempen*. Samengesteld uit *veel* en *eweg*, Eng. *away* de eenigste gedaante die in de Kempen gebruikt wordt en die dikwijls bij onze oude schrijvers voorkomt.

Ververven, *ververfde*, *heb ververfd*. — Verbloemen, bewimpelen : Ge moet dat niet *ververven* : we weten het genoeg. Geh. *St-Antonius*.

Woei, de. — Loet, kuur, zotte streek : Hij heeft zijn *woeien* weer. Geh. *Schelle*.

Zegvrij. — Iemand die al zeggen mag wat hij wilt, zonder ooit door iemand gestruft te worden, is *zegvrij* : Zatte Jan was weer bezig met den baas over den hekel te halen, en die liet hem begaan. Zatte Jan ?... Bah ! die is immers *zegvrij !* Geh. *St-Antonius*.

Zooren, *zoorde, heb gezoord*. — Zuilen (*St-Antonius*, *Antw. Kempen*), dommelen, dutten : Ik had zoo een half uurke *gezoord*.... Geh. *Brecht*.

Zwart, *zwert*, het. — Z. *Donderzwart*, q. v. Daar komen twee *zwerten* tegeneen op. Geh. *St-Antonius*. Joz. Cornelissen.

NIEUWSKES.

Een nieuw Tijdschrift voor Volkskunde.

Sinds ons vorig Nr deelen wij den inhoud mee van een tijdschrift waarop wij de aandacht wenschen te roepen van al die zich met de studie der volkskunde bezighouden.

Het bedoelde tijdschrift draagt voor titel : *Rassegna di Letteratura popolare e dialettale;* het verschijnt maandelijks te Rome, Piazza Pollarola, n. 33, kost 5 fr., en heeft voor opstellers de H.H. Franc. Sabatini, M. Menghini en A. Parisotti.

Het doel der uitgevers is de folkloristen den middel ter hand te stellen om op de hoogte te zijn van hetgene er in zake van volkskunde verschijnt, zoowel in afzonderlijke werken als in tijdschriften.

Het nut van zulke uitgave kan niet tegengesproken worden. Al die zich op het wetenschappelijk beoefenen der volkskunde toelegt, weet bij ondervinding, hoeveel opzoeking en studie er dikwijls noodig is om het een of 't ander duister of weinig besproken punt der volkswetendheid toe te lichten en te beschrijven.

Het tijdschrift van den Heer Sabatini — die zelf een der geleerdste navorschers op het gebied der volkskunde in Italië is — verdient dus ten zeerste aanbevolen en verspreid te worden. Niet alleen zal het de nieuw verschijnende werken aankondigen en den inhoud der voornaamste volkskundige tijdschriften opgeven, maar tevens boekbesprekingen en belangrijke artikels over folklore mededeelen.

Indien wij eenen wensch mochten uiten, dan zouden wij het verlangen te kennen geven, ook zulk tijdschrift in ons vaderland te zien verschijnen.

Opgevat in gemelden zin, zou het moeten bevatten : Aankondiging der nieuw verschenen werken, geheel of gedeeltelijk aan volkskunde gewijd ; opgave van den inhoud der folkloristische tijdschriften ; aanduiding van alle stukken over volkswetendheid in niet- volkskundige tijdschriften uitgegeven ; eene afdeeling « vragen en aanteekeningen » die de volkskunde betreffen, en eindelijk, allerhande nieuwskes en bijdragen op het veld der volkswetenschap ingeoogst.

Wij vreezen echter dat deze onze wensch nog niet zoo spoedig zal vervuld worden.

J. B. Vervliet

BOEKBESPREKING.

Kommetje van den H. Franciscus van Assisië, door Th.-Ign. Welvaarts, Prior der Premonstratensen-Abdij te Postel-Molle, — Te Brecht, bij L. Braeckmans.

Fraai vlugschrift in 8° van 16 bladz., met getinte steendrukplaat; titel rood en zwart. Prijs 50 c^{men}.

De geleerde schrijver der *Geschiedenis van Arendonk* levert ons in deze korte maar alleszins merkweerdige verhandeling, de omstandige geschiedenis van een voorwerp, belangrijk voor den Katholiek, namelijk van het kommeke door den H. Franciscus van Assisië bij het middagmaal gebruikt.

Na eene korte inleiding volgen vier hoofdstukken, getiteld ; 1. Hoe het kommetje in België en wel bijzonder te Mechelen kwam. Twee wonderlijke feiten. 2. Reden waarom het kommetje aan de Franciscanessen te Retie geschonken werd. 3. Stof, vorm en grootte van het kommetje. 4. Bij welke gelegenheid het gebroken is.

Het boeksken is eene welgelukte proeve van fraaie drukkunst.

Het is versierd met eene getinte steendrukplaat, een zwart wapenschild en roode hoofdletters. De hoofdingen der kapittels zijn almede in roode letter gedrukt.

J. B. VERVLIET.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

13. **Geestelijke Liederen.** — Het lied : Op eenen *Witten Donderdag* (Z. bl. 34, 8ste aanteek.) is te vinden bij DE COUSSEMAKER, *Chants popul. des Flamands de France,* N° 42, bl. 123. Het wierd gezongen op de wijs van den *Miserere,* die bij onze oude liederen dikwijls wierd gebruikt. Een ander lied : *Op het laatste Avondmaal,* is te vinden bij LOOTENS & FEYS, *Chants pop, flamands*, N° 22, bl. 36. Ik bezit de eerste strophe van drij geestelijke liederen, waarvan de fraaie melodiën opgeteekend wierden door Lemmens, in de Brabantsche Kempen. Zij vangen aan :

« Op eenen nacht dat Sint-Joseph lag te rusten, kwam mare Gods hem wekken uit zijnen slaep. »

— « Mallewelleken (Emmanuël) is niet geboren in het Jodenland. »

— « Onze Lieven Heer op een klein ezelken zat. — Naer Jerusalem,... enz. »

Wie kan mij aan de teksten helpen ? V.

14. **Merrievrouw, Wit konijn, enz.** — Bestaan er in de Kempen geene sagen over de *Merrievrouw* of *Maarvrouw,* het *Wit Konijn,* de *Nikkers* of *Watergeesten,* de *Luchtgeesten,* de *Witte Vrouwen* en *Zwanejuffers* enz.?

A. H.

15. **Pagnot.** — In liederen van het einde der vorige eeuw komen de toenamen *Pagnot, vijg* en *patriot* voor.

Wat is de beteekenis en de oorsprong van de eerste dier benamingen ?

16. **Spotnamen.** — Om opgave van spotnamen, zooveel mogelijk met hunne beteekenis en hunnen oorsprong, wordt vriendelijk verzocht.

17. **Taptoe.** — Van waar komt het woord *taptoe* en wat beteekent het ?

18. **Hannekenuiten.** — Wanneer zijn de *hannekenuiten* in voege gekomen en wat beteekent dat woord ?

19. **Lange Wapper.** — Waar wordt er voor de *eerste maal* melding gemaakt van *Lange Wapper ?* Wie deelt er ons van zijne grappen mee ?

20. **De Kat in het Volksgeloof.** — Meedeelingen die *de kat in het volksgeloof* betreffen, zullen ons welkom zijn. J. B. V.

21. **De Weerwolf.** — Gelooft men nog aan den *Weerwolf* ? — Welke namen geeft men hem (B. v. *Klodde) ?* — Hoe ziet hij er uit ? — Waarom moet hij

als weerwolf rondloopen ? — Wat kwaad doet hij aan degenen die hem ontmoeten ? — Hoe kan men hem verlossen ? — Wat doet de weerwolf, als men zijn vel verbrandt ? — Kent gij geene sagen over den *weerwolf* ? J. C.

22. **Mooi Hollandsch.** — « Uit eenige aankondigingen geknipt :

« « *Dames,* met eerste *relatiën,* die ten hoogen *provisie* eene algemeene *agen-*
« « *tuur* verlangen van eene van ouds *gerenommeerde* Noord-Brabantsche fabriek
« « van damast, pellen, linnen, enz., worden verzocht hare *refer. fr°* op te ge-
« « ven, onder *motto Agentuur* a/h *adv bur.* van enz. »

— « « Op eene *riante villa, moderne* en *confortable* ingericht, gemakkelijk
« « *accès* tot het bijgelegen *station,* neemt men heeren en *dames* in *pension.* De
« « *servies* is er netjes ingericht. Zich te *adresseeren*..... »

— « « *Attentie.* Voor een *important instituut* wordt gevraagd een *secondant-in-*
« « *terne,* vreemde talen machtig, per *preferentie* het Fransch. *Salaris* naar be-
« « kwaamheid. *Certificaten* onmisbaar. Voor de *correspondentie,* enz. »

« Van zulk Nederlandsch, verlos ons, Heer ! » » (Meegedeeld in het *Handelsblad* van Antwerpen).

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten.** — *6e Jaargang.* — N° 2 & 3 (14 & 15). — Uit Boeken, Brieven en Bladeren : Allerlei Rijmpjes uit Oost-Vlaanderen. — Kinderspelen. — Spreekoefeningen. (A. G.). — Limburgsche Dichtveerdigheid. — Vertelsel van 't Wonderschip. — De zeg van Burgemeester Os. — Raadselkens. — Oude Gebruiken : Theelken geeselen.

2. **Volk en Taal.** — *2e Jaargang.* — N° 10. — Paaschen (R. Ghesquière). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat, (A. van Heuverswyn). — Volkswijsheid. (2e reeks.) L. d. C.) « Zei » spreuken (E. Huys.). — Een pak slagen (A van Heuverswyn). — Uit Ooike. (H. van Halst.) — Van den voerman (lied) (R. Ervinck). — Na den veldslag van 1708. — Fransche tijd te Oudenaarde. — 7 hoofdzonden en 4 uitersten (K. van Caeneghem). — Van alles (A. v. H.)

3. **Biekorf.** — *1e Jaargang.* — N° 8. Aan Pieter Janssens te gelegenheid zijner Eerste Communie : (A. J. M. Janssens). — Handspreuken (Guido Gezelle). — Ter blijde indachtigheid der Eerste Communie van den Weledelen Heer Hendrik Baron van Zuylen van Nyevelt. (Guido Gezelle). — Rood geluw en blauw. (J. V. D.) -- Oude rechtspleginge in Vlanderen. (O. V. Sch.). — Mingelmaren. (Joseph Samyn, Alf. Naert en A^n^.)

N° 9. — Het kwamen drie ruiters geloopen. (Jan Craeynest). — De mane en het weder. (E. Van Robays). — In 't Halfweeghuizetje, bij Nobis. (Antoon Verwaetermeulen). — Lieve kind. (J. Noterdaeme). — Mingelmaren.

4. **Volkskunde.** — *3e Jaargang.* — N° 4. — Onze Vlaamsche « Componisten » ofte Liedjeszangers door Pol de Mont. — III. (Vervolg). — Boekbeoordeelingen : Dr Wilhelm Wägner. — *Unsere Vorzeit.* — *Nordisch-Germanische Götter und Helden.* (Aug. Gittée). — Joh. Durmayer. — *Einführung in die deutsche Götter-und Heldensage.* (Aug. Gittée). — *Negro Myths from the Georgia Coast.* (Pol de Mont). — Vragen en Aanteekeningen.

N° 5. — Onze Vlaamsche « Componisten ofte Liedjeszangers, door Pol de Mont. IV. (Vervolg.) — Vertelsels : Van drie Gebroers. (A. De Cock). Boekbeoordeeling : L. J. B. Bérenger-Féraud. *Contes pop. des Provençaux de l'Antiquité et du Moyen-Age.* (Aug. Gittée). — Vragen en aanteekeningen.

5. **De Student.** — *10e Jaargang.* — N° 3. — Edelmoedigheid. (Pieter). — Oude Waar. (P. In. T). — De twee Grenadiers. (X.). — Oorsprong der Vlaamsche Belgen en der Franschen. (Nelis.) — Herinnering. (Jozef.) — Simon Stevin. († J. Van Wille). — Bij de dood van onzen Vriend L. D. (A. X.). — Mengelingen.

6. Het Belfort. — *5e Jaargang.* — N° 5. — I. Van den VII Vroeden binnen Rome. (F. A. Stoett). — II. Van de taal- en de letterkunde der Noordmannen. (J. J. Hellemans). — III. Geschiedenis der abdij van Groeninge te Kortrijk. (Theodoor Sevens). — VI Een Kerstfeest in den vreemde. (J. E. H. Mentens). — VI. Gebed der zee. (H. Claeys), — VII. Edgard Tinel. (Paul Bellefroid). — VII. Aan Grootmoeder. (K. Ledeganck). — IX. Boekennieuws en Kroniijk.

7. Het Davidsfonds. — *3e Jaargang.* — N° 3. — De Taalverbastering in Holland (W.) — Boekbeoordeeling : *Heidebloemen.* — *Naar de fabriek.* — *Begoocheling,* door Leo Ickx. (J. F. De Hert). — Zannekin, historisch drama. I. — Letternieuws. (Folkert). — Sterfgevallen. (Folkert).

8 Kempisch Museüm. — *1e Jaargang.* — N° 4. — Kempische Numismatiek. Eenige Loodjes of Merken der Kempen (C. A. Serrure). — De heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne heeren. (J. Theod. De Raadt). — Zoenbrieven. (Louis Houben). — Hoogstraten. Charters. (S.) Kaart van het Gilde Onzer Lieve Vrouw te Turnhout. (T. J. Welvaarts). — De Hertogin van Burgondië te Turnhout. (E T.). — Petrus van Emmerick. (Fr. Waltman van Spilbeeck). — Turnhout. Amalia van Solms, vrouw van Turnhout, benoemt den advocaat Pieter van Uffelen tot haren raad en zaakwaarnemer in Brabant. 1656. (S.). — De Windmolen van Oud-Turnhout. (E. T.)

9. La Tradition. —*4e Jaargang.*— N° 4. Le Folklore en Angleterre. IV. (Thomas Davidson).— La Ronde du mariage (Noël Selter). — Histoire du traditionnisme en Finlande. I. Le Folklore finnois. *(fin)*. (Kaarle Krohn). — Le Matériaux dans les constructions. II. (Alfred Harou.) — Le Mois de mai XII. (H. C.). — Complainte de Saintonge. (Gabriel Echaupre). — L'Arbre de Mirabelle. (Cunisset-Carnot.). Berceuses des environs de Naples. (Madame de Nittis.) — Contes et Traditions des Esquimaux du Groenland. I. (Emile Petitot). — Les Russes chez eux. VII *(Suite)* (Armand Sinval). — A propos d'un article de M. Henri Gaidoz. (Henry Carnoy). — Bibliographie (Bespreking over werken van Gérard Devèze en Wratislaw, door H. C). — Le Mouvement traditionniste.

10. Revue des Traditions populaires. — *5e Jaargang.* N° 3. — Les Mythes et les dieux de la pluie. (André Lefèvre). — Le Rossignolet chanson des Hautes-Alpes. (Raphaël Blanchard). Les Traditions populaires et les écrivains français III. Le Menagiana (P. S.). — Les calendriers des illettrés. II. L'Almanach des Bergers. (Louis Morin). Les jours d'emprunt chez les Arabes. (René Basset). — Amulettes et talismans VI. Amulette breton contre la fièvre. (Lionel Bonnemière). — Légendes et superstitions préhistoriques III. (Eure-et-Loire). (G. Fouju). — Le peuple et l'histoire I. *(suite)*. Révolution française. (Paul Sébillot). — Chants héroïques du peuple russe. (Michel de Crouskow), — Devinettes. (P. Fertiault). — Superstitions et légendes du Cap-Sizun. (H. le Carguet). — Le Prisonnier de Nantes I. Version de la Loire-Inférieure. (A. Certeux). — II. Version des Côtes-du-Nord. Mme Paul Sébillot). — Facéties wallonnes. (Aimé Demeuldre). — Superstitions basques. (B. Eygun). — A travers le Berry. III. Superstition berrichonne. (H. Lebonne). — Le Cierge de la Chandeleur. (F. Fertiault — Les roseaux qui chantent III. La rose d'or, conte du Maine. (Léon Pineau). — Coutumes de mariage VI. En Belgique. (Jules Lemoine). — La légende de Didon II. Légendes parallèles *(suite)*. Alfred Harou). — Pélerins et pèlerinages VIII. Enfants malades. (Léon Pineaux). — Nécrologie. (A. T.). — Bibliographie. (Bespreking over werken van P. Sébillot, G. Finamore. enz., door P. S. en Jean Fleury). — Livres reçus. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes. — *Platen.* Anciennes figures de l'Almanach des Bergers. — Une famille de sirènes, d'après une sculpture de la cathédrale de Lyons.

11. Rassegna di Letteratura popolare e dialettale. — *1e Jaargang.* — N° 2-3. — *Diario della città di Roma di S. Infessura,* pubblicato da O. Tommasini. (F Sabatini). — *Racconti popolari,* raccolti da I. Nieri. (G. Giannino). — *Japanese Fairy Tales.* (M. Menghini). — *Sonetti romaneschi di B. Micheli,* pubblicati da E. Celani. (F. Sabatini). — Bollettino bibliografico : *Le Roman des Proverbes en action,* di G. Demarteau. — *Un monte di Pilato in Italia,* nota di A. Graf. — *Il ciarlatano,* cicalata di G. G. Belli. — *Frunnelle 'e rosa,* poesie di P. Cinquegrana. — *L'innammorati* sonetti di T. Eberspracher. — *Er mago de Bborgo.* — Varieta : *A proposito del « Peregrinaggio di tre giovani figliuoli del re Serendippo »* (G. Rua). — Spoglio de' periodici (1889). — Notizie. — Annunzi.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te BRECHT, bij L. BRAECKMANS.

2e Jaar 1890

6de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

LEVENDE SPRAAKKUNST.

II.

Ongelijkvloeiende en Onregelmatige Werkwoorden.

Aanmerkingen. — I. De vormen die in de *Woordenlijst* van De Vries en Te Winkel *niet* voorkomen, staan in eene andere letter gedrukt.

II. Werkwoorden, als ongelijkvloeiend of onregelmatig door De Vries en Te Winkel opgegeven, nemen wij in dezen lijst niet op.

III. Van de werkwoorden nochtans, waarvan de *Woordenlijst* een gelijkvloeienden en een ongelijkvloeienden vorm erkent, zal men hier ook den ongelijkvloeienden vinden.

ONBEPAALDE WIJZE	ONVOLMAAKT VERLEDEN TIJD	VERLEDEN DEELWOORD	AFLEIDINGEN EN SAMENSTELLINGEN
Aantijgen	teeg aan	aangetegen.	
Bakken	bakte, *biek* (1)	gebakken.	Aan-, her-, op-, ver-, weg-, *enz.*
Bassen,	baste	*gebassen* (2)	Aan-, *enz.*
Bederven	bedierf, *bedorf,*	bedorven, *bedurven* (3)	
Beginnen,	*begost,*	*begost.* (4)	Her-,
Benijden,	*beneed,*	*beneden.*	
Bevelen,	*bevool,*	bevolen.	Aan-.
Blazen,	blaasde, *bloes,*	geblazen.	Aan-, af-, op-, weg-, *enz.*
Bouwen,	bouwde,	gebouwd, *gebouwen.*	Aan-, op-, her-, ver-, *enz.*

(1) De oude vorm *biek* leeft nog in het Z. O. van de Antwerpsche gouw en in sommige streken van Brabant. (2) Dat werkw. moet vroeger ongelijkvloeiend gebruikt zijn; bij Anna Bijns vindt men den onv. verl. tijd. *bies.* (3) *Bederven, helpen, sterven,* enz. hadden vroeger *bedarf, halp, starf,* enz. in 't enk. en *bedorven, holpen,* enz. in meerv. Later kwam ook de *o* in 't enk. en daarnevens *ie* voor de beide getallen. De vormen *bedorf, holpen,* enz. worden nog gebruikt in de Antwerpsche gouw, bijzonder in 't N. (4) *Beginnen* had eertijds *began, begonde* en *begonst.* Uit *begonst* onstond *begost,* dat blijkens Schuerm., De Bo en Tuerlinckx, door heel Dietsch-België gebezigd wordt.

Breiden,	*breed*	*gebreden.* (1)	Aan-, af-, op-, *enz.*
Breken,	brak, *brook,*	gebroken.	Af-, ont-, op-, ver-, *enz.*
Brengen,	*brocht,*	*gebrocht.* (2)	Aan-. op-, weg-, *enz.*
Denken,	*docht,*	*gedocht.*	Be-, ver-, *enz.*
Derven (durven)	*dierf, dorf,*	*gederven, gedurven.* (3)	
Deugen,	*docht,*	*gedeugen.* (4)	
Dorschen,	dorschte,	*gedorschen.*	Af-, *enz.*
Douwen (duwen)	douwde, *doew,*	*gedouwen.*	Aan-, af-, ver-, weg-, *enz.*
Dreigen,	*dreeg,*	*gedregen.* (5)	Be-, *enz.*
Eten	at	*geëten.* (6)	Af-, op-, *enz*
Gaan,	ging, *gong,*	gegaan.	Af-, aan-, op-, be-, ver-, *enz.*
Gillen (gelden)	*gol, gou,*	*gegollen, gegouen* (7)	
Hangen	hing, *hong*	gehangen.	Aan-, af-, be-, ver-, *enz.*
Heeten	*hiet* (8)	geheeten.	
Heffen,	hief, *hof*	*gehoffen.*	Aan-, op-, ver , *enz.*
Helpen	hielp, *holp,*	geholpen.	Af-, op-, ver-, *enz.*
Hijgen,	*heeg*	*gehegen*	
Houden,	hield, *hief, hoew,*	gehouden.	Aan-, af-, be , *enz.*
Jagen,	joeg,	gejaagd	Aan-, af-, be-, *enz.*
Klagen,	*kloeg,*	geklaagd.	Aan-, be-, *enz.*
Klieven,	*kloof,*	*gekloven.*	Af-, open-, *enz.*
Krijschen,	kreesch,	gekreschen.	
Kunnen	*kost* (9)	*gekunnen*	Aan-, af-, weg-, *enz.*
Kwellen,	*kwol,*	*gekwollen*	Af-, *enz.*

(Vervolgt.)

St-Antonius-Brecht. JOZ. CORNELISSEN.

OVER DE BENAMING « PAGNOT. »

In de 5e afl. stelde ik de vraag : « *Pagnot.* » — In liederen van het einde « der vorige eeuw komen de toenamen *Pagnot, Vijg* en *Patriot* voor. Wat « is de beteekenis en de oorsprong van de eerste dier benamingen ? »

---

(1) Veel werkwoorden met den stamklank *ei* waren oudtijds ongelijkvloeiend en ze zijn het nu nog in 't Antwerpensche. (2) De vormen *brocht* en *gebrocht, docht* en *gedocht,* komt men reeds bij Maerlant en Ruusbroec tegen. (3) *Derven.* — Het oude *darren* leeft nog in sommige streken van Antwerpen en Brabant, onder de vormen: *darren, darde, gedurd* (Vorst bij Westerloo). *deeren (teeren), tist, getist* (Leuven), *tust, getust* (Brussel), *tost getost* (West-Brabant.) (4) Nergens kent men de gelijkvloeiende vormen van *deugen.* (5) Z. de aanm. op *breiden.* — (6) *Geëten* (uitspr. *geten*). Onze oude schrijvers kenden geenen anderen vorm als *geten,* samengetrokken uit *geëten.* (7) Z. *Ons Volksleven,* II, bl. 39. Het verwisselen van *l* in *u* is een gewoon verschijnsel. Zoo staat *goud* voor *gold, zou(de)* voor *zolde, koud* voor *kold,* Hgd. *kalt,* Eng. *cold,* enz. Bij onze oude schrijvers vindt men somwijlen wel *smout, gesmouten,* voor *smolt, gesmolten.* — (8) Enkel gelijkvl. in de beteekenis *heet worden, heet maken* — (9) Eertijds *konde* en *konst.* Uit *konst* ontstond *kost* door 't wegvallen der *n.*

Als antwoord op die vraag, schrijft de H[r] E. S. mij uit Rome: « Zou dat « woord niet voortkomen van het Italiaansch *pagnotta*, een rond broodje, te « Mechelen (en ook te Antwerpen) *pistolè* geheeten, met dit verschil, dat het « Vlaamsch broodje langwerpig, 't Italiaansch daarentegen rond van vorm « is. Dat brood wordt maar half gebakken, en is van Spaansche tarwe (maïs) « gemaakt; het is dus heel zwaar en moeilijk om verteren.

« Wat nu de beteekenis van den toenaam betreft, zou die niet zijn, wat « men in 't Fransch « *ennuyeux et lourdeau* » heet, en waarvoor wij ook wel « plakplaaster en onbeschofterik zeggen?

« Men zegt hier ook nog: « *ha mangiato una pagnotta,* » in den zin van «*hij « is onbeleefd, slecht opgebracht,* » letterlijk « *hij heeft eene pagnotta geëten.* »

In hoeverre die uitlegging met ons gedacht overeenstemt, zullen wij verder zien.

Een tweede inschrijver meldt mij: « Men vindt ook in schriften van dien « tijd (einde der XVIIIe eeuw) *payot* (wij zeggen heden *piot*). Komt van *payen,* « betalen, *pagare, pagnotus*? d. i. *soudach, soudenier, soldenaer,* betaald krijgs- « man (z. Kiliaen). »

De geëerde inzender schijnt *pagnot* en *payot* te houden voor één en hetzelfde woord, onder tweederlei vorm uitgedrukt.

Ik geloof echter dat hij den bal misslaat, want wordt het eerste als schimpwoord gebezigd, het tweede daarentegen is de benaming van de bewoners van het *Payottenland,* de streek gelegen tusschen Zenne en Dender, en begrensd door Brussel, Assche en Aalst ten Noorden; Denderleeuw, Ninove en Geeraardsbergen ten Westen; Edingen en Lembeek ten Zuiden, en eindelijk Halle en Ruisbroek ten Oosten.

F.-J. De Gronckel, schrijver van « *'t Payottenland zoo als het van onheugelyke tyden gestaen en gelegen is,* » zegt op bl III van gemeld werk over zijne landgenooten: « De bewooners van dit gewest...... ontfingen... den door- « luchtigsten naem waerop ooit volk zich kon beroemen: den naem van « *Payotten* of ***Patriotten,*** dat is te zeggen beschermers des vaderlands. »

« Hij zelf betitelt zich « Doctoor in de Philosophie, Advocaet en *Payot.* »

Payot is dus in zijne oogen een eeretitel, evenals *patriot,* aan welk woord hij eene gelijke beteekenis toekent.

Doch keeren wij terug tot de benaming *pagnot,* waarvan ik eene andere oplossing voorstel. Ik laat ze hier volgen:

Pagnot, vervlaamscht Fransch schimpwoord, wordt gebruikt in den zin van *lafhertigen soldaat.*

Pagnote, Fr. *pagnota,* Ital. beteekent *lafaard, bloodaard, bangerik.*

Volgens *Aug. Scheler, Dict. d'étym. franç.* 1862, komt het woord waarschijnlijk voort van het Spaansch *paño* (ñ uit te spreken als *gn* in *seigneur*), dat laken beteekent; vandaar *panales,* de *doeken, windels, luren* van een busselkind.

Het Fransche woord heeft ook nog de beteekenis van *gek, zot, bot, dom,*

lomp; andere zinspeling op het kind dat nog in de bussel zit.

Wanneer men met verachting van eenen dommerik of bloodaard spreekt, zegt men immers nog dagelijks : 't is een *voddeman,* of 't is een *ke(r)stekind.*

Het zou mij dus niet verwonderen dat het woord *pagnot,* aan de Franschen ontleend, eerst als schimpwoord in den hooger aangegeven zin op de Fransche soldaten toegepast wierd, en later bij overdracht op overloopers uit het Patriottenleger, partijverraders of tweezakken.

Torfs kende de woorden *pagnot, payot, piot* niet, zooals blijkt uit zijne verhandeling over de *Nederlandsche krijgs- en partijnamen* (1874); daarentegen heeft hij *vijg, patriot* en *mof.*

De twee leste woorden, alsook *payot* staan vermeld in eene rekening van het jaar 1790, afgedrukt op bl. 117 van het werk : *l'Hôpital St-Julien et les Asiles de nuit à Anvers, par Ed. Geudens.*

Het schimpwoord *pagnot* kwamen wij maar zelden tegen in de schriften van het lest der vorige eeuw. Wij vonden het voor den eersten keer in het volgende

LIEDEKEN.

Air : *Tierlie ty ty.*

1.

Boere-Jongers Patriotten,
Hebt couragie, schept maer moed,
Geene fygen of *pagnotten,*
Geen van all' ons vreezen doet.
Ziet de fygen nu eens zwygen,
Den *Pagnot* word Patriot.
  Boere-Jongers Patriotten,
Hebt couragie, schept maer moed,
Nog een wynig 't zal wel hotten,
Alles maer in orden doet.

—

2.

Joseph Hus den meester-ketter,
Heeft u nu zoo lang gekwelt,
Uw gebruyken, rechten, wetten,
Geen van al heeft hy getelt :
Maer jan doren, 't zal hem rouwen !
Dat hy nu zyn ooren krouwt.
  Boere-Jongers &c.

—

3.

Bid den God der heyr-kragten,
Dat hy zegent uw beleyd,
Tegen d'Oostenryksche magten,
'T is voor hem nu dat gy stryd,
Hy zal met zyn Engel-schaeren,
Ons versterken 't allen tyd.
  Boere-Jongers &c.

—

4.

Zonder u de Constitutie,
Was te niet, ja heel het Land.
Maer door u, wat Revolutie,
'T vrydoms vaên dat word erplant !
Nieuwen iever en nieuw leden,
Geene fyg meer in ons land.
  Boere-Jongers &c.

—

5.

Tierlie ty ty tie tierlie ty,
Eerst gevogten en dan vry,
Tierlie ty ty, tie tierlie ty,
Eerst voor Religie, dan voor my,
Tierlie ty ty tie tierlie ty,
Jaegt den duydts en fyg daer by,
Tierlie ty ty tie tierlie ty,
Schyt in alle 't Hofs gevley,
Tierlie ty ty tie tierlie ty,
'T eenig woord is Dood of Vry.

Ook in een

OOLOGS-LIED

over het vertrek der kloekmoedige Nederlandsche Boeren, naer het leger, aengeleyd zynde door den kloekmoedigen held Mynheer Vander Noot,

(Stemme : *On doit soixante mille francs,* &c.)

waarvan de 7e strophe luidt :

Den boer die Patriot wilt zijn,
Moet aenstonds volgen dezen tryn,
Dit zal hem doen erleven,
Wilt hy niet zyn van dit complot,
Dat hy dan loopt als 'nen *Panjot*,
De Vygen zullen leven,
Als den Boer zal vuer geven.

Panjot heeft hier wel stellig den zin, dien ik er hooger op toepaste. Dat het woord *Pagnot* bij onze Boeren mondsgemeen en de beteekenis algemeen gekend was, toonen ons de vermelde liederen. Hoe het hier in gebruik kwam, is gemakkelijk af te leiden uit de tijdsomstandigheden, die de leste jaren der XVIIIe eeuw kenmerkten.

Op de andere benamingen uit den *Patriottentijd,* als *Patriot, Vijg* of *Fijg, Mof, Royalist,* enz., komen wij misschien later wel eens terug.

J. B. Vervliet.

DE VOGELEN IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

II. — De Koekoek.

— In de oude Godenleer wordt verhaald dat Jupiter de gedaante van eenen koekoek aannam en op de knieën van zijne zuster Juno kwam rusten, die zich op den berg Diceyon of Thronax bevond. Sedertdien wierd die berg Coccygien of Koekoeksberg geheeten ; vandaar de oorsprong van Jupiter Coculus. (Gesner. *Aves,* bl. 368.)

— Aan de Kaap de Goede Hoop treft men eenen vogel aan van het geslacht der koekoeken, *Edolio* geheeten. De inwoners van het land zijn overtuigd dat de ziel van zekeren schipper, die dikwijls het woord uitsprak dat de vogel gedurig herhaalt, in het lichaam van dien vogel overgegaan is. (Buffon *Hist. nat.* T. VI, bl. 93.)

— Men zegt dat de nachtegaal en de koekoek elkander vóór den ezel den prijs van den zang betwistten, en dat de ezel hem aan den koekoek toekende. De nachtegaal, ontevreden over dat vonnis, ging bij den mensch in beroep, en deze deed uitspraak te zijnen gunste. Sedert dien begint de nachtegaal te zingen telkens hij den mensch ziet, als wou hij zijnen rechter bedanken en diens oordeel verrechtveerdigen. (Buffon, bl. 87, t. VI, notes.)

— Sommige lieden beschouwen de koekoeken als onreine en onheilspellende vogelen ; anderen integendeel aanzien hen als gelukaanbrengende dieren en als orakels die zij in menig geval raadplegen. Anderen eindelijk geloofden of wilden doen gelooven, dat de aarde die onder den rechtervoet ligt van dengene die den eersten roep des koekoeks hoort, een zekere behoedmiddel is tegen de vlooien en ander ongedierte. *(Buffon,* t. VI, bl. 79.)

— Waneer men in 't begin des jaars voor den eersten keer den koekoek hoort roepen, en waneer men op dien oogenblik geld bij zich heeft, dan is dit een teeken dat men gedurende gansch het jaar geld hebben zal. *(Luik.)*

— Linæus zegt dat de jonge koekoek zijne voedster verslindt.

— De Ouden zeiden, *en men zegt het nog,* dat de koekoek niets anders is als een kleine, van gedaante veranderde sperwer (1); dat die gedaanteverwisseling alle jaren op een vastgesteld tijdstip plaats heeft; en dat hij in de lente terug komt, gezeten op eenen kiekenklamper, die hem wel tot rijdier dienen wilt, opdat de ruiter zijne zwakke zwingen zou kunnen sparen. (*Buffon,* A. VI, bl. 80.)

— Men beweert ook dat hij op de planten een zeker speeksel werpt dat hun nadeelig is door de insecten die er uit voortkomen. (2) *(Ibid.)*

— Men zegt nog dat het wijfke van den koekoek in iederen nest dien zij kan ontdekken, eieren legt, die dezelfde kleur hebben als de eieren van dien nest. *(Ibid.)*

— De Luikerwalen gelooven:

I n'est mâie avri
Si l'coucou n'l'a dit,

d. i. Het is maar April, waneer de koekoek het gezeid heeft. (3)

(Vervolgt.)
ALF. HAROU.

VERTELSELS.

10. (20.) Van Mieken en Janneke *of* 't Kruiske van Cecilia.

Vader en moeder gongen naar de stad en Mieken en Janneke moesten aleen thuis blijven.

« Wat moet ik voor u meebrengen? » vroeg moeder aan Mieke. — « 't Kruiske van Cecilia! » zei Mieke.

— « En wat voor u? » vroeg vader aan Janneke. — « Voor mij een nieuwe broek! » riep Janneke.

Als vader en moeder 's avonds thuis kwamen, toen kreeg Mieken een schoon gouden kruisken, en Janneken een spelternieuwe broek.

Maar nu was Janneke jaloersch, want 't kruiske van Cecilia stak zijne oogen uit. 's Anderendaags was 't Zondag en Janneke vroeg: « Mieke, wil-

(1) Dat geloof bestaat in de Antwerpsche Kempen. Men zegt er en men houdt er staan dat de koekoek in den herfst in eenen roofvogel verandert, en dat hij des zomers *koekoek,* maar des winters *klamper* is. J. C.

(2) Eene plant heet *Koekoeksbrood,* eene bloem *Koekoeksbloem.*
Menigmaal ziet men in den uitkomen en in den zomer op sommige struiken en planten een wit schuim dat aan speeksel gelijkt. Dat schuim is het sap der planten dat door een klein dierke, de *vlooisprinkhaan* of het *schuimbeestje* uitgezogen en als schuim weergegeven wordt.
Dit schuim wordt doorgaans *koekoekspeeksel* geheeten. J. C.

(3) De koekoek roept van zich zelven:

Dat zingt en fluit dat wil,
Ik kom toch niet vóór Half-April.
(St Antonius).
J. C.

len we eens gaan wandelen ? » — « 't Kan me niet schillen, » zei Mieke. En ze gongen wijd van huis het veld in.

Onderwege kwamen ze aan een groot groot water en Janneke zei : « Mieke, geeft mij 't kruiske van Cecilia, of 'k *rooi* er u in ! » — « Ikke niet, » zei Mieke, « want gij hebt een schoone broek ! » Toen pakte Janneke zijn zusterke vast en hoe zij riep en schreide of niet, hij wierp ze in 't water.

Als Janneke thuis kwam, toen vroeg moeder : « Waar is Mieke ? » — « Dat weet ik niet, » zei Janneke, » ze is gaan loopen. »

's Avonds was Mieke nog niet terug en vader en moeder gongen ze overal zoeken, maar ze kosten ze *nieverhands* niet *vijnen*.

Eenigen tijd later kwam er een mulder voorbij het water en op den kant zag hij een schoon bloemeke staan, en dat bloemeke begost te zingen :

Och mulderke lief, och mulderke lief !
En Jan heeft mij vermoord ;
Al voor het kruiske van Cecilia,
En daarom ben ik dood !

De mulder trok het bloemeken af en brocht het naar Miekes moeder. En het begost weer te zingen :

Och moederke lief, och moederke lief !
En Jan heeft mij vermoord ;
Al voor het kruiske van Cecilia,
En daarom ben ik dood !

De moeder gaf het bloemeken aan vader en hij had het nog niet vast, of 't zong weer :

Och vaderke lief, och vaderke lief !
En Jan heeft mij vermoord ;
Al voor het kruiske van Cecilia,
En daarom ben ik dood !

« Waar is Janneke? » vroeg vader, « doet hem algauw herwaarts komen! » En als Janneke daar was, gaf vader hem 't bloemeken in de hand en 't zong :

Weg moordenaar, weg moordenaar !
En gij hebt mij vermoord ;
Al voor het kruiske van Cecilia,
En daarom ben ik dood !

En ze hebben Janneke vastgepakt en ze hebben hem doodgedaan.

(*Gehoord te Sint-Antonius.*) Joz. Cornelissen.

Vrglk. Am. Joos, *Vertelsels*, Nr 65, bl. 107, *Revue des Trad. pop.*, V, bl. 178, La Rose d'or, *Volkskunde*, I, bl. 229 en Grimm, *Kinder- und Hausmärchen*, Nr 47, Van den Machandelboom. J. C.

11. (21.) **Nog van Mieken en Janneke.**

Mieken en Janneke moesten naar 't bosch om eene bussel hout te rapen. « Die de eerste met zijne bussel thuis is, » zei moeder, « krijgt 'nen witten boterham. »

'k Zal *ek-ik* hem wel hebben, « docht Mieken in heur eigen. En ze begost vlijtig hout te trekken, maar Janneke speelde den luierik, en als Mieke met heure bussel gereed was, toen had hij nog niets bijeen. — « Trekt gij eens wat hout voor mij, Mieke, » zei Janneke, « 'k zal terwijlen uwe bussel gaaislagen. » En Mieke was zoo goed dat ze het deed. Maar als ze nu dieper het bosch in gong om *dörze* takken te trekken, nam Janneke Miekes bussel op en liep er mee naar huis.

En Janneke kreeg 'nen witten boterham en Mieken, och arme! een zwarte snee. Mieke vertelde wel hoedat Janneke heur had *verneukt*, maar ze wouen heur niet gelooven.

Toen gongen ze allebei wandelen en onderwege kwamen ze 'nen wagen tegen die vol witte engeltjes zat. En vooraan reed ons-Lievrouwke. — « Janneke, krijg ik een stukske van uwen boterham! » vroeg Ons-Lievrouwke. — « Neen gij, » zei Janneke, « want hij smaakt mij veel te goed. » — « Mieke, » vroeg zij dan, « krijg ik een stukske van den uwe? » — « Ja zeker, » zei het meiske, « maar 't is maar 'ne zwerte. » En ze gaf de helft aan Ons-Lievrouwke.

Een beetje wijder zagen ze 'nen anderen wagen komen aangerold, en die zat vol zwerte *duvels*. En voorop reed Lucifer. — « Janneke, krijg ik een stukske van uwen boterham? » vroeg hij. — « Neen gij, » zei Janneke, « want hij smaakt mij veel te goed. » — « Mieke, geeft gij mij dan een beetje. » — « Daar, » zei het goedhertige Mieke, « zijt hem heelegansch maar! »

's Anderendaags kwamen de wagens terug. Mieke mocht met Ons-Lievrouwke en de engeltjes naar den Hemel rijden, maar Janneke wierd van de duivels naar de hel gevoerd.

En daar kwam een verken met 'nen langen snuit, en 't vertelselken is uit.

(*Gehoord te Sint-Antonius.*) Joz. Cornelissen.

Vrglk. Am. Joos, *Vertelsels*, 2de deel, Nr 27, bl. 114.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

5de (10de) Woordenzange.

Aaneenkruipen, *kroop aaneen, ben aaneengekropen.* — Langzamerhand genezen, stillekes aan weer op zijne stekken komen, van menschen gezeid die kort bij de dood geweest hebben: Jans vader heeft stervensziek geweest, maar nu is hij toch weer *aaneengekropen.* Geh. *St-Antonius.*

Aanstouwen, *stouwde aan, heb aangestouwd.* — 1° Aandrijven: de koei' *aanstouwen.* 2° (Overdr.) Aanzetten, aanporren, aansporen, Fr. *pousser.* Geh. *St-Antonius.* Het enkele *stouwen* = drijven is gekend. (Z. Sch.) Kiliaen vertaalt *aanstouwen* door *adigere, stimulare.*

Beel, den. — Hamer die dient om den molensteen te *billen,* te scherpen. Geh. *idem.* In Limb.: de *bel.* Schuerm. die het w. vr. opgeeft, meent dat het eene verkorting is van *beitel, bijtel* of *bikkel.* Zou *beel* niet eerder het oude

bille zijn, hetzelfde w. als ons tegenwoordig *bijl?* Wij hebben 't nog in 't werkw. *billen* dat in alle woordenboeken voorkomt: 'nen meulensteen *billen,* d. i. scherpen. *Billen,* oudt. *beilan,* beteekent kappen, slaan; vondaar *beeld, balten* of *bolten* (slaan), *bolt (bout),* aam*beeld.*

Djampelen, *djampelde, heb gedjampeld.* — Trappelen dappelen. Wat staat ge daar in 't slijk te *djampelen?* Geh. *idem.* Schuerm. kent het w. toe aan Kl.-Brab. Is *djampelen* hetzelfde niet als *dampelen,* dat bij Kiliaen en Bo De te vinden is, en dat volgens dezen leste komt van het oude *dampen* = stampen? — 't Gebeurt wel meer dat er eene *j* achter *d* komt in 't begin van een woord; zoo zegt men ook *afdjokken, djompelen* voor afdokken, dompelen, enz.

Doenvrij. — Hij is *doenvrij,* d. i. hij mag alles doen wat hij wilt; men laat hem alles toe. Geh. *idem.* Vrglk. *zegvrij,* bl. 56 4de Woordenzange.

Fadder, den. — Lafhertige mensch: Ge zijt 'ne *fadder!* Geh. *Schelle.*

IJsgang, den. — Waneer de grond met ijs bedekt is, dan zegt men dat het ijsgang is: Opgepast van niet te vallen, want 't is ijsgang! Geh. *St-Antonius, Halle, Zoersel, Brecht,* enz.

Krots, de. — Miswas; vernepen, verneuteld gewas: Kapt die *krotsen* van boomen uit en plant er andere! Geh. *idem.* Z. Schuem. i. v. *Krod.*

Pronkpeer, de. — Soort van *pompoen* die den vorm heeft van eene peer. Geh. *idem.* Vrglk. *pronkappel,* dat heel Antwerpen en Brabant door gekend is.

Slenderen, z. *Slinderen,* q. v.

Slinderén, *slinderde, heb geslinderd.* — Eene koord van *drij of vier* draden vlechten. Men zegt ook het haar *slenderen.* Geh. *idem.* De verwantschap tusschen *nd* en *ng* is genoegzaam gekend: *slinderen* is *slingeren.* Vrglk. het Hoogd. *schlingen,* dat o. a. ook vlechten beteekent.

Sprant, den. — Vertakking, getakt uitspruitsel op den wortel of den stam van plantgewassen. Geh. *idem.* Z. *Uitspranten.*

Uitspranten, *sprantte uit, ben uitgesprant.* — Uittakken, uitstruiken op den stam of den wortel, b. v. van graangewassen gezeid: Het koren moet nog veel *uitspranten,* of 't staat te dun. Geh. *idem.* De verwantschap tusschen *t* en *k* is gekend; dus vermoede ik *uitspranten* = *uitspranken* en *sprant* = *sprank, sprang.* Vrglk. het Eng. *to spring* = spruiten, opschieten en *sprig* = takske, rijske. — *Sprank* beteekent bij Schuerm. de dikste takken eens booms.

JOZ. CORNELISSEN.

NIEUWSKES.

Prijskamp voor het beschrijven van de kinderspelen.

Prof. Am. Joos van Sint-Niklaas schrijft in *Het Katholiek Onderwijs* eenen prijskamp uit voor het beschrijven van de kinderspelen.

Kinderspelen dat zijn al de eigene verlustigingen onzer kinderen, zoo jongens als meiskes, met of zonder speeltuig, aleen of in gezelschap.

Ieder spel moet in zijn geheel beschreven worden, met de verschillige toebereidselen, als het aftellen, enz , met de verschillige kansen die er kunnen voorkomen, met de verschillige wetten die het beheerschen.

Er wordt tweehonderd frank boeken voor den prijskamp uitgeloofd. Alle werken moeten vrachtvrij voor den 1n April 1891 ingezonden worden.

* * *

Het hoeft wel geen betoog dat de kennis der volksspelen in 't algemeen en der kinderspelen in 't bijzonder, een belangrijke tak der Volkskunde uitmaakt en eene allernuttigste bijdrage vormt tot de geschiedenis van het huiselijk en gezellig leven onzes volks, ook van in vroegere eeuwen. 't Is immers geweten dat een goed deel van de spelen waar de kinderen zich nu mee vermaken, eertijds en ook wel uitsluitelijk aan de grooten tot uitspanning en verlustiging dienden. Menig kinderspel zelfs schijnt sporen te bewaren van het een of het ander oud gebruik dat nu uitgestorven en verloren geraakt is, doch dat vroeger eene voorname plaats in het volksleven moet bekleed hebben. Is de studie der kinderspelen dus allergewichtigst onder volkskundig oogpunt, niet geringer is het belang dat zij voor den taalkundige oplevert. Hoeveel eigene woorden in de taal der spelende kinderen, hoeveel eigenaardige uitdrukkingen en kenmerkende benamingen, die nog nooit geboekt en wierden, maar die misschien allerkostelijkste overblijfsels zijn van de oude Dietsche spraak ! Hoe zeer is het den niet te wenschen al die spelen verzameld en beschreven te zien !

Van herte juichen wij dus eene zoo nuttige onderneming toe als die van den Eerw. Heer Joos, en wij drukken de hoop uit dat een ruim getal mededingers zijnen oproep zullen beantwoorden.

Joz. Cornelissen.

BOEKBESPREKING.

Van Schoonbeke en Het Maagdenhuis van Antwerpen, door Ed. Geudens, bureeloverste, Archivaris bij de Burgerlijke Godshuizen. Antwerpen, 1889 Fraai boekd. in kl. 4° form. van 157 blz., versierd met portretten, platen, muziek, enz. (Niet in den handel).

Wanneer wij de geschiedenis onzer vaderstad doorloopen, dan treffen wij op menige bladzijde de bewijzen aan, dat ten allen tijde de geest van liefdadigheid, in Antwerpen geheerscht heeft.

Menigvuldige instellingen ontstonden, en talrijke gestichten, ten behoeve van weduwe en wees, grijsaard en kind, verrezen er in den loop der tijden, zoodat Antwerpen met recht den naam van *Stad der liefdadigheid* dragen mag.

Dat wordt eens te meer bewezen in het werk, waarvan wij hooger den titel afschreven.

De inhoud des boeks is tweeledig. In het eerste gedeelte treffen wij eene menigte belangwekkende, meest ongekende bijzonderheden aan over Gillebert van Schoonbeke, onzen beroemden stadsgenoot; over zijn sterfhuis, zijne nalatenschap, zijne familie, zijne nakomelingen, enz.

In de tweede plaats hebben wij de geschiedenis van het Maagdenhuis, te beginnen van zijne stichting, in 1552, door Jan Van der Meeren, tot op den huidigen dag.

Dit deel, dat verreweg het grootste en 't belangrijkste is, wordt voorafgegaan door eenige algemeene beschouwingen over den toestand der vondelingen en

weeskinderen, voor de oprichting van de gestichten, bestemd om hen op te nemen en te verplegen.

Daarna volgen bijzonderheden over het middeleeuwsche beheer dier kinderen hier ter stede, met de opgave der oudste fondaties, sedert de instelling van het Armwezen te Antwerpen, te hunnen voordeele gemaakt.

In de volgende bladzijden deelt de schrijver ons de namen mede van de eerste weldoeners der weesmeisjes, waartusschen Jan Van der Meeren, als stichter en begiftiger van het Maagdenhuis uitblinkt.

De lijst dier weldoeners is echter geene bloote opsomming van namen en cijfers. Bij elken naam vinden wij de omstandigheden vermeld, die tot de gift aanleiding gaven, alsmede uittreksels uit den schenkingsbrief, het testament, enz.

Bij den milddadigen stichter verwijlt de schrijver langer; het is duidelijk dat hij dit deel van zijnen boek met bijzondere voorliefde bewerkt heeft.

Behalve eene menigte bijzonderheden over Jan Van der Meeren en zijne bezittingen, vinden wij hier nog den *fondatiebrief* gedagteekend van den 27n April 1552, eenen stamboom der familie Van der Meeren, een fac-simile van een *procesverbaal* door genoemden stichter over zijn testament opgesteld, uittreksels van dit testament, verschillende opschriften ter eere van Van der Meeren, enz.

Om te vermijden dat de opsomming der talrijke weldoeners en begiftigers, met de aanhalingen uit de oorspronkelijke bescheeden getrokken, soms wat al te langdradig zou kunnen schijnen, geeft de schrijver ter bekwamer plaatse een kort overzicht van de tijdsomstandigheden; hij onderzoekt hunnen invloed op den bloei, den welstand of den achteruitgang van het gesticht; legt de oorzaken uit van de tijdelijke vermeerdering der inkomsten; bespreekt het inwendig bestuur van het Maagdenhuis, de rechten en plichten der Aalmoezeniers, de kleedij der kinderen, hunne uitspanningen, enz.

Een ander belangrijk gedeelte van het werk is dat, hetwelk handelt over de nalatenschap van Van Schoonbeke.

Het vereffenen daarvan ging met groote moeilijkheden gepaard, gaf aanleiding tot talrijke gedingen, doch was tevens van het grootste gevolg voor het Maagdenhuis, dat door Van Schoonbeke's erfgenamen niet alleen met geschenken en bezettingen rijkelijk begiftigd, maar ook door verbouwing nog belangrijk vergroot werd.

Het zou ons te verre leiden, wilden wij al het merkweerdige opsommen, dat wij in het werk des Hn Geudens gevonden hebben.

Door hetgene wij hooger aanhaalden, zal de lezer zich gereedelijk een gedacht kunnen maken van het belang dat zulk een boek voor de geschiedenis der Antwerpsche liefdadigheid, instellingen, zeden en gebruiken oplevert, en het den schrijver, met ons, dank weten, dat hij zich de langdurige en moeielijke opzoekingen getroost heeft, die onvermijdelijk aan zulk een werk verbonden zijn.

Hij zette zijne geduldige nasporingen, voort in de archieven die aan zijne beleidvolle zorgen toevertrouwd zijn, en levere ons nog menige eervolle bladzijde uit de geschiedenis onzer dierbare vaderstad. Dat is onze en aller wensch.

J. B. VERVLIET.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal.** — 2de *Jaargang.* — No 11. — De Uil in het volksgedacht. — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat. (A. van Heuverswyn). — Meiavond. (P. Bernard). — Vereuken. (K. van Caeneghem). — Uit de beestenwereld : a/ de Vos en de Wolf. (P. Waelens). b/ het Kind en de Wolf. (F. van Cauwenberghe). — Van 't Meetje en Sinksenavond. (T. van Heuverswyn). — De Jongen en zijn Boone. (R. Ervinck). — Na den veldslag van 1708. (*slot*). — De Fransche tijd te

Oudenaarde : Terugkeer der Oostenrijkers. (K. van Caeneghem). — Van alles : Kwade praktijken. (idem).

2. **Biekorf.** — *1e Jaargang.* — N° 10. — Aan Moeder Vincentia. (Guido Gezelle). — Vijvoudere. (Alfons Dassonville). — Transvaalsch lied. — Wie zou ze ginder gaan zoeken ? (C. D. L.). — Heer Jan-Baptiste Corne. (H. Claeys) — 't Wilt zomer zijn. (Guido Gezelle). — Mingelmaren.
N° 11. — Jantje van Sluis. (A. van Speybrouck). Vijvoudere. (Alfons Dassonville). — Jan Van De Poele. (E. V. R.) — De ploeg. (Guido Gezelle). — Vier tapijtwerken in de Potterie te Brugge. (Alfons Naert). — Drie kerkhof blommen. (Zaliger Deken De Bo) — Mingelmaren.

3. **Volkskunde.** — *3e Jaargang.* — N° 6. — Over de Studie van het Volkslied. (Aug. Gittée). — Sprookjes : Jan de Roiter. (Aug. Gittée). — Vragen en Aanteekeningen : Volksbenamingen van muntstukken. — Huwelijksgebruik. — Verklaringen van natuurverschijnselen. — Toedrinken.

4. **Het Belfort.** — *5e Jaargang.* — N° 6. — I. Wiskundige vrouwen. (A. Milcamps, S. J.). — II. Nog over den aard, de lengte en den samenhang der scheppingsdagen. (J. Adriaansen). — III. Indische letterkunde. (K. Lecoutere). — IV. De Fransche strekking van het liberalism ter gelegenheid van eenen brief van Em. de Laveleye. (J. Brabantsen). — V. Hoogleeraar Jan David en dichter Prudens Van Duyse. (Dr R. Moroy). — VI. Lentezang. (Karel Quaedvlieg). — VII. Boekennieuws en Kronijk.

5. **Het Davidsfonds.** — *3e Jaargang.* — N° 4. — De Kasten in Indië. (K. Lecoutere). — Boekbeoordeeling : ***De Belgische zending van West-Bengalen.*** — ***Het Bargoensch van Roeselare,*** door H. De Seyn-Verhougstraete. (Folkert). — Letternieuws. (Folkert). — Sterfgevallen. (Folkert).

6. **Kempisch Museüm.** — *1e Jaargang.* — N° 5. — I. Brecht. Kleine kronijk getrokken uit het handboek van 't St-Jorisgilde. (J. Michielsen). — II. De schilderij van het hoogaltaar in de kerk van Minderhout. (Pieter d'Hondt). — III. Westmalle en Zoersel Zoenakte tusschen Jan Wouters, Marcxzone en Lucas de Meyere, ingevolge den doodslag, door Jan Wouters op Arnold de Meyere, 1551. (J. Michielsen). — IV. Grobbendonck tijdens de Fransche Omwenteling. (Goetschalckx). — V. Hoogstraten. Attestatie.... (E. Adriaensen). — VI. Hoogstraten. (6) Charters. (S.). — VII. De heerlijkheden van het land van Mechelen, Duffel, Gheel en hunne heeren, (J.-Theod. De Raadt). — VIII. Geschiedkundige bijdragen over de Voogdij van Molle. (T.-I. Welvaarts).

7 **La Tradition** — *4e Jaargang.* — N° 5. — Le Folklore de la Belgique I. (Alfred Harou). — Hymne antique. (Emile Blémont). — L'Ane dans les proverbes provençaux, I. (Jean Brunet). — Le Folklore en Angleterre, V. (Thomas Davidson). — La Fuite en Egypte. Chanson picarde. (Georges Carnoy). — Le sabre de Roland. (Joannés Plantadis). — Les Rites du mariage, I. (Henry Carnoy). — Palladiums et talismans des cités, II. (Jean Nicolaïdes). — L'Auseralhe e lou Coucou. (Isidore Salles). — Le Folklore polonais, II. (1re partie). (Michel Zmigrodzki). — Acousmates et chasses fantastiques, II. (C. de Warloy). — Les Conciles et les Synodes de M. Frédéric Ortoli. (E Blémont). — Futura et la légende de Faust, de M. Auguste Vacquerie. — L'heure enchantée, de M. Gabriël Vicaire. — Bibliographie. (Bespreking over werken van MM. Paul Hugounet, Julien Tiersot, Francesco Sabatini, Mme Tola Dorian, MM. Le Goffic et Thieulin, Octave Lacroix, door Charles Lancelin, Henry Carnoy en Emile Blémont).

8. **Revue des Traditions populaires.** — *5e Jaargang.* — N° 4. — Extraits d'anciens ouvrages anglais ralatifs au Folk-Lore. I. Antiquité de la littérature des nourrices. (Loys Brueyere). — Devinettes : Auvergne. (Antoinette Bon). — Le Rossignolet II. Version du Morvau. (Julien Tiersot). — Les calendriers des illettrés. III- (A. Certeux). — Les coquillages de mer III. (Paul Sébillot). — Le seigneur loup-garou, légende de l'Auvergne. (Antoinette Bon). — Amulettes et talismans VII. Amulettes, d'Italie. (Raoul Bayon). — Coutumes de mariage VI. Une noce en Béarn. (Daniël Bourchenin). — Superstitions de la Nièvre. (Mme Paul Sébillot). — Légendes et superstitions préhistoriques. IV. La hotte du diable. (René Stébel). — V. En Belgique. (Alfred Harou). — La mort d'Adèle, chanson de la Haute-Bretagne. (Mme Paul Sébillot). — Un album eskimo. (Ch. Rabot). —Contes arabes et orientaux IV Le Mythe d'Orion et une fable de Florian. (René Basset). — Chants héroïques du peuple russe II. (Michel de Crouskow.). — Les Traditions populaires et les écrivains français IV. Racine. (P. S.). — Les Pourquoi. — LIV-LV. — La mule et le lièvre. (Achille Millien). — Croyances des paysans landais. (J. de Laporterie). — Brimades et initiations I. Les Béjaunes du commerce. (A. Certeux). — Le long hiver (versions flamandes). (Alfred Harou). — Les glaciers I. Le génie de l'Aletsch. (Pce Roland Bonaparte). — II. L'excommunication des glaciers (Antony Dessaix). — Nécrologie : Edouard Charton. (P. S.) — Bibliographie : Julien Delaite. *Glossaire des jeux wallons.* (P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Platen. — Anciens calendriers du XIVe siècle. — Calendriers scandinaves en bois. — Un monstre fantastique eskimo.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te BRECHT, bij L. BRAECKMANS.

2e Jaar 1890

7de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

DE VOGELEN IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

III.

De IJsvogel. *(Vervolg).*

Daar de ijsvogel enkel op droge takken gaat zitten, heeft men gemeend dat hij het hout deed verdrogen waar hij op ging rusten.

De Koekoek. *(Vervolg).*

Raakt men geld aan, waneer de koekoek roept, dan zal men fortuin maken (*Luik*).

— Den 23n April (thans St-Jorisdag) had een geheimzinnig offer plaats, *Koekoeksfeest* geheeten, omdat de koekoek op dien dag de toekomst voorspelde. (COREMANS).

— Volgens den ouden almanak wierd de *Koekocksfeest* gevierd den 23n der maand Eostur, op den dag van Vrya. (Z. den Alm. door Dr COREMANS, bl. 184 van het VIIe d. der *Bulletins de la Comm. royle d'histre*).

De Specht. (1)

De specht bekleedde den eersten rang in de vogelwichelarij; hare geschiedenis, of liever hare fabel, gemengd met de godenleer der oude helden van het Latium, stelt haar voor als een geheimzinnig wezen, waarvan de teekens uitgelegd wierden, wiens bewegingen eene beteekenis hadden en wiens verschijning men als een noodlottig teeken aanzag.

— De Engelschen noemen de specht *Rain-fowl* (regenvogel).

— In Burgondië heeten de boeren dien vogel *procureur du meunier*, omdat hij den regen aankondigt en het wassen des waters dat den molen doet draaien.

(1) Benamingen : *Groenspecht* Fr. *pic vert, pivert;* Lat. *Picus viridis;* — *Bonte Specht,* te St-Antonius, *Bloemspacht,* Fr. *Pic épeiche,* Lat. *Picus-major;* — *Gemeene Draaihals,* te St-Antonius, *Adderspacht,* Fr. *Torcol vulgaire,* Lat. *Yunx torquilla.* J. C.

— Groenspecht. — Men vertelt onder het volk dat de groenspecht den regen door een bijzonder geschreeuw aankondigt. (*Buffon*, t. VI, bl. 186).

Waneer onze boeren de groenspecht die een klimvogel is, op de boomen zien klauteren en heur herhaaldelijk op de schors zien pikken om er de insecten te doen uitkomen, dan zeggen zij dat de vogel *een gat in den boom maakt*. En als bewijs geven zij dat de specht *langs den anderen kant gaat zien*, om zich te overtuigen *of het gat nog niet doorgeboord is*. Men weet dat de groenspecht de gewoonte heeft van herhaalde keeren op den eenen kant van den boom te pikken en van aanstonds naar de andere zijde te gaan zien, of haar gerucht de kleine larven niet verschrikt heeft die binnen in de schors zitten en hun behoud in de vlucht willen zoeken. Zij worden dan door den vogel gevangen die er zijn maal van neemt.

— Men vindt in Californië eene verscheidenheid der spechtsoorten : de groote zwarte specht met witten snavel. De Amerikanen van de noordelijke streken maken met de bekken van die spechten kronen vóor hunne krijgslieden; en daar zij bij hen geene vogelen van dit slach hebben, betalen zij ze heel duur. (*Buffon*, t. VI, bl. 196).

De Hop.

Het verschijnen van de hop kondigde bij de Egyptenaren het afloopen aan van het water des Nijls, en bijgevolg, het tijdstip van het zaaien. Ook ziet men ze gedurig in de Egyptische hiëroglyphen afgebeeld.

— De hop was vroeger en is nog altijd eene onreine spijs bij de Joden.

— Eertijds ging ze in Engelland voor een onheilspellenden vogel door.

— De Zweden aanzien heden haar verschijnen als een voorteeken van oorlog.

— De Ouden zeiden dat waneer men haar vóór het vastgestelde tijdstip hoorde roepen, dit een voorteeken was van eenen goeden wijnoogst.

— Men heeft beweerd dat de hop haren nest met drek (1) besmeerde, om de betooveringen te vernietigen, over haar broed geworpen. Deze vogel ging voor hoogst verstandig door in dat vak; hij kende al de kruiden die het uitwerksel der betooveringen beletten, die het gezicht aan de blinden weergeven en de best geslotene deuren openen. Die leste eigenschap is met eene menigte omstandigheden door Elien aangehaald geworden.

— Het hert der hop, hare lever en hare hersenen, geëten onder het uitspreken van zekere cabalistische- of tooverspreuken, of gehangen en gedragen aan zekere lichaamsdeelen, genezen de schedelhoofdpijn, schenken de gave van voorzegging en verschaffen aangename droomen (*Buffon*, VI, bl. 6, notes). (*Vervolgt*).

Alf. Harou.

(1) Van daar het rijmken in de Kempen :

Hop, hop!
Schoon op straat
Maar vuil in 't kot !

HOUTEN CLARA.

Wie heeft er het dichterlijke verhaal *Houten Clara* van Conscience niet gelezen ? De legende die hieraan ten grondslag ligt en door Conscience zoo meesterlijk vertolkt en uitgebreid wierd, is algemeen gekend.

Wat echter weinigen weten, is dat die legende van allen geschiedkundigen grond ontbloot is.

Ziehier wat onze geleerde vriend, de Hr Ed. Geudens, archivaris der burgerlijke godshuizen, daarvan zegt in zijn belangrijk werk : *Van Schoonbeke en het Maagdenhuis van Antwerpen* (bl. 64-66) :

« Terwijl wij over het tijdstip handelen waarop onze roemrijke Conscience de geschiedenis « van *Houten Clara* gesteld heeft, zou, bij den Antwerpschen lezer, wellicht de gedachte kunnen « opkomen, te willen weten wat er, nopens die jeugdige heldin, zou in verband staan met de « ware geschiedenis. Wel, eenvoudig gezegd, niets. Nooit had het Maagdenhuis een Spaansch « edelman noch eene gravin tot naaste buurlieden gehad. Zeker moeten wij hulde brengen aan « het vernuft met hetwelk die zieltreffende legende samengesteld is. Moeder en dochter zijn « daarin aangrijpende typen. Doch, die roman is een samenweefsel van feiten die, het eene hier, « het andere ginder voorvallen, bij het opzoeken, erkennen en wedereischen van vondelingen « door hunne moeders. Dat hebben wij in onzen bestuurlijken werkkring menigmaal bijgewoond. « Conscience's verhaal bezit niettemin een echt historisch vergezicht uit de bloedige gebeurte- « nissen van dat tijdvak. Voeg daarbij, dat er, in 1589, door eenen onbekenden Spanjaard eene « buitengewone gift aan de Kamer gezonden werd, beloopende tot 300 spaansche pistoletten of « 1000 guldens, (hetwelk men voor dien tijd, wel mag schatten op 20,000 frank,) dat was, uit zich « zelven, een feit dat een romancier kan begeesteren en tot uitgangspunt eener legende dienen.

« De tijdsomstandigheden voerden natuurlijk vele weezen en vondelingen tot de Armenkamer. « Dat er, onder die kinderen, waren en kunnen geweest zijn van hooge afkomst, valt niet te be- « twijfelen. Het spaansch garnizoen is in die vermeerdering van lasten voor den Arme, tamelijk « betrokken geweest. Indien wij de oude naamlijsten der *meechdekens* naslaan, dan vinden wij « daartusschen de eigennamen van aanzienlijke familiën van dien tijd. Wat de eigenlijke vonde- « lingen betreft, deze kinderen werden niet, zooals heden, onder eenen schijnnaam opgevoed. Zij « droegen slechts hunnen doopnaam, ja zelfs dengene welke bij de erkennigsteekens meestal « gelegd werd :

« De roman van Conscience is dan ook slechts een gewrocht dat uit den bestuurlijken loop van « zaken, met uitgelezene toonbeelden, geschapen is. Het gekozen tijdvak leende zich bijzonder- « lijk tot de groepeering der gebeurtenissen die onze volksschrijver zoo dichterlijk als de oor- « sprong van de zoogezegde *Houten Kleer* aanwijst. Dit beeld is alleenlijk de type, in hout, van « een weesmeisje. Het bestond van ouds in het gesticht en is in de laatste jaren vernieuwd ge- « worden. De rekenboeken bevatten zelfs desaangaande geenen uitleg. Heden prijkt dat legenda- « rische beeld in de Raadzaal der Godshuizen. »

Ofschoon de legende hier voor het ernstig onderzoek hoeft te wijken, moeten wij toch bekennen dat zelden dichterlijker, treffender en aandoenlijker sprooksken, als dat van *Houten Kleer*, in den mond van het Antwerpsche volk leefde.

J. B. Vervliet.

VOLKSGELOOF.
De Duivel.

Het volksgeloof schenkt aan den duivel de zielen van hen die in tweegevecht waren gevallen en van de kinderen die zonder Doopsel stierven.

Men gelooft ook algemeen dat de duivelen van tijd tot tijd voor hunnen heer en meester moeten verschijnen om verslag van hun werk te geven op de aarde uitgevoerd. Op vijf Vrijdagen in het jaar moeten alle duivelen in de hel vereenigd zijn, namelijk op : *Goeden Vrijdag, den Vrijdag na Paschen, na Sinksen, na den langsten dag* en *na Simon en Judas* (28 October).

Padden.

Padden hield men vrij algemeen voor arme zielen, die hunne vorige zonden in die afschuwelijke gedaante moesten boeten.

Geestenzieners.

Die op eenen Zondag geboren is, of des nachts tusschen elf en twaalf ure, op den 27n Februari, den 30n Juli of den 25n December, die heeft de gave van geesten te zien, zelfs bij klaren dage.

Johannesnacht.

In den Johannesnacht bloeit het varenkruid. Die het zaad daarvan tusschen het buskruit of schietpoeder mengt, mist nooit zijn doel.

Het Doodenheir.

Volgens het volksgeloof komt het *Doodenheir*, ook *Wilde Jacht* genoemd, te voorschijn van St-Bartholomeüs tot Drij-Koningen en vooral ook in den nacht vóór Paschen. (1) De onschuldige geest van het goede Vlaamsche volk wekt dikwijls zonderlinge denkbeelden op, die niet achteruit moeten wijken voor de sagen van den Rijn. Zoo nog het gedacht dat in onze streken algemeen gekend is over de dwaallichten, die aanzien worden als ongedoopte kinderen die gestorven zijn, en op de eenzame graven 's nachts hunnen somberen rijendans komen uitvoeren.

De Vrijkogel.

Wildstroopers en jagers waren vroeger, in de bosschen der Kempen bijzonder, overtuigd van het volgende :

Die een geweer hebben wilt dat nooit mist, die moet op *Kerstnacht* naar de kerk gaan met een geladen geweer. Eenige gezellen die weten wat zijn plan is, moeten dicht om hem heen gaan staan, opdat anderen niet zouden zien wat hij verricht. Het geweer moet gereed zijn om te schieten. Heft de priester het Hoogweerdige op, dan moet hij scherp daarop mikken, maar niet vuren (natuurlijk !). Elke kogel die later op 't geweer wordt geladen, wordt daardoor een *vrijkogel*, die altijd juist zijn doel treft.

De Weerzegen.

In Argau vindt men eene kleine stad, *Bremgasten* genoemd. Jaren geleden moest daar het dak van de kerk en van den toren vernieuwd worden, en toen men den haan en het kruis van den toren nam, vond men daar on-

(1) Ziet over de *Wilde Jacht* (Tilkesjacht Turkusjacht, Klappeljacht, den Wilden Jager) *Ons Volksleven*, II bl. 9, *'t Daghet in den Oosten*, I, bl. 167 en 191, en *La Tradition*, IV : Acousmates et chasses fantastiques, bl. 63 en 152.

der andere merkweerdigheden, eene strook perkament, waar een weerzegen op geschreven stond. — Het was het volgende :

« Jesus-Christus, een koning der glorie, is gekomen in vrede †. God is mensch geworden en het woord is vleesch geworden †. Christus is geboren uit eene maagd †. Christus heeft geleden †. Christus is genageld aan het kruis †. Christus is opgestaan †. Christus is ten hemel gevaren †. Christus overwint, Christus heerscht, Christus heeft macht †. Hij staat voor mij tusschen donder en bliksem †. Hij ging in vrede midden door hen henen †. Christus is bij ons en Maria ; wijkt gij booze gestalten †. Want de Leeuw uit Juda, de wortel Davids heeft overwonnen †. Heilige God, heilige en sterke God, heilige en onsterfelijke God, ontferm u onzer †. »

Hierop volgen drij paternosters en drij Ave Maria's. Die weerzegen wordt ten tijde van onweer gelezen. H. J. P., *Antwerpen.*

* * *

In de Kempen heb ik nooit van den *Weerzegen* gehoord maar wel van den *Huiszegen.* Dat is een gedrukt stuk, een gekruisten Lieven-Heer verbeeldende. Rondom de beeltenis vindt men eenige berijmde gebeden, die gelezen worden, als er groot gevaar op handen is, maar bijzonderlijk ten tijde van onweer. Weinige boerenhuizen in de Kempen, waar ge den *Huiszegen* niet aantreft. Ge vindt hem gewoonlijk genageld of geplakt tegen de deur der moos of tegen die der kelderkamer. J. C.

SPROOKSKES EN VERTELSELS.

12 (22.) Van Jan Grollemans.

Daar was eens een boer en die deed van den grondigen dag niets als grollen en greven, omdat zijne vrouw het huishouden niet goed en deed. Het wijf kost dat gegrol niet langer meer uitstaan, en ze gong raad vragen aan nen kluizenaar, die in 't naaste bosch woonde. « Wel Betteke, » zei de kluizenaar, « niets is gemakkelijker als uwen man van zijn gebrek te genezen ; ge stelt hem voor dat gij zijn werk zult doen, maar dan moet hij voor 't huishouden zorgen. »

Zoo gezeid, zoo gedaan. 's Anderendaags trok het vrouwke met schup en riek het veld in en Jan Grollemans bleef thuis.

Jan zijn eerste werk was gaan te boteren. Dat was me goed, maar terwijl hij daar mee doende was, kreeg hij geweldigen dorst en hij gong naar den kelder om 'nen pot bier te tappen. Ondertusschen hoorde hij boven zijnen kop in de keuken, een leelijk lawijd en geknor, en hij liep haastig den kelder uit om te zien wat er gaande was. Hemelsche deugd ! 't was het verken dat de stand omgestooten had en nu met zijnen vuilen snuit de zoete zaan opslobberde ! Met veel moeite kreeg Jan de beest terug in den stal. Maar eilaas ! nu bemerkte hij dat hij de kraan van 't biervat had vergeten toe te draaien en dat de heele kelder onderliep !

Jan deed de kraan dicht, en kuischte en schuurde met de gauwte alles weg. Toen gong hij zijne stand met nieuwe zaan vullen, want dien dag wou hij boter eten, kost wat kost.

Dat was me goed, maar terwijl hij daar al stond te stooten om boter te krijgen, viel hem eensklaps in dat de koei dien dag nog geen eten gekregen had. Om geenen tijd te verliezen, zette hij ze op 't platte dak van zijn huis, dat tegen 'nen berg aangebouwd was, en waar gers met de macht op stond te groeien. Maar om zijne stand aan geene nieuwe ongevallen bloot te stellen, bond hij ze op zijnen rug en droeg ze zoo overal mee rond. Alles gong goed, totdat Jan het ongelukkig gedacht kreeg van de koei nog eerst eens te drenken, eerdat hij voortging met boteren. Terwijl hij nu over den put boog om water te scheppen, liep de zaan uit de stand in zijnen hals en zoo in den put.

Zoo was 't bijkans noen geworden, en daar was nog niets gereed voor 't middageten. Jan stak gauw het vier aan en hong den papketel over. Terwijl de pap aan 't koken was, kreeg Jan weer 'nen ongelukkigen inval. « Moest de koei nu eens van 't dak vallen, wat dan gedaan? » docht hij in zijn eigen. Hij klimt er bij, stropt een dik zeel om heure horens en laat het ander end van de koord door de schouw vallen. Als dat gedaan is komt hij terug in huis en bindt het zeel rond zijn lijf om de koei vast te houden. Nu gong hij aan 't vier zitten en begost gerust de pap te roeren. Maar opeens, klavats! daar doet de koei 'nen valschen stap en rolt het dak af, terwijl ze den ongelukkigen Jan, door heure zwaarte, halfwege in de schouw omhoogtrekt. Daar hongen ze nu allebei te spartelen tusschen hemel en aarde: Jan in de schouw en de koei langs buiten tegen den muur! Als Betteke nu uit het veld terugkwam en van verre de koei zag hangen, liep ze er in éénen asem naartoe en stak met heure schup het zeel in twee. De koei tuimelde naar beneden en brak heuren poot, en Jan viel in den.... papketel.

(*Gehoord te Vorselaar.*) A. V.

13. (23.) Van eene Booze Vrouw.

Daar was eens eene vrouw en die kost heuren man niet meer hooren of zien. Ze hadde hem wel geren doodgekregen, maar dat en gong nog zoo gemakkelijk niet.

Nu, de man was een felle vijand van boonen: die at hij altijd met lange tanden; maar zoetemelk met brokken was zijn lievelingskost: daar zou hij zijne vingeren naar afgebeten hebben.

Op zekeren dag dat zij weer boonen opgeschept had, zei de man al etende:

Boonen
Zullen mij kro(o)nen,
Maar zoetemelk en witte(n)brood
Dat is mijn dood.

Of de vrouw blij was als ze dat hoorde! Ze lachte niet weinig in heure vuist, de heks, want ze docht: « Wacht maar een bitje, nu zul-de gauw

« kapot » zijn. En ze gaf heuren man gaar niets meer als zoetemelk en wittebrood.

Ja maar ! in plek van uit te teren en te sterven, gelijk zij gehoopt had, wierd hij Jandorie ! zoo vet, zoo vet.... dat ge hem uit zijn vel zoudt geschud hebben.

De menschen hebben de spreuk van den man goed onthouden, want als er boonen op tafel komen dan hoort ge dikwijls : *Boonen zullen me kro(o)nen, zei de man, maar zoetemelk en witte(n)brood dat is mijn dood.*

(*Gehoord te Sint-Antonius.*) Joz. Cornelissen.

Vrglk. Am. Joos, *Vertelsels*, 2de deel, Nr 23, bl. 109.

KINDERGEBEDEKES.

's Avonds, als het kind slapen gaat :

1. Danke Deezeke zoet,
Die ons.... (1) bewaren moet
Van water, vier en brand
En van den boozen vijand.
(*St-Antonius.*)

2. Deezeke zoet,
Maakt mijn herteke goed. (2)
(*Leuven.*)

3. Deezeke, zoete minneke,
Maakt van ons... (1) een wijs kinneke. (2) (3)
(*Antwerpen.*)

4. Danke Deezeke zoet,
Wie zal ons dezen nacht bewaren
Van water en vier,
Van zonden en van schande,
Van alle booze vijanden ? (2) (3)
(*Antwerpen, Rumpst.*)

5. Heer, ik lig hier in mijn graf,
Neemt toch alle mijn zonden af,
Die ik gedaan heb bij dagen en bij nachte :
Laat mij in mijn zonden niet versmachten. (2)
(*Aarschot.*)

6. 's Avonds, als ik slapen ga,
Volgen mij zestien engeltjes na :
Twee aan mijn rechterzijde,
Twee aan mijn linkerzijde,
Twee aan mijn hoofdeneinde,
Twee aan mijn voeteneinde,
Twee die mij dekken,
Twee die mij wekken,
Twee die mij prijzen.
Twee die mij wijzen
Ten hemelschen Paradijze. (2) (3) (4)
(*Antwerpen, St-Antonius, Zoersel, Beerse, Schelle.*)

7. 's Avonds als ik slapen gaan,
Treed ik op een bankske,
Van 't banksken op mijn beddeke,
Van 't beddeken op Maria's schoot.
Maria is mijne moeder,
Sint-Jan is mijn(en) broeder,
Jesus is mijn vader :
Goeden nacht engeltjes altegader. (5)
(*Brecht.*)

8. Ik leg mijn hoofd hier op het kussen,
Door God den Vader wil ik rusten,
Met God den Zone wil ik slapen gaan
En hoop met den H. Geest op te staan. (2)
(*St-Antonius, Beerse.*)

Gebed tot de H. Barbara :

9. H. Barbara, Maged, jong van jaren,
G'hebt verdiend een kroon te dragen,
Bidt voor mij in mijn jongste dagen,
Dat mij God wel mag behagen
Da(t) 'k mag komen in geenen nood,
Da(t) 'k mag spreken eene goede biecht,
En sterven eene goede dood,
Met een goed berouw
Dat bid ik aan God en O. L. Vrouw. (6)
(*Antwerpen.*)

10. H. Barbara, zuivere Maged,
Gij hebt verdiend een kroon te dragen,

---

(1) Hier zegt het kind zijnen naam in den verkleinvorm.—(2) Meeged. door den Hr J. V. d. Br. — (3) Ook meegedeeld door den Hr J. B. Vervliet, te Antwerpen. — (4) Idem door den Hr L. Leh. — (5) Idem door den Hr Hend. Gysen. — Ook met eenige kleine verschillen en min of meer volledig te Aarschot, Rumpst en Beerse, volgens de mededeeling van den Hr J. V. d. Br. — (6) Meegedeeld door den Hr J. B. Vervliet.

Bidt God voor mij dat ik kom in geenen nood
Al vóór mijn dood ;
Vooraleer ik heb gesproken
Een goede biecht en een berâ (berouw).
Dat bid ik aan God en Ons-Lievrâ (O. L. Vr.,
En aan de H. Maged Barbara. (1)
(*Aarschot.*)

Om op eene vastgestelde uur wakker te zijn :

11. Engeltje-bewaarder zoet,
Wilt mij wekken met der spoed,
Niet te vroeg of niet te laat,
Als de klok.... (4) uren slaat. (1) (2)
(*Antwerpen.*)

12. Heilige(n) Engel Sinte-Michiel,
Ik beveel u mijn lijf en mijne ziel,
Ende gij, o Heilige(n) Bewaarder zoet,
Wilt mij morgen wekken met der spoed,
Niet te vroeg of niet te laat,
Als de klok... (4) uren slaat. (5) (6)
(*Antwerpen, St-Antonius.*)

Als het kind 's morgens opstaat :

13. Groote(n) Heer, klein kind,
Jesus die ons al bemint,
Is 't dat gij mijn herteke gesloten vindt,
Doet het open met uwer minne
En sluit den H. Geest daar binnen,
(*St-Antonius.*)

14. Jesus, mijn alderliefste lief,
Ik geef u mijn herteke tot eenen brief,
Schrijft daarin al dat u belief
En gebruik het al tot uw gerief,
(*Ibid.*)

Gebêêke vóór de les :

15. Kruiske, kruiske goed begin,
De(n) Heilige(n) Geest in mijnen zin :
Dat ik goed mag leeren,
Dat vraag ik Onzen Lieven Heere ;
Dat ik goed mag onthouen,
Dat vraag ik Onze Lieve Vrouwe. (7) (6)
(*Antwerpen, St-Antonius, Merxplas.*)

Als de uur slaat :

16. Een zalige uur verleene mij God,
Een heilig leven, een zalig sterven,
Opdat ik onderhoude zijn gebod,
Het eeuwig Hemelrijk mag erven.
(*St Antonius*)

Voor een Lieve-Vrouwebeeld :

17. Ons-Lievrouwke die daar staat,
Gij zijt goed en ik ben kwaad,
Wilt mijn arme ziel gedenken,
Ik zal u een Weestgegroetje schenken.
Weest gegroet, enz. (5) (8)
(*Ibid., Schelle, Rethy.*)

Over het kerkhof gaande :

18. Op het kerkhof kwam ik gegaan,
Daar vond ik 'nen blauwen zerk staan ;
Daar stond al op geschreven :
O ! mensch, aanziet uw leven !
Ik heb geweest aan u gelijk,
Ik lig hier nu erger als slijk
Dat heeft gedaan mijne boosheid,
Hiertoe is komen mijne hooveerdigheid ;
Ik en kan nu niet vliegen noch loopen,
Maar mijn arm zieleke moet het dier bekoopen.
(*Ibid.*)

Gebed tot den H. Nikolaas :

19 Sinte-Niklaas, Heilige Man,
Maak dat ik goed leeren kan :
Als ik goed en vlijtig leer,
Dan zal Onze Lieve Heer
Ook beloonen mijne deugd
Met de schoone hemelvreugd. (8)
(*Schelle.*)

Als de jongens over eene gracht moeten springen, dan zeggen ze :

20. Er in of er over,
Ons Lievrouwken is er boven,
Onze-Lieve(n) Heerken is er bij
En die pakt mij. (5)
(*Op veel plaatsen in de Kempen.*)

* * *

Veel van die gebedekes komen voor in *Het Dubbel Cabinet der Christelyke Wysheyd*, een soort van catechismus die vroeger in de scholen gebruikt wierd en nu nog in sommige huisgezinnen bewaard wordt.

In *Hoe men Schilder wordt*, door Hendrik Conscience, troffen wij nog de volgende kindergebeêkes aan :

(1) Meegedeeld door den Hr J. V. d. Br. — (2) Ook meegedeeld door den Hr J. B. Vervliet. — (4) De uur dat men geerne zou wakker zijn. — (5) Ook min of meer volledig te Aarschot, volgens de mededeeling van den Hr J. V. d. Br. — (6) Meegedeeld door den Hr J. B. Vervliet. — (7) Meegedeeld door den Hr J. V. d. Br. — (8) Idem door den Hr L. Leh. te Schelle.

's Morgens als ik opstaan,
Zie ik twee engeltjes vóór mij staan.
Engeltjes lief, engeltjes zoet,
Maakt dat Fransken geen kwaad en doet.
Onze Vader, enz.

Deezeken, kom eten mee,
Breng uw liefste moeder mee.
Deezeken, waar gij zijt
Is het al gebenedijd.
Eet en drink, maar wees gedachtig,
Dat het komt van God almachtig.

J. C.

BOEKBESPREKING.

Vertelsels van het Vlaamsche Volk, naverhaald door Amaat Joos. — 2de Deel. Te Thielt, bij P. Pollet-Dooms, uitgever. — 1890.

Dit bundeltje bevat 48 nummers en hoeft in aantrekkelijkheid voor het 1ste deeltje niet te wijken. De schrijver heeft een gelukkigen keus weten te doen tusschen de talrijke verhalen die hem vooral uit Oost-Vlaanderen bezorgd wierden. De meegedeelde vertelsels zijn, op weinige uitzonderingen na, echte « folkloristische » stof: *Van den Vrouwenfretter* (1), *Van Gouden Jan* (2), *Van eene Koningsdochter* (3), *Van Jan den Beer* (4), *Van den Bessembinderszoon* (14), *Van den Amerikaanschen Tooveraar* (16), enz. zijn de titels van eenige der schoonste en eigenaardigste die het boekske bevat. Sommige sprookskes en sagen zijn vooral belangrijk, omdat zij den oorsprong of de beteeknis aanduiden van zekere volksbegrippen en volksaardige spreuken; zulke zijn: *Van den Ridder met zijn Kindje en den Koning van het Elzenhout* (4), *Van de Zingende Zeemeerminne* (18), *Van de Bloedkaros* (19), *Van den Duivel en de Boerin* (22), *Van eene Booze Vrouw* (23) en *Van den Duivel en Ons Lieven Heer* (24).

De Heer Joos heeft goedgevonden geene verdeeling te volgen zooals hij in het eerste deeltje deed. Dat kan geen kwaad; integendeel, het bundeltje is er des te afwisselender om en houdt daardoor in ruimere mate de belangstelling van den lezer gaande.

Evenals het eerste deel, is dit tweede bijzonder geschikt om als prijsboek in de Lagere School uitgedeeld te worden. Dikwijls vergenoegt men zich met de kinderen boeken in de hand te stoppen die wel eenen fraai vergulden omslag hebben, maar die voor 't overige, voor *kinderen,* weinig of geen belang opleveren. De inhoud kan moeilijk door hunnen jeugdigen geest gevat worden en 't valt dus niet te verwonderen dat zij geenen smaak in dergelijke lezing vinden. En wat weerde hebben zulke prijzen dan?.... Men geve hun integendeel boeken die hun waarlijk *prijzen* zijn; boeken die zij geerne en meer als eens lezen zullen, en waarvan de inhoud hun altijd even nieuw, altijd even aantrekkelijk voorkomt. De *Vertelsels* wezen daarom aan iederen onderwijzer warm aanbevolen!

Joz. Cornelissen.

Fr. Sabatini. — **Spigolature.** Costumi, tradizione popolari, dialettologia, curiosità letterarie. — Roma, tipografia A. Befani. Prezzo L. 1,50.

De stukken die den inhoud van het werk des Hn Fr. Sabatini uitmaken, verschenen in de *Roma Antologia,* van 1882 tot 87 en vormen eene verzameling van beknopte studiën over onderwerpen van den meest verschillenden aard.

Toch zal het boekske den liefhebber der Italiaansche volkskunde bevallen, want enkele stukken — en stellig niet de minst belangrijke — behooren tot dit vak Noemen wij kortheidshalve enkel de verhandelingen over den *Nachtegaal*, de *Zee*, de *Zwaluwen*, enz.

Tusschen de overige stukken, die om hunnen lezensweerdigen inhoud dienen vermeld te worden, hebben wij bijzonder opgemerkt de hoofdstukken over het *Geheimschrift* (cryptographie), het getal *Zeven*, de *Wereldtaal*, *Volapük*, de *Geheimnisleer* (cabale), enz.

In al die verhandelingen toont de schrijver, die een der voornaamste volkskundigen van Italië is, zich volkomen op de hoogte zijner taak; aan eenen fraaien stijl paart hij uitgebreide kennissen en eene groote belezenheid : benijdensweerdige hoedanigheden die verdere aanbeveling van het werksken onnoodig maken.

J. B. VERVLIET.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

23. **De Ziekte aan de Eerdappelen.** — Toen in 1845 de eerdappelplaag verscheen, aanzagen de landbouwers die als eene straf des Hemels. De oorzaak van die straf, beweerde men, was de *polka* een dans van Poolschen oorsprong, die rond dien tijd hier in voege moet gekomen zijn. Daarom zei men : *de polka is aan de eerdappels.* (1) Sommigen wouen het goed weten en hielden vol dat de plaag na 40 jaar geheel ophouden zou. J. C.

24. **Voorteekens.** — Eenigen tijd vóór de opkomst van de ijzerwegen hier te lande, vertelde mij een zeventigjarige boer, waren in de lucht voorteekens van den *vapeur* te hooren. Men vernam op zekere avonden in de lucht een dof gedruisch en een gerommel als van snelrijdende wagens. Niemand wist wat dit beduidde, doch later ondervond men dat dit gedruisch het voorteeken van den ijzerweg geweest was.

Spreekt men nog van andere voorteekens ? J. C.

25. « **De Dood van Ieperen.** » — Velen kennen dit spreekwoord, doch weinigen kennen er den oorsprong van : Drie eeuwen lang werd de bevolking van Ieperen zoodanig door de koorts geteisterd, dat het eene spreekwijze door geheel Vlaanderen was geworden, om, als men iemand ontmoette die er mager en bleek uitzag, te zeggen : « dat deze zeker de dood van Ieperen gezien had. » (*Het Land*, 1890, Nrs 147-148.)

Die spreuk is gansch Dietsch-België door gekend, doch in Antwerpen en Brabant zegt men : « Ge ziet er uit gelijk de dood van Ieperen » en niet : Ge hebt de dood van Ieperen gezien. »

26. **Iets over Moll en aanpalende dorpen.** — Van over zeer oude tijden waren onder onze Vlaamsche voorvaderen de hieronderstaande versjes wel gekend :

Doeren, gelijk men toen sprak, beteekent duren. Diezelfde verzen worden ook in het Latijn gevonden bij Gramaye.

Als Rethy is zonder moed
En Desschel zonder goed,
En Moll is zonder koren
En Baelen zonder toren,
En Aerendonck zonder moeren
En Lommel zonder boeren.
Zal de wereld niet lang meer doeren.

(1) Men beweert dat de Joden dien dans na de dood des Zaligmakers gedanst hebben.

« Desselium cum opibus, animo cum Retha carebit, Mollaque frumento, Balenam turre, palude Arendoncka, et ruricolis Lommelia, mundi Machina Solvetur. »

Voor ruricolis *Lommelia* hebben sommigen gelezen *Commelia*, en daardoor is de zin voor hen onverstaanbaar geworden.

Deze Latijnsche verzen beteekenen juist hetzelfde als de bovenstaande Vlaamsche. *(Het Land*, 1890, Nr 152). J. C.

27. **Peerlala.** — Is het lied van *Peer-la-la*, door Snellaert in zijne *Oude en Nieuwe Liedjes* opgenomen, het oudste waar er van dat zonderling personaadje spraak is? Waar kan men iets over hem vinden, en wie deelt ons liederen mee, waar Peer-la-la in voorkomt? J. B. V.

28. **Drinkgelag en Schotelspijs.** — Onder de benaming van *Drinkgelag, Schotelspijs, Kwanselbier* of *Kraringselbier* waren van ouds gekend, in Vlaanderen en Brabant, de danspartijen, de vermakelijke vergaderingen gehouden op Zon- en heiligdagen, en de feesten gegeven ter gelegenheid eener bruiloft; en onder de benaming van *Spinningen*, welkdanige avond- of nachtpartijen in herbergen of elders.

Daar die vermakelijkheden doorgaans aanleiding gaven tot wanordelijke buitensporigheden en laakbare verzuimenissen, werkten onze oude Souvereinen krachtdadig om soortgelijke misbruiken te keer te gaan; zij schreven strenge reglementen voor en vernieuwden ze herhaalde malen. *(De Groote Bende van Jan de Lichte*, 1888, bl. 506.) J. B. V.

29. **Sint-Antonius.** — Op de pomp in de St-Antoniusstraat; (of liever Sint-Antheunisstraat; ziet *Willems, Oude Topographie van Antwerpen*, 1828, bl. 108) te Antwerpen, staat een beeld van den H. Antonius. Daarvan zeggen de kinderen:

In de St-Antheunisstraat daar staat een pomp.
En op die pomp daar staat een verken,
En dat verken heet Sus,
Vivan Sint-Antonius.

Van den Heilige zelf zegt men dat hij bij elke uur die hij hoort slaan, een blad van zijnen boek omdraait.

Te St-Antonius en te Beersel kennen de kinderen het volgende rijmke:

Sint-Antonius had een verken
En dat verken had een steertje,
En dat steertje dat stond krom:
Vivan Sint-Antonium!

30. **Avendel, lavendel.** — Wat dient er verstaan door *avendel, havendel, lavendel* of *lavendel(steen)*, waardoor eene stof bedoeld schijnt, die tot boetseeren dient? J. B. V.

31. Ik hoorde lest zeggen: *Als de processie te Lier uitgaat, dan volgen al de Begijntjes, elk met* **eene levende muis** *in de hand.* — Wat heeft er aanleiding tot dat gezegde gegeven? J. B. V.

32. **De Legenden der Indianen.** — Men maakt thans meer en meer gebruik van den phonograaf. Over eenige dagen heeft men er zich van bediend om redevoeringen op te nemen van verschillige indiaansche opperhoofden, waarvan het ras en bijgevolg de taal langzamerhand verdwijnt.

Men deed hen voor het toestel hunne oorlogs- en liefdezangen en hunne vertellingen en overleveringen verhalen. Voor de langste dezer vertellingen had men negen wasrollen noodig.

De engelsche vertalingen, ter plaats gedaan, door taalmannen, die lang bij de Indianen leefden, zijn ook door den phonograaf opgenomen. *(De Huisvriend*, 1890, Nr 52). J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. Volk en Taal, II Nr 12. — Lezers. (De Opstelraad). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat. (A. van Heuverswyn). — Vlaamsche beleefdheid (Remi Ghesquiere). — Taalbegrippen uit den ouden tijd. — « Zei » spreuken. 8e Reeks. (Emiel Huys). — Liederen. — Tel- of Lotrijmkes. (K. van Caeneghem). — De klokkeput van Papeloo. (Victor De Lille). — Sint-Martens Omgang te Asper. (Th. van Heuverswyn).

2. Biekorf, I, Nr 12. — Misverstandelingen (Guido Gezelle). — Ydesbald van den Gracht (A. Kan. De Leyn, LL. Dr). Niezen (A. Van Speybrouck). — Verdietschingen (Jan Craeynest). — Mingelmaren.

Nr 13. — Een blad Scheikunde. (D. G. M.). — Ons woord endel. (Guido Gezelle). — Aan den achtbaren Heere J.-B Hoste. (Jan Craeynest). — Eene Mexicaansche Zeise. (S.). — Mingelmaren.

3. Volkskunde, III, Nr 7. — De Humor in de Taal. I. Schelmsche antwoorden. (Aug. Gittée). — Onze Vlaamsche « Componisten » ofte Liedjeszangers, door Pol de Mont. — III. *(Vervolg.)* — Boekbeoordeelingen : *Baekeland of de Rooversbende in 't Vrijbusch* (Aug Gittée). — H. De Seyn-Verhougstraete. *Het Hargoensch van Roeselare* (Aug. Gittée.) — *Irisch Wonders.* (Pol de Mont).

4 Het Belfort, V, Nr 7. — Een handboek voor Vlaamsche dichterscholen. (Eug. de Lepeleer). — II. Wiskundige vrouwen. (A. Milcamps, S. J.). III. Nog over den aard, de lengte en den samenhang der scheppingsdagen. (J. Adriaansen). — IV. Peter en Pauwels. (X.). — V. Het Spook van Aalst. (Petrus Van Nuffel). — VI. Geschiedenis der abdij van Groeninge te Kortrijk. (Th. Sevens). — VII. Pater Damiaan, (Th. Sevens). — VIII. Driemaandelijksch overzicht. (S. P.). — IX. Triomfe ! Triomfe ! (X., S. J.). — X. Boekennieuws en Kronijk.

5. Davidsfonds, III, Nr 5. — Zannekin, historisch drama. — Boekbeoordeeling : *Van Schoonbeke en het Maagdenhuis van Antwerpen* en *L'Hôpital St-Julien et les asiles de nuit à Anvers, depuis le XIVe siècle jusqu'à nos jours,* door Ed. Geudens. (J. F. Dehert). — Letternieuws. (Folkert).

6. La Tradition, IV, Nr 6. — Chansons populaires de la Carniole. I. (A. Grün). — Formulettes enfantines. IV. (O. Colson) — Des usages de prélibation et des coutumes de mariage en France. I. (Joannés Plantadis). — Poésies semi-populaires. (A. L. Ortoli). — La théorie de Dulaure en mythologie. I. (A. J. Dulaure). — L'Ane dans les proverbes provençaux. I. *Suite.* (Jean Brunet). Le Folklore de la Belgique. *Suite.* (Alfred Harou). — Aubade du printemps. (Gabriel Echaupre). — Traditions de la Bretagne. — Vicomte de Colleville). — Correspondance (A. H. Wracislaw et Edmund Veckenstedt). — Bibliographie (Aug. Gittée Ch. Le Goffic, H. C.). — Le mouvement traditionniste.

7. Revue des Traditions populaires, V, Nr 5. — Traditions et superstitions siamoises. (Hardouin). Joli mois de mai fleuri. — *Chanson du pays de Caux.* (Augustin Bernard). — Les Zoophytes (Paul Sébillot). — Miettes de folklore parisien. XII. Usage du vendredi Sint dans la Seine (G. Fouju). — Saint-Blaise II. (P. S.). — Usages et superstitions de mai III. Le premier mai en Poitou. (Léon Pineau) — Formulettes béarnaises. (Daniel Bourchenin). — Imagerie populaire flamande. (Alfred Harou). — Légendes et superstitions préhistoriques VI. (G. Fouju) — Le petit tambour. Chanson avec jeu (Marie Guyot). — *Champagne et Paris* (Gabrielle Walléne). — Traditions et superstitions du Cop-Sizun III. L'herbe d'or (H. Le Carguet). Le Folk-lore au Salon V. Les traditions populaires et les peintres pendant la période romantique (P. S.). — Divinettes de Haute-Bretagne II. (Raoul Payou). — Salomon dans les légendes musulmanes (B. Sax). — Le bonhomme Misère. Legende liégeoise (Alfred Harou). — Poésies, sur des thèmes populaires. XX. Le Saint de village (B. Imbert). — Le voyage présidentiel et les traditions populaires. (P. S.) — Facéties bourguignonnes. I. Le maire de Buncy. II. Les Tortionnaires (L. A. Fontaine). Les traditons populaires à l'Exposition — V. Section russe (A. Certeux). — Bibliographie (P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Platen : Crecelle des environs de Paris. — Claquette des Basses-Pyrénées. — Jean Le farceur et la Mort, Jean de l'Ours, images populaires flamandes. — Jouets populaires russes (8 teekeningen).

8. The Journal of American Folk-lore. — Vol II, April-June, 1890, Nr 9. — 1. The Gentile System of the Navajo Indians (Washington Matthews). — 2. Notes upon the Gentile Organization of the Apaches of Arizona. (John G. Bourke.) — 3. Survivals of Astrology. (Mouroe B. Snyder). — 4. Seegà, an Egyptian Game. (H. Carrington Bolton). — 5. Ole Rabbit an' de Dawy he Stole. (Mary A. Owen). — 6. Game of the Child-Stealing With. (William Wells Newell). — 7. Tales of the Missisaguas. II. (A. F. Chamberlain). — 8. Folk-Lore Scrap-book. — 9. Notes and Queries. — 10 Record of American Folk-Lore. — 11. Local meetings and other notices. — 12. Bibliographilcal Notes. 1/ Books. 2/ Journals.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar 1890

8ste Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

LEVENDE SPRAAKKUNST.

II. *(Vervolg.)*

Ongelijkvloeiende en onregelmatige werkwoorden.

ONBEPAALDE WIJZE	ONVOLMAAKT VERLEDEN TIJD	VERLEDEN DEELWOORD	AFLEIDINGEN EN SAMENSTELLINGEN
Bekruizen,	*bekroos,*	bekrozen (1)	
Leggen	*lee* (zuivere *e*) lei	*geleed* (zuivere *e*) geleid	Aan-, af-, be-, op-, ver-, *enz.*
Leiden	*leed*	*geleden* (2)	Aan-, af-, op-, ver-, *enz.*
Maken	maakte. *miek* (3)	gemaakt.	Af-, in-, her-, op-, ver-, *enz.*
Mogen	mocht	*gemogen* (uitspr. *gemeugen*) (4)	
Plegen	*plocht, plecht,* placht, *pleeg,*	*geplogen* (5)	
Pleiten	*pleet,*	*gepleten* (6)	
Plukken	*plok*	*geplokken* (7)	Af-, weg-, *enz.*
Reizen	*rees*	*gerezen* (8)	Af-, be-, weg-, *enz.* (8)
Rekken	*rok*	*gerokken*	Ver-, uit-, *enz.*
Ruiven,	*roof*	*geroven.*	Af-, *enz.*
Schillen	*schol, schou* (9)	*geschollen, geschouen*	Ver-, (9)
Slagen (10)	sloeg,	geslagen.	Af-, aan-, op-, ver-, *enz. enz.*
Slikken	*slok,*	*geslokken.*	In-, op-, ver-, (10)
Smaken	smaakte *smiek* (11)	gesmaakt.	Af-, *enz.*

(1) De *Woordenlijst* kent enkel het verl., deelw.

(2) Z. de aanmerking op *breiden.*

(3) *Miek* wordt gebruikt in 't Z. O. van Antwerpen en in Brabant.

(4) Het verl. deelw ontbreekt in de *Woordenlijst.*

(5) Idem.

(6) Z. de aanm. op *breiden.*

(7) Gelijkvl. in den zin van *pluimen,* b. v. een kieken plukken.

(8) Z. de aanm. op *breiden.*

(9) Z. de aanm. op *gillen.*

(10) Teg. tijd : ik *slaag,* gij *slaagt,* enz. Hgd. *schlagen.*

(11) In 't O. van Brabant en in Limburg.

Spreiden.	*spreed*	*gespreden* (1)	Uit-, ver-, *enz.*
Staan	*sting* (2), *stong*, stond	gestaan	Aan-, af-, op-, ver-, be-, *enz. enz.*
Steken	stak,	*gesteken* (3)	Aan-, af-, be-, op-, ver-, *enz. enz.*
Stelen	*stool*	gestolen.	Be-, *enz.*
Sterven	stierf, *storf* (4)	gestorven, *gesturven*	Af-, ver-, weg-, *enz.*
Strikken, breiden	*strok,*	*gestrokken* (5)	Aan-, *enz.*
Tinken	*tonk,*	*getonken* (6)	
Vangen,	*vong*	gevangen.	Aan-, af-, be-ver-, *enz. enz.*
Varen	voer	gevaren (7)	Aan-, op-, ver-, *enz. enz.*
Vasten	vastte,	*gevasten.*	Uit-, *enz*
Verlieren (8)	verloor,	verloren	
Vijlen,	vijlde, *veel,*	gevijld, *gevelen.*	Aan-, af-, *enz.*
Vijzen,	*vees,*	*gevezen.*	Aan-, af-, *enz.*
Vleien,	*vlee*	*gevleeën* (9)	
Vragen	vroeg,	gevraagd.	Aan-, af-, *enz.*
Vriezen,	*vroos*	gevrozen.	Aan-, af-, be-, *enz. enz.*
Weiden	*weed*	*geweden* (10)	Af-, be-, ver-, *enz.*
Wijden	*weed,* wijdde	*geweden,* gewijd.	Af-, *enz.*
Willen,	*wou,* wilde,	gewild, *gewillen.*	
Zeggen	*zee* (zachtl. *e*), zei,	*gezeed,* gezeid.	Aan-, af-, her-, *enz. enz.*
Worden	*wierd,*	geworden.	Ge-, her-, *enz.*
Zijn	was, *waar,* (11)	geweest.	

Nog eenige korte aanmerkingen nopens de vervoeging van sommige werkwoorden. — I. De 1e pers. enk. van den teg. tijd der Aant. wijze van *gaan, staan, zien, doen,* en *zijn* is altijd ik *gaan,* ik *staan,* ik *zien,* ik *doen,* ik *zijn,* (zelden : ik *ben).*

II. — In 't N. van de Antwerpsche gouw hebben al de werkw. wier stamklinker in den onv. verl. in *a* verandert, dien klank *a* altijd lang, ook in den eersten en den 3n pers. enkelv. B. v. ik *zaag* en hij *zaag;* ik *zaat* en hij *zaat;* ik *laag* en hij *laag,* enz

IV. — *Treffen* wordt evenals oudtijds, nog veel gelijkvl. gebruikt; zoo ook *zenden* in 't Z. O. van Antwerpen.

St-Antonius-Brecht. Joz. Cornelissen.

(1) Z. de aanm. op *breiden.* — (2) De stafwissel *nd* = *ng* kan door veel voorbeelden aangetoond worden ; de vorm *sting* bestaat ook in Gelderland. — (3) Oudtijds ook *gesteken.* — (4) Z. de aanm. op *bederven.* — (5) Te Vorst bij Westerloo. — (6) Idem. — (7) *Varen* wordt op drij wijzen vervoegd : 1° *Veren, veerde, geveerd* of *geveren* (op een schip varen) ; 2° *varen, voer, gevaard* (ongewoon voorkomen) ; 3° *varen, voer, gevaren* (in allen anderen zin). — (8) Teg. tijd : *ik verlier, gij verliert,* enz. Hgd. *verlieren.* — (9) Z. de aanm op *breiden.* — (10) Idem.

(11) De vorm ik *waar,* hij *waar,* die overeenkomt met het Hoogd. *ich war, er war* en die ook in Limburg gebruikt wordt, is mondsgemeen in menigen Kempischen streek.

RIVIEREN, PUTTEN, FONTEINEN, BRONNEN, ONDIEPTEN, enz.

I.

De putten en de fonteinen hebben aanleiding gegeven tot de volgende sagen en legenden :

1). VERGIFTIGDE PUTTEN EN FONTEINEN.

Philip de Schoone, met de melaatschheid besmet, deed al de leprozen aanhouden in geheel Galliё alsook in *Vlaanderen*. Hij liet ze levend verbranden, omdat zij, zeide men, *de putten en de bronnen vergiftigd hadden,* tot die misdaad aangespoord door de Joden en de Sarrazijnen.

— In de Ardennen (België) beweert men dat de wolf *met zijnen adem de bron verpest*, waar hij zijnen dorst aan gelescht heeft.

— De watersalamander, hoewel ten onrechte, wordt beschuldigd van het *water der putten te vergiftigen.*

2). PUTTEN, WAARVAN HET WATER EENE BOVENNATUURLIJKE KRACHT HEEFT.

Te Brussel, waar de overlevering aan de H. Geertruid het stichten toeschrijft van de kerk van St-Jans-Molenbeek, is een put dicht bij de kerk, aan die heilige toegewijd ; zijn water wordt aanzien *als met eene bovennatuurlijke kracht bedeeld.* (A. Wauters. *Histre des environs de Bruxelles,* d. I. bl.323).

— Te Tervuren (in Brabant) vond men eertijds eenen put, aan de H. Geertruid toegewijd. *Zijn water wierd gedronken tegen de koorts. (Idem.* d. III. bl. 404.)

Andere putten aan dezelfde heilige toegewijd, worden heden aanzien als *bezittende de kracht om de koorts te genezen.* (Bon de Reinsberg. *Calendrier belge,* I, bl. 173.)

— Onder de gemeente Bevel (in Antwerpen) treft men in de heide eenen heuvel aan, *Kruiskesberg* geheeten. Er is daar eene jaarlijksche begankenis en eene jaarmerkt, die veel volk aantrekt. Op dien heuvel ziet men een groot kruisbeeld en drij puttekes met water gevuld, hetwelk *tegen de koorts gedronken wordt.*

— Toen de H. Remaclus eens eene rots betrad, liet hij er wonderdadig *den indruk van zijnen voet* achter. Die indruk wordt tegenwoordig nog aangetoond, onder den naam van St-Remaclus' voet. Volgens de overlevering zou het water der Sauveniére (te Spa) *de onvruchtbaarheid genezen,* sedert den tijd dat het door dien heilige gezegend wierd. (Aug Hock. *Croyances et remèdes pop. au pays de Liége.)* I, bl. 154.

3). KERSTMIS EN DE RIVIEREN.

Een volksgeloof vrij algemeen verspreid, is dat het water der rivieren met Kerstmis, op klokslag van middernacht. in *wijn* verandert. Te Gent spreekt men van eene oude brug, thans afgebroken en *Halsbrekers*brug bij-

genaamd, die getuige was van een ongeluk, aan eenen persoon overkomen, die zich van de waarheid van dit feit wou overtuigen.

— Elders is het water gezegend dat op klokslag van middernacht geschept wordt ; het geneest de koorts, de maagpijn, enz. (Dr COREMANS, *L'Année de l'ancienne Belgique,* in de *Bulletins de la Commission royale d'histoire,* d. VII, bl. 100.)

4). SINT-JAN EN DE RIVIEREN.

De oude lieden beweren dat al de rivieren op de aarde 's middags van den 24n Juni (Sint-Jansdag) *gezegend* zijn, en dat wij dit aan St-Jan te danken hebben.

Het heilzame water, op dien dag en die uur geschept, wordt gebruikt om de wonden af te wasschen ; men drinkt het tegen de maagpijn, en men beweert dat het de jonge meisjes van de sproeten bevrijdt, veel beter als het sap des wijngaards en het merriemelk.

Er waren zelfs babbelwijven die zeiden dat dit St-Janswater de sporen van de zonde onzer eerste moeder deed verdwijnen, en dat de jonge lieden, met dit water te drinken, weer zoo vlekkeloos wierden als op den dag van hun Doopsel.

Eene zaak die ik opmerkte in mijne reizen langs de Ourthe, de Vesder en de Maas, was dat op slag van twaalven, op denzelfden St-Jansdag, de moeders van gansch het omliggende, hunne kleine kinderen in de rivier dompelen, om ze tegen alle toekomende ziekten te vrijwaren. (A. HOCK. *Croyances et remèdes pop· au pays de Liége.)*

— Te Ougrèe (in de Luikergouw) dompelt men 's middags het beeld van St-Jan in de Maas, om het water te zegenen. (*Idem.*)

— Nog niet lang geleden, baadde met zelfs te Luik in de Maas, en men nam er water van mede. (*Idèm.*) *(Vervolgt.)*

ALF. HAROU.

LIEDEREN.

EENIGE OUDE KERSTLIEDEREN.

Onze ieverige vriend, de Heer K. V. S., zendt ons een drijtal schoone kerstliederen, die te Rotselaar nog door de oude lieden gekend zijn. Hij belooft ons dat hij trachten zal ook het muziek op te sporen.

2. (4.) **Devote ziel....**

I.

Devote Ziel die God mint bovenal,
Komt, ziet wie dat er leit in dezen stal ;
Het is de zoon al van den grooten God,
Geboren bij de beesten in een kot,
Ja, en dat zonder een deur of slot. (*bis*)

II.

De Allerrijkste leit hier op het hooi
De Koning zelf hier op een bussel strooi ;
De stal der beesten is nu zijn salet
Een houten kribbe heeft hij voor zijn bed,
Ja, en zoo is zijn rijk herzet. (*bis*)

III.

De Heer wordt knecht en de God wordt mensch,
Waardoor de mensch nu komt tot zijnen wensch,
Ziet hoedat God den mensch bemint,
Die voor ons is geworden een klein kind
En hier leit in dezen fellen wind. (*bis*)

IV.

Daar staat Maria, moeder ende maagd,
Die aan heur borst het kindeke Jezus draagt ;
Zij laat het zuigen van heur hertebloed
En zingt een liêken met een rein gemoed :
Nei, nei, nei, nei, nei, nei, kindje zoet. (*bis*)

V.

Ziet hier Sint-Jozef dien zeer ouden man,
Hij dient die zuivere maagd alwaar hij kan :
Hij klieft het hout en stookt een vuurken aan,
Hij roert de pap, en 't wordt door hem gedaan
Ja, in het schijnen al van de maan. (*bis*)

VI.

De Engelen zongen uit het Hemelsch hof,
Met zoete stemmen een zang van eer en lof :
« Gloria, « zongen zij, » aan den hoogsten Heer,
« Met peis en vrêe voor die beminnen zeer
« Nei, nei, nei, nei, nei, kindje teer. » (*bis*)

VII.

O groote zondaars, acht nu uw geluk,
Aanbidt die u zal brengen uit den druk,
Valt Hem te voet en dankt den Heer eenpaar,
Ontvangt dat zoete Kindje altegaar
Voor eenen zaligen nieuwejaar. (*bis*)

3. (5.) Laat ons gaan....

I.

Laat ons gaan om te bezoeken
Een klein kindeke, zoet van aard,
Dat Maria heeft gebaard,
Refrein :
Waar dat al de hemelsche geesten
Staan en beven met ootmoed,
Ziet eens wat de liefde doet !

II.

God die alles heeft geschapen
En gekleed heeft al dat leeft
Leit hier naakt ; van kou Hij beeft.
Refrein :
Waar dat al de hemelsche geesten.
Staan en beven met ootmoed,
Ziet eens wat de liefde doet !

O klein kindje, jong van dagen,
Waarom lijd-de gij zooveel smert ?
O ! wij schenken U ons hert.
Refrein : Waar dat al de hemelsche geesten, enz. (1)

4. (6.) Zoete Jezus uitverkoren....

I.

Zoete Jezus uitverkoren,
In een stal zijt gij geboren
Van een zuivere maged klaar.
Gij begint een noot te kraken,
Die zeer bitter U zal smaken
Binnen drij en dertig jaar.

II.

Gij en zoekt maar onze herten,
Daarom lijdt Gij zooveel smerten
Voor den mensch in 't openbaar.
Daarom moeten wij U minnen,
Met eens wel gaan te beginnen
Bij dat zoete nieuwejaar.

III.

U wordt eenen naam gegeven,
Eenen naam, zeer hoog verheven.
Jesus noemen wij U wel.
Wie voor dezen naam moet knielen?
Alle geesten, alle zielen,
Hemel, aarde ende hel.

IV.

Eenen naam, zoet bovenmate,
Zoeter als de honingrate,
Klaarder als de zon voorwaar !
Wilt hem in ons herten schrijven,
Dat hij daar altijd mag blijven
Met dat zoete nieuwejaar.

(1) Is dit lied wel volledig ?

V.

Op den achtsten dag besneden
Wierdt Gij in uw teere leden.
Ziet eens wat de liefde doet !
O klein kindje, jong van dagen.
Hoe kondt Gij dat zoo verdragen
Dat Gij stortt' uw dierbaar bloed !

VI.

Ziet, o groote zondaar heden,
Wat dat Jesus heeft geleden :
Groote pijnen vóór en naar,
Hoe dat Hij Hem laat besnijden,
Om van 't kwaad ons te bevrijden
Met dat zoete nieuwejaar.

J. C.

PASSIELIEDEREN.

Over jaren bestonden er te Antwerpen talrijke kantschölen. Het getal kantwerksters was dan ook zeer aanzienlijk, te meer omdat de meiskens er te beginnen van 5-6 jaar wierden aangenomen, en niet zelden eerst ophielden met de kantschool bij te wonen, wanneer zij in 't huwelijk gingen treden.

Onder 't werk wierden er dikwijls « telsels » opgezeid en tal van oude christelijke liederen gezongen.

Tot de voornaamste dezer behooren het lied « Van het rijk Ministerskind, en dat van « De vier gastjes die naar Jerusalem gingen, twee liederen die wij kennen, en eindelijk de « Groote Passie « en de « Kleine Passie. »

Het is mij niet mogen gelukken den volledigen tekst der twee leste liederen te bemachtigen ; nochtans kan ik eenigen uitleg geven, die misschien eenen goedgunstigen lezer op het spoor zal brengen, en hem in staat stellen om mij de gevraagde liederen mee te deelen.

« De Groote Passie » telt 72, « De Kleine Passie » 30 of 33 strophen ; beide liederen handelen, zooals de titel meldt, over het lijden des Zaligmakers. Indien niet al de strophen der « Kleine Passie » letterlijk in het lied der « Groote Passie » voorkomen, zullen zij echter weinig verschil opleveren. Ik laat hier volgen wat ik ben te weet gekomen, zonder nochtans te kunnen vaststellen, welk strophen tot de « groote Passie» alléen behooren. Het begin luidt als volgt :

Op eenen Witten Donderdag, — Donderdag,
Als de(n) Heere aan 't tafeltje zat,
Al met zijn twelf discipelen,
Als de(n) Heere zijn broôke brak.

De(n) Heere die brak zijn broôke,— broôke
En Maria schonk er den wijn.
« Wie zal onder mijne discipelen
« Mijn(en) verrader zijn ?

Het zou spoedig uitkomen wie de verrader wezen zou :

En dan sprak er de(n) valsche(n) Judas ; — Judas :
« Heere ik en ben het niet. »
En dan sprak er de(n) Heere Jesus :
« Vriend, ik en wijt het u niet. »

De uur der beproeving sloeg weldra :

En 's nachts ten twelf uren, — uren,
Het haantje kraaide drijmaal ;
Dan is de(n) Heere opgestaan,
Naar 't hofken is hij gegaan.

Toen Jesus in 't hofken van Oliveten kwam,

Wat vond hij daar al staan ?
Twee en zeventig Jodene, — Jodene,
Twee en zeventig Jodene
Die spraken den Heere aan.

De Joden zochten Jesus ; Hij wist het wel, doch Hij wilde het uit hunnen eigen mond vernemen :

En dan vroeg de(n) Heere van Nazaree. — Nazaree :
« Vrienden, wat doe-de gij hier zoo laat ? »
— « Wij zoeken den Heere van Nazaree ;
« Wij zoeken Hem vroeg en laat. »

En Jesus antwoordde :

« Zoek-te gij den Heere van Nazaree, — Nazaree,
« Zoek-te gij Hem vroeg en laat ?
« Dan moet-te niet langer meer zoeken,
« 't Is dezelfde Man die hier staat. »

De Joden dat hoorende, maken zich meester van den Heer en

Zij hebben den Heere gebonden, — gebonden
Met koor(d)en al om zijn lijf,
Dat de soppen van de koor(d)en
Staken in den Heere zijn lijf.

Daarna

Zij hebben den Heere geslagen, — geslagen
Met koor(d)en op zijn lijf
Dat de knoopen van de koor(d)en
Staken in den Heere zijn lijf.

En zoo zien wij achtereenvolgens al de bloedige gebeurtenissen van het lijden des Zaligmakers voor onze oogen ontrollen.

* * *

Aan het slot van het kleinste der beide liederen zijn nog een drijtal strophen toegevoegd die, zoo 't mij dunkt, geene betrekking met de « passie » hebben en waarschijnlijk aan een ander lied ontleend zijn. De eerste strophe luidt als volgt :

Ik zag een schipke varen, — schipke varen,
En 't vaarde te midden (?) in.
Daar zat de H. Catharina, — de H. Catharina.
En ze vaarde den Hemel in.

De tweede is ongeveer als volgt :

Ik zag een schipke varen, — schipke varen,
En 't vaarde(n) aan den kant.
Daar zat Maria Magdalena, — Magdalena,
En Maria hield haar hand.

De derde spreekt van de H. Barbara, doch de woorden zijn mij onbekend.

Ik hoop dat die weinige aanduidingen voldoende zullen zijn om de aandacht onzer lezers op gemelde liederen te trekken, en dat het eenen hunner gelukken moge ons den volledigen tekst te bezorgen, zooals hij op de kantscholen of elders gezongen wierd. J. B. Vervliet.

VERTELSELS.

14. (24.) Van Jan den Tooveraar.

Daar was 'ne keer een vader en die had 'nen sukkeleer van 'nen zoon, en omdat het slechte boerejaren waren, zoo kost hij hem den kost niet meer geven. « Jan, jongen, » zei de vader, « gaat de wereld in en zoekt uw brood ; ik kan het niet meer bij den werk krijgen. »

En Jan maakte zijn pakske en trok de wereld in. En als hij nu al twee dagen gegaan had, kwam hij nen rijken heer tegen die hem vroeg : « Waarom ziet ge er zoo mistroostig uit, mijne jongen ? »

— « Wel, Mijnheer, » zei Jan, vader wilt me den kost niet meer geven en hij heeft mij de wereld in gezonden om mijn brood te zoeken. Ik zoek nu al twee dagen lang en 'k heb nog geene droge korst gevonden. »

Dat beviel aan den rijken heer. « Kom mee met mij, » zeide hij, « op mijn kasteel ; daar zult ge de hand maar uit te steken hebben om al te kunnen eten dat u lusten mag. »

Jan ging mee naar 't kasteel en hij wierd daar kamerknecht en hij had er een leven gelijk een prins.

Op zekeren dag moest Mijnheer eene verre reis doen. « Jan, » zei hij tegen zijnen kamerknecht, « past goed op, terwijl ik weg ben. Alle dagen zult ge eene ronde doen om te zien of er niets en hapert : van den kelder tot den zolder zult ge gaan zien of alles eender blijft. Aleen in deze kamer moogt ge geenen voet zetten, want als ge dat doet, dan zijt ge een vogel voor de kat. »

Mijnheer was weg en Jan ging alle dagen rond, heel het kasteel door, en iederen keer dat hij voor de deur van de verbodene kamer kwam, was hij gelijk betooverd om daar binnen te gaan. Op den langen duur kost hij toch aan de bekoring niet meer weerstaan en hij deed de deur open. Wat vond hij mij daar?.... Boeken, niets als boeken ! « 't Was wel de moeite weerd, » meinde Jan te zeggen, maar daar vielen zijne oogen op 'nen grooten grooten boek die heel en gansch leêr was in plaats van papier, « parkement » dat ze zeggen. En die boek was niet gedrukt, maar geschreven, ja, geschreven met groote letters, krek gelijk iemand zou gedaan hebben die van zijn leven naar de school gegaan heeft, en die maar aleen leeren schrijven heeft vàn de plakbrieven aan de kerkdeur. En 't wou nu lukken dat Jan ook niet anders leeren schrijven had, en daarmee wierd hij nieuwsgierig naar dien boek.

Het was een tooverboek, een echte ; een van in den tijd dat de Tillekes-

jacht begost is. Jan begost seffens te lezen en hij vond algauw eene tooverij naar zijne hand. Hier hebben we dat we hebben moeten, » zeide Jan en hij leerde met de gauwte het tooverwoord van buiten. En hij liet kasteel kasteel zijn, en hij slibberde er van onder gelijk een dief op zijn tandvleesch

« Vader, » zeide Jan als hij thuis kwam, « nu heb ik eene broodwinning gevonden ! Ik kan mij veranderen in alle beesten die ge denken of peizen kunt, » — « Zoo, is dat uwe broodwinning, jongen?.... Dan zijt ge gesteld.... gelijk een reiger op het ijs. »

— « Lacht niet, vader ; laat me eerst eens uitspreken ! Ik verander mij b. v. in 'nen os, en gij, ge doet me naar de stad en ge verkoopt me daar. Is dat geene broodwinning ? — « Ja, dat is eene broodwinning ; ze is wel niet eerlijk, maar kom, kom, alle dieven geraken toch in 't kot niet ? »

— « Maar onthoudt goed vader, dat ge mijne halster afdoet, zoogauw als ik verkocht ben. »

Zoo gezeid, zoo gedaan, Jan veranderde zijn eigen in 'nen schoonen os van Hollandsch ras en liet zich naar de merkt leiden. Maar ze waren nog niet aan de stadspoort, of Jan was al verkocht. Zijn vader streek vijf en zeventig stukken op en was zoo blij dat hij de halster van zijnen os vergat af te doen.

Jan moest mee en wierd bij den kooper op stal gezet. Daar begost hij seffens te wringen en te wrooken om zijne halster los te krijgen. De knecht kwam welhaast met 'nen *ervel* (armvol) hooi en wierp hem den os voor. Toen hij zag dat deze niet gebonden stond, wou hij zijne halster vaster aangespen. Maar pas had hij de gesp los om den riem hooger aan te trekken, of de os sprak : « Ik eet geen hooi ! » — « Geen hooi ! » zei de knecht, en hij liet staan dat stond en liep den huize in, al roepende : « De(n) os die spreekt, de(n) os die spreekt ! » De os zag de kans klaar, hij gaf 'nen kleinen roef met zijnen kop en de halster viel af. En Jan was de gaten uit.

Den volgenden keer stond Jan op de merkt in een peerd veranderd. Van 's menschen gedenken was er nog nooit zoo een op de merkt te zien geweest. Maar Mijnheer van 't kasteel die overal naar zijnen knecht zocht, kwam ook eens op de peerdenmerkt zien en kreeg dat schoon peerd in de oog, en hij vond het heel aardig dat het niet beslagen was. Hij had een gedacht dat het wel zijn vroegere kamerknecht kost zijn. Het peerd gekocht en seffens er mee naar den hoefsmid om het te laten beslagen, want Mijnheer wist dat eens de ijzers onder de hoeven, het peerd niet meer weg en kost.

Maar de smid wou dien dag niet werken, omdat het kermis was. Mijnheer beloofde geld en veel geld, maar intusschen had een straatjongen het peerd bij den toom moeten houden. En het peerd fezelde stillekes in de oor van den kapoen, terwijl het eens ruchelde : « Kameraad het gebit van mijnen toom is van zilver ; ik geef het u. « De straatlooper was blij genoeg : hij trok algauw het hoofdstel van het peerd zijnen kop en — weg was Jan, vierklauwens naar huis.

Maar Mijnheer gaf zijn eigen nog niet verloren, maar veranderde hem in

eene peerdshorzel en vloog het peerd achterna. Maar Jan van zoogauw als hij gewaar wierd dat de peerdshorzel hem ging krijgen, veranderde zijn eigen in 'nen haas en schoot het gerichtst het veld over. Maar seffens was Mijnheer een hazewind geworden en sprong den haas achterna. Jan zag dat hij welhaast door den windhond ging gesnapt worden ; hij veranderde zijn eigen dan in eene vink en vloog de lucht in ; maar Mijnheer was er gauw bij : hij veranderde in 'nen steekvogel en begost de vink achterna te vliegen. Toen deze er bijkans aan was, veranderde zij in 'nen gouden ring en viel op den grond neer.

Mijnheer zag den ring vallen en door een meisken oprapen dat hem aan heuren vinger stak. Mijnheer hernam zijne menschelijke gedaante en ging naar het meiske toe en vroeg om den ring te zien dien ze gevonden had. En gelijk zij hem van heuren vinger trok veranderde Jan in een graanken terf. Mijnheer veranderde in zijn eigen seffens in 'nen haan en wou het tervegraanken oppikken. Maar Jan was hem te rap ; hij veranderde zijn eigen in 'nen vos en en beet den haan den kop af En hij vond dat vleesch zoo smakelijk dat hij vos gebleven is. En als hij het niet meer en is, dan zal het daarbij komen dat hij het beu geworden is.

(*Gehoord te Begijnendijk.*) Guldenvlies.

BOEKBESPREKING.

Dr D. Brauns — **Traditions Japonaises sur la chanson, la musique et la danse.** (Paris, J. Maisonnenve, M. D. CCC XC. — Collect. internat. de la Tradition, Vol. IV).

Een weerdige tegenhanger van Dr Edm. Veckenstedt's werk (La musique et la danse dans les traditions des Lithuaniens, des Allemands et des Grecs), op bl. 54 van dit tijdschrift besproken, is dat van Dr. Brauns over het lied, het muziek en den dans bij de Japaneezen.

Het eischt wel geen betoog dat, wil men met volle kennis van zaken over vreemde volkeren schrijven, hunne zeden en gewoonten afschilderen en onderzoeken, zonder in de dwalingen zijner voorgangers te deelen, men die volkeren, wier beschavingsbegrippen dikwijls in rechte lijn tegen de onze aandruisen, moet bezocht, in hun midden gewoond, hunne taal aangeleerd en hunne levenswijze nagespeurd hebben.

Dat is het geval met den schrijver van hooger genoemd werk. Dr Brauns, die vóór zijn vertrek naar Japan, reeds een kundig folklorist was, heeft er drij jaren overgebracht, niets verwaarloozende wat hem op de hoogte der Japansche folklore brengen kon. Wij hebben hier dus met een werk te doen, dat hoe weinig uitgebreid ook, toch belangrijk van inhoud en alleszins merkweerdig is

Wat een bijzonder belang aan den boek bijzet, is het kritisch onderzoek, waaraan de schrijver de meeste der meegedeelde overleveringen onderwerpt. Daardoor worden sommige gewaagde meeningen van vroegere schrijvers te recht gewezen en enkele twijfelachtige of slecht begrepen punten opgehelderd.

Dat is van zooveel te meer nut, omdat, daar Japan nog weinig bekend is, de lezer zich licht een verkeerd gedacht maakt van de beschaving en den scheppingsgeest, de zeden en gewoonten der Japaneezen.

Zoo bewijst ons Dr Brauns hoe weinig het schoonheidsgevoel van den Japanees, zoowel bij dien van hoogeren als van lageren stand, in zake van muziek, ontwikkeld is.

Ons muziek aanhoort hij met stroef stilzwijgen, — het duidelijkste teeken van ontevredenheid en afkeuring, dat de wellevendheid hem toelaat te betoonen, —

terwijl hij zooveel te meer toejuicht, als zijn muziek gedruischmakend en oorverdoovend is.

Werpen wij nu eenen oogslag op het werk van Dr Brauns, dat door den geleerden schrijver in drij hoofdstukken verdeeld is.

In het eerste hoofdstuk bespreekt hij het lied, het muziek en den dans der Japanners, waarbij hij in eene menigte bijzonderheden treedt, over de *outas* of vaderlandsche zangen, hun ontstaan en hunne overlevering, hunnen vorm en inhoud, hun belang voor de volkskunde, enz. Verders bewijst hij, zooals wij reeds zeiden, hoe weinig smaak de Japanners aan den dag leggen in zake van muziek. Hij beschrijft hunne muziektuigen, en eindigt met ons een duidelijk gedacht te geven van het gebarenspel en den dans op het Japansch tooneel.

Het tweede hoofdstuk handelt over de Japansche overlevering nopens lied, muziek en dans. Hier maken wij kennis met de goden en godinnen, de geesten, de legendarische vorsten en Krijgshelden, die op eene of andere wijze met het muziek, en wat erbij hoort, in betrekking staan.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan het onderzoek der Japansche overleveringen. Slechts een deel dier overleveringen, — en nog wel het kleinste, — zijn van inlandschen oorsprong.

Wat de andere betreft, de oudste toonen duidelijk den invloed der Arische mythen, terwijl die van lateren tijd (aanvang der XIIe eeuw, toen de eeredienst van Boudha in Japan ingevoerd werd), duidelijke sporen der Indische fabelleer opleveren.

China ook heeft in dien zin machtig veel bijgedragen, om Japans sagenschat te vergrooten, niet alleen door het meedeelen van vele zijner eigene fabelachtige wezens en denkbeelden, maar ook door het invoeren van Arische overleveringen, na er vooraf eene Chineesche tint, en aan de daarin voorkomende goden, helden, enz., Chineesche namen en karakters te hebben geschonken.

Die overrompeling van Japan, door fabelachtige begrippen, die min of meer strijdig met de zijne waren, heeft voor onmiddellijk gevolg gehad, dat terwijl de vreemde ingeburgerde denkbeelden den invloed der tijden en gebeurtenissen ondergingen, de oorspronkelijke overleveringen zuiver bewaard bleven, wat ze ter vergelijking met die van andere volkeren zeer belangrijk maakt.

Zooals de lezer uit die weinige regelen kan opmaken, in dit deel van het werk onder alle oogpunten het merkweerdigste.

Het spijt ons dat plaatsgebrek ons verhindert, in meer wijdloopige beschouwingen te treden ; slechts dit zullen wij er nog bijvoegen, dat de Japaneezen, hoe gemakkelijk zij zich ook naar vreemde beschaving weten te schikken, en die op hunne eigene zeden en gewoonten toepassen, toch in zekere mate het scheppingsvermogen missen, waaraan men de eigendommelijkheid van een volk erkennen kan

De studie van Dr Brauns heeft de kennis der Japansche volkskunde eenen grooten stap doen vooruitgaan ; mocht de schrijver nog dikwijls werken van zooveel gewicht in 't licht zenden. J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

33. **Tumuli.** — In de Kempen vindt men vele *tumuli.* Wat zegt het volk bij 't gezicht van die oude grafsteden ? A. H.

34. **De Walen.** — Een Waal, zegt men te St-Antonius, leert geen Vlaamsch klappen. Als men hem doet naspreken : » Drij peerden trekken 'nen *wagen* voort, » dan zegt hij altijd : Drij peerden trekken 'nen *Waal* voort. »

Kent iemand nog gezegden, rijmen, vertelsels waarin men den spot drijft met de Walen ? J. C.

35. **Hoe de Boeren Kerkzang verstaan.** — Te Brecht verdietscht men aldus de litanie die gezongen wordt terwijl de kruisprocessie door het veld trekt :

P. — Köster, staan der nog nog noten in 't bosch ?
K. — Ja, Mijnheer ze zijn al vos.
P. — Dan legt ze mer in 't sacristijn.
K. — Neen, Mijnheer, het zijn de mijn.

Wie deelt er ons varianten mee ? J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten,** V, Nr 16 en 17 — Limburgsch Nederlandsch : 13e Woordenzange. — Een Werk van eenen Hasseltschen goudsmid. — Limburgsche Dichtveerdigheid : De Geschiededenis van Jan den Lomperik. — De Luis en de Vlooi. — Nagelezen. — De Mei. — De Meikoningin. — Gebruiken : Het smijten van neuten, enz. bij doop- en trouwplechtigheden. — De Graf dienst. — Eiervrijdag te Asch. — Uit Boeken, Brieven en bladen. — Raadsels. — Limburgsche spreuken en spreekwoorden.

2. **Volk en Taal,** III, Nr 1. — Weg ! Weg ! (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat. (Idem) — Uit de kinderwereld. (P. Bernard en An). — De Onze-Vader. *Liedje.* (F. de Vos). — Kruisgebruiken. (A. v. H.). — Kwelspreuken. (R. Ervinck). — Sprookjes. (S. Stevens en An). — Van de vier gebroeders. (T. van Heuverswyn). — Protestanten in Zuid-Vlaanderen. (x.). — De Fransche tijd te Oudenaarde. (K. van Caeneghem). — Volkswijsheid. (P. Bernard). — Van alles.

3. **Biekorf,** I, Nr 14. — Geboortelepels. (Guido Gezelle). — Hoe onze Ouders spraken. (Aug. Van Speybrouck). — Nen torre bouwen. (Guido Gezelle). — Van Ko Lukkeboone). — Mingelmaren.
Nr 15. — Van Ko Lukkeboone — Indiaansche Thee. (C. B.). — Pastor Philips Jongherycx. — 't Oordeel. (Antoon Verwaetermeulen). — Handspreuken. (H. Brinck-Mussely). — Mingelmaren.

4. **Het Belfort,** III, Nr -. — I. Van de taal en de letterkunde der Noordmannen. — (V. van de Kerckhove). — II. Wiskundige vrouwen. *Slot.* (A. Milcamps, S. J.). — III. Zevende jaarboek der letterkundige vereeniging Jan-Frans Willems. (O. L. S J.). — IV. De sevenste bliscap van Maria. (James) — V. Mijn God, vergeef mij die zwakheid ! (Hendrik Segers). — VI. Vaarwelgroet aan den kunstschilder J. Janssens. (Eug. De Lepeleer). — VII. Aan den wel eerweerden Heer Joannes Josephus Engelbert Vanweddingen. (J. David). — VIII. Eene betreurlijke benoeming. (x.). — IX Boekennieuws en Kronijk. — X. Heil den Koning. (Dr H. Claeys, pr.)

5. **Het Davidsfonds,** III, Nr 6. — Betooging van 1 Mei 1890 of het Achturenwerk. (P. J. Backx). — Letternieuws. (Folkert)

6. **Kempisch Museüm,** I, Nr 6. — Keurboek van Tongerloo. 1554. (Fr. Waltman van Spilbeeck). — De Heerlijkheden van het land van Mechelen, Duffel, Gheel en hunne heeren. (J.-Theod. De Raadt). Hoogstraten. Charters (met plaat.) (S) — Schilderij van Minderhout. (A. A.). — De schilderij van het hoogaltaar in de kerk van Minderhout. (A. Goovaerts). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle. (Th.-Ign Welvaarts). — Grobbendonck tijdens de Fransche Omwenteling. (Goetschalckx).

7. **La Tradition,** IV, Nr 7. — La théorie de Dulaure en mythologie (A. J. Dulaure). — Vieux proverbes français, notés par J. Ray, M. A., à la fin du XVIIe siècle. (H. C.). — Formulettes enfantines. (Henry Carnoy). — La médecine au village. (Judith Gautier). — Les anciens conteurs. VII. L'aveugle de Ferrare. (Stanislas Prato). — Le folklore polonais. Cracovie et ses environs. II. Les esprits du mal (*Suite*) (Michel de Zmigrodzki). — La tradition dans Victor Hugo. (Emile Blémont). — Contes populaires du Bocage normand. I. Cloches sous l'eau. II. La Sienne. (Victor Brunet). — Lou dibeys. Le vendredi. (Isidore salles). Bibliographie. (Werken van J.-G. Frazer, David Mac-Ritchie Van Elven, Henry Carnoy, Gaetano Amalfi, Rev. Dr Walter Gregor, Henry Philips Jr, Albert Meyrac, besproken door Henry Carnoy). — Livres recommandés.

8. **Revue des Traditions populaires,** V, Nr 6. — Cérémonies et Coutumes nuptiales en Russie. (Léon Sichler). — Le pont de Londres I. Ronde de la Champagne. (Marie Guyot). — II. Haute-Bretagne. (Mme Paul Sébillot). — Les Danseurs maudits (P. S.). — Traditions et superstitions de la Sarthe. (Mme Destriché). — L'Iconographie fantastique II. Les Lutins. (Paul Sébillot). — Des apparitions en Vendée (G. de Launay). — Les Contes populaires dans les sermons du Moyen-Age II. Horrible exemple de l'Evêque Hugues. (F.-M. Luzel). — Les Calendriers des illettrés IV. Le Calendrier des Aztèques. (A. Certeux). — Légendes et contes bassoutos V. La légende de la tortue II. Raseretsana. (E. Jacottel). — Bibliographie. (Werken van D. Mac. Times, M. Lehman en Filher, besproken door Ch. Ploix en Aug. Gitée). — Périodiques et Journaux. — Notes et Enquêtes. — *Platen :* Lutins scandinaves. — Lutin-breton. — L'homme rouge des Tuileries. — Lutin irlandais. Gathon Phir. — Apparition nocturne. Pixies Phir. — Les lutins et l'homme de pierre. — Lao et les Korrigans. — La sorciere et les Pinies. — Rubezalh. — Calendriers Aztèques.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

9ste

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *he volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

RIVIEREN, PUTTEN, FONTEINEN, BRONNEN, ONDIEPTEN, enz.

II.

5) GODEN EN WATERGEESTEN, NIKKERS, LEGENDARISCHE WATERS EN MOERASSEN ; SAGEN.

Door menigvuldige voorbeelden weten wij dat de heidensche bevolkingen van Belgisch Gallië de godheden der *ondiepten* en der *fonteinen* aanbaden. Te Namen heeft men in de Samber, dicht bij de plaats waar die rivier in de Maas loopt, eene buitengewone hoeveelheid munten van alle tijdvakken gevonden, van de oudste tijden af tot de XIVe eeuw. Het is thans door de oudheidskundigen aangenomen, dat op die plaats eene ondiepte bestond aan eene godheid toegewijd, waar iedere voorbijganger zijnen penning offerde. Zooals vele heidensche bijgeloovigheden, bleef deze ook, onderduims waarschijnlijk, gedurende een gedeelte der middeleeuwen bestaan. Vele wangeloovige lieden, die niet dorsten afbreken met een gebruik dat gedurende zooveel eeuwen onderhouden werd, of die vreesden de gramschap te wekken van den geest, in de diepte des waters verborgen, wierpen nog altijd hun muntstuk in 't water.

Hetzelfde gebeurde met de *springbronnen* of *fonteinen ;* het volk lei er geschenken neer, om de godheid dier bronnen gunstig te stemmen. De eerste geloofszendelingen die het licht van het Evangelie aan de barbaarsche volksstammen uit het Noorden van Gallië brachten, hadden vele moeite om dat heidensch bijgeloof uit te roeien. Zij moesten het Doopsel toedienen in het water dier bronnen, ze toewijden aan Heiligen en het heidensch « Sacrarium », op hunne boorden opgericht door kapellen en geestelijke gestichten vervangen.

Op gelijke wijze moeten de zaken gebeurd zijn te *Domburg* (in Zeeland) : het groot getal muntstukken, dagteekenende van het Christen tijdvak, die men er verzameld heeft, bewijzen dat niettegenstaande hunne bekeering

tot het Kerstendom, de reizigers en misschien ook de visschers, toch nog hunnen offerpenning in de golven wierpen, 't zij door een overblijfsel van eene aloude gewoonte, 't zij uit vreeze van den boozen geest te vertoornen. De H. Willebrord, van wien men bij elken stap eene herinnering vindt op de noorderkust van het eiland Walcheren, verbrijzelde de afgoden, maar kon de heidensche gebruiken niet teenemaal ontwortelen. *(Verslag van het Congres van Oudheidskunde, gehouden te Middelburg in 1889*, bl. 88.)

— In Vlaanderen bestaan er nog waters, vijvers en poelen, waarover men sagen en legenden vertelt. Die waters, die eertijds plaatsen van vereering waren, hebben naderhand den naam gekregen van *Klokputten* of *Klokvennen,* van *Nekkersputten (Nekkers, Nikkers,* Watergeesten) en andere. Na de bekeering van onze voorvaderen tot het Christendom, heeft de volksgeest zich die waters als duivelsche plaatsen afgeschilderd. (1)

— Eene Limburgsche sage verhaalt hoe een spook dat zich dicht bij *Genck* vertoonde, voor 99 jaar op eenen *weier* of naburigen vijver verbannen wierd, Iedere maal dat men een der rietstengels afsnijdt, die in dien waterplas groeien, hoort men den geest zuchten. (A. Gittée. *Usages funèbres. Revue de Belgique,* d. 59, bl. 326.)

— Te *Ravels* (bij Turnhout) hielden verdachte katten des nachts hunne bijeenkomsten in een klein moeras, en de heer E. Stroobant spreekt van eenen man die gewed had eenen stok in dat moeras te gaan planten, en die, tot aan zijne dood toe, door eene kwaadaardige kat vervolgd wierd. (Dr Coremans. *L'Année de l'ancienne Belgique.)*

('t Vervolgt.)

Alf. Harou.

KINDERRIJMEN.

I. Knie- of Rijdlièkens.

Om de kinderen te vermaken, neemt vader ze op de knie en doet ze schokken op maat, onder 't zingen der volgende liedekes, terwijl hij den draf van 't peerd nabootst :

1.

I. Ju ! ju ! peerdje,
Met zijn vlassen steertje,
Met zijn ijzeren voetjes,
't Peerdeke loopt zoo zoetjes.
Wilt het nog wat zoeter loopen,
Dan zal ik het haver koopen.
Als ik 't peerdeken haver gaf,
Liep het peerdeken op 'nen draf.

(1) Het ware een belangrijk werk die sagen te verzamelen, en te onderzoeken of dit wangeloof ook in Oud-Brabant bestaat of bestaan heeft, hetwelk overigens te denken is. Dat onderzoek kan gebeuren bij middel der plaatsnamen die eenige overeenkomst met de bovengemelde vertoonen. B. V. bij Mechelen heeft men de voorstad *Nekkerspoel* (poel der *Nekkers,* der *Nikkers,* der *Watergeesten.)*

Refrein. Dju ! dju ! peerdeken, djut !
Ik naar Waver en gij naar Put (= *Putte*) ;
Gij naar Put en ik naar Waver ;
Geeft dat peerdeke nog wat haver.
Dju ! dju ! peerdeken djut !
Ik naar Waver en gij naar Put !

—

II. Ho ! ho ! want mijn peerdje zal misloopen,
Zie ! het loopt alreeds naar Di(e)st !
'k Zou mijn peerdje wel verkoopen,
Dat ik maar 'nen koopman wist !
Ik heb 'nen koopman van 5 frang (=*frank*)
Die mij toch niet dienen kan.
Refrein. Dju ! dju ! peerdeken, djut ! *enz.*
(*Lier*). Jani Vlunius.

2.

Ju ! ju ! peerdeke
Met zijnen krommen rug.
Dan leggen we daar een zaaltjen op
En dan rijden wij over de brug.
Haar ! hut !
Eerst naar Waver en dan naar Put !
Hut ! haar !
Dan rijden we de Putsche kerk omvaar(=*omverre*).
(*Beersel, Heist-ten-Berg*). A. Aerts.

3.

Dju ! dju ! veulen !
Zoo rije-me naar de(n) meulen,
Van de(n) meulen weer naar huis :
Zoo brengen wij onzen bakzak thuis.
(*St-Antonius*).

4.

Dju ! dju ! peerdje
Met zijn vlassen steertje,
Met zijn koperen bel aan 't gat :
En zoo rijden we naar de stad !
(*Idem*).

5.

En zoo rijden we te peerd,
Op 'nen ezel, op 'nen ezel ;
En zoo rijden we te peerd,
Op 'nen ezel zonder steert.
(*St-Antonius*).

6.

En zoo rije-me naar Sint-Job,
Op 'nen ezel, op 'nen ezel ;
En zoo rije-me naar St-Job,
Op 'nen ezel zonder kop !
(*Idem*).
J. C.

II. Dansliêkens.

Rondedansen.

1. (17).

Pietje Verbond zat op den toren,
Lulleman speelt op zijn trompet,
Clarinette !
Al zijn haar is afgeschoren,
Z'hebben hem een kalot opgezet,
Tideret !

Vivat de rodentjes !
Ze eten zoo geren patatten met vet.
Als ze niet willen eten,
Worden ze in 't kot gezet,
Tideret ! (1)
(*Lier*).

2. (18).

Daar lag eene knikker in de goot ! (*bis*)
En zijn beentje dat viel af. (*bis*)
Zet dat beentje daar weer aan,
Dat het manneke weer kan gaan,
Van hoepsasa, van falderidera,
Van hoepsasa, la, la ! (2)
(*Idem*).

3. (19).

I. Een(en) ronde(n) hoed met twee breê kanten,
'k Kan der gemakkelijk patappelen in planten !
Die hem dragen en hebben geen pijn,
't Is de mode en 't mag zoo zijn.
(*Idem*).

II. Een(en) hoed van strooi geweven,
't Is gelijk de mode is.
Wij zullen hem aan den arme geven
Aan den zoon van den hospis.
Hebt ge geen 25 frank,
Koopt 'nen strooien van 'nen frank.

4. (20).

I. Blauw bloemekes in het koren,
Blauw bloemekes in het groen.
Ik ben mijn zoete lief verloren, } *bis*.
Ik kan der niet aan doen.

II. Een manneke met een krukske
En met een houten been,
Het zal mij niet vergeten, } *bis*.
Al was ik maar alleen.
(*Idem*).

III. Het kwam mij nog eens tegen,
Het sprak mij nog eens aan.
Het zei : « Schoon lief geprezen, } *bis*.
Och ! wilt gij met mij gaan? »

IV. Wat schudden wij hier, wat schudden wij daar.
Wat schudden wij in de biezen !
Ei la dei, la dei, la dei ! (*bis*).
Laat de zon maar varen
En in gedachten zijn !

JANI VLUNIUS.

SAGEN.

6. (18). De Legende van de « Kragewiel. »

Te Bornhem, beneden den dijk, langs den weg om van Hingene naar Temsche te gaan, ligt een groote waterplas, die nu de *Kragewiel* genoemd wordt, maar volgens de legende den naam draagt van *Kroehterwiel*, ter oorzake van de bijzondere tusschenkomst van O. L. Vrouw uit de Krocht te Bornhem.

Er had eene doorbraak plaats gehad en de *Kragewiel* was gespoeld. Te

(1) Terwijl de kinderen de zes eerste verzen zingen, gaan zij langzaam rond. Onder de vier leste draaien zij heel rap.

(2) Daarna hurken allen neder.

vergeefs poogde men de opening te stoppen : men gelukte er niet in of ten minste maar gedeeltelijk. Toen droeg men processiesgewijs O. L. Vrouw uit de Krocht naar den waterplas en de doorbraak hield oogenblikkelijk op. De plas kreeg den naam van *Krochterwiel*, thans *Kragewiel*.

(*Gehoord te Hingene*). A. J.

7. (19). **De Knippers.**

Over eenige jaren hoorde men veel van de *Knippers* te Wolfsdonk en verscheidene personen heb ik hooren vertellen, dat zij ooggetuigen en slachtoffers waren van hetgeen ik u ga verhalen.

Als de boeren des avonds uitgingen, bijzonder als zij van de kermis kwamen, werden zij onderwege door geheimzinnige wezens overvallen die hunne kleederen vaneen knipten. Dat was het leger der gevreesde « knippers. » Men hoorde bescheelijk de scheer knippen, maar kon geen enkel wezen in de oog krijgen.

(*Gehoord te Wolfsdonk*). COQUELICOT.

8. (20). **De Verloofde van den Weerwolf.**

Op eenen zomeravond was een weerwolf met zijne verloofde gaan wandelen. De nacht viel in en de weerwolf voelde zich gedwongen naar huis te keeren, om haastig zijn afschuwelijk duivelsvel aan te trekken. « Liza, » zeide hij tot zijne verloofde, « ik moet seffens naar huis. Komt gij iemand tegen in 't naar huis keeren,zorgt dat gij hem eenen toegeknoopten zakdoek toewerpt. » Daarop ging hij henen. Het meisje stapte haastig voort en overdacht, half bevreesd, de wonderlijke woorden van heuren minnaar. Eensklaps, bij het bleeke licht der opkomende maan, ziet zij eene menschelijke gedaante over de heide naar heur toekomen. Duidelijk verneemt zij droeve zuchten, afgebroken door een woest gebrul : geen twijfel, 't is een weerwolf die heur nadert. Snel werpt zij heuren zakdoek naar het monster en vlucht huiswaarts, half dood van schrik en benauwdheid.

's Anderendaags 's morgens kwam haar vrijer, terwijl ze bezig was met de koeien te voederen. Toen hij sprak, bemerkte zij met ontzetting dat er tusschen zijne tanden vezels zaten van eenen verscheurden zakdoek ! Op dat gezicht verschrok het meisje zoodanig dat zij den koeiketel liet vallen en wanhopig uitriep : « 't Is hij ! 't is hij ! » — « Zwijgt toch, Liza, » zwijgt toch ! » smeekte de jongen, en hij meende zijne hand op haren mond te leggen, maar het was te laat ! Daar klonk het vreeselijk woord van hare lippen : « Weerwolf ! weerwolf ! »—« Eilaas ! eilaas ! » zuchtte hij, Liza, wat hebt gij gezeid ! Het was heden mijn laatste dag, en nu moet ik weer, voor acht jaar, mijne martelie herbeginnen.

(*Gehoord te Oostmalle*). COQUELICOT.

9. (21). **Een Weerwolf verlost.**

Daar was eens een boer die 'nen weerwolf voor knecht had. De boer wist er niets af, maar op zekeren dag dat hij 's morgens heel vroeg in de schob

was gaan torf halen, had hij eene harige huid, het kleed van den duivel, gevonden. Hij verdacht seffens zijnen knecht. Zonder hem iets van zijne vondst te zeggen, stuurde hij hem weg naar zijne heide, die twee uren van de hoeve lag, om torf te steken. Als hij nu dacht dat zijn knecht de heide moest bereikt hebben, deed hij den oven heet stoken en wierp er het duivelsvel in. Op denzelfden oogenblik stond de knecht voor den verbaasden boer, en wilde met geweld in de vlammen springen. 't Was met de grootste moeite dat men hem kon wederhouden. « Ach! baas toch! » schreeuwde de ongelukkige, « geeft mij toch mijn vel weer! »

Toen eindelijk de huid tot assche verteerd was, wierd hij kalmer en zeide: « Zoolang het vel brandde, wierd mijn vleesch als met gloeiende priemen doorsteken... God zij geloofd! nu ben ik verlost! »

(*Gehoord te St-Antonius, Oostmalle*). JOZ. CORNELISSEN. (1)

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

6de (11de) Woordenzange.

Aangaan, *ging* en *gong aan, aangegaan.* — 1° Beginnen, Eng. *angan:* De mis *gaat* om 10 uren *aan.* — 2° In genot treden, pachten; b. v.: Hij *gaat* dat land met Half-Meert *aan.* — Ik heb dien beemd veel te dier *aangegaan. Gaat* gij die hoeve met Bamis *aan?* Geh. St-*Antonius.*

Aanzetten, *zette aan, heb aangezet.* — Beginnen. De zomer *zet* goed *aan.* Het *zet aan* om lang te regenen. Geh. *idem.*

Achtermerkt, de. — *In de achtermerkt zijn, in de achtermerkt geraken* = achteruit zijn, in iets ten achtere geraken. B. v. Ik ben fel in de *achtermerkt* met mijn werk. Geh. *idem.* Bij Schuerm.: *in 't achtergat zijn.*

Afsteken, *stak af, is afgesteken.* — Verschroeien door de hevige zonnehitte, of voor den tijd rijpen. Schuerm. geeft in denzelfden zin *verschijnen, verbleiken* en *aanslaan.* Het koren is *afgesteken* van de brandende zon. Geh. *id.*

Beboeren, *beboerde, heb beboerd.* — Bebouwen, bewinnen, beakkeren. Wie *beboert* dien akker? Geh. *idem.*

Bewinnen, *bewon, heb bewonnen.* — Bebouwen, beakkeren. Geh. *idem.* Schuerm. kent ook het werkw., doch maakt het gelijkvl. *Bewinnen* is afgeleid van *winnen* = bouwen, akkeren: ik *win* schoonen klaver op dat land; vandaar *winning* = boerderij, en *gewent* = bed.

Binnenboek, den. — Gemeentebelasting. Ik betaal 9 fr. in den *binnenboek.* Geh. *St-Antonius, Halle, Brecht.*

Flaggeren, *flaggerde, heb geflaggerd.* — Fladderen. *D* = *g.* De vogel *flaggerde* op den grond. Geh. *idem.* Meyers (*Woordenschat*) heeft *vleggheren.*

Hool, (zachtl. *o*), het. — Gracht. Geh. *Brecht.* — *Hool* is de stam van het werkw. *holen, heulen,* dat Kiliaen vertaalt door *cavare, excavare.*

---

(1) Ook meegedeeld door Coquelicot.

Hoopsel, (uitspr. *höpsel*), het. — Zooveel als men met de twee handen bijeenhouden kan, dubbele handvòl : Brengt eens een *hoopsel* hooi. Geh. *id.*

Kroos, (scherpl. *o*), de. — 1° Bloem- of zaadscherm, Fr. *ombelle*, b. v. van de peën of wortelen, de pastenaken, den selder, enz. — 2° Kring takken in 'nen boom. Geh. in die twee beteekenissen te *St-Antonius*. — 3° Klokhuis van appelen en peren. Geh. te *Vorst bij Westerloo*.

Lobbig. — 1° Wijd, groot, van kleedingstukken gesproken : Die jas, die broek is veel te *lobbig*. — 2° Geefachtig, mild, met een vreemd w. *royaal*. Geh *St-Antonius*.

Loterdop, den. — 1° Loos ei : Daar lagen in den nest drij eieren en een *loterdop*. — 2° (Overdr.) Loterbol, losbol, lichtzinnigaard. Geh. *idem*.

Negenooger, den. — Soort van gevaarlijke bloedzweer, in de woordenboeken *bloedvin*, *negenoog* geheeten ; Lat. *murenula, nonoculata*, Fr. *furoncle*. Geh. *idem*.

Pluut. — Starlings en onbeweeglijk. — Hij blijft daar *pluut* staan gapen. Geh. *idem*.

Schal, de. — Eene plek in een bosch, eenen houtkant, een veld, eenen beemd, waar het hout, de akkervruchten, het gras slechter wassen als elders. Er zijn veel *schallen* in dat bosch. Geh. *idem*. Men zegt ook *scham*.

Scham, de. — Z. *Schal*. Er zijn veel *schammen* in dien klaver. Geh. *idem*.

Scherfzeisen, de. — De zeisen, waar ze het strooi mee *scherven* of klein snijden. Geh. *idem*.

Slodden. *altijd meerv*. — Gekapt schaarhout dat nog tot mutsaard moet gebonden worden. « Openbare verkooping van eiken en elzen *slodden* » leest ge op de plakkaten van houtkoopdagen. Geh. *idem*.

Tol, den. — 1° De eigenlijke raap, zonder het loof : Er zullen dees jaar veel *tollen* zijn. — 2° Eene soort van ziekte, in de lichte gronden zeer gemeen, die de wortels der rapen en der koolen aanrandt. Waneer de koolen den *tol* hebben, dan vallen hunne bladeren slap en men ziet ze kwelen en sterven. Trekt men ze uit, dan bemerkt men aan den wortel eenen knobbeligen aanwas, de *tol* geheeten. Geh. *idem*.

Tollen, *tolde, ben getold*. — Verdikken, van rapen gezeid. De rapen *tollen* niet herd van 't jaar. Geh. *idem*. Eene *raap* is het gewas in 't algemeen, met loof en al ; een *tol* de eigenlijke raap. *Rubben* (te Brecht *kelen*) zijn jonge rapen waarvan men in den uitkomen het loof als moes eet. Welke rijkdom in de levende volkstaal !

Winnen, *won, heb gewonnen*. — Z. *Bewinnen*.

Zikkelen, *zikkelde, heb gezikkeld*. — Afsnijden met de zikkel. 'k Gaan alganw nog wat gers *zikkelen* voor mijn geit. Geh. *idem*.

Zwartbraak. — Land dat tot den volgenden uitkomen braak blijft liggen, nadat er de zomervruchten af zijn, ligt zwartbraak. Boer S. heeft daar veel land *zwartbraak* liggen. Geh. *idem*.

Joz. Cornelissen.

RAADSELS.

1 (59) Licht in 't gezicht,
Zwaar in 't gewicht
Hoe meerder dat er is,
Hoe lichter dat het is.
(*Venster*).

2 (60) Roo roo ranken
Van hier tot Vranken (= Frankrijk),
Van hier tot Parijs,
Ge zult het niet graaien al wierdet ge grijs.
(*Regenboog*).

3 (61) Daar liep een beestje over den dijk,
Zijne oogskes stonden al kijkende kijk,
Zijn haarkes stonden al krollende krol,
Ge zult het niet graaien, al wier-de dol.
(*Een schaap*).

4 (62) Ik kwam eens in een straatje,
Ik vond er een kameraadje,
Ik stroopte zijn broeksken af
En ik beet het in zijn gaatje.
(*Eene hazelnoot*).

5 (63) Tweebeen lei geenbeen op drijbeen;
Vierbeen kwam
Die geenbeen van drijbeen nam,
En tweebeen was gram
Omdat vierbeen geenbeen van drijbeen nam.
(*Een man lei 'nen haring op 'nen rooster, de kat kwam en nam den haring weg*).
Vrglk. 1e jrg. bl. 80.

6 (64) Daar was een huis,
'tWas geen huis gelijk een ander huis,
maar toch een huis.
In dat huis daar stond een stoel.
't Was geen stoel gelijk een andere stoel,
maar toch een stoel.
In dien stoel daar stond een menneke,
'tWas geen menneke lijk een ander menneke,
maar toch een menneke.
Dat menneke vertelde praat,
't Was geene praat lijk andere praat,
maar toch praat.
(*De predikant in den preekstoel*).

7 (65) Daar stond een menneken in 't hout,
Het sprak zoo stout,
En daar dierf niemand antwoorden.
(*De predikant*).

8 (66) Daar valt iets van de schouw en niemand kan 't meer maken = *Een ei.*

9 (67) Vier gebroerkens slapen bijeen en ze kunnen malkander niet raken. = *De beentjes eener noot.*

10 (68) Waar is de eerste nagel geslagen ? = *Op zijnen kop.*

11 (69) Wie gaat er op zijnen kop de kerk in ? = *De nagels der schoenen.*

12 (70) Daar loopen twee groote en twee kleine madammekens achtereen en ze kunnen malkander niet krijgen. = *De twee groote en de twee kleine raders eener koets.*

13 (71) Ik kom in huis en 't lacht me vriendelijk aan. = *De stoof die brandt.*

14 (72) Wat is een stilstaand eierfabriek ? = *Eene doode hin.*

15 (73) Hoe kan men 'nen kalfskop het langste versch houden. = *Met hem op de beest te laten.*

(*Aarschot*). E. B. VLAAMSCHE BROEDERBOND *van Aarschot.*

16 (74) Daar zat een boerinneken aan den kant
Ze had een pin(t)ken in heur hand.
Ze kost er niet uit drinken,
Of ze moest er een kotje deur pinken.
(*Een ei*).

17 (75) Juffrouw de Wit,
Hoe langer dat ze zit,
Hoe korter dat ze wordt.
(*Eene brandende keers*).

(*Aarschot*). L. V. E. VLAAMSCHE BROEDERBOND *van Aarschot.*

18 (76) Daar is een vieze dat,
Het heeft drij ruggen en geen gat.
(*Een boekweitgraan*).

19 (77) Daar loopt een ding over de brug,
Met twee zijden en geenen rug.
(*Eene kar*).

20 (78) Ik kwam eens deur een straatje gegaan,
Ik zaag daar 'nen grunen Arjaan staan :
Hij deed me verletten,
Mijnen stok wegzetten,
Zijnen baard afscheren,
En dat deed ik zoo geren.
(*Eene hazelnoot*).

(*Brecht*).

21 (79) Hakker de takker
Liep over d'akker.
Hoe meer dat hakker de takker liep,
Hoe meer dat hakker de takker
Zijn gat stiet.
(*Eene egge*).

Joz. Michielsen.

22 (80) Het eerste is een mierke,
Het tweede is een pierke,
Het derde is een eike,
Het vierde is een loovermeike.
(*Eene raap*).

23 (81) Er is een plank
Van Gods dank,
't Is geen eiken of geene esschen
Ge zult het niet graaien al waarde met zessen.
(*Eene ijsschol*).

24 (82) Vier ou' wijven,
Ze grollen en ze kijven,
Ze loopen en ze hijgen
En ze kunnen malkander niet krijgen.
(*De meulenroeden*).

(*Brecht*).

25 (83) Slinger de slanger
't Een deur 't ander,
De korte kluiten
Hangen te buiten.
(*De wijngaard met druiventrossen.*)

Hendr. Gysen.

NIEUWSKES.

« Folklore Wallon. »

Bij het aanvangen van onzen tegenwoordigen jaargang (zie bl. 10), hadden wij reeds de gelegenheid om een woord te reppen over de nieuwe vereeniging voor Waalsche Volkskunde, te Luik gesticht, en over hare voorbereidende werkzaamheden.

Heden hebben wij het genoegen aan onze lezers mee te deelen, dat de maatschappij begonnen heeft met de uitgave van eenen « Questionnaire de Folklore Wallon. »

Die vraagboek zal verschijnen in ongeveer 10 afleveringen, elk van 16 blz. in 8°, en vóór het einde van dit jaar volledig zijn. De leden der vereeniging ontvangen hem kosteloos, in vervanging van den « Bu letin, » waarvan slechts drij voorloopige nummers verschenen. Voor hen die geen deel maken van de maatschappij, is de prijs bepaald op fr. 5.—

De vraagboek is verdeeld in onderscheidene hoofdstukken, die elk tot een groot getal vragen aanleiding geven. Hier en daar zijn de vragen opgehelderd door aanhalingen of voorbeelden, die dienen moeten om de opzoekingen te vergemakkelijken.

Twee afleveringen zagen reeds het licht; zij bevatten :

I. Wonderbare wezens, (1e deel). (Vragen 1-40). II. Dieren. (De namen der dieren worden in alphabetische opgesomd). (Vr. 41-224). III. Landbouw. (Vr. 225-280). IV. Planten. (Vr. 281-431). V. Volksgeneeskunst en gezondheidsleer. a. Ziekten. (Vr. 432-576). b. Behandeling, geneesmiddelen. (Vr. 577-615). c. Genezers en kwakzalvers. (Vr. 616......).

Wij komen later op dit nuttige werk terug, daar het ook voor de beoefenaars der Vlaamsche volkskunde allerbelangrijkst is. J. B. VERVLIET.

BOEKBESPREKING.

1489-1889. Eene bladzijde uit de Geschiedenis der stad Nieupoort; Nieupoort en zijne Visscherij in de XVe eeuw; het Beleg van 20-24 Juni 1489; de Dankprocessie van Sint-Jan, door EDW. VLIETINCK. — Oostende, J. Vlietinck, 1889. Boekd. in-8° van 132 bl. — Prijs fr. 1.—

Het is een verblijdend verschijnsel in onze letterkunde, dat in de laatste jaren de studie der geschiedenis met zooveel vlijt beoefend is geworden.

Niet alleen heeft men met groote trekken, de roemrijke feiten en gebeurtenissen afgemaald, waarvan ons vaderland het tooneel was, of enkele tijdstippen, dank aan kostbare bescheeden en tot dan toe ongekende handschriften, tot in de minste bijzonderheden uitgeplozen en beschreven; ook op het nauwkeurig beschrijven van steden en dorpen heeft men zich allerwege toegelegd, en van onder het stof dat eeuwenlang onze archieven bedekte, heeft de geduldige geleerde herinneringen aan feiten en personen doen oprijzen, die niet alleen van groot plaatselijk belang, maar voor de kennis onzer oude zeden en gewoonten, onschatbaar zijn.

Nergens beter als daar kan men het openbaar en huiselijk leven onzer voorvaderen naspeuren. Niets weerspiegelt getrouwer den diepen godsdienstzin, de sterke gehechtheid aan het vaderland, de vurige liefde voor eigen taal en eigen zeden, die de Vlamingen immer kenmerkte, als die handvesten en familiepapieren uit lang vervlogen tijden. Hoeveel schoons en wetensweerdigs er ook reeds aan den dag gekomen zij, toch ligt er nog oneindig veel op te delven en in het licht te zenden.

Bij het schrijven zijner « Bladzijde uit de geschiedenis van Nieupoort, » moet de H^{r} Vlietinck die zelfde gedachten gehad hebben, want zijn werk is, als 't ware doorzaaid met aanteekeningen, getrokken uit de archieven van Nieupoort, Oostende, Brugge, enz. enz.

Dat de boek daardoor eene groote geschiedkundige weerde krijgt, en met vertrouwen nog geraadpleegd worden, hoeft niet bewezen.

Toch heeft hij niets van het droge, dorre, dat wij zoo dikwijls in soortgelijke werken aantreffen. De schrijver heeft zijn verhaal derwijze opgesteld, dat het voor den gewonen lezer volkomen genietbaar is, terwijl de geschiedvorscher het met wezenlijk nut en vermaak doorloopen zal.

Een overzicht, hoe beknopt ook, zullen wij van het werk niet geven, want dit zou ons, om der belangrijkheid wille, te verre leiden. Wijzen wij enkel, voor den beoefenaar der volkskunde, op de wetensweerdige mededeelingen nopens het offeren van keersen, de dankprocessiën in het algemeen en de St-Jansprocessie te Nieupoort in 't bijzonder, het gebruik van den rozenhoed, den ommegang, de reuzen in de ommegangen, enz.

Eene zaak die de weerde van het werk onmiskenbaar vermeerderd hadde, ware het meedeelen geweest van het eenigst gekend oud plan der stad (XVI° eeuw), waarvan op bl. 56 (noot 109) spraak is.

Mocht de Hr Vlietvinck er toe besluiten eens eene tweede uitgave van zijnen boek te laten verschijnen, dan vervulle hij dien wensch, en zorge tevens eenige gewestelijke uitdrukkingen weg te laten, die in een geschiedkundig werk, dat zoo algemeen verspreid is, dienen vermeden te worden. J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

36. **Eene Russische Legende,** *getrokken uit de verzameling, uitgegeven door den Moskowschen dichter* Tourgeneff. — Ter gelegenheid van Kerstmis, gaf de goede God eene groote feest in zijn azuren paleis. Al de deugden wierden er op uitgenoodigd, enkel de deugden ; geene heeren, niets als vrouwen. Er kwamen vele deugden : groote en kleine. De kleine waren veel bevalliger als de groote, maar alle schenen elkander zeer goed te verstaan en kenden malkander om ter nauwste. Doch daar zag de goede God twee vrouwen die geene kennis met elkander schenen te hebben. De huismeester nam eene dezer vrouwen bij de hand en leidde ze bij de andere. « De *Weldadigheid,* » sprak hij, terwijl hij de eerste aanwees ; « de *Dankbaarheid,* » voegde hij er bij, terwijl hij de andere toonde. De twee deugden waren zeer verwonderd, want sedert het begin der wereld, ontmoetten zij elkander voor den eersten keer. A. H.

37. **De drij Meesters van den Mensch,** *eene oude Heidensche fabel.* — Eens zat de *Zorg* aan den kant eener bron in droefgeestige gepeinzen verzonken en kneedde een weinig klei tusschen hare vingeren. *Jupiter* kwam tot haar en vroeg : « Wat doet gij daar, droomster ? » — « Ziet gij, » antwoordde de Zorg, « van deze aarde heb ik eene gedaante gevormd, waar enkel het leven aan ontbreekt. Indien gij ze wilt bezielen, zal het de *Mensch* zijn. » — « Ik stem er in toe, » sprak Jupiter, « op voorwaarde dat dit schepsel mij toebehoore. » — « Dat ware niet rechtveerdig, « antwoordde de Zorg, » ben ik het niet die het gemaakt heb ? » Zij was nog sprekende, toen de godin *Tellus* bijkwam. « En ik dan, » zeide deze, « heb ik dan geen recht op dat wezen, dat uit mijne zelfstandigheid gemaakt is ? » (1) — 't Viel Jupiter niet gemakkelijk te beslissen ; daarom stelde hij voor den ouden *Saturnus* tot scheidsrechter te nemen. Saturnus was tevreden en sprak dit vonnis uit : « Deze gedaante, die gij Mensch heet, die door de Zorg uit aarde gekneed en door Jupiter bezield is. hoort u alle drij toe. Gij Jupiter, zult na zijne dood de ziel terugnemen die gij hem gegeven hebt ; gij Tellus zult terug in 't bezit komen van de stof die gediend heeft om hem te vormen ; maar de mensch zal zoolang hij leeft, aan de Zorg toebehooren. Dat is de uitspraak van het *Noodlot.* A. H.

(8) *Tellus* beteekent *aarde.* Het is de bijnaam van *Cybele,* de vergode aarde.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal.** III. Nr 2. — Een vlaamsche Landsbond. (K. van Caeneghem). — Bijdrage tot den Nederlandschen Taalschat. (A. van Heuverswyn). — Kinderspel. (P. Bernard). — De Slijting. (Th. van Heuverswyn), — Slijtliedekes met cijfermuziek. (id.). — Raadsels. (P. Bernard).— Hoe Free Wanten nen keer vaarde. (R. G). — Van Duimke. (R. van Damme). — Zedelijke lessen (P. Waelens). — 't Wekken der bieën. (A. v. H.). — De Fransche tijd te Oudenaerde. (K. van Caeneghem). — Van alles. — Boekbeoordeeling. (P. Bernard).

2. **Biekorf.** I. Nr 16. — Van Ko Lukkeboone. *Slot.* (J. Leroy). — Zingenschap Jan Palfyn ter eere. (Guido Gezelle). — Brief over de geboortelepels. (Johan Winkler). — Wereldure en wereldtijd. — Dag Jan! — Mingelmaren.

Nr 17. — Wereldure en wereldtijd. (Edward van Robays). — o Gulden hoofd. (Guido Gezelle). — Uit den ouden kindertijd : Oeren-schole.— Mingelmaren : Houcke. Twee schilderijen (A. Naert).

3. **Volkskunde,** III, Nr 8. — De Humor in de Taal. I. Schelmsche antwoorden. *Vervolg.* (Aug. Gittée). — Sprookjes en Prijsboeken. (A. De Cock). — Rond den Heerd. — Sprookjes voor Jong en Oud. (Aug. Gittée). — Vragen en Aanteekeningen : Hoe ons volk de munt noemt. — Volksbenamingen van Maten en Gewichten. — Warme Wei. — Nogmaals het Vaudoux.

4. **Kempisch Museüm,** I. Nr 7. — De slag der Thielenheide. 24 Januari 1597. (E. T.). — Grobbendonck tijdens de Fransche Omwenteling (Goetschalckx). — Hoogstraten. Charters. (S.). — De Heerlijkheden van het land van Mechelen, Duffel, Gheel en hunne heeren. (J.-Theod. De Raadt). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle. (Th. Ign. Welvaarts).

5. **De Student,** X. Nr 4 — Heil den nieuwen Bisschop van Gent, Mgr Stillemans. (P. L. T.). — Groote waarheid. (T. L. P.). — Bij 't herdenken aan mijn' broeder. (Leo Van Lee). — Provençaalsche Taalstrijd (Joz. D. K.). — Vlaanderen den Leeuw! (J. St.). — Le son AN. († J. van Wille). — Eene vrage. (Vulpes). — Lied van eenen Duitschen knaap. (Knapz). — Strijd van Brahma tegen de Goden. (D. Dickx). — Vitterij en Poëzij. (Melis). — Mengelingen.

Nr 5. — Oorsprong der Vlaamsche Belgen en der Franschen. *Vervolg.* (Nelis). — Bij het gouden Jubelfeest van den E. H. X. (Pieter). — Davidsfondsiana. (Titus). — Hoe wij Ste Luitgaarde vierden ! (Nepos). — Geluk. (J. v. d. B). Leven de Jongens ! (Nelis). — Op en af den heuvel. (Veldeling). — Nu en straks. (Ranke) — Mengelingen.

6. **Revue des Traditions populaires.** V. Nr 7. — Folk-lore européen comparé. I. La Mère et l'Enfant. (Michel de Zmigrodzki), — Trois pastourelles du Morvan. (Julien Tiersot). — Sur l'origine du mot *Alleluia.* (J. T.). — Les Traditions populaires et les écrivains français. V. Molière. (Paul Sébillot). — Traditions et superstitions du Dauphiné (Ferrand). — Congrès des Traditions populaires. — Une noce de paysans en Chalosse : sortie de l'église. (J. de Laporterie). — Seconde vue : intersignes. (Julien Destrée). — Mœurs et coutumes de mariage II. Gouvernement d'Archangel. III. chez les Permiens. (Léon Sichler). — Salomon des les légendes musulmanes (René Basset) — V. Les Calendriers des illettrés VI. Les Bâtons calendriers. (A. Certeux). — Le Peuple et l'Histoire IV. Mandrin. (Morel-Retz). — Une substitution. (René Basset). — Quelques contes très courts. (Paul Sébillot). — Superstitions du département de l'Indre. (Lionel Bonnemère). — Extraits et lectures. I. Les sources dans la mer. (Gérard de Rialle) II. Pour être heureux toute l'année. (Raphaël Blanchard) Bibliographie : H. de Nimal· *Légendes de la Meuse* (A. Giry) — Périodiques et Journaux. — Notes et enquêtes. *Platen :* Une noce dans la Charlosse. (E L. Dufour). — Ancien calendrier en bois.

7. **Zeitschrift für Volkskunde,** *in Sage und Mär, Schwank und Streich, Lied, Rätsel und Sprichwort, Sitte und Brauch, herausgegeben von Dr Edmund Veckenstedt. — Leipzig, Alfred Dörffel.* Prijs : 15 Mrk.

II. — Nr 1. — Die Kosmogonien der Arier (Edm. Veckenstedt). — Sagen aus Westpreussen (A. Treichel). — Lithauische Kultursagen (Fiedorowicz-Weder). Märchen der Sieberbürger Armenier (Dr Heinrich Wlislocki). — Albanesische Helden-, und Hochzeitlieder und Spruchwörtrr. (E. Mitkos, Deutsch von J. U. Jarnik). — Sitten und Bräuche aus Lithauen (v. Meczius Davainis-Silvestraitis). — Aberglaube aus dem Altenburgischen (E. Pfeifer). — Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen (Rob. Prexl) — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt und D. Brauns.). — Zur Bücherkunde.

Nr 2. — Die Kosmogonien der Arier (Edm Veckenstedt). — Sagen aus Westpreussen (A. Treichel). Zwei böhmische Märchen (W. Tille.) — Ein papiernes Wiegenband als Brautgeschenk (Franz Branky). — Sitten und Bräuche der Lithauer (Meczius v. Daivainis-Silvestraitis). — Aberglaube aus dem Altenburgischen. (E. Pfeifer). — Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen (Rob. Prexl.). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt und D. Brauns). — Zur Bücherkunde.

Nr 3. — Die Kosmogonien der Arier (Edm. Veckenstedt.) — Uber eine sagenhafte Krieglist bei Belagerungen (Giuseppe Pitré). — Die Smyrna Eine Tradition Kleinasiens (M. Tsaky roglous) Sagen aus Westpreussen (A. Treichel) — Zwei böhmische Märchen übersetzt von W. Tille. — Christinchen sass im Garten. Volkslied (Alex. Kaufmann). — Schwere Wahl. Ein Volkslied aus Hinterpommern (O. Knoop). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, euz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

10de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

RIVIEREN, PUTTEN, FONTEINEN, BRONNEN, ONDIEPTEN, enz.

III.

5). GODEN EN WATERGEESTEN, LEGENDARISCHE WATERS EN MOERASSEN, SAGEN.

« Van al de godheden, aen welke vóór de invoering en verspreiding van » het Christendom hier te lande, onze heidensche voorvaders hulde bewe- » zen, zyn er misschien geene, waervan de gedachtenis meer levendig » onder het volk is gebleven, dan de *Waternekkers,* of enkelyk *Nekkers* en » *Nikkers.*

« Deze, zoo als blykt uit Grimm's *Mythologie,* bl. 276, werden by al de » duitschsprekende volkeren, onder eenen min of meer gewyzigden naem, » geëerd of gevreesd. » (C. P. Serrure, *Kunst- en Letterblad,* III, bl. 41.)

« Te Eerneghem, Ichteghem, Coeckelare, Leffinge en andere dorpen van » Westvlaenderen, eene landstreek, waer zoovele waters en moerassen zyn, » weet men veel van de *Waternikkers* of *Nikkers* te vertellen en menigeen « wyst aldaer de plaetsen aen waer zy te voorschyn kwamen en nog komen. « Dan eens, verhaelt men, nemen zy de vorm aen van eenen zwarten drie- » kantigen hoed, of liggen, aen den kant der beken en poelen, in een kistje » besloten, waeruit zy dadelyk, wanneer het door iemand geopend wordt, » de vlucht nemen; dan weder komen zy met ketens, uit het water te voor- » schyn en slepen den ongelukkigen, die zich in de nabyheid bevindt, met » zich mede. » (C. P. Serrure. *Kunst- en Letterblad,* III, bl. 43.)

In de Antwerpsche en Limburgsche Kempen kent men de *Nikkers* of *Watergeesten* onder de benaming van *Waterman, Waterduvel,* de *Man met den Haak, Manneken Haak* (of ook *Nikker* of *Duiker*). De moeders maken hunne kinderen die op den oever der wateren spelen, verveerd voor den man met den haak, en zeggen hun dat die man zwart is van kleur, tusschen de biezen schuilt en de badende menschen en spelende kinderen met eenen haak naar beneden trekt. Volgens de Limburgsche overlevering, zuigt hij het bloed

der verdronkenen uit en houdt hunne zielen in eene omgekeerde kruik gevangen. Als men de kruik omstoot, dan worden de zielen verlost. Men zegt ook dat de drenkelingen verward vlas moeten spinnen, totdat zij verlost worden.

Te St-Hubert (in 't Walenland) zegt men aan de kinderen : « Gaat niet spelen aan de drinkwedden, want *Marie Crochet* zou er u intrekken. » (*Questionnaire de folklore wallon*, bl. 1.)

Te Souverain-Wandre (mede in 't Walenland) beveelt men aan de kinderen niet te dicht bij de Maas te komen, want : *L'om o rodj din vi hyèrtchrè dvin.*) De man met de roode tanden zal er u intrekken.) (*Ib.* bl. 1.)

6). sint-abdon en de biezen.

De Heer de Reinsberg zegt in zijnen *Calendrier belge,* dat de *biezen* niet meer in de vijvers zullen groeien, noch de distels in het veld, waneer men ze op den feestdag van dien heilige uitrukt (den 30n Juli).

7). het wassen des waters en de vogelen.

In Burgondië heeten de boeren de groenspecht *procureur du meunier,* omdat zij den regen aankondigt en *wassen des waters* dat den molen doet draaien. Men schrijft ook in België aan dezen vogel (evenals aan de *pauw,* de *kwakkel* en de *zwaluw,* door hare vlucht), de gave toe van den regen door een bijzonder geschreeuw of geroep te voorspellen.

8). de tooverroede en de bronnen.

Op sommige plaatsen zegt men dat degenen die op Kerstmis of ook op eenen Zondag geboren zijn, het vermogen hebben van de tooverroede te werpen. Men weet dat dit vermogen bestaat in de *bronnen* en de verborgene schatten te ontdekken, bij middel van een *hazelaren stafken,* tooverroede geheeten. (1)

9). de rivieren en de drenkelingen.

Waneer in de omstreken van Thuin (Henegouw) een persoon verdronken is en men de plaats niet weet, waar het ongeluk gebeurde, gebruikt men eene zonderlinge wijze om hem weer te vinden. Men zet op 't water eenen houten bak, waarin men voorafgaandelijk eene brandende keers vastgemaakt heeft; op de plaats waar het broze schuitje stilblijft en de keers uitgaat, zal men het lichaam des drenkelings vinden.

Algemeen is het geloof verspreid *dat men geenen drenkeling uit het water mag trekken,* vooraleer de overheid of het gerecht er bij tegenwoordig is.

('t Vervolgt.)

Alf. Harou.

(1) Dat is eene herinnering aan de *Rhabdomancie* of waarzeggerij door de tooverroede, die, volgens het zeggen van Tacitus, bij de oude Germanen in zwang was.

SAGEN.

10. (22) « Zit op, wil-de meerijden. »

Over vele jaren woonde er bij eenen boer te Brecht, een knecht die geene erwten mocht. Waneer er op tafel kwamen, stak hij zijn vorket verkeerd in de schotel en zeide dan : « Zit op, wil-de meerijden. » De erwten rolden natuurlijk allemaal terug en de boer bekeef zijnen knecht, zeggende : « Wacht maar jongen, hetgeen gij hier doet, zal u naderhand nog wel eens thuis komen. Niemand drijft straffeloos den spot met de gaven die de lieve God ons dagelijks in zijne goedheid schenkt. » Eenigen tijd later trouwde de knecht in hetzelfde dorp, en de armoede sloop weldra zijne woning binnen. Door den nood gepraamd, ging hij kloppen aan de deur van zijnen vroegeren meester en smeekte hem om Gods wil eenen schepel erwten te geven. (1) Doch de boer stak den schepel 't onderste boven in de erwten en zeide : « Zit op, wil-de meerijden. » Daarop begost de knecht te weenen en de boer, door medelijden bewogen, gaf hem de gevraagde erwten.

(*Gehoord te Brecht.*) JOZ. CORNELISSEN.

In Pommeren vertelt men bijna letterlijk dezelfde sage. Z. *Zeitschrift für Volkskunde*, II. Band, 6, Heft, bl. 237, *Sagen aus Hinterpommern*.

Geschiedkundige Overleveringen.

11. (23) De Hertog van Hoogstraten.

I.

Men verhaalt in de Kempen dat er over Hoogstraten een hertog geheerscht heeft uit den stam der Salm-Salm's, die rijk en machtig, maar niet min wreed en dwangzuchtig was. Als een echte dwingeland misbruikte hij zijne macht om het volk te verdrukken en zijne arme laten te vervolgen en te doen lijden.

Volgens Oostersche gebruiken hield hij slaven, die vóór zijn rijtuig liepen, waneer hij uitreed of van de eene of de andere reis huiswaarts keerde. Voor het kasteel ligt eene lange dreef, de *Lindendijk* geheeten, aan welks uiteinden een draaiboom of sluitpaal staat. De looper die het rijtuig vergezelde, moest bij het naderen van zijnen heer, die draaiboomen openen en weer sluiten, en nog vóór den hertog binnen de poort zijn.

II.

Eens zond hij eenen looper naar Antwerpen met eenen brief, waarop hij binnen eenen bepaalden tijd antwoord hebben moest. De knecht kwam, buiten asem en gansch met zweet bedekt, met het verwachte antwoord terug, doch hij verscheen 10 minuten na den vastgestelden tijd. Zonder naar de verontschuldigen van den looper te luisteren, die 10 minuten over stier

(1) Var. : eerdappelen.

naar het antwoord had moeten wachten, nam de hertog zijn pistool en schoot den ongelukkige dood.

III.

Men verhaalt ook dat hij zijne knechten naar Antwerpen zond om een gebak te halen dat nog warm moest zijn, waneer zij er mee aankwamen.

IV,

Op zekeren dag dat hij met eenige edellieden eene wandeling deed, zag hij eenen armen strooidekker op een huis zitten. « Dat ik die musch daar eens van het dak schoot! » zeide hij tot die hem omringden. Hij nam zijn pistool, schoot en de ongelukkige strooidekker lag stuiptrekkend op den grond....

V.

Eens dat de hertog naar Duitschland reed, waar hij veel bezittingen had, stond hij plotseling met zijne koets vóor den Rijn. Hij gebood zijnen koetsier er door te rijden. Deze, meenende dat zijne leste uur geslagen was, maakte een kruisteeken en zeide: « In Gods name dan! » — « Nein! » in Teufels Name! sprak de hertog. En de koets rolde door den Rijn en kwam behouden aan den anderen oever....

VI.

Men vertelt dat de hertog bij uitersten wil bepaalde dat hij na zijne dood, op drij verschillige plaatsen zou begraven worden: Zijn lichaam zou te Hoogstraten rusten, zijn hert te Anhalt en zijn hoofd te Weenen.

(*Gehoord te St-Antonius, West- en Oostmalle*) Joz. Cornelissen.

VERTELSELS.

Dierensprookskes.

15. (25) Van den Vos en den Wolf.

De vos die buikpijn had van honger, kwam eens 'nen wolf tegen. « Reintje, » zei de wolf, « gij die voor ieder potteken e scheeltje weet, ge zoudt me eens e plezier moeten doen: ik zou toch eens zoo geren menschenvleesch eten: kun-de me daar nie aanhelpen? » — « As 't anders nie en is, « zee de vos, » kom mer aan, en van 't fijnste zelle! » En de vos en de wolf gongen samen de wereld in. 't Duurde nie lang of ze kwamen een kind tegen. « Ahwel, voske, » zee de wolf, « is da nu ne mensch? » — « Nee, da moet er nog eene wörren. » Een bitje wijder zagen ze een oud wijf, zoo geel as perkament en zoo verrumpeld as 'ne voozen appel. « Da's nu toch zeker ne mensch, » zee de wolf, en 't water kwam al in zijnen mond. « Nee gij, jongen, nog nie, » zee de vos, dat heeft ne mensch geweest. « En ze waren nog geen kwartier wijder gegaan, of daar kwam ne soldaat aan met het geweer op zijnen schouder en den sabel aan zijn zij. » Ziet hem daar, « zee Rein, » da's nu ne

mensch, en 'ne schoone zelle ! Trekt daar mer op los, mer ik gaan terwijlen stillekes naar mijn hol. » En de wolf seffens naar den soldaat af ! Jamer, de soldaat die nie pluis en zat, nam ze geweer, pang ! pang ! pang ! en schoot er op dat 't kraakte, en toen trok ie zijnen savel, klits ! klets ! en stak den wolf dat ie pen en inkt riep van de pijn, en al huilende en schreeuwende het bosch in vluchtte. En 't voske stond achter 'nen boom te lachen dat ie zijnen buik moest vasthouden. « Ahwel vriend wolf, » vroeg de vos as ze weer bijeen waren, « hoe smiek u nu da menschenvleesch, jongen ? » — « Jongen lief, » zee de wolf, « daar kan ik nie veul op stuiten, daar zijn ik van een kale reis weergekomen. Die mensch daar had zoo vies ding, zoo'n soort van blaaspijp ; hij blies er eens in en 't was allemaal vier. Pang ! pang ! pang ! zee dat ding, en 't was of er wel duzend naalden in me lijf staken. En da was allemaal nog nie genoeg ; toen trok ie nog een rib uit ze lijf en klits ! klets ! ik kreeg smeer dat de sterren veur mijn oogen dansten. Zie mer eens naar mijnen rug ! » — « Wel ! wel ! zee Reintje, 't is nooselijk, willen wij er samen eens op aftrekken ? » — « Neen, neen, » antwoordde de wolf, « ik heb ekik geenen honger meer. »

(*Gehoord te Rethy*). Meegedeeld door Merten Corthoor.

16. (26) **Van den Wolf die leerde visschen.**

De wolf was nog nie genoeg geleerd. Nen anderen keer gong ie weer bij den vos te biechte : 't was om te vragen ofdat ie hem eens zou leeren visschen. « Genoeg, » zee de vos, « da's mer e woord veur u. » En ze kwamen aan 'nen grooten wauwer (= vijver). « Zie, wolf, » zee toen de vos, « hier heb ik ze ooit gepakt, jongen, visch mee kruiwagens zoo veul ! Mer den vogel nie verwijzen, zelle, want anders is ons vriendschap uit ! » — « Da weet-te wel, Rein, 'k zal ekik er geen woordjen af hippen. » — « Ahwel, » zee dan de vos, « zet u hier mer op den kant, uwen steert in 't water, en ge vangt zooveel visch as ge wilt. » (Ja mer, het vroos dat het kraakte). « Nu, om zeker te spelen, moet-te uwen steert al eens een bitjen optrekken, om te zien of er al iet aan hangt. Voel-de nog niks, vriend wolf, hangt er nog niks aan ? » En de wolf wiggelde al eens en zee : « Ja, me dunkt, al een bitje. » En de vos slibberde er stillekes van deur, want hij kost zijn eigen nie meer *serieus* houden. Eenige dagen later kwam hij den wolf tegen ; van verre riep ie al : « Ahwel, vriend wolf, » hoe is 't geweest met de vangst ? — « Ah ! goed, » zee de wolf, « er hong op den duur zooveul aan, da'k het nie meer omhoog kost krijgen en da mijne steert is afgewogen. » (Zijne steert was in 't ijs vastgevrozen). — « Heb ik het u nie gezeed, » sprak de vos, « ge zijt toch altijd zoo begeerlijk ! »

(*Gehoord te Rethy*). Meegedeeld door Merten Corthoor.

Vrglk. Amaat Joos, *Vertelsels*, 1e deel, Nr 78 : *Van den Vos en de Kat.*

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

7ste (12de) Woordenzange.

Aanpillen, *pilde aan, heb aangepild.* — 1° Aanranden, aanvatten. — 2°

Beginnen te werken : Wij gaan ons werk *aanpillen*. Geh. *in 't N. van Antwerpen.*

Aanhussen, *huste aan, heb aangehust.* — Aanhitsen. B. v. den hond *aanhussen,* het peerd *aanhussen,* opdat het sneller zou gaan. Geh. *St-Antonius.* Z. *Hussen* bij Kiliaen en Schuermans.

Aanslagen, *sloeg aan, heb aangeslagen.* — Groote verwondering uitdrukken, bijzonder door de beweging der armen en in de gelaatstrekken : Die jongen *sloeg aan,* als ik hem dat nieuws vertelde ! Geh. *St-Antonius* en *Heist-ten-Berg.*

Aantuigen, *tuigde aan, heb aangetuigd.* — Het getuig aandoen : het peerd aantuigen. *Overal.*

Afraggen, *ragde af, heb afgeragd.* — Zinverwant woord of *synonime* van *afkalven,* maar algemeender : men kan eene strooi- of houtmijt, eenen hoop eerde, enz. *afraggen,* terwijl 't gewoonlijk maar de kanten der grachten zijn die men *afkalft.* Geh. *Esschen.* Waarschijnlijk is *raggen* verwant met *rukken, t-rekken, raak, rakel* en *rakelen.*

Begaan. — Bekommerd. Hij is geweldig met die zaak *begaan.* Geh. *St-Antonius.* De wonderboeken vertalen *begaan* door *ému, touché,* en *begaan zijn* door *plaindre.*

Dreumelen, *dreumelde, heb gedreumeld.* — 1° Dreunen, daveren. — 2° Stillekes donderen. Vandaar *gedreumel* = dof gedaver. Geh. *St-Antonius. Dreumelen* is uitbouw van *dreumen* dat zou kunnen staan voor *dreunen.*

Gremelen, *gremelde, heb gegremeld.* — Greven, zagen, grummen, zooals menschen plegen die nooit tevreden en zijn. Vandaar *gremeleer en gremelerse.* Geh. *St-Antonius* en *Heist-ten-Berg.* Bij Schuerm. heeft het w. eene andere beteekenis.

Hijzel, den. — IJzel. Vandaar *hijzelen, behijzeld,* enz. Geh. *Kempen,* o. a. *St-Antonius* en *Heist-ten-Berg.*

Er is nooit mensch geweest,
Zoo grijs of zoo oud,
Die zien hangen heeft den *hijzel*
Drij dagen aan 't hout.
(*Beersel bij Heist-ten-Berg*).

In de Kempen, daar de *h* bijkans overal uitgesproken wordt, gebeurt het wel meer dat sommige w. eene *h* bijnemen. Zoo heb ik nog gehoord *hikken* voor *ikken* (ijken), *heggen* voor *eggen* en *hoozen,* daar Schuerm. *oozen* voor heeft.

Immers. — Eenigszins. Als 't maar *immers* mogelijk is.... Als 't *immers* zijn kan.... Geh. *St-Antonius.* Zou *immers,* in deze beteekenis, 'nen anderen oorsprong hebben als *immers* in den zin van *zeker, ja zeker, nietwaar?* Ik veronderstel dat, omdat het w. in de eerste bediedenis met *i* en duidelijk hoorbare *r* uitgesproken wordt, terwijl het in de tweede beteekenis altijd *omme(r)s, oemme(r)s* klinkt (met korte *oe* en zonder *r*): b. v. 't Is *oemmes* waar? 'k Kan der *oemmes* niet aandoen ! Geh. *idem.*

Jonk (uitspr. *joenk,* met korte *oe*), het. — Dat w. beteekent niet aleen *het kleintje van een dier,* maar *ook een kind,* zoo van 't mannelijk als van 't vrouwelijk geslacht. B. v. De arme vrouw droeg een *jonk* op heuren arm, dat schreide van honger en kou. Het meerv. is *jong* (uitspr. *joeng,* met korte *oe*). 't Is daar een huis vol *jong*. De school is uit : de *jong* loopen over de straat. Geh. *Kempen,* o. a. *St-Antonius, Schilde. Halle,* enz.

Ketteren (uitspr. *kätteren*), *ketterde, heb geketterd.* — Ketsen, knapperen, een scherp gerucht geven. 't Wordt meest gezeid van een vier dat hevig brandt en van 'nen kort afgekapten donderslag. Geh. *St-Antonius.* Zie ook Schuerm.

Knavel, den. — Handvatsel der zeisen. Andere eigene w. : *Snaar* (de) = de steel der zeisen ; *meel* (zuivere *e*, den) = hardhouten plankske, daar de zeisen op gewet wordt. Geh. *S-Antonius* en *Brecht.*

Kwanselen, *kwanselde, heb gekwanseld.* — 1° Zwalpen, heen en weer bewegen, zwanselen, van vloestoffen gezeid : Houdt de kruik recht ; zieg-et (ziet het) melk eens *kwanselen !* 2° Al klotsende storten of klassen : Houdt den eemer recht : ge *kwanselt* het water er uit ! Geh. *St-Antonius.* Z. *De Bo, Schuerm.* en *Loquela,* 1889, Nr 8, hlfz. 58.

Sleeuw, de. — (Gewoonl. in 't meerv. gebruikt), de. — Knavel, handvatsel der zeisen. Geh. *Heist-ten Berg en om* Dat w. komt voor bij Ten Kate, *Aenleiding,* I, bl. 250.

Zwans, de. — Zwalp, klets, klad water, melk, bier, enz. die ieverhands uit *gezwansd,* gezwanseld, geklast is : Daar ligt een heele *zwans* melk op den grond. Geh. *St-Antonius* en *Halle.* Z. *Zwansen* en *zwanselen.*

Zwanselen, *zwanselde, heb gezwanseld.* — 1° Zwalpen, heen en weer geschud worden, van vloeistoffen gezeid. 2° Al hutselende uitstorten. Geh. *St-Antonius* en *Halle. Zwanselen* is uitbouw van *zwansen* dat hetzelfde bediedt. Z. ook De Bo en Schuerm.

Zwansen, *zwansde, heb gezwansd.* — Z. *Zwanselen.*

JOZ. CORNELISSEN.

LIEDEREN.

5. (7) De Baard van Peke.

I.

Als peken over zijn onderdeur lag,
koekoek ;
Daar kwam een(en) wind, zijnen baard vloog af,
Helder den belder van roektjoektjoek ;
Daar kwam eenen wind, zijn(en) baard vloog af,
koekoek.

II.

En meken had nog wat vlas bewaard,
koekoek ;
En zij spon voor peke 'nen anderen baard,
Helder den belder van roektjoektjoek ;
En zij spon voor peke 'nen anderen baard,
koekoek.

(Antwerpen.)

6. (8) Mieke.

I.

Als Mieken over haar onderdeurke lag,
Charreltje, magarrettje, mago ;
Als Mieken over haar onderdeurke lag,
Charreltje, magarreltje, mago ;
Daar passeerde een jonkman voorbij haar deur,
'k Weet hier, 'k weet daar,
Ratatiere, ratataar ;
Daar passeerde een jonkman voorbij haar deur,
Aldaar.

II.

Mieken is er uw moederke niet thuis ?
Charreltje, magarreltje, mago ;
Mieken is er uw moederke niet thuis ?
Charreltje, magarreltje, mago ;
Neen, Mijnheer, kom maar in huis,
'k Weet hier, 'k weet daar,
Ratatiere, ratataar ;
Neen, Mijnheer, kom maar in huis,
Aldaar.

III.

Als Mieken haar moederken uit de kerk kwam,
Charreltje, magarreltje, mago ;
Als Mieken haar moederken uit de kerk kwam,
Charreltje, magarreltje, mago ;
Dan nam ze er eenen dikken stok,
'k Weet hier, 'k weet daar,
Ratatiere, ratataar ;
Dan nam ze er eenen dikken stok
Aldaar.

(Antwerpen) J. B. Vervliet.

BOEKBESPREKING.

Geschiedenis der Verwoesting van Brecht in 1584, met aanteekeningen over den toestand der omliggende dorpen, alsook van een aantal andere gemeenten van het Markgraafschap Antwerpen, in dit tijdvak, door J. Michielsen. 2ᵉ druk. — Brecht, L. Braeckmans. MDCCCLXXXIX. — Boekd. in 8° van 112 bladz. — Prijs fr. 1. —

Een werk dat wij met lof mogen vermelden, en waarvan de lezing eenen diepen indruk op ons maakte, is dat van den Hr Joz. Michielsen, getiteld : *Geschiedenis der Verwoesting van Brecht in 1584.*

Dat het verlangen naar goede, ernstige lezingen bij ons volk aangroeit, dat de studie onzer plaatselijke geschiedenis toeneemt en beoefenaars vindt, mogen wij gereedelijk besluiten uit het feit dat het besproken werk op twee jaren tijd uitgeput, en eene tweede uitgave noodzakelijk geworden was.

Hier ook hebben wij te doen met het verhaal van feiten en gebeurtenissen op onwraakbare oorkonden gesteund, en zonder dewelke het meegedeelde ons eer als het behendig samenweefsel van ingebeelde voorvallen, dan als de onpartijdige maar onverbiddelijke geschiedenis zou voorkomen.

De verwoesting van Brecht bleef tot heden bij het volk door overlevering bekend ; doch die heillooze gebeurtenis ging met zooveel wanbedrijven gepaard, dat ze door de bewoners der streek aan de geduchte Noormannen toegeschreven wierd.

De tweede helft der XVIᵉ eeuw was een tijdvak van algemeene ramp voor ons vaderland. Oorlog, pest en dure tijd, moord, roof en verwoesting teisterden toen

onophoudelijk de schoone streken, die eens de rijkste perel aan de Kroon van Spanje waren. Doch het waren vooral de dorpen onzer Kempen, en inzonderheid Brecht, die van den geesel des oorlogs te lijden hadden.

Te recht mocht de Hr Michielsen, met de bewijsstukken in de hand, neerschrijven : « Hetgeen hier te Brecht en omliggende dorpen gebeurde, is en blijft *eene* « eeuwige *schandvlek op den naam van Spanje.* En de onpartijdige geschiedenis « heeft dan ook de stichters van al die onmetelijke rampen, welke den ondergang « van zoovele dorpen bewerkten, met een onuitwischbaar brandmerk gedoemd. »

Men leze die gloedvolle bladzijden waarin de schrijver een meesterlijk maar hertverscheurend tafereel ophangt van de gruwelen, zoo door de Spaansche als de Staatsche legers te Brecht en omstreken bedreven, en men zal moeten bekennen dat de oorlog, die tot zulken ijselijken sleep van jammeren aanleiding geeft, wel de grootste straf is, die God een volk overzenden kan.

Wij danken den Hr Michielsen voor zijne merkweerdige verhandeling, die van een warm, vaderlandslievend hert getuigt.

Zulke bladzijden uit onze roemrijke geschiedenis, het volk voorgelegd, zijn de beste middel om den afkeer voor vreemde overheersching en de liefde voor eigen heerd en zeden aan te wakkeren en levendig te houden, en om in tijden van gevaar, van burger én boer, vurige vaderlanders en helden te maken.

J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

38. **Eenige Volksbenamingen van Eerdappelen.** — Ziehier eenige namen die de Kempische boer aan sommige eerdappelsoorten geeft :

Potters waren bleekroode, overgroote eerdappels ; zij brachten maar 4 of 5 knollen aan eenen struik voort. *Herzelaars* of *Herzeleers* waren blauw en wit gevlamd. Men sprak ook van *Nieuw gezaaiden,* dat waren blauwe eerdappelen met witte putten, die geprezen wierden om hunnen fijnen smaak, en van *Koeihorens,* kromme langwerpige eerdappels in den vorm van eenen horen, en wit of rood van kleur. Het schijnt dat de opgenoemde soorten niet meer bestaan ; zij worden ten minste hier niet meer aangekweekt.

Men kent nog *Pillen,* langwerpige rechte eerdappelen,rood of wit van kleur en goed van smaak ; *Notenblad,* zoo geheeten, omdat het loof niet slecht aan bladeren van okkernoten gelijkt ; *Rijkmakers,* witte late die, gelijk de naam te kennen geeft, veel opbrengen en tot het voeden der dieren bestemd zijn ; en eindelijk *Roodputters* en *Blauwputters,* witte, eironde eerdappelen, fijn van smaak, met roode of blauwe putten.

Kent iemand nog andere benamingen ? J. C.

39. **De Smorfia.** — Over eenige dagen is er tusschen twee families van Napels een gevecht ontstaan, ter oorzaak van een lang bestaanden haat. Van beide kanten werden de messen getrokken, en er was een doode en verscheidene gekwetsten.

Na den slag vereenigden zich de bloedverwanten van het slachtaffer, om zijnen

moed te prijzen. Opeens zegde een vrouw, de zuster van den overledene : « Dat is eene goede gelegenheid om op de loterij te spelen. » De bedroefde familie keurde haar gedacht goed.

Men raadpleegde aanstonds de Smorfia (boek waar de cijfers zijn aangeduid, voor elk incident in 't leven). De nummers werden op de loterij genomen en zijn inderdaad verleden Woensdag uitgekomen. De familie heeft 64,000 fr. gewonnen.

Die zaak heeft, naar het schijnt, te Napels groote opschudding verwekt. (*Het Handelsblad van Antwerpen,* 2e Bijvoegsel, 12 Juli 1890.) J. B. V.

40. **Modepoppen.** — Men noemt ijdele menschen modepoppen. Hoe komen wij aan die uitdrukking? Honderd jaar geleden bestonden er nog geen modejournalen of modeplaten. Maar elke week vertrokken uit de rue St-Honoré te Parijs, waar de beroemdste modisten van dien tijd woonden, eenige poppen, bestemd voor Londen, Weenen en St-Petersburg. Ja, zelfs ging er eene naar den harem van den Sultan. De mode kwam toen geheel en al uit Parijs, en de pop gaf aan, niet alleen hoe men gekleed moest gaan, maar ook het haartooisel, schoenen, handschoenen en het *parfum à la mode.* Aan zulke poppen werkten meer dan vijftig handen en twintig verschillende kunstenaars. (*Het Handelsblad van Antwerpen.* Bijvoegsel, 30 Augustus 1890.) J. B. V.

41. Met St-Magrietje gaat de processie op het Begijnhof te Lier en dan zeggen ze aan de kinderen : « *Gaat zien, want al de begijntjes hebben* **eene levendige muis** *in hunne hand.* »

Wat heeft er aanleiding tot dat gezegde gegeven? vraagt de Heer J. B. V. in *Ons Volksleven,* II, bl. 83.

— Wel, dat het inderdaad zoo is!.... Hoe?... Gij lacht en zet me eene vuist, alsof ik u iets op de mouw wilde speten?... Wel doe uwe vuist open en zie de « levendige muis », die gij zelf er in houdt! Daar, dat vleezige deel van de palm uwer hand, onder den duim, dat heet de « muis » der hand.

't Is dan een woordenspel dat steunt op de dobbele beteekenis van het woord *muis :* 1° Souris ; 2° Eminence thénar = dikte in de palm der hand, gevormd door een *bundeltje spieren* van den duim. Dat is de beteekenis die wij aan het woord hechten, volgens den uitleg dien wij uit den mond van 't volk vernamen. Laat ons nu de Woordenboeken eens raadplegen. CALLEWAERT. — *Muis,* v. der hand = muscle de la main, en i. v. *Thénar* = aftrekkende spier f. der hand. — VAN DE VELDE & SLEECKX. *Muis* v. van de hand = muscle de la main. — *Thénar* = bal. (Muscle —), klopper (des duims) m. Aantrekspier (van den grooten teen) v.

In de Duitsche boeken van Ontleedkunde spreken ze ook van « Daumenball, Thenar » en van « Kleinfingerball, hypothenar » d. i. de dikte in de palm der hand gevormd door een bundeltje spieren van den pink. « Hadriani Junii Nomenclator : in quo propria nomina omnium rerum Gallicâ Belgicâque linguis explicantur. Amstelreodami 1619» geeft op bl. 18 : « Thenar, carnosa pars manus inter policem et medium digitum. De muys. La souris.

Bilderdijk in zijne « Geslachtlijst der Nederduitsche Naamwoorden » zegt: Muis van de hand, *m.* als zijnde eigenlijk *muissel,* van *musculus.* Waarom het meervoud ook *muissen* is, niet muizen.

In « Hadr. Junii Nomenclator, » vind ik op bl. 12 « Musculus, De muys. Muscle » — « Torus, lacertus, lacertorum torus, pulpa. — Spiere ofte een hijse. (?) La souris, charnure, muscles de chair. »

Het volk dat geen ontleedkunde kent, aanziet het bundeltje spieren van den duim als eene enkele spier en nog wel als de eenige spier (als het beste vleesch — pulpa —) der hand. Zoo is de vertaling van *muis* door *muscle de la main* uit te leggen, *thenar* en *éminence thenar* waren nochtans beter. In plaats van *thénar* met eene omschrijving te vertalen lijk Callewaert doet, zou *muis* daar beter op zijne plaats staan, dunkt ons.

Muislap, muisleer is een soort van halve handschoen, die schoenmakers, hoedemakers, enz. aandoen om te naaien. Te Lier heeten ze dat *handleer,* in 't Fr. *manique.*

Muiseling. Zie Schuermans. *Muiseling* beteekent ook den vingerling of de hoos, die ze boven eenen zwerenden duim trekken om er pap of geneesmiddels op te houden. Dr A. L. P.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal,** III, N^r 3. — Standregels voor eenen Vlaamschen Katholieken Landsbond. (X). — Bijdrage tot den Nederlandschen Taalschat. (A. van Heuverswyn).— Van den Boer en den Advokaat. (Th. van Heuverswyn). Van het betooverd kasteel. (Fr. van Cauwenberghe). — Zoezekoten. — (K. van Damme). — Onze Vader. (R. Ervinck). — Van alle gelijk. (Id). — Van 't Meetje en Sinte Pieter. (A. van Heuverswyn). Koeiersroepen. (R. Ghesquiere). — D. O. M. (J. M.). — Protestanten in Zuid-Vlaanderen. (K. van Caeneghem). — De Fransche tijd te Oudenaarde. (Id.) — Van alles. Vraag.

2. **Biekorf,** I, N^r 18. — Uit den ouden kindertijd. — Narden uit den jager. (D.). — De Rouwe van de Bie'n. (Aug. Van Speybrouck). — Aloude geplogentheden der Vlaamsche Visschers. (Edw. Vlietinck) — Mingelmaren.

3. **Het Belfort,** III, N^rs 9-10. — I. De vrouw in de maatschappij. (J.-V. Helvoort) — II, Aan een jongen Vlaming. (A. Joos). — III. Een jonge dokter. (Adriaan). — IV. Het wijdingsfeest. (Dr H. Claeys, pr.). — V. Driemaandelijksch overzicht. (S. P.). — VI. Multatuli. — VII Congressen. (H). — VIII. Het Vinkenpaar. (J. Fr. Van Droogenbroeck). — IX. Boekennieuws en Kronijk.

4. **Het Davidsfonds,** III, N^rs 7-8.—De Bedevaart naar Mekka. (K. Lecoutere) — Boekbespreking: *Zevende Jaarboek der letterkundige Vereeniging Jan Frans Willems.* (Folkert). — *Het leven van pater Damiaan,* door R. Butaye. (J. F. Dehert). — De Kasten in Indië. (K. Lecoutere). — Feest van het Davidsfonds. — Letternieuws. (Folkert). — Sterfgevallen (idem).

5. **De Student,** X, N^r 6. — De Vlaamsche Beweging hitst de driften op. (A. Van den Kamhof). — Dat gaat mij niet aan. (Alex.). — Eigenbelang. (Wieling). — Ik min mijne moedertaal. (Pirrewit) — Zijn wij Vlaming in onze handelwijze ? (Noppes). — Een Zomeravond. (Rijkaard Ervinck). — Onze Leuze. (H. Van Cl.). — Nut der Gouwdagen. (Limburgsche Klauwaart). — 's Menschen leven. (Jozef). — Mengelingen. Gouwdag van Mechelen. R. I. P. — Bladwijzer.

6. **Volkskunde.** — III. — Nr 9.— De stoet der Reuzen te Brussel (Pol de Mont). —Vertelsels : 5. De Student Tooveraar. — Sagen : De gezonkene klok. — De Ridder van Keverenberg. — Boekbeoordeeling. — Vragen en Aanteekeningen.

Nr 10. — Volkshumor in geestelijke zaken, door Aug. Gittée. — Onze Vlaamsche « Componisten » ofte Liedjeszangers, door Pol de Mont. III. (*Vervolg*). — Vertelsels : Van het Haasken. (Pol de Mont). — Vragen en Aanteekeningen.

7. **Kempisch Museüm.** I. Nr 8. — Keurboek van Tongerloo. 1554 ; met het schepenzegel van Tongerloo, XVe, XVIe eeuw. (Fr. Waltman van Spilbeeck). — De eerste Windmolen van Gierle. (X.) — Grobbendonck tijdens de Fransche Omwenteling (P. J. Goetschalkx). — Turnhout Sauvegarde aan Turnhout. 1n Meert 1586. (P. Vues). — Hoogstraten Charters (S). — Sinte Greef te Turnhout in 1451. (X.) — Heerlijkheid Moergestel (Noord-Brabant). (A. A. Vorsterman van Oyen.). — De Heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne heeren. (J.-Theodoor de Raadt)

8. **Zeitschrift für Volkskunde,** II Nr 4. — Die Kosmogonien der Arier. (Edm. Veckenstedt). — Sagen aus Westpreussen. (A. Treichel). — Sagen aus Hinterpommern. (O. Knoop). Die Verlobten. Aus Eupen in Zillerthal. (Ignaz Zingerle). — Volkslieder aus Steiermark. (A. Schlossar). — Kinderspiele der Siebenbürgischen und Südungarischen Zeltzigeuner (Dr Heinrich V. Wislocki). — Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenburgen. (Robert Prexl). — Aberglaube aus dem Altenburgischen. (E. Pfeifer). — Bücherbesprechungen (von Aug. Gittée, Dr Brauns und W. Tille). — Zur Bücherkunde.

Nr 5. — Die Kosmogonien der Arier. (Edm. Veckenstedt). — Sagen aus Hinterpommern. (O. Knoop). — Volkslieder aus Steiermark. (A. Schlossar). Albanesische Lieder. (E. Mitkos. Deutsch von J. U. Jarnik). — Kinderspiele der Siebenbürgischen und südungarischen Zeltzigeuner. (Dr Heinrich v. Wlislocki). -- Besprechungs formeln der Rumänen in Siebenburgen. (Robert Prexl). Alberglaude aus dem Altenburgischen. (E. Pfeifer). — Bücherbesprechungen. (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Nr 6. — Die Kosmogonien der Arier. (Edm. Veckenstedt). — Sagen aus Hinterpommern. (O. Knoop). — Kinderspiele der Siebenbürgischen und südungarischen Zeltzigeuner. (Dr Heinrich v. Wlislocki). — Patengeschenke in Wallonien. (Aug. Gittée). — Aberglaube aus dem Altenburgischen. (E. Pfeifer). — Bücherbesprechungen. (Edm. Veckenstedt).

Nr 7. — Einige Erzählungen des Giovanni Sercambi (Giuseppe Rua). — Der starke Hans. Eine Reihe mythischerVolksdichtungen (TheodorVernaleken). — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnick). — Weihnachtslied (Ignaz Zingerle). — Deutsche Volkslieder aus Steiermark. (A. Schlossar). —Volksrätsel aus der Provinz Pommern (Archut). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt, D. Brauns und O. Knoop). — Zur Bücherkunde.

9. **Revue des Traditions populaires,** V, Nr 8. — Quelques proverbes français du XVe siècle. (Raoul Rosières). — Chant de moisson du Morvan. (Julien Tiersot). — Les Mollusques. (Paul Sébillot). — Extraits d'anciens articles anglais relatifs au Folk-lore. II. Préface de Richard Price à l'histoire de la poésie anglaise de Warton. (Loys Brueyre). — Les villes disparues. I. Le Lemps, tradition poitevine, (Léon Pineau). — Allusions à des contes populaires. III. (René Basset et Paul Sébillot). — Les Traditions populaires et les écrivains français. VI. Les Noëls de la Monnoye. (F. Fertiault). — Moeurs et coutumes de mariage III. Chez les Permiens. (Léon Sichler). — Extraits et lectures. Le Samedi saint à Cuba. (A. Certeux). — Bibliographie. (P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Nr 9. — Astrologie des Annamites : prévision du temps et des événements politiques par l'examen du Soleil, de la Lune et de la Grande-Ourse (G. Dumoutier). — Les Mines et les Mineurs. V. La bonne et la mauvaise chance. VI. Coutumes. — Additions (Paul Sébillot). — Le Rossignol messager, versions du Morvan (Julien Tiersot). — Superstitions auvergnates. Cantal (Antoinette Bon). — Les Chants héroïques du peuple russe (Michel de Crouskoff). — Les Sociétés des Traditions populaires. Société allemande (P. S.). — La Chanson de Bricou. I. (René Basset). — II. Biquette, randonnée poitevine (Léon Pineau). — III. Biquette, ronde normande (L. de la Sicotière). — Les Calendriers des illettrés. Calendrier breton. V. (A. Certeux). — Les Crustacés (Paul Sébillot). — Une Fable de Florian et le Mythe d'Orion. III. (René Basset). — La Boulangerie et le pain. Questionnaire (P. S.). — Le long hiver. III. Version poitevine (Léon Pineau). — Les Haricots (F. Fertiault). — Traditions et Superstitions de la Sarthe. II. (Mme Destriché) — Saint-Blaise. III. (V. Bogisic). — Le joli Meunier, chanson de la Haute-Bretagne (Mme Paul Sébillot). — Transformation des Légendes, des Anecdotes, etc. I. Ne rien dire et n'en penser pas moins. II. La légende de St-Christophe (A. Desrousseaux).— Les Oiseaux en Poitou (Léon Pineau). — Nécrologie (P. S.). — Bibliographie (P. S.). — Périodiques et Journaux. — Notes et Enquêtes. — *Platen :* Figures d'un grimoire de sorcier annamite (8 teekeningen). — Un ancien calendrier breton.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar 1890

11ste Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSGEBRUIKEN IN DE KEMPEN.

Volksgerechtigheid.

3. (12.) Het Ploegtrekken.

Dat de echttrouw en de goede zeden altijd duurbaar aan het Dietsche volk geweest zijn, getuigen de straffen die onze voorouders op de overtreders toepasten.

Alzoo, eenen dronkaard plonste men in het water, totdat hij soms verstikte, en de vrouw die heuren man had durven lasteren, deed men verkeerd op 'nen ezel zitten, met den steert van Langoor in de hand, en men reed er heel de stad of het dorp mee rond (1).

Schandelijk ook waren de straffen die het volk aan zedelooze vrouwen en oneerbare jonge dochters uitdeelde.

Men verhaalt dat er te Loenhout, tijdens de Omwenteling van 't jaar '30, een meisje was dat de soldaten naliep. Vermaningen en berispingen van ouders en andere lieden waren te vergeefs: de lichtvink wou naar geenen goeden raad luisteren. Toen besloten de jonge mannen van 't dorp de plichtige eene voorbeeldige straf toe te passen. Wat deed men?... Men bond de lichtekooi een zeel onder de armen en men sleurde ze herhaalde keeren door eene moddergracht. Toen dit nog niet hielp, dolf men eenen kuil, men zette er de eerlooze in en... men begroef ze levend?... Neen, waneer de put zoo diep was dat zij er tot aan de armen in staan kon, liet men ze neer, en men vulde den kuil aan met eerde die men vervolgens vaststampte, totdat de getrafte als een boom in den grond geplant stond. Eerst na verscheidene uren, wierd zij uit haren lastigen toestand verlost en schandelijk van daar verdreven.

(1) Dat volksgebruik bestond elders als rechtsgebruik. Een enkel voorbeeld willen wij aanhalen. In Hessen was het de gewoonte, waneer eene vrouw haren man mishandeld had, dat zij 't achterste voren op eenen ezel moest gaan zitten, met den steert in heure hand. Zoo wierd zij, voorafgegaan van eenen hellebardier, rond de stad geleid, onder het gejouw der toegestroomde menigte. Dit gebruik, hetwelk van uit de Middeleeuwen dagteekent, is nu gansch verdwenen.

Nu vindt men bij het volk zulke gewoonten van onmiddellijke strafuitvoering niet meer, want de openbare macht is er eindelijk in gelukt ze te onderdrukken ; maar over honderd jaar en meer, waren er van dergelijke gebruiken nog veel in voege.

Zoo leefde er eertijds in onze heidedorpen een gebruik dat thans ook verloren gegaan is, maar dat over eene eeuw en later nog, zoo diep in de volkszeden geworteld zat, dat het gerecht de strengste straffen heeft moeten aanwenden om het uit te roeien. Ik bedoel het *ploegtrekken.*

De man die met zijne vrouw in oneenigheid leefde en haar mishandelde, de echtgenoot die zijne plichten vergat jegens zijne vrouw, wierden in de *spinning* veroordeeld tot het *ploegtrekken* — dat is, dat de plichtige, in plaats van peerd of os, voor het werktuig gespannen wierd en, door de stokslagen der vrouwen gedreven, een bepaalden afstand van den openbaren weg moest doorploegen. Vooral moest de baan langs het huis der wreed miskende echtgenoote loopen (1).

Op den avond die tot het uitvoeren der straf bepaald was, kwamen de vrouwen bijeen, gewapend met stokken en bessemstelen om den gevonniste, mocht hij wederspannig zijn, te dwingen tot het onderstaan zijner straf. Eenige sterke kerels stonden te loeren op den weg langs waar de plichtige moest voorbijkomen, zij grepen hem onvoorziens vast en leverden hem in de handen der vrouwen. Dan zag men dikwijls een schouwspel dat geene pen kan beschrijven. De wijven maakten zich meester van den ongelukkige en sleurden hem als razende duivelinnen naar de hem wachtende ploeg. De veroordeelde verdedigde zich met woede, maar al zijn tegenstand had geen ander uitwerksel als de wraakzucht der vrouwen aan te vuren. Hief hij den arm op om te slaan, seffens vielen de stokslagen gelijk hagel op hem neer ; liet hij zich vallen, hij wierd baldadig omhooggesleurd ; gelukte hij er in uit de klauwen zijner pijnigsters te ontsnappen, men liep hem ijlings na, en men bracht hem terug naar de plaats waar de ploeg stond. Die marteling duurde dikwijls geruimen tijd, totdat eindelijk de weerbarstige aan zijn foltertuig gespannen stond. Daarmee hielden de mishandelingen echter nog niet op ; dikwijls gebeurde het dat de veroordeelde weigerde eenen voet te verzetten, doch dan dwongen hem nieuwe stokslagen tot de straf, die hij onder het smadelijk lachen en de hoonende schimpwoorden der aanwezigen, tot het einde moest doorstaan.

---

4. (13.) **Bellemerkt houden.**

In veel streken van de Kempen bestaat het gebruik nog van eene ontuchtige vrouw met een « serenade » in ketelmuziek te « vereeren » (?). Des avonds vergadert eene huilende en gillende bende vóór het huis der vrouw

(1) Dr A. Snieders. *In 't vervallen Huis : De Ooievaars.*

en maakt er muziek op allerhande wonderlijke speeltuigen. 't Is een getoeter en geblaas op spuiten en horens, een oorverdoovend lawijt op blekken potten en pannen, op eemers en houten schelen, een gerinkel en gebommel op ijzeren schalen en koperen ketels, afgewisseld door gehuil, geroep, getier, gebulk, gebleet, gefluit, gesis, gemauw, gelal, waarbij een mensch hersenen en zinnen zou verlieren. Dat vermaak heet « *bellemerkt houden,* » « *ketelmuziek maken,* » *houten en blekken muziek spelen,* » *iemand uitpannen,* » *schraminkel jagen,* » enz. Joz. Cornelissen.

RIVIEREN, PUTTEN, FONTEINEN, BRONNEN, ONDIEPTEN, enz.

IV.

GEESTELIJKE LEGENDEN.

1. Te Aalst viert men de feest van O. L. Vrouw ter Druiven. De kapel die dezen naam draagt, is, volgens de overlevering, het oudste gebouw der stad. Zij kreeg haren naam van de volgende gebeurtenis. In de VIIe eeuw overstroomde de Dender een gedeelte der stad en terwijl de inwoners Onze Lieve Vrouw aanriepen, zag men een Lieve-Vrouwebeeld, dat op wijngaardranken lag, komen aandrijven. Op denzelfden oogenblik dat men het beeld opvischte, vloeide het water in de bedding der rivier terug. In 681 bouwde de H. Amandus eene kapel op die plaats. (Bon de Reinsberg, *Calendrier belge,* I, bl. 189.)

2. De inwoners van Hoei, verhaalt men, hadden fel te lijden van eene buitengewoon groote slang, die met heur venijn het water eener bron besmette. Zij namen hunne toevlucht tot den bisschop Domitianus, sedert dien patroon van Hoei, die hen, door zijne voorspraak, van dien geesel verloste. Eertijds schreef men aan het water dier fontein eene koortsverdrijvende kracht toe.

3. Te Maltebrugge, een dorp gelegen op den weg naar Kortrijk, een kwaart uurs van Gent, staat, op den boord van eenen vijver, eene kapel aan het H. Sacrament toegewijd. Drij boosdoeners die te Kortrijk heilige Hostiën geroofd hadden, vluchtten naar Gent. Onderwege ontmoetten zij eene kudde schapen die op hunne knieën vielen, zoohaast zij de heiligschenders zagen voorbijgaan. Vol schrik en angst wierpen de booswichten de heilige Hostiën in den vijver, waarvan wij hooger spraken. Sedert dien tijd heeft men daar eene kapel opgericht en eene jaarlijksche novene ingesteld, die eene groote menigte volks aantrekt. Iedereen drinkt water uit dien vijver om de wonderbare eigenschappen die het bezit.

4. In zijne *Niederländische Sagen,* bl. 663, verhaalt Dr Wolff eene zonderlinge legende over de kerk van Assche (in Brabant). De inwoners twistten over den keus van eenen patroon voor hunne kerk : de ouderen wilden Sinte-Peeter, terwijl de jongeren voor Sinte-Merten stonden. Dat duurde zoolang,

dat men besloot de beelden der heiligen in een water te werpen. Sinte-Merten behaalde den prijs, daar hij het langste boven water bleef.

5. Eene dergelijke legende vinden wij in *'t Daghet in den Oosten*, II, bl. 37. Daar was spraak van te Zonhoven eene nieuwe kerk te bouwen en eenigen wilden Onze Lieve Vrouw, andere Sinte-Quinten voor patroon hebben. Men lei de twee beelden boven aan in de beek die neven de kerk loopt, en die de eerste aan de kerk zou aankomen, zou patroon zijn. En Sinte-Quinten weerde zich zoo dapper, dat hij vóór Ons-Lievrouwken aankwam.

6. De IJssche, die een weinig boven Groenendaal ontspringt, veroorzaakte eertijds gedurig ongelukken aan de oeverbewoners. In 1395, bij een plotseling wassen des waters, verdronk Broeder Lodewijk van Velthem, terwijl hij een kind wou redden. In den eerste kon men zijn lijk niet weervinden, maar den volgenden nacht, gedurende de Metten, kwam eene lichtzuil boven de plaats staan, waar de stroom het lichaam had aangespoeld. (Van Bivoorde. *De inventione Corporis fratris Ludovici de Velthem, apud Paquot*, III, bl. 487.)

7. Gedurende haar verblijf te Chiny (in Luxemburg), bezocht Mathildis, weduwe van Godfried met den Bult, de vreemde kloosterlingen, uit Calabrië gekomen, die zich gevestigd hadden in eene woeste vallei, alwaar zij later de beroemde abdij van Orval stichtten.

Eens dat de hertogin (1) hare handen in eene klare fontein wiesch, gleed haar trouwring van haren vinger en viel in 't water. Welke moeite men ook aanwendde om hem weer te vinden, niets mocht baten. Bedroefd over dit verlies, kloeg zij heur verdriet aan de Benedictijnen en deze rieden heur de H. Maagd te aanroepen en heur met betrouwen te bidden. Zij deed zulks en groot was hare vreugde, toen zij eenen visch naar heur zag toezwemmen, die den kostbaren ring terugbracht. Opgetogen van bewondering en vol dankbaarheid, riep zij aanstonds uit: « Gelukkig dal! dat mij het goud teruggeeft dat ik zoo zeer betreurde, voortaan zult gij *Gouden Dal (Val d'Or = Orval)* heeten. (Bertholet. *Hist. ecclésiastique et civile du duché de Luxembourg.)*

8. In 1460 begon men de vijvers te delven van het klooster te Scheut, onder Anderlecht. Weinig tijds nadat zij waren gegraven, was Broeder Herman Coolsmet eens in eene diepen meditatie verslonden. Eensklaps stijgt een verward gerucht uit de vijvers op. 't Was het gekwaak van eene menigte kikvorschen, die de godvruchtige overpeinzingen van den vromen monnik kwamen storen. Herman bevool hun te zwijgen en de plaats te verlaten. Oogenblikkelijk wierd hij gehoorzaamd, en zoolang het klooster (der Kartuizers) bestond, zag men geene vorschen meer in de vijvers van Scheut. (A. Wauters. *Hist. des env. de Bruxelles*, I, 43-44.)

(1) Op dat tijdstip bestond het klooster nog niet; de Benedictijnen bewoonden eenige cellen, die rond eene kleine bidplaats van de H. Maagd gebouwd waren.

9. Om aan de vervolgingen van Karel te ontsnappen, verschool de H Amelberge zich te Vilvoorde. Op zekeren morgen, zegt de legende, bevool de heilige die bij eene vriendin woonde, aan heure gastvrouw een weing waterkers te gaan plukken. 't Was dit kruid met een stuk brood dat haar morgendeten uitmaakte. De vrouw gehoorzaamde, maar, aan de rivier gekomen, scheen een buitengewoon groote visch zich op haar te willen werpen- Zij verschrok en op heure angstkreten kwam St-Amelberge toegesneld. Deze, in plaats van te verschrikken, zeide haar : « Roept eenen knecht en keert terug naar de rivier ; 't is een visch dien God ons voor ons eetmaal zendt. » Inderdaad, men vong hem zonder moeite en Amelberge dankte den Gever van alle dingen. (Bon de Villenfagne. *Mélanges hist. et litt. bl. 176*).

('t Vervolgt.) Alf. Harou.

VERTELSELS.

A. — Dierensprookskes.

17. (27.) Van den Vos en den Haan.

I.

De vos had al zoolang geluimd, om den haan van Boer Jan te knippen, maar jawel, dat was gemakkelijker te denken als te doen. Onze haan had bek en sporen om Meester Vos te ontvangen. « En toch zal ik hem krijgen, » dacht Rein, « is 't niet met geweld, dan toch met list en bedrog. » Geslepen komt voske daar aan gewandeld : « Haantje lief ! » roept hij, wat kraait ge toch schoon, ik hoor u eene uur tegen wind, ge hebt een stem als een klok ! Maar zegt mij eens, is het waar dat gij blindelings niet meer kunt kraaien als een kieken ?... Men heeft mij dat voor de vaste waarheid gezeid. » — « Och Heer ! » lachte de haan, « du slimmerik, wat dat ge u toch op de mouw laat speten !... Zie liever en hoort. » De haan nijpt zijn oogen toe, en knap ! zegt de vos en hij met Koekeloeris naar 't bosch toe ! En met den buut in zijn bakkes, draaft hij neven de schuur daar Boer Jan aan 't dorschen is. « Padopen ! » zei Jan, « daar loopt de vos met mijnen schoonsten haan eweg ! » Hij speelt zijn klonen uit en op zijn slobben met den vlegel in de hand, vliegt hij den kiekendief achterna. De haan, vreezende dat Boer Jan hen allebei met zijnen vlegel gaat verpletteren, zegt tegen den vos : « Roept gauw dat ge mij gevens-gevens gekregen hebt. » — « Ik heb hem gevens-gevens gekregen ! » riep de vos, maar metdat hij zijn bakkes moest opendoen om dat te zeggen, vloog de haan weg en was verlost. « Men klapt al, » zei toen de vos, « en men zweeg beter. » — En de haan : « Men kraait al, en men keek beter. »

(Gehoord te Rethy) Meegedeeld door

Merten Corthoor.

II.

Op zekeren dag had de vos 'nen haan gepakt en kwam er blijmoedig mee neven den meulen gedraafd. De mulder, die hem van op zijnen meulen zag, riep hem toe : « Zoo Reinaart ! ge hebt lijk mijnen haan gestolen ! » De haan, die dat hoorde, zei tegen den vos : « Zegt dat hij het liegt. » De vos deed zijn bakkes open en riep zoo hard hij kost tot den mulder : « Ge liegt het ! » Maar de haan maakte van deze gelegenheid gebruik om uit den vos zijnen muil te ontsnappen en in eene haag te vliegen. Daar begost hij te kraaien en den vos uit te lachen. Deze die zag dat hij gefopt was, liep er met hangenden steert en al grollende van door.

(*Gehoord te Westmalle.*)

18. (28) Nog van den Vos en den Wolf.

De vos wist dat er bij 'nen boer waar hij dikwijls kiekens stool, een geheele oven vol gebakken winterperen lag. Hij gaat er naartoe en kruipt in den oven. Nauwelijks heeft hij eenige peren opgeëten, of de boer komt met 'nen dikken kluppel voor den oven staan en zegt : « Nu heb ik u dezen keer wel dicht, eh manneke ? » — « Ja, pachter, als hier achter geen gat en was,» antwoordt de slimmerik.Terwijl de boer naar dat gat gaat zien, vlucht de vos langs den ovenmond weg. Hij komt den wolf tegen en zegt : « Ik weet iet, jongen ! Bij genen boer is een heele oven gebakken peren. Kruipt er in en als de boer komt, zegt dan : Ja, pachter, als hier achter geen gat en was. De boer zal naar dat gat gaan kijken, en dan loopt ge langs voren weg. » De wolf ging er naartoe en zat al in den oven, als de boer terugkwam : « Nu zult ge me niet meer ontsnappen, kerel ! » zei de boer. — « Ja, pachter, als hier achter geen gat en was, » zei de wolf heel bedaard. « We kennen die streken, » sprak de boer. En de wolf, och arme ! moest het voor den vos bekoopen.

(*Gehoord te Westmalle.*) Joz. Cornelissen.

B. — Van waar sommige Dingen komen.

19. (29.) De Oorprong der Kleermakers.

Onze Lieve Heer was met Adam in 't Aardsch Paradijs aan 't wandelen, toen hij opeens met zijnen voet 'nen hoop peerdendrek wegschupte, terwijl hij vergramd riep :

Hips liederlijn,
Kaal en hooveerdig zult gij zijn !

En er kwam een kleermaker uit met persijzer en scheer.

(*Gehoord te Oostmalle.*) Meegedeeld door Coquelicot.

20. (30.) Waarom de Kwakkel geenen steert en heeft.

De schrijver (1) hield herberg en de kwakkel kwam eens een pintje drin-

(1) Grunsel.

ken. Maar als 't op betalen aankwam, had ze geen geld en ze wou langs het mozegat wegslibberen. De schrijver had het lijk in de mot, hij pakte de kwakkel rap bij den steert en trok, trok !.. De kwakkel spartelde om los te geraken en ze spartelde zoolang, totdat heure steert uitschoot en in de handen van den schrijver bleef. Sedert dien tijd hebben de kwakkels geenen steert meer en roept de schrijver : *Het geld, het geld van mijn bier !* terwijl de kwakkel klaagt : *Wat spijt me dit ! wat spijt me dit !* (Omdat ze heuren steert kwijt is.)

(*Gehoord te Westmalle.*)

21. (31.) Waarom de Tortelduif « Roe-te-koe » roept en de Ekster lacht.

De ekster en de tortelduif wedden eens voor eene koei om te weten wie van hen beide den schoonsten nest kost maken. De ekster maakte er 'nen heelen schoonen, van binnen dicht en met scheel er op ; de duif lei enkel eenige takskes bijeen. De ekster won natuurlijk de wedding en de duif was de koei kwijt. Nu roept de tortelduif nog altijd op die koei : « *Roe-te-koe ! roe-te-koe !* », dat wil zeggen « roode koe », en de ekster lacht dat ze schettert, als ze de tortelduif ziet.

(*Gehoord te St-Antonius en te Westmalle.*) Joz. Cornelissen.

EEN WOORD OVER DE GILDEN.

Eene der schoonste bladzijden uit het leven onzer voorouders is wel zeker de geschiedenis onzer *Gilden*.

Geene instelling heeft in ons volksleven dieper sporen nagelaten, of eene meer voorname rol vervuld ; geene ook levert aangenamer herinneringen op aan het verleden, aan dien *goeden ouden tijd,* waarvan men ons zoo dikwijls verhaalde, en waarvan de eenvoudige zeden en gewoonten nog menigmaal het onderwerp van hoogst belangrijke studiën maken.

Het is in de geschiedenis der gilden dat wij het best den aard en de levenswijze, de zeden en gewoonten onzer vaderen leeren kennen ; 't is vooral in de oude gildeboeken, -brieven en -handvesten dat wij menige merkweerdige bijzonderheid, menig wonderlijk gebruik, dikwerf ook de oplossing van taal- of geschiedkundige raadsels vinden kunnen.

Te recht dan ook zeide Halbertsma, de geleerde en alleszins bevoegde Friesche taal- en oudheidkundige, dit onderwerp behandelende :

« Een opmerker van gevoel en smaak, die in den waren volksgeest onzer voorouders wil dringen, heeft dikwerf meer aan eenige oude charters in hunne naïve taal geschreven, dan aan honderden bladzijden van een geschiedschrijver, die aan de schors hangt hunner lotgevallen. De meeste geschiedschrijvers kennen noch den geest noch de kleur der eeuw, welke zij beschrijven, omdat zij wel de groote staatsgebeurtenissen, maar niet het

huisselijk leven, noch de beginselen noch de taal en de uitdrukkingswijze der burgers kennen. » (1)

Die enkele aanhaling bewijst genoeg van hoeveel belang het is, de oude stichtingsbrieven en andere stukken, die de gilden betreffen, openbaar te maken.

Dank aan de welwillendheid van den onvermoeiden schrijver en oudheidkundige, den Hr J. Theod. de Raadt, wien wij hier openlijk onzen dank betuigen, zijn wij heden in staat gesteld zulk een stuk mee te deelen, namelijk de hernieuwde standregelen of de giftbrief der gilde van St-Sebastiaan, te Berlaer (bij Lier).

Den akt, bij vergunning van Keizer Karel V afgeleverd, en gedagteekend te Mechelen, den 26n April 1526, laten wij in zijn geheel volgen.

J. B. Vervliet.

* * *

HERNIEUWDE STICHTINGSBRIEF DER GILDE VAN ST-SEBASTIAAN TE BERLAER.

Kaerle enz. Allen den ghenen die desen onsen brief zullen zien saluijt. Van wegen die hooftman, deeken, gezworen ende gemeene gildebrueders der bruederscap van Sincte Sebastiaen des dorps van Berllaer gelegen in onse lande van Mechelen is ons verthoont ende te kennen gegeven geweest hoe dat de voirs. gilde oft bruderscap over hondert jaere ende meer inne gestelt ende opgeset is geweest in den voirs. dorpe van Berlaier ende tot onderhoudenisse van diere zijn de voirs. thoenders ende hure voirsaten verleent geweest zekere ordonnantien ende statuijten daer van zij thoenders ende hure voirs. voirsaten in de voirs. bruderscap zekere langen tijt rustelijc ende vredelijc geniet ende gebruijct hebben gehadt, maer overmits dat die brieven hen hier voirtits daer op verleent duerende de veede ende oirloge die hier voirtijts geregneert hebben, verbrant oft anderssins vervreempt zijn geweest, soe en souden deselve thoenderen die voirs. gulde oft bruderscap voirtaen nijet dorren oft willen continueren noch gebruijcken van den statuijten ende ordonnantien hen daeromme verleent sonder alvooren daer op ons oirlof ende consent te hebbenen, ons zeere ootmoedelijc daeromme biddende, soe eest dat wij de saicken voirs. overgemerct ende hier op gehadt 't advis van onsen welbeminden rentmeester van onsen lande van Mechelen, Didier Boisot, den voirnoemde supplianten genegen wesende tot huerlieder bede ende supplicatie hebben geconsenteert, geoctroijeert ende geaccordeert, octroijeren, consenteren ende accorderen hen, gevende oirlof ende consent vuijt onse zonderlinge gracien bij desen dat zij voirtaen mogen continueren ende zoe verre alst van nood zij van nijeuw stellen ende insetten de voirnoemde gilde ende broederscap ter eeren gods ende mijne heere sincte Sebastiaen ende omdat zij deselve bruederscap te bat mogen onderhou-

(1) Overijsselsche almanak voor oudheid en letteren ; 1840, bl. 184, 185.

den, zoe hebben wij hen daertoe verleent, gestatueert ende geordonneert die punten ende articulen hier nae gescreven, te weten : In den iersten, dat zoo wanneer eenige van den selven gildebrueders commen sal van levende live ter doot ende men zijn vuijt (1) doen zal, zoe sullen die vrinden van den dooden gehouden wesen, den cnaepe van der voirs. gulde te besorgen twee stuvers eens, daer van den eenen wesen sal voir den selven cnaepe ende den andere voer den deken gezworen, ende die andere gemeene gesellen ordineren zullen eenige cledinge om eerlijcke ende schutterlijcke te treckenne in eenige plaessen zoe zullen die voirs. gesellen hen daer toe schicken ende die ten dage die men hen noemen sal, gereet wesen ende met hen hebben eenen boge ende een halve douzijne geschuts op die verbuerte van twee scellingen Brabants. Item zoe wanneer dat men van der gulde wegen eenige vergaderinge maken zal, het zij op den dach dat men den vogel schiet oft op Sente Sebastiaens dach oft eenigen anderen dach ende eenigen van den selven gildebruede:s daer nijet en comen helpenen die gulde eeren ende comende niet eeten ende drincken, die zullen mede betalen ende gelden al oft zij daer present geweest hadden, ten zij datse wettige nootsaicken konnen getoogen. Item zoo wanneer dat men 's hoofmans, dekens ende gezworen wegen gebieden zal, den vogel te schietenen, soe sal hem een ijegelijc gildebrueder onder den vogel vinden ten genoemden daghe ende mede schieten, op dat hij egheen gebreck en heeft, en mede der maeltijt gaen op die verbuerte van eenen scellinck Brabans. Item oft gebuerde dat ijemandt vuijt deser gulden gaen wilde die sal comen op Sincte Sebastiaens dach in presencien van den deeken ende gezworen der voirs. gulde ende daer betalen twee stuvers met oyc alle die costen die hij tot dijre uren in de geselschape voirs. schuldich zal wesen ende zoe wijen op dien dach nijet vuijt en gaet die sal gehouden zijn in alle costen die de gesellen bijnnen dien jaere den boghe aengaende doen zullen sonder verdrach. Item dat die gezworen van de zelver gulde zullen dienen twee jaeren lanck ende gehouden wesen den deeken ende gemeenen gesellen van jaere te jaere goede rekeningen ende bewijs doen van hure administracie ende waer dat eenich ghilde bruders van den hooftman, deken, ende gemenen gesellen gecocen werdde om gesworen te zijne ende hij hem daer inne rebel maichte en des nijet doen wilde, zoe sal hij verburen vijf scellingen brabants ende boven dien staen ter correxien van den hooftman, deeken ende gemeene gesellen. Item zoe wanneer dat hooftman, deeken ende gesworen ordonneren eenighe cledinge, soe sal men dat altijts publiceren, in de kercke op Sincte Sebastien*s* dach, om die gereet 't hebbenen goets tijts voer sinxtene ende sal een ijegelijc gehouden zijn te achtervolgen die ordonnancie sulcx als die geordineert sullen wesen op die verbuerte van der hoechster boete.

Item waer 't dat eenich gildebrueder contrarie viele tegens die ordonnan-

(1) Uijtvaert.

cie ende eenige opsprake deden op die deken,ende gezworen bij onbeschede, die sal staen ter correxien van den voirs. deken, gezworen ende gemeene gesellen.

Item sullen die supplianten alle jaere mogen halen op den meijemont oft daer omtrent eenen elsen oft bercken meije bijnnen den voirs. dorpe van Berlaer naar die oude costume bij consente nochtans ende oirlove van onsen voirs. rentmeester ende naecomelingen in zijne officie ende anders nijet.

Item dat men niemant in de voirs. gulde sal mogen nemen ende ontfangen dan bij consente van hooftman, deeken, gezworen ende gemene gesellen van dijer.

Item in dien eenige ghildebrueders eenige ontamelijcke ende zwoere oft strede tegens zijnen gesellen, bij onbesschede zijnen boge oft pijle name oft brake in quaetheden oft eenige dorper woerde sprake ter cause van den boghe oft broederscap voirs., die selve sal staen ter scerper correctie van hooftman, deken, geswoeren ende gesellen.

Item in dien eenighe hem vervorderde met stelen boge oft voetboegen te schietenen op des supplianten doelen, die sal verbueren twee stuvers soe dicwils als hij dat doet.

Pro Copia,
J. TH. DE RAADT.

('t Vervolgt.)

BOEKBESPREKING.

FRED. ORTOLI. — **Les Conciles et Synodes dans leurs rapports avec le Traditionnisme.** (Collect. internat. de « La Tradition, » VOL. V). Parijs, 1890. — Boekd. in-18° van 143 bl. — Prijs fr. 3,50.

Onder de talrijke heidensche gebruiken onzer Germaansche voorouders zijn er vele, die in den loop der tijden, onder den drang der toenemende beschaving, en vooral door den heilzamen invloed van het Christendom, zoo geheel zijn verdwenen en vergeten, dat van sommige nog alleen de naam bekend gebleven is.

De Kerk die, van de eerste tijden harer vestiging, immer aan het ontwikkelen van den geest, en aan het veredelen van het hert des menschen heeft gearbeid, zag al spoedig in dat, wilden hare pogingen met den gewenschten uitslag bekroond worden, zij in de eerste plaats werken moest om, — naarmate het zaad der Blijde tijding uitgestrooid werd, — ook het onkruid van het zoo diep ingewortelde heidensche bijgeloof uit te rukken.

Om hiertoe te geraken, gebruikte zij den eenvoudigsten en zekersten middel; zij verwandelde namelijk de heidensche feesten in christelijke; zegende de tempels en plaatsen waar aan de afgoden geofferd werd, en stelde er den dienst van God in, na eerst en vooral de beelden of kenteekenen der valsche goden verwijderd te hebben.

Die handelwijze moge door eenigen gegispt, door anderen aan niet te bewijzen

bijoogmerken toegeschreven worden ; toch zet de Kerk onverschrokken, en steunende op de goddelijke belofte, hare werking voort, tot heil der menschheid, tot verlichting en beschaving van hen die haar aankleven, of haren invloed ondergaan.

In de talrijke kerkvergaderingen, die van het begin onzer tijdrekening af tot heden toe gehouden werden, vinden wij die bezorgdheid der Kerk immer weer, en leveren ons hare voorschriften en besluiten, in die indrukwekkende bijeenkomsten gestemd, menigvuldige blijken van het belang, dat de Kerk in het uitroeien der heidensche gebruiken en bijgeloovigheden stelde.

Voor den volkskundige nu, is er uit het lezen dier stukken zeer veel te leeren, zooals wij overigens in het te bespreken werkske zien kunnen.

Na eene inleiding, waarvan verscheidene aanhalingen hoogst onnauwkeurig of afkeurensweerdig mogen genoemd worden, geeft de schrijver een paar bladz. bibliographische aanteekeningen, die nuttig zijn aan al die de zaak bestudeeren willen.

Daarna volgen in twaalf hoofdstukken, de verschillende onderwerpen, door den schrijver volgens de verordeningen der Conciliën behandeld.

Een Index besluit het boekske, dat onder verschillende oogpunten groote verbeteringen vereischt.

Wat in de eerste plaats in de oog valt, is dat de schrijver, het Duitsch weinig of niet machtig, zijne aanhalingen meestal getrokken heeft uit de onnauwkeurige vertaling, die de E. H. Delare van Mgr Hefele's beroemd werk over de Conciliën, gegeven heeft. Niet alleen vermeed de Hr Ortoli de misslagen des vertalers niet, maar hij voegde er nog voor eigene rekening bij.

Een der meest stootende is die, waar hij Paus Gregorius den Groote (1) met Paus Gregorius VII (2) verwart. Wie op den naam van geschiedschrijver aanspraak durft maken, mag stellig zulke feilen niet begaan.

De kerkelijke rechten, wetten en gebruiken kent hij al evenmin als de geschiedenis van Petrus' opvolgers, en in de katholieke zedenleer is hij in 't geheel niet thuis ; immers hij laat op bl. 106, door de kerkvergadering, te Parijs in 843 gehouden, als stelregel uitroepen, dat : Meineed of eedbreuk zeldzaam moet wezen.

Die enkele aanhalingen zullen voldoende zijn om over het geheel te doen oordeelen. Naast belangrijke en voor den volkskundigen vorscher zeer nuttige aanteekeningen, bevat het boekske veel, dat het uit de handen verbannen moet van al die niet met grondige kennissen toegerust is.

J. B. Vervliet.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten.** V, Nrs 18-19. — Uit Boeken, Brieven en Bladeren. — Limburgsche Eigenaardigheden : W en V. — Was, Wazen. — Het slapen der R. — Dertiende — Dertienste. — Limburgsche Dichtveerdigheid : De Boer. — Kinderliêkens. — Kinderzegsels. — Verkleinvormen. — Een oud Stuksken. — Over Die en Dien. — Een Broksken Waalsch. — Oude Gebruiken: Den Haus. — Wangeloof. — Werewolven. — De Pakkebeu. — Spoken. — Klokkenkuilen.

(1) St-Gregorius, I, bijgenaamd de Groote, geboren te Rome, en aldaar in 62jarigen ouderdom gestorven, op den 12n Meert *604*, in het 14e jaar van zijn pausschap.

(2) Gregorius VII, eerst gekend onder den naam van Hildebrand, stierf te Salerno in 't jaar *1085*.

2. **Biekorf.** I, Nr 19. — Uit den ouden kindertijd. — Over het buskruid in den Oorlog, (Karel Van Houtte). — Wereldtijd en Wereldure (Edward Van Robays). — Dat vinnig vlaamsche bloed (Guido Gezelle). — Sinte Godelieve (J. Fové). — Verdietschinge (Jan Craeynest). — Mingelmaren.

3. **Het Belfort,** V, Nr 11. — I. Kunstpraatjes (Karel Lybaert, jste). — II. Multatuli (A. Siffer). — III. Aan een jongen Vlaming (A. Joos) — IV. Vaarwel aan de Vlaamsche zendelingen (Ev. Bauwens, S. J.) — V. Taal- en Stijlzuivering (Jan Broeckaert) — VI Op het kerkhof (Karel Quaedvlieg). — VII. Over Waver en Gaver (Dr R. M.) — VIII. Verhouding tusschen Kerk en Staat (Dr A. Dupont). — IX. Hulde aan den H. Gommarus (J. V. C.). — X. Noordsche kerk uit de 13e eeuw (B.). — XI. Azzolino (Eug. De Lepeleer). — XII. Boekennieuws en Kronijk-

4. **Kempisch Museüm,** 1, Nr 9. — Turnhout. Roemwaardige mannen. (Met grafschrift, wapenschild en wapentafel) (S.). — De Heerlijkheden van het land van Mechelen, Duffel, Gheel en hunne heeren (Vervolg) (J. Theod. de Raadt). — Tongerloo. Lijkdienst voor de gesneuvelde Patriotten, 1790. (W. v. S.)

5. **La Tradition,** IV, Nr 8. — Les Noces du Soleil, récit populaire bulgare (Mme L. Schischmanova). — Remarques sur le conte (Michel Dragamanov). — Esthétique de la Tradition (Henry Carnoy). — Le Folklore de la Belgique. VIII. (Alfred Harou). — Chanso s populaires de la Carniole (A. Grün. Traduction de E. de Némethy et Georges Doncieux). — Moyen de retrouver le corps d'un noyé (René Stiébel). — Moïse, Saint-Jean-Baptiste et Hyzir, Légende turque (Jean Nicolaïdes). — Devinettes et énigmes populaires (Vicomte de Colleville). — Les petites fleurs et les sapins. Apologue chinois (Paul Hugounet). — Nains et Pygmées. I. (Emile Blémont). — Le Folklore au Canada. I. (R. P. Burtin). — La pluie d'oreillettes et de fèves roties (Dr Bérenger-Féraud). — Chansons populaires de la Bourgogne (J. Suria). — Traditions de la Beauce (Mme de Nittis). — Les Russes chez eux. VIII. (Armand Sinval). — Glanes traditionnistes (C. de Warloy). — Le mouvement traditionniste (H. C.). — A nos abonnés.

6. **Zeitschrift für Volkskunde,** II, Nr 8. — Die Fabel vom Streite der drei lasterhaften Brüder im 17 Jahrhundert (Dr L. Fränkel). — Die japanischen Kinder-und Hausmärchen (Prof. Dr D. Brauns). — Märchen aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Deutsche Volkslieder aus Steiermark (A. Schlossar). — Lieder aus einem fliegenden Blatte (J. Bolte). — Albanesische Lieder (D. Mitkos, Deutsch v. J. U. Jarnick). — Volksrätsel aus der Provinz Pommern (Archut). — Kinderspiele der siebenbürgischen und südungarischen Zeltzigeuner (Dr Heinrich v. Wlislocki). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Nr 9. — St. Nicolaus (Ignaz Zingerle). — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnick). — Volkslieder aus Hinterpommern (O. Knoop). — Volksrätsel aus der Provinz Pommern (Archut). — Kinderspiele der siebenbürgischen und südungarischen Zeltzigeuner (Dr Heinrich v. Wlislocki). — Aberglaube aus dem Altenburggischen (E. Pfeifer). — Ein Feuersegen (A. Pick). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Nr 10. — Ueber den Geisterglauben und seinen Einfluss auf die religiösen Vorstellungen der Germanen (C. Rademacher). — Der starke Hans Eine Reihe mythischer Volksdichtungen (Theodor Vernaleken). — Volkslieder aus Sommerfeld und Umgegend (Else Priefer) — Albanesische Lieder (E. Mitkos. Deutsch von J. U. Jarnick). — Hochzeitsbräuche aus dem Böhmerwald (J. J. Ammann). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Nr 11. — St. Nicolaus (Ignaz v. Zingerle). — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnick). — Volkslieder aus Hinterpommern (O. Knoop). — Volkslieder aus Sommerfeld und Umgegend (Else Priefer). — Hochzeitsbräuche aus dem Böhmerwald (J. J. Ammann). — Aberglaube aus dem Altenburgischen (E. Pleifer). — Bücherbesprechungen (L. Fränkel, Frz. Branky, R. Prexl und Edm. Veckenstedt.)

Nr 12. — Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutschen Tiefebene: Frîe, Frê, Frick, Fuik, Fui, Fu (O. Knoop). — Hochzeitsbräuche aus dem Böhmerwald. Fortsetzung und Schluss (J. J. Ammann). — Inhalt — Verzeignis der Zeitschrift für Volkskunde. Band II. Heft 1-12.

7. **The Journal of American Folk-Lore.** Vol. III., July-September, 1890, No X. — 1. « Above » and « Below. » A mythological descase of language (Horatio Hale). — 2. Customs of the Chinese in America (Stewart Culin). — 3. Notes on Negro Folk-Lore and Witchcraft in the South. (Louis Pendleton). — 4. The Symbolism of backgammon (W. W. Newell). — 5. Notes on Apache Mythology (John G. Bourke). — 6. Wa-ba ba-nal, or Northern lights. A Wabanaki legend (Mrs. W. Wallace Bromn). — 7. The Omaha Buffalo Medecine-men. An account of their method of practice (Francis La Flesche) — 8. Gombay, a festal rite of Bermudian Negroes (H. Carrington Bolton). — 9. The gentile system of the Siletz tribes (J. Owen Dorsey). — 10 Folk-Lore scrap-book. — 11. Notes and queries. — 12. Bibliographical notes. 1). Books. 2) Journals.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

2e Jaar

1890

12ste

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

SAGEN.

12. (24.) Van de Witte Juffrouw.

In de beemden tegen het kasteel Scherpensteen te Schelle, placht het altijd te spoken. Een boer liet nacht en dag zijn peerdje in die malsche beemden weiden : het kost nieverhands beter staan als daar en toch nam het van dag tot dag meer en meer af. Hoe kwam dat? Luistert. Elken morgen, als de boer naar zijn peerdje ging zien, bemerkte hij telkens met ontzetting dat het daar afgemat en gansch bezweet stond te schudden en te beven. « Wat mag dat toch beteekenen? » vroeg hij bij zijn eigen. « Het kan niet anders of ons peerdje moet iederen nacht bereden worden.... » 's Nachts zond hij zijnen knecht naar den beemd om er te waken. « Als er iemand komt, » sprak hij, « 't is eender wie, nijpt hem den kop af! »

De knecht ging achter den dijk liggen letten. Hij lag er al lang, al lang, en opeens hoort hij een lief stemmeken op het water zingen, begeleid door fijne, allerfijnste snaartuigen. De knecht luistert de ooren uit zijnen kop; hij staat weggevoerd door het schoon gezang en gespeel, dat al dichter en dichter komt.

De stem en de snaartuigen zwijgen. De knecht dringt met zijne oogen door de duisternis en onderscheidt op het water eene juffrouw, gansch in 't wit gekleed, die in een klein bootje aangedreven komt. Zij roeit naar den kant, stapt vlug aan wal in het slijk, zonder een zierken hare witte slofkes te bevuilen, plant eenen paal in den grond, bindt het bootje met eene dikke koord aan dien staak vast, trekt recht over den dijk, springt licht op 't peerdje en rijdt er zoo rap als de bliksem, de weide mee rond. — « Wacht, wacht, totdat zij er af komt! Zij zal toch niet levend meer in heur bootje komen! » zei de knecht. De juffrouw reed en bleef rijden, totdat het peerdeke niet meer voort en kost van vermoeidheid. Dan stapt zij af en wilt naar heur bootje weerkeeren. Maar de knecht vliegt recht en schiet vóor haar: « Halt! » roept hij, « wat komt gij hier verrichten? » — « Ik kom mijne plicht ver-

vullen, jongeling, » antwoordt de juffrouw. — « Plicht, plicht, welke plicht! ?.... Gij, ge zijt de ondergang van ons peerdje! » — « Ach! lieve jongeling, laat mij in vrede gaan! » — « Geen genade, geen genade, » gilde de knecht. « Hier!! » Dat zeggende grijpt hij naar den hals der juffrouw om heur te verworgen, maar zie! zij is weg! —

« Ik droom toch niet! Ik droom toch niet », zegt de knecht beteuterd, en hij loopt seffens naar het bootje waar de witte juffrouw mee aangekomen was. O wonder.... In plaats van een bootje vindt hij eene mosselschelp; in plaats van een koord,.... 'nen draad garen; in plaats van 'nen paal in 't slijk,.... eene naald! Ge kunt denken hoe versteld de knecht daar stond.

Sedertdien is het spook nooit meer teruggekomen; het peerdeke bekwam en wierd zoo vet als een daske. Later nog, zoo beweerde de knecht, heeft hij de witte juffrouw nog zien wandelen in Holland, als hij om koeien ging.

Meegedeeld
(Gehoord te Schelle.) door Lenaard Lehembre.

Vrglk. *Ons Volksleven*, I, bl. 90: *De Juffrouw en de Peerdekop.*

13. (25.) Van het Ventje met zijn Kanneken olie.

't Is waar gebeurd over eenige jaren. Een oud ventje dat in 't veld woonde, moest op 'nen avond om vetolie gaan. Maar nu had hij zijne olie en, in plaats van naar huis te spoeden, ging hij hier en daar in de herbergen wat klappen, en zoo wierd het laat in den nacht. Het was pikdonker en hij liep verloren op eenzame wegen. Hij komt daar ievers en o wonder! hij hoort zulk schoon gezang en gespeel! Ineens ziet hij daar een schoon, klaar licht als van eene heldere zonne. « Wat is dat nu? » peinst hij in zijn eigen. Wat schoonheid en wat vermaak hij daar zag en hoorde, kan geen mensch vertellen: alles was van goud en zilver; men zong er, men speelde er op de zoetste muziektuigen, men lachte er, men danste er. « Wacht! » zegt het ventje in zijn eigen, « ik ga mij daar ook wat verzetten. » En gelijk hij daar binnen kwam, liep het aanminnelijkste vrouwvolk hem te gemoet. Men nam zijn kanneken aan en hong het aan eene zilveren rozet; dan begost het muziek te spelen en ons manneke danste en zong maar toe, zonder nog eens op huis te denken. Na den dans kreeg hij 'nen gouden beker, waar de lekkerste wijn in perelde. Daarna wierd er gestooten. Volgens oud gebruik zei de man: « God zegene u! » en op den slag verdween alle betoovering. Het ventje stond nu verlaten in den eeuwigen donkere, kon met al de moeite van de wereld zijnen weg niet meer vinden en moest blijven staan tot 's morgens. Hij was dan goed nuchter en zag zijn oliekanneke, in plaats van aan eene zilveren rozet, aan eenen wissen struik hangen. En het ventje naar huis, zooveel het maar rekken kost!

(Gehoord te Schelle.) Meegedeeld
door Lenaard Lehembre.

Vrglk. Ons Volksleven, II, bl. 44 : *De Betooverde Boer* ; Volkskunde, 1, bl. 75 : *Jefken de Speelman* ; Volk en Taal, II, bl. 113 : *Wat Pikke Blink eens overkwam* ; Ibid., III, bl. 41 : *Hoe Free Wanten 'nen keer vaarde* ; Kunst- en Letterblad, III, bl. 4 : *De Witte Katten van Leuven* ; Ibid , IV, bl. 24 : *De Kattenlinde by Auwegem* ; Ibid. IV, bl. 79 : *Wonderlyke Avontuer, van eenvoudigen Jan* ; alsmede Wolf, *Grootmoederken* bl. 22 : *De bedrogen Vioolkrabber* en bl. 36 : *God zegene u !* J. C.

DE VOGELEN IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

IV.

De Bremscheer, in Holland Wachtel- of Kwakkelkoning.

Gmelin zegt in zijne *Voyage en Sibérie*, d. II, bl. 185 :

« Ik vroeg aan de Tataren hoe de kwakkelkoning die niet vliegen kan, in « den winter wegtrok; zij zeiden mij alle dat de Tataren en de Assaniërs wel « wisten dat hij door zich zelven naar geen ander land vliegen kan, maar « waneer de kraanvogels in den herfst vertrekken, *nemen zij ieder eene brem-* « *scheer op den rug* en dragen ze naar een warmer land. » (1)

De Meerkol of Roetaard.

Meerkol = kol van het meer, heks uit het moeras ?

— In 't Latijn heet die vogel *corvus glandavus,* ter oorzake van zijnen lust voor de eekels.

— In de omstreken van Antwerpen en in een deel der Kempen noemt men hem *Rotzak.* Van waar komt die schoone bijnaam (2) ?

De Kraanvogel. (3)

De Ouden zonden de Kraanvogels naar de bronnen van den Nijl om de Dwergen (Pygmées) te bevechten. Homeros vergelijkt de Troyanen aan de kraanvogels die de Dwergen met groot gerucht verslaan.

— In het beeldenschrift der oude Egyptenaren zijn zij het zinnebeeld der waakzaamheid.

— Kœumpfer zegt in zijne *Histoire naturelle du Japon,* d. I, bl. 112 : « De « *tsuri* of kraanvogel en de schildpad worden aanzien als dieren die geluk « voorspellen. Die meening vindt haren grond in het lang leven dat men « hun toeschrijft en in duizend fabelachtige verhalen waar de geschiedenis- « sen mee opgevuld zijn. »

(1) In de Kempen wordt omtrent hetzelfde aan de kraanvogels toegeschreven. Men zegt er : Waneer een kraanvogel gekwetst is of door vermoeienis niet meer vliegen kan, *dan neemt een andere hem op zijnen rug.* J. C.

(2) Verschillige benamingen : *Meerkol* (woordenb.), *roetaard* (Antw., Brab., Kempen), *rotzak* (Antw., Kempen), *roethannen* (Antw.), *hikster* (Vorst, Limb.), *hannebroek* (Brecht), *hannewuiten* (L. v. Waas), *gaai* (West-Vlaand.), Fr. *geai*, Hoogd. *Heher, Nussheher, Waltschreier.* J. C.

(3) In de Kempen *Wilde gans,* in Limburg *Kroenekraan.* J. C.

« Nooit zal het volk eenen kraanvogel anders noemen als *o tsurisana*, d. « i. « Heer Kraanvogel »

(Ziet nog de Bremscheer waar de kraanvogel aangehaald wordt.(1))

De Pluvier of Regenvogel. (2)

De *Charadis* van Aristotes, dien men denkt de gekraagde regenvogel te zijn, genas de geelzucht. Heel de behandeling bestond in den vogel te bezien. Op het gezicht van den zieke draaide de vogel den kop om, alsof hij zich door de ziekte aangetast gevoelde. *(Heliodorus.)*

('t Vervolgt.) Alf. Harou.

HERNIEUWDE STICHTINGSBRIEF DER GILDE VAN ST-SEBASTIAAN TE BERLAER.

(Vervolg)

Item of gebuerde dat die coninck yet verlore oft brake aen de broecke, soe zal hij gehouden wesen dat te doen repareren sonder der gulden cost.

Item waer 't dat ijemant den vogel afscoote ende werde kijeser, die sal die broecke nijet hebben, maer sal daer voren hebben drie silveren papegaijen, werdt zijnde twee onsen silvers ende nae die doot van hem sal hij se wederomme der gulden laten.

Item waer 't dat eenich gildebruder bruckachtich (3) gewesen ware ende hij den broeck nijet opleggen en wilde, soe diewils ende menichwerve als hij dat weijgert 't elcker reijsen een dobbel boete als gedaen hebbende contrarie die carten.

Item zoe wije dat in de camer van den voirs. supplianten oft in huere gesellschape up sondach oft heijlich dach eenige comanscepe dede sal oijc verbueren die hooste boete sonder eenich verdrach.

Item zoo wat cost oft last datter comen sal van reparatien oft anderssins up die gulde, dat sal men in der kercken den gulde bruders te kennen geven ende nae dien zij de wete hebben ende nijet en betalen nae advenant van huere gedelcte, soe zullen deken ende gezworen die macht hebben die persoenen pandt af te nemen ende vuijt huere huijse te halen ter somme toe van huere gedelcte.

Item soe wanneer die gezworen huere rekeningen gedaen zullen hebben ende men hen noch 't achter wesen sal, soe zullen die ghene mogen manen die hen 't achter blijven sullen ende die eens gemaent hebbende ende daer mede nijet wel te vreden zijnde, sullen zij se van stonden aen mogen panden totter betalinge toe van huerer schulden ende nochtans sullen verbueren die hoochste boete.

(1) Ziet ook mijne aanteekening daarop.

(2) In de Kempen, *Hei-* of *Zandfluiter*. J. C.

(3) Breuk = boet.

Item dat zoe 's maendaechs in de sinxedagen op die processie dach des voirs. dorps van Berlaer, als op heijlijchs sacrements dach sal een iegelijc schutter gehouden wesen eerlijcken te commen ende die processie te eeren met eenen boge ende pijle in de hant op die verbuerte van een pont was.

Item dat nijemandt van de voirs. gildebruders en sal eenige manspersoene van Berlair in de gulde nijet zijnde op de camer mogen halen noch leijden om te drincken ten sij bij consente der goeder mannen van de voirs. scutterie op die verbuerte van eenen halve pont was.

Item oft gebuerde dat eenige oneerbaere persoone, dronckaerts oft eenige andere quaetwilige in der gulde nijet zijnde quame in den geselscape van den selven guldebrueders ende wilden qualijc ende sochte moijte ende onlee (1) ende die scutters haer besten daden om die dronckaerts wech te stierenne ende zij 't selve nijet doen en consten, soe zullen zij hen in den gevalle moegen trecken aen den officieren ende gerechten van Berlaer voirs. om die selve dronckaert ende quaetwillige te corrigeren nae huere mesdaet.

Item zoe wanneer dat die voirs. gildebruders tot eenige schieetspele trecken moeten, soe zullen deken ende gezworenen van dien mogen vuijtkiesen zess gesellen ende soe wije van de zessen daer tegens seet of rebellijch valt, sal verbueren zoe dicke hij die veijgeringe doet, een pont was.

Item dat men op die camer van der voirs. gulde sal houwen een colve die ingaen sal den iersten sondach van meije ende soe voirts van sondage te sondage ten waere bruloft oft kermisse ende zullen vier gesellen gildebruders dese colve te samen houwen ende elc inleggen onderhalven stuijver, makende tsamen zess stuvers, om daer mede te coopen vleesch ende broet, ende zoe wanneer die colve van den viere iersten gesellen gepasseert sal wesen, soe zullen die hooftman, deken ende gezworen ende gemene gesellen looten om die andere toecomende naeste viere die de colve houwen zullen.

Item in dien dat deken oft gezworen daden tegens dese articulen ende statuijten, die zullen staen ter correxie van den hooftman ende gemeene gesellen gildebruders.

Item dat die hoochste boete die men in de voirs. gulde mesbruijken zal, sal wesen een pont was.

Item ofter op die cammere van den voirs. gildebruders tusschen hemlieden eenige twiest of dissentie gewoirde in hueren hoof oft vergaderinge ter cause van der gulden oft scutterie, zoe zullen de coninck, deken ende gemeene gesellen dat mogen nederleggen ende opnemen, soe dat ons oft onsen officieren daer inne gheenen brueck verschinen sal, maer sal die correxie die men daer over doen zal staen ten gemeenen prouffite van den gildebruders vuijtgesondert en gereserveert van wercken van feijte in welcken gevalle die punitie ende corexie aen ons behoeren zal oft onsen officieren.

Item zoo wanneer die gulde in laste oft achterstelle van eeniger schult commen sal, soe zullen zij thoenders dien last in 't particulier met zekeren

(1) Onlede = twist, tweedracht.

peijnen jaerlijcx setten op eenen zekeren genoemden dach die hen goetduncken zal ende alsdan doen publiceren in der kercke dat een ijegelijc ghildebruder zijnen quote betale, ende bij alsoe dat hij dat bijnnen zess wedaer nae niet en dade dat alsdan die deken ende gezworenen zullen hen mogen afnemen den hoochsten brueck, zoe diewils hij daer inne weijgeringe doen zal totter tijt toe die gulde daer af ontlast wordde, ende indien die meijere oft officier van den voirs. dorpe van Berlaer die gebooden oft begerten den gemenen schutters behoevende in de kercke gepubliceert te zijne reffusseerde ende dat veijgerde, dat alsdan in dien gevalle deselve thoenders zullen bij hueren cnaepe oft eenige van hemlieden, daertoe gequalificeert, dat geboet in der kercken of daer 't hen believen sal mogen doen doen sonder tegenseggen van ijemande. Ontbieden daer inne ende bevelen onsen lieven ende getrouwe die hooft presidenten ende luijden van onsen heijmelijcken ende grooten rade, cancellier ende luijden van onsen raide in Brabant, schoutet van Mechelen, droessaet ons lants van Mechelen ende allen anderen onse ende der smaelre heeren richteren, officieren ende dienaeren wijen dit aengaen sal mogen huere stedehouderen ende eenen ijegelijcken van hemlieden besondere soe hem toebehoeren zal, dat zij van dese onse gracie, octroij, oerloef, consent, statuijten ende ordonnancie ende van alden inhouden van desen in der voegen, manieren ende onder die conditie voere verhaelt doen laten ende gedogen den voirs. supplianten ende huere naecomelingen in de voirs. bruederscap rustelijc, vredelijc ende passivelijc genieten ende gebruijken sonder hen te doen noch te laten geschien eenich hinder, letsel of moijenisse ter contrarien, want ons alsoe gelieft.

Des 't oirconden soe hebben wij onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser stadt van Mechelen, den XXVJ[en] dach van April in 't jaer ons heeren duijsent vijffhondert ende sessentwintich ende van onsen rijcken te weteneen van den roomschen ende Germanie, enz. ende van Castillie ende anderen enz. thienste.

Aldus stont gescreven boven op te plijcke : Bij den Keijsere in zijnen rade ende geteekent Verderne.

Pro copia
J.-Th de Raadt.

NIEUWSKES.

« Folklore Wallon »

(Vervolg van blz. 105)

Van den *Questionnaire de Folklore wallon* zijn weer twee afleveringen verschenen ; ziehier hunnen inhoud :

V. Volksgeneeskunst en gezondheidsleer. *c.* Genezers en kwakzalvers (vervolg) (Vr. 619-620) *d.* Verschillende denkbeelden nopens het menschelijk lichaam. (Vr. 621-644).

VI. Zeden en gewoonten. (1e gedeelte) *a.* De verliefden. (Vr. 645-679). *b.* Het Huwelijk. (Vr. 680-719). *c.* De vrouw en het kind. (Vr. 720-739). *d.* Kerkgang. (Vr. 740-742). *e.* Geboorte. (Vr. 743-766 *f.* Doopsel. (Vr. 767-775). *g.* De nieuwgeborene. (Vr. 776-802). *h.* De kinderen (Vr. 803-805). *i.* De jeugd. (Vr. 806-808). *j.* De dood. (Vr. 809-820). *k.* Lijkdienst en begrafenis. (821-839).

VII. Sprookskes en vertelsels. (Vr. 840-891).

Deze beide afleveringen zijn zeer belangrijk, vooral het 7e hoofdstuk, waarin talrijke opgaven van sprookskes en vertelsels voorkomen.

J. B. Vervliet.

BOEKBESPREKING.

Aug. Rutten. — **Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon,** uitgegeven door de *Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde.* Te Antwerpen, bij Jan Boucherij. 1890. Prijs fr. 5. (Werk bekroond door de *Zuidnl. Maatsch. van Taalk.)*

Sedert de leste jaren heerscht er eene groote bedrijvigheid op het veld der gewestspraken. Nooit lei men zich met meer iever toe op het *zanten* der duizenden woorden, die sedert eeuwen leven in den mond des volks, maar niettemin, zonder uitzondering, uit de woordenboeken gebannen blijven ; — op het verzamelen van die ontelbare beeldvormen en spreuken, die zoo klaar zijn en zoo schilderachtig, en dikwijls zoo krachtig en zoo edel, maar die onze woordenboekmakers niet en kennen, of ongenadig als onkruid verwijzen en verwerpen.

De beweging ten gunste der levende volkstaal, verre van te verminderen, groeit altijd meer en meer aan. Terwijl de tweede uitgave ondernomen wierd van De Bo's nooit volprezen *Westvlaamsch Idioticon,* kondigde de Eerw. heer Joos zijn *Waasch Idioticon* aan. En onlangs ging de mare dat men te Gent eene vergadering beleid had met doel van eene maatschappij te stichten, die stof aanbrengen zou tot het verveerdigen van een *Meetjeslandschen Gewestwoordenboek.* Het jaar 1890 is nog niet ten ende, of daar verschijnt de *Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon,* die hier ter bespreking voor ons ligt.

In 1872 schreef de *Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde* voor den tweeden keer eenen wedstrijd uit tot het verzamelen van Dietsche gewestwoorden, die zouden kunnen dienen om de Idioticons der Eerw. Heeren De Bo en Schuermans te volledigen. De Heer Rutten die vroeger, in eenen eersten prijskamp door dezelfde Maatschappij geopend, belangrijke bijdragen had geleverd die opgenomen zijn in het *Algemeen Vlaamsch Idioticon,* sloeg wederom de hand aan het werk en deed nogmaals 'nen rijken oogst op den Haspengouwschen akker. 't Is de vrucht van dien arbeid, *bekroond* en uitgegeven door de *Zuidnl. Maatsch van Taalk.,* die de *Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon* uitmaakt.

Wij hebben het werk van den Heer Rutten overlezen en verklaren ronduit dat de rijke inhoud en de knappe behandeling der stof ons ten zeerste voldeden. Het

Idioticon komt in ruime mate onzen algemeenen taalschat verrijken, door het bijdragen van eene menigte ongeboekte woorden en uitdrukkingen, vergelijkenissen, spreuken en spreekwoorden. Het bevat daarenboven talrijke kinderrijmen, raadsels en volksdichtjes, wat het werk ook bij den volkskundige aanbeveelt; het geeft de regels van het Haspengouwsche taaleigen die afwijken van de algemeen geldende spraakkunstregels, de uitspraak van een aantal woorden in den St-Truidenschen tongslag, enz. De Bo, Kiliaen en anderen worden genoemd bij ieder Haspengouwsch woord dat zij ook geven. Daardoor krijgt men een gedacht van het algemeen gebruik en van den ouderdom, en bijgevolg ook, van de *weerde* en de *deugdelijkheid* van veel der aangehaalde woorden.

De schrijver zou zijne *Bijdrage* aanzienlijk kunnen uitbreiden hebben, hadde hij al de stof gegeven die hij verzamelde; doch de Haspengouwsche woorden die bij Schuermans *juist* zijn aangegeven, worden er niet meer besproken. Wat de woorden betreft, die bij Tuerlinckx geboekt staan met dezelfde gedaante en denzelfden zin, de Heer Rutten duidt ze enkel aan en verwijst voor de beteekenis en verderen uitleg naar het *Hagelandsch Idioticon.*

In de *Voorrede* zegt de schrijver dat hij er niet toe kunnen besluiten heeft in de volksuitspraak te schrijven, bijzonder omdat de juiste vergelijkingsklanken en letterteekens ontbreken tot het getrouw afbeelden der eene of de andere gouwtaal. Bij ieder woord de uitspraak geven is moeilijk, ja haast niet doenbaar, doch vooraan in den boek hadden wij geerne 'nen opstel gelezen over de algemeene wetten die het Haspengouwsch in zake van klankleer volgt.

De *Bijdrage* beslaat een schoon boekdeel, groot in 8° van XVI — 318 bladzijden met 2 kolommen tekst, en verdient eene plaats in het boekenrek, nevens de Idiotica van Schuermans, De Bo, Tuerlinckx en Joos. Wij twijfelen niet of weinigen die zich met taalstudie bemoeien, zullen het werk geerne missen.

JOZ. CORNELISSEN.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal**, III, Nr 4. — Vertellen (T. van Heuverswyn). Bijdragen tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — Topspel (P. Bernard). — Peerd in de lucht (P. Bernard). — Jan mee zijn slap hand (F. van Cauwenberghe). — Raadsels (T. van Heuverswyn). — Het oog des Heeren (K. van Damme). — Ons Heere en de Vrek (K. van Damme). — Van Tippen (T van Heuverswyn). — 't Wekken der bieën (A. van Heuverswyn). — Kaboutermannekes (T. van Heuverswyn). — Protestanten in Zuid-Vlaanderen (K. van Caeneghem). — Fransche tijd te Oudenaarde (K. van Caeneghem) Van Alles (P. Bernard).

Nr 5. — Geene Amphibieën (K. van Caeneghem). — Bijdragen tot den Nederduitschen taalschat (P. P. van den Broeck). — Klaasdag (T. van Heuverswyn). — Giete Peet (Pauwel). — Van den wever en den duvel (T. Heuverswyn). — Pater Weetal (F. van Cauwenberghe). — Knielliedeken. — Litanie van 't Zwijntje (K. Ervinck). — Rijmelarij op namen van steden. — « Zei » spreuken (E. Huys). — De Rouwe van de Bie'n (Biekorf). — De hovenierderije in het begin der 18e eeuw (R. Ervinck). — Fransche tijd te Oudenaarde (K. van Caeneghem).

2. **Volkskunde**, III, Nr 11. — Volkshumor in geestelijke zaken (vervolg), door Aug. Gittée. — Onze Vlaamsche « Componisten » ofte Liedjeszangers, door Pol de Mont (III. Vervolg.) Vertel-

sels : Van Boer Bezemen, Boer Bladeren en Boer IJzer. — Boekbeoordeeling, door Aug. Gittée. — Vragen en aanteekeningen.

3. **Biekorf.** I, Nr 20. Uit den ouden kindertijd. — De Scheeve weken. De Leeuw der Gulden Sporen. (Guido Gezelle). — Over het Geeraardsbloemtje (Jul. Fové). — Mingelmaren.

Nr 21. — Uit den ouden kindertijd (Seraphin Dequidt). — « La fille aînée de l'Eglise » (R. F.) — Van eenen Duitschen Schaper (J. Leroy). — De scheeve weken (Edw. Van Robays). — Mingelmaren.

4. **Het Davidsfonds,** III. Nrs 9-10 — Het Belfort van Brugge (J. V. D. Br.). — Een Letterkundig Feest in Hindostan (K. L.) — Boekbeoordeelingen (Emax, M.). — Zannekin, historisch drama. — Letternieuws (Folkert). — Sterfgevallen (Folkert).

5. **Het Belfort,** V. Nr 12. — I. Afschaffing der Normaalscholen (Adolf De Ceuleneer, Hoogl.). — II. De Leproos in de Middeleeuwen (Fr. de Potter). — III. Archeologische wandelingen (G. van den Gheyn, pr.). — IV. Het lied der Linden (Fr. Servaas Daems). — V. Aan een jongen Vlaming (Am. Joos). — VI. De geboorte van den Zaligmaker (C. L. Van Driessche, past.). — VII. Wenken en vragen. — VIII. Aan den christen Vlaamschen meester Edgar Tinel (Aug. de Lepeleer) — IX. Jan van Ruusbroec (Dr H. Claeys, pr.). — X. Mgr Rutten (D.). — XI. Abdij van Affligem (A.). — XII. Het rechterlijk schandaal te Brussel (A.). — Boekennieuws en Kronijk. — XIV. Bladwijzer.

6. **'t Daghet in den Oosten,** VI. Nrs 20 & 21. — Over de Versmaat der Volksdichten. -- Limburgsche Dichtveerdigheid. — De Duivel met zijn hesp. — De Ronkende Waarzegger. — De Wildeman. — April-gek.

7. **Revue des Traditions populaires,** V, Nr 10. — Les Pendus (Paul Sébillot). — La chanson du Géant (Julien Tiersot). — La chanson du Bricou (*suite*) IV. Versions lorraine et alsacienne (René Basset). — Làmhòigin, conte irlandais de la Saint-Martin. Notes sur quelques origines de la Tradition celtique (David Fitzgerald). — Mœurs et coutumes de mariage. III. Cérémonies de mariage chez les Permiens (*suite*) (Léon Sichler). — L'Imagerie populaire. V. Basse-Bretagne (F.-M. Luzel). — Deuxième Congrès des Traditions populaires. — Bêtise des gens conte de Champagne (Louis Morin). — Le Peuple et l'Histoire. V. Buckingham dans l'île de Ré (Daniël Bellet). — Extraits et lectures. Le dieu Canon (A. Certeux) — Bibliographie (Ch. Ploix). — Périodiques et Journaux. — Notes et Enquêtes.

Nr 11. — La médecine superstitieuse en Russie (A. L. Jarchy). — Le portrait de la maîtresse III. Version du Morvan (Julien Tiersot). — IV. Version de la Sarthe (Mm Destriche). — Superstitions de Quillimanc (Mozambique) (Charles Hercouet). — Superstitions de civilisés. I'. (Paul Sébillot). — Mœurs et coutumes de mariage en Russie (Léon Sichler). — Devinettes de la Basse-Britagne (P. M. Lavenot). — Les superstitions du canton de Gennes (Lionel Bonnemère). — Les Danseurs maudits. III, légende du Poitou (Léon Pineau). — Pensées sur les Traditions populaires extraites de divers auteurs (Paul Sébillot). — Les calendriers des illettrés. V. Un calendrier du VIe siècle. VI. Calendrier horloge du XIe siècle (A. Certeux). — Pitje de Dood, conte flamand (Alfred Harou) — Pourquoi Polichinelle a deux bosses, légende liégeoise (Alf. Harou). — Le lac des Fées. — Saint-Blaise. IV. (R. B.). — Biblibliographie. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes. — *Platen :* Kamées des Juifs polonais (A. L. Jarchy). — Calendrier du VIe siècle

8. **La Tradition,** IV, Nrs 9-10. — Formules initiales et finales des contes populaires grecs avec les références des contes néo-latins (Dr Stanislas Prato). — Chansons de Wallonie. I. (O. Colson). — L'Ane dans les proverbes provençaux. II. (Jean Brunet). — Des Usages de prèlibation et des coutumes de mariage en France. II (Joannès Plantadis) — Le Monastère d'Antony (Frédéric Chevalier). — Les Animaux métamorphosés dans les traditions de la Chine (Charles Frémine). Le petit Poucet en Belgique (Ed. Parmentier). — Contes populaires du Bocage normand. III. (Victor Brunet) — Bielhe Cante. — Vieille chanson (Isidore Salles). — Les Amours populaires en Wallonie (Jules Lemoine). — Les Fleurs sont jalouses des femmes. — Je vais au bois. — Au Prin-

temps (Vicomte de Colleville). — Le Monde enchanté I. (Balthazar Bekker) — Le Folklore polonais. III. (Michel de Zmigrodzki). — La légende du moustier de Juniville (Dr H. de Launay). — Poésies semi-populaires (A. L. Ortoli). — Une légende belge des Nutons (H. Van Elven). — Les sept Dormants. *Suite.* (Hadji Démétrius). — Le Culte des eaux (A.-J. Dulaure).

Nr 11. — La vie sociale chez les sauvages (Andrew Lang) — Croyances et superstitions des Lapons (Balthazar Bekker). — Souto-Fueillo, conte provençal (Dr Bérenger-Féraud). — Folklore de la Belgique. XI. — (Alfred Harou). — Proverbes relatifs à la mer. IV. (Dr Stanislas Prato). — Monstres et géants. VIII. (A. Grün). — Chansons populaires de la Picardie (Henry Carnoy). — Contes populaires du bocage normand. IV. (Victor Brunet) — Bibliographie (H. C.) Le mouvement traditionniste.

NAREDE.

Bij het eindigen van onzen tweeden jaargang, achten wij het gepast eenige woorden te richten aan onze inschrijvers.

Met genoegen hebben wij ondervonden dat het belang, hetwelk men van eerst af aan, in *Ons Volksleven* gesteld heeft, verre van te verminderen, nog altijd meer en meer toeneemt.

Talrijke bijdragen heeft men ons beloofd of reeds gezonden ; stof voor ons tijdschrift wordt te allen kante opgegaard en, hetgeen ons toont dat het doel van *Ons Volksleven* begrepen en naar weerde geschat wordt, is het stichten van gilden die voor hoofddoel zullen hebben het verzamelen en opteekenen van al wat op de volkstaal en de volkskunde betrek heeft.

Zoo zijn er reeds te Puurs en te Haacht *zantersgilden* ontstaan, terwijl er te Antwerpen, bij den Oud-Studentenbond eene afdeeling voor volkskunde zal ingericht worden.

Meer andere zullen volgen, en de beweging ten voordeele eener studie die ons leert wat wij meest eigenaardigs en schoons bezitten in onze gesprokene letterkunde, in onze zeden en gewoonten, zal algemeen worden.

Ons Volksleven is er fier op, tot dat heerlijk doel te kunnen bijdragen. Het staat open voor al die met ons arbeiden wilt op het vruchtbare veld, dat een zoo rijken oogst in zijnen schoot verbergt.

Met moed dan voortgewerkt ! Het zaaike, zoo klein en nietig, dat wij in 't begin van verleden jaar in de aarde legden, schiet reeds tierig op, 't zal weldra eene plant, met den tijd van jaren, als 't God believt, een boom worden, een kloeke boom, die zijne takken wijd en zijd over 't katholieke Dietsche land zal uitspreiden. *Finis coronat opus.*

Wij danken uit der herte al die het wel meenen met *Ons Volksleven,* die het met raad en daad hebben bijgestaan, inschrijvers bezorgd en bijdragen geschonken en aldus meegewerkt hebben tot het in stand houden van een tijdschrift dat voor de kennis onzer zeden en gewoonten en onzer gesproken taal niet aleen nuttig, maar noodzakelijk was geworden.

Joz. Cornelissen, *te St-Antonius.* — J. B. Vervliet, *te Antwerpen.*

INHOUD.

Gemengde Opstellen.

Taal.

Sprookskes en Vertelsels.

Spotzegsels.

Grappigheid.

Sagen.

Liederen.

Kinderrijmen.

Raadsels.

Gebeden.

Volksgebruiken.

Gezelschapsspelen.

Volksgeloof.

Nieuwskes.

Boekbesprekingen.

Vragen en Aanteekeningen.

Inhoud van tijdschriften.

DRUKFOUTEN.

Bl.	R.	Misdrukt :	Verbeterd :	Bl.	R.	Misdrukt :	Verbeterd :
14	21	antwoorde	antwoordde	49	20	de donders	des donders
16	36	sterke	sterken	50	11	de speeltuigen	der speeltuigen
21	34	doon	dood	65	6	leven	beven
29	1	'k zal niet vergeten	'k zal't niet vergeten	69	3	vondaar	vandaar
29	11	die dag	dien dag	69	8	Bo De	De Bo
30	16	in deze voege	in dezer voege	70	19	den	dan
32	2	XIVe eeuw	XVIe eeuw	95	13	in	is
32	11	eenigzins	eenigszins	117	39	slachtaffer	slachtoffer
43	16	*sue*	*suc*	120	19	getrafte	gestrafte
45	27	*Lithauniens*	*Lithuaniens*	124	34	diepen	diepe
49	2	*Lithauaiens*	*Lithuaniens*	128	25	ons oirlof	onse oirlof
				136	11	ende	eede

Op bl. 2, 2den regel, mogen de woorden « in één woord » niet gelezen worden.
Op bl. 16, 26n en 37n regel staat vijfmaal *de* ; leest telkens *den*.

ONS VOLKSLEVEN

ANTWERPSCH-BRABANTSCH TIJDSCHRIFT

voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz.

ONDER LEIDING VAN

J. CORNELISSEN & J. B. VERVLIET

ONDERWIJZER TE St ANTONIUS-BRECHT | LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

3de JAARGANG
1891.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden vele volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, Wedstrijd 1874.

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen: in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche Volkskunde.

TE BRECHT.
BIJ L. BRAECKMANS, DRUKKER-UITGEVER.

Medewerkers aan den 3n Jaargang :

ALFRIED HAROU	te	Antwerpen.
J.-TH. DE RAADT	"	Brussel.
LENAARD LEHEMBRE	"	Schelle.
FRANS ZAND	"	Iteghem.
PAUL NOTELTEIRS	"	Brussel.
E.-M. VERBRUGGEN	"	Merxplas.
COQUELICOT	"	Oostmalle.
A. L.	"	Thielt.
A. V.	"	Vorselaar.
J. B. STOCKMANS	"	Mortsel.
J. ADRIAENSSEN	"	Brecht.
E. T.	"	Brussel.
A.-J. WITTERYCK	"	Brugge.
X.	"	Westmalle.

INHOUD.

Gemengde Opstellen.

Taal.

Sprookskes en Vertelsels.

Sagen en Legenden.

Verspreid in andere opstellen en ongenummerd :

Liederen.

Kinderrijmen.

Kinderspelen.

Wangeloof.

Volksgebruiken.

Boekbesprekingen.

Nieuwskes.

Vragen en Aanteekeningen.

Inhoud van tijdschriften.

DRUKFOUTEN.

Bl.	R.	Misdrukt :	Verbeterd :	Bl.	R.	Misdrukt :	Verbeterd :
10	10 & 12	*Wörterbüch*	*Wörterbuch*	70	11	drukken	drukten
10	10	*Mündarten*	*Mundarten*	70	18	waarboel	warboel
16	23	schimmel	schimmel	76	23	per	der
21	6	minste	ten minste	86	1	kroezen	kroegen (*kruiken*)
64	1	beeltje	boeltje	101	6	uitzend	uitzendt
69	45	kenaming	benaming	105	9	heoft	heeft
				114	3	met der haast	en met der haast.

In Nr 11 heeft een onachtzame zetter de fout begaan twee regels van het vertelsel *van den Boer en de Beenhouwers* in het artikel : *Over de « Tommen »* in te lasschen.

Aan den voet van bladz. 124 gekomen, gelieve de lezer er de twee eerste regels van bladz. 129 bij te voegen, en daarna op bladz. 125 voort te gaan.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

1ste

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

Wanneer er iets is dat het volk niet wel en verstaat of kan onthouden, dan geeft het zelf eene beteekenis of 'nen naam aan het afgebeelde, en legt op zijne manier de teksten of teekens uit die het niet begrijpt.

De verbeelding van 't volk immers is buitengewoon rijk, zoodanig zelfs, dat zij niet zelden uitstrekt tot voorwerpen of handelingen die wij voortdurend in 't dagelijksch leven onder de oogen krijgen of zien gebeuren.

Zoo bezigt het volk dikwijls, voor de eenvoudigste dingen, benamingen die in de verste verte niet zouden doen vermoeden van welke zaken er gesproken wordt.

Om ons gezegde te staven, zullen wij eenige voorbeelden aanhalen, aan spel en woordspeling ontleend.

*
* *

Iedereen kent het *lotospel.* Bij dat spel gebruikt men kaarten in vierkantjes afgedeeld ; een deel der vierkantjes bevat getallen, het ander niet.

Bij het afroepen der nummers, die uit eene beurs getrokken worden, ware nu niets eenvoudiger als de getallen met hunnen gewonen naam te noemen en te zeggen : één, twee, drij, tien, twintig, enz. Maar neen, het volk verstaat dat anders en, dank aan zijne grillige verbeelding, vindt het bovendien nog gelegenheid om zijnen luim bot te vieren.

Zoo roept hij die de nummers uit de beurs haalt, voor *één* : 't Zothuis, den Uil, Pietje, ook Djappe of Djoppe ; voor *twee :* Lut of Lutteken ; *drij :* den Draaier ; *zeven :* de Kram ; *tien :* Trolle, den Tienstuiversgast, negen en een, den Mouchard of de Vlieg ; *elf :* de beenen van Van Dyck of de doodsbeen(der)en ; *twelf :* twelf uren slaagt de klok ; *dertien :* Judas ; *veertien :* het hondekot ; *vijftien :* Jan den Hoed ; *zestien :* ge stinkt ; *negentien :* Negenmannekeslint ; *twintig :* twee met een oke ; *één en twintig* : den Aap ; *twee en twintig :* de Zwaantjes, de twee Zwaantjes of den Zwanengang ; *één en dertig :* den Dunne ; *drij en dertig :* de jaren van Deezeke ; *vier en veertig :* de kleppekes

van den Commissaire ; *vijf en veertig :* den Huisbaas ; *vijftig :* ten halven wege ; *zes en zestig :* de bollen, 6 en 6, de klokken van Rome, of Bim-bom-bam ; *negen en zestig :* onder en boven ; *zeven en zeventig :* de haken van de stoof, de twee haken van de stoof, de sleutels, de krammen, de sabels of de twee sabels ; *tachtig :* de Blaas ; *één en tachtig :* den Platte ; *acht en tachtig :* acht en acht, de appeltjes of de kleine appeltjes ; *negentig :* den hoogste uit den zak, Grand-Papa, op den top, den kruiwagen, den Oûwe (oude) of den Baas van 't kot.

Van één tot twelf, roept of zingt men : één uur, twee uren, drij uren...... twelf uren.

Voor 10, 20, 30, enz. zegt men ook « 1, 2, 3, met 'nen put, en eens geschud ! » en de afroeper schudt met de beurs.

* * *

Een ander voorbeeld levert ons het *dominospel ;* daar noemt men : Enkel 1 : den Aap ; dubbel o : den Bloote ; dubbel 1 : den Bril ; dubbel 3 : den Draaier ; dubbel 6 : de Spons, enz.

* * *

Tot beter verstand van de benamingen, aan elken hooger vermelden nummer gegeven, is eenige uitleg noodzakelijk ; wij laten hem in de *Aanmerkingen* volgen.

Eerst nog een woord over het spel zelf.

Er zijn 4 rijen op iedere lotokaart ; elke rij bestaat uit 5 nummers en evenveel blinden.

Somwijlen speelt men voor eene *volle kaart ;* veelal nochtans voor *éénc rij.* Wordt er nu 'nen nummer uitgetrokken, dien men op zijne zijne kaart of root heeft, dan roept men : *Eén !* Bij 'nen tweeden nummer derzelfde root roept men : *Twee !* Bij den derden nummer dier rij : *'k Heb een hammeke !* Bij den vierden : *'k Hang al !* of *kadarm !* En bij den vijfden : *Uit !* of *en gedaan !*

Zoo speelt men te Antwerpen ; in de Kempen echter, o. a. te Turnhout, roept men : *Kiem !* of *'k heb kiem ! — Kiem hebben* of *kiem zijn* is uit zijn, eene volle rij op zijne kaart hebben. (Vrglk. Schuermans i. v. *Kien*, enz).

Kiemkaarten zijn lotokaarten, *kiemen* is met den loto spelen ; wat een *hammeke* en *kadarm* beteekenen, weet ik niet.

* * *

Aanmerkingen.

1. Het *Zothuis*, te Antwerpen in de Rochusstraat gelegen, droeg den nummer 1. — De *Uil* is de hoogste rang, van de plaatsen voor het volk bestemd, in den schouwburg ; het is dus de eerste rang, als men van bovenaf begint te tellen. — *Pietje* is hier *Pietje de dood*, de eerste en oudste burger van de wereld. — Een *Djappe*, *Djoppe* is een sukkelaar, sul, snul, dommerik.

Dus een die niet en telt, die niet in aanmerking komt en op wien de spreuk : *één is geen één* toepasselijk is (1). *Djappe* beteekent ook nog Jozef, evenals *Jef, Jeppe, Djeppen, Seppen*, enz., waardoor men nogmaals 'nen sukkelaar aanduidt. (Z. Schuerm. *Idiot en Bijv.*, i. v. Djappe, Djobbe, Jappe, Jeppe, enz.)

2. Eene *lut* is een zorgeloos vrouwmensch ; dus eene vrouw die van weinig tel of weerde is, Zinspeelt dat nu op de kleine weerde van 't getal 2, of is *lut* eene willekeurige verkorting van het woord *luttel, lutter*, dat *weinig* beteekent ? (Ziet verder Schuerm. Alg. Vl. Idiot. i. v. *Lut*, en de spreuk : *twee* ei *is één* ei, *één* ei *is geen* ei, in het hieronder meegedeelde Overijselsch rijmke, waar 2 zooveel telt als niets)

3. Dat getal ontleent zijnen toenaam aan de gedaante van het cijfer waardoor het verbeeld wordt.

7. Dezelfde aanmerking geldt voor dees getal.

10. *Trolle* of misschien wel *drolle*. *Drol* beteekent iet zonder eenige weerde of van de slechtste hoedanigheid ; in verband gebracht met de volgende toenamen is dat hier waarschijnlijk de juiste beteekenis. — Een verklikker, overdrager, spion, heet een *tienstuiversgast*. — De « speurhonden » der geheime politie werpt men het scheldwoord *negen en een* of *tienstuiversgast* naar het hoofd ; daardoor wil men zeggen dat de verklikkers, 't zij per dag, 't zij voor iedere mededeeling die tot vervolging leidt, 10 stuivers trekken. — Het Fr. *Mouchard* Vl. verklikker, en *vlieg*, in 't Fr. *mouche*, toenaam die wel eens aan de verklikkers gegeven wordt, vragen geenen verderen uitleg.

11. Een standbeeld van *Van Dyck* versiert de Van Dyckplaats, vóór den hoofdingang van het oud Museüm van schilderijen. Het volk stelt zich den grooten schilder als graatmager voor. — Wat de *doodsbeen(der)en* betreft, dat zijn de twee schonken die kruisgewijze onder een doodshoofd afgebeeld worden.

12. De *Hanneckenuiten* uit den ouden tijd riepen :

Waakt uw vier en keerslicht wel ;
Elf.... *twelf uren slaagt de klok !*

De kinderen zingen dat anders :

Hannekenuit met zijnen stok ;
Twelf uren slaagt de klok, klok, klok !

(1) Die spreuk, dagelijks gebruikt, vinden wij weer in het volgende Overijselsch rijmke :

Palm, Palm-Paschen !
Hei Koerei ! Hei Koerei !
Nog een Zundag, dan hebben we een ei ;
Eén ei *is geen* ei,
Twee-ei *is één* ei ;
Drie-ei is 't rechte Paasch-ei !

Het Kempisch paaschrijm luidt :

Een ei *is geen* ei,
Twee ei'ren *is één* ei
En drij ei'ren is een paaschei.

Wanneer de *hannekenuiten* of *anduiten* in voege gekomen zijn, heb ik niet kunnen vinden ; waarschijnlijk dagteekent hun bestaan van over eeuwen, daar men ze in geschiedkundige verhalen over den Spaanschen tijd doet voorkomen. Oudtijds was het anduitschap te Antwerpen een der stadsambten die voor eenen zekeren tijd verpacht of « verkoght » wierden. De som aan de stad te betalen, hiet « ambachtsgeld » of « medionaet » en verschilde soms nogal veel, het eene jaar tegen het andere.

Zoo vinden wij in eene « Memorie der verkoghte Officien binnen de stad Antwerpen...... » (1) loopende over de jaren 1738 tot 1772, dat het anduitschap in 1759 voor 559 gulden, in 1760 echter voor 1370 gulden toegewezen wierd. Niet alle jaren wierd het verpacht, waarschijnlijk omdat de titularissen het goedvonden met de stad eene overeenkomst aan te gaan om de verlenging van den duur hunner pacht te bekomen.

Evenwel had ook het tegenovergestelde geval soms plaats, zooals in 1758 en 1760, toen het « officie » drijmaal, en in 1741, 1742, 1748, 1754, 1762 en 1770, wanneer het tweemaal vergeven wierd.

Somwijlen ook treft men op denzelfden datum het verpachten van 2 anduitschappen aan ; dat gebeurde in 1741 en 1769.

Evenals de andere « stadsambachten » wierd het anduitschap tijdens de Fransche Republiek alhier afgeschaft, zoodat zij die 't bedienden, hunne inkomsten verloren.

De leste hannekenuit die in Antwerpen dit ambt bekleed heeft, was, zoo men zegt, een Waal, die in den Engelengang, in de Schuitstraat woonde. Het was een struische kerel, die alle nachten zijne ronde deed, voorzien van eenen sabel, eenen stok en eenen lanteern ; zijn hond volgde hem altijd op den voet. De man, die met zijne kromme tong ons Vlaamsch radbraakte, had de gewoonte van te zeggen :

« Ik, en mijn hond, en mijn stok en mijn saab'.
« Zijn voor drij man cabaab' ; »

rijmke dat in den smaak viel van de Sinjoren van 't St-Andrieskwartier, die het nog lange jaren nadien herhaalden, bij het spreken over den lesten hannekenuit van Antwerpen.

13. *Judas :* de 13e Apostel en de verrader van Jezus.

14. Een hooge hoed heet in de wandeling eene *buis* of een *hondekot.*

15. *Jan den hoed* is de bijnaam dien men, over ruim 50 jaar, gaf aan zekeren ondercommissaris van politie, die dienst deed in 4e wijk of 't St-Andries-

(1) Ziet Mertens en Torfs, *Geschied. v. Antw.* D. VII, bl. 172-3, Bijlage : *Ambachtsgelden te Antwerpen.* « Memorie der verkoghte Officien binnen de stad Antwerpen, sedert het verwerven « van het octroy by de Magesteyt dien aengaende vergunt, alsmede voor de somme dat de selve « syn verkoght, daer onder begrepen de respective medionaet ende alles in courant gelt. »

De « Memorie » loopt van den 23 Dec. 1738 tot den 23n Dec. 1772. De eerste aanhaling is van den 5n Mei 1740 : « Een anduytschap f. 975. »

kwartier te Antwerpen. Behalve de hoofdcommissaris waren er in de 4 wijken der stad, nog één commissaris en 3 ondercommissarissen : eersten, tweeden en derden heer genoemd. Die ambtenaars droegen alle 'nen hoogen hoed of een hondekot en hielden 'nen rieten stok in de hand ; hier waren zij gemakkelijk aan te kennen.

16. Wordt gezeid als teeken van verachting voor den persoon, tot wien men spreekt. De uitdrukking wordt ook gebezigd in sommige kinderspelen in Vlaanderen.

19. Een *negenmanneke* is eene oude munt ter weerde van eene duit ; het *negenmannekeslint* is smal wit of grauw lint, en kost éene duit of éenen centiem de el.

20. Die spreuk vraagt geenen uitleg.

21. Men zal reeds bemerkt hebben dat veel der gebruikte uitdrukkingen eene spotternij verbergen. Dat is hier nogmaals het geval, en die het geluk (?) heeft van bij 't afroepen 21 op zijne kaart te vinden, is zeker van voor *den aap* of voor *'nen aap* gehouden te worden.

22. De twee eerste uitdrukkingen doelen op de overeenkomst die er tusschen de gedaante van den hals der zwaan en den nek der 2 bestaat. — De *Zwanengang* is een beruchte gang, die op de St-Jacobsmerkt uitkomt. Hij wordt bewoond door arm, gemeen volk,zooals vischwijven, asscheraapsters, enz.,wier taal de platste, leelijkste uitspraak is van den Antwerpschen tongval.

31. Waarom men hier *den dunne* zegt, weet ik niet ; misschien is het omdat de 1 zoo dun is. Daarom heet 1 een streepke of een zweepke (uitspr. zwippeke).

33. *Deezeke* = Jezus. Men zegt ook somwijlen *Seezes,* zooals in den uitroep : *Wel Seezes van Maderitje !* = Jezus van Maria !

Wanneer in vroeger tijd eene godvruchtige ziel geld telde, dan zeide ze, aan 't getal 33 gekomen : *33 met God.* De twee spreuken ontleenen hunnen oorsprong aan hetzelfde denkbeeld.

44. Waar die spreuk op zinspeelt weet ik niet ; misschien wel op de eene of de andere bijzonderheid, als die aangehaald is onder Nr 15.

45. De beteekenis van deze benaming is mij onbekend.

50. *Ten halven wege.* Die uitdrukking is niet heel juist, daar de hoogste nummer 90 is. Maar het volk ziet zoo nauw niet ; het houdt veel van *ronde* getallen, hoe grooter hoe liever. Dat neemt niet weg dat, wanneer een persoon die van de eerste leugen niet *geborsten* is, iets vertelt waar een cijfer in voorkomt dat ongeloofelijk schijnt, men hem al lachende het ongerijmde van zijn verhaal doet opmerken, door de volgende samenspraak :

(Een toehoorder zegt :) 'k Heb wel 100 honden gezien !
(Een andere spreker antwoordt :) Wel manneke, wa(t) lieg-de !
(Eerste spreker :) 't Ware(n) (d)er dan toch wel 50 !
(Tweede spreker :) Wel manneke, wa(t) lieg-de !
(Eerste spreker :) 't Ware(n) (d)er dan toch wel 25 !
(Tweede spreker :) Wel manneke, ge liegt nog !
(Eerste spreker :) 't Ware(n) (d)er dan toch 2 :
'Ne witte me(t) 'ne zwarte !

Onderwijlen houdt alleman al lachende de oog op den grootspreker gericht.

66. De eerste uitdrukking zinspeelt op de gedaante der cijfers ; de tweede hoeft geenen uitleg. — De beide volgende herinneren aan 't gezegde dat in de week vóór Paschen *de klokken naar Rome gaan*, en bij hunnen terugkeer eieren voor de kinderen meebrengen. Daarop doelen ook de volgende rijmkes waar talrijke lezingen van bestaan :

a) Bim, bom, beieren !
De klokken brengen geen eieren.
Wat brengen ze dan ?
Spek in de pan
Met 'nen rijzen boterham.

b) Bim, bom beieren.
De köster mag geen eieren.
Wat mag hij dan ?
Spek in de pan :
De köster is 'ne lekkere man !

69. Die benaming is enkel het begin der gekende spreuk : *Onder en boven altijd koek,* waarvan de beteekenis is : Wat gij ook doet, of hoe gij ook handelet, toch zult ge altijd een goeden uitslag verkrijgen. — 69 't Onderste boven gekeerd, blijft nog 69.

77. De uitdrukkingen voor dat getal gebezigd, hebben alle, min of meer willekeurig, betrek op de gedaante der cijfers.

80. Zelfde aanmerking als bij 't voorgaande getal.

81. Ziet onze gissing bij Nr 31.

88. Dezelfde aanmerking als bij Nr 77.

90. Negentig is 't hoogste getal dat in het spel voorkomt ; de uitdrukkingen : *den hoogste uit den zak, grand-papa, op den top, den oûwe* en *dèn baas van 't kot* zijn dan gemakkelijk om begrijpen. Wat men door *den kruiwagen* zeggen wilt, is mij niet recht duidelijk.

('t Vervolgt.) J. B. Vervliet.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

1ste (13ste) Woordenzange.

Bei, de. — Balluit, dwaas en halfgek vrouwmensch : Wat voor een zotte *bei* is die Mie ! Geh. *St-Antonius*. Het *Haspeng Idiot.* heeft : *Baï,* z. v. Groot, lui vrouwmensch.

Ester, de. — Herel, egel, splinster van vlas, kemp, enz. Geh. *St-Antonius, Zoersel en om.* Kiliaen vertaalt *estere* door *festuca canabina : scapus* en verwijst naar *leme,* dat hij overzet door *spina, arista, piscis.*

Gaars, het. — Gras, gers. Geh. *Brecht* en *Vorst bij Westerloo.* Te Brecht

spreekt men *gaors* uit en te Vorst *goä's*. In 't Angelsassensch luidt het *graes* en *gaors*.

Gerzelen, *gerzelde, heb gegerzeld*. — Huiveren, griezelen, Fr. *frisonner*. Ai! ik *gerzel* nog als ik er aan denk! Geh. *St-Antonius*. Kiliaen vertaalt *ghերselen* ook door *horrere*. Schuerm. heeft *grèzzelen*.

Griet, de. — Weeroog, weenoog; puistje of zweerken aan 't oogscheel, Fr. *lithiasie*, Lat. *hordeolum, tuberculum in palpebris*. Geh. *idem*.

Hoosschepel, den. — Z. *Schepel*. Geh. *Brecht*.

Kuisch. — Zuiver, rein, in eigenlijken zin gebezigd. B. v. Brengt mij een glas *kuisch* water, 'nen *kuischen* handdoek, enz. Geh. *Vorst b. W*. In de Kempen gebruikt men het als bijw. in den zin van gansch, heel en al. B. v. Mijn geld is *kuisch* op.

Kroel, het. — Kremer, jichtige pijn in den rug. Ik heb het *kroel* in mijnen rug. Geh. *St-Antonius*.

Moos, de. — Slijk. Hier volgen eenige samenstellingen met *moos* die in Schuermans' Idioticon niet voorkomen: **Mooseerd(e)**, (uitspr. *mosjèèr)*, het. — Z. *Moosslijk*. — **Mooskuil**, den. — De kuil achter het huis, daar het vuil water in loopt en daar men allerhanden afval in werpt. — **Moosput**, den. — Z. *Mooskuil*. — **Moosslijk**, het. — Het slijk uit den mooskuil dat als mest gebruikt wordt. — **Mooswater**, het. — Het water uit den mooskuil. — **Mozegoot**, de. — De goot langs waar het water dat door het *mozegat* loopt, naar den mooskuil vloeit. Geh. *St-Antonius*.

Nuveren, *nuverde, heb genuverd*. — Verlangend zitten of staan kijken om iet te bekomen; giezen. Geeft den hond een stuk: hij zit daar al zoolang te *nuveren!* Geh. *Bethy*. *Nuveren* staat bij Kiliaen geboekt als een oud w. met de beteekenis *flagitare, appetere*. 't Is hetzelfde als *uveren* dat bij hem ook voorkomt en vertaald is door *avere, concupiscere*.

Pijn, de. — Moeite, last, arbeid, Fr. *peine*, Eng. *pain*. Die oude beteekenis heeft het w. bewaard in de uitdrukking: 't Kan de *pijn* niet lijden, of: 't is de *pijn* niet weerd. Geh. *St-Antonius*. Kiliaen vertaalt het ook door *opera, labor*.

Reil. Slank, fijn, opgeschoten, lang en dun, Fr. *grêle*. Geh. *Idem*. Bij Kiliaen *Reel, rael*. Tenuis, exilis, gracilis.

Scheenis, de. — Schee, grensscheiding. Waar is de *scheenis* tusschen die twee bemden? Geh. *idem*. — *Scheeden* (uitspr. *scheên), schee(d), schee(de)nis bescheed, beschee(de)lijk, afscheed, onderscheed* hoort ge hier altijd voor *scheiden, schei(d)*, *schei(de)nis*, enz. Zoo ook: *eekel* voor *eikel*.

Schepel, den. — Z. *Schoep*. Geh. *Brecht*.

Schoep, de. — Groote holle schup of schop, uit hout, met 'nen langen steel, en die dient om granen, aardappelen, enz. om te zetten en op te scheppen (1). Geh. *St-Antonius*.

(1) Er is dus verschil tusschen de *schup*, de *troffel* en de *schoep*. Eene *schup* dient om den grond te spaden of om te graven, terwijl de *troffel* gebruikt wordt om kolen, gruis, kalk, enz. op te scheppen. Beide werktuigen zijn van ijzer of staal.

Schoepen, *schoepte, heb geschoept.* — Scheppen met de schoep. Vandaar *inschoepen, opschoepen, uitschoepen*, enz. Geh. *idem*.

Som. — Eenig, sommig, Eng. *some.* Ook bij Kiliaen. Te *som* plekken zijn de eerpel bevrozen. Geh. *Brecht.*

Sprinkkoot. — Verstuiking bij koeien en andere horenbeesten. Onze koei heeft het *sprinkkoot.* Geh. *idem.*

Stiepel, stiepelzat. — Versmoord zat, smoordronken. Geh. *St-Antonius.* Bij Schuerm. *stiebel*; te Rethy zegt men *stieper.*

Tut. — Dronken, zat. Hij is al *tut!* Geh. *St Antonius.* Schuerm. zegt : « In Duitsch Luxemburg zegt men : *er as tut*, hij is dronken » — Waarschijnlijk is het w. verwant met *dut, dutten, doten*, bij Kiliaen overgezet door *delirium, delirare.* Meyers (Woordenschat, III, bl. 178) heeft *vertutten*, zot zijn, zot maken, verdwazen.

Versemmelen, *versemmelde, heb versemmeld* —Verbeuzelen,verknikkeren, (zijnen tijd) door semmelen verlieren. Ik heb daar wel twee uren *versemmeld.* Geh. *idem.*

Vetmaai, de. — Elders *spekmaai*, in de woordenb. *elft*, d. i. het masker van den meulder of meikever. Geh. *idem.*

Vetvingeren, *vetvingerde, heb gevetvingerd.* — Voordeel doen, winst bekomen. Gij zult daar niet veel aan *vetvingeren*, d. i. gij zult daar weinig vet aan lekken, weinig voordeel uit trekken. Geh. *idem.*

Vlaggen, *vlagde, heb gevlagd.* — 's Werkendaags de herbergen afloopen, in plek van te werken. Vandaar *vlagger* = een die in de week zatlapt en de herbergen afloopt. Daar is een heele hoop zatlappen aan 't *vlaggen.* Er zijn *vlaggers* in 't dorp. Geh. *St-Antonius. Vlaggen* is verwant met *vliegen, vleggeren, flaggeren.*

Vlagger, den. Z. *Vlaggen.*

Vorschenvilder, den.— Heel bot mes,een mes dat zoo bot is als een hak. Geh. *St-Antonius, Halle, Zoersel en om.* 't Daghet heeft *vilder*, Tuerl. *paddenvilder.*

Zwaart, de. — Meerv. *zwaarten.* Zwijnshuid, zwijnsvel ; sneêke zwijnsvel dat den eenen kant van eene krip of eene snee hesp of spek begrenst. Geh. *idem.*

't Spek en de zwaart zijn van eenen aard (spreekw.) = zulke ouders, zulke kinderen. Geh. *idem.* « Vlaandersch *zweerde*; Limburgsch *zwaard zwaars*; Hagelandsch *zwa, zwats;* Kempensch *zwa, zwaar;* Brabantsch *zwors, zwozze, zwoois, zwazzie*; rond Gent *zweerd*; te Turnhout *zwaad*; Hollandsch *zwoord, zwoerd*; Zeelandsch *zwurte*; Groningsch *zwaor,zwaord;* Overijsselsch *swære;* Oudfriesch *swarde*; Noordfriesch *sûrd*; Engelsch *sward, swarth;* Angelsassensch *sweard*; Deensch *svær*; IJslandsch *sværdhr*: Platduitsch *swaerde, swarde*, Hoogduitsch *schwarte;* Middelhoogduitsch *swarte, swart.* » (Loquela, 1890, Nr 11, hlfz. 87). Joz. Cornelissen.

EEN FRIESCHE NIEUWJAARWENSCH VAN EENEN VLAMING.

«Ho graech ik Jo ris sprekke woe,
Dat 'k Jo myn winsken sizze koe,
Ik wit dat dit net wirde kin.
'k Lit nou Jo mei dit kaertsje witte,
Dat 'k yet deselde for Jo bin,
En rop romhertich Jo tomiette:
Hab altyd eltse libbensdei (1)
De romt fen segen op Jou wei. »

Bin, ben ; *deselde*, de zelfste ; *eltse*, elke ; *fen*, van ; *graech*, *graag* geerne ; *hab*, heb ; *ho*, hoe ; *jo, je*, u ; *jou, jen*, uw ; *kin*, kan ; *koe*, kon ; *lit*, laat ; *mei*, met ; *net*, niet ; *nou*, nu ; *ris*, een *reis*, eens ; *romhertich*, ruimhertig ; *romt*, *ruimte*, overvloed ; *rop*, roep ; *sizze*, zeggen ; *sprekke*, spreken ; *tomiette*, te(ge)moete ; *wei*, weg ; *wirde*, *worden*, zijn ; *wit*, weet ; *witte*, weten ; *woe*, *wou*, wilde ; *yet*, nog. G. G.

ETYMOLOGISCHE WOORDENBOEKEN der Nederlandsche taal.

In een welgeschreven art., L. geteekend, en verschenen in Nr 11 (bl. 311, Nov. 1890) van *Het Belfort*, zegt de schrijver, sprekende van *Prof. Vercoullie's Beknopt etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal* : « Tot hiertoe bezat men geen etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal en, om den oorsprong en den wortel onzer woorden op te sporen, was men verplicht zijne toevlucht te nemen tot Duitsche en Engelsche werken, waarin soms een plaatsken bespaard was voor ons Nederlandsch. »..........

Die bewering is onjuist. *Biekorf* in zijnen Nr 23 (bl. 366, Dec. 1890) wijst den Hr L volgenderwijze te recht : « Een Duitscher, te weten Dr J. Franck, die Hoogleeraar is van Middeleeuwsch Dietsch te Bonn, en die ten jare 1883 eene *Mittelniederländische Grammatik* uitgaf, heeft reeds van in 1884 de eerste bladen laten drukken van zijn *Etymologisch woordenboek* der Nederlandsche taal. Dat deugdelijk werk gaat trage voort, 't is waar ; doch was eventwel reeds tot een ende verre in Boekstaf R bij Nijhoff te 's Gravenhage gedrukt en verschenen, eer dat Leeraar Vercoullie's woordenboek uitkwam. Tegenwoordig is het alreeds aan het woord *Slof* gerocht, bevat tot hiertoe 896 halve bladzijden, en zal in 't geheele omtrent de 17 frank gelden. »........

Dat alles is waar, behalve dat *Dr Franck's Etymologisch woordenboek* het eerste dergelijk werk voor onze taal zou zijn.

Bij ons beste weten is J. L. Terwen de eerste geweest, die een etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal opstelde.

Zijn werk dat voor ons ligt, is getiteld : *Etymologisch Handwoordenboek der Nederlandsche taal, of Proeve van een geregeld overzigt van de afstamming der Nederduitsche woorden door J. L. Terwen.* — Gouda, G. B. Van Goor. 1844.

(1) Levensdag.

Het is een lijvig boekdeel in-8°, van XXXVI-1050-XX bladz. Het eigenlijk woordenboek dat 1050 bl. telt, is voorafgegaan van de lijst der inschrijvers (XII bl.), eene voorrede (IV bl.) en eene hoogst belangrijke inleiding met de lijst der voornaamste verkortingen (XX bl.) Op het Woordenboek volgt er eene lijst der Nederlandsche woorden, « die, in dit werk voorkomende, eenige moeijelijkheid bij het opzoeken van dezelven zouden kunnen geven. » Die lijst beslaat nog XX bladz.

Bij het samenstellen van zijn *Etymologisch Handwoordenboek* heeft de Heer Terwen eene bijzondere hulp gevonden in het *Vergleichendes Etymologisch Wörterbüch der Gotisch-Acütonischen Mündarten* van *Heinrich Meidinger*, in het jaar 1836 voor de 2e maal te Frankfort uitgegeven, alsook in het *Sprachvergleichendes Wörterbüch der Deutschen Sprache* van *Kaltschmidt* te Leipzig in 1839 verschenen.

Over de verdienste van dit eerste Etymologisch handwoordenboek onzer taal zullen wij niet uitweiden ; zij die het benuttigd hebben, zullen met ons instemmen, dat het een voortreffelijk werk is en, niettegenstaande den vooruitgang, die er op het gebied der taalkunde is waar te nemen, nog met vrucht kan geraadpleegd worden.

Het stilzwijgen door Prof. Vercoullie nopens Terwen's woordenboek in acht genomen, alsook de art. door vakmannen geschreven, en in *Het Belfort* en *Biekorf* afgedrukt, leveren ons het bewijs dat het boek in ons land weinig of niet gekend is.

Dit zou ons nochtans wel eenigszins mogen verwonderen, als men bedenkt dat het werk 423 inschrijvers voor 1072 afdruksels telde ; een cijfer dat natuurlijk door het aantal afdr. der oplage is overtroffen geweest.

Van andere werken, zooals die van Ten Kate, Bilderdijk, Lulofs, Dozy, enz. die wel woordafleidkunde in 't algemeen, of die eener bepaalde soort van woorden in 't bijzonder behandelen, en geen eigenlijke woordenboeken uitmaken, kan er hier natuurlijk geen sprake zijn.

Het is ons genoeg een paar onnauwkeurigheden weerlegd, en eere gegeven te hebben, aan wien eere toekomt. Het Etymologisch handwoordenboek van Terwen heeft te veel jaren goeden dienst gedaan, om den schrijver en zijn werk zoo maar eenvoudig van kant te schuiven.

J. B. VERVLIET.

BOEKBESPREKING.

J. TH. DE RAADT. — **Les Seigneuries du Pays de Malines, Berlaer et ses Seigneurs.** Notice historique sur la Commune de Berlaer. Anvers, 1889. — (Boekd. in-8° van 128 bl., versierd met 3 schepenzegels).

In de twee leste afleveringen van onzen vorigen jaargang deelden wij, dank aan de welwillendheid des Hr J. Th. de Raadt, den hernieuwden stichtingsbrief mede van de St-Sebastiaansgilde te Berlaar (bij Lier).

De uitgave van dit belangrijk geschiedkundig stuk, leidt er ons toe een woord te zeggen, over een der talrijke werken van den geleerden geheimschrijver der oudheidkundige maatschappij van Brussel, namelijk over : *Berlaer et ses Seigneurs.*

Dit werk, verschenen in de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, had reeds het licht gezien, toen de schrijver den hooger besproken giftbrief ontdekte.

De *Geschiedenis van Berlaer en zijne Heeren* is, op zich zelf genomen, eene uitvoerige studie van het grootste belang ; doch dit belang vermeerdert nog, wanneer men bedenkt, dat het werk deel maakt van eene gansche reeks geschiedkundige verhandelingen, die reeds ten deele verschenen zijn, of op het punt staan van uitgegeven te worden.

Zoo zagen reeds het licht de studiën over Reeth, Waarloos, Niel, Putte, Schrieck-Grootloo, Berlaar en Keerbergen ; in uitgave zijn die over Duffel, Gheel en O. L. Vr. Waver ; terwijl de geschiedenis van Norderwyck, Itegem, Bouheyden, Rijmenam, Beersel (bij Lier), Schelle, Aartselaar, enz., spoedig volgen zal.

Die kleine opsomming alleen zegt meer als lange loftuitingen.

Berlaar, waarvan de naam nu een *Berclaer*, *Berchlaer*, *Berlaer*, *Berlar*, *Berrelaer*, dan weer *Ballaer*, *Ballaert*, *Balder*, enz. geschreven wierd, maakte als heerlijkheid oudtijds deel van het *Land van Mechelen.*

Reeds van in de XIIIe eeuw wordt er melding van gemaakt, zooals blijkt uit de stukken door den schrijver meegedeeld.

Het opsporen dier bronnen, waaruit alleen volstrekte zekerheid te putten valt, heeft den schrijver in staat gesteld, niet enkel om gansch onbekende bijzonderheden aan het licht te brengen, maar tevens om verscheidene dwalingen, door andere geschiedschrijvers begaan, te recht te wijzen en te herstellen.

De geschiedenis der Heeren van Berlaar neemt de grootste plaats van het werk in.

Dat gedeelte is hoogst merkweerdig voor de edele familiën, die erin vermeld worden, en die op het einde van het werk eene lijst van 184 namen maken.

Hierachter volgt een kort overzicht van de mindere heerlijkheden, zooals Herbais en Baerdeghem, waarna de eigentlijke geschiedenis van Berlaar aanvangt.

Evenals de meeste andere dorpen onzer provincie, had Berlaar veel te lijden door de beroerten der XVIe eeuw, en niet minder tijdens de Fransche Omwenteling, die onherstelbare verliezen aan ons vaderland berokkend heeft.

Het werk, (versierd met de afbeelding van 3 schepenzegels), is geschreven in dien streng historischen zin, die elke aanhaling door het noodige bewijs doet vergezeld gaan, en dus volkomen vertrouwen verdient.

Hopen wij dat de H^r de Raadt de taak, die hij met zooveel moed als beleid ondernomen heeft, tot een gelukkig einde moge voeren. J. B. Vervliet.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

I. **'t Daghet in den Oosten**, VI. N^rs 12 en 23. — Limburgsch Nederlandsch : 15de Woordenzange. — Taalkunde. — Limburgsche Dichtveerdigheid : Rondedanskens. Telliêkens. Van Kabouters en Draken. — Sint Marten's vuur. — Klokinschrift. — Limburgsche spreuken en spreekwoorden.

3. **Volkskunde,** III, Nr 12. — Zeden en Gebruiken : Een aangenaem Tol (Aug. Gittée). — Rijmdicht van eenen achttiendeeuwschen Kostschoolleerling over de « Konst van 't Rekenen. — Volksliederen : Liefdeproef (Aug. Gittée) — Boekbeoordeelingen (Aug. Gittée) — Vragen en Aanteekeningen (A. Sassen).

4. **Biekorf,** I, Nr 22. — Pastor Dumon — Ander Blad Scheikunde (D. G. Meersseman). — Het Testament (V. D. M.). — Vlamingen in Engelland (W. Robinson), — Mochte mij !... (Guido Gezelle). — Lichtervelde. — Marietje (J. Noterdaeme). Mingelmaren.

Nr 23. — Een ander blad Scheikunde (D. G Meersseman). — Pastor Dumon (J Van Neste.). — Chrysanthemen (Guido Gezelle). — Lampernisse J. Seghers). — Resurgam ! (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

Nr 24. — Rik en Rugge (A. Dassonville) — Wansprekendheid (Jan Craeynest), — Cornelis Cansele (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

5. **Het Belfort,** VI, Nr 1. — I. Het Maatschappelijk Vraagstuk (Mgr Rutten). — II. In Terra pax hominibus (Karel Quaedvlieg). — III. De Speelduivel (A. V. Bultynck). — IV. Het lied der Linden (F. Servaas Daems). — V De naam van Sint-Bavo (Johan Winkler). — VI. Vondels werken. — VII. Driemaandelijksch overzicht (S. P). — VIII. De Sint-Jacobskerk te Gent (G. van den Gheyn, pr.). — IX. Wenken en vragen. — X. De sterrekunde der Chaldeërs (J. van Mierlo, S.J.). — XI De Leproos in de middeleeuwen (Fr. de Potter). — XII. 't Is al te zwaar (Guido Gezelle). — XIII. Boekennieuws en Kronijk.

6. **De Student.** XI, Nr 1. — Over honderd jaren en... nu ! (Nelis). — Ten strijde ! (K. Erel). — Het vrije Vlaamsche lied (Gudi-Lubs). — Brief aan den Zeer Eerweerden Heer Vanstede (Visor). Vlaamsch in 't Onderwijs ! — Heilgroet (Het Land). — Redevoering van M. Helleputte. — Liberale Flaminganten (Titus). — Over den Gouwdag van Brussel. — Groote verbetering in West-Vlaanderen. — Mengelingen.

7. **Kempisch Museum,** I, Nr 10. — In Memoriam : Edw. Jor. Jaak Grégoir (J. B. Vervliet). — In Memoriam ; E. H. Corn. Stroobant (E. T.). — Turnhout. Roemwaardige mannen. Cornelis Sas. 159 -1656 (S.). — De heerlijkheden van het land van Mechelen. — Duffel, Gheel en hunne heeren (J.-Theod. de Raadt). — De eerste mast in de Kempen. 1675 (E. T). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle (Th.-Ign. Welvaarts). Hoogstraten. — Charters (S.(

8. **La Tradition,** IV, Nr 12. — Le Folklore polonais. III *Fin* (Michel de Zmigrodzki). — La Littérature liégeoise (H. C.). — Saint-Gérasimus et le Lion (Michel Hadji-Démétrius). — Des usages de prélibation et des coutumes de mariage en France. III. (Joannès Plantadis). — L'Ane dans les proverbes provençaux. III. (Jean Brunet) — les vieilles chansons populaires (E. B) — Moyen de retrouver le corps d'un noyé. II. (Frédéric Ortoli). — Contes populaires du Bocage normand. V. (Victor Brunet). — Procès cotre les animaux. *Suite* (Augustin Chaboseau). — Chanson de Briolage (Dupin). — Proverbes niçois (Vicomte de Colleville). — Le mouvement traditionniste.

9. **Zeitschrift für Volkskunde,** II, Nr 1. — Die mythischen Könige der arischen Volksheldensage und Dichtung. (Edm. Veckenstedt). — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm. Veckenstedt).— Der unstete Hans. Eine Reihe mythischer Volksdichtungen (Theodor Vernaleken) — Vlämisches Mittfastenlied (J. Bolte). — Findlinge zur Volkskunde (Alex. Kaufmann) — Polnischer und deutscher Aberglaube und Brauch aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Bücherbesprechungen (O. Knoop). — Zur Bücherkunde.

Nr 2. — Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutscher Tiefebene : Der pommersche Gauden und Vergodendêl (O. Knoop). — Die mythischen Könige der arischen Volksheldensage und Dichtung (Edm. Veckenstedt) — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm. Veckenstedt). — Troja oder Feuernekropole (Ernst. Bötticher). Bücherbesprechungen (J. Pistor). — Mittheilungen.

Nr 3. — Der wilde Jäger. Ein Versuch zur Erklärung des Phänomens (M. V. Estorff). — Die mythischen Könige der arischen Volksheldensage und Dichtung (Edm. Veckenstedt) Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky).—Der Dreisskerl. Eine Reihe mythischer Vorstellungen (Theodor Vernaleken)- — Volkslieder aus Hinterpommern (O. Knoop). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt).

10. **De Vlaamsche Standaard.** *Veertiendaagsch Strijd- en Letterblad, toegewijd aan de heropbeuring van het Dietsche Volk. Bestuurder : Lod Liekens. Bureel : In het Gulden Huis, Groote Merkt, Aarschot. Prijs : 1,75 fr. — Eerste Jaargang.*

Nr 5. — Onze Wenschen. — Een Kerstlied. — Levensschets van Mevrouw Courtmans (Edward Peeters). — Aan Conscience (Edward Peeters). Mengelmoes. Een Vlaming zijt-ge niet ! (Julius Coelst).

Nr 6. — Ongeloofelijk en toch waar ! (L. L.). — M. Josson voor 't gerecht. — Slechts gij alleen o mensch ! (Julius Coelst). — De Vlaamsche Leeuw. — Samenwerking. — Mengelmoes.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

2de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

(Vervolg)

Zooals wij hooger zeiden, geeft het volk eenen zin of een gedacht aan alle in de oog vallende teekens of letters, waar het de beteekenis niet van en kent of verstaat.

Als voorbeeld van zulke « substitutie » ofte plaatsvervanging, zullen wij de letters A. M. D. G., R. I. P., D. O. M., enz. aanhalen.

1.) A. M. D. G. (Ad Majorem Dei Gloriam = Tot meerdere eere Gods) beteekent bij de Sinjoren :

a) Alle Meiskes Dansen Geerne.

In Vlaanderen heet het nog :

b) Alle Muzikanten Drinken Geerne.

c) Alle Mannekes Dansen Geerne.

d) Amelie Melkt De Geit (1).

2.) R. I. P. (Requiescat In Pace = Dat hij [of zij] in vrede ruste) heeft hier de volgende beteekenissen :

a) Rust In Peis.

b) Recht In 't Putteke.

c) Rip In 't Putteke.

d) Rot Is Peer.

Somwijlen leest men de letters 't achterste voren :

e) Peer is Rot.

De derde beteekenis wordt wel eens verlengd gegeven en dan zegt men :

f) Recht In 't Putteke, Mieke doet open,

waarbij dan ter opheldering gevoegd wordt dat Mieke (Maaike, Maria) O. L. Vrouw is, die den overledene uit zijn graf zal komen halen.

Die hier geenen vrede mee hebben, lezen van achteren naar voren :

g) P I (*e*) R.

(1) Ziet *Volk en Taal*, 1e jaarg., bl. 80.

want, zeggen ze, die in zoo'n « steenen kaske » ligt, wordt van de *pieren* (wormen) opgeëten.

In Vlaanderen zegt men ook :

h) Rust In 't Putje.

En die er wat Latijn meent te verstaan, zegt :

i) Requiem Is kwaad om Passen. (1)

3) D. O. M. (Deo Optimo Maximo = Aan den zeer goeden en zeer grooten God) legt men hier alzoo uit :

a) DOM, slim.

Men maakt er soms eene strikvraag af :

b) V. Wat staat daarop ? (Eerst spellen en dan lezen)

A. D... O... M... Dom.

En dan luidt het wederantwoord, plat genoeg :

« Als ge sch...., staan uw beenen krom. »

Eene derde uitlegging verschaft ons de leeuwerker (leeuwerik); immers die zingt, terwijl hij hooger en hooger stijgt :

« Deezeke, laat mij nog een trappeken hooger ;
Deezeke, laat mij nog een trappeken leeger,

waarop hij stoutweg laat volgen :

c) Dom Deezeke, Deezeke dom !

Volgens de kinderen is dat de rechte bediedenis. Overigens de leeuwerk is gekend voor zijnen ongodsdienstigen aard, want al bidt hij smeekende bij het opwaarts vliegen :

Lieve(n) Heerke, laat mij eens drinken,
'k Zal van ze leven niet meer vloeken,

onder 't nederdalen vergeet hij zijne belofte en vloekt wel duizend keeren :

Sakkerdit ! Sakkerdit ! Sakkerdit ! (2)

Volk en Taal deelt nog de volgende beteekenissen mee :

d) Dood, Oordeel, Memorie.

e) Denkt Op Mij. (3)

Die twee beteekenissen, en bijzonder de leste, hechten de Kempenaars ook aan de letters D. O. M. Te Brecht leest men nog :

f) De Oude Man.

Een paar letterreeksen, waarvan de eerste bepaald tot Antwerpen behoort, terwijl de tweede meer algemeen (vooral in Antwerpen en Limburg) gekend is, zijn :

4) S. P. Q. A. (Senatus PopulusQue Antverpiensis = De Senaat en het Volk van Antwerpen).

(1) Ziet *Volk en Taal*, 1e jaarg., bl. 80.

(2) Ziet *Ons Volksleven*, 1e jaarg., bl. 97.

(3) Ziet *Volk en Taal*, 3e jaarg., halfz. 67.

Die vier letters stonden boven de oude, nu afgebroken Kipper- of Kipdorp — en St-Jorispoorten.

Het volk kent, op zijn best genomen, enkel Boerenlatijn, en daarom las het die letters in 't Vlaamsch als volgt :

a) Sinte Peeter Quaaien Apostel ; of :

b) Spaansche Pokken Quellen Antwerpen ; of ook nog :

c) Slechte Pataten Quaaien Abberdaan.

Dat *Sinte Peeter* in geenen goeden reuk bij 't volk staat, komt omdat hij Ons Heer verloochend heeft. In verband met dat verloochenen en het hanengekraai, waardoor Petrus de woorden van zijnen Meester indachtig wierd, staan de volgende strikvragen :

V. — Waarom heeft Petrus 'nen haan bij hem ?

A. — Om te kraaien.

V. — Waarom moest die(n) haan kraaien ?

A. — Omdat Petrus 't niet en kost.

De *Spaansche Pokken* herinneren aan de Spaansche overheersching, die gedurende vele jaren een ware geesel was voor ons vaderland ; of misschien ook wel aan de *Spaansche Furie*, waardoor Antwerpen millioenen schats verloor.

De derde spreuk *Slechte Pataten Quaaien Abberdaan* dient aan 't volk om zijnen afkeer voor het soldateneten, of liever soldatenleven uit te drukken. Die afkeer komt ook uit in het scheldwoord *Ratatulfluiter* dat de soldaten te Gent naar het hoofd geworpen wordt.

Wanneer 's morgens vroeg of 's avonds laat, in de kazerne de trompet geblazen wordt, dan bootsen de kinderen het geluid na met de woorden :

Rotte pataten, rotte pataten, en lullen van visch,
Dat eten de boeren als 't ker(re)mis is.

Dat men het in dat spotrijmke minder op de boeren als wel op de soldaten (veelal boerejongens) gemunt heeft, is algemeen gekend.

Die herhaalde zinspelingen toonen duidelijk dat het volk maar een slecht gedacht heeft van het voedsel der soldaten ; iets waarover deze lesten, ons dunkens, nochtans niet te klagen hebben.

5) Z. M. D. W. D. V. Z. zijn de beginletters van de dagen der week : Zondag, Maandag, enz.

Vroegertijds en misschien nog, was het in Limburg de gewoonte van die letters op de deur te schrijven en daaronder het aantal dagen der maand op te teekenen ; dus een soort van almanak, die naar beliefte kon gewijzigd worden.

Gebeurde dat nu in een huis waar de vrouw de broek droeg, dan las men die letters als volgt :

Zeg Man, Doet Wat De Vrouw Zegt ! (1)

(1) Ofwel : Za (= Sa) Man Doet Wat De Vrouw Zegt, enz.

Was de man echter baas, dan wierden de letters 't achterste voren gelezen :

Zeg Vrouw, Doet Wat De Man Zegt !

* * *

Wij denken het hierbij te mogen laten en genoegzaam bewezen te hebben, hoe ons volk, geholpen door zijne rijke, grillige verbeelding, altijd gereed is om zijnen luim en spotlust bot te vieren.

J. B. VERVLIET.

SAGEN.

1. (26) De onvolbrachte Belofte.

Kaïmoon, een rijke olieslager, lag in eene erge ziekte. Hij beloofde, zoo hij genas, zooveel zakken graan aan den arme te geven, als er graantjes in eene veertelmand gaan. Hij kreeg dan weer zijne gezondheid terug en wou zijne belofte volbrengen. « Laat ons eens zien hoeveel graantjes er in een glaske gaan, » dacht hij en hij telde, telde... Zooveel zakken uitdeelen !... En hoeveel van die glaskes gaan er wel niet in eene veertelmand !... Eerdat hij zooveel zakken geleverd had als er graantjes in een glaske liggen, wierd de man het moe, en zoo bleef de belofte sluieren.

Eenige jaren nadien viel Kaïmoon opnieuw ziek. Hij riep al zijne bloedverwanten rond zijn bed en zeide : « Gij zult u alle rijk erven na mijne dood. Ik leg u dan op in mijne plaats het graan aan den arme uit te deelen. »

Hij stierf en de erfgenamen kabelden zijne goederen. Een van hen kreeg de olieslagerij ; de andere deelden de landen en de huizen. En ze maakten grooten zwier, maar volbrochten de belofte niet.

De familie Kaïmoon ging ziender oogen al meer en meer achteruit. Maar hoe kost het minderen ? Al de oogsten wierden platgereden, tot in den grond vernield door 'nen witten heer, die op een sneeuwwit peerd zat. Dezelfde witte heer kwam iederen avond op zijnen schimmel in de olieslagerij en zette al de kranen van de vaten open : 's morgens was al de olie verloren geloopen. « Wie zet dat toch uit ! » riep de baas vol gramschap, « als ik hem betrap, ik jaag hem den huize uit ! » — « Heer, » antwoordde een knecht, gisteren avond is er een witte man op een wit peerd den hof komen oprijden, en die heeft het gedaan. »

De olieslager was verschrikt : hij ging te biechten en lei alles aan den pastoor uit. « Ik zal dezen avond eens komen, » zei de geestelijke. Hij kwam en zag inderdaad het spook. « Morgen avond, » sprak de pastoor, « zal ik eens terugkomen en den geest aanspreken. » — « Wat komt gij hier doen ? » vroeg de pastoor den volgenden dag aan het spook dat weer verschenen was. « Ik kom kwaad doen, » antwoordde de geest, « omdat mijne erfgenamen de opgeleide belofte niet volbrengen. » — « Welke belofte ? » De geest lei de zaak uiteen en ging verder : « De familie kent de belofte genoeg. Ik lijd er voor in 't Vagevuur, en daarom moet ik kwaad komen doen. »

De pastoor begost te lezen. Als hij gedaan had met bidden, verwenschte hij het spook voor 99 jaar aan den oever van de zee.

(Gehoord te Schelle.) Meegedeeld door LENAARD LEHEMBRE.

Eene boerin vertelde mij dat de olieslagerij onderwege Niel en Boom staat, maar dat de teruggekomen geest in plaats van te peerd, met 'nen gloeienden, vlammenden wagen door de olieslagerij, de stallen en de velden reed en zoo alles vernielde, en dat het ballingschap voor 99 jaar aan de oevers van de zee, ging uit zijn. L. L.

2. (27.) De gevangen Spoken.

Op een kasteel te Schelle liggen eenige spoken sedert honderden jaren geboeid in 'nen diepen kerker die zijnen uitgang heeft onder in het slijk van de hofgracht. Niemand die den onderaerdschen kerker vinden kan. Een oude timmerman verzekert dat hij vroegertijds de spoken zwaar heeft hooren zuchten. Hoe die spoken daar gevangen geraakt zijn en hoe het komt dat zij gevangen blijven, weet geen man te vertellen.

(Gehoord te Schelle.) Meegedeeld door LENAARD LEHEMBRE.

LEVENDE SPRAAKKUNST.

III

Uitgangen der Verkleinwoorden.

Welke verkleiningsuitgang wordt er in de levende taal van Dietsch-België het meeste gehoord : *ke(ken)* of *je* ? ... Zeker de eerste, zoowel in Vlaanderen als in Limburg, zoowel in Antwerpen als in Brabant. En nochtans schrijven DE VRIES en TE WINKEL in de *Woordenlijst* : «Deze *(ke* en *ken)* zijn verouderd en worden alleen nog in den kanselstijl en in sommige dialecten gebezigd.

Dat die uitgangen in de Antwerpsche Kempen in 't geheel niet *verouderd* zijn, maar nog *springende levend* integendeel, wordt duidelijk in de volgende lijst bewezen :

Naamwoorden die uitgaan	
op **b**	Nemen **ke** en verdubbelen den slotmedeklinker : *krib, kribbeke; tob, tobbeke; rib, ribbeke.*
Op **d**	*a/* Voorafgegaan van 'nen langen klank of van 'nen korten die bij 't verlengen van 't woord lang wordt, nemen **ke** en laten *d* vallen : *lied, lieke; brood, broôke; zaad, zaaike; gebed, gebeêke; smid, smeêke; stad, steêke; hoed, hoeike.*
	b/ Voorafgegaan van 'nen korten klank, nemen **ke** en verdubbelen den slotmedeklinker : *bed, beddeke; vod, voddeke; pad, paddeke.*
	c/ Voorafgegaan van 'nen medeklinker, nemen **ke** en somwijlen **je** : *land, landeke; mand, mandeke; veld, vel-*

deke; peerd, peerdje of *peerdeke; hond, hondje* of *hondeke* (*hönneke*); *kind, kindeke* (*kinneke*).

Op **f** — Nemen **ke** : *rijf, rijfke; stoof, stoofke; brief, briefke.*

Op **g** en **k** — Nemen **ke,** voorafgegaan van **s** : *wieg, wiegske; boog, boogske; berg, bergske; boek, boekske; tak, takske; klok, klokske.*

Aanmerkingen. — I. Die uitgaan op **g,** voorafgegaan van 'nen korten klank, verdubbelen den slotmedeklinker : *rug, ruggeske ; vlag, vlaggeske ; weg, weggeske.*

II. Is *g* van *n* voorafgegaan, dan is zij van *e* gevolgd : *ring, ringeske ; tang, tangeske ; ding, dingeske.*

III. *Bank, frank, plank,* maken *bangeske, frangeske, plangeske.*

Op **l** — *a/* De éengrepige die eindigen op **l,** voorafgegaan van 'nen langen klank, nemen **(t)je** : *baal, baaltje; school, schooltje, steel, steeltje.*

Aanmerkingen. — Is **l** voorafgegaan van **ee, ie** of **oe,** dan nemen zij somwijlen **ke,** voorafgegaan van *e : Neel, Neleke,* of *Neeltje ; wiel, wieltje* of *wieleke ; stoel, stoeltje* of *stoeleke.*

b/ Die met 'nen korten klank nemen **ke** en verdubbelen *l : bel, belleke ; mol, molleke ; rol, rolleke ; val, valleke.*

c/ De meergrepige die den klemtoon op de leste lettergreep niet en dragen, nemen **(t)je** : *rammel, rammeltje ; vogel, vogeltje.* Eenige nemen onverschillig **(t)je** en **ke** : *Borrel, borreltje* en *borrelke ; vertelsel, vertelselke* of *vertelselke (vertelske.)*

d/ Die den klemtoon dragen op de leste lettergreep, nemen **ke,** waneer een korte klank de *l* voorafgaat ; anders nemen zij **(t)je** *: kapel, kapelleke : morel, morelleke ; geval, gevalleke ; verhaal, verhaaltje.* (1)

Op **m** — Nemen **ke** en verdobbelen den slotmedeklinker achter 'nen korten klank : *riem, riemke ; toom, toomke ; schelm, schelmke ; lam, lammeke ; stem, stemmeke.*

St-Antonius-Brecht. (*'t Vervolgt*)

Joz. Cornelissen.

OVER DE « TOMMEN », « TOMMELEN » OF « TUMULI ».

Die oude grafsteden, in de Kempen en in Brabant *tommen, tomben, tommelen,* in 't Walenland *tombes, tombelles, tomballes, mottes* en in 't Latijn *tumuli* ge-

(1) Zuid-oostwaarts en in Brabant nemen de woorden die uitgaan op **l**, allemaal den uitgang **ke** : *steelke, busselke.*

heeten, zijn talrijk in de Kempen. In den volgenden opstel gaan wij zien tot welke legenden zij aanleiding gegeven hebben.

In Engelland.

Op de hoogten, nabij Cambridge, vindt men twee heuvels, twee *tumuli*, die aanzien worden voor de grafsteden van *Gog* en *Magog*.

In Griekenland.

Het graf van *Tityus*, het oudste waarvan sprake is in de geschiedenis van Griekenland, wordt door *Homeros* voorgesteld als een uitgestrekte aardhoop, opgericht op dezelfde plaats waar de reus in zijnen strijd tegen de goden sneuvelde.

Die fabel, aangehaald door Homoros nopens den oorsprong van dien grafheuvel, wordt *tegenwoordig nog* door de landzaten verteld.

In Rusland.

Tusschen Tver en Moscow, verhaalt E. D. Clarke, zagen wij eenen groep oude *tumuli*.

Ik trachtte van de boeren te wete te komen, of zij niet eenige overleveringen nopens die begraafplaatsen bewaard hadden. Al wat zij mij diesaangaande wisten mee te deelen, is dat die «tumuli» gebouwd zijn over onheuglijke tijden, met het inzicht *om er de lichamen te begraven van de krijgslieden die in de veldslagen gesneuveld waren.*

In Duitschland.

Sedert aloude tijden hebben de oudste « tumuli » den naam behouden van *Hunengräber*. Dat woord beteekent in 't Duitsch *reuzegraven*.

De grafsteden die de Romeinen er nagelaten hebben, dragen den naam van *Heidengräber* (graven der Heidenen).

In Arabië.

Eene zonderlinge overlevering beweegt de Araben om voor hunne grafsteden oude « tumuli » te kiezen en den lesten slaap op de vernielde werken der verdwenen geslachten te slapen. (*Le Tour du Monde*, 1888, bl. 58.)

In België

Glimes. — In het dorp Glimes (in Brabant) bemerkt men eene « tomme », *grafstede van Glimes* geheeten, waarover men menige overlevering verhaalt.

Eertijds, zegt men, stonden er op den top banken en boomen, en *danste men er den eersten dans*, tijdens de gemeentefeesten.

Eenige stappen vandaar, voegt men er bij, bestaan oude grondvesten die de overblijfsels schijnen te wezen van eenen vierkanten toren, en die zeer goed zichtbaar zijn, gedurende de droge jaren, waneer de oogst schraal is.

Een ondereerdsche gang, *eertijds bewoond door Dwergen of Alvermannekes*,

leidt van de grafstede naar de pastorij en de oude heerenhoeve... Waneer men jacht maakt op de konijnen, die in den heuvel wonen, geraken de fretten in den ondereeerdschen gang verloren. (Tarlier & Wauters. *Hist. des Comm. belges.*

Piétrain. — Tegen den weg die van Piétrain (in Brabant) naar de kapel van Herbais loopt, of tegen de baan van Geldenaken naar Hannut, ziet men eenen « tumulus » die dikwijls in de oude bescheeden vermeld wordt, maar die weinig in de oog valt, daar hij op eene plek ligt waar de grond merkelijk daalt. Hij is omtrent 7 tot 8 m. lang, 3 m. breed en 5 tot 6 m. hoog.

Eertijds aanzag men algemeen die tombe *voor eene vergaderplaats van heksen.* Menigmaal, zeide men, was een landbouwer of een herder die laat huiswaarts keerde, verschrikt geweest van het aanhoudend gefluit, dat de snelle vlucht der heksen door de lucht aankondigde. (Tarlier & Wauters. *Hist. des Comm. belges.*)

Archennes-op de Dijle. — Te Archennes op de Dijle (in Brabant), op de plaats die de Heide van Archennes heet, heeft langen tijd een « tumulus » bestaan. Volgens de overlevering was hij *de begraafplaats der pestzieken* (Ibid.)

Borcht. — Te Borcht (gehucht van Grimberge in Brabant) staat een ontzaglijke « tumulus ». Volgens het zeggen der boeren is er *een gouden standbeeld verborgen, dat eenen Sarrazijn voorstelt.* (A. Wauters, *Hist. des env. de Bruxelles,* II, bl. 230.)

('t Vervolgt.) Alf. Harou.

BOEKBESPREKING.

Antwerpsche Keldermondvertellingen, door J. B. Van Antwerpen. Te Antwerpen, bij A. De Koninckx, Boekhandelaar-Uitgever, op de Lombaardevest, Nr 8[1]. (Boekdeel in 16° van 192 bladz. — Prijs : fr. 1,50).

In vroeger jaren bestond in de Antwerpsche volkswijken dees gebruik : De speelgezellen uit eene en dezelfde straat, uit eene en dezelfde gebuurte, vergaderden 's avonds op den eenen of den anderen keldermond, om er de vertelsels te hooren, die ieder overhand moest ten beste geven. Daar zaten ze dan, de rouwe straatbengels, in 'nen halven kring geschaard, met ingehouden asem en de oogen steil op den verteller gevestigd, ganscher avonden te luisteren naar zijne kluchtige of wonderbare geschiedenissen, die hen deden schateren van lachen of sidderen van schrik.

Menigen lezer schiet hier het verhaal *De Geest* te binnen dat Conscience zoo meesterlijk vertelt in zijne *Avondstonden*. Met dat sprookske wou de groote schrijver aan zijne lezers een staaltje geven van die aardige keldermondvertellingen die gansch eigen aan Antwerpen schijnen te wezen ; en die, al hebben ze eene gemeene bron met de andere volkssagen en — vertelsels, nochtans zoodanig door de verbeelding der vertellers vervormd, en zoodanig met eene plaatselijke verf

overgaan zijn, dat ge ze, oppervlakkig beschouwd, voor oorspronkelijk zoudt aanzien.

Zoo ook zijn de vertelsels die J. B. Van Antwerpen ons in zijn werkske meedeelt. Spijtig dat de vertellingen van dien aard allengskens verloren geraken; het vertellen immers gaat uit de mode, en de tijd is ook al voorbij dat de jongens op den keldermond bijeenkwamen Die oude overleveringen, of minste een deel er af, van den ondergang redden en voor de toekomst bewaren : dat is het loffelijk doel dat de schrijver zoekt te bereiken. Niemand als hij was beter in staat om dit werk tot een goed einde te brengen; hij was immers in zijne kinderjaren een ieverige bezoeker van den keldermond, zooals hij zelf in de *Voorrede* verklaart. Wie kon dus getrouwer de stof weergeven en den verhaaltrant der vertellers nabootsen ? Ook is hij daarin redelijk wel gelukt. Veel schilderachtige volksuitdrukkingen, die ge zelden of nooit in boeken of schriften tegenkomt, heeft hij overal behendig weten in te vlechten, ja, zoo passend weten te gebruiken, dat ge somwijlen zoudt zeggen : Maar 't is alsof ik den verteller hoor spreken ! Hier en daar nochtans stieten wij op een « gallicisme, » dat stellig nooit of nooit in de levende taal voorkomt, zoo als b. v. «.... toen *zich* een zonderling feit *voordeed* » (bl. 10) en «.... toen dezelfde slag *zich* reeds tot tienmaal toe *had herhaald.* » (bl. 11). Ook vonden wij op meer als eene plaats de verhalen opgesmukt met « letterkundige versiersels » die te vermijden zijn, waneer men de echte vertellingswijze van 't volk wilt weergeven. Sommige vertellingen zijn nogal lang, zeer lang zelfs voor volkssagen; uit een « folkloristisch » oogpunt beschouwd, hadden wij ze wel wat korter gewenscht : de eenvoudigheid en de natuurlijkheid zouden er niets bij verloren hebben.

Die onnauwkeurigheden verminderen echter in geenen deele de aantrekkelijkheid van den bundel. Wat den inhoud betreft, die is daarom niet min belangrijk en afwisselend Het boekske bevat *dertien* vertellingen, getiteld : 1. *Het betooverd Huis.* -- 2. *De drij Bulten.* — 3. *De Gehangene.* -- 4. *Marus de Vloeker.* — 5. *'t Heeft geld gekost.* — 6. *De Heksendans.* — 7. *Lange Wapper.* — 8. *De twee Vrekken.* — 9. *Gefopt.* — 10. *In de Hoofdkerk.* — 11. *Plagerij en Wraak.* — 12. *Varkensdieven.* — 13. *De Gestolen Kelk,* — eene schoone *Voorrede* en ten slotte eene lijst, waar sommige min verstaanbare volksuitdrukkingen in opgehelderd worden.

Die op geenen « zestien en halve » ziet, zeg ik om 't eindigen : Koopt gerust de *Antwerpsche Keldermondvertellingen;* ge zult er menig uurke genoeglijk in doorbrengen en met mij bekennen : Dit is een boekske dat naar nog smaakt !

JOZ. CORNELISSEN.

ED. GEUDENS. — **Eene Zoending.** — Gent, 1090. (Vlugschr. in-8° van 30 bl. Prijs fr. 1,25. — Te bekomen bij Jos. Kockx, 38, Everdystraat, Antwerpen).

Wanneer in vroeger tijd iemand eenen manslag bedreef, dan kon hij zich van de daarop gestelde straf vrijkoopen door den mondzoen, waarbij eene geldelijke schadeloosstelling,volgens dat de middelen van den dader 't toelieten,gevoegd wierd.

« De mondzoen, vredekus of zoending, » — zegt de H[r] Geudens, aan wiens merkweerdige verhandeling wij deze regelen ontleenen, — « was eene onzer oudste « rechterlijke instellingen, al vindt men deze niet opgeteekend in het *Keurboek*, « maar enkel in onze gedrukte *costuymen*. Die zoen was eene gewoonte, een ge-« bruik, om wille des vredes tusschen de familiën ingevoerd, op een tijdstip, dat « ze elkander letterlijk trachtten uit te roeien, en de wraaklust bij het nageslacht « immer voortwoekerde. »

Het geval hier door den schrijver aangehaald, was veel meer ingewikkeld als de gewone, doordien de vermoorde een *aalmoezenierskind* was, en de *Armenkamer* zich daarom het recht toematigde van het *zoengeld* te trekken.

Daar de verslagene, die gehuwd was, enkel twee dochters naliet, moest zijn halve broeder de zoending aangaan, hetgeen hij echter weigerde, op grond dat de zoenpenningen niet aan hem, maar aan de Armenkamer waren uitgereikt geworden.

Vandaar een rechtsgeding, dat na 8 jaar durens, nog geenen beslissenden uitslag opleverde.

Echter, die in schijn vervelende stukken, *compromis, brieven van abolitie, memories, conclusies, replieken, duplieken* en *persisteeringen, consideratien* en *argumentatien, advertissementen* en andere rechterlijke prullen, hier in hun geheel of in hoofdzaak meegedeeld, leeren ons vele bijzonderheden, die men elders te vergeefs zou zoeken, en maken van de studie des H[n] Geudens een stuk, dat voor de kennis van de zeden en rechtgebruiken der XVII[e] eeuw, hoogst belangrijk is.

J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

1. (42.) **Vergelijkenis.** — Waneer iet schielijk onderbroken wordt of plotseling eindigt, dan zegt men dikwijls : *'t Was plots gedaan gelijk de hoogmis te Balder* (Berlaar bij Lier). Die vergelijkenis heb ik meer als eens gehoord. Weet niemand te zeggen waar die spreuk op zinspeelt ? J. C.

2. (43.) **De Bokkenrijders.** — Hoewel de Bokkenrijders hier nooit bestaan hebben, weet het volk er nochtans over te spreken. Maar dat de Bokkenrijders eene bende binders en moordenaars waren, die al lang te niet zijn, dat schijnt men niet te weten. Er bestaan nog Bokkenrijders in het Volksgeloof, maar dat zijn dieven noch moordenaars. Bij sommige lieden zijn het de *Wilde Jagers* die 's avonds en 's nachts hoog door de locht vliegen; andere verwarren ze met de *Vrijmetselaars*. Bij deze is *Bokkenrijder* en *Vrijmetselaar* éen en hetzelfde.

't Ware mij aangenaam daar iet meer af te vernemen. J. C.

3. (44.) **Kwelvertelselke.** — Hier is nog een schoon vertelselke, waar men de aanhoorders mee pleegt te verschalken :

Over veel jaren kwamen er rond middernacht drij geesten in eene kerk : een roode, een witte en een zwarte. De roode begost met de klok te trekken en hij

luidde dat er binnen 't jaar een schrikkelijke brand zou komen die van 't dorp 'nen aschhoop maken zou; — de tweede luidde dat de sneeuw nog hooger zou liggen als de hoogste kerktoren, — en de zwarte. ... .. (*Hier houdt de verteller bottelings op en schijnt te verzinnen*).

Ehwel! vraagt men ongeduldig uit den hoop, wat luidde de zwarte dan?.... En de verteller antwoordt: De zwarte luidde dat ge'm zoolang moest kussen en lekken, totdat hij wit zag!.. (*Algemeen gelach.*)

Gehoord te *St-Antonius*. J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal**, III, Nr 6. Vlaamsche zaak (T. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (P. van den Broeck). — Kinderspel (Fr. Van Cauwenberghe) — Oude Kerstliedjes (P. B. & A. J. W.). — Drijkoningenliedje (P. Bernard). — Van de drij Bulten (Jules Forment). — Raadsels (F. Waelens) — Voor de overledenen (A. van Henverswyn). — Van het meiske en de blommen (A. van Heuverswyn). — Stukken en Brokken (P. B.). — De Legende van Sint-Nicolaas. — Volksdichtveerdigheid (K. van Damme). — Dure tijd in 17·9 te Synghem (T. van Heuverswyn). — De Fransche tijd te Oudenaarde. — Boekbeoordeeling (P. van den Boeck). — Klaus Groth (T. van Heuverswyn).

Nr 7. — Eene eeuwfeest (K. van Caeneghem). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (P. van den Broeck). — In het « Magasin belge ». — Raadsels (P. Bernard). — Kruisgebruiken (A. van Heuverswyn). — Liedekens bij 't zwieren of touteren (E. Bols & A. V.). — Hoe dat er ne keer ne mensch in de mane vloog (A. van Heuverswyn). — De Fransche tijd te Oudenaarde. — Inleidinge (P. van den Broeck). — Opbouwing en versiering der kerke van Synghem (Th. van Heuverswyn).

2. **Volkskunde.** IV, Nr 1. — Walcheren in Zeeland. 1. De Walchersche Boer, door K. Baart. — Eenige Beschouwingen over ons oud Kluchtspel (Aug. Gittée). — De Humor in de Taal (*Vervolg*). II. Lichamelijke Pijn en Ongemak. (Aug. Gittée) — Sagen (Pol de Mont). — Vragen en aanteekeningen.

Nr 2. — Eene Kleinigheid over « Verloren Maandag » (Pol de Mont). — Iets over Sint-Marten, Sinter-Greef en Sint-Nikolaas (Pol de Mont). — Boekbeoordeelingen: L. L. De Bo. *Westvlaamsch Idioticon* (Aug. Gittée). — Vragen en Aanteekeningen. — Kroniek.

3. **Biekorf**, II, Nr 1. — Van den Germaanschen Oorsprong der Karlingen (R. V.). — Aloys (Jan Craeynest.) — Van dien edelen Fruischaard (Guido Gezelle). — Het meezeken (Guido Gezelle). — Brief (Dr J. B.). — Mingelmaren.

Nr 2. — Van den Germaanschen aard der Karlingen (R. V.). — De zonne rijst (Guido Gezelle). — Brugge aan Zee (Aug. van Speybrouck). Peperwiszondag (V. D. M. en G. G.). Ach! en . (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

4. **Het Belfort**, VI, Nr 2. — I. Het algemeen stemrecht en de herziening der Grondwet (F. Drijvers). — II. De sterrekundige der Chaldeërs (J. van Mierlo, S. J.). — III. De naam van Sint-Bavo (Johan Winkler). — IV. De Speelduivel (A. V. Bultynck) — V. De Leproos in de middeleeuwen (Fr. de Potter). — VI. Prins Boudewijn (F. D.). — VII. Een nawoord over Multatuli (J. Helvoort) — VIII. Geschiedenis der abdij van Affigem (J. B). — IV. Winterlijden (C. L. van Driessche, past.). — X. Wenken en vragen. — XI. Heil den Koning (F. Mariman). — XII. Roem (Hilda Ram). — XIII. Boekennieuws en Kronijk.

5. **Het Davidsfonds.** III, Nr 11-12. — Aan eenen Zanger (J. V. D. Br.). — Wat een Chinees over Europa en de Europeanen denkt. — Boekbespreking over werken van P. Gérard, G. Gezelle, J. B. De Ridder, Edward Die Vlaminc (D. H., M., Folkert). — Letternieuws (Folkert). — Wat moet er gedaan worden tot bloei van het Davidsfonds? — Koninklijke Vlaamsche Akademie.

6. **De Vlaamsche Standaard**, I, Nr 7. — Buig het hoofd .. (L. L.). — Nieuws. — 'n Bieken aan Liekens (Bien). — Vlaamsche Zeden. — Mevrouw Gekhuis en hare dochter Louisette (Bert). Rouwdicht.

Nr 8. — Eene Eeuwfeest (K. van Caeneghem). — Vlaamsche zeden. — 't Is Zondag morgen.

7. **Kemplsch Museüm**, I, Nr 11 — De huizing der Frankische Vorsten te Netersel onder Bladel aan de Norbertijnen van Postel verkocht 923 — 1310 (E T.). Met facsimile van een charter van 1340. — Turnhout. Extrakt uit het Goedenisboek van het jaar 1655 (P Vues) — De Heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne heeren. *Vervolg*. (J.-Theod. de Raadt). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle. *Vervolg*. (Th. Ign. Welvaarts). — Santhoven, Norderwyck. Wesemael, Ranst, enz. Ghetuijgenisse. . . (Akt van den 6n April 1466). (J.-Theod. de Raadt).

8. **'t Daghet in den Oosten**, VI, Nr 21. — Limburgsch Nederlandsch : 16e Woordenzange. — Limburgsche Dichtveerdigheid : Zeg van Peekmutske. — Zegsel. —

9. **Zeitschrift für Volkskunde**. III, Nr 4. — Die mythischen Könige der arischen Volksheldensage und Dichtung (Edm. Veckenstedt). — Der Traum von dem Schatz auf der Brücke. (Václav Tille). — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm Veckenstedt). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Mythische Volksdichtungen (Theodor Vernaleken). — Albanesische Lieder (E Mitkos, Deutsch von J. U. Jarnick). — Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten aus Wigand Lauzes hessischer Chronik (J. Pistor). — Polnischer und deutscher Aberglaube und Brauch aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt, Branky, v. Estorff). — Zur Bücherkunde.

10. **Zeitschrift des Vereins für Volkskunde**. — *Neue Folge der Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft, begründet von M. Lazarus und H. Steinthal. — Im Auftrage des Vereins herausgegeben von Karl Weinhold.* — 1r Jahrgang, 1891, Heft I :
Zur Einleitung (K. Weinhold). — An den Leser (Prof Steinthal). — Volkstümliche Schlaglichter (W. Schwartz). — Zur Volkskunde Islands (K. Maurer). — Ein anscheinend deutsches Märchen von der Nachtigall und der Blindschleise und sein französisches Original (R. Köhler). — Die Ausnahmslosigkeit sämtlicher Sprachneuerungen (R. Löwe). — Wind, Wetter, Regen, Schnee und Sonnenschein in Vorstellung und Rede des Tiroler Volkes (M. Rehsener). — Jamund bei Cöslin. (U. Jahn & A. Meyer Cohn). — Mit Tafel I. — Kleine Mitteilungen : 1. Zum Steinkultus in Syrien 2 Ein isländischer Blutsegen. 3. Todesnachricht. — Bücheranzeigen : Werke von L. von Hörmann, R. H. Greinz & D. A. Kapferer, Br. Bucher, Kr. Nyrop, Huld, Otto Jespersen & Kr. Nyrop. — Bibliographie.

11. **La Tradition**, V, Nr 1 — Aux lecteurs de « La Tradition » (La Direction). — La Saint-Eloi (Augustin Nicot) — Eléments de Traditionnisme ou Folklore. I. La théorie moderne de l'Animisme (Thomas Davidson). — La Bergère aux champs (Achille Millien). — Monstres et Géants. IX. Les Géants de Bruxelles (A. Des rousseaux). — Le Tirage au sort en Belgique (Jules Lemoine). — Contes alsaciens. Troisième série (P. Ristelhuber) — Elégie (A.-C. Ortoli). — Folklore et Histoire des religions (Henry Carnoy. — Thanson berrichonne (Charles Lancelin). — Chansons populaires du Quercy (Froment de Beaurepaire)

12. **Revue des Traditions populaires**. V, Nr 12. — Traditions et superstitions siamoises (*suite*) : IV. Contes et Legendes. V Histoire de revenants et de sorciers (Ch. Hardouin) — Préjugés en Louisiane (Clément Rubbens). — La Fille déguisée en dragon, chanson du Morvan (Julien Tiersot). — Coutumes de mariage (*suite*) : VI. Une noce en Béarn (Daniël Bourchenin) — Les Traditions populaires et les écrivains français (*suite*) : VII Voiture (Paul Sébillot). — La Légende de Didon (*suite*) I. (René Basset). — Proverbes et dictons malays Quelques devinettes (G. M Olivier Beauregard). — Contes troyens. I — III (Louis Morin). — Ran et les Filles des Flots (Léon Sichler). — Traditions et superstitions de la Touraine (*suite*): II. Petit guide médical (Dr Raphaël Blanchard). — Facéties suisses (A. Certeaux). — Seconde vue : Intersignes (*suite*). II. Les Pronostics de mort prochaine (Paul Sébillot). — Bibliographie (P. S.). — Notes enquêtes. — *Platen* : Ran et les Filles des Flots, gravure allemande.

VI, Nr 1. — Traditions et superstitions des ponts et des chaussées. I. Les routes — II. Les chemins de fer (Paul Sébillot) — Questionnaire des traditions des ponts et chaussées (Paul Sébillot). — Chansons du renouvellement de l'année I. Lou Bon an (Mme Barbet). — Miettes de Folk-Lore parisien XIV. (Alfred Harou). — La Fête des Rois XV. Chanson des Rois à Caen (D. Danjon). — Le petit homme rouge et Napoléon (Loys Brueyre). — Allusions à des contes populaires (suite) (René Basset).—Superstitions et coutumes des mariniers. III. Les Pilotes Egyptiens (A. Descubes). — IV. L'invention des flottages. — V. Rivage hanté (P.-S.). — VI Le Batelier avare (Girard de Rialle). — Renaud et ses femmes. II. Haute-Bretagne (Mme Paul Sébillot). — La Mère et l'Enfant (Michel de Zmigrodzki). — Rites et usages funéraires. IX. (A. Certeux). — La Légende de Théophile de Viau (Léo Desaivre). — La Légende de Didon (suite) (Raoul Rosières). — Légendes et superstitions préhistoriques. VII. La pierre de Saint-Martin d'Assevilliers (G. Fouju). — Coutumes scolaires. IV. en Belgique (Alfred Harou). — Bibliographie. — Périodiques et Journaux. — Notes et enquêtes.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,
bij L. Braeckmans.

3e Jaar
1891

3de
Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

2de (14ste) Woordenzange.

Beeldspraak.

Aap, den. — *In den aap gelogeerd zijn* beteekent in de Antwerpsche Kempen hetzelfde als in Limburg (z. 't *Daghet in den Oosten,* VI, bl. 185). kwalijk met iet uitmeten ; gefopt, afgevangen zijn ; in den sukkel komen. B. v. Krijgt hij het in den kop naar de stad te trekken, dan is zijn moeder in den aap gelogeerd. 'k Zou moeten beet planten en geen zaad hebben : 'k ben in den aap gelogeerd. Geh. *St-Antonius.* In Vlaanderen heeft die spreuk 'nen heelen anderen zin. (Z. De Bo.)

Berdeke, het. — *Berdekes boren.* Werken, maar niet veel verrichten, den luierik spelen. B. v. Hij werkt ja, maar hij zal hem niet muug maken : 't is maar berdekes boren dat hij doet, Geh. *Beersel.*

Brood, het. — *Ieverans in 't brood liggen.* Ievers den kost voorniet hebben. B. v. Hij heeft nu al drij weken bij mij in 't brood gelegen : 'k ben blij dat hij er van door trekt. Geh. *St-Antonius.*

Bus, de. — *De bus blazen.* Er slecht van afkomen, kwalijk varen. B. v. Wacht maar manneke, ge zult de bus blazen. Geh. *Beersel.*

Conscientie, de. — Eene *advocatenconscientie hebben met ijzer beslagen,* d. i. een doorslecht en zeer rekkelijk geweten. Geh. *St-Antonius.*

Dekker, den. — *Den dekker dienen,* z. *De bus blazen.* B. v. Ha ! ge maakt daar niks uit ?... Ge zult den dekker dienen ! Geh. *Beersel.* Men zegt in denzelfden zin : *ge zult er tegenvliegen, de bus blazen, er van stoppen, er van gedouwen zijn, weten waar het merkt is,* enz. (Z. verder ook Am. Joos. *Schatten uit de Volkstaal,* bl. 73.)

Duivel (uitspr. *duvel*), den. — *Den duvel jagen.* Laweit maken ; ruzie maken, duivelen. Geh. *St-Antonius.*

— *De duivel zal de keers houden.* Die spreuk beteekent : 't Zal niet goed aankomen, 't zal slecht afloopen. B. v. Betaalt algauw dat ge mij schuldig

zijt, of de duvel zal de keers houden ! Als ge niet en maakt dat uw werk af is, zal de duvel de keers houden ! Geh. *idem.* In Vlaanderen beteekent het iet anders. (z. De Bo.)

Haak, den. — *In zijnen haak schieten.* Kwaad worden, in gramschap schieten. B. v. Moest ge voor een onnoozel woord zoo in uwen haak schieten ? Geh. *idem.*

Hand, de. — *Iemand wachten met de slinke hand.* Beginnen te eten zonder te wachten naar iemand die nog aan de tafel komen moet. Geh. *idem.* Ook gekend in Limburg. (z. *'t Daghet VI,* 136.)

Heirkracht, de. — *'t Is heirkracht* zegt men van iet dat geenen uitstel gedoogt, dat noodzakelijk moet gebeuren. B. v.'s Zondags werken, 'k doen het noô, maar 't is heirkracht : morgen kan 't beginnen te regenen en dan geraakt de(n) oo(g)st niet meer binnen. Geh. *idem.*

Honderd, het. — *In 't honderd loopen.* Verwaarloosd worden, loopen voor evenveel. niet opgepast, niet verzorgd worden. B. v. Die slodder van een wijf, ze gaat overal rond om te sjawelen, en ze laat heur kinderen in 't honderd loopen. Geh. *idem.*

IJzer, het. — *Geen heet ijzer voor iet willen dragen.* Niet durven instaan voor de waarheid van iet. B. v. Hij vertelde mij dat voor vast en zeker, maar 'k zou der alevel geen heet ijzer voor willen dragen. Geh. *idem.*

Dankt die spreuk haar ontstaan niet aan de *vuurproef* der middeleeuwen, waarin de beschuldigde een gloeiend ijzer moest vastnemen, om zijne onplichtigheid te bewijzen ?

Keers, de. — Z. *Duivel.*

Kloon, den. Holleblok. — *Op geenen kloon spelen.* In iet goeds of iet kwaads uitnemen B. v. Geen timmerman kan beter zijn ambacht als Karel van mijn oom. — En Jan Dierckx dan ?... Die speelt ook op geenen kloon ! D. i. dat is een meester in zijnen stiel. 't Is een schande gelijk die Tist toch vloeken kan ! — Ja maar, zijn broer die speelt ook op geenen kloon ! D. i. zijn broer is nog een grootere vloeker, die spant de kroon onder de vloekers. Geh. *idem.*

Kom, de. — *Op de kom bijten.* Geen eten meer vinden, komen om te eten als de tafel weg is. B. v. Hij kwam om twee uren thuis, maar hij kost op de kom bijten. Geh. *idem.*

Kot, het. — *Iemand in zijn kot stouwen.* Iemand duchtig zijne zaligheid zeggen en hem den mond stoppen. B. v. Hij begost weer van zijnen neus te maken, maar 'k heb hem eens goed in zijn kot gestouwd, en toen zei hij niets meer. Geh. *idem.*

Kracht, de. — *Iet op zijn krachten nemen.* Om iet boos worden, over iet verontweerdigd zijn. B. v. Ik zei het hem uit lach, maar hij nam het op zijn krachten, en nu gaat hij me stommelings voorbij. Geven ze u eens een verkeerd woord, ge moogt dat zoo seffens op uw krachten niet nemen. Geh. *idem.* Ook gekend in Limburg (z. 't Daghet, VI, bl. 186.)

Kram, de. — *In zijn krammen schieten.* Kwaad worden, in gramschap schieten. z. *Haak.* B. v. Ik liet hem aanklappen, maar toen hij mij voor 'nen leugenaar uitmaakte, schoot ik in mijn krammen. Geh. *St-Ant.* en *Beersel.*

Kwakkel, de. — *De kwakkel maakt de merkt van 't koren.* Geh. *Kempen :* o. a. *St-Antonius, Zoersel, Brecht.* Die spreuk rust op het bijgeloof « dat de kwakkel zoo dikwijls slaat, als de veertel koren guldens gildt. » De spreuk is ook gekend in Limburg. (z. *'t Daghet*, VI. bl. 186.)

Licht, het. — Als er drij of zelfs maar twee lichten in huis branden, dan heet het : *de(n) os is vet.* Geh. *idem.* Ook in Limburg. (z. *'t Daghet,* VI. bl. 186.

Lijkstrooi, het. — *Op 't lijkstrooi liggen.* Gestorven zijn. 't Is droevig gesteld in dat huishouden : de kinderen ziek, de vrouw ziek, en de man leit op 't lijkstrooi. Geh. *idem.* Ook in Limburg (z. *'t Daghet,* I, bl. 34.)

Melk, het. — *Van zijn melk staan.* Uit zijn lood geslagen zijn, versteld, verslagen staan. B. v. Hij stond heelegaar van zijn melk, toen ik hem dat vertelde. Geh. *idem.*

Merkt, de. — *Weten waar het merkt is.* Kwalijk varen, het moeten bekoopen, er aan toeleggen. B. v. Als ge thuis komt, zul-de weten waar het mer't is, want vader is niet gemakkelijk. Maken dat ge vóór den donkere thuis zijt, of ge zult weten waar het mer't is. Geh. *idem.*

Pee, de. Wortel. Fr. carotte. — *Iemand zijn peeën opscheppen* is iemand zijnen mond vol geven, iemand zijn zaligheid zeggen, den bol wasschen, hevig bekijven. Ik heb hem daar zijn peeën opgeschept. Geh. *idem.*

JOZ. CORNELISSEN.

LIEDEREN.

1. (9.) Reuzeliedje.

1.

Als de groote klokke luidt,
De Reuze komt uit;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom !

—

2

Moeder, hangt de pap op 't vier,
De Reuze is hier;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom !

—

3.

Moeder, snijdt 'nen boterham,
De Reuze is gram;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom.

—

4.

Moeder, tapt van 't beste bier,
De Reuze is hier ;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom !

—

5.

Moeder, stopt al zeere 't vat,
De Reuze is zat;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom!

6.

Moeder, geeft maar kaas en brood,
De Reuze is dood;
Keerewijs om,
De Reuze,
De Reuze,
Keerewijs om,
De Reuze kom! (1)

Opgenomen te *Brugge*, deur A.-J. Witteryck.

2. (10.) Ste Mertenlied.

(Gezongen) Vandaag is 't Sinte-Merte'
En morgen is 't de kruk.
Wij komen uit goeder herte,
En helpt ons uit den druk.
Wij zullen van ze lève van hier nie gaan,
Of wij hebben wat opgedaan.

* * *

(Gesproken) Krij' 'k wat a's te blieft?

* * *

(Gezongen) Ik weet nog wel 'en goci vrouw
Die ons nog wel wa' geve' zou,
Hoelank zal ze lève?
Honderd jaar en eenen dag,
Zoolank ze kèès en brood mag.

* * *

(Gesproken) Krij 'k wat a's te blieft?

* * *

(Gezongen) Haut, haut, turf en haut (2)
'n Turfken of e' spaantje,
Kloerekloeren haantje!
Hoe wijd zal da' vliege'?
Over de Mer't en over de Mijn (3)
't Zal nog wel 'ne goeie Sinte Merte zijn.

(Wanneer ze niets krijgen):

(Gezongen) Ginder aan dat hoog huis,
Daar hangt 'ne zak mee zemelen uit,
Zoo menige zemel, zoo menige luis,
Schupt da' wijf in 't sch...huis!

* * *

(Ze gaan loopen)

(Turnhout). E. T.

3. (11.) Nieuwjaarsliêke.

Juffra begijntje, ge zijt aan 't koke',
'k Wens' u 'ne zalige Nievejaar;
Ik 'eb deur 't spleetje wa' goeds geroke'
'k Wens'te da' 'k daar binne' waar.
Roept m'in 'uis en zet m'aan tafel,
'Edde gebakke', dan gee' m' 'en wafel;
'Edde gij nog wa' bier oep 't vat,
Dan drinke' m' o's dezen avend zat.

(Turnhout). E. T.

BOOMEN, WOUDEN EN GEWASSEN, IN VOLKSGELOOF EN LEGENDEN.

I.

Afzonderlijke Boomen en Gewassen.

Zooals iedereen weet, vereerden onze voorouders de bosschen en wouden. De bijgeloovigheden, de sagen en legenden die betrek hebben op die veree-

(1) Vrglk. *Ons Volksleven,* 1n jaarg., bl. 68-69.
(2) Hout.
(3) Vischmijn.

ring, zullen in een volgend hoofdstuk besproken worden, nadat wij in het onderhavige gehandeld zullen hebben over de overleveringen en legenden, aan afzonderlijke boomen verbonden.

Veel van de aangehaalde bijgeloovigheden zijn herinneringen aan den heidenschen godsdienst onzer voorvaderen, en leven grootendeels nog onder 't volk voort.

Wonderbare boomen der Heidenen.

Boomen die aanbeden wierden. — De Germanen aanbaden den eik, den pijnboom en den distel.

Mistel of Maartak. — De mistel of maartak was de gewijde plant der Druïden. In het oude Gallië hadden de Druïden de gewoonte van nieuwjaarsgeschenken te geven, en *op den eersten dag van 't jaar* gewijde maartakken aan het volk uit te deelen. *(Dictionnaire des Origines,* I, bl. 328-329.)

Eene herinnering aan dat gebruik vinden wij in de spreuk : « Au Gui l'an neuf », die in Frankrijk gebezigd wordt.

De maartak (1), die woekerplant, groeiende op den eik en andere woudboomen, wordt tegenwoordig nog door eenige landlieden voor een *krachtig tegenvergif* aanzien. Een aftreksel van die plant wordt ook aan *onvruchtbare huisdieren* toegediend. Die gebruiken schijnen overblijfsels van het wangeloof der oude Kelten.

Het Elterken. — De inwoners van Elsene hadden eertijds een bijzonderen eerbied voor een vermaarden boom, *het Elterken* of *den Gewijden Boom,* die zijnen naam aan eene straat der gemeente gegeven heeft.

Nadat het geregend had, lei men de kinderen *die aan de koorts leden,* onder dien boom. De druppels die van zijne bladeren leekten, hadden, zegt men, de eigenschap van die ziekte te genezen...

't Is zeker dat de vereering voor de linde « het Elterken » opklimt tot de tijden van het Heidendom. Door zijne ligging, heel alleen, op eene hoogte bij het woud van *Sonna* (Soniën) of der *Zon,* zullen onze voorouders dien boom uitgekozen en aan hunnen eeredienst toegewijd hebben.

De linde, gelijk men weet, is de boom in ons land, die de plaatsen aanduidt, waar herinneringen aan verbonden zijn. (A. Wauters. *Hist. de environs de Bruxelles,* III, bl. 283-84.)

(1) Op St-Michielsdag openen de boeren de gal- of mistelnoten om het toekomende jaar te voorspellen. Zijn die noten vol en gezond, 't is een teeken dat het jaar overvloedig in al de levensnoodwendigheden zal voorzien ; maar zijn ze loos en vochtig, 't is een teeken dat de zomer koud en nat zal zijn. Waneer zij mager en droog zijn, dan staat het tegenovergestelde te wachten. Zit er eene *spin,* eene *vlieg* of een *worm* in, 't is een voorteeken van een ongelukkig, een middelmatig of een goed jaar. Als men er niets in en vindt, dan is het te vreezen, dat er 't komende jaar veel rampen zullen gebeuren. En waneer er veel galnoten zijn, dan is er een vroege winter en veel sneeuw op handen. (Bon de Reinsberg. *Calendrier belge,* II, bl. 185.)

Vrglk. *Ons Volksleven,* I, bl. 10, Nr 5.

CHRISTELIJKE LEGENDEN.

Het Mirakel van de H. Alena te Vorst (in Brabant.)— Eens dat de H. Alena naar Vorst kwam om er de Metten bij te wonen, moest zij voor de deur der kapel wachten, omdat de priester ziek was. Zij plantte haren stok in den grond en toen zij 's anderendaags terugkeerde, was die wonderbare staf in eenen hazelaar veranderd, waarvan de stam, van den wortel af tot aan het sop toe, gansch met bladeren bedekt stond. Hij wierd zeer vereerd en niemand zou er ongestraft noten aan geplukt hebben. Men ziet den boom nog staan, omsloten door eenen muur die aan de kerk grenst. Te oordeelen naar den stam die bijna de dikte heeft van eene ton, moet hij heel oud wezen. *(Id.*, III, bl. 534.)

Een dergelijk mirakel wordt ook toegeschreven aan den H. Gwijde (Wijten, Guido), aan den H. Rombout (Rumold, Rumoldus) en aan St-Godmaar (Gommaar, Gommarus).

De Elzeboom van Assche (in Brabant). — De « Kruisberg » te Assche is vermaard wegens zijne kapel en zijne miraculeuze legende.

Eene vrouw die tot over hare ooren in de schuld zat, ging eenige Joden opzoeken, om hun hare kleederen te verpanden. Zij beloofden haar eene groote somme gelds, wilde zij hun eene gewijde Hostie bezorgen.

Aangedreven door den nood, stemde zij toe, maar, uit de kerk terugkeerende, kreeg zij berouw over hare goddelooze daad en ging de H. Hostie in eenen ouden, bijna dooden els verbergen. Oogenblikkelijk stond hij met bladeren en bloemen versierd. Dit wonder lokte het volk aan, en weldra gebeurden er talrijke mirakelen.

De eigenaar van het aanpalende veld, ontevreden over de schade die hem het geloop van het volk veroorzaakte, wou den els vellen. Op dien oogenblik bemerkt hij dat de spaanders die er onder de bijl af vliegen, in de gedaante van een kruis gaan liggen en als met bloed bevlekt schijnen (1). (A. WAUTERS. *Hist. des env. de Bruxelles, I,* bl. 470-71.)

De stralende Boom. — De gelukzalige Jan van Ruusbroec, prior van Groenendaal en geestelijke schrijver, had de gewoonte, zegt Bogaert of de Po-

(1) Die legende staat ook in het *Kunst- en Letterblad*, 1840, bl. 95-96, maar zij wordt er anders verhaald. Vooreerst was het geen els, maar een holle lindeboom waar de H. Hostie in neergeleid wierd. De vrouw die de heiligschenderij pleegde, was de weerdin uit eene herberg, een geldgierig wijf. Eenige officieren uit het leger van Lod. van Male ('t gebeurde in 1356, tijdens den inval van den graaf van Vlaanderen in Brabant), die in hare herberg zaten, beloofden heur drij goudstukken, wilde zij de H. Hostie die zij 's anderendaags, ter H. Tafel naderende, zou ontvangen, uit den mond nemen en bij hen brengen. Zij stemde toe, maar, na het plegen der heiligschennis, kreeg zij berouw en verborg de Hostie in eene holle linde. De boom begon te groenen en te bloeien en ontelbare vogelen kwamen in zijne takken zingen. De pastoor ging de H. Hostie halen en droeg ze met grooten eerbied terug naar de kerk. Toen vielen de vogelen stil en verdwenen, de boom verloor zijn gebladerte en wierd dor gelijk te voren. Naderhand velde men de linde en men sneed er twee biechtstoelen uit, een kruis en eene communiebank, die nu nog in de kerk van Assche te zien zijn.
J. C.

merio die zijn leven beschreef, van zijne werken op te stellen, al wandelende in het Soniënbosch. Eens dat de kloosterling hem zocht, verwonderd over zijn ongewoon lang wegblijven, vond hij hem zitten onder eene linde, waarvan het gebladerte met stralen omgeven was. Die boom, na lang gekweeld te hebben, kreeg nieuwe groeikracht omtrent het jaar 1600, en in de maand November 1612, bouwde de infante Isabella eene kleine kapel onder zijne takken.

(*'t Gaat voort.*) ALF. HAROU.

KEMPISCHE SPREEKWOORDEN.

1. De man en is niet wijs
Die zijn huisken timmert op 't ijs;
Want als 't ijs zal zijn vergaan,
Dan zal zijn huisken in 't water staan

—

2. Mans en honden
Doen hun ronde,
Maar katten en wijven
Moeten thuisblijven.

—

3. Brullende koei',
Fluitende meiskes
En kraaiende hinnen
Zijn drij zottinnen.

—

4. Fluitende meiskes,
Kraaiende hinnen
En brullende koei'
Zijn der zelden goei.

—

5. Kraaiende hinnen.
Brullende koei'
En meiskes die fluiten
Zijn drij dingen die niet stuiten.

—

6. Op den meulen en in de smis
Daar zijn de leugens gewis.

—

7. 't Spek en de zwaart
Zijn van ééuen aard.

—

8. Al draagt d(e)n aap 'nen gouden ring,
Hij is en blijft een leelijk ding.

—

9. Wat helpen keers en bril,
Als de uil niet zien en wil?

—

10. Die 's winters jaagt en 's zomers vinkt,
En heeft in huis geen vleesch dat stinkt.

—

11. Hoe wijdere loop,
Hoe slechtere koop.

—

12. Hoe meerder raad
Hoe minder baat.

13. Hoe kalere jonker
Hoe grootere pronker.

14. Klagers hebben geen nood,
Stoffers hebben geen brood.

15. Liever met een kwâ kar op de hei als met een goed schip op de zee.
16. Die hem met de armoê weet te generen, is weerd dat hij ze heeft. (1)
17. Een zot zonder kuren is geen zot.
18. Ieder zijn meug, zei 't ventje, en 't had 'nen mol op zijn brood liggen.
19. Werken is zalig, zeiden de begijnen, en ze droegen gedrijen aan 'nen boonstaak.
20. Wat nu gezongen, zei de koster, en hij kost geen Latijn.
21. Wat nu gezongen, zei de koster, en de kerk stond in brand.
22. 't Is zoo al pap, zei de jongen, onze vader eet ze, maar de hond en mag ze niet.
23. 'k Wou da 'k thuis was, zei de kater, en hij zat met gat in de strop.
24. 'k Mag geen kiekens meer, zei de vos, en hij zat in de klem.
25. De(n) overleg is 't werk, zei Brodder, en hij zette den lap neven 't gat.

('t Vervolgt.)

Joz. Cornelissen.

SAGEN.

3. (28.) Wat een Watergeest eens aanvong.

Hetgeen ik vertellen ga, is over zeventig jaar gebeurd te Niel op den Rupel. Een schippersknecht mocht van zijnen baas eens over naar huis gaan. « Baas, » zei de knecht bij 't vertrekken, « dezen nacht, als ik afkoom, zal ik roepen ; kom mij dan maar halen. » 's Nachts wierd de schipper wakker door een geroep aan wal ; hij sprong seffens de veêren uit, sprong in 't bootje en roeide af op het geroep. Intusschen begost de schipper te dubben over zijne zaken en was met zijne gedachten weg. Hij roeit aan wal, laadt den roeper op, zonder eens te vragen : Peer of Jan, zij-de gij 't ? Maar neen, hij zat daar te droomen en hij bleef droomen. Wat kost het hem schillen ?.. 't Was immers zijne knecht ! Maar wat is dat ? Opeens staat er een watergeest recht in 't bootje ! « God in den hoogen Hemel ! » roept de schipper uit, « heb ik nu 'nen watergeest opgeladen ! » . Een waterduvel, een waterduvel ! « kermt hij vol schrik. Pardoef ! daar springt de watergeest den boot uit. De schipper laat 'nen blijden kreet. Ja maar, de watergeest en was niet weg, bijlange niet, hij moet den schipper nog eerst wat kwellen. Hij kruipt onder 't bootje en houdt het tegen. De arme schipper doet alle moeite van de wereld om naar zijn schip te geraken, maar hij wint geene hand in. De

(1) Of ontkennend : *Die hem met de armoê niet weet te generen, en is niet weerd dat hij ze heeft.*

schipper begint te bidden, de waterduivel laat hem gerust en verdwijnt. In den eigensten oogenblik stond hij terug op de plaats waar de schipper hem opgeladen had, den man uit te lachen, al roepende : « Nu heb ik u dicht, eh ? Ha ! ha ! Nu heb ik u toch dicht, eh ! Ha ! ha ! ha ! »

Eene halve uur naderhand stond de knecht te roepen, maar de verschrikte schipper liet hem roepen; hij dierf geenen voet meer van zijn schip zetten.

(*Gehoord te Schelle.*) Meegedeeld door Lenaard Lehembre.

WANGELOOF.
Vallende Sterren.

Iederen keer dat het volk eene ster ziet rijzen of, gelijk het zegt, « uit den hemel ziet vallen », heet het dat er juist iemand gestorven is. Zulke ster vinden is niet gemakkelijk. Niemand die er over spreekt, heeft er eene gezien, maar toch weet men dat ze op eene « snottebel » (!) gelijkt.

Dat geloof is overal verspreid. Ziehier wat men daarover in Polen zegt : « Elke mensch krijgt bij zijne geboorte eene bijzondere sterre, die hem voor « heel zijn leven toegekend is. De gelukkige menschen hebben eene schit- « terende ster ; bij de ongelukkige is 't juist het tegenovergestelde. Op den « oogenblik dat de mensch sterft, valt zijne ster op de aarde ; er blijft dan « nog enkel iet van over dat plat, week en vettig is, gelijk de overschot van « eene gesmoltene roetkeers. Zoohaast men de vallende ster gewaarwordt, « moet men gauw-gauw zeggen : « Ave Maria. » Dat is voor de onbekende « ziel, die men daardoor redden kan. »

(Vergelijkt : *Le Folklore polonais ; Cracovie et ses environs, etc. par* Michel de Zmigrodzki, in *La Tradition*, 1890, bl. 294, en *Questionnaire de folklore wallon*, bl. 67, Nrs 923-925, *Etoiles filantes*.) J. B. Vervliet.

NIEUWSKES.

Nieuw volkskundig Tijdschrift. Wij hebben het genoegen aan onze lezers mee te deelen, dat op voorstel van den Hr Osc. Colson en den ieverigen secretaris van de « Société de folklore wallon », Mr Jos. Defrecheux, gemelde maatschappij binnenkort een tijdschrift gaat uitgeven, aan de studie der volkskunde gewijd.

De opstelraad is samengesteld uit de HH. Eug. Monseur, Osc. Colson, Paul Marchot, Jul. Simon en Jos. Defrecheux.

Wij heeten het nieuwe tijdschrift, dat voor de studie der Waalsche volkskunde van groot nut zijn zal, hertelijk welkom.

De Volkskunde op het Congres der Oudheidkundige Kringen. Op het toekomstig Congres der oudheidkundige kringen, dat in den loop van dit jaar te Brussel zal gehouden worden, zal men aan de volkskunde eene belangrijke plaats inruimen.

Eene bijzondere afdeeling zal gevormd worden voor dien tak onzer volks- en

zedengeschiedenis, welken tot hiertoe al te zeer verwaarloosd wierd. Er zal ook eene volkskundige tentoonstelling ingericht worden. Een groot deel van die besluiten zijn genomen, dank aan de ieverige bemoeiing van den geleerden Heer J.-Theod. de Raadt, secretaris van den Oudheidkundigen kring van Brussel.

Onze beste wenschen voor het welgelukken van eene onderneming, die voor de studie der volkskunde in ons land de beste vruchten kan afwerpen.

Zeitschrift für Volkskunde. Met het begin van den 3n jaargang (Oct. 1890) is de « Zeitschrift für Volkskunde », in 1888 te Leipzig gesticht door Dr Edm. Veckenstedt, het « Organ der Deutschen Gesellschaft für Volkskunde » geworden.

De nieuwe kring wierd opgericht om het beoefenen der volkskundige studiën aan te wakkeren, en aan de schrijvers en verzamelaars de gelegenheid te geven om de vruchten hunner opzoekingen in 't licht te brengen.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde. De « Verein für Volkskunde », in Berlijn gevestigd, heeft als zijnen tolk de « Zeitschrift des Vereins für Volkskunde » aangenomen. Dit tijdschrift, uitgegeven onder de kundige leiding van Dr Karl Weinhold, en wraavan de 1e afl. het licht zag, is het vervolg van de « Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft, begründet von M. Lazarus und H. Steinthal. »

Het blad van Dr Weinhold is gekenmerkt door zijn streng wetenschappelijken zin en diepgrondige studie.

Tweede Congres der Volksoverleveringen. Het tweede « Congres der Volksoverleveringen » zal in de maand September van dit jaar te Londen gehouden worden, onder het voorzitterschap van Mr Andrew Lang. Het 1e congres had te Parijs plaats in het jaar 1889. J. B. Vervliet.

Folklore wallon.

(*Vervolg van bl. 138, 2de jaarg.*)

De 5e aflev. van den « Questionnaire de folklore (wallon) » is verschenen en bevat de volgende hoofdstukken :

VIII. Sterrekunde en weerkennis des volks. — De zon, de maan, de sterren, de regenboog, de sneeuw, de wind, de wolken, de hagel, de regen, het onweder, enz. enz. (Vr. 892-1008).

IX. Liederen. — Godsdienstige liederen, gelegenheidsliederen, werkliederen (sommige voorbeelden met muziek) (Vr. 1009-1029).

De « Questionnaire » neemt nog altijd in belangrijkheid toe en zal, wanneer hij volledig zal verschenen zijn, voor den verzamelaar een onmisbare handboek wezen. J. B. Vervliet.

BOEKBESPREKING.

Il Volgo di Roma, raccolta di Tradizioni e Costumanze popolari a cura di Francesco Sabatini. I. (Roma, Ermanno Loescher & Co MDCCCXC.) — Boekd. in-kl. 8° van 79 bl. — Prijs L 3. —)

In dit werkske, dat het 1e deel uitmaakt van eene reeks studiën over de folklore der Eeuwige Stad, vinden wij vier verhandelingen, en wel de volgende : 1. Gaetanaccio. of liever Gaetano Santangelo gezeid Ghetanaccio (zooals hij op een printje bij den tekst gevoegd, genoemd wordt), een soort van poesjenellen- of Jan-Klaassenbaas, die bij het Romeinsche volk zeer gezien was, door F. Chiappini ; — 2. De lyriek in de Romeinsche volksgezangen, door F. Sabatini, eene critische studie, waarin de schrijver om zijne gezegden te staven, meerdere volksdichtjes aanhaalt en ontleedt ; — 3. De melodiën (zangwijzen) van het Romeinsche volk, door A. Parisotti. In deze verhandeling bespreekt de schrijver in 't kort de hedendaagsche muziektuigen die bij 't volk meest voorkomen, waarbij hij nog een beknopt overzicht der bijzonderste werken voegt, over zijn onderwerp verschenen ; — 4. Romeinsche volksliederen, door M. Menghini ; dit opstel met muziek opgeluisterd, besluit het boekske, dat om zijne keurige, welverzorgde uitvoering zeer te prijzen is. J. B. VERVLIET.

ED. GEUDENS.— **Jeronymus Bosch alias Van Aken** (inventaris Wyntgis). Gent, A. Siffer, 1890. (Vlugschr. in-8° van 21 bl. — Prijs fr. 1. — Boekh. Jos. Kockx, Antwerpen).

Over den schilder Jeronymus Bosch hebben er lang zeer verwarde begrippen geheerscht, totdat de heer J.-C.-A. Hezenmans, in een opstel verschenen in de Dietsche Warande (1888, bl. 293 en vlg.) het geboorte- en sterfjaar, alsook den geslachtnaam des schilders vaststelde.

Bij die studie, zoo merkweerdig voor de Nederlandsche kunstgeschiedenis, mogen wij de verhandeling voegen, waarvan wij hooger den titel meedeelden.

De heer Geudens, die aan 't hoofd staat van een archief, dat in zijnen aard zeer rijk en hoogst belangwekkend is, en waaraan hij reeds menige wetensweerdige bijzonderheid ontleende, heeft hier nogmaals de gelegenheid gevonden om een opstel te schrijven, dat op onuitgegeven bescheeden gegrond, voor kunst en geschiedenis zeer belangrijk is.

De ruimte waar wij over beschikken, laat ons niet toe in verderen uitleg te treden; liever verzenden wij den lezer tot het boekske, dat wij volgeerne aanbevelen.
J. B. VERVLIET

Het Maatschappelijk Vraagstuk. Voordracht op 10 November 1890 gehouden te Gent in het Davidsfonds, door MGR. RUTTEN (Verschenen in *Het Belfort*) Gent, A. Siffer, 1891. — Vlugschrift in-8° van 31 bl. Prijs fr. 0,50.

Waar Mgr. Rutten optreedt, daar stroomen de katholieke Vlamingen te zamen. Het onderwerp dat hij behandelt, moge dan nog zoo ernstig en zoo weinig aantrekkelijk schijnen, toch weet de begaafde spreker zijne toehoorders te boeien, die letterlijk aan zijne lippen hangen.

Maar niet alleen als redenaar, ook als schrijver moeten wij hem hulde brengen. Aan eenen vloeienden stijl, paart hij eene gemakkelijkheid van uitdrukking, eene

sierlijkheid in woordenkeus en beeldspraak en eene duidelijkheid van voordracht, die de lezing zijner geschriften, ook voor den min geoefenden lezer, niet alleen gemakkelijk, maar zelfs aantrekkelijk maakt.

Het is die toon, dien wij in soortgelijke werken willen zien doorstralen.

Uit den aard der zaak reeds is het onderwerp te ernstig, te afgetrokken, om aan vele lezers belang op te leveren. Wil men dus nut stichten — en dat is juist het doel van zulke schriften — dan moet men den lezer weten te boeien, door de hoedanigheden die wij hooger aanhaalden en die wij in Mgr. Rutten bewonderen.

J. B. Vervliet.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **Volk en Taal**, III, Nr 8. — Een Rouwdag (T. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (P. van den Broeck) — Gebruiken bij het drinken der Vlamingen (P. B.). — Vertelling van de kat, den hond, de zwaan, de koe, het peerd en den haan (T. van Heuverswyn). — De Duivelsschuur (P. Bernard). — Raadsels (T. v. H.). — Het koningske en de gaai (P. Waelens). — Hoe dat ze ne keer de messe van requiem zongen op Passchen (T. van Heuverswyn). — Kinderliedjes (L. du Catillon). — Kinderrijmkes (Fr. van Cauwenberghe). — Over het Nonnen (A. d S.). — Volksdichtveerdigheid (K. van Damme). — De Hovenierderije in het begin der 18e eeuw (Rijkaard Ervinck). — Kapellekens (A. van Heuverswyn). — Geschiedenis (Th. van Heuverswyn). — Van alles.

2. **Biekorf**, II, Nr 3. — Van een vlaamsch boeksken uit Luik (Polyd. Daniëls, pr.). — Uit Friesland (Jan van Wageningen thoe Dekama). — Bonte Kraaie (Guido Gezelle). — Weersvoorzeggingen. — Het verken van Egypten. — Mingelmaren.

Nr 4. — Van twee houtkappers. — Eertijds en nu ! — Aan R. L. (J. Noterdaeme). — Over drie honderd jaar (Edward Van Robays). — Mingelmaren.

3. **Het Belfort**, VI, Nr 3. — I. Maerlant (F. Cap). — II. Doktor Koch en de tering (Julius Broeckaert). — III. Lijkkrans op het graf van Z. K. H. Boudewijn (Pieter Danco). — IV. Het algemeen stemrecht en de herziening der Grondwet (F. Drijvers). — V. Iets over de talen in den Congo (Camille Van Ronslé). — VI. Wenken en vragen (Johan Winkler). — VII. Aan eene moeder bij de wieg van haar kind (Jozef de Ras). — VIII. De sterrekunde der Chaldeërs (J. van Mierlo, S. J.). — IX. Liefde ! (O. Loosen, S. J.) — X. Boekennieuws en Kronijk.

4. **De Vlaamsche Standaard**, I, Nr 9. — Moedertaal (L. Van Gansen). — Vlaamsche Zeden (J Dille). — De Kerk. — Vlaamsche Broederbond van Aarschot.

5. **Zeitschrift für Volkskunde**, III, Nr 5. Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutschen Tiefebene. III. Die Asen (O. Knoop). — Die mythischen Könige der arischen Volksheldensage und Dichtung (Edm. Veckenstedt. — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm. Veckenstedt). — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnick). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Volkslieder aus Hinterpommern. *Met muziek* (A. Gadde). — Findlinge zur Volkskunde (Alex. Kaufmann). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt, Bruno Wagner und O. Knoop). — Zur Bücherkunde.

6. **La Tradition**. V, Nr 2. — I. Eléments de Traditionnisme ou Folklore. II. Le Culte des Ancêtres (Thomas Davidson). — II. La Sorcellerie au Moyen-Age. I. Coup d'œil historique (Henry Van Elven). — III. Le Folklore de Constantinople. I. Superstitions et Croyances des Turcs (Henry Carnoy et Jean Nicolaïdes). — IV. Les Pommiers en Fleur (Henry Carnoy). — V. Littérature populaire de Villeneuve-sur-Lot (Paul Combes). — VI. Le Folklore de la Belgique. — XII. Les Géants (Alfred Harou). — VII. Les Chevaliers du Papegai. I. (Joannès Plantadis). — VIII. Chansons populaires des Quercy (Froment de Beaurepaire.) — IX. Les empreintes merveilleuses VI. (Augustin Chaboseau.) — X. Bibliographie (Henry Carnoy).

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te BRECHT,
bij L. BRAECKMANS.

3e Jaar
1891

4de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

LEVENDE SPRAAKKUNST.
III.
Uitgangen der Verkleinwoorden. (*Vervolg*).

Naamwoorden die uitgaan op **n**

a/ Voorafgegaan van 'nen langen klank, nemen **(t)je**: *steen, steentje; boon, boontje;* (1) voorafgegaan van *ie*, nemen zij, in eigennamen, ook **ke**, voorafgegaan van *e* : *Fien, Fientje* of *Fieneke; Trien, Trieneke* of *Trientje; Lien, Lieneke; Stien, Stieneke* of *Stientje.*

b/ Van 'nen korten klank, nemen **ke** en verdubbelen *n* : *pan, panneke; ben, benneke; pin, pinneke.*

c/ Van eene toonlooze *e*, nemen **ke** en laten *n* vallen : *meulen, meuleke; jongen, jongeske; veulen, veuleke.*

Op **p**, **r** en **s** (of **sch**)

Nemen **ke** : *stap, stapke; kuip, kuipke; — dier, dierke; ster, sterke; — mes, meske; pels, pelske; visch, vischke.*

AANMERKING. — Somwijlen komt er eene toonlooze *e* achter de *s : huis, huiske* of *huizeke; Lies, Lieske* of *Liezeke.*

Op **t**

a/ Voorafgegaan van 'nen korten klank, verdubbelen *t* en nemen **ke** : *rat, ratteke; put, putteke; mot, motteke.*

b/ Van 'nen medeklinker, van 'nen langen klank of 'nen korten die bij 't uitbouwen des woords lang wordt, nemen **(t)je** : *kaart, kaartje; — klont, klontje; — geit, geitje; maat, maatje;* (2) *— vat, vaatje.* (3)

Op **w**

Nemen **ke** : *vrouw, vrouwke; spreeuw, spreeuwke.*

Op 'nen klinker

Nemen **ke** : *koei, koeike; ei, eike; Mie, Mieke; bui, buike.*

(1) Zuid-oostwaarts en in Brabant heerscht de uitgang **ke** : *been, beenke; boon, boonke; steen, steenke.*
(2) Ook *mateke*, in den zin van makker, gezel.
(3) In het Z. O. der Antwerpsche Kempen en in Brabant nemen de woorden op *t* den uitgang **ke**, en de *t* valt dikwijls weg, bijzonder waneer ze van 'nen medeklinker voorafgegaan is : *Geit, geiteke; straat, strà(at)ke; vent, ven(t)ke; kant, kän(t)ke.*

Aanmerking. — In de kindertaal (1) gaan al de verkleinwoorden uit op **ke**. Die uitgang immers heeft eene ongemeene bevalligheid en bevat een gedacht van zoete teederheid; daarom gebruikt de moeder, als zij tot hare kleine kinderen spreekt, bij voorkeur de vormen : *herteke, hancke, voeteke, schoeneke, beeneke,* hoewel men anders enkel *hertje, haantje, voetje, schoentje, beentje* zegt.

*
* *

Halen wij hier, om te eindigen, de wijze woorden aan waarmee Am. Joos zijnen artikel over de verkleinwoorden besluit, in zijn schoon en prijzensweerdig werkske *Spraakkunst en Volkstaal* :

« Laat ons, Vlamingen, in het schrijven en openbaar spreken aan onzen *ken* houden :

1° Hij is ouder dan *je,* hij is er de vader van.

2° Hij steunt op het dagelijksch gebruik van heel Vlaamsch-België.

3° Hij maakt onze geschreven taal meer en meer de getrouwe weerspiegel van de gesprokene.

4° Weze de uitgang *je* voor den Hollander zacht, voor den Vlaming is hij dikwijls hard en moeilijk, terwijl *ken* ons altijd klaar en zoet klinkt.

Ja 5° « Dees laatste uitgang (*ken*) heeft een bevalligheid, en zelfs een soort van deftigheid in vergelijking van *tje* en *tjen,* die van laater tijd zijn. » (Huydecoper, *Proeve van Dichtkunde.* I, bl. 37.)

Sint-Antonius-Brecht. Jozef Cornelissen.

HOE HET VOLK WAPENSCHILDEN EN SOMMIGE OPSCHRIFTEN UITLEGT.

Waneer het volk een opschrift niet en verstaat of waneer het in een wapen eenige stukken verbeeld ziet die eenigszins gelijken aan voorwerpen die het dagelijks gebruikt of onder de oogen heeft, dan vindt het seffens eene vertelling, eene legende uit, die de geschiedschrijvers uit de volgende eeuwen moeilijk kunnen uiteengehaspeld krijgen. Ziehier eenige voorbeelden daarvan :

I. — De ketel in de O. L. Vrouwekerk te Brugge.

Dicht bij het gewelf der O. L. V. Kerk dragen eenige steenen een zeer beschadigd wapenschild, waarvan het volk het volgende gemaakt heeft : van den helm, eenen ketel; van de schild, een truweel; van eenen der visschen op het helmsieraad, eenen lepel; van den visch op de schild, twee beenderen. Dat is het wapen van het geslacht der van Capelle's.

Nauwelijks was die verkeerde uitlegging onder het volk verspreid, of het schiep de volgende legende :

« Over langen tijd werkte er aan de kerk een metser, wiens vrouw hem dagelijks zijn middageten bracht, dat gewoonlijk uit een stuk ossevleesch

(1) Wij bedoelen hier de taal, waarin men kleine kinderen aanspreekt.

met groenten bestond. In dien lang vervlogen tijd doodde men in Slachtmaand eenen os en men bewaarde het vleesch in houten vaten. Nu, volgens de overlevering was de vrouw, door maar gedurig van den voorraad te gebruiken, veel te gauw op den bodem van de kuip geraakt.

Terwijl zij uitrekende hoeveel tijd er nog vóór de Slachtmaand verloopen moest (men was toen eerst in Hooimaand), vond zij 't voorzichtig het rantsoen van haren heer en meester te verminderen.

Op zekeren dag dus, waagde zij het heuren man tevreden te willen stellen met twee beenderen die zij lekker toebereid had met gestoofde wortelen en in 'nen ijzeren ketel had gereed gemaakt.

Maar de metser wierd seffens gewaar dat het magere keuken was en hij voer tegen zijn arm wijf in verwenschingen en hevige verwijtingen uit. En tot eene les voor al de vrouwen die 't nog zouden beproeven besparingen te doen ten nadeele van hunne mans, nam hij den ketel en den lepel en metste ze in den muur. Hij deed er zijn truweel bij, waar hij de twee beenderen op legde, tot eene blijvende gedachtenis van de gierigheid zijner vrouw. »

Zoo heeft een eenvoudig geslachtswapen die vernuftig uitgedachte legende doen ontstaan.

II. — Het Wapen van Brecht.

De Brechtenaren dragen verschillige spotnamen, uitgevonden door de schalksche plaagzucht van de bevolking der naburige dorpen.

Alzoo geeft men hun weleens den naam van *Brechtsche Struiven,* omdat zij eertijds de wapenschild van St. Michiel, hunnen patroon, voor eene koekepan aanzagen....

III. — Het Wapen van Tongeren.

Het veld in het wapen van Tongeren was : blauw, zilverblauw met een gouden balk ; in het nieuwe wapen is het *zilver* in de plaats van het blauw gekomen.

De boeren, weinig op de hoogte der wapenkunde, aanzien die stukken zilverblauw voor.... klokken. Die stukken, eerst in onbepaald getal, zijn eindelijk tot 9 beperkt en onder de koninklijke pen van Willem, koning der Nederlanden, blauwe klokbloemen geworden — vier, drie, en twee blauwe klokjes.

De boeren zeggen dan, dat de negen klokken de *negen tumuli* beteekenen die de stad omringen, of de negen klokken die altijd in den toren der O. L. Vrouwekerk moesten hangen.

IV. — De Steen voor de O. L. Vrouwekerk te Antwerpen.

Voor de Hoofdkerk van Antwerpen ziet men eenen steen in het gaanpad die veel van de andere verschilt. 't Is een oude grafsteen, doorzaaid met koperen letterteekens, die reeds half verdwenen zijn door de wrijving en de werking van den tijd. Men weet dat in de XIVe eeuw het gebruik in

voege kwam van de grafsteenen in te leggen met koperen platen, waarop men dan opschriften en teekens etste.

Het volk beweert dat een werkman die bezig was aan den bouw of de herstelling van den toren, er af viel en dat zijn schedel in zooveel stukken brak, als er koperen punten in den steen staan. (1)

Alf. Harou.

SAGEN.

4. (29.) De Geest.

Een oud vrouwke had de gewoonte van alle dagen naar 't Lof te gaan. Maar daar zij te arm was om 'nen cent voor een stoeltje te geven, ging zij altijd op de trede, tegen 'nen biechtstoel, zitten.

't Gebeurde dat zij op zekeren dag in slaap viel. De koster, die haar bij het heengaan niet zag, deed de deur op slot, en daar zat nu ons meken moedermensch alleen in de kerk te slapen.

Eindelijk wordt zij wakker. Zij verschiet omdat het zoo stil is in de kerk; ze wrijft heur' oogen, maar er was geene levende ziel meer te hooren of te zien. Ze is alleen, heel alleen in de kerk; vast en zeker hebben ze heur vergeten!

Terwijl het vrouwke daar nu zat te suffen en te zuchten, slaat het op den toren : een..., twee..., drij..., ... « Heere God!... twelf uren!... Wat nu gedaan!...

Juist meende zij heur plaats te verlaten, om te zien of zij niet stillekes uit de kerk zou kunnen geraken, als zij daar eensklaps, vlak voor den biechtstoel, 'nen priester ziet zitten bidden. Hij had zijne bonnet op het hoofd, zijn wit roket aan, en daarover hing zijne stool, juist alsof hij maar op 'nen biechteling wachtte, om in zijnen biechtstoel te gaan.

Het moederke meende het te besterven van schrik; ze dorst kikken noch mikken, want dat was nu immers toch geene uur om biecht te hooren. Zij zat daar als aan den grond genageld, heur' oogen maar altijd starlings op den priester, die eer aan een beeld als aan 'nen mensch geleek.

Als dat nu lang genoeg geduurd had, sloeg het één uur, en.... O. L. Vrouwke sta mij bij!... de priester was eensklaps verdwenen.

's Morgens vroeg tegen dat het licht wierd, kwam de koster de kerk opendoen, en niet zoodra had hij den rug gedraaid, of het vrouwke sloop op de teenen de kerk uit.

Den heelen dag was ze gelijk ziek van aandoening. Ze kost er maar geenen kop aan krijgen, dat die priester zoo eensklaps, en zonder het minste

---

(1) Eene sage verhaalt dat de bouwmeester, nadat hij zijnen zoon gedood had omdat deze zijn geheim had verklapt, den toren beklom en vol wanhoop naar beneden sprong. Zijn lichaam viel in zooveel stukken als er koperen punten in den steen te zien zijn.

Volgens eene andere legende was het de man die den haan op den toren zette, die het evenwicht verloor en naar beneden stortte. J. C.

gerucht, verschenen, en weer even plotselings verdwenen was. Zeker en vast moest het 'ne geest geweest zijn. Ja, ja, het spookte in de kerk, en met zoo 'nen last op heur hart, zou ze toch rust noch duur vinden. Dat ze eens naar Mijnheer Pastoor ging, om hem de zaak uiteen te doen.

Zoo gezeid zoo gedaan.

Voordat het Lof begost, ging ze Mijnheer Pastoor spreken, die haar met veel aandacht aanhoorde.

« Hoort eens, moederke, » zei de Pastoor, « ge moet u vandaag opnieuw in de kerk laten sluiten. Dezen keer zult ge zeker niet in slaap vallen; let dus goed op wat er gebeurt, en komt mij dan morgen vroeg vertellen, wat ge zult gezien hebben. »

Het menschke had er wel niet veel trek in; maar ze gaf toch eindelijk toe, op het aandringen van den Pastoor, die haar zooveel mogelijk trachtte gerust te stellen, en zorgde om dezen keer zelf de kerk te sluiten, nadat hij verzekerd was, dat het vrouwke op haren post zat.

Alles gebeurde weer gelijk den eersten nacht. Juist op slag van twelf uren verscheen de geest in zijn priestergewaad, en als het één uur sloeg, was hij weer eensklaps verdwenen.

Meer dood als levend brocht het vrouwke den nacht in de kerk door, tot dat de Pastoor haar eindelijk kwam verlossen.

« Nu nog 'nen keer gewaakt, » zeide hij haar, « maar deze reis blijf ik er bij. Ik wil eens met eigen oogen zien, wat er in mijne kerk gebeurt. »

« Luistert nu goed, wat ge dezen keer te doen hebt. Zoogauw de geest verschijnt, moet ge hem aanspreken, en zeggen : « Zij-de van God spre(e)kt, zij-de van den du(i)vel vertrekt. »

« Geeft de geest u antwoord, of wenkt hij om met hem mee te gaan, gaat niet voor, maar zegt : « in den naam van God, gaat zelf voor. »

« En zoo moet ge antwoorden, op al dat hij u zal bevelen : « In den naam van God, doet het zelf. »

« Indien de geest uwe hand vraagt, moogt ge ze hem niet geven, maar werpt hem dezen doek toe. Als ge mijnen raad volgt, dan zal er u niet het minste kwaad gebeuren; in alle geval zal ik er bij zijn, zoodat ge niet bang moet wezen. Dus tot dezen avond. »

Na het Lof werd de kerk gesloten, en de Pastoor en het moederke bleven alleen.

Op slag van twelf uren verscheen weer de geest. « Zij-de van God spre(e)kt, zij-de van den du(i)vel vertrekt », zei al bevende het vrouwke.

Op die woorden stond de geest recht. « Leidt mij naar het sacristijn, » zei hij met een' holle stem tegen het vrouwke, terwijl hij haar met den vinger wenkte om vooruit te gaan.

« In den naam van God *gaat* zelf vooruit, » zei het vrouwke.

De geest ging voor, en het moederke en de Pastoor volgden hem tot in het sacristijn.

Hier bleef de geest staan voor 'nen grooten blauwen steen, waar 'ne(n) ring in vast gemaakt was.

« Heft dien steen op, » sprak hij; maar het vrouwke zei : « In den naam van God doet het zelf. »

De geest bukte, en op eenen hik en 'nen hei was de steen er uit, en ze stonden alle drij voor 'nen put.

« Haalt er nu dat kasken uit, » sprak de geest. « In den naam van God doet het zelf, » antwoordde weer het vrouwke.

De geest liet het hem geen tweemaal zeggen, en op 'nen oogwenk stond het kaske nevens den put.

« Luistert, sprak de geest. « Indat kaske zit er 'ne schat, dien ik in tijd van nood heb moeten vluchten. »

« Daar ik uit oorzaak van de beroerde tijden, vóór mijn' dood geen gelegenheid gevonden heb, om het geld aan 't licht te brengen, kan mijne ziel geene rust vinden, voor dat de schat gevonden is. Nu ben ik verlost. Om u te beloonen, moogt ge één paart nemen, het tweede geeft ge aan den arme, het derde aan de kerk. Geeft mij nu uwe hand. » « Neen, » riep het vrouwke, « neemt dat, » en ze wierp den geest den doek toe, dien haar de Pastoor gegeven had : in den doek stond er eene hand gebrand. Hierop verdween de geest.

De Pastoor deed zooals de geest bevolen had; het vrouwke kreeg één paart, den arme het tweede en de kerk het derde.

Sedertdien heeft het nooit meer in die kerk gespookt, en het arm moederke was zoo rijk als 't water diep is.

En daar kwam ne(n) hond met 'nen langen snuit, en 't vertelsel is uit.

(Geh. te Antwerpen.) J. B. VERVLIET.

SPROOKSKES EN VERTELSELS.

1. (32.) Van Sint-Elooi en den Smid.

Sint-Elooi ging rond om 'nen post te zoeken. Op zekeren dag dat hij in een dorp kwam gereisd, viel hem een hangberd in de oog, dat boven de deur van 'nen smid uitstak. Op dat hangberd stonden enkel deze woorden :

BAAS BOVEN BAAS.

« Kost ik mij daar verhuurd krijgen, » docht St-Elooi in zijn eigen, « dat ware een schoone zaak. » Hij trok binnen en vroeg seffens aan de vrouw, of haar man geenen knecht behoefde. « Ik geloof wel van ja, » was het antwoord, « ga maar in de smis, vriendschap, ge zult er den baas vinden. »

Daar zag Sint-Elooi 'nen kerel lijk 'nen boom, die een gloeiend ijzer aan 't smeden was. Hij sloeg er zoo geweldig op, dat de gensters wijd en zijd door de smis vlogen en dat de grond daverde van 't gerucht.

« Smid », zei onze heilige, « ik kom eens vernemen, of gij somwijlen geenen knecht noodig hebt. » De smid bekeek den binnengekomene van het

hoofd tot de voeten en antwoordde kortaf: « Ik heb niemand vandoen. » Daarmee kost Sint-Elooi er van door trekken.

— « Ehwel ! » zei de vrouw toen hij terugkwam uit de smis, « hoe is 't vergaan ?.... Bevalt gij nogal aan den baas ? » — « Uw man heeft geenen gast noodig, » antwoordde de heilige. « Niet ! » riep de vrouw, « dat is aardig, daar strak zei hij mij nog dat hij aleen zijn werk niet meer kost gedaan krijgen. Maar luistert eens hier, gij hebt hem misschien niet goed aangesproken ; ge moet « meester » zeggen, en 'k wed, hij zal u aannemen. »

En zoo was het ook. De smid voelde niet weinig zijnen hoogmoed gestreeld, toen hij zich met het woord « meester » aangesproken hoorde. In den eerste wou hij alevel nog wat tegenstribbelen, maar eindelijk vroeg hij aan Sint-Elooi : « Wat hebt ge zoo al geleerd ?... Kunt ge peerden beslagen ?... — « Zoo goed als iemand, meester, » zei de heilige stoutweg. « Ehwel, we zullen bij de eerste gelegenheid de proef nemen, en, als ge me voldoet, dan moogt ge hier blijven. »

Dat was me goed. 's Anderendaags kwam er een boer aan de smis om zijn peerd te laten beslagen. « Sa ! jongen, » zei de smid tegen zijnen nieuwen knecht, « nu eens in de handen gespuwd en mij uwe kunst getoond ! »

Sint-Elooi liet hem niet wachten. Wat deed hij mij ?.. Hij leidde het peerd in den hoefstal, nam een mes, sneed eenen der achterpooten rad af, zonder éénen enkelen druppel bloed te storten of het peerd zeer te doen. Dan zette hij den afgesneden poot in de schroef vast, smeedde het ijzer, hamerde, vijlde, raspte en ziet ! op minder tijd als er noodig is om 'nen vaderons te lezen, stond het ijzer onder de hoef, zoo schoon, zoo fijn, alsof het er aan gegoten hadde geweest. Maar nu was 't peerd zijnen voet toch kwijt ! De heilige nam hem uit de schroef en plakte hem weer aan 't been, en ge kost zelfs niet meer zien dat de poot er ooit af geweest was.

Nu ook de andere pooten afgesneden en weer aan 't smeden, aan 't hameren en aan 't vijlen aan, zoo rap en zoo vinnig, en de ijzers weer zoo handig onder de hoeven gezet, dat het een lust was om het spel af te zien !

« Baas boven baas » kost bijkans zijne oogen niet gelooven en viel haast om van verbazing en schrik. Hij was nu voorgoed van zijnen hoogmoed genezen en zei aan al die 't hooren wou : « Nu kan ik gerust het hangberd boven mijne deur wegnemen, want nu heb ik mijnen meester gevonden. »

Gehoord te St-Antonius. Jozef Cornelissen.

SPOTRIJMEN OP STEDEN EN DORPEN. (1)

Op Vremde en Casterlee :

1. Vremd(e)
Is onbekend.
Hoog van glorie,
Een pomp en een stuk toren !

2. Als het Castelkermis is,
Eten de boeren lijk beesten :
Veel beenen en weinig vleesch,
Pompoenenpap 't allermeesten.

(1) Ziet Ons Volksleven, I, bl. 51.

De twee volgende rijmkes treffen drij, vier dorpen en gehuchten te gelijk :

3. Die van Mol die zijn geschoren :
Ze hebben vier wijzers en geenen toren !
Die van Geel die zouden loopen
Om die wijzers af te koopen ;
En die van Balen zijn jaloe(r)sch :
Ze hebben 'nen toren lijk 'ne kroes !

4. Ting ! tang !
Eik en Börm (1) en Wintham.
Eikevliet
Is nog iet,
Maar Sauvegaar en deugt niet.
(Puurs).

De jongens van Niel plagen die van Schelle met de volgende spotrijmen :

5. Die van Schel'
Trekken de bel,
Kraken de luizen
En eten het vel.

6. Die van Schel', de dikke koppen,
Z' en hebben niet te eten als elzemotten. (2)
Boemlala ! boemlala !
De elzemotten zijn zoo fla(uw) !

Ziehier nog eenige staaltjes uit dezelfde streek :

7. Die van Liezele zijn gekuld :
Ze hebben 'nen koster met 'nen bult !
(Calfort).

8 Die van Boom,
Ze trekken met den toom ;
Ze trekken zoo he(r)d,
Dat het peerdeke vijgen sch... !

9. Die van Reeth,
Kort geschoren en lang gekleed !

—

10. Die van Hemixem, groote glorie,
Ze hebben geen klok op hunnen toren !
Als de koster begint te luien,
Slagen ze op 'nen ijzeren pot,
't Klinkt gelijk een duivelskot !

Op Bel (gehucht van Mol) en Schriek :

11. Bel,
Boter in de snel,
Boter in den pot ;
Heel Bel is zot !

12. Te Schriek
Steken ze drij kotten met 'nen riek,
En te Grootloo (3)
Doen ze 't ook zoo (4)

Van Austruweel placht men te zeggen :

13. Austruweel,
Drij huizen en een kasteel !

En van Oeverschot, een gehucht bij Lier :

14. Oeverschot,
Drij huizen en een verkenskot !

JOZEF CORNELISSEN.

EEN WOORD OVER HET RECHTSGEBIED DER BEZITTERS VAN HEERLIJKHEDEN IN BRABANT.

Moet men in onze dagen zeggen, dat België het meest begunstigde land is op het punt van vrijheid, men kan tevens erkennen, dat onder de oude staatsinrichting de toestand van het volk in onze provinciën veel beter was, dan die van alle andere Europesche volkeren.

(1) Bornhem.
(2) Soort van slechte eerdappelen.
(3) Gehucht onder Schriek.
(4) Meegedeeld door den Heer A. Aerts.

In Brabant, in het bijzonder, waren de banden der slavernij vrij algemeen losgemaakt sedert de XIIIe eeuw, en van het jaar 1400 af hadden de dienstlieden tegens den heer geene andere verplichtingen, dan eenige dagen heerendienst in het jaar, met het recht van den heer, om bij het overlijden van zijnen vassal het beste stuk huisraad uit diens nalatenschap te nemen (*le meilleur catel*). Zulk een staat van zaken was zonder twijfel, grootendeels te danken aan den weldadigen invloed van de groote en machtige gemeenten, die eerst door hunne vroegere heeren, en daarna door den souverein met vrijheden en privilegiën van allerlei aard waren begiftigd.

Terwijl in naburige landen, de landbewoner geheel en al aan de willekeur van den heer was overgeleverd, was het in Brabant niet zoo gesteld. Wel is waar waren de Heeren van de meeste Brabantsche plaatsen bekleed met de hooge justitie, d. i., zij namen kennis van de misdaden, die lijfstraffen konden ten gevolge hebben, doch slechts enkele hunner hadden het recht om doodvonnissen te doen voltrekken; de meeste heeren, die het recht der hooge justitie hadden, moesten de schuldigen, alleen gekleed met een lang linnen hemd, aan de grens van hunne heerlijkheid, overleveren in handen van den baljuw, schout of ambtman van den hertog. Hooger beroep van het vonnis, of het verzoek om gratie van den souverein was nog altijd mogelijk. (1)

Als waarborg tegen gerechtelijke dwaling waren der heeren schepenbanken verplicht, om, alvorens een vonnis te wijzen, de stukken van het geding aan twee advocaten te onderwerpen, de zoogenaamde *Schepenen rechtsgeleerde*, die in het hoogste ressort rechters waren. (Edicten van 20 December 1659 en 10 Meert 1693).

In den laatsten tijd onder de oude staatsinrichting werd deze wijze voorzorg niet eens meer voldoende geacht. Het bewijs daarvan levert het volgende document, dat wij zeer onlangs gevonden hebben in een schepenregister van Keerbergen :

« By den Keyser ende Koninck.

Lieven ende beminden,

Alsoo het grootelykx aengelegen is, dat de pynbank tegens de betichte niet en worde gebruykt als met vele voorsichtigheid, ende het behoort allen misbruyk ten dien opsicht te voorcomen, wy schryven U dese tegenwoordige om u te onder-

(1) De heer, bezitter van het recht der hooge justitie, had bovendien het genot van de opbrengst der verbeurdverklaringen, het recht op de nalatenschappen van vreemdelingen en bastaarden, de onbeheerde goederen, het standrecht, enz.

Het middelbare rechtsgebied vonniste in enkele gevallen waarop de doodstraf stond, en de misdrijven, waartegen boete was bedreigd; in civiele zaken omvatte hare bevoegdheid de persoonlijke en zakelijke, petitoire en possessoire actiën, het opperbestuur der voogdijen, der maten en gewichten en der openbare wegen. Eenige policiemaatregelen behoorden ook tot hare bevoegdheid.

De lage justitie had voornamelijk ten taak de uitvoering der wetten, rakende de grondgoederen, waarvan zij ook wel genoemd werd *grondheerlijkheid*.

richten, dat het onsen wille is, dat by provisie ende tot andere schikkinge, al eer uyttespreken ofte ter executie te stellen een vonnis, by het welke eenen betichten wort verwesen tot de pynbanck, U aen onse lieutenanten gouverneurs generael sult laeten toecomen het project van het vonnis, met advies van Uwe Schepenen rechtsgeleerde begrypende alle de omstandigheden van het misdaet ende dat U daerontrent sult afwachten de bevelen van onse gemelde gouverneurs generael, daeromme belasten wy U dese tegenwoordige te doen registreren ter greffie van Uwe gerichsbancke ende den cas voorvallende aen de Schepenen rechtsgeleerde dese schikkinge kenbaer te maeken, om hun daernaer te reguleren. Wy belasten U voorders over dese schikkinge het geheym te houden, op dat de selve tegens onse begeerte niet en worde veropenbaert.

Want ons alsoo gelieft.

Hiermede lieven en beminden, Godt zij met U.

Brussel, den 14 february 1784.

Crumpipen (kanselier van Brabant) v[t] F. Helman de Termeeren,
(griffier des Raads van Brabant) (1)

Het is waarschijnlijk dat eene gelijke circulaire gezonden is aan alle overige heeren in den lande, die het recht van hooge justicie hadden.

Daar dit stuk nog onuitgegeven is, vonden wij het belangrijk genoeg om het hier eene plaats te geven.

Wij voegen er bij dat het volstrekt niet in onze bedoeling ligt, ons als verdedigers van het leenstelsel op te werpen, doch wenschen slechts vast te stellen, dat het volk in de Nederlandsche provinciën en in het bijzonder in Brabant reeds in den ouden tijd te benijden was voor de bevolking der andere landen, waar toen nog de slavernij met alle hare gruwelen heerschte. J. Th. de Raadt.

BOEKBESPREKING.

Baekelant of de Rooversbende van 't Vrijbusch. Westvlaamsche legenden. Vierde uitgave, 1890. Te Gent, bij A. Siffer. (Zwaar boekdeel van 544 bladz. gr. in-8°. Prijs fr. 3.—).

Geene verhalen vallen meer in den smaak van het volk, geene worden gretiger gelezen als de geschiedenissen van baanstroopers en rooversbenden. De geheimzinnige vergaderingen der binders, in het holle van den nacht, hunne schrikkelijke wreedheden, hunne ongehoorde stoutmoedigheid, dat alles grenst aan het wonderbare, aan het fantastieke; het doet de verbeelding werken en prikkelt niet weinig de nieuwsgierigheid.

En waneer de schrijver zich niet tevreden en houdt met enkel de gebeurtenissen te vermelden, gelijk zij geschied zijn, maar er een levendig gekleurd tafereel van ophangt; waneer hij de bereiding, den aanleg, de vergadering van de roovers afschildert en de plannen versiert gelijk de moordenaars ze waarschijnlijk gesmeed hebben of smeden moesten om te gelukken; oh! dan zal zijn werk dubbel aantrekkelijk zijn en ja, een echte volksboek wezen.

(1) *Scabinale griffien,* N° 1188, in het Algemeen Rijksarchief, te Brussel.

Dat heeft de E. H. V. Huys, de schrijver van *Backelant*, ten volle begrepen. Zoo klaar en boeiend draagt hij zijne verhalen voor, zoo vol kleur schildert hij de plaatsen en personen af, zoo natuurlijk doet hij zijne helden spreken en handelen, met één woord, zoo meesterlijk weet hij te vertellen en zoo treffend te beschrijven, dat ge meent in den tijd van 't verhaal te leven, en de gebeurtenis onder uwe eigen oogen ziet voorvallen.

Behalve de aangename tijdkorting die het besproken werk verschaft, heeft het nog eene andere aantrekkelijkheid voor den volkskundige. Het leert hem menige bijzonderheid nopens de zeden en gebruiken der dorpsbewoners, nopens den aard en de levenswijze der *Buschkanters* en toont hem aan, dat er in Vlaanderen nog verloren hoeken liggen, bewoond door eene vrij raadselachtige bevolking, van wier zeden en gewoonten nog maar luttel gekend en geweten is

Jozef Cornelissen.

Gilbert Van Schoonbeke of een Oproer te Antwerpen in de XVIe eeuw. Drama in drij bedrijven en een voorspel, door Lambert Van Ryswyck. Te Gent, bij A. Siffer, 1890. (Boekd. gr. in-8° van 92 bl. — Prijs fr. 2.—).

Een schoon tooneelstuk dat indruk maken zal, waneer het door bekwame spelers opgevoerd wordt!

Er komen treffende toestanden in voor, die zelfs de aandacht van den onverschilligsten toeschouwer moeten gespannen houden, en eenen diepen indruk op zijn gemoed teweegbrengen.

De karakters der verschillige personages zijn goed geteekend, en nergens ondervindt ge dat hunne handelingen hunne inborst tegenspreken. Voor den ellendigen Van Cleef, die de laagste kuiperijen in het werk stelt en voor geene misdaden achteruitwijkt om een onedel doel te bereiken, voelt ge niets als walg en afkeer; den grootmoedigen Albert die eerder het vertrouwen van zijnen meester verliezen wilt en onder eene valsche beschuldiging bukt, liever als zijnen hatelijken stiefvader te verraden, door wien hij nochtans in zijne dierbaarste belangen gekrenkt werd, schenkt ge al uwe genegenheid; terwijl ge u niet onthouden kunt van innig den edelen Van Schoonbeke te bewonderen, die onbekwaam is om kwaad van zijnen evennaaste te denken en enkel leeft voor het welzijn van zijne medeburgers.

Ge ziet : de schrijver wilt niet enkel vermaken, neen hooger is zijn streven. De deugd doen beminnen en de ondeugd doen haten, het volk leeren en stichten, is het voornaamste doel dat hij beoogt en dat sommige beoefenaars der tooneelletterkunde maar al te veel over het hoofd zien.

De Heer Van Ryswyck mag zich beroemen eene zuivere en natuurlijke taal te voeren, eene taal vrij van barbarismen en onhebbelijke basterdwoorden, waar sommige tooneelspelen van krielen; eene taal, vrij van gezochte woorden en hoogdravende uitdrukkingen, waarmee veel tooneelschrijvers, bijzonder als 't een drama geldt, hunne werken meenen te moeten opvijzen, alsof zij dachten daardoor den gewenschten indruk te kunnen verhoogen. Jozef Cornelissen.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

4. (45) **Bokkenrijders.** — Wie bezorgt mij inlichtingen over de Bokkenrijders uit het land van Loon, en waar kan men bescheid over hen vinden ?

H. J. P.

***

Over de Bokkenrijders kan men de volgende werken raadplegen :

1. Ambtelijke brieven en andere bescheiden over de Bokkenrijders in het Staatsch land van Overmaas. 1775-1785. in-8°.

2. Dictionnaire des sciences occultes, par M. l'Abbé Migne, Paris, 1861. 2 vol. gr. in-8°. Art. Bouc, t. I col. 250 et suiv., waar verwezen wordt naar een art. van A. Van Hasselt, in de « Emancipation » verscheuen, alsook naar het werkske van S P. J. Sleinada, Oorsprong, Oorzaeke, Bewys, enz..... 1779.

Verders de geschiedkundige werken over de streek, vermeld door J. T. Bodel Nijenhuis, in zijne Bibliogr. der Plaatsbeschrijv.

Ecrevisse schreef eenen roman : De Bokkenrijders in het land van Valkenberg.

J. B. V.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

1. **'t Daghet in den Oosten**, VII, Nr 1. — Het Evenbeeld. — Limburgsche Dichtveerdigheid : Zeg van Peekmutske (*vervolg en einde*).

2. **Volk en Taal**, III, Nr 9. — Heersche 't avondgebed (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — Kinderspelen (P. Bernard). — Sagen (Th. van Heuverswyn) — Bijzeliedjes (P. Bernard). — Kinderliedjes (Namcoc). — Hoe de kinderen de in 't spel gegevene panden verkoopen (P. Bernard). — Spreuken, Leuzen en Zegswijzen waar 't woord God in voorkomt (M. E. E. Amri). — Dat het ons in den hemel niet vervelen en zal (A. v. H.). — Over Weerwolven (P. Marlet). — Dante en Wante (A. van Heuverswyn). — Over weêr en tijd. — Het lijk aan de Kruisstraat te Maldeghem (V. d. L.). — Geschiedenis der kerke van Synghem (Th. van Heuverswyn). — Boekaankondiging.

3. **Blekorf**, II, Nr 5. — Van twee houtkappers. — Hernisse-Lampernisse (Jan Craeynest). — Zijn eerste stap (J. Noterdaeme). — Van 't hondsdeel eten (Ant. Verwaetermeulen). — De eerde doomt (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

4. **Volkskunde**, IV, Nr 3. — Walcheren in Zeeland. II. (K. Baart). — Vertelsels : 1. De Domme Uilenspiegel. — Zeden en Gebruiken : De Doodendans (Aug. Gittée). — Kroniek. — Vragen en Aanteekeningen. Baarloop.

5. **Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles.** *Mémoires, rapports et documents. E. Lyon-Claesen, 8, rue Berckmans, Bruxelles. Secrétariat général : 63, r. d. Palais, Bruxelles. Prix fr. 16.*
Tome V, No 1. — *Architecture comparée :* Prolégomènes à l'étude de la filiation des fonts baptismaux, depuis les baptistères jusqu'au XVIe siècle (Paul Saintenoy). — *Archéologie belgo-romaine :* Quelques renseignements sur un cimetière belgo-romaine, découvert à Archennes (Brabant) en 1883 (Baron A. de Loë). — *Histoire de la musique :* L'écriture musicale ancienne (Comte M. de Nahuys). *Architecture militaire ;* Note sur un ouvrage en terre, situé dans la vallée de l'Orne, à Court-St-Etienne (Comte Goblet d'Alviella). — *Archéologie franque :* Balances trouvées à Harmignies, Belvaux, Wancennes et Eprave (G. Cumont). — Les Francs Saliens dans le Brabant (Armand de Behault et baron A. de Loë). — *Archéologie préhistorique :* Les dernières fouilles d'Hassarlik (Troie) avec note complémentaire de M. Emile de Munck (Dr. Henry Schliemann). — *Congrès archéologiques :* Congrès archéologique de France. Cinquante-septième session, 1890. Brive (Corrèze). — *Histoire de l'art :* De la valeur archéologique des similitudes de forme et de couleur (Edgar Baes). — *Questions et réponses.* — *Notes bibliographiques :* (Paul Saintenoy). — *Chronique archéologique :* Découvertes, fouilles, etc. — *Planches et illustrations :* Fonts baptismaux, baptistères (12 fig.). — Id. de Sienne (pl. 1). — Exemples de notation musicale au moyen-âge (pl. II). — Ouvrage en terre à Court-Saint-Etienne (1 fig). — Balances trouvées à Harmignies, etc. (pl. III). — Tombe franque à Harmignies (pl. IV). — Réproduction du plan VII de l'*Ilios* de Schliemann. — Les vitraux de Montmorency et d'Ecouen (4 fig. pl. V).

6. **La Tradition**, V, No 3. — Le Folklore de Constantinople : 1. Superstitions et Croyances des Turcs (Henry Carnoy & J. Nicolaïdes). — Chansons populaires du Quercy : III. Les Sabots. IV. Verdurette, Verduron (Froment de Beaurepaire). — Eléments de Traditionnisme ou Folklore : III. Le culte des animaux (Thomas Davidson). — Saint-Barnabé, patron des amoureux (C. de Warloy). — Le Folklore polonais. Cracovie et ses environs : VI. La Médécine (Michel de Zmigrodzki). — Le mois de Mai. XIV (H. C.). — Les empreintes merveilleuses : VII (Aug. Chaboseau). — Contes de Provence : I (Dr Bérenger-Féraud). — Les Saints châtiés (Fred. Ortoli). — Les Vosenôttes en Alsace-Lorraine (P. Ristelhuber). — Bibliographie.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 6. — Deutsches Element in Slovenischen Sagen des kärntischen Oberrosenthales (Dr R. Dürnwirth). — Der « Fluch » in der siebenbürgisch-rumänischen Volkspoësie (O. Mailand). — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm. Veckenstedt). — Albanesiche Märchen und Schwänke (J. U Jarnick). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Volkslieder aus Hinterpommern (A. Gadde). — Findlinge zur Volkskunde (Alex. Kaufmann). — Polnischer und deutscher Aberglaube und Brauch aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Bücherbesprechungen (O. Knoop, Edm. Veckenstedt & Br. Wagener). — Zur Bückerkunde.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

5de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSGENEESKUNDE.

I.

Volksdoktoors.

Ofschoon het volk tegenwoordig, in min of meer ernstige ziekten, niet nalaat den geneesheer te raadplegen, zoo neemt het echter nog in menig geval, bijzonder waneer de ziekte niet al te gevaarlijk is, zijne toevlucht tot belezers, pintjesmeesters, kwakzalvers, heksenmeesters en andere wonderdokters. Voor sommige kwalen ook heeft het geen vertrouwen in de kunst des geneesheers en beschouwt het zijne tusschenkomst als volstrekt nutteloos. « Wat wil ik naar den « doktoor » gaan, » hoort men dikwijls, « die kan mij toch niet helpen ! » En het volk gebruikt liever « straatremedies », waarvan de voorschriften, van over onheuglijke tijden in de familie bewaard, van vader tot zoon overgeleverd worden; ofwel, het gaat de hulp inroepen van belezers en kwakzalvers.

Het valt niet te ontkennen dat er onder de lieden van dit slach eenige zijn die ter goeder trouw handelen, in de vaste meening dat de geneesmiddelen, waarvan zij aleen het geheim bezitten, niet anders als heilzaam op den lijder kunnen werken; of dat hunne bijgeloovige doeningen de kracht hebben om den kranke zijne gezondheid terug te geven. Dezulken handelen belangeloos en enkel met het inzicht om hunnen evenmensch dienst te bewijzen. Doch daar zijn er andere, echte aftruggelaars, die aleen hunne gewaande wetenschap uitoefenen, om lichtgeloovige menschen te bedriegen en hun het geld uit den zak te kloppen.

Belezers.

't Is bijzonder tegen verstuikingen, brandwonden, tandpijn en koortsen, dat het volk zijne toevlucht tot belezers neemt.

De eerste en bijzonderste voorwaarde daar de genezing van afhangt, is dat de lijder volle vertrouwen hebbe in de kunst van den belezer. Heeft hij geen vast geloof en is hij niet innig overtuigd dat hij van zijne ziekte of zijne pijn zal verlost wezen, dan heeft het belezen geene kracht en de bezwe-

ringen blijven zonder uitwerksel. Is het een klein kind dat moet geholpen worden of eene beest, een peerd of eene koei b. v., dan moet de vader gelooven in de plaats van zijn kind en de meester in stede van zijn dier; doen zij dat niet, dan helpt het belezen ook geen zier.

Vooraleer de bezweerder zijn werk begint, dient de lijder te verklaren hoelang het geleden is dat hij ziek wierd is of zich bezeerde, want tusschen het belezen en de genezing moet er zooveel tijd verloopen als er verloopen is tusschen den dag dat hij de ziekte of het ongemak kreeg, en het tijdstip waarop hij den bezweerder is komen raadplegen.

Dan beschouwt de belezer aandachtig het zieke lid, betast het van alle kanten, neemt zijne klak af en begint gebeden en bezweringen te prevelen, terwijl hij met den duim eene macht van kruisteekens op het kranke lichaamsdeel maakt. Somwijlen wordt den zieke iets rond den hals gehangen, een soort van *amulette* of een popke met kruiden gevuld, dat hij naderhand verre van zich moet afwerpen. Dat gebeurt gewoonlijk waneer de belezer de koorts afneemt.

Ziehier nu een paar van die bijgeloovige gebeden of bezweringsformulen die bij het belezen opgezeid worden.

Over eene brandwonde :

a God moet deze pijn genezen † (1)
Door zijnen heiligen Kerst †,
Door den naam van den H. Sint-Jan,
Dat deze pijn niet meer ineten,
Zweren of rotten en kan †.

b Het was op eenen Goeden Vrijdag †
Dat Onze Lieve Heer † in zijn bitter lijden lag. †
Hij lag daar alzoo heet,
Al in zijn bloed †, al in zijn zweet †;
Hij had vijf open wonden † :
Geen een en was bedekt of was bewonden.
Ter eere van zijn bittere pijnen †
Zal deze wond verdwijnen.

In den Naam des Vaders † en des Zoons † en des heiligen Geestes †. Amen.

Het is mij niet mogen gelukken den tekst van meerdere bezweringsformulen te bemachtigen, daar de belezers die gebeden zelden aan anderen willen voortleeren.

Pintjesmeesters.

Over jaren wierd er veel meer gesproken van de « Pint » en de « Pintjesmeesters » als op den dag van heden. Toch bestaan er in onze Kempen nog van die wonderdokters, van wie men de ongelooflijkste dingen verhaalt en die, naar het schijnt, de wonderbaarste genezingen uitwerken. Ook genieten zij, gelijk men denken kan, eene veel grootere faam onder het volk als menig beroemd geneesheer.

(1) Bij het teeken † maakt de belezer een kruis.

Men roept de hulp in van die genezers tegen tandpijn, brandwonden, zweren en andere etterachtige gezwellen, die dikwijls hevige pijn veroorzaken. De lijder vangt in een doeksken een weinig bloed of etter op uit zijne wonde of zijnen tand en draagt het naar den wonderdokter, of hij laat het er henen brengen, als hij zelf niet gaan en kan. De pintjesmeester ontvangt het doekske en steekt het in eene soort van pint of pot, die een mengsel bevat van verschillige stoffen, waar de pintjesmeesters alleen het geheim van kennen. De pint wordt matig bij het vuur verwarmd, tot op eenen zekeren graad, en, oh wonder! als bij tooverslag voelt de lijder zijne pijn verminderen en eindelijk geheel ophouden.

Volgens het zeggen van het volk, heeft de pintjesmeester niet aleen de macht om de pijn te doen vergaan, hij kan ze ook doen terugkeeren. Daartoe heeft hij de pint maar wat meer te verwarmen. Zoo verhaalde mijne grootmoeder zaliger, dat er in heuren tijd te Brecht een van die tooveraars woonde, die zich op gezegde wijze over eenen soldaat wrook. Deze, gekwollen van de tandpijn, reisde naar den Brechtschen pintjesmeester die hem op staanden voet van zijne pijn afhielp. De soldaat was hierover zoo verblijd, dat hij zijnen verlosser vergat te vragen hoeveel hij hem schuldig was en de deur uitstormde, zonder goeden dag noch goeden avond te zeggen. Dat dit onzen pintjesmeester niet hard aan en stond, hoeft nauwelijks gezeid. « Wacht maar, » sprak hij, « ik zal dien ondankbaren vlegel eens doen terugkomen ! » Inderdaad, pas is de soldaat thuis, of zijn zieke tand wordt ineens zoo onverdraaglijk zeer doen, dat de arme jongen gelijk razend is en daar staat te dansen en te springen van de pijn. Wat was er gebeurd ?... De pintjesmeester had onder de pint beginnen te stoken en ze zoo heet gemaakt dat de ongelukkige soldaat schier zijne zinnen verloor van de hevige smert. Onnoodig er bij te voegen dat de lijder vliegens over de heide terugkeerde, zijne pijn weer liet afnemen en ditmaal niet naliet den wonderdokter eene goede belooning te geven.

* * *

Ik en mag dit hoofdstuksken over de « Pintjesmeesters » niet sluiten, zonder nog een woord te zeggen over een pijnverbannend middel dat ik hier over eenige jaren zag gebruiken en dat veel overeenkomst met de beruchte « Pint » heeft.

Een knaap uit mijne geburen leed hevig aan tandpijn. Eens dat hij zich in een huis van 't dorp bevond, ried de vrouw hem aan een weinig bloed uit zijnen tand of zijn tandvleesch in een doeksken op te vangen en haar dat te brengen. Dat wierd gedaan. De vrouw nam het doekske, met een weinig bloed bevlekt, en strooide er een bruin poeder op. Dan vouwde zij het toe, naaide het in een lijnwaden lapke en hield het eenige oogenblikken tusschen eene heetgemaakte tang. Dat moest de knaap nu op de bloote borst dragen, zoodat het altijd warm bleef. Ik dien er bij te voegen dat hem dit

middel maar bitter weinig moet gebaat hebben, want eenige dagen nadien ging hij naar den geneesheer en liet zijnen kwaden tand trekken.

(*'t Vervolgt.*)

Sint-Antonius-Brecht. Jozef Cornelissen.

DE DUIVEL IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSSAGEN.

I.

De Duivel en het Bouwen.

Het Kasteel van Geeraard den Duivel.

Op den Reep, te Gent, staat er een kasteel, het « Kasteel van Geeraard den Duivel » geheeten. Eene volkslegende schrijft het bouwen van dat kasteel toe *aan Lucifer, den koning der helle;* de waarheid is dat het gebouwd wierd in de XIIIe eeuw, en toehoorde aan Geeraard Vilain, *bijgenaamd den Duivel,* zoon van Zeger II.

Het Duivelshuis te Jauchelette.

In het dorp Jauchelette, bij Geldenaken (in Waalsch Brabant), ziet men een klein huis zonder verdiep, waarvan de voorgevel, naar het Noorden gekeerd, een steenen kruis verbeeldt.

De volksoverlevering kent er den volgenden oorsprong aan toe: Een arme werkman had sedert lang eene hevige begeerte om een eigen huis te bezitten; ongelukkig lieten zijne geldmiddelen hem niet toe er een te koopen of te doen bouwen. Op zekeren dag sloot hij een verbond met Satan en beloofde hem zijne ziel, *op voorwaarde dat de duivel hem een huis zou bouwen en het gereed hebben tegen 's anderendaags 's morgens, vóór het eerste hanengekraai.* Dat wierd aangenomen. Pas was de nacht gevallen, of een leger duivels streek als bij tooverslag neder op den grond dien Satan uitgekozen had, en al die booze geesten begonnen aanstonds met verwonderlijke gezwindheid te arbeiden.

De werkman had nochtans over zijne roekelooze daad nagedacht en begon spijt te gevoelen over den koop dien hij met den Booze had aangegaan. Hij liet droevige zuchten en gaf alle teekens van de hevigste ongerustheid. Toen zijne vrouw hem vroeg wat hem deerde, ontdekte hij heur openhertig de gansche waarheid.

Deze troostte haren man zoo goed zij maar kon en zeide hem: « *Wees gerust, de duivel zal bedrogen zijn; 't is eene dochter van Eva die het u zegt.* »

En aanstonds liep zij naar den hinnenrust en, *bij middel van eenen zijden halsdoek,* wekte zij den haan en deed hem kraaien.

De duivelen, in hun werk verrast, vlogen schielijk weg, terwijl zij een ijselijk gehuil aanhieven. De vrouw had Satan overwonnen.

Later beproefde de boer het gebouw te voltrekken. Vruchtelooze arbeid! Hetgeen de man overdag afmaakte, brak de duivel 's nachts weer af.

Eindelijk, op raad van den Pastoor, bouwde hij het overblijvende *in de gedaante van een kruis* en sedertdien kwam de duivel er niet meer aan. (1)

De gestrafte Jachtwachter.

In het park van een kasteel, gelegen over de fontein van Plinius te Tongeren, stond een klein huis, waar oudtijds de jachtwachter in woonde. Men verhaalt dat deze op zekeren avond met de kaart (*voor geld*) zat te spelen, toen eensklaps een stuk van den muur instortte en op den jachtwachter viel die op den slag dood bleef.

De sage voegt er bij, dat de hovenier op denzelfden oogenblik *den duivel* door eene opening zag komen die hij in den muur gemaakt had. *Nooit is men er in gelukt die opening te stoppen.* (2)

De Duivel en de Kaartspelers.

Te Paret, in Luxemburg, speelden eenige boeren sedert twee dagen en twee nachten in eene herberg met de kaart, toen zij eensklaps *den duivel* onder de tafel zagen zitten. Zij verjoegen hem en de duivel vluchtte weg door een gat dat hij in den muur maakte, terwijl een onverdraaglijke solferstank het huis vervulde. *Naderhand heeft men te vergeefs gepoogd het gat dicht te maken.* (2)

De Duivelstoren te Nieuwpoort.

« Een leenman dezer plaats eens, bij geval, uitgaande om wat lucht te scheppen, ontmoette een vreemden heer, die hem aansprekende zeide : « Edelmoedige heer ! gij zoudt hier op dezen grond immers eene kerk moeten bouwen. » Het antwoord des leenheers was, dat hij hiertoe geen geld bezat. « Dat is weinig, hernam de vreemdeling, de goede wil doet veel, ja, doet alles ; » en na eenige woordenwisselingen kwamen zij op de volgende wijze overeen : de leenman moest zijne ziel aan den vreemden heer afstaan, op voorwaarde dat deze laatste op den door hem aangewezen grond, tegen des anderen dags 's morgens, eene wel opgemaakte kerk moest timmeren ; en bijaldien er iets wezenlijks aan ontbreken mochte, zou de aankoop van des leenmans ziel voor nul en geener weerde verklaard worden. Den volgenden morgen begaf zich de *Vassaal* volmoeds naar de plaats, alwaar de kerk staan moest, en alwaar hij zijnen kerkbouwer zou vinden ; inderdaad hij vond er den vreemden heer, die zich over het spoedig voltrekken der kerk beroemde en tevens over zijne aanstaande prooi verheugde. De schertsende leenheer, wel bewust dat de duivel geene kruisen kan maken, zei aan den kundigen bouwmeester : « Gij waant uw werk voltrokken : echter ontbreekt

(1) Dergelijke sagen, waarin de duivel als bouwmeester optreedt en bedrogen wordt, zijn talrijk in Dietsch-België. Op verscheidene plaatsen staat een huis, eene kerk, eene schuur of een molen, die volgens de legende door den duivel gebouwd zijn, *en die men tot heden toe nog niet heeft kunnen voltrekken.* Zoo heeft men o. a. eene *duivelsschuur* te Gallemaarden bij Geeraardsbergen, te Kessel-Loo, bij Tienen, te Hamelghem, onder Ophem, enz.

Vrglk. *Ons Volksleven,* I, bl. 43, *Volkskunde,* II, bl. 177 en vlg. J. C.

(2) Vrglk. Ons Volksleven, I, bl. 66 : *De Duivel en de Kaartspelers te Lubbeek.*

er nog iets wezenlijks aan, te weten een kruis op den toren. — Dat is mijn werk niet, « antwoordde de zeldzame kerkbouwer, en zich plotselings boven de kerk verheffende, liet hij zich met een donderend gedruisch neerploffen en deed de kerk in puin vallen, ter uitzondering van den toren, die nog bestaat, en den naam van *Duivelstoren* » blijft dragen. (*Kunst- en Letterblad,* 1845, bl. 44).

(*'t Vervolgt.*) Alf. Harou.

LIEDEREN.

4. (12) Het Lied van alle dagen.

En Zondag, en Zondag
Dan is 't de(n) dag des Heeren,
dag des Heeren.
Dan doen wij een schoon hemmeken (1) aan
En al ons beste kleeren.
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, doenze!
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, ja(an)!

En Maandag, en Maandag,
Dan gaan we een pintje drinken,
pintje drinken.
Dan drinken we er een of ook wel twee,
Maar liever vijf en twintig.
Hebben ze dat gedaan, *enz.*

En Dijnsdag (2), en Dijnsdag,
Dan is het Vastenavond,
Vastenavond.
En hebben wij dan geen brood in huis,
Dan vasten wij tot t'avond.
Hebben ze dat gedaan? *enz.*

En Woensdag, en Woensdag,
Dan gaan wij om een kruiske,
Om een kruiske (3)
En is Mijnheer Pastoor niet thuis,
Dan gaan wij bij den köster (4).
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, doenze!
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, ja(an)!

En Donderdag, en Donderdag,
Dan is 't ten halve weke,
halve weke.
Dan gaat er menige jonkman uit,
Om zijn schoon lief te spreken.
Hebben ze dat gedaan, *enz.*

En Vrijdag, en Vrijdag,
Dan komen de boerinnen,
de boerinnen,
Met hulië (5) speunder (6) op hunnen kop,
Ze loopen lijk zottinnen.
Hebben ze dat gedaan, *enz.*

En Zaterdag, en Zaterdag,
Dan is 't de(n) dag van schuren,
dag van schuren.
En hemme (7) dan geen water in huis,
Dan ga-me (8) bij de geburen.
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, doenze!
Hebben ze dat gedaan?
Doenze, ja(an)!

(*Antwerpen.*) J. B. Vervliet.

(1) Hemdeken. — (2) Het volk zegt *Dèstag.* — (3) Op Asschewoensdag. — (4) In de volksrijmen en volksliederen is de *assonnantie* of de gelijkluidendheid der klanken voldoende om het rijm te maken. *Kruiske* rijmt dus met *koster,* omdat beide woorden met korte *eu* uitgesproken worden. — (5) Hunlieder, hunne. — (6) Speunder, spaander, d.i. spanen hoed. — (7) Hebben wij. — (8) Gaan wij.

OORSPRONG VAN HEYST-OP-DEN-BERG. (1)

Historische legende.

Volgens de getuigenis van oude en geloofweerdige geschiedschrijvers, was de streek waar het huidige Heyst ligt, in de eerste eeuwen onzer tijdrekening woest en bedekt met bosschen, afgewisseld door poelen en moerassen. Inderdaad, de namen van al de dorpen en gehuchten der omstreek duiden zulks ontegensprekelijk aan. Ik ga de bijzonderste opgeven. Vooreerst, de gehuchten Groot- en Klein *Laer*, welk woord hout en boomgewas beteekent (2); *Loo* beteekent ook woud en bosch ; en voorders de volgende : *Bosch, Boschachterheide, Minx*-(Monniks) bosschen, enz. Alle duiden dus boschrijke plaatsen aan, die er in vroeger tijd bestonden. De omliggende dorpen ontleenen bijna alle hunnen naam aan hout of bosch, zooals : *Hallaer*, in de 14e eeuw als *Herlaer* bekend, *hout en boomgewas* van den *Heer* (3), *Berlaer,* bosch door beren bewoond (3), *Boisschot*, vroeger *Busschot* van *Bus* (Bosch) en *schot, Hulshout* en meer andere. Alles bewijst dus ten duidelijkste dat in vroeger eeuwen onze voorouders als in een uitgestrekt woud verspreid woonden. Maar sedert de Romeinen deze landstreek overmeesterd hadden, hielden onze voorzaten tot meerdere veiligheid, latere verdediging en gemak, zich meer vereenigd en verkozen tot woonsteden die plaatsen, welke volgens de omstandigheden het voordeeligste schenen, zooals bij rivieren of groote beken, maar voornamelijk aan of op hoogten. Tot in de zevende eeuw was hier het grootste deel onzer voorouders nog in de grofste afgoderij en de diepste duisternissen van het Heidendom gedompeld. Daarom ook hebben zeer veel plaatsen, steden en dorpen hunnen oorsprong en hun bestaan aan heilige mannen, eerste geloofszendelingen, zooals eenen heiligen Amandus, Eligius, Rumoldus, enz. te danken. Na onze heidensche voorouders tot het waar geloof bekeerd te hebben, bouwden deze heilige apostels kerken en kapellen, ofwel er wierden na hunne dood op die plaatsen door hunne mirakelen geheiligd, uit dankbaarheid tempels te hunner eere

(1) *Aanmerking van de opstellers.* — Daar wij de datums der aangehaalde charters niet kunnen waarborgen, omdat wij die stukken niet hebben kunnen inzien, laten wij ze voor de rekening van den jongen schrijver.

(2) Wij laten den schrijver verantwoordelijk voor de juistheid van deze en andere naamuitleggingen die verder in het opstel voorkomen. Wat zijn gevoelen betreft, als zou *Laar* hout en boomgewas beteekenen, dit kunnen wij met hem niet deelen.

« *Laar*, bijv. naamw., zegt Schuermans, beteekent bij Weiland dun, schraal ; bij Kil. *inanis, vacuus ;* in den Teuth. *lere*, en in het hgd. *leer*, oud hgd.. *lari*, ijdel, ledig ; bij Bild. is *laar* een adj. en bet. ledig. Eene *laar* zou dus zooveel zijn als : eene lare of ledige plaats (welk w. er onder verstaan is), eene vage plek tusschen drij of vier straten gelegen en die onbebouwd is. Dit is ook de beteekenis welke J.-F. Willems en Kreglinger aan *laar* geven. »

Kil. zet *laer* over door *locus incultus & vacuus : solum incultum & pascuum publicum.* Meyers Woordenschat heeft *laar*, ledige, onbebouwde plaats, vrye weide.

In veel dorpen dragen sommige plaatsen nog den naam van *laar*. Het zijn gewoonlijk opene, onbebouwde gronden, aan de gemeente toebehoorende. J. C.

(3) Z. onze vorige aanmerking.

opgericht. Die tempels verwekten natuurlijk eenen toeloop van volk, hetwelk zich daar neerzette en alzoo oorsprong gaf aan de prachtige steden en bloeiende dorpen die er naderhand verrezen. Zoo ook mag het ontstaan van Heyst-op-den-Berg aan den H. Lambrecht, dien grooten apostel der Kempen, toegeschreven worden. Deze leefde in de tweede helft der VIIe eeuw en werd als van God uitverkoren om in deze streek het licht van het Evangelie te doen schitteren. Van zijnen bisschoppelijken zetel beroofd, en na zeven jaar als eenvoudige monnik in het klooster van Stavelot te hebben doorgebracht, alwaar hij al zijne medebroeders had gesticht door zijnen heiligen levenswandel, werd hij in 682 door Pepijn van Herstal op zijnen zetel hersteld. Nauwelijks was hij weergekeerd, of hij doorliep geheel Taxandrië (1), waarin ook Heyst-op-den-Berg gelegen was, om de arme Heidenen op te sporen en hun het ware geloof te verkondigen. Wanneer nu de Heilige in zijnen apostolieken iever tot hier was doorgedrongen, vond hij een groot getal hutten vereenigd, uit leem opgetrokken en met strooi of riet gedekt, en om zoo te zeggen als een verschanst kamp ingericht, op de plaats waar op heden het Hof van Riemen staat, niet verre van den berg. De berg zelf was een uitgestrekt en geheiligd bosch, op wiens top het volk de goden Woden en Thor vereerde en zijne offeranden opdroeg. De H. Lambrecht begon zijne prediking op den berg, en het volk van Heyst en uit den omtrek stroomde van alle kanten toe om den Man Gods te hooren. Deze sprak met zooveel vuur en overtuiging over den godsdienst van Jesus-Christus, dat hij de herten der barbaren trof, die het H. Evangelie aannamen en op dezelfde plaats eene kapel oprichtten met het kruis bovenop. Van jaar tot jaar kwam er zich al meer en meer volk rond de kapel neerzetten, zoodat het noodzakelijk werd eene kerk te bouwen. Daar men de moeilijkheid inzag van altijd den berg op te klimmen, wilde men voor 't gemak de kerk aan den voet des bergs, in 't begin der *Loo* oprichten. Maar God had die plaats voor zijn huis niet bestemd. De grondvesten der nieuwe kerk werden alle nachten door onzichtbare wezens ten gronde afgebroken, zoodat de eene steen op den andere niet en bleef. Ten einde raad nam men het besluit van eenen ezel met eene vracht steen te laden, dezen te laten gaan waar het hem lustte en op de plaats waar hij zou stil houden, de kerk te beginnen. Wat deed de ezel? Hij trok den berg op en bleef in 't midden staan, waar men dan ook de kerk begon te bouwen, die gelukkig voltrokken werd. Uit dankbaarheid wijdde men ze toe aan den H. Lambrecht, wien men het licht van 't waar geloof te danken had. — Op welk tijdstip de eerste kerk gebouwd werd, is moeilijk te achterhalen. Ongetwijfeld zou men daarover iets meer weten, ware de kerk, gelijk veel andere, tijdens de Nederlandsche beroerten in 1585 niet afgebrand, waarbij terzelfder tijd het grootste deel der archieven en papieren

(1) De naam *Taxandrië* ontleent zijnen oorsprong volgens den geleerden geschiedschrijver Derbez van de woorden *tas*, hoop en *sand, zavel*, doordien de grond van die landstreek zandig is.

F. Z.

door de vlammen verteerd werden. Over die ramp vindt men in de archieven aangeteekend : « dat dezelve Dijnsdaegs van de goede weke te jaere 1585 in de troubelen van Nederland is afgebrandt ende korts daer naer weder is schoon opgebouwdt » doch gelijk men heden nog kan zien, was de kerk niet ten gronde vernield, want de overblijfselen zijn nog benuttigd om de nieuwe op te bouwen. Ook, volgens dezelfde archieven zijn er verscheidene inwoners in verbrand, voor wie alle jaren eene gezongen zielmisse gecelebreerd wordt. Eene overlevering onder het volk bewaard, wil dat er enkel een persoon, eene vrouw, aan het vuur is ontsnapt. Deze was in den toren geklommen en door de galmgaten uitgesprongen. Dank aan den hevigen wind die er dien dag woei en waardoor haar kleedsel tot eenen valscherm diende, kwam zij behouden en ongedeerd in de gerstvelden neder en ontsnapte als bij mirakel aan de dood. — Dat deze brand, evenals op vele andere plaatsen onder het geleide van den beruchten Merten van Rossem gebeurde, is hoogst waarschijnlijk. (1)

Wat nu eigenlijk den naam van Heyst beteekent, het volgende is maar enkel op veronderstellingen gegrond. Waarschijnlijk komt hij voort van *heesten*, *heester* of houtgewas, want in eenen akt van 1213 vindt men *Hestene* geschreven. In eenen brief van 't jaar 1311, betrekkelijk Florens Berthout, Heer van Mechelen, vindt men geschreven *Heysta*, in 't Latijn *Heystensis*. Minder waarschijnlijk is 't dat het woord zou afgeleid zijn van *het* en *stene* (steen), dat kasteel beteekent; zoodus kasteel, verblijf of misschien tempel op den berg. Wat er ook van zij, Heyst is beroemd voor zijne schoone en schilderachtige ligging en zijne verrukkende vergezichten, want bij helder weder kan men op den berg vijf en veertig torens onderscheiden.

Frans Zand.

BOEKBESPREKING.

Les épingles, les aiguilles & les clous dans les pratiques superstitieuses, par D.-A. Van Bastelaer, président de la Société archéologique de Charleroi. — Bruxelles, 1890. (Vlugschr. in-8° van 15 bladz. — Overdruk uit de « Mémoires archéologiques, par D.-A. Van Bastelaer, » t. VI. Het 2e deel ligt onder druk en zal kortelings verschijnen).

Tusschen de voorwerpen die in vroeger tijd en zelfs nu nog, niet zelden tot bijgeloovige doeleinden gebruikt wierden, behooren in de eerste plaats de spelden, de naalden en de nagels.

Het geloof waardoor aan die dingen eene bovennatuurlijke kracht wierd toegekend, klimt tot de hoogste oudheid op ; talrijke aanhalingen aan de oude schrijvers ontleend, worden door den Heer Van Bastelaer aangevoerd, die daardoor bewijst dat dit bijgeloof algemeen verspreid was bij de Romeinen, die het evenals de Grieken, waarschijnlijk van de Etrusken overgenomen hadden.

(1) Pastoor Visschers. *Levensschets van den H. Lambertus.*

Ten huidigen dage is het speldensteken of speldenstrooien, op verscheidene plaatsen van ons land nog volop in zwang; het nagelkloppen of inslaan van nagelen daarentegen minder in gebruik, terwijl er van naalden, tot hetzelfde doeleinde benuttigd, nog enkel zelden spraak is.

In een afzonderlijk artikel zullen wij later gelegenheid vinden om op dat punt terug te komen en eenige bijzonderheden, hier niet geboekt, aanhalen.

Zeggen wij nog terloops dat hoe beknopt de verhandeling van den geleerden oudheidkundige ook weze, zij eene goede aanwinst is voor dit punt der volkskunde en ons een duidelijk gedacht geeft van het belang dat van over eeuwen aan de genoemde voorwerpen gehecht is. J. B. VERVLIET.

Beelden en Schetsen voor de Vlaamsche jeugd. — Met printen. (Uit de vroegere jaren van *Rond den Heerd*). Roeselare, Jules De Meester-Van Nieuwenhuyse. (1890). — Schoon boekd. in-8° van 192 bladz. Prijs fr. 1,25.

De opstellers van *Rond den Heerd* hebben het goede gedacht gehad eenen bundel uit te geven van verhalen, vroeger in hun tijdschrift verschenen.

Veel van zulke boeken bestaan er in onze tale niet, en 't is spijt.

Dat de keus heerlijk is, is zeker, gezien de buitengewone voorraad die *Rond den Heerd* — 't belangrijkste tijdschrift dat in Westvlaanderen ooit het licht zag — bevat.

Niet minder dan 33 stukken, zoowel vertellingen als wetenschappelijke en geschiedkundige verhandelingen, vinden wij in het werk, dat zoo aantrekkelijk en afgewisseld mogelijk van inhoud is.

De talrijke Westvlaamsche woorden en uitdrukkingen mogen voor den gemeenen man die geen Westvlaming en is, moeilijk of niet om verstaan zijn; toch is alles zoo aangenaam verteld, dat niemand zich aan het meer gewestelijke zal ergeren; en men in veel gevallen moet bekennen, dat juist de plaatselijke kleur en toon de weerde van het geheel verhoogt en zooveel te meer de aandacht van den lezer trekt..

Hier en daar ook komen belangrijke uitleggingen voor over vreemde woorden, hunnen oorsprong, hunne afleiding, vervorming en hun gebruik in onze taal.

Tusschen de wetenschappelijke opstellen munten vooral uit: *Van de honden,* enz., *Van 't katoen; Van den Oliphant; De Caffé.*

Vermelden wij ook nog de geschiedkundige stukken: *Heidelberg; De Moeren; De groote Saarter van Jan den Eersten.*

Wat ons echter het meeste aantrekt dat zijn die verhalen waar onze oude zeden en gewoonten in ter sprake komen, en bijzonder de vertelsels.

Tusschen deze leste, vooral die naar *Andersen,* den onovertroffen kindervriend, zijn er echte pereltjes van dichterlijke verbeelding, zooals: *Treezeke's Blinde; de Spaansche legende,* en het *Oud huis;* van luim en scherts, zooals: *'t Zit al reis om reis* en *Hemelghem.*

Wij mogen den boek gerust aanbevelen en wenschen dat velen er het genoegen uit putten dat wij er in gevonden hebben. J. B. VERVLIET.

NIEUWSKES.

Folklore wallon. (1)

Wij ontvangen de 6e en 7e afl. van den « Questionnaire de folklore (wallon); » zij doen in niets onder voor de vorige afl. en bewijzen dat de opstellers, volkomen op de hoogte hunner taak, niets verzuimen om hunnen « Vraagboek » zoo volledig en belangrijk mogelijk te maken.

Ziehier den inhoud der twee afleveringen :

IX. Liederen. — (Vervolg), Dramatische liederen, minneliêkes, vermakelijke liederen, ronde-dansliedekes. (Sommige voorbeelden met muziek). (Vr. 1030-1136).

X. Hekserij, Tooverkunst en Waarzeggerij. — Tooveraars, waaraan men ze erkent, verbond met den duivel, gedaanteveranderingen der tooveraars, nachtmare, sabbat, macht der tooveraars, macht der tooveressen en middelen om daaraan te ontsnappen. duivelbezwering, volks- en kinderhekserij, middelen om het lot gunstig te stemmen, middelen om de toekomst te kennen, droomen, andere voorteekenen. (Vr. 1137-1284).

XI. Kinderrijmen en spelen. — Wiegeliederen, koordendansliêkes, vingersprookskes, spreekoefeningen, kindertooneel, nabootsingen, speelgoed, turnspelen, ronde-dansspelen, loopende spelen, springende spelen. (Vr. 1285-1387).

('t Vervolgt). J. B. Vervliet.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

5. (46.) **Spoken op den ijzerweg.** — Ik lees in *Het Land* van den 12n Meert 1891 :

« *Een spook.* Wie zou ooit denken dat men in een der meest beschaafde landen van den aardbol, in de Vereenigde Staten, nog aan spoken gelooft !

Men schrijft inderdaad uit Way-Cross dat de bestuurders van den Western Railroad in de grootste verlegenheid verkeeren door een lichtgevend spook dat 's nachts op de baan verschijnt en zich vermaakt met de bedienden der treinen en de reizigers te verschrikken.

Een treingeleider, Pierson genaamd, die het spook reeds herhaalde malen gezien heeft, heeft gevraagd in den dienst der dagtreinen geplaatst te worden. Zijn voorbeeld is aanstonds door al de bedienden der nachttreinen gevolgd geworden en de Compagnie weet waarlijk niet wat aan vangen.

Bij de aankomst van elken trein plaatst het spook zich midden op de baan en begint allerhande gebaren te maken als om aan te duiden dat er gevaar bestaat en den trein te doen stoppen. Wanneer de trein op de plaats komt waar het spook zich bevindt, ziet men dit schielijk verdwijnen, doch terzelfder tijd hoort men schrikwekkende kreten, alsof verscheidene personen overreden werden. De reizigers, zoowel als de bedienden van al de treinen, zijn herhaaldelijk door deze kreten verschrikt geworden.

Men denkt in de streek dat het spook, dat op het punt is den nachtdienst dezer lijn te doen opschorschen, de geest is van een persoon, die door een trein is gedood geworden. » J. C.

6. (47.) **De Nachtmare.** — J. W. Wolf in de *Anmerkungen* die op zijne *Niederländische Sagen* volgen, zegt (bl. 689, i. n.) : « Dr. van Swygenhoven, dem ich diese Beschwörung danke, bereitet eben eine ausfürhliche Abhandlung über die Mahr. zum Drucke vor. »

1) Vervolg van bl. 34, 3e jaarg.

Is die verhandeling over de Nachtmare ooit in druk verschenen? Waar en bij wie? Kan men ons daar eenen afdruk van bezorgen? J. B V.

7. (48.) **Uit den Franschen tijd** (1798):

Ramplamplan,
Pampiere l'argent,
Et des puces et des poux
Et la gale partout!

Dit Kempisch rijmpje is de synthesis der Fransche Overheersching: *Soldaten, assignaten* en *vuiligheid*. E. T. (Turnhout).

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

Biekorf, II, Nr 6. — Van twee houtkappers. — Skiermonts-each. — Ter streep (Aug. Van Speybrouck). — Eerste-Communie (A. J. M. Janssens). — Hoe het woord « prins » verdietscht? (Jan Craeynest). — Mingelmaren.

2. **Kempisch Museum**, I, Nr 12. — De Heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne Heeren (J.-Theod. de Raadt). — Geschiedkundige bijdragen over de voogdij van Molle (Th.-Ign. Welvaarts).

3. **De Vlaamsche Standaard**, I, Nr 10. — Soldaten en Socialismus (Siegfried Van Hagen). — Onze Zangers (Hein). — Een woordje over TE, TEN en TER (Bert). — Zoo 'k wist....

4. **Het Belfort**, VI, Nr 4. — De verdere vervlaamsching van het middelbaar onderwijs van eersten graad of Latijn en Grieksch door het Vlaamsch onderwezen (A. Roegiers, prof.). — De sterrekunde der Chaldeërs (J. Van Mierlo, S. J.). — Gedachten (M. Erica). — Galileï (Em. Scheerlinck, past.). — Driemaandelijksch overzicht (S. P.). — Vlaamsche katholieke Landsbond. — Wenken en Vragen. — Amor (O. Loosen S. J.). — Een werk over de jongste taalwet (Juris Doctor). — Klaagzang uit den Profeet Jeremias (Karel Quaedvlieg). — Boekennieuws en Kronijk.

5. **De Student**, XI, Nr 2. — Dood van Prins Boudewijn (De Student). — Studentenbond (V. d. A.) — Landsbond (Zwolm). — Katholiek Vlaamsch Studentenverbond. — Twee woorden van Windthorst (Van C.). — De Faustsage (H. Van Cleemen). — Lodewijk van Nevers en Jacob van Artevelde (T. J. Strevers). — Brief aan den Zeer Eerweerden Heer V. d. K. (S. Adi). — Eene « antiquité moderne »! (Snuffelaar). — Beter laat dan nooit bekeerd! — Samentrekken, niet verdeelen (Jan de Schrijver). — Mengelingen.

6. **Revue des Traditions populaires**, VI, Nr 2. — Contes arabes et orientaux. V. Le Dépositaire infidèle (R. Basset). — Le vieux Mari I. Chanson du pays de Caux (A. Bernard). — II. Haute-Bretagne (Mme P. Sébillot). — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. — III. Les phares. IV. Les canaux V. Quaies et ouvrages de port. VI. Les chaus eés et les digues (P. Sébillot) — Rupture de la digue de Marab (R. Basset). — Additions aux routes; devinettes et proverbes, etc. et aux chemins de fer (P. Sébillot). — Une locomotive fatale (Nap. Ney). — Le diable et l'enfer dans l'Iconographie. Les tableaux de Michel Le Nobletz (R. Bayon). — La chanson de Bricou. IV. *Suite* (E. Montet). — V. Version de Lille (A. Desrousseaux). — Contribution au folk-lore du Béarn (Daniël Bourchenin. — Les cloches I. Devinettes (M. de Zmigrodski). — Saint Pierre et le Veuf, conte de la valleé d'Aspe (A. Callon) — Penseés sur les Traditions populaires extraites de divers auteurs II. (A. Certeux) — Les Météores. I. Le feu Saint-Elme (R. Basset). — Le roi d'Angleterre. III V. de l'Auvergne (P. Pommerol). — Extraits et lectures. I. Superstitions chinoises (G. de Rialle). — II. Le carnaval des Juifs galliciens (Hedw. Heinecke). — Assembleé générale. — Bibliographie (Aug. Gittée, P. S., J. T.) — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

7. **The Journal of American Folk-Lore**, IV, Nr 12. — Second annual meeting of the American folk-lore society. — Dissemination of tales among the natives of North America (Franz Boas). — Some Hawaüan pastimes (H. Carrington Bolton). — Folk-lore of stone tools (Fred. Starr). — Exhibition of gems used as amulets, etc. (Geo. Ferd. Kunz). — The daughter of the sun (James Deans). — A creation myth of the Tsimshians of Northwest Britisch Columbia (James Deans) — Games and popular superstitions of Nicaragua (E. A. P. de Guerrero). — Iroquois notes (W. M. Beauchamp). — Some tales from Bahama folk-lore (Charl. L. Edwards). A page of child-lore (Fred. Starr) — The Indian Messiah (Alice C. Fletscher). — Account of the Northern Cheyennes concerning the Messiah superstition (Geo. B. Grinnell). — Waste-basket of words. — Folk-lore scrap-book. — Notes and Queries — Record of folk-lore and mythology. — Local meetings and other notices. — Bibliographical notes. *a*. Books. *b*. Journals.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

6de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSGENEESKUNDE.

I.

Belezers (Vervolg van bl. 52, 3e jaarg.)

Zooals ik hooger opmerkte, is het gaar niet gemakkelijk aan de belezers hunne geheimen te ontfutselen. Na veel vruchtelooze pogingen, was ik er eindelijk in gelukt, enkel twee bezweringen tegen brandwonden machtig te worden. Die twee formulen stond een belezer mij na lang pramen en kwellen af, en dan moest ik hem nog beloven, ze aan niemand ter wereld voort te leeren! Hij kende er nog meer andere, dienstig om velerlei kwalen te genezen, zooals om het bloed te stelpen, de koorts af te nemen, enz., doch die wou hij mij, om geenen waarom, toevertrouwen.

Over eenige dagen was ik echter gelukkiger, en geraakte schier zonder moeite aan een zevental allerkrachtigste formulen. Luistert hoe ik er achter kwam. Bij eenen landbouwer uit mijne geburen stond eene koei dik, en, in plaats van eenen arts te raadplegen, liep men aanstonds eenen bezweerder vinden, die de zieke beest belezen zou. Dit middel immers werkt onfaalbaar. (Strijdt het de boeren maar eens af, als gij kunt!) Nu, 't wou juist lukken, de wonderman had belet en kon niet komen, doch hij gaf — vermetel genoeg — de formuul mede, geschreven op een stuk papier en gelastte den landbouwer, zelf zijne koei met dit gebed te zegenen.

Op het papier stonden echter nog andere belezingen, om verschillige kwalen te bezweren. Toevallig viel het stuk in mijne handen en zonder moeite bekwam ik de toelating om het af te schrijven, onder beding natuurlijk, van er aan den belezer niets over te zeggen, die zeker verontweerdigd zou zijn, moest hij te weten komen bij wie zijne geheimen waren verzeild geraakt.

Hier volgen nu bedoelde bezweerformulen. Ik druk ze met huid en haar over, na ze eerst wat van taal- en spelfouten gezuiverd te hebben :

1. Voor krochbeesten, d. i., beesten die dik staan.

« † Ik zegen die..... (kleur) beest in den naam van den H. Sebastianus.

† Ik zegen die beest in den naam van den H. Fabianus.
† Ik zegen die beest in den naam van den H. Stephanus.
(*De bezweerder maakt negen kruisen op den rechterschouder van het dier.*)
† Ik zegen die beest in den naam van de HH. Servatius en Protasius.
Dat zij gelieven zoo goed te zijn deze beest te bevrijden van bersten, en dat zij wederom zal zijn, gelijk zij van te voren geweest is. Amen.
(*Voor de bovengemelde heiligen nog 1 Vaderons en 1 Weesgegroet.*)
† Ik zegen die beest in den naam van de HH. Cosmas en Damianus.

2. Om het verstuiken of verwringen van handen of voeten te bezweren.

(*De bezweerder leest drijmaal het hiernavolgende gebed en maakt daarachter den eersten keer één kruis, den tweeden keer twee, en den derden keer drij kruisen.*)
« In den naam van Jesus-Christus, alzoo waarachtig als Jesus-Christus op Kerstnacht geboren is † †, ik zegen die hand (dien voet).
In den naam van Jesus-Christus † †, alzoo waarachtig als Jesus-Christus op Goeden Vrijdag gestorven is † † †, ik zegen die hand (dien voet).
In den naam van Jesus-Christus, alzoo waarachtig als Nicodemus Jesus van het H. Kruis gedaan en in het graf geleid heeft, dat die hand (die voet) weer moet zijn gelijk zij (hij) van te voren geweest is. Amen. »
(*Hier volgen vijf Vaderonzen en vijf Weesgegroeten, ter eere van de vijf bloedige wonden Christi.*)

3. Om brandwonden te genezen.

« Op Goeden-Vrijdag is Jesus-Christus doorwonden †. Zijne wonden en zworen of en wilden niet zweren.
Ik hoop dan dat de wonden van dezen verbranden (naam van den lijder) zullen genezen zonder pijn, smert of litteeken. »
(*De bezweerder leest deze formuul drijmaal; den eersten keer maakt hij één kruis over de wonde en spreekt den naam van den verbrande uit; de tweede maal maakt hij twee, en den derden keer, drij kruisen.*)

4. Om de tandpijn af te nemen.

(*Een kruis maken over het hoofd en een over den tand*) : « Ik zegen dezen tand ter eere van de H. Apollonia ». (*Dit drijmaal zeggen en dan negen kruiskes over den tand maken.*)

5. Voor den vloed bij de vrouw.

« In den naam des Heeren kwam ik over den Rezenberg (?) gegaan, — daar vond ik drij maagden staan. — De eerste sprak : God zal ons helpen; — de tweede sprak : haar bloed zal stelpen; — de derde sprak : het is door Maria zoet — dat haar bloed stelpen moet. »
(*Die formuul wordt drijmaal herhaald*)

6. Om het koliek te genezen bij menschen en dieren.

(*De belezer maakt een kruis over den mensch of het dier en zegt drij keeren deze gebrekkige formuul*) :

« Alzoo waarachtig als God † zijne drij afstammelingen zijn naar Egypte gevaren : Maria, Jozef en Jesus. Dees, geladen met buikpijn, zal genezen door het aanroepen der H. Drijvuldigheid †, alzoo den Vader, den Zoon en den H. Geest. En het Woord is vleesch geworden. » (*Hierna den eersten keer, †, den tweeden keer ††, en den derden keer ††† maken.*)

7. Om het bloed te stelpen.

(*De bezweerder schrijft met den duim den naam van den mensch dien hij belezen gaat en daarover een kruis. Dan zegt hij drijmaal*) :

« Ik kwam over een Rezenberg (?) gegaan — daar vond ik drij maagden staan. — De eerste zeide : o Heer! wilt mij helpen † — de tweede zeide : o God! wilt mijn bloed stelpen † † — de derde sprak : in den naam van Jesus-Christus' namen (*sic*) † † †. »

(*'t Vervolgt.*) Jozef Cornelissen.

VERTELSELS.

2. (33.) Van Wolfjonk en de gevangen Koningsdochters.

In den ouden tijd was er eens in een dorp een huishouden, dat bestond uit 'nen man, een vrouw en een jongske. Dat kind, ge moet me goed verstaan, was 'ne vondeling en hiet Wolfjonk. Nu, in dat dorp was 't een gebruik onder de kinderen, op Nieuwjaarsdag gaan te zingen of aan hunne familieleden 'nen zaligen Nieuwjaar te wenschen. Dan kregen ze koeken, centen, appelen en noten met de macht, maar Wolfjonk, och arme! die schoot er altijd over, want hij kende nieverans geen bloedverwanten. Ge kunt denken hoe bedroefd de sukkelaar dan was. Op zekeren Nieuwjaarsdag dat hij de andere kinderen weer blijmoedig neven zijn huis zag trekken, ging hij klagen bij zijne pleegmoeder en zei heur :

« Allemaal gaan ze 'nen Nieuwjaar wenschen, en ik mag van mijn leven niet meedoen... Heb ik dan geen familie moeder? »

— « Wel zeker, jongen; t'enden het dorp woont Hein de smid, en dat is uw(en) oom. »

Wolfjonk was blij genoeg, en hij seffens zijn beste kleeren aan en naar den smid om hem 'nen zaligen Nieuwjaar te wenschen.

« Ik heb maar van één dingen spijt, » zei Oom Hein, « en dat is dat ik u niks anders geven en kan, jongen, als dat wandelstoksken hier. »

Ja maar, dat wandelstoksken was geheel van ijzer en woog zoo iet van 200 kilo. Wolfjonk nam den stok aan en schermde er op zijn gemak eenige keeren mee in 't ronde.

Oom Hein was tevreden, men kan niet meer, omdat de jongen zoo handig en zoo sterk was, en hij nam hem in zijn huis om hem zijn ambacht te leeren.

Daar bleef Wolfjonk tot zijn achttiende jaar. Korts nadatum kwam zijn Oom te sterven en daar hij geene kinderen had, erfde Wolfjonk heel het

beeltje. Wolfjonk was nu rijk, want ge moet weten, Hein de smid had door hard werken en wroeten een schoon sommeke bijeengeschrafeld.

Maar het werken gong Wolfjonk niet meer, en hij kreeg het in den kop naar vreemde streken te reizen. Hij verkocht dan al wat hij liggende en roerende had en, voorzien van 'nen goed gevulden beugel en het wandelstokske van zijnen oom, trok hij de wereld in.

Als hij nu lang, heel lang gegaan had, zonder te weten waar hij zou uitkomen, kwam hij in een groot, groot bosch, waar de dunste boomen ten minste vijf meters dik waren. Daar vond hij 'nen man lijk 'nen reus, die boomen aan 't keuren en aan 't uitkiezen was.

« Wa' zoek-te gij hier en wa' wil-de gaan aanvangen met die boomen? » vroeg Wolfjonk aan den reus.

— « Wel, » zei die, « ik zien rond welke boomen ik zal uittrekken. »

— « Wat! gij boomen uittrekken! » zei Wolfjonk, « da' zou ik wel eens willen zien! »

— « Hewel dan, ge zul' 'et zien! Ge weet zeker niet dat ik Sterke Jan ben?... Daar!... » En Sterke Jan trok inderdaad twee straffe boomen uit den grond en smeet ze wel vijf stappen op zij.

« Da' kan der nogal deur, » zei Wolfjonk, « wil-de met mij voorder reizen?.... Ge zult op tijd kost en kleeren krijgen. »

— « Ik neem aan, » zei Sterke Jan. En ze trokken huns getweeën hooger op. Als ze nu 'nen tijd gegaan hadden, vonden ze neven de baan, op 'nen gerskant, 'nen man zitten met zijn oogen sterlings op 'nen meulen gevestigd. Ze vroegen dien gast wat hij daar uitrechtte.

« Ik zien, » antwoordde hij, « of de meulder van dien meulen ginder, bijkanst gereed is met het opzeilen van de meulenroeden, want, daar der geene wind en is, moet ik van hier blazen om den meulen in gang te krijgen en aan den draai te houden. »

Wolfjonk beloofde dien kerel ook kost en kleeren, als hij met hen mee wou. De blazer was tevreden en ze gongen huns gedrijen verder.

Drij dagen te root stapten zij zwak door, totdat ze eindelijk in een uitgestrekte wildernis geraakten. Na lang rondzoeken naar een geschikt plaatsken om er den nacht door te brengen, vonden zij eene kluis, waarboven een kloksken hong. In die verlaten kluis besloten ze hunnen intrek te nemen, want een beter schuilplaats kosten ze niet wenschen. Nadat ze hunne knapzakken opengedaan en wat binnengespeeld hadden, viel de avond in en ze gongen ieder in 'nen hoek liggen om wat te slapen.

's Anderendaags 's morgens kwamen ze overeen dat twee van hen zouden gaan hout rapen en voor mondkost zorgen. De derde moest terwijlen de kluis bewaken en, als 't noen zijn zou, met het klokske luiden.

Zoo gezeid, zoo gedaan. Ze trokken dan « tuike, » om te weten wie er eerst zou thuis blijven, en het lot viel op den Blazer.

Pas waren Wolfjonk en Sterke Jan de deur uit, of de Blazer stak een goed vier aan en begost eene smakelijke pijp te smooren. Terwijl hij daar nu bij het vier zat te droozen en te dubben, kwam er stillekes, heel stillekes een klein oud manneke de kluis binnen. Dat manneke droeg 'nen langen grijzen baard die over den grond sleepte en 't steunde op 'nen dikken stok. Zonder een woord te zeggen, gong het bij 't vier staan om wat te warmen, want het scheen schrikkelijke kou te hebben. Maar ineens liet het manneke zijnen stok vallen en 't vroeg aan den Blazer of hij hem eens zou willen oprapen. De Blazer die nog nooit zoo'n kraam van een manneke gezien had, had er meelijden mee, omdat het er toch zoo oud en zoo sukkelachtig uitzag. Hij zei dan : « Jawel, vriendje, ik zal u eens helpen », maar hij en had zijn eigen nog niet gebukt, of het Kaboutermanneke (want het was een van die Kaboutermannekes die om hunne kwaadaardigheid gevreesd zijn), zat op zijnen hals en gaf hem zoo'n deerlijke rammeling, dat de Blazer pen en inkt riep van de pijn. Als het manneke nu lang genoeg geslagen had, begost het heel hard met het klokske te luiden en trok er stillekes van door, terwijl de Blazer daar gansch bebloed, gerekt en gestrekt op den grond lag te kermen en te zuchten.

Dat was me goed. Sterke Jan en Wolfjonk kosten zoo een dikke uur weg geweest hebben, toen zij ineens bescheelijk het kloksken hoorden klinken. Ze dochten wel, het en kan nu nog geene noen zijn, maar, omdat het zoo afgesproken was, en ook, omdat zij al braaf honger kregen, spoedden zij terug naar de kluis.

Als ze daar kwamen — Deezes Marante! wat was dat? Daar lag de Blazer overdood op den grond, en in den heerd en was vier noch vonk nemeer! Ge kunt wel denken hoedat de mannen verschoten! Ze holpen hunnen makker recht en vroegen hem wat hem deerde. Maar onze held, beschaamd omdat een zoo nietig getrek van een ventje lijk het Kaboutermanneke was, hem, grooten reus, zoo deerlijk afgetakeld had, wachtte wel van hun de waarheid te zeggen. Hij verzon dan eene leugen en docht in zijn eigen : Wacht maar, jongens, ge zult uw paart ook wel krijgen! »

's Anderendaags was het Sterken Jan zijn beurt om thuis te blijven. Jan zat daar gerust te smooren en te paffelen aan den heerd, toen opeens datzelfde Kaboutermanneke binnenkwam en aan 't vier gong staan. Het ventje liet zijnen stok vallen en Sterke Jan, die geen erg en had, bukte gauw om hem op te rapen. Maar hij voer er danig slecht mee, want het manneke viel op zijn lijf en sloeg er op gelijk de duivel op Geeraärd. Daarop maakte het zijn eigen uit de voeten, en Sterke Jan was slim genoeg om zijne gevarenis aan zijne makkers niet te vertellen.

Dat was me goed. 's Anderendaags was Wolfjonk met het bewaken der kluis gelast, terwijl de twee anderen op jacht gingen. Wolfjonk kost nog maar schrap eene uur aleen geweest hebben, of het Kaboutermanneke stond daar al aan 't vier en 't liet zijnen stok vallen. « Ach! raapt as't oe blieft me

stoksken eens op, » zei het tegen Wolfjonk, « ik zijn zoo oud en zoo stijf! »
— « Ah! heb ik u nu, oude leelijkaard! » zei Wolfjonk, « wacht een bitje, 'k zal u eens 'nen anderen dans leeren. » Dit zeggende pakte hij den dwerg met zijnen langen grijzen baard vast en bond hem aan 'nen keper van de kluis op. Toen gaf hij hem zoo'n felle toutering met zijnen ijzeren stok, het geschenk van zijnen oom, dat het bloed uit neus, mond en ooren spoot en zoo maar langs het lijf van den Kabouter afliep. En 't manneken aan 't kermen, aan 't huilen en aan 't bidden aan, dat het 'nen deer was om hooren. Eindelijk maakte Wolfjonk den dwerg los en liet hem loopen, nadat hij eerst nog de helft van 't manneke zijnen langen baard afgebrand had.

In dien tusschentijd kosten Sterke Jan en de Blazer er maar geenen kop aan krijgen, hoe het kwam dat ze in den voornoen geen kloksken hoorden kleppen. Daar zij s'morgens, bij 't verlaten der kluis, aan malkander hun geval verteld hadden, waren ze overeengekomen niet te wijd te gaan; want ze dochten niet anders, of Wolfjonk ging van 't zelfde laken een broek krijgen. Ze waren nochtans in hunne hoop bedrogen, want het klokske klonk juist om twelf uren.

Dicht bij de kluis zagen ze overal bloedsporen en nu meenden zij zeker dat het Kaboutermanneke Wolfjonk ten minste halfdood moest geslagen hebben.

Ze waren dus niet weinig verwonderd hunnen makker daar gerust te zien zitten, met zijn pijp in zijnen mond, krek ofdat er niets voorgevallen en ware. Toen zij binnenkwamen, schoot Wolfjonk in 'nen harden schaterlach: « Hahaha! lachte hij, » zijde gijliê nu mannen? Ge laat u ombermhertig afranselen van een klein, oud manneke, en ge verzint leugens om uwe lafhertigheid te bedekken. De strepen bloed die gij gezien hebt, toonen u duidelijk genoeg, hoe ik met het Kabouterke gehandeld hebt en hoe gij er allebei hadt moeten mee handelen. Maar da's niks, me kennen nu malkanderen wel wa'beter! »

Onze drij gasten bleven nog eenige dagen in de kluis; dan maakten ze pak en zak en rezen verder. Ze geraakten in een groot bosch en ze gongen altijd maar wijder en wijder, totdat ze aan een open plek in 't bosch kwamen. Daar zetten zij hen neder om wat te rusten en een brok te eten. Terwijl zij etende waren, zag een van de mannen 'nen grooten vierkanten steen, daar een ijzeren ring in vastgemaakt was. De Blazer beproefde den steen op te heffen, maar hij moest het opgeven : de steen woog te zwaar. Sterke Jan wou ook eens probeeren, maar 't gong evenmin. Toen nam Wolfjonk den ring vast en hof den steen zonder moeite op.

Alle drij keken nieuwsgierig naar beneden, maar ze zagen niets als 'nen put, zoo diep, dat er geen einde aan scheen. « Wat mag er in dien put zitten? » vroegen ze verwonderd, « dat wij er eens in nederdaalden. »

Zoo gezeid, zoo gedaan. Sterke Jan was seffens gereed. Ze bonden hem een zeel onder de armen en lieten hem neer, maar hij was nog niet halfwege, of hij riep al om opgehaald te worden. « Nu zal ik eens zien of ik niet dieper

kan! » riep de Blazer. Ze lieten hem af, maar hij kost nog maar een beetje verder geweest hebben als Sterke Jan, of hij trok aan het zeel en deed teeken dat ze hem moesten optrekken. « Laat mij nu eens naar onder, » zei Wolfjonk, « ik ben zeker dat ik tot op den boôm geraken zal. » Zijne gezellen bonden hem dan het zeel onder zijne armen, gaven hem zijnen ijzeren stok in zijne hand en lieten hem in den put zakken.

(*'t Vervolgt.*) Meegedeeld door E. M. Verbruggen.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.
3de (15ste) Woordenzange.

Dragen, het. — Verantwoordelijkheid, Fr. *responsabilité*. Als ik die zaak aleen afhandel, heb ik er ook aleen het dragen af. Geh. *St-Antonius* en *Antwerpen*. (Loquela, 1890, Nr 1, heeft *drage* (vr.) in denzelfden zin).

Haaksche, den. — Dweerzerik, dwarsdrijver. Ge kunt er geen pooten mee uit, met dien kerel : 't is zoo 'nen haaksche ! Geh. *Santhoven*. Te Antwerpen zegt men *hoeksch* : hij is zoo hoeksch die vent.

Hottergetouw, het. — Een getuig, een meubel dat slecht ineenzit en gedurig hottert en lotert. Zoo'n hottergetouw van een tafel, dat staat daar te kwikkelen en te loteren; 'k smijt ze seffens op straat! Met zoo'n hottergetouw van een zaag kan ik niets uitrechten ! Geh. *St-Antonius*.

Getouw beteekent getuig; zoo hebben wij ook *haargetouw*, d. i. het getouw, het getuig waar ze de zeisens en de pikken mee haren, nl. de *haarkruin* en de *haarhamer*.

Hottergetuig, het. — Z. *Hottergetouw*.

Potmutsaard, den. — Mutsaard met dikke kluppelen, die door de potbakkers gebruikt wordt. Geh. *idem*.

Ridderendid, den. — Lil, jeugd, gestold vleeschnat, dat *riddert* en *diddert*. Geh. *idem*. (1)

Schrank, de. — Mijt halfhout. Eene schrank zwaar halfhout. Geh. *Brecht*.

Sleef (scherpl *e*), de. — Handvatsel der zeisen. Geh. *St-Antonius*.

Te Brecht *knavel*, rond Heist-ten-Berg *sleeuw*. (Z. Ons Volksleven, II, bl. 115).

Spat, het. — De fout van een peerd, hierin bestaande dat het dikke pezen in zijne billen heeft. Geh. *idem*. (In Limburg *spaat* (o.) Z. *'t Daghet*, VI bl. 120).

Steenhout, het. — Lange mutsaard, waar men de steenovens mee pleegt te heeten. Geh. *idem*.

Toonen, *toonde, heb getoond*. — 1e Gezicht, oog hebben, afsteken. Dat huis toont niets, die bloemen toonen schoon.

(1) Te Antwerpen zijn *ridderendidjes*, dunne magere worsten, van de gemeenste soort en den minsten prijs.

2° Schijnen. Hij toont wel vijftig jaar en hij is er nog maar dertig! (Ook bij Rutten in dezen zin).

3° Getuigen. (Z. Schuerm.). Geh. in die drij beteek. te *St-Antonius.*

Woel (Kemp. *wuul*), den. — 1° Drom, gedrang. Da' vrauwken heed heur kiinneke verloren in de' wuul van 't volk. Men zegt ook *gewoel* (uitspr. *gewuul*).

2° Geraas, gewoel. Ik kan met dien wuul niet om. Geh. *idem* en te *Antwerpen. Loquela* heeft *woele* (vr.) in den eersten zin, (1870, Nr 8).

Zetten, *zette, heb gezet.* — 1° Planten. Erwten, boonen, eerdappelen zetten (Ook bij Rutten en Schuerm.) Alf. *zetter* (planteerdappel), *zetgoed* (plantgoed).

2° Kloeken zetten. Eene klokhin eieren laten uitbroeden om jonge kiekens te bekomen. Ik heb die eieren gebruikt om kloeken te zetten. (Ook bij Rutten). Sam. *Zetkloek, zethin, zeteieren.* (Ook bij Rutten).

3° Schrijven. Hij kan zijnen naam niet zetten!

4° Stellen, voorduiden. St-Laurijs zet de kermis te Oostmalle.

5° Het weer begint hem te zetten: het begint vast weer te worden. Geh. *St-Antonius.* (1)

Zot. — Zot zijn, van eene moêr of eene vijs gezeid die altijd draait zonder te sluiten. Die vijs is zot! 'k Heb al een halve uur gedraaid en ze wilt niet houden! Geh. *St-Antonius* en *Antwerpen.* (Ook bij Rutten, *Hasp. Idiot.*)

Sint-Antonius-Brecht. JOZEF CORNELISSEN.

BOEKBESPREKING.

ANDREW LANG. — **Études traditionnistes.** Paris, J. Maisonneuve, M. D. C C C. XC. (Vol. VI de la Coll. intern. de « La Tradition. » (Boekd. in-18 van 108 bladz. Prijs fr. 3,50).

Tusschen de schrijvers die zich met hert en ziel aan de studie der volkskunde wijden, bekleedt de Hr Andr. Lang eene eerste plaats; doch, is zijn invloed groot, meer bepaald is dit het geval in zijn vaderland, waar hij krachtig meewerkt om de « folklore » tot eene wetenschap te verheffen.

De verschillige stelsels, die de beoefenaars der volkskunde aankleven, bij het bestudeeren der volksoverleveringen, gaven aan Andr. Lang geenen bevredigenden uitslag; daarom schiep hij het *menschennatuurkundig* of *anthropologisch* stelsel, dat sindsdien talrijke aanhangers aangeworven heeft.

Dat alleen bewijst reeds ruimschoots met welken geest van onderzoek en studie de schrijver bezield is en, kan men met de gevolgtrekkingen zijner beschouwingen niet altijd instemmen, toch moet men bekennen dat hij, bij 't beoefenen der volkskunde, zijn stelsel met kracht en vernuft weet voor te dragen en te verdedigen.

Zeggen wij nu nog een woord over het boekske zelf.

Eene uitvoerige inleiding van den Heer Em. Blémont, doet ons de werken en het stelsel des Hn Andr. Lang kennen. Daarna volgen zeven verhandelingen over de meest verschillige onderwerpen, doch die alle met de volkskunde in betrek

(1) Ook te Antwerpen in de 3e en de 5e beteekenis.

staan. Zoo treffen wij achtereenvolgens aan : 1. De oorspronkelijke *boycottage* (1), eene gewoonte die weinig of niets gemeen heeft met het dwangmiddel, in Ierland toegepast; 2. Het koninklijk gezag, volgens overlevering en geschiedenis; 3. Een verwaarloosd punt van den heidenschen eeredienst bij de Oude Grieken; 4. Zonderlinge voorschriften van Vishnou; 5. De volksoverleveringen in Homeros' gedichten; 6. De spookverschijningen in de preêken der Middeleeuwen; 7. Volksoverleveringen uit Schotland.

Die enkele opsomming toont ons dat de schrijver zijne opzoekingen uitstrekt over gansch het gebied der volkskunde, waartoe hem overigens uitgebreide kennissen en eene groote belezenheid ten dienste staan. J. B. Vervliet.

I. — **Les Seigneuries du Pays de Malines. — Keerbergen et ses Seigneurs,** par J.-Th. de Raadt. — Gand, 1889. (Boekd. in-8° van 242 blz. met wapenschild der Heeren van Helmont en stamtafel van de bezitters der heerlijkheid).

II. — **Wavre-Notre-Dame et ses Seigneurs. Notice historique sur la commune de Wavre-Notre-Dame** par J.-Th. de Raadt. Nijmegen, 1891. (Boekd. in-8° van 68 blz.).

Wij hadden reeds vroeger gelegenheid eenige regelen te wijden aan de studiën, die de zoo kundige als ievervolle geheimschrijver der oudheidkundige maatschappij van Brussel, over de « Heerlijkheden van het land van Mechelen » in eene reeks van verhandelingen in 't licht zendt.

Wij nemen het verschijnen der lest genoemde te baat, om ook eenige woorden te zeggen over eene vroeger uitgegevene, namelijk over « Keerbergen en zijne Heeren. »

Keerbergen, dat heden ongeveer 2500 zielen telt, en tot het kanton Haecht behoort, mag op een bestaan van meer dan acht eeuwen roemen.

De eerste Heer, waarvan de schrijver melding vond, is Radolf van Keerbergen *vir nobilis Radolphus,* die bij gebrek aan rechtstreeksche afstammelingen, en in overeenkomst met zijne gemalin Gisla, op 30 November 1036, ten voordeele van het bisdom Luik, afstand deed van Keerbergen en andere bezittingen, zooals Brambais, Houtain, Wulmersom, enz.

Later kwam de heerlijkheid in handen der Bertholden; andere edele familiën volgden hen in het bezit op, totdat eindelijk J. B. A. de Jongh, laatste heer van Keerbergen werd (1787). Hij stierf te Rumpst op den 11n Juli 1826.

Na de verhandeling over de Heeren van Keerbergen, volgt er eene geschiedkundige schets van het dorp, eene korte beschrijving van de kerk en hetgeen zij merkweerdigs inhoudt, de lijst der E. HH. Pastoors van Keerbergen met biographische aanteekeningen, bijzonderheden over de nijverheid en voortbrengsels van 't dorp, enz. enz.

Belangrijker nog is voor ons het tweede werk *O. L. Vrouw Waver en zijne Heeren,* dat wel van minder omvang is dan 't vorige, maar daarentegen meer op het gebied der volkskunde treedt.

De hoofdzaak is hier ook, de geschiedenis van de bezitters der heerlijkheid. Zij is voorafgegaan van een taalkundig onderzoek over den oorsprong en de beteekenis der kenaming O. L. Vr. Waver, en gevolgd van eene beschrijving der gemeente, hare bevolking in vroeger en later tijd, alsook het verhaal der gebeurtenissen waarvan dit dorp het tooneel was. De schrijver deelt verder lezensweer-

---

(1) De « boycottage, » waarvan hier spraak, is wat men in 't Duitsch « Aechtung, » in 't Fransch « proscription » heet; dus een soort van uitsluiting, verbanning, gedwongen verwijdering.

dige inlichtingen mede over de schuttersgilde, het geestelijk en wereldlijk bestuur van O. L. Vr. Waver, eene hoogst belangrijke oudheidkundige beschrijving van de kerk, hare oudheden en versiersels, hare klokken, enz.

Een hoofdstuk hetwelk eene bijzondere melding verdient, is dat waarin de Hr de Raadt handelt over *Peerken uit 't Boekweitstrooi*, zijne praktijk als meester of volksgeneeskundige, den aard zijner geneesmiddelen, de ziekten die hij genas, zijnen levensloop en overlijden in 92jarigen ouderdom (1824).

De schrijver deelt ons verder eene legende mee over het mirakuleus beeld van O. L. Vr. van Scherpenheuvel, legende die ons tevens den uitleg geeft waarom de inwoners den spotnaam *hooveerdige* of *fiere Waveraars* dragen.

In den 2n j. van ons tijdschrift (bl. 98-99) drukken wij een knie- of rijdlièken uit Lier herkomstig; wij vinden hier eene betere, meer volledige lezing, in O. L. Vr. Waver en omstreken gekend.

Dit weinige zal voldoende zijn om den lezer een duidelijk gedacht te geven van het nut, dat de moeitevolle opsporingen des schrijvers, voor de geschiedenis der streek en de kennis onzer vroegere zeden en gewoonten oplevert.

Wij bevelen het lezen zulker werken met warmte aan, daar zij, gegrond op onwraakbare bescheeden, de beste leiddraad zijn in den waarboel der talrijke gebeurtenissen, die in den loop der eeuwen voorvielen. J. B. VERVLIET.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

8. (49.) **Koeihoedersdeuntjes.** — Wie bezorgt ons liederen, deuntjes, rijmkes, door de koeiwachters gezongen of geroepen, terwijl ze de koeien hoeden? Ziehier een voorbeeld :

Kalverhueërs (*kalverhoeders*) van ruttekentut,
Ze hebben heien (*heiden*) en bosschen rondgewrut (*rondgewroet*),
Ruttekentut!
Boerin, zet e penneke pap aon 't vier,
Want de kalverhueër is hier!
(*Brecht*)

J. C.

9. (50.) **Waarom de Roetaard ook « Rotzak » geheeten wordt.** — De roetaard of meerkol wordt ook nog « Rotzak » heheeten — en de reden? Het wit en de dooier van 't ei die bij andere vogelen vaneen gescheiden zijn, zijn bij den roetaard dooreengemengd, zoodat de eieren altijd rot schijnen. Vandaar de naam « Rotzak ». Alzoo vertelt men te Oostmalle. COQUELICOT.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

't Daghet in den Oosten, VII, Nr 2. — Limburgsch Nederlandsch : 1ste Woordenzange. — Limburgsche Dichtveerdigheid. — Dokter Gaesens met zijne twee gebroeders.

Kempisch Museüm, II, Nr 1. — Getuych voor die Regeerderen van den Quartiere van Kemperlant. A° 1641 (L. Houben). — De vroegere tienden van Olmen 1288-1795 (Th.-Ign. Welvaarts) — Werbeek, zijne kapel en bedevaart (Th.-Ign. Welvaarts). — Eene bladzijde uit de geschiedenis van Moll, Baelen en Desschel (Ad. Reydams).

Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander. *Tijdschrift voor Schoone Kunst, Letteren, Zedegeschiedenis, enz. Te Gent, bij A. Siffer. Hoofdopsteller, Prof. Dr. Paul Alberdingk Thijm, te*

Vlierbeek (bij Leuven). (Verschijnt alle twee maanden op den 15n dag, in aflev van ruim 100 bladz.; prijs fr. 12,50 (fl. 6. —) 's jaars, behalve de bestelkosten.)

VI Nr 1. — Prins Boudewijn † (Alb. Th.). — Koning Willem III † (Alb. Th.). — Figaro 's wraak, novelle naar de natuur (F Smit Kleine). — De legende der heilige Kunera van Rheenen (K. Stallaert). — Onderzoek over Faust (G. Gietmann, S.J.). — Over den uitwendigen vorm der folkloristische stof (Aug. Gittée). — De Steenhouwersteekens (Fred. Pfaff). — Het geslacht van Reede van Outshoorn (Uit de nalatenschap van Jos. Alberdingk Thijm). — Willem Frederik Gerard Nicolai (met portret). (C. Van der Linden) — Dwars door de geschiedenis der toonkunst in de Nederlanden (Edm. Vander Straeten). — Bergtooneel (Hon. Haghebaert) — Boekenkennis (met plaat). (Aug. Gittée, J. Micheels, Am. Joos, X., enz.). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper. — Bijlage : Prédécesseurs des Princes de Nassau dans la principauté d'Orange (L. De Backer).

Nr 2. — Reuzenfeesten. Praalstoet te Lier (met plaat). (Red.). — De vroegere ommegangen te Lier (met plaat). (Eug. Mast). — Het testament van een aanzienlijken Brusselaar der XIVe eeuw (met 2 wapenschilden). (Joh. Theod. de Raadt). — Schilderijen betreffende het gevecht tusschen Breauté en Lekkerbeetje in 1600 (Ch.-C.-V. Verreyt). — Bereiding der goudkleur in de XVe eeuw (M. Keuffer). — Een vlaamsche bibliothecaris uit de vorige eeuw Godfridus Bouvart (Dom Willibrord van Heteren, O.S.B. — Maredsous). — Treze Jowie. Novelle (Pol de Mont). — Laureys van Papenbroeck, de vader van Pater Daniël genaamd Papebrochius. Geslachtsboom, rijmwedstrijden en huisboek (J.-F. Kieckens, J.S.). — Isaac Neuton en zijn muntverslag (Graaf Maurin Nahuys). — Het geslacht van Reede van Outshoorn († Joz. Alberdingk Thijm). — Vondeléana. — Boekenkennis (X., L. Mathot, Dr. A. Dupont, enz). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper.

Volkskunde, IV, Nr 4. — Volkshumor in geestelijke zaken. *Vervolg* (Aug. Gitteé). — Volksliederen : 1. (13.) De Muzikant (P d.M.). — Boekbeoordeelingen (P. de Mont en Aug. Gittée). — Vragen en aanteekeningen : Kerstmis, Nieuwjaar en Dertiendag (M. Verkest). — Dieren voor 't gerecht. — Het niezen, enz.

Biekorf, II, Nr 7. — Van twee Houtkappers (L D.C.). — Hallelujah (Guido Gezelle). — Vlanderen (J. Seghers). Ten uitewaardsgange (Guido gezelle). — Over Mikroben of Levelingen. — A ingelmaren.

De Student, XI, Nr 3. — Rust is Roest! (Wijgwin). — Het Vlaamsch en het maatschappelijk vraagstuk (A.v.P.). — Historie van Klosken (Jakke). — De Doopskerk (E.P.X). — Onze Priesters (J.v.O.). — Opwerpingen en Antwoorden (Allowijn). — Twee spreekwoorden (J.Z.T.). — Of het noodig is dat de Vlaamsche Beweging op politiek terrein kome? (P.A.E.F.). — Volkswijsheid. — Studentengenootschappen (Willem). — Een Plekje (H, Van Cleemen). — Mededeeling. — Mengelingen. — Gouwdag van Lier. — Aankondigingen.

De Vlaamsche standaard, I, Nrs 11-12 — Emmanuel Jozef Van Gansen (V.). — Visioen (Julius C.). — Vier heemsche dichten.

Volk en taal, III, Nr 10. — Ten kampe onverpoosd (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (P. van den Broeck). — Schermînkelen (K. van Caeneghem). — Waarom de kat de muizen opeet. (P.B). — Strootje en Koolke Vier. — Stekelbaars en puitshoofd in Oost-Vlaanderen (A. van Heuverswyn). — Bijzeliedjes (P.B.) — Spreuken, Leuzen en Zegswijzen waar 't woord God in voorkomt (M E.E. Amri). — Bij 't slapengaan (A. van Heuverswyn. — Van alles (Th. van Heuverswyn). — Verklarend woordenboek.

Het Belfort, VI, Nr 5. — Galileï (Em. Scheerlinck, past.). — Eenige woorden over kerkschildering (Constant van Pokseele). — De Slavenhandel (J.L.Van Wamp). — Amor (O. Loosen, S.J.). — De verdere vervlaamsching van het middelbaar onderwijs van eersten graad of Latijn en Grieksch door het Vlaamsch onderwezen (A. Roegiers, prof.). — Het Algemeen Stemrecht en de herziening der Grondwet (A. Jassens). — Wenken en vragen. — Johan Alfried De Laet (A.). — Boekennieuws en kronijk.

La Tradition, V, nr 4. — Les procès de sorcellerie au moyen-âge. II. Jurisprudence et procédure en matière de sorcellerie (Henry van Elven). — Chansons populaires du Quercy, V-VI (Froment de Beaurepaire). — Le folklore de Belgique. XIII. La foudre (Alf. Harou). — Eléments de traditionnisme ou folklore. IV. Le fétichisme (Thomas Davidson). — Monstres et géants. X. Le géant d'Ypres (A. Desrousseaux). — L'enfant noyé (Achille Millien). — Chansons populaires de la Picardie III (Henri Menu). — Les moines de Cimiez, conte niçois (Victe de Colleville). — Quand j'allions voir ma maitresse, chanson picarde (X. Mosmann). — Les miettes de la tradition parisienne (E. Blémont). — Contes de Provence (Dr. Bérenger-Féraud). — Sobriquets des régiments et des grades dans l'armée allemande (René Stiébel. — Bibliographie (Henry Carnoy et Aug. Gittée). — Le mouvement traditionniste.

Revue des Traditions populaires, VI, nr 3. — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. VII. Les ponts. Rites de la construction (P. Sébillot). — Le pont d'Artos, chant albanais (Hedw. Heinecke). — Pièces de monnaie dans les fondations. Libations à la pose de la clef de voûte

(Fargue). — VIII. Les Egouts (P. S.). — Chanson des livrées. I. Ariège (L. Ruffié). — Les poissons fantastiques. I Le poisson Nicole (P. Chardin) — Les cent Ethius, conte poitevin (R. M. Lacuve). — Les mines et les mineurs. VIII. Additions (C. de Castelnau). — Solaïman dans les légendes musulmanes. VI. Les objets merveilleux. *Suite.* (R. Basset). — Pastiche de chansons populaires II (J. Tiersot). — Traditions et superstitions du Dauphiné. II (A. Perraud). — La galette de pain, légende arabe (A. Certeux). — Superstitions béarnaises (H. Pellisson). — Voyageurs français et étrangers. I. Thévenard (D. Bellet). — Une légende de sorcellerie en Angleterre (Mme Murray-Aynsley). — Le culte du marteau. I. Chez les Lithuaniens : le soleil captif (R. Basset). — Légendes et superstitions préhistoriques VIII. Pierres qui tournent (G. Fouju). — Les villes englouties. II. Baies (R. Basset). — La légende du diable dans le pays de Vannes. (P.-M. Lavenot). — Les rites de la construction. I. Sacrifices humains en Océanie (R. Basset). — II. En Ecosse (W. Gregor). — Livres populaires. II. Chanson en forme de complainte de Jehan Dubus. — Deux rondes d'enfants : Aube (L. Morin). — Scepticisme populaire (J. Tiersot). — Origine des roses mousseuses. légende d'Anvers (A. Harou). — La danse des fées, légende d'Auvergne (A. Bon). — Extraits et lectures (A. Descubes). — Bibliographie (Aug. Gittée, P. S.). — Périodiques. — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 7. — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkte betrachtet (Julius Krohn's finnische Litteraturgeschichte, I. 1). (Uebersetzt von O. P.). — Die Influenza (O. Kooop). — Wendische Sagen der Niederlausitz (Edm. Veckenstedt). — Albanesische Märchen und Sewänke (J. U. Jarnick). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Die alten nordischen Frühlingsfeste. Nach dem Dänischen des Troels Lund (Poeston). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, *Monatschrift für Volkskunde, herausgegeben von Friedrich S. Krauss, Wien, VII, Neustiftgasse, 12. Administration in Lunden in Holstein. (Preis ganzjährig 4 Mrk = 2 fl. 40 kr.)*

II, Nr 1. — Die Windhose (Alb. S. Gatschet). — Zur norwegischen Sagenforschung (Prof. Handelmann). — Das Kind bei den Juden (M. Winternitz). — Die Liebestaufe bei den Polen (J. Karlowicz). — Die Menschwerdung des heiligen Panteleimon (Krauss). — Volksmedizin (G. Kupczanko). — Die Prinzessin von England (Krauss). — Volkswitz in Rätseln (H. Volksmann). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Zigeunertaufe in Nordungarn (H. v. Wlislocki). — Geheime Sprachweisen (Krauss). — Volkglauben (W. v Hagen und H. Volksmann). — Ein offenes Wort an Sammler (L. Fränkel). — Kleine Mitteilungen. — Vom Büchertische (Besprechungen von Landau, Fränkel, Krauss). — Anzeigen.

Nr 2. — Eine deutsche Gesellschaft für Volkskunde (Krauss). — Das Kind bei den Juden (Winternitz). — Die Liebestaufe bei den Polen (J. Karlowicz). — Ransom by Weight (Prof. H. Gaidoz). — Volksglauben (L. Frahm). — Volksmedizin (G. Kupczanko). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Trinkgefässe in Bosnien und Herzögischen (Dr. Pordes). — Geheime Sprachweisen (Krauss). — Kleine Mitteilungen (Krauss & M. Rösler). — Vom Büchertische (Besprechungen von Krauss). — Anzeigen.

Nr 3. — Zur norwegischen Sagenforschung (H. Handelmann). Magyarischer Liebeszauber (Dr. H. v. Wlislocki). — « Wetter machen » (H. F. Feilberg). — Der Eid im Volksleben. Eine Enquête (H. Frischbier). — Ransom by Weight (Prof. H. Gaidoz). — Volksmedizin (G. Kupczanko). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Geheime Sprachweisen. Eine Enquête (Krauss). — Sagen und Märchen (K. Knauthe). — Kleine Mitteilungen. — Vom Büchertische (Besprechungen von Krauss). — Anzeigen.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, I, Nr 2. — Land und Leute der Saalegegenden (Aug. Meitzen). — Die Eichenfrucht als menschliches Nahrungsmittel (Carl Bolle). — Der Tot in Sitte, Brauch und Glauben der Südslaven (Fr. S. Krauss). — Die Annalen des Bischofs Gísli Addsson in Skálholt von 1637 (Jón Porkelson). — Segen und Heilmittel aus einer Wolfsthurner Handschrift des XV. Jahrhunderts (Osw. von Zingerle). Glaube und Brauch in der Mark Brandenburg (H. Prahn). — Volkssegen aus dem Böhmerwald (J. J. Ammann). — Kleine Mitteilungen (K. Weinhold, Carl Dirksen, Jasper). — Bücheranzeigen (K. Weinhold, Fr. Stolz, U. Jahn, Aug. Gittée). — Aus den Sitzungs-Protokollen des Vereins für Volkskunde (U. Jahn). — Bibliographie (Dr. Friedr. Back, mit unterstützung der H.H. Aug. Gittée, J. B. Vervliet, K. v. Maurer und Kr. Nyrop).

The Journal of American Folk-lore, III, Nr 11. — A contribution to Passamaquoddy folk-lore (J. Walt. Fewkes). — Concerning Negro sorcery in the United States. — Song-games of Negro children in Virginia (Mary Almsted Clarke). — English folk-lore in America (Geo. Lyman Kittredge & Sylvanus Hayward). — Blackfoot Indian legends (John Mc. Lean). — A Phonetic alphabet used by the Winnebago Tribe of Indians (Alice C. Fletcher). — Negro creation legend (A. F. Chamberlain). — Notes on thief talk (Wm Cumming Wilde) — Waste-basket of words. — Folk-lore scrap-book. — Notes and queries. — Bibliographical notes. — List of members of the American folk-lore society. — Index to Volume III.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

7de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

HET BESTOLEN WEERDINNEKE.

Een weerdinneken had geërfd. Het was een heel sommeke; eenige duizend daalders. Ik laat u denken of ze blij was.

Maar, de vreugde is dikwijls eene slechte raadgeefster; ons weerdinneke zou het ondervinden.

Ze was nu alleen gaan wonen in heur huiske. Nu, in plaats van te zwijgen, en aan geenen sterveling over hare erfenis te spreken, kon zij heure blijdschap niet verkroppen, en op één, twee, drij, wist alleman dat zij zooveel en zooveel, en van wie en waar geërfd had.

Ik heb u gezeid dat zij alleen in heur huizeke woonde. Op 'nen nacht dat zij gerust sliep, wordt zij eensklaps wakker van zoo'n vreemd gerucht; zij hoort stappen, de trappen kraken en eene ijzeren keting wordt over den grond gesleurd. 't Was al erger of het spookte in heur huis. Schreeuwen kost ze niet; ze stak heur hoofd onder 't deksel en bleef zoo liggen daveren van schrik.

Daar gaat ineens de kamerdeur open en drij mannen... 'k misspreek me, drij spoken komen binnen.

Het eerste spook was heelemaal in 't rood gekleed, met vleugels aan de schouders, lijk 'nen engel. Het tweede was zwart als een duivel, met horens op zijnen kop, 'nen steert..... en een lange ijzeren keting, die over den vloer sleepte, 't derde had een gezicht gelijk 'nen doodskop en was in een wit laken gedraaid.

Ge kunt denken hoe het weerdinneken heur had, toen ze dat allegaar zag, want een van de gasten had het laken van over heur gezicht weggetrokken.

Maar het ergste moest nog beginnen. De drij spoken gingen voor het bed staan : de roode engel rechts, de zwarte duivel links en de dood in 't midden. 't Scheen dat ze 't op 't geld van 't weerdinneke gemunt hadden, want de dood kwam 'nen stap vooruit, pakte de vrouw bij heur hoofd en zei met een holle stem :

« Vrouw, gij hebt geërfd, en dat geld kwam u niet toe. Onrechtveerdig goed gedijt niet; het houden is zonde, en de zonde moet gestraft worden. We zijn van God gezonden om de straf uit te voeren : ge moet sterven. »

Het weerdinneke was van schrik meer dood als levend, maar toch had ze nog bewoud genoeg om te zeggen dat zij van het geld afstand wou doen, als men heur maar wilde laten leven. Ge begrijpt, 'ne mensch zou veel doen als 't nijpt.

De engel in 't rood was van de dood heur gedacht en de zwarte duivel zei niets : die schudde verveerlijk met zijn keting.

Nu, 't weerdinneken hield aan heur leven; zoo jong sterven, 't had geenen aard, en daarbij 't was zoolang dood te zijn ! En dan nog, sterven zonder biechten of berechten, neen, dat was te wreed !

Ze grees dat er het end aan verloren was; 't was om een steenen hert te doen breken. Als dat nu lang genoeg geduurd had, zei de engel in het rood : Het berouw dat ge toont, komt wel wat laat, maar ik geloof dat het gemeend is. Daarom zullen wij u het leven laten, maar ge gaat ons seffens al uw geld en juweelen afgeven, en daarbij beloven dat ge nooit of nooit aan iemand zult zeggen, wat er hier dezen nacht gebeurd is. Spreekt ge er aan iemand af, we zullen het seffens weten; we komen terug, en uw lichtje wordt uitgeblazen !

De twee andere spoken knikten, en de duivel schudde nog eens verveerlijk met zijn keting.

Daarop vertrokken de drij geesten, na eerst hunne zakken met het geld en de juweelen van 't weerdinneke gevuld te hebben.

. . . .

Die nu 't meeste gefopt was, dat was het weerdinneke, want — en dat is eene les voor al die zijne tong te lang laat hangen — de drij spoken waren drij dieven, die met 'nen slimmen streek het babbelachtig weerdinneke fijnekes uitgeplunderd hadden.

*
* *

Bij het bestudeeren onzer sagen en legenden, is het veeltijds moeilijk, dikwijls onmogelijk, op eene voldoende wijze het tijdstip vast te stellen, dat zij in omloop zijn gebracht, of de omstandigheden weer te vinden, waar zij hun ontstaan aan te danken hadden, en om aldus tot hunnen oorsprong op te klimmen.

Dat is eenigszins het geval met het hierboven meegedeelde vertelsel.

Indien wij ons nochtans eenige gissingen mochten veroorloven, dan zouden wij, gesteund op zekere omstandigheden, het ontstaan van de sage stellen in den loop der vorige eeuw.

De grond van de vertelling is ons dunkens een diefstal die, in zonderlinge omstandigheden gepleegd, grooten indruk op het volk gemaakt heeft, en waarvan het verhaal, van allen opsmuk ontdaan, op het volgende neerkomt:

« Een kosthuishoudster had eene schoone erfenis opgedaan. Zij liet heur

bedrijf varen en betrok alleen haar huiske. Het nieuws deed weldra de ronde en drij schelmen, misschien wel vroegere kostgangers, besloten van die omstandigheid gebruik te maken om den schat te rooven. De dieven verkleedden zich, drongen in huis en namen het geld mee. Doch Moeder Justitia, die aan geen hekserij gelooft, wist de spoken op te sporen, en....... welke straf zij op hen toepaste, dat zegt de geschiedenis niet. »

Zulke gebeurtenis kon niet ongemerkt voorbijgaan. De teweeggebrachte indruk gaf gelegenheid tot het opgesmukt vertelselken, dat met der tijd minder waar, meer fantastisch wierd. Maar niet enkel onder den vorm zooals wij ze meedeelden, zou de gebeurtenis in het geheugen des volks voortleven, ook als lied moest ze van mond tot mond gaan.

De eerste de beste liêkenszanger goot er zijne poëzie over uit, en half vertellende, half opzeggende, dischte hij aan 't volk, rond hem op de eene of de andere merkt vergaderd, het verhaal op van den diefstal, terwijl hij op zijn beschilderd doek, de bijzonderste gebeurtenissen met een stoksken aanwees.

Wilt g'een staaltje van zijne « dichterlijke uitboezemingen » ? De weinige regels die wij er nog van kennen, zullen voldoende zijn om u een gedacht van zijne begaafdheid als rijmelaar te geven.

Aan het deel van zijn verhaal gekomen, waar de dood aan 't weerdinneke heur lot doet kennen, dicht hij :

De dood, de dood, dat leelijk spook,
Dat voor het bed stond zwerven (!)
Zij pakte 't weerdinneken bij haar hoo(f)d :
Weerdinneke, gij moet sterven ; (*bis*)
Voor u is geen remis(e),
Omdat gij hebt geërfd, dat onrechtveerdig is.

Waarop het doodverschrikte weerdinneken enkel kan antwoorden :

Bezit ekik onrechtveerdig goed ?
God laat het wederom keeren !

Maar de geesten laten zich niet bewegen :

Daar valt niet van wederom (te) keeren,
Zoo sprak de(n) engel in het rood ;
Want gij moet mee ter aarde,
Zoo sprak de leelijke dood.

Maar genoeg. De inhoud van het hooger meegedeelde vertelseltje volstaat, en laat ons toe de rijmelarij van den liêkenszanger gerust achterwege te laten.

(Antwerpen.) J. B. VERVLIET.

SAGEN EN LEGENDEN.

A. — LEGENDEN BETREKKELIJK DE O. L. VROUWEKERK VAN TONGEREN.

5. (30) **Van O. L. Vrouw met den Druiventros.**

O. L. Vrouw wordt in de kerk van Tongeren verbeeld, dragende op den rechterarm het kindeke Jesus, en houdende in de linkerhand eenen tros druiven. Aan dezen tros ontbreekt van onder eene bezie. Ziehier wat de legende desaangaande verhaalt :

Op zekeren dag knielde eene vrouw met veel godsvrucht voor het beeld van O. L. Vrouw en stortte een vurig gebed, toen haar opeens de druiventros in de oog viel. Eene hevige begeerte om echte druiven te bezitten, bekruipt haar en doet haar watertanden. Maar wat gebeurt er ?... O. L. Vrouw, vol medelijden met de arme zondares, verandert eene van de houten druiven in eene echte, die voor de voeten der vrouw gaat rollen. Deze raapte ze op en at ze met veel smaak op.

Zoo komt het, dat er eene druif te kort is aan den tros van O. L. Vrouw van Tongeren.

6. (31) **Van een Lieve-Vrouwebeeld dat aleen de processie ging.**

In de processiën, langs de straten der stad, is het de gewoonte, sedert onheuglijke tijden, het beeld van O. L. Vrouw mee rond te dragen. Maar op zekeren feestdag dat de processie moest uitgaan, was het slecht weder en men liet O. L. Vrouw in de kerk, omdat men vreesde hare kleederen door den regen te bederven. Maar de H. Maagd was, zoo 't scheen, daar niet over tevreden : den volgenden morgen vond men den sleep van haar kleed heel en gansch met modder bedekt.

Wat was er gebeurd ?... Des nachts was het beeld van zijnen troon gekomen en had aleen de slijkerige straten der stad doorwandeld. (1)

7. (32) **Van den gestraften Dief.**

Onder het portaal, langs den kant der Maastrichtsche straat, staat het beeld van O. L. Vrouw van Bijstand, en daarover een offerblok. Vóór den offerblok, in eenen tegel van den vloer, kan de aandachtige beschouwer den indruk van twee voetstappen bemerken. Men zegt dat het die zijn van eenen dief, die des nachts den offerblok wilde plunderen, maar door een wonder aan den vloer als vastgenageld bleef. Zoo strafte God zijne heiligschennis. De dief bleef daar staan tot 's morgens, toe, waneer hij door eenige kerkbedienden gevat en aan het gerecht overgeleverd wierd.

8. (33) **Van de gestrafte Heiligschenders.**

In het jaar 1830, anderen beweren in 1815, na de nederlaag van Napoleon, (2) kreeg de stad Tongeren het bezoek van eene bende soldaten. Een groot

(1) Men verhaalt hetzelfde van de H. Amelberge, te Temsche en omstreken. Z. AMAAT JOOS. *Vertelsels van het Vlaamsche Volk,* 1e deel, Nr 44, bl. 71.

(2) Die legende is denkelijk veel ouder.

gedeelte onder hen maakten van den ommegang der Hoofdkerk hun kwartier. Nu, in dien ommegang staat een beeld dat Jezus op den kouden steen voorstelt. Zonder eerbied voor de plaats waar zij zich bevonden, en nog minder voor het beeld, herbegonnen de baldadige en goddelooze krijgsknechten de spotternijen en beschimpingen, die Jesus bij den Hoogepriester had moeten onderstaan. Maar die heiligschenderij kon niet ongestraft blijven ! Des nachts, toen allen in diepen slaap gedompeld lagen, wierd het op eenmaal stikdonker in de kerk en op denzelfden oogenblik, kreeg iedere soldaat geweldige kaakslagen en gevoelde de schrikkelijkste pijnen. In hunnen angst hadden de heiligschenders goed eenen uitgang te zoeken, alles was te vergeefs. Tot den morgen toe wierden zij door eene onzichtbare hand gekastijd ! Toen eindelijk de slagen ophielden, bekenden zij dat God hun eene verdiende straf voor hunne heiligschennis had toegediend ; zij bekeerden zich en werden brave Christenen.

Gehoord te Tongeren. ALF. HAROU.

B. — Waversche Legende.

9. (34) **O. L. Vrouw van Scherpenheuvel.**

Evenals men den Mechelaren den spotnaam *Maanblusschers* naar het hoofd werpt en de Antwerpenaars met dien van *Sinjoren* begroet, zoo hebben de ingezetenen van O. L. Vrouw-Waver hunnen toenaam : men heet ze de *hooveerdige* of *fiere Waveraars.* Ziehier hoe men den oorsprong van dien bijnaam verhaalt. In den ouden tijd bezat men te O. L. Vrouw-Waver een grof gesneden Lieve-Vrouwebeeld. Het toenmalig kerkbestier deed daarom het oude beeld naar den zolder verhuizen en stelde in de plaats een ander, dat fraaier van vorm en maaksel was. Op zekeren dag dat de koster de kerk opendeed, om voor de vroegmis te luiden, vloog het verlaten beeld der Moeder Gods heen, terwijl het hem de volgende woorden toeriep : « Vaarwel, hoogmoedig Waver ! Gij hebt mij verstooten, omdat ik niet fraai genoeg ben voor u. Ik verlaat u, maar in 't vervolg zult ge eenen weg van zeven mijlen moeten afleggen om mij weer te zien. »

Volgens de overlevering zou het beeld der Moedermaagd gevlogen zijn tot Scherpenheuvel. Daar zou het in eenen boom terecht gekomen zijn, om later, in de kerk geplaatst, door talrijke wonderen, de faam zijner nieuwe woning wijd en zijd te verspreiden.

Wondere zaak ! geen enkel der talrijke werken, aan het wonderbeeld van Scherpenheuvel gewijd, maakt melding van deze legende, die te O. L. Vrouw-Waver en in de omstreken goed gekend is.

(J.-TH. DE RAADT. *Wavre-Notre-Dame et ses Seigneurs*).

J. B. V.

VERTELSELS.

2. (33) Van Wolfjonk en de gevangen Koningsdochters.

(*Vervolg*).

Op eene diepte van duizend meters gekomen, voelde Wolfjonk dat hij op vasten bodem stond. Zijn eerste werk was rondzien of hij nieverans niets bemerkte. Hij vond inderdaad eene deur, en hij seffens de koord van zijn lijf en de deur opengedaan. Nu kwam hij in eene plaats waar het licht was en langs waar hij een leven hoorde en een lawijt, als van honderden menschen die feest aan 't houden zijn. Nieuwsgierig om te vernemen wat daar allemaal gaande was, stapte Wolfjonk die kamer door en opende de deur langs waar het gewoel hem toekwam. Wat vond hij mij daar ?.... Met honderden en honderden Kaboutermannekes, die daar dooreenwemelden gelijk 'ne nest moerzeiken of 'ne zwerm bieën. Ge kunt wel denken, hoe die dwergen stonden te kijken, toen Wolfjonk, zoo heel en gansch onverwacht, hunne feest kwam storen ; want ge moet eens goed verstaan, de Kaboutermannekes vierden juist de verjaarfeest van hunnen hoofdman.

Maar Wolfjonk was niet bang van de mannekes zulle, al waren ze ook zoo gesterken ; neen, hij ging hij parmentelijk en op zijn zeven gemakken eenige keeren weg end weer door de zaal, totdat hij voor eene ijzeren deur stilhield die gesloten was. Wolfjonk begost er aan te loteren en wou ze opendoen, maar seffens sprongen er eenige dwergen toe, die tot Wolfjonk zeiden : « Gaat daar niet binnen, of ge zult weten waar het merkt is; er zit daar een draak met zeven koppen en die verslindt u met huid en haar. » — Maar Wolfjonk lachte daar 'nen keer mee, en, in plek van terug te trekken, nam hij zijnen ijzeren stok en begost er mee op de deur te batteren, zoodat ze na eenige slagen uit heure harren sprong en op den vloer neerplofte.

Nu stond Wolfjonk in eene kostelijke zaal, zooals hij er van zijn leven nog geen gezien en had. 't Was daar allemaal kleer goud en zilver, gelijk in 't paleis van 'nen koning.

T'enden van de zaal stond een troon van goud en diamant, en op dien troon zaten drij juffrouwen als beelden zoo schoon en gekleed lijk koninginnen. Terwijl Wolfjonk verbaasd de drij prinsessen stond te begapen, hoorde hij ineens een vreeselijk gebrul en hij zag den draak met zeven koppen uit zijn hol komen, gereed om hem te verscheuren. De draak kwam al brieschende op hem toegevlogen, maar Wolfjonk, niet lui gevallen, nam zijnen stok en sloeg er mee op het monster dat het huilde van pijn en woede. Nu wierd de draak nog kwader en kwam nog eens op Wolfjonk af. Maar Wolfjonk, was niet bang ; hij sprong vooruit en, rap als de weerlicht, sloeg hij met éénen slag, den draak zijn zeven koppen af, en.... de leelijke beest was dood.

Ge kunt niet gelooven hoe blij de juffrouwen waren als de draak verslagen lag en hoe zij Wolfjonk bedankten, omdat hij hen was komen verlos-

sen. Ze vertelden hem dan dat zij drij koningsdochters waren, die door de Kaboutermannekes gestolen waren en in die ondereerdsche gevangenis bewaakt wierden door den draak met zeven koppen.

Wolfjonk kreeg van iedere koningsdochter een schoon geschenk : van de eerste, 'nen gouden armband ; van de tweede, 'nen gouden appel, en van de derde, een gouden peer. Daarbij wilden zij dat hij met hen naar den koning, hunnen vader, zou gaan, opdat zij hem als hunnen redder zouden kunnen voorstellen.

Toen de Kaboutermannekes zagen dat Wolfjonk den draak verslagen had en er nu met de drij prinsessen van door ging, waren ze duivelsch kwaad en ze trokken een gezicht van eene el lang, maar daar was er toch geen enkele die iet dierf zeggen.

Op den bodem van den put gekomen, maakte Wolfjonk de prinsessen één voor één aan de koord vast, en liet ze door Sterken Jan en den Blazer boventrekken. Nu moest Wolfjonk nog opgehaald worden, maar eerst bond hij zijnen ijzeren stok aan de koord Als de stok halfwege getrokken was, lieten Sterke Jan en de Blazer ineens de koord los ; de stok viel met groot gedruisch op den boôm terug en... Wolf jonk bleef er onder dood ?

Ja, zoo meenden zijne twee valsche vrienden, en ze hadden het er om gedaan ook, maar Wolfjonk was bijlange niet dood. Maar ze hadden hem toch wel fijnekes verneukt ; want daar zat Wolfjonk nu in den put, en geene middel om er uit te geraken.

Wat nu gedaan ?... Wolfjonk verzon niet lang, maar hij gong terug naar de zaal daar de Kaboutermannekes bijeen waren. Na weinig zoekens vond hij het Kaboutermanneke dat hij in de kluis eens zoo'n goeî taffeling gegeven had. Dat manneke, toen het Wolfjonk in de oog gekregen had, was stillekes in een hoekske gekropen, en 't zat daar te rijlen van schrik.

« Kom gij eens hier, » zei Wolfjonk tegen het manneke, « en helpt mij hier eens uit, of ge zult er niet goed van afkomen, zoo waar als ik Wolfjonk heet ! » Bevende van schrik, blies het manneken op een fluitje, om de Kabouters te doen bijeenkomen. Seffens kwamen ze uit alle hoeken en kanten toegestoven, en de hoofdman zei dat ze Wolfjonk, den gevreesden aardbewoner, moesten bovenbrengen.

Wolfjonk ging op de schouders van 'nen dwerg staan, en hij had maar het woord « hieronder » uit te spreken, om iederen keer eene menigte Kabouters onder de voeten van den dwerg te doen komen. Zoo stonden er, geloof ik, wel tachtig duizend, de eene op den andere, en Wolfjonk kwam zonder ongeval uit den put. Toen hij boven was, gaf hij den bovensten dwerg 'nen achterwaartschen stamp, en de duizenden Kaboutermannekes vielen gelijk een kaartenhuis uiteen en tuimelden hals over kop in de diepte.

Wolfjonk lei den steen terug over den put en zette alleen zijne reis voort met zijnen ijzeren stok, zonder te weten waar hij zou aanlanden. Als hij nu 'nen heelen tijd gegaan had, kwam hij in eene groote stad, waar het volop

feest was. Geen wonder : de drij dochters van den koning waren teruggekomen, na jaren afwezig zijn, en daarom wou hun vader eens lustig feest vieren. Wolfjonk begreep seffens van welke drij koningsdochters er spraak was, en dus besloot hij in de stad te blijven.

Hij wandelde zoo al herres en gensters (1), en ging eindelijk eene herberg binnen, waar hij hoorde zeggen dat de koning 'nen prijs uitloofde aan den goudsmid, die hem het beste 'nen gouden armband, 'nen gouden appel en een gouden peer zou maken.

Wolfjonk dacht : dat is de zaak, en hij seffens op zoek naar 'nen goudsmid, bij wien hij zich verhuurde.

Wolfjonk's nieuwe meester wou ook meekampen naar den uitgeloofden prijs, en hij was er niet weinig om bekommerd lijk ge wel peizen kunt. « Baas, » zei Wolfjonk den tweeden dag aan den goudsmid, » wilt ge mij met het werk belasten, ik beloof u dat ik de kunststukken maken zal. Geeft mij enkel twee dagen en twee nachten, dat ik heel alleen in de smis werken kan. »

De goudsmid was tevreden, en Wolfjonk bleef twee dagen en twee nachten alleen in de smis, niet om te werken, maar om aan zijnen arbeid te doen gelooven, en ook, om den gouden armband, den gouden appel en de gouden peer wat op te poetsen, die hij van de drij prinsessen gekregen had.

Den derden dag riep Wolfjonk zijnen baas in de werkplaats om hem zijn werk te toonen. De goudsmid stond stom, want schooner kunststukken had hij van zijn leven niet gezien. Hij prees Wolfjonk om zijne behendigheid en zei dat niemand als hij den uitgeloofden prijs behalen zou.

's Anderendaags ging Wolfjonk naar den koning zijn paleis, om hem de gouden voorwerpen te toonen. Er was juist een groot feestmaal, waar behalve 's konings dochters, ook Sterke Jan en de Blazer en de groote mannen van het land mee aanzaten.

Nu, zoogauw als de koning vernam dat er iemand gekomen was om hem over den prijskamp te spreken, sprong hij seffens van tafel op om de gebrochte kunststukken te keuren. Pas had hij den gouden armband, den gouden appel en de gouden peer gezien, die Wolfjonk hem voorlei, of hij liet 'nen schreeuw van verwondering en blijdschap. Hij nam de gouden voorwerpen en liep er mee naar de feestzaal om ze aan zijne dochters en zijne genoodigden te toonen. Daarop gebood hij aan 'nen knecht Wolfjonk binnen te brengen.

Nauwelijks hadden de jonge prinsessen hem gezien, of zij riepen : « Dat is onze redder ; dat is de man die ons uit de gevangenis der Kabouters en de klauwen van den draak verlost heeft ! »

De koning was verwonderd. « En wat voor mannen zijn dat dan ? » vroeg hij, en hij wees op Sterken Jan en den Blazer, die zich zoo klein mogelijk wilden maken om van Wolfjonk niet gezien te worden.

(1) Herwaarts en gindswaarts.

Nu kwam de kat op de koor. De prinsessen hadden Sterken Jan en den Blazer als hunne redders voorgesteld, want de twee mannen hadden hun wijsgemaakt dat Wolfjonk heel onnoozel verongelukt was. De twee valschaards waren door den koning heel vriendelijk ontvangen geweest, en ze zouden binnenkort ieder met eene prinses trouwen.

Maar nu veranderde de kaart. Wolfjonk begost zijne geschiedenis te vertellen en uit te leggen hoe trouweloos zijne twee makkers hem behandeld hadden.

Toen wierd de koning zoo ijselijk kwaad dat hij de twee schelmen op staanden voet aan de galg liet hangen.

Wat Wolfjonk betreft, hij kwam in groote eer bij den koning, en trouwde kort daarop met de oudste prinses.

Eenige jaren later kwam de koning te sterven en, daar hij geene zonen naliet, wierd Wolfjonk koning uitgeroepen.

Wolfjonk regeerde met veel wijsheid en verstand en, als hij nog niet van den troon gegaan is, dan zit hij er nog op. (1)

Gehoord te Merxplas. Meegedeeld door E. M. VERBRUGGEN.

KINDERRIJMEN.

Knie- of Rijdliëken.

1.

Dju ! dju ! peerdje
Met zijn vlassen steertje,
Met zijn ijzeren voetjes
't Peerdje loopt zoo zoetjes.
Wilt het nog wat zoeter loopen,
Dan zal ik het haver koopen.
Als ik 't peerdeken haver gaf,
Liep het peerdeken op 'nen draf.

REFREIN

Dju ! dju ! peerdeken, djut !
Ik naar Waver en gij naar Put (= *Putte*).
Gij naar Put en ik naar Waver ;
Geeft dat peerdeke nog wat haver.
Dju ! dju ! peerdeken, djut !
Ik naar Waver en gij naar Put !

2.

Dju ! dju ! peerdje,
Met zijn vlassen steertje,
Peteroom is in den stal,
Waar dat peerdeke rusten zal.
Geeft dat peerdeken hooi en haver
En rijdt er mee van Put naar Waver;
Geeft dat peerdeken haver en hooi
En rijdt er mee naar 't Boekweitstrooi,
REFREIN. Dju ! dju ! peerdeken, djut ! *enz.*

3.

Dju ! dju ! peerdje
Met zijnen krommen rug.
Dan leggen we daar een zaaltjen op
En dan rijden wij over de brug.
Haar ! hut !
Eerst naar Waver en dan naar Put !
Hut ! haar !
Dan rijden we de Putsche kerk omvaar.
REFREIN. Dju ! dju ! peerdeken djut ! *enz.*

(1) Vrglk. *Volkskunde*, II, bl. 238 : *Duizendponderken;* en *Volk en Taal*, III, hlfz. 268 : *Van Jan met zijnen ijzeren stok.*

4.

Ho ! ho ! peerdje,
Met zijn vlassen steertje,
Want mijn peerdeke zal misloopen,
Zie ! het loopt alreeds naar Di(e)st !
'k Zou mijn peerdeke wel verkoopen
Dat ik maar 'nen koopman wist !
Ik heb 'nen koopman voor 5 frang (= *frank*)
Die mij toch niet dienen kan.
Refrein. Dju ! dju ! peerdeken, djut, *enz.*

(J.-Th. de Raadt. *Wavre-Notre-Dame et ses Seigneurs*).

J. B. V.

VOLKSGEBRUIKEN.

Oogstgebruiken. (1)

« Pedde. »

Wanneer men het laatste graan dorscht, wordt er « gedropt, » 't is te zeggen dat al de dorschers te gelijk op den dorschvloer slagen. Die de leste slaagt, wordt « Pedde » genoemd. Men maakt 's avonds boekweitkoeken gereed, en voor « Pedde » wordt er eene gebakken met de schotelvod in !

(*Schriek*).

Vrglk. Ons Volksleven, I, bl. 64. « *De Looi.* » Coquelicot.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

10. (51.) **Herbergreglement**. — Te St-Antonius ziet men in bijna al de herbergen het volgende berijmd « reglement » hangen :

REGLEMENT.

De dronkaard krijgt hier geenen drank,
De vloeker gaat hier zijnen gank ; (2)
Die hier wil vechten of wil kijven,
Zal men al gauw de deur uit drijven.
Nochtans verkoop ik geerne drank,
Op schoon plezier, in schoon gezang,
Maar hier ook zit gij voor uw geld,
En gij geen slechten praat vertelt.
Als de policieklokke slaat,
Is 't tijd dat gij naar huis toe gaat ;
Want later tapt men hier niet meer
Noch voor een boer noch voor een heer. J. C.

11. (52.) **Oorsprong van den naam « Bieteuten » of « Biemusschen » aan de meezen gegeven.** — In verschillige deelen der Kempen worden de meezen « Biemusschen » in andere streken van hetzelfde gewest, « Bieteuten » genaamd. Ziehier den oorsprong van dien naam. Wanneer op 't einde van den

(1) Z. *Ons Volksleven,* 1 jaar, bl. 9, bl. 64 en bl. 97.
(2) d. i. : De vloeker moet hier de deur uitgaan.

winter, de zon somwijlen wat hevig schijnt, dan komen de meezen op de biekorven gevlogen en beginnen er langs alle kanten met hunnen bek op te kloppen. De biekens, uit hunnen langen winterslaap gewekt en door het goed weder uitgelokt, komen onbedacht aan het teelgat zitten, alwaar zij door de sluwe meeskens gevat worden. COQUELICOT.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

't Daghet in den Oosten, VII, Nrs 3-4. — Limburgsch Nederlandsch : 2e Woordenzange. — Plaatsnamen in Limburg. — Over Coninc Sanderbout. — Zeg van Pieter, Lemme en Klaas. — Uit boeken, brieven en bladeren : Trouwplechtigheden bij de Joden. Bruiloft van Cana. Paramymphus. — De H. Amandus. — Oud Limburgsch Wangeloof.

Volk en Taal, III, Nr 11. — Werkt allen ! (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat. — Legende van het Sneeuwblommeken (P. van den Broek). — Meiliedje (R. Ghesquière). — Kinderspelen (P. B. & Th. v. H.). — Raadsels (A. van Heuverswyn). — Keizer Karel en zijn fluitje (P. B.). — Keizer Karel en de boer. — Hoe Haat en Nijd op de wereld gebleven is (A. Nameoc). — Van de H. Amelberga en den steur (A. van Heuverswyn). — Over tijd en weer. — Geschiedenis der kerke van Synghem (Th. van Heuverswyn). — Van alles.

Biekorf, II, Nr 8. — Eene Reliquie van het H. Bloed te Brugge, in de jaren 1056-1060 (H. Rommel). — Over den Germaanschen tweeklank ai (Alf. Dassonville). — Mingelmaren.

Nr 9. — Ter zee, *of* aan zee, *of* op zee ? (Joh. Winkler). — Over Mikroben of Levelingen (Dr. Alf. Depla). — O. L. V. ter Mote te Deerlijk. — Over den Germaanschen tweeklank ai (Alf. Dassonville). — Het sneeuwt (J. Noterdaeme). — Anseghem. — Mingelmaren.

Nr 10. — Over Mikroben of Levelingen (Dr. Alf. Depla). — De doorenhage (G. Gezelle) — Over den Germaanschen tweeklank ai (Alf. Dassonville). — Beeldspreuken (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

Het Belfort, VI, Nr 6. — De redding van Brugge, met portret van Baron de Maere (Fr. de Potter). — De verdere vervlaamsching van het Middelbaar onderwijs van eersten graad (A. Roegiers, prof.). — Amor (O. Loosen, S. J.). — Veronica (W. F. Dryver). — Wenken en vragen. — Galileï (Em. Scheerlinck, past.). — Hoe hij grijs werd (J. F. V. D.). — De verpleging der weeskinderen (D) — Nederlandsch taal- en letterkundig congres. — Boekennieuws en Kronijk.

De Vlaamsche Standaard, I, Nr 13. — Emmanuel Joseph Van Gansen (V.). — Een goede Lesse (Hayman). — Op een Brabantsch kerkhof (Hayman). — Kerkhofbloemeken (K.). — Brokskens uit de Lovensche wereld (Eddy).

Nr 14. — Emmanuël Joseph Van Gansen (V.). — Een tegenhanger van « Eene goede Lesse » (Hayman). — De Kleine Rooker (Bert). — Hoe praalt... (Heemman).

Nr 15. — Naar den Gouwdag. — Herinneringen uit Aarschots verleden : de Aarschotsche blinde stadsbelleman en de dankbare gans. — Over schrijfkunst. — De oude Zeeman, Oostenrijksche legende. — Vlaamsche Grieven.

Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander, IV, Nr 3. — In Memoriam J. J. de Laet, — Een Vlaamsche bibliothecaris uit de vorige eeuw; Godefridus Bouvart (Dom Willebrord van Heteren, O. S. B. — Maredsous). — Te veel ! (Mel. van Java) — Standbeeldennieuws. Luim en ernst ? (Red.). — Een bewerkt vuursteen — Pantser der steenperiode, gevonden bij Maastricht. (Cas. Ubaghs). — Over den uitwendigen vorm der folkloristische stof (Aug. Gittée). — De psalmen in gezangen (Em Hiel). — G Guffens, Kunstwerkplaats (Alb. Th.). — Les Salons. « De prijs van Rome. » Ad. notam (P. D'Hondt). — Boekennieuws (A. S. Kok, Dr. A. Dupont, en An). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper

Kempisch Museüm, II, Nr 2. — Chaam. — Certificatie door de Schepenen van Brecht afgeleverd « voor den dorpe van Chaem. » (J. Michielsen). — Tweede bladzijde uit de geschiedenis van der voogdij van Moll, Baelen en Desschel. — De drie Schuttersgilden (Ad. Reydams). — Sauvegarde van den Graef van Leycester. 14. Aug. 1586. — 28 Nov. 1586 (P. Vues). — St-Jabobsgodshuis te Lier (Fr. De Potter). — Kerkroof te Herenthals (X.).

Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde. *Gent, A. Siffer, Hoogpoort, 52 & 54. Prijs : fr. 4,75. — 1891.*

Nr 1. — Lezingen : Het kwartier Kempenland, folklore uit de 17e en de 18e eeuw, door Dr Aug. Snieders. — Oprakelingen van biographischen aard, door Fr. de Potter. — Biographische sprokkelingen, door Jan Broeckaert.

Nr 2. — *Zitting van 18 Februari :* Aanspraak door den Heer A. Snieders, bestuurder der Academie, over de dood van Z. K. H. Prins Boudewyn. — Nog iets over de oude naamvalsverbuigingen der Nederlandsche eigennamen, door den heer P. Genard.

Zitting van 18 Maart : Prijsvragen voor 1892. — Verslag over den vijfjaarlijkschen wedstrijd voor Nederlandsche Letterkunde.

La Tradition, V, Nr 5. — Le Feu de Promothée chez les Provençaux de nos jours (Dr. Bérenger-Féraud) — Un Conte d'André de Nerciat dans une nouvelle populaire livournaise inédite (Dr Stan. Prato). — Le Folklore polonaise, IV. Médicine populaire (M. de Zmigrodzki). — Les Procès de sorcellerie au Moyen-Age. II. Jurisprudence et Procédure en matière de sorcellerie (H. van Elven.). — Le Folklore de Constantinople. II. Superstitions et Croyances des Chrétiens grecs de Constantinople (H. Carnoy & J. Nicolaïdes). — Monstres et Géants. IX. Les Géants et l' Op Signorken de Malines (A. Desrousseaux). — Les Chevaliers du Papegai II (Joannès Plantadis). — Bibliographie (Aug. Gittée). — Le mouvement traditionniste.

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 4. — Sur quelques origines de la tradition celtique. I. Sources historiques (D. Fitzgerald). — La bonne femme ès Prennes. I. Normandie (Gabrielle Walhen). — II. Haute Bretagne (P. S.). — Traditions et superstitions des Ponts et Chaussées. VIII. Les Ponts (P. Sébillot). — II. Les chemins de fer. Superstitions (A. Harou). — Facéties et expressions pittoresques (P. S.). — Devinettes (L. Morin). — I. Les Routes. *Suite.* (P. Sénequier). Bibliographie du Folk-lore en Pologne (M. de Zmigrodzki. — Pélerins et pélerinages. VIII. Pélerinage aux cèdres du Liban (A. Certeux). — Les mines et les mineurs. IX. Les Statues dans les mines (P. S.). — X Fêtes et croyances (E. Penny). — Allusions à des contes populaires. *Suite.* (René Basset). — Les cloches. II. Présages et superstitions (G. de Launay). — Le peuple et les monuments. I. Pierres gravées (Raoul Bayon). — Extraits et lectures : Sorcellerie dans les Hautes-Alpes (Raph. Blanchard). — Bibliographie (P. Sébilliot). — Périodiques et Journaux. — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 8. — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkte betrachtet. Julius Krohn's finnische Litteraturgeschichte I, 1. (Uebersetzt von O. P.). — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnick). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Rumänische Volksromanzen (Uebersetzt von R. Prexl). — Aus der Provinz Sachsen. I. De Festkalender von Hornburg in Sitte, Brauch und Schwank (Edm. Veckenstedt). — Die alten nordischen Frühlingsfeste. Nach dem Dänischen des Troels Lund (Poeston). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, II, Nr 4. — Das Volksleben als wissenschaftliches Problem (Dr. Alb. H. Post). — Das Alpdrücken in Preussisch-Schlesien (K. Knauthe). — St. Martinstag in Bergischen (D. Schell). — Ransom by Weight (Prof. H. Gaidoz). — Volksmedizin (G. Kupczanko). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Geheime Sprachweisen (Eine Enquête von Krauss). — Kleine Mitteilungen. — Vom Büchertische (Besprechungen von Krauss und Volksmann). — Nekrolog. — Anzeigen.

Nr 5. — Die Kosmogonie der Cherokee (James Mooney). — « Non olet » (Dr. M. Landau). — Das Sterben in Oberbayern (Dr. M. Hoefler). — Hexenleiter oder Vogelscheuche? (A.). — Ostfriesisches Volkstum (H. Sundermann). — Volksmedizin (H. Volksmann). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (Sembrzycki). — Geheime Sprachweisen (Krauss). Vom Büchertisch. (Bespr. von Krauss). — Anzeigen.

Nr 6. — Das Sterben in Oberbayern (Dr. M. Hoefler). — Laetare (K. Knauthe). — Alpdrücken. (Krauss). — Hexenleiter (Th. Dragicevic). — Ostfriesisches Volkstum (H. Sundermann). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Wettermachen (H. Volksmann & P. Ch. Martens). — Sagen aus der Grafschaft Ruppin und Umgegend (K. Ed. Haase). — Schimpfwörter. (Eine Enquête von Krauss). — Geheime Sprachweisen (ibid.). — Totenrufen (J. Spinner). — Kleine Mitteilungen. — Vom Büchertisch. (Bespr. von Krauss.)

Nr 7. — Abderiten von heute (Richard Andree).— Alpdrücken (H. Volksmann, Rösler & Krauss) Der Eid im Volksleben (H. Volksmann & J. Spinner). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Ostfriesisches Volkstum (H Sundermann). — Diebglauben (H. Volksmann & J. Spinner). — Geheime Sprachweisen. Eine Umfrage von Krauss. Sagen aus der Grafschaft Ruppin und Umgegend (K. Ed. Haase). — Volksmedizin (Krauss und Knauthe). — Kleine Mitteilungen (R. Köhler & A. L-n). — Vom Büchertisch. Bespr. v. Krauss.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te BRECHT,

bij L. BRAECKMANS.

3e Jaar

1891

8ste

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUID-NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

RIVIEREN, PUTTEN, FONTEINEN, BRONNEN, ONDIEPTEN, enz.

V.

De roode Clif.

Ten halven den zomer van het jaar Onzes Heeren 4, ontsprong ter zuidwestelijke zijde van den berg, dien men de roode Clif noemt, op tien schreden van hem af, eene vierige vlam uit de eerde en hield aan, drie dagen lang. Ten derden dage kwam daar eene groote drake uitgevlogen die haar zeer hoog in de lucht verhief t'eenen schrik voor velen. En nadat zij haar alzoo vast eene halve uur hoog in de lucht getoogd had, is zij wederom nedergedaald, vliedende in de eerde waaruit zij gekomen was, en is daarna niet meer gezien geweest.

Onder de regeering van Ascon, Tabbo's zoon, te weten 't jaar 155, is bij den berg de roode Clif, de vierige put weder opgebroken en brandde zeer schrikkelijk, acht dagen lang, zoodat hij eenen grooten angst bij iedereen verwekte, namelijk bij dezen die de naasten daarrond gelegen waren. Daar wierd groote iever aan den dag geleid om te wete te komen wat dat toch zijn mocht, maar men kon er eigentlijk niets van vernemen; nogtans stichtte de verschijning geene schade. En nadat de put acht dagen alzoo gebrand en zeer hoog gevlamd had, en men nergens dicht er bij kon komen, is hij van zelf toegegaan. Men vermoedde dat daarop eene groote sterfte en besmetting der lucht zoude volgen. Stavo, de afgod der Friezen, daarover ondervraagd zijnde, zei dat zulks niet te vreezen was, maar dat na een lang tijdsverloop, eene zeer koude stof volgen zou, zoodat de Friezen door de antwoorde van den afgod weder gerust gesteld en getroost waren.

't Jaar 270, onder de regeering van Titus, Aldebolt's broeder, is ten derdenmale de vierige put bij de roode Clif opengeborsten, doch achttien stappen westwaarder, en vlamde elf dagen schrikkelijk hoog. Middelerwijl moest men naar Titus 'gebod en bevel, den afgod Stavo drie dagen lang een brandoffer brengen, om bedied en raad daarover te vragen, dewijl geheel het omliggende land hierdoor zeer verschrikt en beangstigd was. Na dat

offer heeft Stavo hun geboden drie kroezen zout water uit de Noordzee te halen en ze door eenen gewapenden ridder in den put te laten werpen, aangezien de inwendige brand door geen ander middel kon gebluscht worden.

(Z. Wolf's *Niederländische Sagen,* Nr 3, bl. 6). Aldaar : *Das rothe Clif.*

De Stemme uit den put.

Ter noorderzijde van het Creilwoud, in Friesland, woonde een man met name Iglo Tadema, die daar rondom veel land en goed bezat. Hij wilde eenen put laten graven, om er te zijner behoefte water uit te putten, en, als hij reeds zeer diep gegraven had, verwonderde het hem machtig dat er nog geen water en kwam. Dan ging hij naar huis en vertelde dat; als hij nu ten tweeden en ten derdenmale bij den put wederkeerde, om te zien of er geen water gekomen was, hoorde hij eene luide stemme die riep : vlucht uit dit land! Dan verschrikte hij zeer en schouwde in de diepte, of van nu voort geen water te verwachten was. Eindelijk zag hij dat er traagzaam water uit de eerde drong en beval zijnen zoon met eene leere naar beneden te dalen en een weinig water boven te halen. Als de zoon zulks gedaan had, proefden zij het water, en het was zoo zoutachtig alsof zij het uit de nabijgelegene Noordzee geput hadden. Dat deed hen terstond nadenken en zij geloofden dat de voorzegging die de afgod Stavo gedaan had, zou vervuld worden, namelijk dat het vier hetwelk eertijds de roode Clif ontstegen was, na verloop van eenen langen tijd in eene koude stof zou veranderd worden. Zij zwegen echter de zaak en verkondden ze niemand, en als Iglo Tadema stierf, verkocht zijn zoon de landerijen en trok naar Geesterland.

(Z. Wolf's *Niederländische Sagen,* Nr 4, bl. 8). *Stimme aus dem Brunnen.*

De overkwellende Put.

Gelijk men, in 't jaar 164, ten zuidwesten van Stavoren eenen put aan 't graven was, kwam er eene groote hoeveelheid zoutwater langs boven uitgeloopen, als 't ware een springbron. Daardoor waren de inwoners der streek zeer verschrikt : zij vreesden dat hun land heel en gansch zou verzwinden en te niet gaan, gelijk het vroegertijds door den brandenden put (de roode Clif) geschied was. Hunnen afgod, Stavo, brachten ze dan een offer om bescheed te krijgen over die zaken en ontvingen t'eener antwoorde dat de watervloed niet eer staan of ophouden zou, alsdat zij in dat water het bloed van een driejarig kind zouden gespeersd en gemengeld hebben. En dat en was zoohaast niet geschied, of de vloed hield op, en de put wierd zoo leeg van water dat men er nog schaars in ontwaren kon. Naderhand wierd die put wederom gedempt en gevuld.

Drie jaar lang bleef het land waar het water overgestroomd had, gansch dor en daarna begon het wederom vruchtbaar te worden.

Z. Wolf's *Niederländische Sagen,* Nr 8, bl. 13. Aldaar : *Der überquellende Brunnen.*

Eene Waterkwelle door een peerd verwekt.

Als de Friezen ter plekke waar de heilige Bonifacius eens de martelkroon ontving, eenen dam gingen opwerpen tegen de aandringende baren der zee, wilden zij er ook eene kerke bouwen met een klooster daarbij, voor vrome dienaren Gods. Maar zij vonden dat er in geheel den omtrek geene eene bron klaar water sprong, en toch hadden de kloosterbewoners er eene noodig.

Abbo, dien koning Pepijn als landvoogd der Friezen aangesteld had, wierd van de zaak onderricht en, eenige mannen met hem nemende, reed hij aanstonds ter plekke van den bouw en rond den dam, die reeds opgedaan was, om eene bron te zoeken. Eenen tijd lang hadden zij vruchtelooze moeite gedaan, toen al met eens het peerd van eenen der schildknapen die den landvoogd vergezelden, met de voorpooten in de eerde zonk. Fluks kwamen de anderen ter hulpe toegesneld, en schaars waren de pooten van het peerd uit den grond getrokken of, tot iedereens verwondering, sprong een straal helder water hen na, en de kwelle gaf zoo rijkelijk, dat zij na eenige oogenblikken eene beke vormde. Allen proefden er van en bevonden dat het zoet was, en prezen God voor het wonder dat hij gedaan had.

Z. Wolf's *Niederl. Sagen,* Nr 19, bl. 28. Aldaar : *Pferd weckt eine Quelle.*

A. L., Thielt.

VERTELSELS.

3. (34.) Het peperkoeken Huiske.

Janneken en Mieke gingen samen « stekskes » rapen. Als ze een eind ver gegaan hadden, kwamen ze aan een huizeke, waar eene tooverheks woonde. Janneken en Mieke wisten dat niet, want dan zouden ze hen wel gewacht hebben, van langs dien kant te komen rapen.

De tooverheks was nu juist niet thuis, toen de kinderen daar aankwamen.

Janneke die nog al nieuwsgierig van aard was, piepte binnen, want de deur stond op eene spleet.

Na langs hier en ginder wat rondgeslenterd te hebben, was Janneken achter het huizeke gekomen, en tot tijdverdrijf sneed hij met zijn meske over den muur.

En, o wonder ! 't meske ging er deur, alsof het door 'nen koek sneed.

Janneken wist niet wat er van te denken ; hij kerfde, kerfde nog eens in den muur, en eindelijk sneed hij er een stuksken uit.

Hij riep Mieke. « Ziet eens Mieke, » zêe hij, « dat is aardig; mijn meske snijdt er deur als in eenen koek. »

« 't Is misschien peperkoek, » zêe Mieken, al lachende; en jawel, 't was zoo. Janneke die niet vies was, had het stuk in den mond gesteken, en hij proefde, en herproefde, totdat het op was.

« Gij ook een stuk, Mieke, » zêe hij ; « 't is peperkoek, en zoo 'ne lekkere, gelijk ik er nog nooit van Meken gekregen heb. »

Mieke nam ook een stuk, en 't smaakte haar goed.

« Nu hebben we nog geen stekskes geraapt. » zêe Mieke, « en 't is tijd om naar huis te gaan; wat zal moeder kijven ! »

« We zullen een groot stuk voor moeder meênemen, » zêe Janneke, « dan zal ze wel tevreden zijn. »

Zoo gezeid, zoo gedaan. Janneke sneed een groot stuk peperkoek uit den muur, en daarmêe al gauw naar huis.

Moeder was ongerust geworden over het lang uitblijven van hare kinderen. Zij ging ze dus tegen, en toen zij ze zag aankomen, meende zij Janneken en Mieken eens wel te bekijven; maar de kinderen kwamen haar al huppelende en dansende te gemoet, en toonden haar hunnen buit.

« Wat is dat nu, » vroeg moeder, « en waar zijn de stekskes ? »

« We hebben er geen, moeder, » zêe Mieken; « maar we brengen 'nen grooten peperkoek voor u mêe, en hij smaakt zoo lekker. »

En dan aan 't vertellen. Moeder kost haar ooren niet gelooven.

« Morgen ga ik terug, » zêe Janneken, « en dan breng ik weer 'nen peperkoek mêe. »

Ja maar, toen de tooverheks thuis gekomen was, had zij al gauw het gat gezien dat Janneken in haar hutteken gesneden had. Zij wierd zoo kwaad als een huis, en nam voor zich te wreken.

's Anderendaags kwamen Janneken en Mieke weer « stekskes » rapen. Niet zoodra had de tooverheks hen zien aankomen, of zij verborg heur achter haar huizeke.

Janneke, die zijn meske al gereed had, wierp 'nen oogslag binnen, en toen hij niemand zag, begost hij in den muur te snijden.

De tooverheks, die alles afgeloerd had, kwam nu eensklaps te voorschijn gesprongen, greep Janneken en Mieke bij den arm, en sleurde de verschrikte kinderen mêe in huis.

Ge kunt denken hoe dat ze grezen, hoe dat ze bidden en jammerden, om toch naar moeder te mogen terugkeeren; maar al hun weenen en smeeken baatte niets.

Onderwijl had de tooverheks 'nen grooten ketel op het vuur gezet, en vol water gegoten. Vlak daarvoor had zij eenen stoel geplaatst.

Toen zêe ze tegen Janneke : « Janneke gaat daar eens op dien stoel staan, buigt u over den ketel, en zegt mij dan wat ge ziet. »

Janneke was bang, en zeide : « Laat Mieke liever eens zien. »

Daarop keerde de heks tot Mieken en zeide : « Toe Mieke, klimt op den stoel, en zegt mij eens wat gij onder in den ketel ziet. »

Maar Mieke was slimmer, en zij zeide : « Ik weet niet goed, hoe ik dat moet aanvangen, maar als gij het eens wilt voordoen, dan kan ik het ook. »

De heks ging op den stoel staan, en boog heur over den ketel. Daar had Mieken op gewacht. Zij wenkte Janneke, gaf de heks 'nen douw, Janneken hielp een handje, en het wijf tuimelde met den kop voorover in den kokenden ketel, waar zij in versmoorde.

Als ze nu weer 'nen tijd gegaan hadden, zagen ze een wijfke dat daar aan eene deur zat en spon. Dat zag er een bliksems rap ding uit! « Vraagt dedie den weg eens, » gebood Onze Lieve Heer aan Petrus. Sinte-Peeter deed dat en ja, het wijfke was seffens gereed. Het sprong op, liet zijn spinnewiel staan en ging een heel end met onze twee mannen mee, om ze op den rechten weg te brengen.

« Zie, » sprak Ons Heer toen, « dat wijfke zouden wij aan den luien vent moeten geven dien wij ginder zien liggen hebben : *het zou hem wel door de wereld trekken.*

't Was gezeid en 't wierd gedaan : het houwelijk wierd eenige dagen later voltrokken. Daarbij komt het dat Onze Lieve Heer dikwijls de houwelijken toelaat tusschen neerstige vrouwen en luie mans.

Gehoord te St-Antonius. JOZEF CORNELISSEN.

SAGEN.

10. (35.) **Van eenen Watergeest.**

Op zekeren keer waren eens drij visschers rond 12 uren 's nachts, van eenige putten, aan de groote baan gelegen, den visch aan 't afvangen, om daarmee 's morgens nog te Leuven op de merkt te kunnen zijn. Eensklaps hooren zij een gerammel van kettingen, tegelijk met den draf van een peerd; en zij zien eenen ruiter in vollen galop in de baan aangereden komen. Opeens wendt hij het peerd om, rijdt pardaf in eenen put en alles is stil en verdwenen. Een der mannen zegt tegen de andere : « Komt! laat ons hem ter hulp snellen! » — « Neen, » zegt de oudste, « want gij waagt een ongeluk op te loopen. Blijft maar hier en laat gerust wat gerust is, want ik heb dat geval hier meer als eens gezien. »

Gehoord te Heist-op-den-Berg. Meegedeeld door FRANS ZAND.

11. (36.) **Van eenen witten Geest.**

In vroeger tijd, vooraleer de ijzerweg van hier op Aarschot gelegd was, stond er daar onder Boisschot een huis, dat heden afgebroken is. Langs den eenen kant van dat huis groeide eene hooge en dichte doornlaren haag. Des nachts zag men daar van 12 tot 1 uur eene groote, witte gedaante, die 'nen lichten schijn afwierp, rond het huis en heen en weer door de doornlaren haag wandelen, zonder dat zij daardoor weerhouden of belet wierd.

Gehoord te Boisschot. Meegedeeld door FRANS ZAND.

12. (37.) **Als Kwelgeest teruggekomen.**

Lange jaren geleden woonden er op 't *Scherpstuk,* eene hoeve tusschen Putte en Mechelen, twee knechten, vieze gasten, maar goede kameraden. Ze maakten een besprek dat degene die eerst kwam te sterven, moest komen zeggen hoe het in de andere wereld ging. Dat was me goed. Weinig tijds daarna kwam er een te sterven, maar de andere dacht op het besprek al niet meer. Op zekeren keer, toen hij zeer diep in den nacht naar huis ging, ziet

hij van verre iemand aankomen. Hij nadert al meer en meer en, hemelsche deugd! hij herkent zijnen vroegeren makker. « Zijt gij het wel, Jan, » vraagt hij, half dood van verveerdheid. — « Ja, » antwoordt deze, « ik ben het! » *Alles wordt ginder nip en nauw gerekend en men scheldt er niets kwijt.* Het is zoo waar dat gij mij gezien hebt, alsdat ik dezen nacht den boer zijn beste koei den nek heb omgewrongen. « Na deze woorden verdween de geest. Daarop gaat de knecht, al klappertandende van schrik, naar huis, maakt den boer wakker, en ze gaan samen in den stal zien. Ja, de schoonste koei lag dood aan den staak. Op dezelfde wijze stierven er nog vijf koeien, maar door overal beêvaarten te doen, heeft men den plaaggeest door den duur uit den stal geweerd gekregen.

Gehoord te Heist-op-den-Berg. Meegedeeld door Frans Zand.

DE VOGELEN IN HET VOLKSGELOOF EN DE VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

V.

De Wilde Eend.

Men heeft beweerd dat de *boomeenden* of *boomganzen* en de *wilde eenden* uit zekere schelpen geboren wierden, *eendmosselen* (Fr. *conques anatifères*) geheeten, of van zekere boomen der Schotsche en Orcadische kusten, of zelfs uit het verrot hout van oude schepen.

— Eenige schrijvers hebben beweerd dat de vruchten die in de zee vallen en die van te voren door hun maaksel eenige trekken van gelijkenis met het gevogelte vertoonen, er in vogelen veranderen. Munster (*Géographie Universelle,* liv. II), Saxon, de spraakkundige, Scaliger (in zijne verklaring van Aristotes' eersten boek : *De Plantis*) verzekeren het; Fulgose zegt zelfs (Lib. I, cap. 6), dat de boomen welke die vruchten dragen, aan wilgen gelijken en dat zij, aan het uiteinde van hunne takken, gezwollene bollekens voortbrengen, aan eene onvolmaakte eend gelijkende, die met den bek aan den tak hangt. Waneer zij rijp en volmaakt is, valt zij in de zee en gaat vliegen. Vincent de Beauvais hecht ze liever aan den stam of aan de schors, waar zij het sap uit zuigt, totdat zij, groot geworden en gansch met vederen bedekt, er zich van losmaakt.

Lesbœus (*Chron. scot.*), Majolus (*Dier. canicular. tract.*), Oderic (*Voyage en Tartarie dans Ramusio*), Torquemada (*Hexameron,* 2ᵉ dag), Chevasseur (*Catalog. de la gloire du monde*), de bisschop Olaüs (*Rer. sept.* lib. 19, cap. 6 & 7) geven alle getuigenis van deze zonderlinge voortteling en dat, om te herinneren dat de vogel den naam draagt van *anser arboreus* (*Boomgans, Baumgans* in de Noordsche talen), en melden een der Orcaden waar dat wonder gebeurt, namelijk het eiland Pomonia.

Die belachelijke meening is nog niet wonderbaar genoeg uitgevonden volgens Cambden (*Descript. des Iles Brittann.*), Boëtius (*Hist. d'Ecosse*) en

Zoo onderging de tooverheks zelf het lot, dat zij aan de kinderen wou doen ondergaan.

Janneke sneed al gauw een groot stuk peperkoek uit den muur; en daarmêe liepen zij naar huis.

Bij moeder gekomen vertelden zij haar van het naaldeke tot het draaîken al wat er gebeurd was.

Moeder vertelde het voort, en nu begrepen de menschen hoe het kwam dat er van tijd tot tijd kinderen verdwenen, zonder dat er ooit één terugkwam.

Het hutteke wierd afgebroken; alleman kreeg een groot stuk peperkoek, maar Janneken en Mieke kregen het meeste.

(*Gehoord te Antwerpen*). J. B. Vervliet.

4. (35.) **Van lompen Toon.**

Daar was eens 'ne jongen en hij hiet Toon, en hij was nog te lomp om veur den duvel te dansen. « Toon, » zei ze moeder eens, « gaat eens naar den meulen om een meuken meel. » — « Ja maar, hoe gaan ekik dat onthouden? » vroeg Toon. — « Wel, lomp hout dat ge zijt, da's gemakkelijk genoeg; ge zegt altijd maar : een meuken meel, een meuken meel, van hier tot aan den meulen toe. »

Dat was me goed. Toon pakte den bakzak op, om naar den meulen te gaan en hij zei onderwege wel duizend keeren : een meuken meel, een meuken meel. Hij kwam daar aan 'nen boer die zijn land in 't zaad aan 't doen was, en die hoorde dat Toon maar altijd zei : èen meuken meel, een meuken meel. — « Zij-de nu zot » riep de boer, « ik zou niet weinig gestraft zijn, won ik maar een meuken op dezen akker.... Ge deedt al beter van te zeggen : God geeft er mij duizend. »

« Da's goed, » zei Toon, « ik zal ekik da wel zeggen. » En toen zei hij niets ne meer als : « God geeft er mij duzend, God geeft er mij duzend, » wel honderd keeren te root. Maar hij komt daar aan een kooi schaap en de schêper was aan 't vichten tegen 'nen wolf, die aan zijne schaap zat. De schêper die hoorde dat Toon altijd zei : God geeft er mij duzend, meinde dat Toon zeggen wou : God geeft mij duzend wolven. Hij schoot in zijn krammen en hij riep : « Als ge dat nog derft zeggen, dan slaag ik u den kop in. Dat ge nog zeidt : De duvel sleurt hem mee, dan zou het nog op iet trekken. »

« Da's goed, » zei Toon, « ik zal ekik da wel zeggen. En toen zei hij niks ne meer als : de duvel sleurt hem mee. Dat was me goed, maar Toon kwam aan 't kerkhof en ze begroeven er juist 'nen doode. Hij ging ook eens kijken naar den put, al zeggende : de duvel sleurt hem mee, de duvel sleurt hem mee. De pastoor en de anderen die bij 't graf stonden, waren schrikkelijk kwaad op Tone en ze verboden hem 't nog te zeggen. — « Wat moet ik dan zeggen? » vroeg Toon. — « Leest liever 'nen vaderons of zegt anders : God hebbe de ziel, » zei de pastoor.

« Da's goed, » zei Toon, « 'k zal ekik da wel zeggen. En hij ging voort en zei wel duizend keeren achtereen : God hebbe de ziel, God hebbe de ziel, totdat hij aan den omdraai van de straat kwam, waar een peerdenprosser woonde, die krek 'nen hecht aan 't villen was. Als de peerdenprosser hoorde dat Toon maar altijd zei : God hebbe de ziel, schoot hij in 'nen geweldigen lach, en hij zei : « Denk-te gij dan dat die hecht ook al een ziel heeft ? » — « Ja maar, » zei Toon, « de pastoor zei dat ik dat zeggen moest. » — « Ehwel, » zei de prosser, « zegt dan : Vuil stinkbeest, trekt er van door. »

« Da's goed, » zei Toon, « 'k zal ekik da wel zeggen. Nu kwam Toon een koppel versch getrouwden tegen en hij zei maar zonder ophouden : Vuil stinkbeest, trekt er van door. Ja maar, de bruidegom docht dat het tegen hem was dat Toon dat zei, en hij viel op hem en sloeg er op gelijk de duivel op Geeraard. « Dat hij dan nog zei, » sprak de bruid, « 't is schoon om zien. »

« Da's goed, » zei Toon al schreiende, « 'k zal ekik da wel zeggen. » En toen zei hij niets meer als : « 't Is schoon om zien, 't is schoon om zien. Dat was me goed, maar hij komt daar aan een huis dat volop in brand stond. « 't Is schoon om zien, » zei Toon. « Wat zeg-de daar, » riepen de blusschers, « zou het niet veel schooner staan dat ge zeidt : 'k Wou dat het uitgong ? »

« Da's goed, » zei Toon, « 'k zal ekik da wel zeggen. Hij ging voort naar den meulen, maar eer hij daar was, moest hij eerst nog de smis voorbij. De smid had al 'nen halven dag gemarteld om zijn vier aan te krijgen, en door den duur brandde er toch een flauw vlammeke. « 'k Wou dat het uitgong, » zei Toon, terwijl zijnen kop eens in de smis stak. De smid schoot me in een Fransche *colère,* hij pakte zijnen voorhamer en zat er mee achter Tone. En Toon aan 't loopen, aan 't loopen dat 't allemaal goersde. En als hij niet uitgescheên is met loopen, dan loopt hij nog.

Gehoord te St-Antonius. Jozef Cornelissen.

Letterlijk zoo in West-Vlaanderen (Z. Volk en Taal, II, hlfz. 12 : *D'historie van Jan Slimbrouck*). Vrglk. nog : Amaat Joos. *Vertelsels.* II. Nr 48, bl. 154.

5. (36.) **Van Ons Heer en Sinte Peeter.**

« Ons Heer en Sinte-Peeter waren eens op hunnen wandel, ze hadden 'nen verkeerden weg ingeslagen en ze wisten ten langen leste niet meer waar henen. Daar zagen ze 'nen man gerekt en gestrekt op den grond liggen. » Ziet toch eens wat luie vent, « zei Sinte-Peeter aan Onzen Lieven Heer. » — « 'k Heb hem wel in de oog, » zei Ons Heer, « gaat er eens bij en vraagt hem den weg.

« Vriend, » zei Sinte-Peeter tegen den luierik, « langs waar moeten wij gaan om thuis te geraken; wij zijn onzen weg verspeeld. » De luiaard geeuwde 'nen keer : « Langs daar, » zei hij, maar hij bleef liggen waar hij lag. Sinte-Peeter was gestoord, en hij wou den vadsigen kerel omhoogtrekken, maar Ons Heer zei : « Laat hem maar stillekens betijen, Petrus. »

Turnèbe (*Apud Gessner*), want volgens hen is het in de oude masten en andere overblijfsels van in 't water vergane en verrotte schepen, dat eerst paddestoelen of dikke wormen ontstaan, die langzamerhand met dons en met vederen bedekt worden en hunne gedaanteverwisseling eindigen met in vogelen te veranderen. Pieter Danisi (*Descript. de l'Europe, Irlande*), Dentalus (*Apud Alex, ab alex Genial.*), Wormius, Duchesne (*Hist. d'Angleterre*) zijn de predikers van die ongerijmdheden, waar ook Rondelet van overtuigd schijnt.

Eindelijk, volgens Cardan, Gyraldus en Maïer, die eene bijzondere verhandeling over dien vader- en moederloozen vogel schreef, zijn het noch vruchten, noch wormen die hem voortbrengen, maar wel schelpen, zeeschelpen; en wat nog zonderlinger is, 't is dat Maïer honderd van die schelpen geopend, en er overal de kern van den vogel in gevonden heeft.

De Eend.

De eenden dienen den Kamtschadalen voor barometers en weerwijzers, want zij beweren dat die vogels zich altijd naar den wind keeren, en naar den kant vliegen, van waar de wind moet komen (*Hist. gén. des Voyages*, t. XIX, bl. 274).

In Belon, *Nat. des Oiseaux*, bl. 160, lezen wij : « De Ouden, denkende dat de vrouwelijke eenden van Pontus-Euxinus zich met venijn laafden, meenden dat men daarom hun bloed tegen alle vergif ingeeft, en inderdaad, Mithridates, die zoowel geneesmeester als koning was, en van wien wij het zoo geroemde geneesmiddel hebben dat zijnen naam draagt, liet het bloed der wijfkenseenden stollen en hard worden om het alzoo beter te kunnen bewaren, en maakte het opnieuw week en vloeibaar, waneer hij het noodig had. » (*Buffon*, VI, 543). Dat bloed was het grondbestanddeel van Mithridates' berucht braakmiddel.

— Aan het bloed der wijfkenseenden kent men de eigenschap toe van te weerstaan aan het vergif, zelfs aan dat van de adder.

(*'t Vervolgt*). ALF. HAROU.

BOEKBESPREKING.

ALPH. GOOVAERTS. — **Construction et inauguration d'un Hôtel de Ville pendant la première moitié du XVIe siècle (1526-1538). l'Hôtel de Ville de Léau et son perron** d'après des documents inédits, précédé de notes sur les maîtres des travaux (bouwmeesters) de Léau de 1404 à 1532. — Bruxelles, Ve Julien Baertsoen, 1890. — Boekd. in-8° van 42 bl. met 2 platen.

Onder dezen dubbelen titel deelt de H^r Goovaerts ons een aantal ongeboekte bijzonderheden mede, die voor den oudheidkundige van groot belang zijn, terwijl zij tevens eene merkweerdige bijdrage uitmaken voor de geschiedenis van het vroeger zoo levendige, thans tot een eenvoudig dorp vervallen stadje Zoutleeuw.

De schrijver, wien de vereerende last opgedragen is, de plaatselijke archieven der gemeenten in Brabant na te zien en in orde te brengen, putte uit een aantal bescheiden, ten stadhuize van Zoutleeuw pas weergevonden, de stof voor zijne verhandeling.

Het stadhuis van Zoutleeuw met zijne prachtige stoep, is een der merkweerdigste gedenkteekens van dien aard in ons land, en verdiende alzoo ten volle de aandacht gaande te maken van den geleerden archivaris, die na eene nauwkeurige inzage van de akten der oude schepenbank, met zekerheid kon vaststellen wanneer, en volgens de plannen van welken kunstenaar, het merkweerdig stadhuis werd opgericht.

Dit gedeelte van 't werkske is, voorafgegaan van eene studie over de oude *bouwmeesters* van Zoutleeuw, namelijk die van het tijdvak 1404 tot 1532, eene opgave van de middelen waarover zij, bij het uitoefenen van hun ambt, konden beschikken, de vergoeding die hun toegekend werd, de werken die zij uitgevoerd hebben, enz.

Het 2e hoofdstuk handelt over het opbouwen en de verdere geschiedenis van het stadhuis, en geeft den Hr Goovaerts gelegenheid om de meedeelingen van vroegere schrijvers te toetsen, en naar 't pas geeft, op te helderen, te weerleggen of aan te vullen. Over sommige punten treedt hij in meer bepaalde bijzonderheden, zooals bijv. daar, waar hij toont dat men, evenals nu, in 't jaar O. H. 1537, aan hooger hand de weerde van eenen *wijnpot* kende.

De beschrijving van de puie, en verders die der feestelijkheden, welke bij de inhuldiging van het gebouw plaats hadden, maken het onderwerp uit der twee volgende hoofdstukken ; het leste vooral is met het oog op de vroegere volksvermaken heel belangrijk, en zal den toekomstigen geschiedschrijver onzer ommegangen van groot nut zijn.

Het boekske is versierd met twee fraaie platen, die ons een uitmuntend gedacht van stadhuis en puie geven. J. B. Vervliet.

---

† **'t Leven van Sinte Luudgarde** (door Rijkhard van de Putte — van 't Daghet). — Luik, Demarteau, 1888. 19 bl. in-16°.

De ieverige medebestierder van *'t Daghet* heeft het zich ter plicht gerekend de gevierde Limburgsche heilige, die de patrones der katholieke Vlaamsche studenten, en tevens die van *'t Daghet in den Oosten* is, met een boekske te vereeren dat hare levensbeschrijving bevat.

Behalve het « *Leven van de H. Lutgardis Maghet ende Religieuse van de Orden van Cisteaux, die rust tot Aymiers in Wals-Brabant, beschreven door Thomas Cantipratanus* » *16 Junii A° 1246,* (oude tekst), bevat deze 2e uitg. nog eene opdracht in verzen, eenige biographische, geschied- en taalkundige aanhalingen over de heilige en haren naam, enz. Het boekske is alleszins lezensweerdig en wordt dan ook onzen lezers aanbevolen. J. B. Vervliet.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

't Daghet in den Oosten, VII, Nrs 5-6. — Limburgsch Nederlandsch : 3e Woordenzange. — Giftebrief van Coninc Sanderbout (Vervolg). — Limburgsche Dichtveerdigheid : Liedekens. — Zage van de Zwarte Griet. — Limburgsche Wellevendheid. — De Zagen. — Uit Boeken, Brieven en Bladeren. — Spooken. — Verhuizen. — 't Strooiken breken.

Volk en Taal, III, Nr 12. — Het Vlaamsch en het Socialismus (P. Bernard). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (P. van den Broeck). — Van Jan met zijnen ijzeren stok (A. V.). — Van Jooske en den Vrek (A. van Heuverswyn). — Vertelselke van 't manneke uit de mane (P. B.). — Meerdere Nood (Nameoc. A.).

Volkskunde, IV, Nr 5, — Volkshumor in geestelijke zaken (*vervolg*), door Aug. Gittée. — Boekbeoordeelingen (werken van Dr Kaufmann, Bon Sloet, L. de Vriese), door Aug Gittée. — Vragen en Aanteekeningen : Een Huwelijk in het Nigergebied (A. de Cock). — Van de drie zielkens. — 't Spel van mijnheer van Bruinkasteel. — Zeden der Makoesies.

Biekorf, II, Nr 11. — Over Mikroben of Levelingen (Dr Alf. Depla). — De legende van Kortrijk (Ant. Verwaetermeulen). — Nog van schiere kraaien, schiere monniken, bonte papen, enz. — Anseghem. — Mingelmaren.

Het Belfort, VI, Nr 7. — Nikolaas Beets als dichter (Jos. Schrijnen). — De Sint-Michielskerk te Gent (G. Van den Gheyn). — Iets over natuurbeschrijvingen (Am. Joos). — Het Vlaamsch in de « Revue des deux Mondes » (D C.). — Galileï (Em. Scheerlink). — Wenken en vragen. — Driemaandelijksch overzicht (S. P.). — « Schrijft gij ook al uwen naam met eene kleine *d* ? » (F. de P.). — Bemerking op het schrijven van den heer Roegiers (D. Ackers). — Godfried Wendelen, Vlaamsche sterrekundige der XVIIe eeuw (P. Kerkhofs). — Loof den Schepper (A. V. Bultynck). — Vrede (E. R.). — Aan E. H J. Van der Linden (Eug. De Lepeleer). — Boekennieuws en Kronijk.

De Vlaamsche Standaard, I, Nr 16. — Waterloo (L. L.). — Over schrijfkunst (Fr. Tuerlinckx). — 't Wijze diet kakelt niet. — Waar vond.... — De sleutel.

Jong Vlaanderen, *Maandschrift voor het Vlaamsche Volk. Hoofdopsteller : Willem Willemszoon. Verschijnt alle maanden in afl. van tenminste 12 bl. met omslag. Prijs 1 fr. — Bureel : J. Frans van Herck, drukker te Boisschot. 1891.*

I, Nr 1. — Vlaanderen herleef ! (Edw. Peeters). — Levenschetsen door Edw. die Vlaminc : Dr Jan Renier Snieders. P. F. Van Kerckhoven. — Mijn Dorpje (Willem van Bosschade). — Het Geheim van Zuster Maria. — Eene Gedenkenis (Edw. Peeters). — De Dood en de Kristen (Willem van Bosschade). — De Zusters van Liefde.

Nr 2. — Zedenbederf (W. Wz.). — Napoleon (W. van Bosschade). — De Wandelende Jood (Edw. Peeters). — Levenschetsen door Edw. die Vlaminc : Eugène Sue. Eugeen Zetternam. Charles Dickens. — De Reuzen en de Dwergen (W. van Bosschade). — De Zusters van Liefde. *Slot.* (Edw. Peeters). — Het Geheim van Zuster Maria (Edw. Peeters). — Eene gelukzalige Ziel (Joz. de Decker).

Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles, V, Nr 2. — Dioclétia et Salona (Ch. Buls). — La villa belgo-romaine de Nouvelles (E. de la Roche de Marchiennes). — Les Francs saliens dans la province de Brabant (Arm. de Behault et Bon A. de Loë). — Prolégomènes à l'étude de la filiation des fonts baptismaux, depuis les baptistères jusqu au XVIe siècle (P. Saintenoy). — La conférence du Livre à Anvers, les 7, 8 et 9 août 1890 (L. Titz). — Bahut trouvé en Suède avec blason rappelant celui de Busleyden (Cte M. de Nahuys). — Une visite au Musée du Conservatoire royal de Musique à Bruxelles (Combaz). — La pierre tombale de Laurent le Blanc (P. Saintenoy). — La pierre tombale de Nicolas Grudius (G. Cumont). — Découvertes, fouilles, etc. (J.-Th. de Raadt). — Notes bibliographiques (J. Destrée, (Cte M. de N., J. Th. de R. — Les silex mesviniens datent-ils d'une époque antérieure à l'industrie acheuléenne ? (E. de Munck). — Les tombelles des environs de Wavre et de Court-St-Etienne (Bon A. de Loë). — Procès-verbaux des séances. — Questions et réponses. — Planches et illustrations (7 platen en 33 figuren).

La Tradition, V, Nr 6. — Le Crime de Œdipe dans un conte provençal contemporain (Dr Bérenger-Féraud). — Chansons populaires de la Carniole. XIII-XIV. *Fin.* (A. Grünn. Trad. de Mlle E. de Néméthy et G. Doncieux). — Un Conte de Grécourt dans une nouvelle populaire de Cavallasca (Dr Stan. Prato). — Lous Sept Debis dou Gascoun (Isid. Salles). — Les Procès de Sorcellerie au Moyen-Age. II. *Suite* (H. van Elven). — Chansons populaires du Quercy VII-VIII (From. de Beaurepaire). — Les Chevaliers du Papegai. II (Joann. Plantadis). — Chansons populaires siciliennes (Tom. Cannizzaro). — Croyances et Coutumes au Dahomey (Paul Vigné). — Le roi Renaud. Version limousinne (Georges Doncieux). — Chansons populaires de la Picardie. IV (Henry Menu). — Vieille berceuse. Poésie (Victe de Colleville). — Le Folklore de Constantinople. III. Superstitions et Croyances chrétiennes des environs de Constantinople (H. Carnoy et J. Nicolaïdes). — Bibliographie (H. Carnoy).

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 5. — Le Cycle de Sainte Marie-Madeleine dans la chanson populaire (G. Doncieux). — Le Rossignol, chanson de la Haute-Bretagne (Mme P. Sébillot). — Les Rites de la Construction. III. La Cathédrale de Trèves (Alf. Harou). — Traditions et Superstitions des Ponts et Chaussées. VII Ponts. S. II. Les Ponts merveilleux (P. Sébillot). — Pont de Ramberg; pont de paille (R. Basset). — § I (Suite). Les Rites de la Construction. Le Pont Callec. Le Pont de Kerventhal (R. Kerviler). -- VI. Les Chaussées et les Digues. III. Les Phares (R. Basset). — Les Cloches. III. Cloches englouties (Alf. Harou). — IV. Devinettes et Croyances de l'Ukraine (M. de Zmigrodzki). — Le Galette de pain. II. (A. Certeux). — Les Pendus. II. (A. Harou). — Mélusine en Champagne (P. Chardin). — Poésies sur des thèmes populaires. XX. Emile Blémont et Achille Millien (P. S.). — Quelques usages de la Semaine Sainte (Mme Murray-Aynslay). — Contes arabes et orientaux. V. Le Dépositaire infidèle (R. Basset). — Les Eaux thermales et minérales. III. (A. Certeux). — Traditions et Superstitions du Dauphiné. IX-X. (A. Ferrand). — Le premier Dimanche de Carême. II. Dans l'Artois et le Boulonnais (H. Bournisien). — Les Mines et les Mineurs. XI. Superst. diverses. Belgique (A. Harou). — XII. Quelques questions (P. S.). — Les Pourquoi. LV. (Ach. Millieri). — Bibliographie (P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 9. — Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutschen Tiefebene und am Harz. IV. Hinne (O. Knoop). — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkt betrachtet (Julius Krohn's finnische Litteraturgeschichte, I, 1. Uebersetzt von O. P.). — Sagen vom Schratel aus Steiermark (Anton Schlossar. — Kriminalistische Gedanken und Anschauungen in den Sprichwörtern des russischen Volkes. Mittel-Russland (Gurwitsch). — Die « grosse » wendische Hochzeit (Schwela). — Die alten nordischen Frühlingsfeste (Poeston). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, II, Nr 8 — Urmen. Schicksalfrauen der Zigeuner (Dr Heinr. v. Wlislocki). — Frauenkauf bei den Südslaven (Friedr. S. Krauss). — Hochzeitsgebräuche der Weissrussen (Gregor Kupczanko). — Schimpfwörter (Sembrzycki Martens und Krauss). — Hexenleiter? (H. Volksmann). — Der Eid im Volksleben (Friedr. S. Krauss). — Wettermachen (H. Volksman). — Geheime Sprachweisen. Eine Umfrage. Volksglauben (J. Spinner und K. Ed. Haase). — Ostpreussische Sprichwörter, Volksreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Kleine Mitteilungen (H. Volksmann). — Vom Büchertisch. Besprechungen von Krauss.

The Journal of American Folk-Lore, IV, Nr 13. — The Natural history of Folk-Lore (Otis T. Mason). — The Indian Messiah (W. W. Newell). — Nat-Worschip among the Burmese (Louis Vossion). — Folk-Lore from Buffalo Valley, Central Pennsylvania (J. G. Owens). — A Suggestion as to the meaning of the Moki snake dancs (J. Walter Fewkes). — Oregonian Folk-Lore (Albert S. Gatschet). — The amulet collection of Prof Belucci (Thomas Wilson). — Popular names of American plants (Silvi. Hayward). — Topics for collection of Folk-Lore (Fanny D. Bergen & W. W. Newell). — Waste-basket of words. — Folk Lore scrap-book. — Notes and queries. — Record of American Folk-Lore. — Local meeting and other notices. — Bibliographical notes : *a* Books; *b* Journals.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

9de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

SAGEN.

13. (38.) Van de Vrouw en den Geest.

Daar was eens eene meid die, volgens heur zeggen, van niets, hoegenaamd niets, verveerd en was. Op 'nen avond, terwijl ze naar den winkel ging, kwam ze voorbij een oud, verlaten kerkhof. Opeens bemerkte zij op den kerkhofmuur eene witte gedaante : het was een geest. « Ho! ho! » sprak zij hem toe, « peinst gij dat ik van u verveerd ben? » Dat zeggende wierp zij met eenen steen naar den geest en ging gerust voort. Als zij thuis kwam, sprak zij tot de dienstboden : « Nu stond er daar een op 't kerkhof en die zocht mij bang te maken, maar ik heb hem met 'nen goeden steen gerooid! » — « Weet gij wel zeker dat dit maar iemand was om u bang te maken, dat gij daar met 'nen steen moest henenwerpen? » — « Wel, » sprak zij, « wij zullen gaan zien! » — Ze gingen en.... de geest stond er nog : hij had eene groote wonde aan het hoofd. Iedereen trok vol schrik terug; dat kunt ge peinzen! Eilaas! iederen nacht kwam de geest de vrouw in heuren slaap kwellen. Zij wierd mager en bleek : men verloor er van dag tot dag aan. Daarom vroeg men haar : maar meiske, wat is er u toch overkomen? « Zij zeide wat er met den geest gebeurde en wat zij er iederen nacht van te lijden had. Men ried heur aan den pastoor de zaak eens te gaan uitleggen. Ze ging dan te biechte en vertelde het gebeurde. » Zie, « zei de geestelijke, » als de geest nog komt, dan zult gij hem aanspreken over hetgeen gij hem misdaan hebt. »

Te middernacht stond de geest, de verveerlijke geest weer aan heure bedsponde. Zij volgde heuren biechtvader zijnen raad : « O! goede geest, » sprak zij, « als 't u belieft, kwelt mij voortaan niet meer, ik wil alles doen om mijn kwaad uit te boeten! » — De geest sprak : « Vermaakt de wonde die gij mij toegebracht hebt; als zij genezen is, houd ik op met u te kwellen. » De wonde wierd verbonden en genas en de geest bleef weg; de vrouw wierd weer gezond en leefde van nu voort gerust.

Gehoord te Schelle. Meegedeeld door Lenaard Lehembre.

14. (39.) **Van den gestraften Vloeker.**

Aan het hof « Scherpensteen » te Schelle loopt eene sluis diep onder den dijk door; langs weerskanten is eene ijzeren poort. Die sluis moest eens gekuischt worden; men zette er 'nen man aan, 'nen vloeker van de ergste soort. Gelijk de man daar onder kruipt, slaan de poorten met geweld toe. De man verschrikt en wilt de poorten openen. Maar niets gekort. Hij trekt, sleurt, stampt, roept en schreeuwt, maar 't is verloren. Een boereknecht komt toegeloopen; hij ook kan de poorten niet open krijgen. Eilaas! het water komt op. « 't Water staat al tot aan mijne knieën! » kermt de opgeslotene. De knecht spant er zijne peerden aan; de poorten sluiten nog steviger toe. « Het water staat al tot aan mijnen hals! » kermt de man, « nog 'nen oogenblik en ik ben er aan! » Intusschen was er veel volk toegeloopen; iedereen luistert angstig naar het hulpgeroep. De man heeft pas gesproken, of wat hoort men?... Diep onder den grond, eenen ijzeren wagen die over kasseisteenen schokt; de aarde beeft rondom. Daarop een hertverscheurende schreeuw en de blijde kreten der duivelen die den ongelukkige naar de hel voerden.... Daarna gingen de poorten vanzelf open, maar van den vloeker.... geen spoor meer!

Gehoord te Schelle. Meegedeeld door LENAARD LEHEMBRE.

15. (40.) **Van den Boek die betoovert.**

Er bestaat een boek, zeggen de oude menschen, die u betoovert, als ge er te ver in leest. Maar als men dan tijd heeft om ver genoeg terug te lezen, dan kan het geen kwaad.

Zoo las eens eene vrouw in 't gevang St-Bernard ook te ver in zulken boek en zij had den tijd niet meer om terug te lezen. Opeens staat zij omringd van 'nen heelen hoop duivels, die de vrouw vastgrijpen en meesleuren. Men gaf dan uit dat de vrouw schielijk gestorven was en men bestelde 'nen lijkdienst. In de kist lei men, in plaats van haar lijk, hout en steenen. De vrouw was en bleef weg.

Gehoord te Schelle. Meegedeeld door LENAARD LEHEMBRE.

16. (41.) **Van het Tooverbriefke.**

Een mulderszoon van Borsbeek had eens een briefken opgeraapt, waar wondere woorden op geschreven stonden. Nauwelijks had hij die gelezen, of hij kost tooveren en allerhande wondere dingen uitwerken. Zoo nam hij den meulen van de teerlingen en droeg hem een heel eind verder. Door den jongen te belezen, heeft men hem van die duivelskunst afgeholpen.

Gehoord te St-Antonius. J. C.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

4de (16de) Woordenzange.

Afschelden (Kemp. *afschellen*), *schelde af, heb afgescheld.* — Uitschelden.

Ik wou hem reden doen verstaan, maar hij scheldde mij wel wat af. Geh. *St-Antonius.*

Bekennen, *bekende mij, heb mij bekend.* — Zich ievers bekennen. = Eene plaats waar men vroeger geweest is, nog herkennen. Ik beken mij in dit huis nog zoo goed als over twintig jaar. Kom ik in de stad, ik beken er mij niet meer, zoo is alles er veranderd. *Overal in de Kempen en ook te Antwerpen.*

Bellen = Bassen. Komt nog enkel voor in de uitdrukking *schellen* (schelden) *en bellen,* die men somtijden letterlijk vervangt door *schellen en bassen.* Achter iemand schellen en bellen is gedurig achter iemand schelden en kijven. *Bellen* staat bij Kil. vertaald door *latrare;* het Hoogd. *bellen* beteekent a/ bassen, b/ kijven. Geh. *St-Antonius.*

Brisschen, *brischte, heb gebrischt.* — Loopen, bansen, bratsen. Vandaar *rondbrisschen* = rondloopen, met een kwaad bijgedacht. Eene *brisch* is een wijf of een meiske dat gestadig op den loop is. Gep. w. : *loopen en brisschen. Mijne non brischt* zeggen de kinderen van hunnen dop waneer hij, uitgedraaid zijnde, verre van zijne eerste plaats rolt. Geh. *St-Antonius.*

Ik vermoede dat *brisschen* klankwissel is van *bresschen,* dat bij Matathesis staat voor *berschen* en bij De Bo voorkomt in de beteek. loopen. Maerlant gebruikt *bersen* in den zin van loopen, jagen :

« Wat vaerdi, in desen daghen,
Met valcken *bersen* ende iaghen,
Ghi lantheren, ghi civiteinen ! »
Vanden lande van overzee.

Dors (Kemp. *dörs*). — Dor, droog, verdroogd. Hij kapt de dorze takken uit den boom. Alles staat dors op 't veld. Geh. *idem.*

Geeloogen, *geeloogde, heb gegeeloogd.* — Zich zitten of staan te vervelen. We zaten daar gevieren te geeloogen, en niemand kwam bij ons. Maakt toch gauw gedaan; ik staan hier al zoo lang te geeloogen ! Geh. *idem.*

Heurk, den. — Gierigaard, vrek, schrok. Mijn gebuur is eén heurk van 'nen vent. Geh. *idem.* Bij Schuerm. is *hork* (uitspr. *hörk*) 1° kwaadaardige kerel, 2° lastige kerel, knorpot. Rutten heeft *ork* (*örk*), stuur man, ruwe kerel.

Hok, den. — Hoop graan dat op het veld te drogen staat; ook hooiopper. Het koren staat in hokken. Geh. *Brecht.* Schuerm. kent het w. aan N.-Brab. toe.

Holderen, *holderde, heb geholderd.* — Hollen, op den hol, op den loop gaan, van peerden gezeid. Zijn peerd begost te holderen, en gelukkig dat ze 't tegenhielden of 't had groote ongelukken kunnen doen. Geh. *St-Ant.*

Holdereer, den. — Een peerd of een os die gemakkelijk op den hol gaat.

Huggel, den. — *Kleine* hooiopper. Men zet het hooi in huggels, eer men er oppers van maakt. Geh. *idem.* Schuerm. geeft *heukel, huikel, hukkel, huikeling, hukkeling* voor Vlaand.

Klavats ! (Nadruk op-*vats*). — Tusschenwerpsel dat het gerucht van 'nen

hevigen slag nabootst. Klavats! de wind slaagt de deur toe! Geh. *idem.* Vrglk. *bats, bots.*

Kneuren, *kneurde, heb gekneurd.* — 1° Neunen, stillekes loeien, zooals de koeien doen, waneer ze van verre vrienden zien aankomen. 2° Stenen, knorren, van verkens gezeid. Geh. *idem.*

Kwalpen, *kwalpte, heb gekwalpt.* — Ziekelijk zijn. Ik heb lang gekwalpt, maar nu ben ik toch weer gezond. Geh. *Halle in de Kempen.* Bij Schuerm. *kwalsteren.*

Oû wijven, o. mrv. — Een slach van groote grauwe erwten met blauwe bloemen. Geh. *Brecht.* Schuerm. heeft « *Aage wiever* (oude wiver = wijven?), grauwe erwten. (Roermond.) »

Snadder, den. — Snater, bebber, mond. Houdt uwen *snadder* = zwijgt. Geh. *St-Antonius en ook te Antwerpen.* Ook bij Tuerl. en Rutt. Men zegt ook *snedder.*

Snatsen, *snatste, heb gesnatst.* — Veel onrijp fruit eten: appelen, peren, snatsen. Geh. *idem.* — *Snats* bij Tuerl. en Rutt. beteek. mond, muil. Schuerm. kent het w. aan Limb. toe.

Snazen (zuivere *a*), *snaasde, heb gesnaasd* — Hetzelfde als *snatsen.* Geh. *idem.* — *Snazen* wordt meer gebruikt als *snatsen.*

Spilworm, den. — Glasslang, hageslang, *Anguis fragilis,* Fr. *orvet. Overal.*

Tijl, den. — Rij graanhokken of mesthoopen op een gewent. Geh. *Brecht.*

Uitdoen, *deed uit, heeft uitgedaan.* — 1° Opbrengen. Mijn peerd heeft nog 300 fr. uitgedaan. Die koei zal niet veel meer uitdoen op de merkt. Hoeveel heeft uw koren uitgedaan? — 2° Uitsteken, uitgraven: eerdappelen uitdoen, boomen uitdoen. Geh. *St-Antonius*

Voster (Kemp. *vöster*), het. — Eene drij- of vijfhoekige nis, die men in de Kempische schouwen aantreft en waarin men solferstekken, blinkdooskes, pijpen en andere kleine dingen in bewaart. Geh. *Brecht.* Elders *maziergat* (z. Schuerm.).

Jozef Cornelissen.

VOLKSGEBRUIKEN IN DE KEMPEN.

Den bef jagen.

Eenige spuiters maken eenen sul wijs, dat er in een afgelegen bosch of veld een wonder dier of een vreemde vogel te vangen is. Op 'nen pikdonkeren avond trekt men naar die plaats, voorzien van 'nen mutsaard hout; daar steekt men nu een groot vuur aan, dat de sukkelaar goed moet onderhouden. Nadat de jagers hem bij het vuur op wacht gezet hebben, om den bef, als hij door de vlammen zal springen, er in te slaan, loopen zij met stokken gewapend het bosch in, het veld rond, ten einde het wild uit te jagen. Maar in plek van te doen hetgene zij den Zebedeüs wijsmaakten, trekken zij stillekes naar huis en laten den sukkelaar bij het vuur zitten wachten. Eindelijk is het vuur uitgebrand en de gefopte staat daar alleen in den donkere op

eene hem onbekende plaats. Hij meent naar huis te gaan, maar hij is niet op den rechten weg, en 't gebeurt niet zelden dat hij tot 's morgens toe blijft ronddwalen. Dat heet men den bef jagen. A. V., *te Vorselaar.*

De Fanterstekken.

Als er ergens op eene hoeve een knecht komt wonen die danig lomp is, dan maakt men dien van alles wijs. Zoo gebeurt het ook dat men hem uitzend, om de *fanterstekken* te halen. Deze, zegt men, moeten dienen om het melk te doen runnen, ofwel om koren in te scheppen en voor menig ander gebruik. Men maakt den lompen sukkelaar zoo zot, dat hij den kruiwagen, soms ook kar en peerd medeneemt om het bovengenoemde te gaan halen. Bij den aangeduiden boer gekomen, vraagt hij de fanterstekken. — Waartoe moeten ze dienen ? vraagt de boer. En als de andere dan antwoordt dat het is om in het melk te zetten, dan geeft men hem een paar zware houten op de schouders; als zij moeten dienen om koren in te scheppen, dan geeft men hem eenen zak mee waar men een zwaren steen in gelegd heeft. Of er met den lomperik gelachen wordt als hij met de fanterstekken aankomt, is onnoodig te zeggen. A. V., *te Vorselaar.*

KINDERSPELEN.

1. (6.) **Potteke met blauw' oogen.**

Eenige meiskes maken eenen kring. Zij houden met beide handen eene koord vast, waarvan de twee einden aaneen geknoopt zijn. De koord strak aangetrokken, maakt een ronde; in 't midden staat een meiske *dat er aan is.*

Een der meiskes vraagt aan dat 't welk *er aan* is : « Wat kies-de ? »

En het antwoord luidt : « Potteke met blauw' oogen. »

Daarop zeggen al de meiskes die buiten de koord staan, op maat :

Potteke me(t) blauw' oogen !
Tikke, takke, toogen,
Grauw papier ;
Wil-de nie(t) werken,
Sjart-oe van hier !

Dan moet het meiske, dat binnen de koord staat, toegrijpen en zoolang in den kring rondloopen, totdat zij eene harer gezellinnen vast heeft.

Enkel het meiske naar wie gegrepen wordt, mag de koord loslaten, om ze weer aanstonds vast te nemen.

Is een der meiskes gepakt, dan neemt het de plaats in van het eerste, dat buiten den kring gaat, en mee de koord vasthoudt.

(Antwerpen.) J. B. VERVLIET.

HOE DE KERK TE KEERBERGEN IN HET JAAR 1644 EEN « POSITIEFF OF CLEYN OIRGELKEN » KOOPT.

In een register, getiteld *Register van alle scabinale acten van scepenen der heerlykheyd van Keerberghen, als vonnissen, depositien van getuygen ende van*

moorderyen &. &. &. 1620-1654, dat de bezitter, naar wij hopen, volgens onzen wensch binnenkort aan het Algemeen Staatsarchief te Brussel zal afstaan, lezen wij eene oorkonde die ons belangrijk genoeg toeschijnt, om op deze plaats openbaar gemaakt te worden.

Deze oorkonde luidt :

« Wy, *heer Guilliam Laenen, priester ende pastoir, Henrick van der Roest,* « *meyer, Jan Voet, Jan Cornelis, schepenen,* ende *Meester Willem Hoylaert,* « *coster,* rentmeester van de kercke ende heyligeest van Keerbergen, beken- « nen mits desen van Meester *Jan Bromser, oirgelmaecker, woonende binnen* « *Mechelen,* gecocht te hebben ende hun te dancke gelevert te syn *een posi-* « *tieff of cleyn oirgelken eertyden gestaen hebbende in Sint-Jans-kercke binnen* « *Mechelen,* ende dat voir ende overmits de somme van *een hondert ende twin-* « *tich guldens eens,* te betaelen in drye payen, als te weten binnen den toe- « commende maendt de somme van viertich guldens, gelycke viertich gul- « dens van alsdan ende sesse maenden daer naer ende de resterende viertich « guldens, maeckende de volle somme, sesse maenden insgelycx daer naer, « verbindende daer voire respective hunnen persoen ende der voirgenoemde « kercke ende heylig geest goederen present ende toecommende, tot wat « plaetsen die syn oft gevonden sullen woirden, een voir al, als principael « mede opt recht van den divisien ende over heysch, *met conditie nochtans* « *dat de selve meester Jan het voirs. positieff of orgelken behoirlycken sal repare-* « *ren ende stellen in staet daer inne moeten voegen ende maecken of doen speelen* « *eenen nachtegael, sulcx dat goede kenders egeen gebreck op tselve positieff en* « *sullen weten te seggen.* Ende om des toirckonde soe hebben wy desen by « onsen secretaris laten schryven ende teeckenen ende onsen gemeynen « schependoms segel op het spatium gedruckt : Gedaen ende gepasseert den « Vj^en July 1644. Present *Gillis van Liecke, Anthoen Hollemans, Pieter de* « *Greve ende Jan Cleynheyns, onse medeschepenen.* My mede present *Jacobs* « 1644. »

Wij zien hieruit :

1° Den naam van eenen Mechelschen orgelmaker in de XVIIe eeuw;

2° De manier, waarop in dien tijd eene dorpskerk den koop sloot van een orgel en welke eischen men aan het speeltuig stelde;

3° Dat de kerk der plattelandsgemeente Keerbergen zich moest tevreden stellen met een door de St-Johanneskerk te Mechelen afgekeurd *positieff of cleyn oirgelken,* hetwelk vooral hierin zijnen grond vindt, dat het dorp gedurende de oorlogen in de laatste tientallen van jaren buitengewoon veel te lijden had gehad, en zeer verarmd was. (1);

(1) In het begin van de XVIIe eeuw was de voormalige kerk van Keerbergen door de oorlogsbenden tot eenen puinhoop gemaakt. Zie mijne opstellen : *Eenige onuitgegeven stukken betrekkelijk de oorlogen in de XVIIe eeuw,* en *Les Seigneuries du Pays de Malines. Keerbergen et ses seigneurs.*

4° De namen van pastoor, koster, meier, schepenen en secretaris van Keerbergen.

Met den wensch den naam des orgelmakers te leeren kennen, die door latere verandering en overschrijving van het oorspronkelijke stuk onleesbaar was geworden (1), wendden wij ons tot den Heer Victor Hermans, den geleerden archivaris der stad Mechelen, die ons met de hem eigene welwillendheid schreef :

...... In het handschrift van den Heer Gaspar-Joseph de Servais, getiteld : *Jaer Boeken der Parochie kerk van den H. H. Joannes Baptist en Joannes Evangelist binnen Mechelen,* lees ik het volgende :

Den 20 November 1644, wierd door den pastoor (Christianus de Cort) en kerkmeesters aen Joannes Bromser, orgelmaeker, aenbesteed het macken van eene nieuwe orgel, te stellen agter in de kerk tegen den tooren, voor welke hij zoude hebben 350 guldens.

De naam van den orgelmaker is hierdoor dus vastgesteld. Wij meenden de mededeeling van den heer Hermans, wegens hare belangrijkheid, in haar geheel te moeten teruggeven.

Nog zij vermeld dat, volgens het door ons aangehaalde register, pastoor Laenen en Consorten, den 15n Juli 1652 voor Schepenen der heerlijkheid Keerbergen, bekennen van Cornelius van Bouchout, uurwerkmaker te Lier, ten behoeve van hunne kerk te hebben ontvangen een uurwerk dat de heele en halve uren slaat, waarvan de prijs, 394 gulden, in drie termijnen betaald moest worden. J.-Th. de Raadt.

BOEKBESPREKING.

Emile Blémont. — **Esthétique de la Tradition.** — Paris, J. Maisonneuve, M.D.CCC.X C. (Vol. VII de la Coll. intern. de « La Tradition »). Boekd. in-16° van 124 bl. Prijs fr. 3,50.

Tusschen de werken in de « Collection internationale de la Tradition » uitgegeven, is er geen dat meer op grondige studie van den aard, de strekking, het doel, de eigenschappen, enz. der folklore kan roemen, dan dat waarvan wij den titel aan het hoofd dezer bespreking neerschreven.

De Hr Blémont heeft wel degelijk begrepen, welken grooten invloed op al de standen der samenleving de volkswetendheid en overleveringen uitoefenen ; van hoeveel belang de kennis van hun ontstaan, hunne bewaring en voorplanting, hun grondig onderzoek en uitleg zijn. Hij bewijst dat, niet alleen voor de studiën, die op eenigerlei wijze aan de volkskunde raken ; maar ook met betrek tot het volk zelf, zijne maatschappelijke verhouding, de uitdrukking zijner wenschen en begeerten, zijne driften, zijnen geest en het peil zijner verstandsontwikkeling.

Wij hebben dan ook het boekske met de meeste belangstelling gelezen en er menige schoone bladzijde in gevonden ; bladzijden vol poëzie en liefde voor het

(1) Men leest er maar : Broms....

volk, voor zijne ongedwongen natuurlijkheid, zijne kinderlijke grootmoedigheid, zijnen aangeboren zielenadel.

Dat wil echter niet zeggen, dat de schrijver blind is gebleven voor de gebreken van dat zelfde volk uit wier schoot hij geboren, in wier midden hij groot geworden is; geenszins, en dat is het juist wat wij in hem het meeste goedkeuren.

Een volk dat getrouw blijft aan zijne overleveringen, aan zijne voorvaderlijke gewoonten, zal zedelijk zijn; zonder goede zeden, geen godsdienstig gevoel; zonder godsdienst geene gehechtheid aan het familieleven; verders maatschappelijke wanorde en verval, en volslagen gebrek aan al wat een volk sterk en groot maakt.

Wat ons hier echter verwondert, en wat wij ook grootelijks afkeuren, is dat de schrijver, na getoond te hebben, dat hij de macht van den godsdienst en diens weldadigen invloed op het volk niet alleen als nuttig maar ook als volkomen noodzakelijk erkent, verders het bewijs geeft eener zekere vrijzinnigheid, die in algeheele tegenspraak met zijne andere denkbeelden is.

Indien de godsdienstige begrippen voor de lagere standen onontbeerlijk zijn, dan zijn zij het daarom niet minder voor de hoogere; en indien het geloof een « zacht oorkussen » is voor hen die « arm van geest » zijn, dan zal, wat Montaigne en de H^r^ Blémont ook mogen beweren, twijfelzucht en vrijdenkerij toch nooit dat zacht oorkussen zijn voor hem, die met de noodige geestesgaven toegerust, rechtzinnig naar de waarheid streeft.

Het spijt ons dus dat wij het werk, hoeveel belangstelling het ons ook inboezemt, niet zonder voorbehoud kunnen aanbevelen. De wijsgeerige denkbeelden in Voltaire's school opgedaan, en door den schrijver hier en daar toegepast, staven ons oordeel.

Achter het werk volgt een aanhangsel « Programma voor een tijdschrift aan de volksoverleveringen gewijd, » dat nuttige wenken en oorspronkelijke opmerkingen bevat.

J. B. Vervliet.

Levensschets van Jacobus de Kort, eersten prelaat der herstelde abdij van Postel-Molle, door Th. Ign. Welvaarts, Prior, Bibliothecaris der abdij Postel-Molle. — Antwerpen, drukkerij Van Os-De Wolf. 1891.

Onder dien titel heeft de geleerde archivaris en geschiedkundige, de Eerw. Heer Welvaarts, prior der abdij van Postel, eene nieuwe levensbeschrijving doen verschijnen, opgesteld in den klaren en tevens sierlijken stijl, die den schrijver in al zijne werken kenmerkt.

De levensschets van Jacobus de Kort is eenvoudig en terzelfder tijd boeiend geschreven. De levensloop van den betreurden prelaat was die van een man, eenvoudig en beminnelijk van herte, nauwgezet in 't vervullen zijner ambtsplichten, rijk aan christelijke deugden. Ootmoedig, niettegenstaande de hooge weerdigheid die hij bekleedde, wist hij door zijn wijs bestuur en zijnen onvermoeibaren iever, aan de aloude en uit hare puinhoopen verrijzende abdij, een weerdig aanzien te hergeven.

Het werkske van den Heer Welvaarts beslaat 62 bl. in-8°. Het is geprint op

zwaar papier en in prachtdruk; de hoofdingen en de omlijsting van elke bladz. zijn in 't rood. Vier platen, waaronder het afbeeldsel van den prelaat en de teekening van de abdij, versieren het nette boekske, dat waarlijk een juweeltje van fraaie drukkunst heeten mag, JOZEF CORNELISSEN.

Vertelsels van het Vlaamsche Volk, naverhaald door AMAAT JOOS. 3e Deel. Gent, drukkerij A. Siffer. (Boekd. van 192 bladz. Prijs : 65 centiemen.)

Een onvermoeibare werker is de Eerw. Heer Joos, en een die ons volk en zijne taal en overleveringen uit der herte bemint. Dat is nu al de derde reeks vertelsels die hij doen drukken heeft, en wie weet of hij 't komende jaar ons geen vierde bundeltje zal laten lezen !

Dees boekske bevat 61 nummers, veelweg oorspronkelijke, ongeboekte vertelsels. De geleerde schrijver deelt ook varianten mee van sprookskes en sagen, in de vorige deeltjes verschenen, en hij doet wel. 't Is door de verschillige gedaanten van een zelfde sprookske met elkander te vergelijken, dat de volkskundige het oorbeeld vinden moet. Hoef ik de taal te loven waar de vertelsels in geschreven zijn en er bij te voegen dat 's volks verhaaltrant zoo goed mogelijk is nagebootst? .... Onze lezers weten genoeg dat de Eerw. Heer Joos een meester is in de taal, en de eigenaardigheden der levende volksspraak heeft opgespoord en behendig weet te gebruiken. JOZEF CORNELISSEN.

NIEUWSKES.

Folklore Wallon. (1)

De opstellers van den *Vraagboek voor (Waalsche) folklore*, hebben hun werk gelukkig ten einde gebracht.

Geen *Vraagboek* is vollediger, zoowel in vragen als in voorbeelden, dan deze; geen ook zal met meer nut geraadpleegd worden, of meer gemak opleveren, bij het zoeken en opteekenen der folkloristische stof.

Ten nutte onzer lezers geven wij nog den inhoud der leste afleveringen :

XI. Kinderrijmen en spelen (vervolg). — Springende spelen, handige spelen, raadsels, spelen waarin men iets raden moet, voorbereidende spelen met aftelrijmen, vraagspelen, grappen en spotzegsels (Vr. 1388-1494).

XII. Volkshumor (1495-1521).

XIII. Zeden en gewoonten (2e gedeelte). Het huis, de heerd, de meubels, het huiswerk, de eetmalen, het voedsel, spijzen die slechts bij zekere gelegenheden opgediend worden, het huishouden en het huisgezin, de dienstboden, stielen en ambachten, gemeentegoed, verhuringen, verkoop, kindergiften, eed der kinderen, aanroepings- en verzweringsformulen, geschillen (Vr. 1522-1613).

XIV. Wonderbare wezens (2e deel). Spoken, schatten, dwergen (Vr. 1614-1650).

XV. Volkskalender (Vr. 1651-1859).

---

(1) Vervolg van bladz. 59, 3e jaarg.

Bulletin de folklore.

Organe de la Société de folklore wallon.

De 1e aflevering is verschenen; zij beantwoordt tenvolle aan de verwachting die wij er van hadden.

Degelijkheid van inhoud, verscheidenheid in den keus der stukken, waarin eene grondige geleerdheid en belezenheid uitschijnen, benevens eene stoffelijke uitvoering, die niets te wenschen overlaat, maken van den « *Bulletin* » een volkskundig tijdschrift, dat aan alle andere ten voorbeelde strekken kan.

De opstellers, die reeds vroeger in tijdschriften en afzonderlijke werken getoond hebben, in het vak ervaren mannen te zijn, zullen, gesteund door hunne uitgebreide kennissen, en voorzien van de overvloedige stof, door de « *Maatschappij voor Waalsche folklore* » verzameld, aan hun tijdschrift den rang weten te behouden, dien het met zijn eersten stap in de wereld komt in te nemen.

Wij heeten den « Bulletin » hertelijk welkom. J. B. VERVLIET.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

12. (53.) **« Ze komen van achterna gelijk die van Heist. »** — Te Heist-op-den-Berg en in de omstreken bestaat de zegging : « Ze komen van achterna gelijk die van Heist. » Die spreuk wordt dikwijls op de Heistenaars toegepast. Oude lieden zeggen dat die van Heist een in aftocht zijnde leger *Turken* (?) van achterna liepen tot Grobbendonk en het aldaar gansch versloegen. De Turken verloren in dien slag *hunnen gouden God*. Was dit misschien eene krijgsbende van Spaansche soldaten of oproerlingen tijdens de beroerten der XVIe eeuw ?.... Ofwel, van vroeger dagteekening, een invallend leger der Noormannen ? In eenen charter van Jan III, hertog van Brabant, van 1340 leest men : De Heeren van Grimbergen hadden het *voorvechten* (eerste aanval en eerste rangen) en ook de *achterwacht*, en moesten geen schildwacht doen. Behoorden de Heistenaars in oorlogstijd misschien tot eene dezer leste afdeelingen ? Wie weet er iets meer van ?

FR. Z.

13. (54.) **Bezwering tegen de ratten.** — Bijgeloovige lieden meenen de ratten te kunnen verjagen door de volgende oprecht heidensche bezwering :

« Gijliê ratten ! gijliê leelijke beesten ! Ik verwensch u bij zon, maan, lucht, sterren en het firmament, alsdat gijliê alle moet vertrekken uit mijne huizing, stalling, schuur, hoving, zoo zeker alsdat Maria den Zoon Gods gebaard heeft. » — Dat moet drijmaal gelezen worden, zeggen ze, op 'nen Woensdag, 'nen Donderdag, of 'nen Vrijdag, vóór zonnenopgang, terwijl men door de gebouwen rondwandelt. J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

Volk en Taal. IV, Nr 1. — Aan onze Lezers (P. Bernard). — Kruiske, goed begin (A. van Heuverswyn). — De weerwolf, enz. (P. van den Broeck). — 't Ruiterken (A. V.). — Sint Pieters vier (A. van Heuverswyn). — Keizer Karel en de zandleurder (Fr van Cauwenberghe). — Raadsels (P. van den Broeck). — Zwart en wit (A. van Heuverswyn). — Uit mijne tassche (L. D. C.). — Uit een ouden almanak (L. D. C.). — Advokaat Verriest (T. van Heuverswyn).

Biekorf, II, Nr 12. — Zwijntjepak (A. De Vl.). — Heilig-Hertelied (G. Gezelle). — Lampernesse (Dr. Jul. Blancke en Jan Craeynest). — Ontdekkinge van America. — Mingelmaren.

Nr 13. — Is Karel de Groote een franschman? — Bruiloft (G. Gezelle).— A in 't Westvlaamsch Idioticon (J. Claerhout). — Te lande en te water (V. D. M.). — Mingelmaren.

Het Belfort, VI, Nr 8. — Verklarend woordenboek met platen door Jozef Bal, prof. — Godfried Wendelen, Vlaamsche sterrekundige der XVIIe eeuw (P. Kerckhofs). — Nikolaas Beets als dichter (Jos. Schrijnen). — Renan en Busken Huet (E. Pauwels). — Waarheid, gezonde rede en Vlaamsche beweging (Een Leeraar, pr.). — De wederkomst (Edmond Fabri). — Wenken en vragen (Jan Craeynest). — Boekennieuws en kronijk.

Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, 1891. April, Mei en Juni. — *Zitting van 15 April :* Rijkhilde's vizioen. 1085. Lyrisch monodrama, door den heer Em. Hiel. — Nieuwe biographische sprokkelingen, door den heer J. Broeckaert. — De Vlaamsche vertaal- en woordenboeken van het begin der boekdrukkunst tot den jare 1700, door den heer H. Sermon. — *Id. van 20 Mei :* Bibliographische aanteekeningen door den heer Fr. de Potter. — *Id. van 17 Juni :* Anna Roemers Visscher te Antwerpen in 1643, door den heer Edward van Even.

Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander, IV, Nr 4. — Het testament van Simon de Vos, 1676 (Ed. Geudens). — Kunstenaars en kunstwerken in de Belgische Benedictijnerkloosters van de 10e tot het midden der 13e eeuw (Dom Willibrord van Heteren, O. S. B. — Maredsous). — Hendrik De Veer, en zijn « Trou-Ringh voor 't jonge Holland » (Aug. Gittée). — Laureys van Papenbroeck, de vader van Pater Daniël genaamd Papenbrochius. Geslachtsboom, rijmwedstrijden en huisboek (J.-F. Kieckens S. J.). — Zegels van het Dietsche Begijnhof (Graaf Maurin Nahuys). — Trijntje Cornelis (J.-L..C.-A. Meyer). — Gezonde kunstbegrippen (Alb. Th.). — Nog iets over Mr. Gerard van Loon. Huisverkoop. Verwanten (Ch.-C.-V. Verreyt). — Gevecht van Breauté (Ch. V.). — De Bedevaart van O. L. V. van Handel (G. van den Elsen, O. S. N.). — Vondeliana. — Boekenkennis (Beoordeelingen door E. S.-S., Dr A. Dupont, Alb. Th., Red., enz.). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper. — Aan Elisabeth Verriest. Gedicht (Hugo Verriest). — De Psalmen in gezangen. Psalm XVII (Em. Hiel).

De Vlaamsche Standaard, I, Nr 17. — De Guldensporenslag! (Lod. Op de Beeck). — Brabantsche Gouwdag te Leuven. — Eenige bemerkingen over den Gouwdag.

Nr 18. — Vlaamsche Conferencie. — Vlaamsch in den Provincialen Raad van Brabant. — De Moedertaal (P. J. Dille). — Het Vizioen (Franz. Koolen). — Aan 't Geboortedorpje (Ph. Caluwaert).

Ons Gedacht, *Maandschrift. Stem voor alle Katholieke Vlamingen. Prijs per jaar : 60 centiemen. Boisschot, Fr. Van Herck, Drukker-Uitgever.*

II, Nr 1. — Aan onze Lezers. — Ons Plan. — Overstroomingen — Het Peerd en de Vliegen. — Aan den Vlaming. — Het geschiktste voertuig voor opvoeding en onderwijs.

Nr 2. — Onze Dank. — Een Voorbeeld (L. D.). — Sinte Luitgaarde. — Antwerpen (Frans Zand). — Socialismus en het geluk van den werkman (L. P.). — Het geschiktste voertuig voor opvoeding en onderwijs. — Wat doen?

Nr 3. — Hij kost het niet volhouden (A. W.). — Op Wandeling. — Socialismus en het geluk van den werkman (L. P.). — De Jaargetijden in 's menschen Leven.

Kempisch Museüm, II, Nr 3. — Oorlogsrampen in de Kempen rond 1580. (Fr. Waltman van Spilbeeck). — Brecht. De Zaligverklaring van Pater L. Lessius (J. Michielsen). — Kronijkje van Herenthals (J. Th. de Raadt). — De Heerlijkheden van het Land van Mechelen. Norderwyck en zijne heeren (J. Th. de Raadt). — XVe Eeuwsche Kronijkje van het Land van Turnhout (E. T.).— Costuymen der gemeenten van het Arrondissement Turnhout (Ch. Van Reusel). — Sauvegarde voor St Pieters = Lille (P. J. Goetschalckx.)

Bulletin de Folklore, *organe de la Société du folklore wallon. (Directeur pour 1891 : Eugène Monseur). Bruxelles, J. Lebègue & Cie; Paris, Ernest Leroux. — Abonnement fr. 6.— 1891. Premier semestre.*

Nr 1. — Avant-Propos. — La chanson populaire au moyen-âge (M. Wilmotte). — Jeux d'en-

fants. Rimes des doigts, avec notes de M. W. (O. Colson) — Contes : L'os qui chante (E. Monseur). — Chansons : Les noces de la mésange, avec notes de M. W. (O. Colson). — Formulettes de possession (J. Defrecheux). — Spectres et fantômes (A. Gittée). — Revue des livres (J. Feller, Aug. Gittée, Emile Godenir). — Chronique (E. M.; A. G.). — Société du folklore wallon.

La Tradition. V, Nr 7. — Usages et superstitions funèbres dans la Belgique wallonne (Jules Lemoine). — Le folklore de Constantinople. III. Superstutions et croyances chrétiennes des environs de Constantinop'e (Henry Carnoy et Jean Nicolaïdes). — Les sirènes (Paul Arène). — Eléments de traditionnisme ou folklore. V. L'Idolâtrie (Thomas Davidson). — Chansons populaires de la Picardie (Henry Menu) — Le folklore de la Belgique. XIV. Blason populaire (Alfr. Harou). — Les procès de sorcellerie au moyen-âge. III. *Suite* (Henry van Elven). — Le langage des animaux. I. Conte grec de Constantinople (H. Carnoy et J. Nicolaïdes). II. Conte de Jérôme Morlini (Dr. St. Prato). — Les croyances populaires sur le crocodile dans la Haute-Egypte (A. C.). — Sagesse (Victe de Colleville). — Bibliographie (H. Carnoy). — Le mouvement traditionniste.

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 6. — Ancienneté de quelques locutions usuelles (Raoul Rosières). — Quelques usages de la Semaine Sainte. II. Dans les Landes (Félix Arnaudin). — Si j'étais hirondelle. I. Forme morvandelle. II. Forme normande (Julien Tiersot). — La légende de Didon. *Suite.* I. La peau de bœuf coupée en lainières. II. La délimitation par la voix. III. La délimitation par la vue (René Basset). — Les mines et les mineurs. XIII. Coutumes, croyances et chansons des mineurs polonais (Michel de Zmigrodzki). — Légendes valaisannes (L. Courthion). — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. VII. Les ponts. *Suite.* Légende du pont de la Calade à Saint-Raphaël (M. Ortolan). — Les destructeurs de ponts : les ponts mythiques (René Basset). — Les chaussées et les digues. VI. *Suite* (René Basset). — Les chemins de fer. II. (Louis Morvin), — Folk-Lore de Lorraine : la Massue (Auricoste de Lazarque). — Blason populaire de la Loire-Inférieure (P. Bezier). -- La chanson de Bricou. VI. *Suite* (René Basset). — VII. Randonnée (M. Defodon). — VIII. Versions de la Campine anversoise (Jozef Cornelissen). — Second congrès des traditions populaires (P. S.). — Superstitions du Cap-Sizun (Le Carguet). — Nécrologie. P. Bézier (P. S.). — Bibliographie (Ch. Ploix & P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 10. — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkt betrachtet (Julius Krohn's finnische Litteraturgeschichte I, 1. Uebersetzt von O. P. — Sagen vom Schratel aus Steiermark (Anton Schlossar). — Volksüberlieferungen aus Oesterreich (Franz Branky). — Mundari—(Kol—) Lieder (A. Nottrott) — Kriminalistische Gedanken und Anschauungen in den Bräuchen und Sprichwörtern des russischen Volkes (Gurwitsch. Mitg. v. Edm. Veckenstedt). — Der Schwerttanz von Atteln bei Büren (B. Hüser). — Die alten nordischen Frühlingsfeste (Poeston). — Die « grosse » wendische Hochzeit (Schwela). — Polnischer und deutscher Aberglaube aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Bücherbesprechungen.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, I, Nr 3. — Die Sage von Ermenrich und Schwanhild (Max Roediger). — Die ethnographischen Arbeiten der Slaven, vornehmlich Oskar Kolbergs (Wl. Nehring) — Volktümliche Schlaglichter (Wilhelm Schwartz). — Die Kalender-Heiligen als Krankheits-Patrone beim bayerischen Volk (Dr. M. Hoefler). — Volkssegen aus dem Böhmerwald (J. J. Ammann). — Segen und Heilmittel aus einer Wolfsthuner Handschrift des XV. Jahrhunderts (Osw. von Zingerle). — Moderne chinesische Tierfabeln und Schwänke (C. Arendt). — Jamund bei Cöslin (Ulr. Jahn & Alex. Meyer). Mit 2 Tafeln. — Kleine Mitteilungen (K. W.). — Bücheranzeigen (K. Weinhold, Fr. Stolz). — Aus den Sitzungs-Protokollen des Vereins für Volkskunde (U. Jahn). — Litteratur des Jahres 1890 (Dr. Max Laue).

Am Ur-Quell, II, Nr 9. — Baba Jaudocha-Dokia (Raim. Fried. Kaindl). — Rätsel-Geschichten (H. Frischbier). Die Fëscherin (O. Schell und H. Volksmann). — Abderiten von heute (F. Höft). — Geisterglaube (K. Knauthe). — Hexenleiter? (Raim. Fried. Kaindl). — Schimpfwörter (H. Knauthe und H. Volksmann). — Ostpreussische Sprichwörter, Reime und Provinzialismen (J. Sembrzycki) — Ostfriesisches Volkstum. — Hochzeitgebrauche der Weissrussen (Gregor Kupczanko). — Kleine Mitteilungen (A. L. und Sembrzycki). — Nahruf. Handelmann (Volksmann und Krauss).

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht, bij L. Braeckmans.

3e Jaar 1891

10de Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

LIEDEREN.

5. (13.) Daar zat een(en) Uil en spon...

Op bl. 53 van zijnen 7n jaarg., deelt *'t Daghet in den Oosten* een lièke mee dat gezongen wordt om te weten wie het gelag zal betalen.

In de Antwerpsche Kempen, o. a. te St-Antonius-Brecht, kent men ook dat lied. De 1ste en de 2de stroof zijn bijkans dezelfde als in Limburg, maar de woorden van de 3e luiden heel anders.

Het lièke wordt in choor door gansch het gezelschap gezongen. Die den tweeden keer het leste woord uitspreekt, is verloren en heeft het gelag aan zijn been.

Hier volgen nu de woorden van het lied :

I.

En daar zat een(en) uil en spon,
Willewon;
En daar zat een(en) uil en spon.
En al op een zilveren wieleke;
Wiele-wiele-wiele-wiele-wieleke,
Daar hij zijnen kost mee won.
En al op een zilveren wieleke,
Wiele-wiele-wiele-wiele-wieleke
Daar hij zijnen kost mee (won).

II.

En de meid die keer' 'et (1) huis,
Willewuis;
En de meid die keer' 'et huis.
En wat vond zij onder haren bessem,
Bessem-bessem-bessem-bessem-bessem ?
Eenen penning met een kruis !
Een wat vond zij onder haren bessem,
Bessem-bessem-bessem-bessem-bessem ?
Eenen penning met een (kruis !)

III.

Sa pachterken, hoe is het met uw vlas,
Willewas;
En hoe is het met uw vlas ?
Wel het is nu toch weer wat beter,
Beter-beter-beter-beter-beter,
Als het « gepasseerd » jaar was.
Wel het is nu toch weer wat beter,
Beter-beter-beter-beter-beter,
Als het « gepasseerd » jaar (was).

(1) Keert het.

't Daghet meent dat dit liëken uit Duitschland overgewaaid is, op grond dat de 2de stroof van de Limburgsche gedaante de Duitsche woorden : *das Haus wieder aus* bevat.'t Is mogelijk, en dan komt het lied *ons* waarschijnlijk uit Limburg. Nochtans heeft de eerste stroof denkelijk tot een ander lied behoord. De Heer Vervliet deelt mij uit Antwerpen eene brok mede van een oud *spinliedeke,* waarvan het begin luidt :

Daar was een vrouw die spon
girregirregon ;
Al op een houten spinnewiel,
Waar z'haren kost op won,
girregirregon.

Dat voosken af, dan moest de zanger met zijn been de beweging van het spinnewiel nadoen; ondertusschen bevochtigde hij zijne vingers, alsof hij er het garen of het vlas moest door laten glijden; daarna bootste hij het geronk van 't spinnewiel na : ûus, ûus, ûus.... (1)

Later komen wij op het lied terug. Intusschen verzoeken wij onze lezers de andere gedaanten op te schrijven, die zij van het liedeke zouden kennen, en vooral de wijze niet te vergeten. 't Komende jaar, als 't God belieft, zullen wij in staat zijn om de voos van het meegedeelde lied te drukken. Dus nog wat gewacht ! Jozef Cornelissen.

DE KLOKKEN.

I.

Oorsprong der Klokken.

Volgens de *Revue Britannique,* 1855, bl. 1 en vlg. zouden de klokken gekend geweest zijn, *lang vóór de Christene jaartelling.*

Een Oostersche patriark uit de XIIe eeuw haalt eenen schrijver aan die heel ernstig aan Tubal-Caïn, die gelijk men weet, het ijzer en het koper bewerkte, de eerste verandering van het klinkend metaal in eene soort van ruwgevormde klok toeschrijft. 't Was met die klok dat Noë de werklieden bijeenriep die hij aan het bouwen der ark gebruikte (!!).

Volgens den *Dictionnaire des Origines* doet Kircher de uitvinding der klokken opklimmen tot de Egyptenaren. Bij de Hebreeuwen droeg de Hoogepriester, bij de plechtigheden van den dienst, een kleed waar gouden klokskes aanhingen. Bij de Atheners riepen de priesters van Proserpine het volk naar de offeranden bij middel van eene klok, en die van Cybele bedienden er zich van in hunne geheime vergaderingen.

De Persen, de Grieken in 't algemeen en de Romeinen kenden het gebruik der klokken niet. Er is nochtans spraak van klokken in Tibullus, in Strabo en Polybus, die twee eeuwen vóór J.-C. leefden. Josephus spreekt er ook van in zijne *Joodsche Oudheden,* IIIe boek.

(1) Wie bezorgt ons den volledigen tekst ?

Hoewel Kircher den oorsprong der klokken doet opklimmen tot de oude Egyptenaren, is men het bijlange niet eens over dat onderwerp.

Geleerde en ernstige schrijvers zijn van gevoelen dat de klok eene ingeving is van den Christenen godsdienst en eerst ontstaan is te Nola in Campanië.

'tWas in 't jaar Onzes Heeren 400, dat St-Paulinus, bisschop van Nola, in de kerk het gebruik der klok invoerde om de geloovigen naar de goddelijke diensten te roepen en de uren der getijden te onderscheiden. Anderen schrijven het invoeren der klokken toe aan den Paus Sabiniaan, die den H. Gregoris opvolgde ten jare 606.

'tSchijnt dat de klokken in Frankrijk ingevoerd wierden ten jare 550, te Constantinopel in 871, en in Zwitserland in 1020. Vóór dien tijd riep men de geloovigen naar de goddelijke diensten, met op zekere plankskes te slaan, die daarom *gewijde plankskes* geheeten wierden.

Wat er ook van zij, 't is maar op het einde der 6e eeuw dat men de klokken op eene stellige en onbetwistbore wijze ziet verschijnen. Ze zijn in de wereld gekomen met hunne klokketorens, en 't is klaarblijkend dat de Ouden die bouwing niet kenden.

('t Vervolgt). Alf. Harou.

VOLKSGEBRUIKEN.

Het « Heiluizen. »

Dat er in de afgelegen streken onzer Kempen nog aardige volksgebruiken bestaan, bewijst het zoogenaamde « Heiluizen » in het gehucht Achtel, onder Ryckevorsel.

Na de feest van St-Antonius, patroon van het gehucht, vergaderen de jongelingen van het gehucht om 9 ure voormiddag in eene gegeven herberg: alle zijn min of meer boertig verkleed. Elk legt 'nen frank uit. Dit geld dient tot het aankoopen van eenen stoop « zuut » en tot het betalen van het gemeenzaam gelag. Men neemt eene groote mand, door welks ooren men eenen stok steekt om ze te dragen. Twee mannen gaan met de mand voorop, alsook een speelman met trekorgel of eenen « open en toe » gelijk het de boeren daar noemen. De anderen volgen dan al dansende en springende. Zoo gaat men van huis tot huis. De mand wordt te midden van den vloer geplaatst en er begint een wilde rondedans om de mand, waaraan boer en boerin en meiden en knechten gedwongen moeten deelnemen. De bazin, de meiden en dochters worden nu beschonken met eenen borrel van het « zuut » en de bazin legt in de mand een stuk van 't verken en eenige sneden brood. Na nog « een loechtje » rond de mand te hebben gedanst, vertrekt men naar eenen anderen boer met « open en toe » vooruit.

Wanneer de ronde half is, stopt men. De dragers der mand mogen er elk eene karbonade uit nemen en er drij beten van bijten, waarna zij ze weer in de mand smijten.

Rond twee ure heeft men alle de boeren bezocht; het « heiluizen » is gedaan.

De vroolijke menigte trekt naar *Mie van Kareltjes* in *De drij Zwaantjes*, en de rondgehaalde victuaal wordt *eerlijk* verdeeld. Nu is het een algemeen *freten* dat het een plezier is om zien : brood, hesp, vleesch, worst en kipkap vliegt als een weerlicht de jonge magen in. Wat de strak opgevulde magen niet meer kunnen opnemen, een fijn afgeknauwd been, de *zwaart* van een stuk hesp en hier en daar al een vergeten worst, wordt naar eenen armen mensch gedragen. De « heiluizen » *vangen nu 'nen uil* om hunnen kost rustig te verduwen en gaan rond zes ure 's avonds de beminde van hun hert halen om op het muziek van den « open en toe » te dansen en te springen tot laat in den avond. J. V.

Uit het *Nieuwsblad der Kempen*, Nr 4, van den 25n Januari 1891.

Oogstgebruiken.

De « Patatenklos. »

Waneer de eerdappelen uit zijn, dan geeft de boer aan knechts en meisens en aan zijn werkvolk eene « fooi. » De boerin bakt koeken in de pan, en voor de « Patatenklos » wordt er eene gebakken met garen of verward vlas in. De « patatenklos », wie is dat?... Dat is degene die op het veld den lesten bosch eerdappelen uitgesteken heeft. Of er dien avond gelachen wordt! (1)

(*St-Antonius*). J. C.

WONDERBARE INDRUKSELS.

I. — De voetindruksels in O. L. V. Kerk te Tongeren.

In de hoofdkerk van Tongeren, bij den ingang, bemerkt men in eenen blauwen steen, twee indruksels van 50 tot 60 cm. lang op 20 cm. breed. Men beweert dat een man die gedurende den nacht in de kerk gedrongen was, om er de heilige vaten te stelen, *in dien steen zonk*, en dat hij er niet kon uitgetrokken worden dan 's anderendaags 's morgens door den koster, waneer deze de kerkdeuren opende. *Die indruksels zijn de merkteekens van de voeten des diefs.*

II. — De hoefindruk van het ros Beiaard.

De beruchte Roche à Bayard ligt bij Dinant stroomopwaarts van de Maas. De volksoverlevering verhaalt dat die rots heuren naam verschuldigd is aan de luim van Beiaard, het peerd der vier Heemskinderen, hetwelk er eens op klauterde. Heden nog toont men den reiziger *het indruksel van een der hoefijzers van het ingebeelde strijdros.*

III. — De indruksels van St-Remaclus' voeten.

In de omstreken van Spa, nabij eene der vermaardste bronnen van die plaats, toont men *de indruksels van St-Remaclus' voeten.*

---

(1) Vrglk. *Ons Volksleven*, III, bl. 82 : *Pedde.*

IV. — De zetel van Pepijn van Herstal.

Bertholet, de geschiedschrijver van het hertogdom Luxemburg, zegt dat het kasteel van La Roche van Romeinschen oorsprong is, en dat Pepijn van Herstal het zou veranderd hebben in een jachtgoed en er eenen opperjachtmeester op zou geplaatst hebben.

Die meening is zeker gesteund op eene volksoverlevering, want heden wijst men op een naburigen berg nog een soort van zit of zetel, *een indruksel in de rots*, dat *de zetel van koning Pepijn* geheeten wordt, omdat volgens de sommigen die hertog van Austrasië de gewoonte had er zijne zittingen te houden en er van de vermoeienissen der jacht uit te rusten.

V. — De indruksels van den duivel.

Te Thy-le-Baudhuin in Namen, bestond eertijds een *menhir* die daar volgens de overlevering *door den duivel* aangebracht was en *het indruksel zijner klauwen* droeg, en, overmits hij dezen steen gansch gloeiend uit de hel gebracht en hem op zijnen kop gedragen had, zag men er ook *het indruksel* in *van den top zijner slaapmuts*.

VI. — De indruk van Adam's voet.

Op het eiland Ceylon toont men het *voetindruksel van Adam*. Men weet dat dit eiland, volgens de legende, voor het Aardsch Paradijs der H. Schriftuur doorgaat.

ALF. HAROU.

SPOTZEGSELS.

1. (10). **De Grappen van de Boeren van Oolen.** (Vervolg) (1)

Men verhaalt nog het volgende op de kap der Oolenaars :

Een boer van Oolen was eens bezig met in 'nen boom 'nen tak af te kappen, waar hij zelf op zat. Zijn ezel die in eene kar gespannen was, stond op den weg naar de vracht hout te wachten.

Daar kwamen vier vieze mannen aan en die zeiden tegen den houtkapper : « Eh ! vriend, ziet gij dan niet, dat ge den tak aan 't afkappen zijt daar ge op zit, en dat ge meteenen met tak en al op den grond valt ? »

— « Jandorie ! da's waar, » zei de slimmerik, « zoo ver had ik niet nagedacht. Maar vermits gijliê zoo veel verstand hebt, zoudt gij mij niet kunnen zeggen waneer ik sterven zal ? »

— « Niets is gemakkelijker, » riepen de vier spuiters, « gij zult sterven als uw ezel vier keeren gebalkt heeft. »

De boer meende dat het waar was, en reed terug naar huis met zijnen ezel, die die vracht hout trok. Eensklaps begint de ezel voor den eersten keer te balken, een weinig verder voor den tweeden en den derden keer en eenige stappen wijder balkt hij voor de vierde reis. De boer begint te beven en valt daar henen lijk een hout.

De ezel komt zonder voerman thuis. Ge kunt denken hoe ongerust heel

(1) Z. *Ons Volksleven*, I, bl. 61, 62 en 72, en II, bl. 54 en 55.

het huishouden is, en seffens alleman te been komt om den vermiste op te zoeken! Men ontmoet hem eindelijk in eene kruisstraat, gedragen door de vier spuiters, die hem niet uit de oog hadden verloren met der haast eene berrie van takken gemaakt hadden, waarop zij hem naar huis brachten.

Aan het kruispunt van den weg gekomen, wisten onze gasten geenen raad, want zij kenden den weg niet dien zij volgen moesten. De eene wilde links, de andere rechts, deze wilde zus, die wilde zoo.

Als dat gekrekel nu lang genoeg geduurd had, stond de doode eensklaps recht en riep: « Nu ben ik dood, maar als ik nog leefde, ging ik altijd langs hier! » En hij deed inderdaad hetgeen hij altijd gedaan had en kwam springende levend thuis.

(*Gehoord in de Kempen*). JOZEF CORNELISSEN.

ONZE-LIEVE-VROUW-WAVER.

De blijde inkomst van den baron op O. H. Hemelvaart, 1728.

Verzachtingen in het toepassen der lichamelijke straffen voorgeschreven, 1776.

Peerken uit 't Boekweitstroo, beruchte groenedoctoor; zijne veroordeeling, 1803.

Omstandige verhalen van blijde inkomsten, onder het leenroerig tijdvak, welke tot personen, die geene souvereiniteit bezitten, betrekking hebben, worden zelden aangetroffen (1). De ontdekking eener oorkonde nopens de inhuldiging aan Jonkheer Christiaan Guilielmus de Ruysschen, door het magistraat en de ingezetenen zijner baronie van O.-L.-Vrouw-Waver voorbereid, mogen wij dus als eenen goeden vond beschouwen.

Deze oorkonde staat vermeld in het *Resolutie Boeck der Prochie ende Baronnie van Onse Lieve Vrauwen Waever, begonst in July 1718, blz. 29-31.* Daar dit register maar zeer onlangs op den zolder van 't gemeentehuis door mij ontdekt werd, heeft de heer J. Th. de Raadt de gelegenheid niet gehad er zich van te bedienen in zijne geschiedkundige schets over gezegde gemeente, van welke schets het tijdschrift *Ons Volksleven* verslag heeft gegeven (1891, blz. 69-70). Voegen wij er aanstonds bij dat bedoelde akte de eenige van 't register is die wezenlijk belang heeft.

Christiaan Guilielmus de Ruysschen, oud-burgemeester der stad en provincie Mechelen, had van Jonkheer Karel Philip Jozef van de Werve, bij akte van 16[den] November 1726, de baronie aangekocht. Slechts op 6[den] Mei 1728, d. i. ongeveer 18 maanden daarna, deed hij er zijne officiëele intrede. Ziehier het stuk dat het programma der hem voorbereide ontvangst uitmaakt. Dit programma werd vermoedelijk uitgevoerd zooals men het had

---

(1) Zie: *Relation de l'entrée de S. Exc. Mgr le Prince de Grimberghe, à Grimberghe, le 29 sept. 1729*, par JULES CARLY, et *Note sur Louis Joseph, comte d'Albert, prince de Grimberghe*, par J. TH. DE RAADT.

opgevat : wij vinden toch niets waaruit blijken zou dat er eenige wijziging aan gebeurde.

Op heden den 27sten april 1728, den heere drossaert, borgemeesters ende schepenen der baronnie van Onse Lieve Vrauwe Waever collegialiter vergaedert wesende om te resolveren ende te raemen over de inhaelinge van den Edelen Jonck-Heer Cristianus Guillielmus de Ruysschen, als heere deser Baronnie ende heerelycheyt, op den 6[de] Mey toecomende, wesende den dagh van Onse Lieve Hemelvaert (sic !), soo hebben de ondergeteeckende drossaert, borgemeesters ende schepenen, representerende de gemeynte deser heerelycheyt ende baronnie, geresolveert het naervolgende.

Te weten op den bestemden dagh, voor den middagh, den selven Edelen Heere de Ruysschen in corpore tegen te gaen tot aen den dyck (1) in de plaetse ende hem aldaer door onzen secretaris in den naem van de ondergeschrevene te complimenteren ende te verwilcomen, tot dien den selven heere in corpore te geleyden van de selve plaetse door de oude gulde (2), die gerangeert sal staen op de plaetse tot aen het huys van Cornelis Dom, op de ordonnaire genechtcamer (3), ende aldaer aen den selven Heere door onzen secretaris van Cauwenberghe met luyder stemme op te lesen een loffdight, ter eere van denselven Heere gemaeckt, in eenen grooten vergulden lyste met eene schilderinge, representerende de plaetse van alhier, met noch eenige emblemata daerop staende ; naer welcke lecture het liecken staende op het eynde van 't selve dicht door twee jongens sal gesonghen worden, waer naer denselven secretaris in den naem van de ondergeteeckende op te offeren ende te vereeren aen den Edelen Heere deser baronnie (4) ; waer naer de ondergeschrevene denselven Heere wederom sullen geleyden tot by den coninck ende deckens van de oude gulde.

Wordende gecommitteert den heere drossaert om allen 't gene boven staet ten vollen te doen voltrecken ende de wercken, van dien aen te besteden ofte te doen maecken, sullende aen hem ter hant gestelt worden de noodige penningen door onsen dienende borgemeester Cornelis Dom, tegens woonsdagh, den 5[e] Mey naest comende, aldus intreckende de quitanciën van den belthauwer, schilder, vergulder ende over het maecken van de dight, sal aen denselven Cornelis Dom passeren.

Aldus geresolveert date als boven by ons respectivelycke ondergeteeckende. De

(1) De dijk was eertijds eene schoone dreef van aan de kom van 't dorp tot aan de Leibeek, tusschen de groote Waverhoef en de gewezen Witte-Wanthoef, op de baan naar Mechelen.

(2) Die gilde heeft bestaan tot 1856. Guil. Claudius Josephus de Ruysschen, graaf van Elissem, baron van O. L. V. Waver, enz., neef en opvolger van Christiaan Guilielmus, was haar hoofdman van 1735 tot bij zijn afsterven in 1780. Het eenigste gedenkstuk er van overgebleven is een fraai register, bevattende de statuten en de lijst der gildebroeders van 1685 tot 1826 en dragende voor opschrift : Register van de Edele Handbogh Gulde onder de protectie van den Edelen Ridder en H. Martelaer S. Sebastiaen.

(3) Het woord *genechte* of *genachte* werd oudtijds gebruikt voor gemeentebestuur of gemeentehuis.

(4) Dit liefelijk gedenkstuk zal ongetwijfeld nog bij de nazaten van graaf van Elissem berusten. Een photographische afdruk ervan zoude niet weinig belang opleveren voor de gemeente Waver.

post is alnoch geresolveert te coopen 60 pont poeder om met camers te schieten op het arrivement onder de misse, emmers gelyck geordonneert sal worden, tot dien te engageren voor eenen dagh twee bassons, twee walthorens ende vier hoboyen, met dewelck sal gemaeckt worden accort.

Aldus geresolveert.

J. H. van den Bossche, Drossaërt, 1728.

Antoni van der Auwera. Corneliess Dom, 1728. Jan Beullens. Peeter Peeters. Jan de Peuter. Adriaen Claes. Cornelis Peeters. Adriaen Ceuppens.

My present als secretaris C. J. van Cauwenberghe, 1728.

* * *

In een opstel voerende voor titel : *Een woord over het rechtsgebied der bezitters van heerlijkheden in Brabant* (*Ons Volksleven*, 1891, blz. 44-46) maakt de heer de Raadt eenen omzendbrief bekend van den Keizer tot het magistraat van Keerbergen gericht en aan hetzelve bevelende, vóór de uitvoering der vonnissen, aan den Hoogen Raad van Brabant de dossiers der tot de pijnbank verwezen misdadigers te onderwerpen.

De schrijver voegt er nog bij, dat dergelijke circulaire waarschijnlijk aan al de andere heeren van Brabant, die het recht van hooge justitie hadden, gestuurd werd. Deze veronderstelling schijnt in de waarheid te blijven : voormeld register stelt inderdaad vast dat dit ambtsbericht, op denzelfden datum, aan het magistraat van O.-L.-V.-Waver gezonden werd, en de heer de Raadt zegt ons eene copij derzelfde missieve in de schepenregisters der gemeente Itegem te hebben gevonden.

Zij was reeds door den volgenden omzendbrief voorafgegaan geworden :

By de Keyserinne Douairière ende Koninginne.

Lieven ende Beminden.

De menschlieventheyt vereysschende dat men niet buyten maete verlenge de peyne van den misdadige verwesen totter doodt,wy schryven U dese tegenwoordige om U te onderrichten dat, sonder af te doen aen het gebruyck, van met het rad ofte met het vier levendich te straffen degene die plichtigh syn van grouwelycke misdaeden, wy willen dat in elck van dese voorvallen de rechters geven aen den scherprechter behoorelycke orders, opdat den plichtigen sterve, om soo te zeggen, in den oogenblick van de executie. Daeromme bevelen wy U dese tegenwoordige te doen registreren ter greffie van uwe gerichtsbancke ende dat, den cas voorvallende, U aen de schepenen rechtsgeleerde dese schickinge kenbaer maeckt, om hun daer naer te reguleren. Wij belasten U voorders daerover het geheym te houden, opdat het selve tegens onze begeerte niet en worde veropenbaert ende dat dese gunste niet en diene om de quaetwillige te verstouten, met te verminderen in den geest van het publieck den schroom van dusdaenighe straffen.

Want ons alsoo gelieft.

Hiermede, Lieven ende Beminden, Godt zy met U.

Brussel den 21 Meert 1776.

Crump(ipen) v[t]
(Kanselier van Brabant).

F. Lanné.
(Griffier des Raads van Brabant).

***

De *Notice historique sur la commune de Wavre-Notre-Dame* bevat zeer merkwaardige inlichtingen over den beruchten boschdoctoor Petrus Op de Beeck, beter bekend onder den toenaam van *Peerken uit 't Boekweitstroo,* naar de door hem bewoonde hoeve.

Ondanks al de opzoekingen van den heer de Raadt, schrijver dier historie, en vele pogingen, met hetzelfde doel, door mij aangewend, is het niet mogelijk geweest, ten gepasten tijde, — om ze in gemelde *Notice* in te lasschen — de hand te leggen op de akte der veroordeeling die den befaamden geneesmeester trof, wiens wonderlijke genezingen alsdan te O.-L.-V.-Waver zieken uit alle streken des lands, ja, zelfs uit den vreemde deden toestroomen. 't Is maar kortelings dat de heer de Raadt vernam en mij mededeelde dat een gedrukt exemplaar van dit belangrijk document in 't bezit is van den heer rechter Op de Beeck, te Antwerpen, oud-vrederechter van 't kanton Duffel. Met de meeste bereidwilligheid heeft deze heer er mij copij laten van nemen. Uit dit stuk blijkt dat onze groenedoctoor, *Het Boerken van't Boekwey-strooy* genaamd en zich uitgevende voor gepatenteerd apotheker, oud 70 jaar, door de rechtbank van eersten aanleg van 't arrondissement Mechelen (Departement der Beide Nethen), in dato 7 Nivôse, jaar IX (28 December 1803) veroordeeld werd tot vier maand gevangenzitting, drij duizend frank boet, tot de kosten van drukken en aanplakken van 500 exemplaren van 't vonnis en bovendien tot alle overige kosten van de rechtspleging.

Peerken was beticht geworden van inbreuk op de wetten en ordonnanciën de geneeskunde betreffende, van verkoop van bedorven of, voor 't minst, krachtelooze drogen en geneesmiddelen, alsook van, door valsche aantijgingen van beheksing en tooverij, den vrede der huisgezinnen te storen, en van zijnen medeburgers geld af te troggelen. De beweeggronden van het vonnis zijn zeer streng voor den millioenrijken genezer; zij melden, o. a., dat de betichte, om des te beter zijne onwetendheid en onbekwaamheid in zake van geneeskunde te dekken, zijne toevlucht neemt tot fanatismus, bijgeloof, leugen, schijnheiligheid, met degenen, die zich, in wanhopigen toestand, tot hem wenden, wijs te maken dat zij betooverd of, volgens zijne gewone uitdrukking, van eene kwade hand geraakt zijn, nu weer eens zeggende dat hij ze niet kan genezen, wijl de zieke te dicht bij de tooverheks woont, dan weer aan die gewaande beheksten eenige brokken van *Agnus Dei, koud kurkwater, gewijde olie* of andere soortgelijke dingen verkoopende of gevende; dat hij het bezigen dier middelen laat samengaan met bijgeloovige praktijken en gebaren, enz. enz.

Hetzelfde document vermeldt ook dat, reeds onder het Oostenrijksch

Beheer, *Peerken* meermaals om dergelijke overtredingen door het gerecht was gestraft geworden.

Dit vonnis, geschreven in den opgeschroefden en alles behalve keurigen stijl, eigen aan de Fransche Republiek, schijnt ons geenszins vrij te pleiten van overdrijving en stelselmatigheid.

Brussel, den 26 Augusti 1891. Paul Notelteirs.

BOEKBESPREKING.

Contes Populaires du Pays Wallon, par Aug. Gittée et Jules Lemoine. Illustrations de J. Heylemans. — Gand, J. Vanderpoorten, 1891. — Fraai boekd. in kl. 8° van 176 bl. met 100 fig. en gekl. omslag. Prijs fr. 1,50.

Daar was eens 'ne keer.......! Hoe menigmaal hebben wij die woorden niet hooren uitspreken, als wij met gapenden mond, de oogen brandende van nieuwsgierigheid en starlings op den verteller gericht, met gespannen aandacht luisterden naar de vertelsels, die men ons opdischte.

Die stonden in den huiskring rond den heerd, of buiten op den keldermond, of onder den lanteernpaal gesleten, laten eenen blijvenden indruk na, die zelfs door de zorgen van latere jaren niet geheel kan uitgewischt worden.

En telkenmale wij eenen nieuwen *vertelselboek* ter hand krijgen, keeren die gedachten aan de kinderjaren met verdubbelde kracht terug, en met stillen weemoed zien wij al de gelukkige beelden eener zorgelooze kindsheid voor ons oog oprijzen.

Daarom ook juichen wij elke poging toe, die gedaan wordt om datgene voor vergetelheid te vrijwaren, wat der kinderen grootste geluk, hunne aangenaamste uitspanning uitmaakt.

In onze oogen heeft het werk der heeren Gittée en Lemoine eene dubbele weerde. Eensdeels als verzameling van vertelsels die, — hoezeer sommige waanwijzen er ook den neus voor optrekken, — toch dikwijls meer levenswijsheid, natuurlijkheid en ongekunstelden eenvoud, bij verrassende wijze van opvatting en ontknooping verraden, dan menig met moeite en zorg aaneengeknutseld letterkundig verhaal; anderendeels omdat de boek, bij ons beste weten, de eerste verzameling van Waalsche vertelsels uitmaakt, die in 't licht gezonden werd.

Niet min dan 41 stuks van allen aard, en over allerlei onderwerpen, opgeluisterd met een 100tal penteekeningen, waarvan vele zeer goed gelukt zijn, en aan den verhaaltrant nog meer leven bijzetten, krijgen wij hier te lezen.

De meeste dier vertelsels zijn opgegaard in 't Henegouwsche en het Naamsche; toch zullen zij, zooals de Hr Gittée te recht meent, ook wel in de andere Waalsche streken, met min of meer verschil, gekend zijn, zooals dit overigens ook het geval is met het Vlaamsche gedeelte van ons land.

De stoffelijke uitvoering is zeer keurig en verzorgd, en doet eer aan den uitgever, die aan eenen zeer billijken prijs een aangenamen en prachtigen boek levert, dien wij onzen lezeren volgeerne aanbevelen. J. B. Vervliet.

English fairy and other folk tales. Selected and edited, with an introduction, by Edwin Sidwey Hartland. — London : Walter Scott, 24, Warwick Lane, Paternoster Row. (Fraai boekd. in-16° van XXVI — 282 bladz. in Engelsch linnen band. Prijs 1 schilling. Verschenen in *The Camelot Series).*

Engeland is het land, waar in de laatste jaren de studie der folklore, onder wetenschappelijk oogpunt, den grootsten voortgang gedaan heeft.

Niet onbelangrijk is het aantal werken, aldaar binnen dit tijdverloop over de volkskunde verschenen; toch zijn die werken hier te lande zeldzaam, veeltijds geheel onbekend, wat ons dunkens zijne reden vindt in het feit, dat doorgaans de Engelsche boeken, (behoudens enkele uitzonderingen), buitengewoon duur zijn.

Het werk, waaraan wij deze bespreking wijden, maakt op dien regel eene loffelijke uitzondering, door zijnen lagen prijs, zijnen eenvoudigen maar netten band, zijnen helderen druk en stevig papier.

Voor den volkskundige is dit alles echter maar bijzaak; veel meer hecht hij aan het innerlijke, en onder dat oogpunt zal die boek hem ook voorzeker welgevallig zijn.

Eene goed bestudeerde inleiding bewijst ons dat de schrijver volkomen op de hoogte zijner taak is. Zoo geeft hij den lezer een duidelijk begrip van het verschil dat er bestaat tusschen sagen en sprookskes. Hij stelt verders het verdwijnen vast der vertelsels en overleveringen uit den mond des volks, en onderzoekt waarom dat het geval meer is in sommige streken dan in andere; eindelijk bewijst hij, wat overigens zooveel andere schrijvers, — zij 't dan ook onrechtstreeks, — ons geleerd hebben, dat het Protestantism, onder wat vorm of benaming het ook voorkwam, steeds met zijnen dorren, kouden adem alle leven en gezelligheid, alle liefde en poëzie, door het katholicism als zoovele kostbare bloemen, op 's menschen levenspad gestrooid, deed verwelken en vergaan.

Dat was bij onze Britsche noorderburen, meer dan elders, het geval. Veel, machtig veel, is er op het gebied der volkswetendheid aldaar, sinds en door het Protestantism, te loor gegaan.

Wat ieverige opzoekers en verzamelaars nu en dan te onzer kennis brengen, wekt dus steeds onze belangstelling, vooral wanneer, zooals hier, de keus rijkelijk en met goeden smaak geschiedt. Een blik op den inhoud is voldoende, om den lezer van het belang dezer verzameling, die 74 stukken bevat, te overtuigen; zij worden verdeeld als volgt:

Kindersprookskes (6); geschiedkundige en plaatselijke overleveringen (10); van Reuzen (2); wondere vertellingen (23); de Duivel en andere kwade geesten (7); tooverkracht (7); geestverschijningen (11); spotvertelsels (8).

Zij die de taal van Albion machtig zijn, zullen den boek met veel genoegen lezen, en er tevens kennis in maken met den Oud-Engelschen volksgeest, die niet geheel meer van onzen tijd is, maar juist daarom zooveel te belangwekkender is om na te speuren.

J. B. Vervliet.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

't Daghet in den Oosten, VII, Nr 7 & 8. — Limburgsch Nederlandsch : 4e Woordenzange. — Gezelschapsspelen. — Hovenieren. — Lustig arbeiden. — Kwade poetsen. — Koelevroesspelen. — Heksen. — Aanlijking. — Uit boeken, brieven en bladeren. — Bijdracht aan 't Dâghet. — Raadsel. — Limburgsche spreuken en spreekwoorden. — Observatorium of Weerbake.

Volk en Taal, IV, Nr 2. — Bij den Vlaamschen landman (T. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (T. van Heuverswyn). — 'k En wete van niets (M. E. E. Amri). — De blindeman (Fr. van Cauwenberghe). — Over onze voornaamste volksheiligen (A. D'hooge en P. van den Broeck). — Daar zat een ekster (A. van Heuverswyn). — Glorieren (A. van Heuverswyn). — Kyrie Eleison (K. van Caeneghem). — Eene les van Keizer Karel (L. de Saeytyd). — Wat groote sprong ! (K. van Caeneghem). — Volksgeneeskunst (Perber). — Een woord geschiedenis (P. Bernard). — Dietsche belangen (K. v. C.).

Biekorf, II, Nr 14. — Franken in Brabant (Aug. Van Speybrouck). — Twee staalkens uit Congoland. — Liefdadigheidsgestichten te Nieuwpoort. De Lollaarden (Edw. Vlietinck). — Ach ! mijn blommeke (J. Noterdaeme). — Antwoorde aan Mr V. D. M. (Jan Craeynest). — Mary Stuart's beêsnoer (Guido Gezelle). — Mingelmaren.

Nr. 15. — Van het Mutsemanneken (A. Verwaetermeulen). — Kennen en kunnen is twee (Jan Craeynest). — Nog van een beêsnoer. — Zieldichtje (G. G.). — Doof (G. Gezelle). — West-Vlaamsche zendelingen. — Mingelmaren.

Nr 16. — Van het Mutsemanneken (Antoon Verwaetermeulen). — Van de zachtlange E in 't West-Vlaamsche Idioticon (J. Claerhout) — Vier beêvaartplaatsen ter eere van de twee Sinte Eewouds (Aug. Van Speybrouck) — Mingelmaren.

Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander, IV, Nr 5. — De handel, vooral in de Nederlanden, tijdens Karel den Grooten (Const. Luter) — De stem der doode. Oorspronkelijke Novelle (Louise Stratenus). — Laureys van Papenbroeck, de vader van Pater Daniël genaamd Papebrochius. Geslachtsboom, rijmwedstrijden en huisboek (J.-F. Kieckens, S. J.). — Vijf hedendaagsche dichters: Herman Gorter, A. Rodenbach, Hélène Swarth, Louis Poupérus, Jacques Van Looy (Pol de Mont). — Rumoldus Colibrant, eerste abt van Postel: Met portret (Th. Ign. Welvaarts, prior). — Kunstenaars en kunstwerken in de Belgische Benedictijner-kloosters van de 10e tot het midden der 13e eeuw (Dom Willibrord Van Heteren, O. S. B.). — Boekenkennis (P. H., M. N., Aug. Gitiée, Alb. T.) — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper.

De Student, XI, Nr 4. — Fransche opvoeding en volksbeweging. — Voor God en Vaderland. — Historie van Klosken. — Troost en aanmoediging. — Wanneer zal de Vlaamsche taalstrijd lukken? — Waarom hebben de vrouwen geenen baard? — Voorzichtigheid. — Een heidebloempje aan mijnen vriend G.... opgedragen. — De oude landman aan zijnen zoon. — Arago en Simon Stevin. — De pereboom. — Mengelingen.

De Vlaamsche Standaard, I, Nr 19. — Vlaamsche fierheid (L. V.). — Vlaamsch Nieuws. — Nr 20. — Oproep tot den Brabantschen gouwdag. — Ave Maria (Ph. Caluwaert). — Hosannah! (Ph. Caluwaert). — 1798. Hulde aan onze boeren! — Vlaamsch Nieuws. — De Landsbond.

Ons Gedacht, II, Nr 4. — Het Socialismus (L. V. Van Liezele). — Praten zijn geen oorden. — Vlaamsche zonden. — De Vlaming (J. C.). — Sibarieten.

Jong Vlaanderen, I, Nr 3. — De hedendaagsche tooverij. De draaiende tafels (W. van Bosschade). — Mozes uit het water gered (Edw. Peeters). — Het geheim van zuster Maria. *Vervolg.* — De ongelukkige dichter (Edw. Peeters).

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 7. — Le peuple et l'histoire. VI. La légende Napoléonienne (P. Sébillot). — Deux chansons bourguignonnes. I-II (Ch. Lecocq). — Notes sur ces chansons (J. Tiersot). — Seconde vue et intersignes. III. Enterrement vu d avance (M. Blaque). Traditions et superstitions des ponts et chaussées. VII. Les ponts. *Suite.* La rêve du trésor sur le pont (H. Heinecke). — Baptêmes de ponts (L. Morin et P. S.). — Les ponts du diable : le pont de Gençay (L. Pineau). Les ponts hantés (T. Volkoo). — I. Les routes. *Suite* (Id.). — Les chaussées et les digues. *Suite* (Id.). — II. Les chemins de fer. *Suite* (Id.). — VI. Une question d'etnographie (Id.). — La légende du diable chez les Bretons du pays de Vannes. *Suite* (P. M. Lavenot). — Les précurseurs de nos études. VII. Légendes normandes du musée de Dieppe (G. Fouju). — La légende de Didon. Erratum (R. B.). — Les Ordalies. I. Par le fer rouge. II. Par l'eau bouillante (R. Basset). — Médecine superstitieuse. IV. En Anjou (G. de Lunay). — Les charités en Normandie (G. de la Chenelière). — Les charivaris. V. Le charidane en Saintonge (F. Fertiault). — Second congrès des Traditions populaires (A. Certeux). — Les villes englouties. *Suite.* III-VII (R. Basset). — VIII (L. Fargue). — IX (P. S.). — Les mines et les mineurs. XIV. Coutumes des mineurs belges (A. Harou). — XV. Proverbes (P. S.). — Bibliographie (R. Basset, P. S., L. Pineau). — Périodiques et Journaux. Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 11. — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkt betrachtet (Uebersetzt von O. P.). — Kriminalistische Gedanken und Anschauungen in den Bräuchen und Sprichwörtern des russischen Volkes (Gurwitsch. Mitg. von Edm. Veckenstedt). — Die alten nordischen Fhrülingsfeste (Poeston). = Die « grosse » wendische Hochzeit (Schwela). — Polnischer u. deutscher Aberglaube u. Brauch aus der Provinz Posen (O. Knoop). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, II, Nr 10. — Sündenkauf (Benjamin Wolf Schiffer). — Rätsel-Geschichten (H. Frischbier). — Das Alpdrücken (Kaindl). — Abderiten von heute (H. Volksmann). — Ostpreussische Sprichwörter, Volkreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Volklied (Heinr. Theen). — Schimpfwörter (K. Knauthe). — Ostfriesisches Volktum (H. Sundermann) — Der Eid im Volkleben (Kaindl). — Tierfabeln (H. Volksmann). — Sagen und Erzählungen aus der Grafschaft Ruppin und Umgegend (K. Ed. Haase). — Volkmedizin (Schell, Rösler und Volksmann). — Kleine Mitteilungen (L-n, Landau, Pfeifer, Volksmann, N. und K.). — Eine polnische Gesellschaft für Volkkunde (Krauss). — Nachruf (O. Schnell).

Folk-Lore, *A quaterly review of myth, tradition, institution and custom.* (Incorporating *The Archæological* and *The Folk-Lore Journal.*

II, Nr 1. — Opening Address to the Folk-Lore Society for the session 1890-91 (G. L. Gomme). — Magic songs of the Finns, No III (Hon. J. Abercromby). — The legend of the Grail, Nr I (Dr. M. Gaster). — Slava (Col Grant Maxwell). — The Scotch fisher child (Rev. Walter Gregor). — An early Irish version of the jealous stepmother and the exposed child (Alfred Nutt). — Bhuridatta (R. F. St. Andrew St. John). — Report on folk-tale Research. 1890 (E. Sidney Hartland). — Notes and news. — Review (Joseph Jacobs) — Correspondence. — Miscellanea. — Folk-lore bibliography.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

11de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VERTELSELS.

6. (37). Stroopersleugens.

Toen ik nog in mijne eerste jongelingsjaren was, doch al heel goed 'nen haas kost doodschieten, ging ik op zekeren dag met mijn geweer naar den smid om het te laten oplappen, want de haan bleef niet meer staan. Onderwege zag ik eene groote vlucht ganzen, en ik had al spijt dat mijn geweer niet geladen en was. Ik stak er toch den stemper op, trok, en de stemper vloog er uit en er bleven zeven ganzen aan steken. Ik droeg dan mijn geweer naar den smid en moest bij den schoenmaker nog een bitje hars gaan halen. Op weg naar huis, zag ik 'nen grooten haas op omtrent 4 meters afstand van mij. Ik wierp er algauw met mijnen bol pek henen, en de pek bleef juist tegen zijnen kop plakken. Op 'nen weerlicht was de haas weg. Ik ging dan toch eens zien waar hij gebleven was, en wat zag ik?... De haas was, met het bolleken hars aan zijnen kop, in vollen draf tegen 'nen anderen haas geloopen, en daar stonden ze nu allebei met de koppen tegeneen. Ik ging dan met mijn ganzen en hazen op weg, doch daar zag ik eene oude broek liggen. Ik stampte er eens tegen en er rolden zes guinees uit. Een weinig verder moest ik over 'nen vonder, doch daar het al donker geworden was en ik niet goed meer en zag, viel ik neven de brug in 't water. Toen ik na korten tijd weer uit het water kwam, had ik negen palingen in mijn broek zitten.

(*Gehoord te Westmalle*). X.

7. (38). Van den Boer en de Beenhouwers.

Een boerken en zijne vrouw besloten hunne eenige koei, eene beest die goed in de huid was, naar de merkt te doen en te verkoopen. Drij beenhouwers luisterden die eenvoudige menschen af en dachten : Die dutsen gaan we toch eens beet nemen.

Zij beraadslagen eenigen tijd, en de eene wordt gezet aan het begin van eenen elzenkant, dien het boerken voorbijmoest; de andere, ten halve, en de derde op het uiteinde.

Intusschen is de pachter met zijne koei genaderd.

— Maar boerken, zegt de eerste beenhouwer, gij hebt een schoon ezeltje!

— Een ezeltje? peinst de andere. Een ezeltje? zegt hij hardop. Baas, jongen, gij zijt mis.

— Wel, gij slimme, is dat geen ezeltje?

— Neen, dat is eene koei! . . . .
. . . .

— Maar boerken, zegt de tweede beenhouwer, daar hebt gij nu een schoon ezeltje!

De pachter beziet zijne koei van onder tot boven.

— Wel, 'k zal het toch moeten gelooven, meent hij; dat is nu al de tweede die het zegt!

Hij gaat beteuterd door. . . . .
. . . .

— Maar boerken, roept de derde beenhouwer, waarlijk nu hebt gij een schoon ezeltje!

— Wel, wel, wel! denkt de andere, hoe kan een mensch gelijk ik toch zoo missen?.. En ons Mie peinst toch ook dat het eene koei is! 't Is wreed!

— Wilt gij uw ezeltje verkoopen? vragen de beenhouwers.

— Hoeveel geeft ge er voor?

— ... Wel ja! Als het dan toch een ezel is!

De koop is geslagen, en het ventje met zijne honderd franken, en de beenhouwers met hunne koei naar huis!

Het wijf van den pachter speelde op en schuimde van gramschap, omdat hij de koei zoo goedkoop had laten gaan.

— Zwijg maar, Mie, zuchtte hij, ik zal de beenhouwers ook wel foppen!

* * *

De week daarop ontmoet ons boerken de beenhouwers; maar nu was hij veel slimmer geworden.

— Mannen, zegt hij, gaat ge mee eene pint pakken?

Jawel, antwoorden zij.

Blijmoedig trekken ze eene herberg binnen, en bobbelen er uitnemend goed.

Wanneer zij van zin waren te vertrekken, bezagen de beenhouwers het boerken alsof zij zeggen wouden:

— Wanneer schiet ge nu in uwen zak om te betalen?

Kijk! de pachter staat ineens recht, draait eens met den hoed en zegt: Alles is hier betaald, niet zoo bazin?

Ja, vriend, antwoordt de vrouw, alles is hier voldaan!

Daarop vertrekken allen.

— Maar ik heb hem toch niet zien betalen! peinzen de verwonderde beenhouwers.

— Drinken en niet eten, zegt de pachter, dat gaat niet ! Komt ! eten wij een goed stuk vleesch met versche pataten !

Ieder slaat toe en in eene andere herberg gaan zij smakelijk eten. Daarna doen zij zooveel wijn opbrengen, dat zij hem met hun vieren niet kunnen uitkrijgen.

De pachter draait weer eens met den hoed, wanneer zij daar samen henen gaan, en vraagt hetzelfde als in de eerste herberg ; wederom antwoordt de bazin : ja, vriend, alles is effen.

De beenhouwers en kunnen er geenen kop aan krijgen, dat ons boerken er overal zoo zonder betalen van afkomt.

— Maar hoe komt het toch, vragen zij hem, dat ge er in alle herbergen zoo goedkoop van afgeraakt ?

(Ge moet weten dat de boer daar op voorhand met de herbergiersters in overeengekomen was).

— Dat liegt aan mijn hoedje, antwoordt de boer.

— Aan uw hoedje ?.... Aan uw hoedje !?

— Vast ! Daar heb ik maar eens mee te draaien en dan is alles voldaan, wat ik schuldig ben !

— Dat is een wondere hoed ! Wilt gij hem verkoopen ?

— Hoeveel geeft ge er voor ?

— Honderd frank !

— Daar laat ik hem niet voor !

— Twee honderd !

— Aangenomen !

Het geld wordt geteld en de boer geeft zijnen hoed. . . . .

. . . .

De slachters gaan 's anderdaags uit en willen in de eerste herberg de beste doen gelijk het boerken.

Maar hoe dat zij ook den hoed draaien of keeren, de bazin houdt bij hoog en bij leeg staande, dat er niemendalle van hun verteer betaald is.

*
* *

Duivelsch gelijk eene hel gaan zij naar den boer. Deze ziet ze van verre afkomen en doet algauw zijne vrouw in 't bed kruipen en veinzen, alsof zij dood ware.

— Als ik op uw hert klop met dezen stok, zegt hij haar, dan moet gij aanstonds rechtspringen.

De beenhouwers schieten recht het huis in, en vliegen op den boer, die aan het bed staat te weenen gelijk een klein kind ; zij zijn door medelij bewogen.

— Waarom zijt ge zoo droef ? vragen zij hem.

— Ach ! daar vind ik mijne vrouw dood op haar bed, zie ! Ik ga ze zoeken levend te kloppen met dees stoksken.

— Levend kloppen met dit stoksken ? peinzen de beenhouwers.

Seffens komt de koningin in hun gedacht, die erg ziek ligt. Konden zij haar ook met dit stoksken redden ! Dan mochten zij op de groote belooning hopen, die de koning uitlooft !

Nieuwsgierig bekijken zij den boer.

De man slaagt zijne vrouw met den stok op de beenen; zij verroert wat.

Hij slaat op heure armen; wederom verroert zij wat.

— Zou het lukken ?!...

Hij slaat op haar hert, en... de vrouw springt recht.

De beenhouwers moeten nu wel gelooven dat het stoksken de macht heeft om de dooden te doen verrijzen !

— Verkoop ons dit stoksken, toe ! zeggen ze met het oog op de rijke belooning in het koninklijk paleis. Wij geven er u duizend frank voor !

— Het is mij zelf meer weerd !

— Vijf duizend frank !

De koop is gesloten. . . . .
. . . .

De slachters spoeden naar den koning, en, nadat hun voorstel aangenomen is, worden zij bij de zieke koningin geleid.

Een voor een beproeven zij de koningin op te doen staan uit hare ziekte met te slaan gelijk de boer : zij verroert, ja, niet omdat het stoksken bijzondere kracht heeft, maar omdat het zooveel pijn veroorzaakt.

De laatste geeft zijnen lesten slag op de borst, en de koningin.... snakt en sterft.

De koning weet met zijne gramschap geenen weg en doet op staanden voet de beenhouwers in den bak steken...

Daar overleggen zij onder malkander, eens dat ze vrij zijn, den boer zonder genade te vermoorden.

* * *

Eens, ik weet niet hoe, ontsnappen de drij mannen gelukkig uit het gevang, en ijlen recht naar de woning van den boer om hem te dooden.

Zij vinden het boerken niet thuis : wanneer hij ze van verre had zien afkomen, had hij zijne vrouw opgestookt, wat zij hun zeggen moest, en was opgetrokken.

— Waar is uw man ? vragen de beenhouwers aan de vrouw.

— Hij is de menschen gaan leeren Fransch spreken.

— De beenhouwers konden geen Fransch, en stonden zeer verwonderd dat de boer zoo hoog geleerd was.

— Maar liegt ge niet ? vragen zij. O ! hoe geerne zouden wij ook Fransch kunnen spreken ! Dan waren wij boven den koning ! Zeg eens, waar is uw man ? Wij willen ook les bij hem nemen.

— Als gij den weg opgaat, in het eerste huizeken. Ge zult in de deur

— Als 't weeral maar waar is, denken de beenhouwers, maar wij kunnen toch eens gaan zien.

Zij komen aan het huizeken en vinden de spleet waar de vrouw van sprak. De eerste steekt er zijne tong door.

Kap ! doet de boer, die binnen het huizeken staat, en snijdt de tong af !

De beenhouwer wil zijne pijn klagen aan de anderen, maar brabbelt natuurlijk, zonder tong, dingen, die niemand kan verstaan.

De twee peinzen dat hij inderdaad Fransch spreekt, en vechten om eerst met de tong door de spleet te zijn.

Ieder verliest zijne tong en ondervindt nu eerst, dat hij bedrogen is.

Ziet daar de drij nu staan zonder tong !

(*Gehoord te Schelle*). Lenaard Lehembre.

SAGEN.

17. (42). Van een Spokend Kalf.

Op de Groote Nete, aan den « hoofamer » onder Herenthout, waren over veertig jaren, eens een viertal visschers aan 't visschen. De dorpsklok had juist 12 uren geslagen, wanneer de mannen van verre het geblaat van een kalf hoorden. « Wat rijden de kalverkremers vandaag vroeg naar de Liersche merkt, » zei een hunner. En daarop, als vieze gasten die zij waren, begonnen zij samen het kalf na te blaten. Dat was me goed, maar het kalf liet zich niet lang wachten. Het kwam dwars door de beemden op hen aan en maakte zich gereed om de Nete over te steken. Zoohaast onze mannen dit zagen, poetsten ze de plaat en vluchtten, zoo rap hunne beenen het toelieten, tusschen de engte van twee groote houtmijten, die niet verre van daar op den « hoofamer » stonden. Daartusschen kwam het kalf met opengesperden muil snuffelen, maar gelukkig genoeg kon het hen niet bereiken, daar de opening zeer smal was. Met schrik bemerkten zij dat het wel de gedaante van een kalf had, maar in wezenlijkheid geen was, en beenen zagen ze er in 't geheel niet aan. Tegen den morgen, wanneer het begon licht te worden, vertrok het dier. Zoolang hadden onze visschers, met den doodsangst op het lijf, tusschen de houtmijten gezeten. « Zoudt gij gelooven, » zei een der mannen des morgens, dat het oud spreekwoord waar blijft : « Laat des nachts gerust wat gerust is, dan zal u geen leed geschieden? »

(*Gehoord te Heist-op-den-Berg*).

18. (43). Van een Brandend Bosch en een Spokend Schaap.

Te Boisschot achter Mac-Adam tegen de Groote Nete, stond er, reeds lange jaren geleden, een mastbosch. Tusschen 12 en 1 uur, zag men dit boschken zoo verlicht, alsof het in vollen brand stond, en op dien oogenblik bemerkte men ook dikwijls een schaap, zwevende over den Neetdijk, want beenen zag men er niet aan.

(*Gehoord te Boisschot*).

19. (44). Een Visscher weêrgekomen.

Op den Neetdijk, niet verre van het « Hof ter Laken, » vond men vroeger een houtwerk om met het kruisnet te visschen. Daar beweren de visschers rond 12 ure van den nacht zeer dikwijls eenen man met een hoogen hoed op, te hebben gezien, die stilzwijgend bleef, al werd hij ook aangesproken, en met gekruiste armen tegen het houtwerk leunde. Visschen deed hij echter niet, want het kruiswerk was afgedraaid ; en wanneer men 's morgens het lange natte gras beschouwde, was er geen pijltje verkrookt of vertreden.

(*Gehoord te Boisschot*).

20. (45). Van een Monster gebeten.

In vroeger tijd, vooraleer de Nete afgedijkt was, waren onder het water in de zijwanden diepe gaten uitgespoeld, die tot onder de beemden uitstrekten en waar zich veel visch in ophield. Met veel koelbloedigheid en kennis van zaken, werd dezen daaruit gehaald, en dit werk hiet men « kootvisschen. » Eenige visschers dan waren eens bezig met dit gevaarlijk werk omtrent den « vuilput » onder Gestel. Deze put is een der diepste die men op de Groote Nete aantreft. Een der mannen had zich daarin gewaagd, doch na eenige minuten komt hij boven water met eenen vreeselijken schreeuw vol schrik en ontzetting. Hij zegt van iets gebeten te zijn. Men komt bijgeloopen en bemerkt dat een ondier zijn geheel lichaam in zijn verschrikkelijken muil moet genomen hebben, want de tanden stonden van weerszijden in de lenden gedrukt, zoo dat het bloed er uitdroop. De visscher is naar huis en te bed gegaan en weinigen tijd later was hij dood.

(*Gehoord te Heist-op-den-Berg*). FRANS ZAND.

KINDERSPELEN.

2. (7). Rotte, rotte Schelvisch.

Een spel dat meest door jongens, maar soms ook wel door meiskes gespeeld wordt, en veel gelijkenis met het vorige heeft, (1) is « *rotte, rotte schelvisch.* »

De jongens, in eenen kring geschaard, houden eene koord vast, waarvan de uiteinden aaneengeknoopt zijn.

Hij die *er aan* is, staat in 't midden. Hij moet er eenen vastgrijpen, doch het telt maar, als hij het kan, terwijl de gegrepene de koord vast heeft.

De jongen die *er aan* is, heet de « *rotte schelvisch.* »

Om hem *muug* te maken en hem veel spel te leveren, loopen en sleuren zijne makkers met de koord langs alle kanten, al roepende : « rotte, rotte schelvisch. »

Grijpt hij toe, dan belet hem dikwijls een juist van pas gegeven snuk aan de koord, den jongen te vatten, op wien hij het gemunt had. Soms ook tuimelt hij 't onderste boven door het rukken dat hem onvoorziens in zijnen loop stuit.

(1) Z. *Ons Volksleven,* III, bl. 101.

Wordt hij het spel beu, dan laat hij zich op sleeptouw nemen, dat is, hij leunt met den rug tegen de koord, en vat ze met beide handen, alsof hij den teugel van een gespan hield. Zoo laat hij zich voorttrekken, en grijpt nu en dan in 't loopen, naar al die hem te dicht nabij komt.

Die gepakt wordt, met de handen aan de koord, is *er aan* en wordt op zijne beurt *rotte schelvisch.*

3. (8). **Hamele, damele, of daar hangt het spek.**

Een jongen gaat met den rug tegen eenen muur staan; hij voegt de handen samen en laat de armen hangen.

Een tweede jongen, — hij die er aan is — gaat vóor den eerste staan, buigt zich voorover en laat het hoofd, — of beide handen en daarop zijn hoofd, — in de handen rusten van hem die recht staat; zoo kan hij niet zien wat er boven zijnen rug omgaat. De overige knapen scharen zich rond het koppel.

Nu steekt er een der jongens zijne hand op, en die tegen den muur staat vraagt : « Hoeveel vingeren steken er op » ?

Indien de voorovergebogene het raadt, is hij vrij, en die de hand opstak, is er aan.

Raadt hij mis, dan heeft hij den keus in 't bepalen zijner straf.

Zegt hij : « *Hamele,* » dan kloppen al de jongens met hunne vuisten op zijnen rug, terwijl zij zeggen :

Hamele, damele,
Gat vol hamele(n),
Op de doornlêere broek ;
Hoeveel vingeren steken er ô(e)p ?

Hij mag ook kiezen « *daar hangt het spek.* »

Dan nemen de jongens hem bij kop, armen en beenen, heffen hem op zoo hoog zij kunnen, en laten hem vallen; dat wordt drijmaal herhaald.

Kiest hij « *vlooien* » of « *luizen,* » dan werken de duimen op zijnen rug, alsof er wel duizend « *bolsters* » en « *zespooters* » te kraken waren.

Eindelijk mag hij nog « *vuistjes* » kiezen ; en dan trommelen de jongens met hunne vuisten op zijnen rug, alsof ze « *frut* » aan 't kappen waren.

Als eene dezer straffen toegepast is, bukt hij zich weer, om opnieuw te raden, hoeveel vingeren men opsteekt.

Zoolang hij mis raadt, wordt hij gestraft, totdat hij eindelijk het juiste getal zegt, en zijne plaats door den opsteker ingenomen wordt.

Die *er van af is,* neemt plaats tegen den muur, en ondersteunt den voorovergebogen rader.

(Antwerpen.) J. B. VERVLIET.

OVER DE « TOMMEN, » « TOMMELEN » OF « TUMULI. » (1)
In België.

TE TIENEN. — Als men te Tienen, langs de St-Truiensche poort uitgaat,

(1) Vervolg van bl. 18.

treft men drij « tumuli » aan, welke grafsteden overigens in Haspengouw redelijk gemeen zijn. Het volk aanzag ze eertijds voor eene plaats, waar de tooveressen hunne nachtelijke vergaderingen hielden.

TE NEERLANDEN. — Op het grondgebied der gemeente Neerlanden, omtrent 300 stappen van de Romeinsche heirbaan die te Tongeren van den grooten weg van Bavicum naar Keulen uitgaat, door Horpmaal, Brustheim, Hal, enz. loopt en aan de drij tommelen van Tienen eindigt, bestaat eene plaats, *Kloosterhof* genaamd, alwaar men Romeinsche oudheden ontdekt heeft.

De legende verhaalt dat in dit oord eertijds een klooster stond, bewoond door geheimzinnige en wreede monniken. Deze reden enkel 's nachts uit, gezeten op peerden, die averechts beslagen waren, om degenen die de plaats van hunne nachtelijke vergaderingen zouden willen zoeken, op het dwaalspoor te brengen. Maar op zekeren nacht dat zij onvoorziens overvallen wierden, moesten zij de vlucht nemen en hun klooster werd door de vlammen vernield.

Het schijnt dat in dezen lesten tijd de huurders van gezegde plaats, dit verdichtsel voor echt aanziende, menigen nacht wakende zijn gebleven, om er den grond te doorgraven, in de hoop van er verborgen schatten te ontdekken.

Sindsdien heeft men er veel Romeinsche overblijfsels gevonden, hetgeen bewijst dat de oude monniken van Kloosterhof niemand anders geweest zijn dan de Romeinen.

TE NEER- EN OVERWINDEN. — Op den dag van Half-Vasten, wordt er, op den Romeinschen tumulus van Middelwinde, eene jaarmerkt gehouden.

De tomme van Middelwinde hoort ten deele onder het grondgebied van Neerwinden en dat van Overwinden (Luik).

De overlevering (die klaarblijkelijk valsch is) zegt dat die grafstede de begraafplaats is van « 'nen grooten euverste, » en zelfs van eenen overste die in eenen veldslag zou gesneuveld zijn. Het volk knoopt alzoo aan oude overleveringen, herinneringen vast van de twee veldslagen van Neerwinden in 1693 en 1793.

DE LEGENDARISCHE « HORQUETTE » OF DE GROOTE « TUMULUS » VAN *Warnacht*. — Volgens de Ouden werd die grafstede opgericht door de Romeinsche soldaten van de naburige sterkte de « Rang, » ter gedachtenis van hunnen aanleider Warnacht.

Oordeelt over de verbazende getalsterkte van Warnacht's legioenen ! Om dien ontzaglijken kegel op te hoopen, waarvan de inhoud meer dan 100 kubiek meters bedroeg, had iedere soldaat maar eenmaal zijnen helm vol aarde aangebracht !

Daar eene dergelijke bijzonderheid verbonden is aan de groote « tumuli » die den « Titelberg » omringen, is het waarschijnlijk dat de legende niets anders gedaan heeft dan ons de herinnering overmaken van de eerbewijzen,

eene spleet vinden, gelijk die van eenen offerblok; steekt daar uwe tong door, dan kunt gij aanstonds Fransch klappen!
die de Romeinsche soldaten aan de assche hunner oversten deden. 't Is de schup aarde die wij in 't graf van eenen overledene werpen. (*Institut arch. du Luxemb.* t. VIII, bl. 80).

('t *Vervolgt*). ALF. HAROU.

WANGELOOF.

Witte Koekoek.

De knollen der *Witte Koekoeken* — eene verscheidenheid van de *orchis mascula*, die veel in onze kempische weiden groeit — worden niet alleenlijk in de Kempen als geneesmiddel gebruikt, maar dienen ook nog als behoedmiddel *tegen de kwade hand*.

Men moet die knollen op Sint-Jansnacht plukken en gedurig onder 't uitdoen bidden. Het is zeer moeilijk ze dan uit te krijgen, en 't gelukt, maar na veel moeite en veel zweeten.

Deze knollen plaatst men onder de deur, en de kwade hand kan niet meer over den dorpel.

Peerdensteert.

Indien men de plant, genoemd *Peerdensteert* (*equicetum vulgaris*) — die veel tegen de waterloopen groeit en hare wortels langs alle kanten zeer diep uitstrekt — tot den laatsten wortel kan uittrekken, dan zal men aan het uiteinde 'nen gouden ring of 'nen gouden penning vinden.

(*Oostmalle*). COQUELICOT.

BOEKBESPREKING.

't Werkwoord in den Indo-Germaanschen taalboom. Proeve van ontleding, door AMAAT DE PAEPE. — Gent, A. Siffer, Hoogpoort, 1891. (Boekdeeltje van 36 bladz. Prijs 75 c^men^).

Het werkske dat hierna besproken wordt, is nogmaals een bewijs dat de taalkundigen meer en meer smaak beginnen te krijgen in de Germaansche taalstudie, en dat er ook in dit vak, zoowel als in de andere takken der taalwetenschap, meer en meer vooruitgang te bespeuren is.

't Zou ons te verre leiden, wilden wij hier een min of meer volledig overzicht geven van de verhandelde stof; liever verwijzen wij onze lezers naar het boekske dat, onder 'nen kleinen omvang, eene beknopte studie bevat over de volgende punten : 1° Hoe heeft men het aan boord geleid om te doen zien dat er een eerste, een tweede of een derde persoon in zekeren staat of werking was? 2° Hoe zijn de verschillige tijden gevormd in de vervoeging der werkwoorden? 3° Hoe is men te werk gegaan om den lijdenden en wederkeerigen vorm van den bedrijvenden te onderscheiden?

Daar de Germaansche taalstudie eene wetenschap is, uit haar eigen danig ingewikkeld en betrekkelijk nog heel jong, zoo is 't niet te verwonderen dat vele punten er van nog zeer duister zijn, waarover de geleerden het bijlange niet eens schijnen te wezen. Eenige stellingen zullen den lezer tamelijk gewaagd voorkomen, doch wanneer men aandachtig de betoogen volgt, die de schrijver aanvoert om zijne beweringen te staven, dan moet men bekennen, dat hij die stellingen zeer voldoende weet te bewijzen.

Om de persoonsvormen te maken, heeft men zekere uitgangen bij den stam des werkwoords moeten voegen. Doch wat beteekenden die woordekes oorspronkelijk? Hier, zegt de schrijver, komen de taalgeleerden niet overeen. Terwijl sommige houden staan dat die achtervoegsels niets anders en zijn als naamvallen, zien andere er de oorspronkelijke pers. voornaamw. in, achter den stam van 't werkw. gevoegd.

De Heer De Paepe verdedigt dit leste stelsel en doet zien dat de oorspronkelijke Indogermaansche en Sanskritsche uitgangen, door stafwissel, afslijting, versterking door andere woorden, enz., van de persoonlijke voornaamw. kunnen afgeleid worden. Zoo bewijst hij met veel grond dat die stelling eens zoo natuurlijk, eens zoo redelijk en daarenboven veel klaarblijkender is als de stelling der naamvallen.

Niet enkel degene die in de hoogere taalstudie zijn verzet en genoegen vindt, ook de beoefenaar der volkstaal zal in het werkske nuttige wenken tegenkomen. Zoo wordt er klaar en duidelijk in aangetoond dat het woordeke *zich*, al is het ook door en door *Germaansch*, toch volstrekt *onvlaamsch* is en zou dienen vermeden te worden met alle zorg. « Bestonde de regelmatige vlaamsche verwikkelinge van *zich*, » zegt de schrijver, « het zou waarschijnlijk *zij*, *ze* zijn. » Dat blijkt uit de door hem opgegeven tafel :

IJslandsch	Duitsch	Vlaamsch
Dativ. mer, ther, *ser*.	mir, dir, (*sir*), *sich*.	mij, dij, (*zij*).
Ac. mik, thik, *sik*.	mich, dich, *sich*.	mij (me), dij (de), *zij* (*ze*).

De vorm : *hij wierd zijn geld afgenomen, hij wordt eene broek gemeten*, dien veel taalgeleerden afkeuren en als wantaal veroordeelen, is evenwel redekundig uit te leggen, en was den Grieken ook bekend. Jozef Cornelissen.

Loijke de Schaliedekker, tooneelspel in drij bedrijven, door Lambert Van Ryswyck. — Gent, A. Siffer, 1891. (Boekd. in-8° van 94 bladz. Prijs : 2 fr.)

Antwerpen belegerd door Alexander Farnèse, hertog van Parma, gouverneur der Nederlanden, 1585. Tooneelspel in 4 bedrijven, door Lambert Van Ryswyck. — Gent, A. Siffer, 1891. (Boekd. in-8° van 104 bladz. Prijs : 2 fr.)

't Mag gezeid worden, de Heer Van Ryswyck maakt zich recht verdienstelijk door het uitgeven van eene gansche reeks deugdelijke en keurig geschreven tooneelwerken. Zoo zagen, in betrekkelijk korten tijd, reeds een twelftal drama's en blijspelen het licht, echt Vlaamsche stukken, zoo onder betrek van taal als van strekking.

De schrijver verdient wel onzen dank, als wij nagaan hoe weldadig, hoe veredelend de invloed zijn moet, dien dergelijke tooneelstukken op het hert en den geest des volks uitoefenen.

Loijke de Schaliedekker is eene episode uit den tijd der Hervorming, toen de Anabaptisten te Antwerpen hunne goddelooze en verderfelijke leerstelsels predikten.

Loijke, de profeet der Herdoopers en de schijnheiligheid zelf, zoekt door list en bedrog, het aanzienlijk vermogen van zijnen pleegzoon Daniël te bemachtigen, om den vollen toom te kunnen geven aan zijne eerzucht en losbandigheid. Daarom tracht hij zijnen eigen zoon Mattheus in de plaats van Daniël te stellen, dien hij meent op zee verongelukt te zijn. Maar Daniël is niet dood ; het bedrog komt uit, Loijke en zijn schelmsche handlanger Ganibelli, die zich door moord meester gemaakt had van Milaneza's papieren, worden ontmaskerd en de deugdzame Daniël door Milaneza als zijnen zoon erkend.

Antwerpen belegerd is een treffend drama. Wauter, een koopmansklerk, bemint de dochter van zijnen meester. Zij lijdt aan de tering en kan niet meer genezen, tenzij men haar ezelinnenmelk te drinken geve. In gansch de belegering is geene ezelin te vinden, doch de jonkman aarzelt niet. Op gevaar van zijn leven gaat hij ze zoeken buiten het beleg, en is zoo gelukkig er eene in de stad te brengen. Don Gaspardo, een eerlooze schelm, die eene dubbele verradersrol speelt, heeft zich het vermogen van 't meisje heuren vader weten toe te eigenen, en nu eischt hij hare hand. Op den oogenblik dat de notaris het huwelijk zal sluiten, wordt Don Gaspardo's snoode aanleg ontdekt en de bedrieger ontmaskerd. 't Komt uit dat Wauter het natuurlijk kind was van 'nen edelman, die hem bij zijne dood de helft van zijn fortuin nagelaten heeft en 't kan bijkans niet anders, de voormalige koopmansklerk krijgt de hand der schoone Anna, de dochter van zijnen vroegeren meester.

Uit dit verslag, hoe beknopt ook, is genoeg op te maken dat Van Ryswyck immer bij het ware doel van het tooneel blijft, getrouw aan het voorschrift : vermaken, maar tevens stichten en onderrichten. Wij hopen dat *Loijke* en *Antwerpen belegerd* zijne leste stukken niet zijn zullen, maar dat hij integendeel onze tooneelletterkunde nog met menig pereltje verrijken zal. Jozef Cornelissen.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

't Daghet in den Oosten, VII, Nrs 9-10. — Limburgsch-Nederlandsch : 5e woordenzange. — Limburgsche dichtveerdigheid. — Oogsten en inhalen. — Habets. Publications de la société historique et archéologique dans le duché de Limbourg. — Een Limburgsch studentenlied (Aug. Gittée). — Wetensweerdigheden. — Gebruiken. — Volksgedachten.

Volk en Taal, IV, Nr 3. — Vlaamsche en Waalsche gemeenten (L. Du Catillon). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — 't Zwaluwlied (T. van Heuverswyn). — Raadsels (Id.). — Wangeloof (O. V. en P. B.). — Osschaert (A. d'Hooghe en P. van den Broeck). — Voor de overledenen (A. van Heuverswyn). — 't Is eene tooverhekse (F. van Cauwenberghe). — Hij komt van Caneghem (A. v. H.) — Wat de kruiwagen eens zei (F. van Cauwenberghe). — In 1744 (L. D. C.). — Geschiedenis (A. v. H.) — Dietsche belangen en boekbeoordeeling.

Volkskunde, IV, Nrs 6-7. — Walcheren in Zeeland. III. *Vervolg* (K. Baart). — Folklore en poëzie. De gedichten van J. L. ten Kate (Aug. Gittée). — Boekbeoordeelingen (Aug. Gittée). — Vragen en aanteekeningen : Baarloop en Kandeeldag.

Het Belfort, VI, Nrs 9 10. — Kommetje van den H. Franciscus van Assisië (Th.-Ign. Welvaarts). — Bewijskracht der voorzeggingen in hun geheel beschouwd (R. Bustaye, S. J.). — Zending der Staatsmacht (F. Drijvers). — Over praalgraven (P. Alberdingk-Thijm). — Vlaamsche redevoering uitgesproken op het katholiek Congres te Mechelen (Dr H. Claeys). — Schrijven voor het volk (Dr H. Claeys). — Driemaandelijksch overzicht (S. P.). — Naastenliefde (Frans Willems). — Pastoor Schuermans (A.). — De Vlaamsche her (Jan de Brabanter). — Het Congres van Mechelen (H.). — Eene nieuwe bloemlezing (R. B.). — De verpleging der weeskinderen (F. D.). — XXIste Taal en letterkundig Congres te Gent (E. en A.). — Boekennieuws en kronijk.

Biekorf, II, Nr 17. — Vier beêvaartplaatsen ter eere van de twee Sinte Eewouds (Aug. van Speybrouck). — Byzonder-Frankische? — of algemeen-Germaansche? plaatsnamen in Brabant (Joh. Winkler). — Over mikroben of levelingen (Dr Alf. Depla). — Over de godsdienstvrijheid in Transvaal (J. Van Neste). — Mingelmaren.

Nr 18. — Hoe onze ouders spraken. — Van de zachtlange *e* in 't West-Vlaamsch Idioticon (J. Claerhout). — Op het 50e verjaren, als priester, van Pastor J. Baert, van Becelaere (L. Lootens). — Het eiland van Sint Thomas (G. R.). — Mingelmaren.

De Student, XI, Nr 5. — Vragen met antwoord. — Na het vertrek mijner zuster. — Moderato, moderatissimo. — Een groote schat. — Aan vader. — Ten strijde. — Fata Gallicana. — Storm op zee! — Historie van Klosken. — Wat gedaan? — Over het Congres van Mechelen. — Mengelingen.

De Vlaamsche Standaard, I, Nr 21-22. — Inhuldiging der vlag van den Vlaamschen Broederbond van Aarschot en derde Brabantsche gouwdag. — Een avondfeest te Aarschot. — De wachtende moeder (Ph. Caluwaort).

Ons Gedacht, II, Nr 5. — Op wandeling. *vervolg*. — Socialismus en 't geluk van den werkman. *vervolg* (L. P.). — Sibarieten. *vervolg* (L. G.). — Wij moeten ons Fransch onderhouden (F. B.). — Vliegen (K. J.).

Jong Vlaanderen, I, Nr 4. — Aan Andries De Weerdt (W. van Bosschade). — Robert Bruce door Willem van Bosschade — Levensschetsen door Edward die Vlaminc . Mevrouw Courtmans. — Het geheim van zuster Maria door Edward Peeters (vervolg). — De doodsklok te Julich.

Kempisch Museum, II, Nr 4. — Historische sprokkelingen over Turnhout (Fr. de Potter). — De Sint Jorisgilde in 1565. Verklaring der schepenen van Turnhout, dat, in 1565, de gildebroeders van Sint Jorisgilde aldaar gewonnen hebben het Landjuweel te Oosterhout (V. v. d. A.). — Herenthals. Bevel aangaande de ballingen. 1470 (X.) Drij brieven van Willem den Zwijger (P. J. Goetschalckx). — 3e Bladzijde uit de geschiedenis der voogdij van Moll, Baelen en Desschel. — De Franschen te Moll in 1794 (A. Reydams). — Herentals. Soldatenwoelingen. Kerkdiefte (X). — Vorsselaer. Het praalgraf van Jan van Rotselaer (J. Th. de Raadt). — De Heerlijkheden van het Land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J. Th. de Raadt).

Revue des Traditions populaires, VI, No 8. — Contes arabes et orientaux. VII. Les cent nuits et le Kitab ech Chelch'a VIII. L'Alhambra et le château de Kaouarnaq (R. Basset). — Le mal marié. Version normande (D. Daujon). — Superstitions des Tatars de l'Aderbeidjan (Ern. Chantre). — Les traditions populaires et les écrivains français. VII. Sarrazin (P. Sébillot). — Les pourquoi. LVII. Pourquoi les plumes du paon portent malheur (H. Heinecke). — Appendice au cycle de Marie-Madeleine (G. Doncieux). — La chanson des Pétiguot, pays de Montbéliard (M. A. Barbet). — Saint Blaise. IV. (Eug. Binder). — Contes troyens. *Suite*. (L. Morin). — La bataille des roses en Orient (A. Certeux). — Superstitions du sud du pays de Galles (Lina Chaworth Musters). — Les mines et les mineurs. XVI. Proverbes liégeois (A. Harou). — XVII. Les génies de la mine (R. Basset). — Le feu Saint Elme. II. (R. Basset). — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. VII. Les ponts. *Suite*. Le pont des morts en Perse (A Hovelacque). — Le pont des morts à Java (R. Basset). Le pont qui conduit au ciel (Petravick). — Le pont des Mautribles. Le pont Misarella (R. Basset). — II. Les chemins de fer. *Suite* (H. Chequillaume). — La prière du Cathère en Champagne (F. Fertiault). Miettes de folk-lore parisien. XVII. Blason populaire au XVIIe siècle (P. S.) — Les villes englouties. *Suite* (R. Basset) — Les roseaux qui chantent. IV. (Mme Destriche) — La chanson de Bricou (R. Basset). — Bibliographie. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, III, Nr 12. — Die Kalewala vom ästhetischen Standpunkt betrachtet (Julius Krohn's finnische Litteraturgeschichte I, 1. Uebersetzt von O. P.). — Die alten nordischen Frühlingsfeste. Nach dem Dänischen des Troels Lund (Poeston). — Die « grosse » wendische Hochzeit (Schwela). — Inhaltverzeichniss.

Am Ur-Quell, II, Nr 11. — Sündenkauf (B. Wolf Schiffer). — Zauberglaube (Eine Umfrage von Freytag u J. Loeb I. Beiträge von K. Knauthe u. H. Volksmann). — Diebglauben (R. F. Kaindl, Knauthe u. H. Volksmann). — Geheime Sprachweisen (Eine Umfrage v. Krauss. Beiträge v. Feilberg u. Schlegel). — Bauopfer (Knauthe u. W. Lehrmann). — Das Alpdrücken (N. u Paulsen). — Volklieder der Siebenbürger Sachsen (Dr H. Wlislocki). — Abderiten von heute (Ralf). Geisterglauben (J. Staake). — Ostpreussische Sprichwörter, Reime u. Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Schimpfwörter (H. Volksmann). — Kleine Mitteilungen (Schiffer, L-n u. G. A. B.).

Folk-Lore, II, Nr 2. — Legends of the Lincolnshire Cars (Miss M. C. Balfour) — An Amazonian custom in the Caucasus (Hon. J. Abercromby). — Childe Rowland (Jos. Jacobs). — The Legend of the Grail. No II (Dr M. Gaster). — Remarks on preceding article (Alf. Nutt). — Report on Greek mythology (Prof. F. B. Jevons). — Notes and news. — Review (Hon. John Abercromby). — Correspondence. — Miscellanea. — Folk-lore bibliography. — Supplement : Les derniers travaux allemands sur la légende du Saint Graal (Alf. Nutt).

The Journal of American Folk-Lore. 1891, Nr 14 — Naniborzhu amongst the Otchipwe, Mississagas and other Algonkian Tribes (A. F. Chamberlain). — Decoration of graves of negroes in South Carolina (H. Carrington Bolton). — The Carol of the twelve numbers (Wm W. Newell). — Street games of boys in Brooklyn, N. Y. (Stewart Culin). — Games and amusements of Ute children. — Three lessons in Rhabdomancy (Lee J Vance). — Some tales from Bahama Folk-lore (Ch. L. Edwards). — Contributions to the New England Folk-lore (John Mc Nab Currier). — The social organization of the Siouan-Tribes (J. Owen Dorsey). — Notes and queries. — Various notices. — Bibliographical notes.

ONS VOLKSLEVEN.

Antwerpsch-Brabantsch Tijdschrift voor Taal en Volksdichtveerdigheid, voor Oude Gebruiken, Wangeloofkunde, enz. *In twelf nommers van twelf bladzijden in 8°.*

Te Brecht,

bij L. Braeckmans.

3e Jaar

1891

12de

Afl.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeftvoor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek over Vlaamsche Volkskunde.

VOLKSDICHTVEERDIGHEID.

Nalezing.

Sinds het verschijnen mijner bijdrage onder den bovenstaanden titel, in de Nrs 1 en 2 van dezen jaargang, heb ik nog eenige bijzonderheden over het loto- en het dominospel aangeteekend; drij lezers die belang in ons tijdschrift stellen, hebben eveneens de goedheid gehad mij in dien zin eene mededeeling te doen.

A. — Lotospel.

De meeste der benamingen die ik aangehaald heb, als zijnde te Antwerpen in zwang, worden ook te Mechelen gebruikt, vele ook te Turnhout, waar het spelen met den loto *kiemen* heet. In dat spel gebruikt men nog de volgende uitdrukkingen :

Voor 1 : *éénen God alleen* (Mechelen).

» 10 : *het g. van dikke Bel* (Isabel) (Mechelen) en *de billen*, enz. (Antw.).

» 11 : *de beenen van Bruin* (Mech.), en *de beenen van jongen Elen* (Turn.). Het is heel waarschijnlijk dat men overal den naam van den eenen of den anderen mageren specht uitkiest om dit getal te noemen (1).

» 30 : *Dertig met God* (Mech.).

» 77 : *De haken* (Turnh.).

* * *

Wij hebben vroeger reeds gezeid dat iedere lotokaart uit 4 rijen, elke rij uit 5 nummers en evenveel blinden bestaat, en welke uitdrukkingen men te Antwerpen bezigt, voor elk der 5 eerste Nrs, die men bij 't trekken op zijne kaart vindt.

Te Mechelen gebruikt men ook daartoe benamingen die eenigszins van de onze verschillen; oorsprong en beteekenis zijn nochtans dezelfde.

Alzoo heet men den eersten nummer die, uit de beurs getrokken, ook op onze kaart gevonden wordt : *Een*. De tweede, een *Amb*, van het Latijn *Ambe*

(1) Het is opmerkelijk hoeveel van die benamingen op de zwakheden en gebreken van den mensch doelen.

dat twee beteekent. De derde : een(en) *tern,* van het Latijn *terni,* dat drij beteekent. De vierde : *quatern,* van 't Latijn *quaterni,* vier. De vijfde : uit !

Hoe die Latijnsche woorden in het lotospel binnengesmokkeld zijn, kunnen wij hier niet onderzoeken. Liever zullen wij doen opmerken dat de uitdrukking *'k heb een hammeke !* te Antwerpen voor den 3ⁿ nummer gebruikt, aan den 2ⁿ toekomt.

Inderdaad, niets is natuurlijker dan dat *Amb* (voor *Ambo,* twee) in den volksmond zijne *b* verliest. *Am* of *ham,* dat door 't volk van Antwerpen *eender* wordt uitgesproken, heeft het gedacht aan eene hesp of ham doen ontstaan, en, daar men pas begint te winnen, is de winst nog klein : 't is maar een *hammeke !*

Quatern (van *quaterni,* vier) verklaart ons eveneens de beteekenis van *kadarm.* Eigenlijk gezeid, is dit leste enkel de verbasterde uitspraak van het eerste en heeft dus dezelfde beteekenis (vier); ten andere, de overgang is duidelijk : *quatern, katern, kadern, kaderm, kadarm.*

***

Over het lotospel drukte *Het Handelsblad van Antwerpen* in zijnen Nʳ van 19 Meert ll. een nieuwske, dat velen verwonderd zal hebben doen opkijken en dat wij, om der aardigheidswille meedeelen :

« Iedereen weet niet dat dit spel, zoo zeer gezocht in vele burgershuisge-
» zinnen, een verboden spel is.

« Te Herve is men er verzot op, en men vindt daar huizen, waar voor
» meer dan 250 spelers plaats is.

« Er is dan een enkele roeper en het uitgekomen nummer wordt van
» kamer tot kamer, van verdieping tot verdieping herhaald.

« In een dezer huizen heeft dezer dagen de policie een onderzoek begonnen
» en beslag gelegd op de kaarten, nummers en inzet. Men begrijpt welke
» ontroering dit feit in de stad heeft te weeg gebracht. »

***

B. DOMINOSPEL.

In het dominospel zegt men nog, wanneer de steen of *dé* 1 oog draagt, een' *aas* of eene *pin.*

Voor 2 oogen zegt men : 'nen *Duitsch;*
— 3 — — — : 'nen *draaier* of 'nen *truter.*
— 4 — — — : 'nen *bakker;*
— 5 — — — : een' *quint* of *kwint;*
— 6 — — — : een(en) *chique* of *chik.*

De steen die eene halve voorzijde zonder oogen heeft, heet een *blanke,* een witte; is de heele voorzijde wit en zonder oogen (*dubbele o*), dan zegt men : *dobbel niks, dobbel wit,* de *zwaarste,* een *bloot g-t,* *de(n) blinde.*

***

Soortgelijke uitdrukkingen gebruikt het volk ook nog in de andere huise-

lijke spelen. Onze lezers zouden ons grootelijks verplichten, wilden zij ons daaromtrent meedeelen, want te hunner kennis gekomen is.

(Antwerpen.) J. B. VERVLIET.

BIJDRAGE TOT DEN DIETSCHEN TAALSCHAT.

5[de] (17[de]) **Woordenzange.**

Aandabben, *dabde aan, ben aangedabd..* — Moeilijk en onbehendig aankomen. Hij kwam door 't slijk aangedabd. Ziet dien kleinen pagadder eens aangedabd komen. Geh. te *St. Antonius.* Hier valt aan te merken dat het enkele *dabben* eigenlijk *met de voeten stampen* te zeggen is.

Aanpadden, *padde aan, ben aangepad.* — Hetzelfde als *aandabben.* z. *Padden.*

Afdabben, *dabde af, ben afgedabd.* — Lastig en onbekendig afkomen. De kleine kwam afgedabd. Geh. *idem.*

Afpadden, *padde af, ben afgepad.* — Hetzelfde als *afdabben,* bij De Bo *afpaggeren.* Geh. *idem.*

Braken, *braakte, heb* en *ben gebraakt.* — Breken, geweld doen om te ontsnappen. De vogel had zoolang aan zijn kevie gebraakt, totdat hij er uit was. De koei is uit den stal gebraakt. Geh. *idem.*

Brik, den. — Hecht; mager, versleten peerd, bij Tuerl. *bik.* Wat voor 'nen brik heeft hij nu weer gekocht! Geh. in 't *Noord-Westen der Kempen.*

Dikbastig. — Dik van bast, van graan gezeid. — Het koren was vandeeg dikbastig verleden jaar. Geh. te *St. Antonius.*

Doornbees, dorenbees, de. — Dat is geene *stekelbezie* of *knoesel,* Fr. *groseille épineuse,* zooals de woordenboeken leeren, maar wel de vrucht van den *braamstruik,* in 't Fr. *mûre de ronce, mûre sauvage.* Geh. *idem.*

Gevolkt. — Voorzien van volk, huisgenooten of werkvolk. *Goed, sterk* en *slecht gevolkt zijn.* We moeten te naaste week aan den oogst, en we zijn niet genoeg gevolkt. Wat wil die sukkelaar op zoo'n groote hoeve gaan boeren, hij is er immers niet naar gevolkt! Geh. *idem.*

Groeven, *groefde, heb* en *ben gegroefd.* — In eene groeve, in eenen kuil leggen. Eerdappelen, rapen, beet, enz. worden gegroefd, d.i. in eene groeve geleid, en daarna met strooi bedekt, dat vervolgens met eerde overschoten wordt, om die vruchten tot den volgenden uitkomen te bewaren. Ik moet mijnen beet nog groeven. Zijn uwe eerdappelen al gegroefd? Geh. *idem.*

Hazenbrood, het. — Gestoofde haas. Geh. *idem.* De Hollanders zeggen *hazepeper,* de Duitschers *Hasenpfeffer* en de Franschen *civet de lièvre.*

Herslagen, *hersloeg, heb herslagen.* — Voortvertellen, verklappen. Dat is nu onder ons gezeid, maar ge moogt het niet herslagen. Geh. te *Vorst.*

Kiet, de. — Kuit, braai van het been, te Zoersel *kuak.* Geh. te *Brecht.* Ook bij De Bo. In dezen zin geeft. Kil. het op als een Hollandsch en Friesch w.

Knipsen, *knipste, heb geknipst.* — Hetzelfde als bij Schuerm. *knippen,* schieten met marbollen, d.i. den marbol tusschen den top van den wijsvin-

ger en den kneukel van den duim leggen en hem met een enkel geweld van den duim voortjagen. Vandaar

Knipser, den. — De marbol daar de kinderen mee knipsen. Geh. te *St. Antonius, Halle en elders.*

Legeren, *legerde, heb gelegerd.* — Inleggen, met eerde bedekken. B.v. jonge boomen legeren, d.i. den wortel voorloopig met eerde bedekken, om ze later te planten.

Bitterloof wordt ook gelegerd, met eerde overdekt, opdat het wit en eetbaar worden zou; evenzoo wortelgewassen : peën, rapen, beeten, enz., die men later voor zaaddragers wilt planten. Geh. *idem.* Elders zegt men *inlegeren.*

Los. — Ledig, ijdel. Maaktde tafel eens los. Is de flesch los? Geh. te Vorst. 't Is hetzelfde w. als *loos* = ledig. Kil. vertaalt het o.a. ook door *inanes, vacuus.*

Losbraken, *braakte los, ben losgebraakt.* — Losbreken. Onze hond was gisteren losgebraakt. Maakt de koei goed vast, dat ze niet los en braakt. Geh. *St. Antonius.*

Mooren, *moorde, heb gemoord.* — 1° Roeren, wroeten, moezelen. 2° Drabbig maken. In 't slijk mooren. In 't eten mooren. Hij is met 'nen stok in 't water aan 't mooren. Geh. *idem.* Bij Schuerm, beteekent *moeren* o a. het water troebel maken en De Bo hecht dezelfde beteekenis aan *meuren.* Moeren, meuren is bij Kil. *commovere, turbare.* Bij Bild. komt *moren, moeren* en het freq. *morelen,* morrelen voor in den zin van : wroeten, zwoegen.

Padden, *padde, heb gepad.* — Gaan, met een gedacht van moeite of onbehendigheid. Ik heb meer als eene uur door 't slijk moeten padden. Geh. *idem.* Waarschijnlijk van 't oude *pad, patte,* dat Kil. overzet door *palma pedis, planta pedis.*

Resseling, de. — Rijskoren; graan dat bij 't verhandsvollen uit de aren gevallen is. Keert die resseling eens bijeen. Geh. *idem.* Van 't ww. *rijzen.*

Schud, de. — Ondeugende rakker, kwapoets, spitsvil. Dat is toch een schud van 'nen jongen! Geh. *idem.* Meyer heeft *schudde* = ondeugend mensch, schurk, schoft.

Snoebelen, *snoebelde, heb gesnoebeld.* — Gedurig snoeperijen eten. Wat zijt ge nu weer aan 't snoebelen? Vandaar *snoebeleer* = snoeper, een die gedurig snoebelt. Geh. te *St. Antonius* en te *Antwerpen.*

Spouw, den. — Speeksel, spog. Geh. *idem.* Bij Kiliaen is *spouwe* een oud sicambersch w. dat hij overzet door *saliva, sputum & vomitus.*

Spouwen, *spouwde, heb gespouwd.* — Overgeven, braken, Fr. *vomir.* Mijne maag was ontsteld, en 'k wierd gewaar dat ik moest gaan spouwen. Geh. *idem* en te *Antwerpen.* Ook bij Kil. en Schuerm., in 't Eng. *spewe.*

Stapel, den. — Pikkel van eenen stoel. Geh, *idem.* Bij Tuerl. *been* van mensch of dier. Bij Kil. voetstuk, zuil.

Tjekker, den. — Hetzelfde als *djek*, hecht, brik; mager, versleten peerd. Wat voor 'nen tjekker heeft hij daar nu aan den wagen staan! Geh. *idem*.

Voorvoet (uitspr. *vörrevoet*,) den. — Voorvoeten zijn korte kousen die maar een gedeelte der beenen bedekken en meest door 't mansvolk gedragen worden. Geh. *idem*.

Vorft (uitspr. *vörft*, met korte *eu*), den. — De binnenplaats vóór of achter de woning en de stallingen eener boerderij, in Brabant en elders *messing* geheeten. Hij mág geenen voet meer op mijnen vörft zetten. Wij gingen over den vörft van dien boer. Geh. te *St.Antonius, Halle, Schilde, Schelle*, enz. Te Brecht zeggen ze *werft*.

Zult, de. — De balk die tegen de *ben* ligt en waar de stalreipels aan vast zijn. Geh. *idem*. In dien zin geeft Schuerm. het w. *sul*, *sulle* voor de omstreken van Breda; *zult* beteekent bij hem hetgeen men hier *ben* noemt, nl. de voorstal, de plaats waar men de horenbeesten hun voeder voorgeeft.

Jozef Cornelissen.

VERTELSELS.

8. (39). Hoe een Boer in nesten geraakte.

Een boer had zijnen os verkocht en moest naar 'nen anderen uitzien. Hij had al verscheidene dagen rondgeloopen en niets gevonden. Hij docht: Ik zal verdoren! eens Holland in gaan. Ja mer, dat was nu allemaal goed en wel, mer hij was in Holland niet goed bekend en hij liep verloren. 't Wierd avond, hij liep in den donkere al harentare, en hij en wist door den duur niet meer waar op of waar henen. Eindelijk kreeg ie in de verte een lichtje in de oog, en daar gink ie Jandorie! op af.

Hij kwam bij een klein hutteken uit, dat daar op zijn eenigheid tegen een groot bosch stond. De bovenste halfdeur van de hut stond op een spleet. Hij keek eens door die spleet naar binnen, en daar zag ie verdoren! een heel oud manneke, dat druk bezig was met koek te bakken. Hij zei: « Goên avond vriendje, mag ik mijn pijp eens komen aansteken? » — « Wel zeker man, » zei 't ventje, « kom mer binnen. »

De boer keek zijn oogen uit, omdat dat ventje toch zoodanig rap was. « Wel vriendschap, » zei ie, « ge ziet gij der mij nog bliksems rap uit al zij-de niet jong ne meer! » — « Ja, » zei 't ventje zoo, « ik ben ekik nog goed te been, want zie! ik kan nog goed over die halfdeur springen. » Hij neemt zijnen loop, en roef! hij springt me potdorie! in éénen wip, over de halfdeur naar buiten, en van buiten weer naar binnen! « Het is niet zeker dat gij 't ook kunt, » zei het tegen den boer, en 't lachte.

— « Da wil ik, verdoren! toch ook eens probeeren! » zei de boer. Hij trok zijnen frak uit en wip! hij sprong ook naar buiten. Maar toen sloeg het ventje verdoren! de deur achter hem toe, en de boer stond te buiten zonder frak, en 't schoonste van al, het geld voor den os stak er in. Hij stond daar

al te keeren en te draaien, en te verzinnen wat ie zou gaan aanvangen, toen er uit het bosch een heele bende roovers naar de hut afkwam. Het was daar hun gewoon verblijf.

De boer zag daar 'nen hollen boomstam liggen, niet verre van de hut, en daar kroop ie Jandorie ! in. De roovers hadden groote kou, want daar kwamen der seffens weer eenige buiten om hout voor een groot vier aan te leggen. Ze krijgen den hollen boom in de oog, pakken hem op en leggen hem op 't vier !

Daar lag de boer nu in den hollen boom op 't vier te branden ! Hij meinde dat zijn leste uur geslagen was. Toen ie 't niet meer kost uitstaan, begost ie verdoren ! ineens met den brandenden boom te rollen en te wentelen en zoo eiselijk te huilen en te brullen, dat de roovers als 'ne weerlicht de hut uit stoven en het bosch in liepen, alsof de duivel op hun hielen zat!

Nu kwam de boer uit zijn pijp gekropen, en pakte zijnen frak van de tafel en eene zware beurs vol goud en zilver, die de roovers laten liggen hadden. Hij nu op den loop, zooveel hij maar beenen en kost. Als hij lang genoeg geloopen had, kwam hij weer op den bekenden weg. Zoo is 't gekomen dat den boer schatrijk geworden is.

Dees historie heb ik zelf van hem gehoord.
Is 't een leugen, dat het niemand en stoort.

(Gehoord te Brecht.) Meegedeeld door J. ADRIAENSSEN.

EEN « VIEZE » ALMANAK.

JANUARIUS.

Djaer is nieuw als die Coninghen gaen
Offeren spraek Pontiaen
Anthonis heeft Agueet gheeert
Paulus wordt van God bekeert.

FEBRUARIUS.

Hoe licht sach sint Aecht ontrent
Doen wtter haghen spranck Valent
Cruypt weer in u kot sprack Pier
Wandt Matthijs maeckt noch vier.

MARTIUS.

Meert wordt daer mede verchiert
Datmen Sinte Gregorius viert
Geertruijdt sprack tot Benedictijn
Mari sal geboodschapt zijn.

APRILIS.

April sprack Ambrosius vrindt
Brengdt ons Paescheij tis verdient
Die schutters vraghe naer Sint-Joris
Marck vraecht waer Vitael is.

MAIUS.

Philips cruijst u, wandt Jan lattijn
Vercocht zijn panchier en dronck wijn
Wandt dat is in de Mey een ze
Urbaen vliet eñ sedt een pe.

JUNIUS.

Maeckt goet chier sprack Bonifaes
Brengdt ons hier Barnabas caes
Vituen twee pondt krieken lieter
Daer Jan Baptist bleeff en Pieter.

JULIUS.

Ons Vrouw en Merten seyden
Sal aldus van ons Margriet scheijden
Maeyt eerst u hoey sprach Magdaleen
Jacob sey, ken heb nu gheen.

AUGUSTUS.

Peeter had den oost int schuer
Des loech Laureys zijn ghebuer
Mari voer opwaert want het was root
Meeus werdt gevilt en Jan onthooft.

SEPTEMBER.

Gillis sprack ic ben confuijs
Vrouw en hebdij munt noch cruijs
Waer Lambertus doen Theys soo viel
In den wygaert sprack Machiel.

OCTOBER.

Remijs sprack Frans haelt ons most
Want Denijs betaelt den cost
Haelt mutsaert Luyck en maekt houdt
Want Severijn waeyt en Sijmon is coudt.

NOVEMBER.

Heylich Hubrecht en Lenaert
Hebdij van Mertens wijn niet ghespaert
Soo heeft Lysbeth groot verlies
Want Cathlijn dranck mee en Dries.

DECEMBER.

Loeyke en Berbel Claes en Mari
Riepe tot Lucije zijt alle blijee
Maes sprack ick sal
God, Steendt, Jans, kindt, daer ist al.

(Afgeschreven van het schutsblad van een stuk cartularium der voormalige S. Bernaartsabdij. Het stukje dagteekent van de eerste helft der XVIe eeuw. J. B. STOCKMANS.

VRAGEN EN AANTEEKENINGEN.

14. (55). **Klopgeesten en Kloptafels. — Spotgeesten.** — Kan mij iemand uitleg geven over *Klopgeesten* en *Kloptafels* en over *Spotgeesten*?

15. (56). **Ze komen van achterna gelijk die van Heist.** — Op bl. 106 van dezen jaarg. komt onder Nr 12 eene aanteekening voor van Fr. Zand, betrekkelijk de spreuk : *Ze komen van achterna gelijk die van Heist.* Een geboren Heist-op-den-Berger verzekert mij dat hij er dikwijls deze woorden heeft hooren bijvoegen : *maar 't was tot hun' schand niet.* J. C.

16. (57). **Zand strooien op den dorpel.** — Wanneer men iemand zand ziet strooien op den dorpel zijner voordeur, dan zegt men in de Kempen : *Hier is nog eene dochter te koop,* of : *Hier zijn nog meiskes te koop.* Van waar komt dit gezegde ? J. C.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

Volk en Taal, IV, Nr 4. — De plaatselijke geschiedenis (Victor de Lille). — Het weefgetouw (Fred de Vos). Uit de kinderwereld (P. Bernard). — Van Keizer Karel en den hutbewoner (A. van Heuverswyn). — Kinderspelen (A. S.). — De Kaboutermannekens, de bloedkaros, de Nekkers, Nikkers en waterduivels (A. d'Hooghe en P. van den Broeck). — Van Heer Alewijn den tooveraar (O. V). — Het eerste graan. — Over 't loof zetten en wieden (A. van Heuverswyn). — Rederijkkamers te Wareghem (L. du Catillon). — Zegswijzen waar 't woordje duivel in voorkomt (P. B.). — Boekaankondiging (P. Bernard).

Volkskunde, IV, Nr 8. — Een zeer oud meesterstuk. Het lied van Heer Halewijn (Pol de Mont). — Volkshumor in geestelijke zaken. V. De persoon van God en zijn omgeving (Aug. Gittée). — Boekbeoordeeling (Aug. Gittée). — Kroniek.

Biekorf, II, Nr 19. — Hoe onze ouders spraken. — Over microben of levelingen (dr Alf. Depla). — Van de scherplange, de zware en de korte E in 't West-Vlaamsch Idioticon (J. Claerhout). — Mingelmaren.

Nr 20. — Hoe onze ouders spraken. — Kwaadkeuren (Jan Craeynest). — Octobermaand (J. Noterdaeme). — Holland niet hetzelfde als Nederland (Jan van Wageningen thoe Dekama). — Brief (H. Allays). — Mingelmaren.

Het Belfort, VI, Nr 11. — Inwijdingsrede van S. Willibrordskerk te Antwerpen (A. M. Verstraeten S. J.). — De kunst en de maatschappij (dr Schaepman). — Bewijskracht der voorzeggingen in hun geheel beschouwd (R. Butaye, S. J.). — De vrede (Eug. de Lepeleer). — Zending der staatsmacht (F. Drijvers). — Weemaes' gezangen (I. Sperwer). — Kerkdieven te X (I. J.). — La creación según que se contiene en el primer capítulo del Génesis (J. van Mierlo, S. J.). — Los en vast (Max Storme). — Vergankelijkheid (Karel Quaedvlieg). — Boekennieuws en kronijk.

Verslagen en mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, 1891, Juli, Augustus, September. — Redevoering uitgesproken in het sterfhuis van den heer J. de Laet,

door dr Aug. Snieders. — *Zitting van 15 Juli :* Verslag van den heer Th. Coopman, over het jubelfeest van het kunstgenootschap « de Distel ». — *Zitting van 19 Aug. :* Toespraak van den heer E. Coremans. — Verslag van den heer F. de Potter, namens de Commissie van geschiedenis, bio- en bibliographie. — *Zitting van 16 Sept. :* Verslag van den heer A. de Vos, als afgevaardigde der Academie bij het XXIe Nederlandsch letterkundig congres. — Nieuw ontdekt fragment van Maerlants « Istory van Troyen » door den heer S. Daems. — De roman, door den heer dr Aug. Snieders. — Rede uitgesproken bij het lijk van den eerw. heer L.-W. Schuermans door den heer Ed. van Even. — Redevoering van den heer P. Alberdingk Thijm, ten sterfhuize van den eerw. heer L.-W. Schuermans.

De Student, XI, Nr 6. — Lod. Will. Schuermans. — Oh! la belle France! — Wien 't schoentje past... — Droom van een kind. — Gouwdag van Aarschot. — Een zonderling reiziger. — Eere aan de Vlaamsche studenten. — Brahmanoes i Djinab Chinganos. — Och du beeksken. — Vlaamsche nog eens hou.. op 't katholiek-fransch Congres van Mechelen. — Uit Noorwegen. — Nog iets over « Wat gedaan? » — Katholiek Vlaamsch studentenverbond. — Niets verloren. — Mengelingen. — R. I. P. — Bladwijzer.

De Vlaamsche Standaard, I, Nrs 23-24. — Onze studentenbeweging, redevoering uitgesproken door den Voorzitter der Studentengilde van Leuven en Thienen. — Het onderwijs in Loven. — O zon! — Wat ik zingen zou (L. L.). — 't Lied eens vrijen Vlamings (L. L.). — Leert Vlaamsch.

Ons Gedacht, II, Nr 6. — Let op u zelven. — Op reis. — Het cijfer vier. — Op wandeling. — De vrijwilliger van 1798 en zijn vader (tweezang).

Jong Vlaanderen, I, Nr 5. — Robert Bruce (W. van Bosschade). — Mijn Kempenland. — Het geheim van Zuster Maria (E. Peeters). — Aan Conscience (E. Peeters). — Een feestmaaltijd (F. V.). — Eene gelukzalige ziel (J. de Decker). — Niet duidelijk.

Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles, V, Nrs 3-4. — Les premiers remparts de Louvain (P. Combaz et Arm. de Behault de Dornon). — Luc Gassel, peintre paysagiste du XVIe siècle (S. De Schryver). — De l'importance des voyages au Moyen-Age (E. Michel). — Quatorze lettres inédites de Grétry (S. De Schryver). — Le Tumulus belgo-romain de Lennick-Saint-Quentin (Bon Alfred de Loë). — Les tombeaux des R.R. P.P. Jésuites découverts sous la cour de l'ancien Palais de Justice de Bruxelles (Paul Combaz). — Procès-verbaux des séances. — Rapports sur l'organisation de la section d'Archéologie du Palais du Peuple à Bruxelles. — La maison des Douze-Apôtres à Bruxelles (J.-Th. de Raadt). — Deux portraits, attribués à Holbein, représentent-ils Nicolas d'Aubermont et Jeanne de Gavre, sa femme? (P.-L. de Gavere). — Henri de Varick, vicomte de Bruxelles (J.-Th. de Raadt). La ballade et ses dérivés (Lieutenant Gaëtan Hecq). — L'excursion de la société d'Archéologie de Bruxelles à Dieghem, Saventhem, Winxele et Herent (Paul Saintenoy). — Questions et réponses (Paul Bergmans). — Notes bibliographiques (Cte M. N., P. S., Th. Volkov). — Mélanges. — Illustrations (9 planches et 9 figures).

La Tradition, V, Nrs 8-9. — Les légendes démoniaques (H. Van Elven). — Croyances et superstitions des Indiens de l'Amérique mériodionale (B. Bekker). — Histoire véridique d'un peintre et d'un sculpteur. Conte du Thibet (E. Blémont). — Les âges de la vie humaine. Conte bulgare (M. Dragomanov). — Le folklore polonais. V. Les coutumes (M. de Zmigrodzki). — Le folklore de Constantinople. VI. Le roi Salomon et les Démons (H. Carnoy et J. Nicolaïdes). — Usages et superstitions funèbres dans la Belgique wallonne. IV. (J. Lemoine). — Monstres et géants. XII. L'Ajouna de Vilvorde (A. Desrousseaux) — Les chevaliers du Papegai III (J. Plantadis). — L'Aide mutuelle parmi les sauvages (Pce P. Krapotkine). — Croyances des Arabes sur le lion (A. Certeux). — Rambouillet. Ballade (A. Nicot). — Les malheurs de Pyrame et Thisbé (F. de Beaurepaire). — A l'Agnus t'attendi (I. Salles). — L'Ane Martin (Mme de Nittis) — La Vierge de Crzstochowa (R. Stiébel). — Uriël. Légende dramatique (Ch. Lancelin). — Contes d'animaux. I (Ortoli).

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 9. — Les villes englouties. XVII-XXXVIII (R. Basset).— XXXIX. La légende de Sainte-Anne (Fr. Mistral). — La chanson du laboureur Nivernais (A. Millien et Pénévaire). — La danse des fées, île de France (P. Chardin). — Le peuple et l'histoire. VII. 1815-1886 (P. Sébillot).— Miettes de folk-lore parisien. XV. Les messes (A. Certeux).— XVI. La voirie de Paris (M. Chéquillaume). — Superstitions et croyances du Cap-Sizun. V. La malechance (H. Le Carguet). — Superstitions et coutumes de pêcheurs. IV. Morbian (P. M. Lavenot) — La Noizille. III. Versions de la Haute-Bretagne et de la Champagne (Mme P. Sébillot). — IV. de la Charente (F. Fertiault). — Saint Guenolé et le diable, légende de la Basse-Bretagne (L. F. Sauvé). — Traditions et superstitions du Bas-Languedoc (P. Sébillot). — Les traditions populaires et les écrivains français. VIII. — Corneille. IX. Boileau (P. Sébillot). — Pélerins et pélerinages. IX. La fontaine de St Jean Baptiste à Lussagnet (J. de la Porterie). — Une coutume dijonnaise (Morel-Retz). — Les pendus. III. Proverbes du XVIIe siècle (P. S.). — IV. Le patron des pendus (A. Certeux). — Légendes suisses (Mme Murray Aynsley). — Contribution au folk-lore du Poitou (D. Bourchenin). — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. II. Les chemins de fer. *Suite.* (A. Harou). — Bibliographie. — Notes et enquêtes.

Ons Volksleven.

ONS VOLKSLEVEN

TIJDSCHRIFT

voor TAAL, VOLKS- en OUDHEIDKUNDE

ONDER LEIDING VAN

JOZ. CORNELISSEN & J. B. VERVLIET

ONDERWIJZER | LETTERKUNDIGE

te St Antonius-Brecht. | te Antwerpen.

4de JAARGANG

1892.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; vele volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde, Wedstrijd 1874.

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen; in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche Volkskunde.

TE BRECHT.

BIJ L. BRAECKMANS, DRUKKER-UITGEVER.

Medewerkers aan den vierden jaargang.

(1892)

Alfons AERTS	te	Mechelen.
Oscar COLSON	»	Luik.
Hyacint CONINCKX	»	Mechelen.
COQUELICOT	»	Oostmalle.
Alfried HAROU	»	Antwerpen.
JANI VLUNIUS	»	Lier.
Lenaard LEHEMBRE	»	Schelle.
M.***	»	Antwerpen.
Jozef MICHIELSEN	»	Brecht.
Paul NOTELTEIRS	»	Brussel.
H. J. P.***	»	Antwerpen.
P.-N. PANKEN	»	Bergeik (*Noord-Brabant.*)
C.-J. SCHEPERS	»	Eigen-Brakel (Braine-l'Alleud).
A. v. P.***	»	Sint-Niklaas.
Frans ZAND	»	Iteghem.

DRUKFEILEN.

Bl	R.	Misdrukt	Verbeterd	Bl	R.	Misdrukt	Verbeterd
14	6	ander	anders	16	43	iteratuurtaal	literatuurtaal
15	31	Noordhollansch	noordhollandsch	16	13	schrijftaal	spreektaal
16	10	*Duitsch*, in	*Duitsch* en in	36	27	reed	reeds
16	27	*onhollansch*	*onhollandsch*	37	18	zeven	zeven jaar
16	32	*middeleeusch*	*middeleeuwsch*	142	36	1131	1311
16	35	berussen	berusten	193	17	als	al
16	39	alle niet	niet alle	197	22	*Sécimens*	*Spécimens*

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ EERSTE AFLEVERING. ◆

Verjaringsfeest en Kermisvieringe.

EEN VERGETEN ANTWERPSCH GEBRUIK.

TOT over weinige jaren telde het St-Andrieskwartier, te Antwerpen, talrijke groote huizingen, die door een aantal arme of toch weinig begoede gezinnen bewoond wierden.

Veel van die gebouwen, die van den Spaanschen tijd dagteekenden, zijn onder den moker der afbrekers verdwenen; heele straten zijn platgelegd en hebben, na het heropbouwen, aan het kwartier een nieuwerwetsch aanzien gegeven, dat fel afsteekt bij de enkele straten die onveranderd gebleven zijn.

In den tijd waar wij van spreken willen (dat is, vóór de jaren 50), wierden veel van die groote, oude huizen niet alleen bewoond door talrijke huisgezinnen, maar ook dikwijls door den eigenaar, die niet zelden met zijne huurlingen op eene recht aartsvaderlijke wijze omging.

Baas en *Bazin,* gelijk men gemeenzaam zeide, woonden beneden; het ander volk achter en boven, volgens de midde-

len het toelieten, want hoe hooger men woonde, hoe goedkooper men het had.

In zulke huizingen heerschte er eene gewoonte, waar wij een woord willen over reppen : men vierde er namelijk den verjaardag van de vrouw des huisheers, en wel op de volgende wijze :

In 't vroeg van den morgen lieten een paar vrouwen de huisbazin roepen en wisten haar onder 't een of 't ander voorwendsel eenen tijd lang op te houden.

Intusschen waren andere vrouwen naar den huisbaas gegaan, en hadden hem hun verlangen bekend gemaakt, den verjaardag zijner vrouw te mogen vieren.

Dat verzoek wierd natuurlijk toegestaan. Aanstonds maakte men in de groote pronkkamer een soort van troon, juist boven den leunstoel der huisvrouw; bloemen, festoenen, strikken en linten kwamen als bij tooverslag voor den dag en, eer de vrouw van den huisheer beneden kwam, was alles gereed.

Bij het binnentreden harer kamer, stond zij niet weinig te zien, daar zooveel volk te vinden. Oogenblikkelijk wierd zij omringd, geluk gewenscht en in triomf naar heuren zetel geleid. Men bracht flesschen en glazen bij, en menige teug werd er op de gezondheid en 't lang leven van baas en bazin geledigd.

Een groote bloemtuil wierd aangebracht en, wat men stellig niet vergeten mocht, was een rozenhoed of krans van rozen, die de vrouw over hoofd en schouders gehangen wierd.

Nu was het den baas zijne beurt, om iets voor zijn huisvolk te doen.

Allen wierden uitgenoodigd om den avond bij den huisheer te komen doorbrengen; men mocht er komen eten, zooveel men lustte; verders zou er eene ton bier opgehaald worden, en flesschen drank en versnapperingen zouden niet ontbreken.

Dat ieder stipt op de gestelde uur aanwezig was, is gemakkelijk om begrijpen. De kinderen werden vroeg slapen gedaan; evenwel niet omdat er iets omging dat ze niet mochten zien noch hooren. Verre van daar! Die een ontuchtig woord dorst spreken, vloog op staanden voet aan de deur. Die vloekte, betaalde eenen halven stuiver boet; den tweeden keer 'nen heelen stuiver, en de derde maal wierd hij uit het gezelschap gebannen.

Dat wierd overigens door den huisheer aan zijne huurders herinnerd, vóór het begin van het feestje; en zijn woord was wet, dat wist ieder van hen. Dat verminderde de vreugde in geenen deele; zij was er zooveel te rechtzinniger en hertelijker om.

Vooraleer aan te zitten, moest ieder der genoodigden zijnen ouderdom opgeven; het oudste « peken » uit den huize plaatste zich aan de zijde der huisvrouw; het oudste « meken » ging naast den huisheer zitten, en zoovoorts.

Na den eten wierd er gedronken en gezongen, en dikwijls eindigde het feestje met eenen rondedans, waar alleman deel aan nam.

Hetzelfde gebruik, behoudens eenige bijzonderheden, heerschte er ook met groote kermis.

Men spaarde alle weken eene kleinigheid, die zorgvuldig rondgehaald en bijeengehouden wierd.

Was de kermis daar, dan gaf de baas eene ton bier ten beste, zoodat men drinken kon, zooveel men maar wilde.

De oudste man en de oudste vrouw van het gezelschap zaten de vergadering voor; de vrouw kreeg eenen rozenhoed, ten teeken harer weerdigheid.

Eene feest zonder zang is maar halve leute. Iedereen moest dus op zijne beurt een liêken zingen, hoe klein of niet, liefst een, *dat op den drank* betrekking had. Die niet zingen kost, zei een rijmken op, hoe koddiger van woorden en gebaren hoe liever.

Eenige staaltjes laten wij hier volgen. Stellig kan geen

enkel dier liedekens op eenige verdienste aanspraak maken; doch het is ons alleen te doen om het kenmerkende zulker feestjes, den vroolijken, dikwijls spotzieken, altijd luimigen aard van ons volk te doen kennen.

(*'t Vervolgt*). J. B. VERVLIET.

De Klokken. (1)

II.

Gebruiken, eertijds en nu.

DOOP DER KLOKKEN. — Eer eene kerkklok in den toren gehangen wordt, wordt zij plechtig gewijd of « gedoopt, » zooals men gewoonlijk zegt. Men geeft haar peter en meter, gekozen onder de aanzienlijke personen van de plaats. Een opschrift op de klok herinnert gewoonlijk deze omstandigheid.

Er bestaan menigvuldige sagen van « verzonkene klokken » Daarin wordt dikwijls verhaald dat de eene of de andere klok uit den toren verdween en onder de aarde zonk, *omdat men ze geluid had, eerdat ze gedoopt was.*

DE KLOKKEN BIJ DE INHULDIGING DER VORSTEN. — De kronijk van Dinterus verhaalt dat de hertog van Brabant, zich te Maastricht hebbende doen inhuldigen, door de burgemeesters onder den toren geleid wierd en de klok luidde, gelijk het voorgeschreven was.

DE KLOKKEN EN DE OPENBARE FEESTEN. — De nationale feesten, de gelukkige gebeurtenissen, de plechtige inkomsten worden daags te voren door het gelui der klokken aangekondigd.

DE KLOKKEN EN DE GODDELIJKE DIENSTEN. — Op de dorpen wordt er 's Zondags drijmaal voor elken dienst geluid : eene uur, eene halve uur en een kwartier vóór het begin. Den eersten keer wordt er eene poos geluid, den tweeden keer geluid en geklept, en den derden keer enkel « geklept, » » getampt » of « getonken. »

(1) *Ons Volksleven,* III, bl. 110.

Het klokkengelui op de verschillige stonden van den dag. — In de meeste dorpen luidt men 's morgens, 's middags en bij 't vallen van den avond. Op sommige plaatsen nochtans luidt het om 11 ure in stede van 's middags, en om 4 ure in plaats van tegen den avond. Op eenen vastendag luidt het niet op den noenstond, maar om 11 uren.

De « Beeklok » of de Angelus. — 's Morgens, 's middags en 's avonds, onmiddellijk na het luiden, wordt er drijmaal, met regelmatige tusschenpoozen, met de klok getrokken. Dan zegt men « de beeklok trekt, » en de godvruchtige menschen bidden al knielende den Angelus De beeklok wordt ook gehoord als er iemand bediend wordt van de HH. Sacramenten der Stervenden en onmiddellijk vóór het luiden over dood.

De « politieklok. » — Des Zondags 's avonds luidt de klok in vele dorpen om de herbergiers te verwittigen dat de tijd daar is om hunne herbergen te sluiten.

De stormklok. — Waneer er een brand uitberst, worden de burgers opgeroepen om te blusschen, door het geklep der stormklok. Het gejaagd en eigenaardig kleppen met de klok waneer er ergens brand is, noemt men « stormen. »

De doodsklokken. — Zoohaast iemand overleden is, luiden de doodsklokken. In de dorpen zijn er gewoonlijk maar twee klokken : de groote en de kleine. Aan den klank der klokken onderscheidt men gemakkelijk of de overledene een man of eene vrouw is. In het eerste geval is het de groote klok die eerst begint te luiden; in het tweede, de kleine klok. Waneer de overledene een klein kind is, dan luidt het enkel één schof met de kleine klok; anders luidt men drij poozen met twee klokken.

De klokken en de ter dood veroordeelden. — In de middeleeuwen kon de ter dood veroordeelde, terwijl hij naar de strafplaats ging, de klokken over zijne dood hooren luiden.

Te Ath, in Henegouw, hangt in het toreken van het stadhuis nog altijd de *rechtsklok,* door het volk *cloche des pendards* en *cloche Codaque* geheeten, een naam die aan 't volk de

uitvoering der rechterlijke vonnissen in de vorige eeuw herinnert.

Men weet dat oudtijds de doodsklokken gedurende de terechtstelling luidden.

DE KLOKKEN IN DE GOEDE WEEK. — De Woensdag in de Goede Week heet « Kromme Woensdag » of « Schorselenwoensdag, » « Schortelenwoensdag, » « Schort-de-klok woensdag, » de Woensdag die de klokken « schort, » die het klokgelui opschorst. Die dag heet zoo, omdat de klokken dan ophouden met luiden, om 's anderendaags « naar Rome te gaan. »

De andere benaming is uit te leggen door de omstandigheid dat de rechters van Jezus op dien dag hun onrechtveerdig vonnis uitspraken en alzoo het goede recht « kromden » en verdraaiden. « Het recht krommen » wordt nu nog gezeid in den zin van het recht vervalschen (*Coremans*, bl. 54, 112). (1)

Met Witten Donderdag ondernemen de klokken hunne jaarlijksche reis naar Rome, van waar zij op Paaschavond wederkeeren, geladen met eene gansche vracht paascheieren, die zij bij hunne terugkomst laten vallen. Men belast aan de kinderen binnenshuis te blijven, totdat de klokken terug in den toren zijn. Gingen zij buiten om de klokken te zien vliegen, ze zouden kunnen getroffen worden, want de klokken scheren laag over den grond om de eieren tusschen de struiken te verbergen. Men maakt hun ook wijs dat het oudste manneken of het oudste wijfken van 't dorp met de klokken mee naar Rome gaat en bij hunnen terugkeer de eieren laat vallen.

(*'t Vervolgt*). ALF. HAROU.

(1) De klokke wordt *geschort* (accigitur) om morgen naar Roomen te gaan. Kromme Woensdag.

Judas *kromt* al dat *recht* is, vragende : Hoeveel wilt gij mij geven, en ik zal Hem leveren ? De *kromme rechters* spreken : Een zal sterven voor al. (Dr G. GEZELLE's *Duikalmanak*).

Sagen en Legenden.

A. — Noordbrabantsche Sagen.

1. (46). De Scheidspaal.

Op een gehucht van Eersel, woonde in de vorige eeuw een boer, die door de drift om zijne akkers te vergrooten, zoodanig was beheerscht, dat hij niet vreesde, den paal welken zijnen akker van dien zijns buurmans afscheidde, ver voort te zetten, om alzoo eenige roeden grond in te palmen.

De brave buurman was geenszins op bedriegerij bedacht en had dus die onrechtveerdige daad niet opgemerkt. De bedrieger mocht, zijn leven lang, de vrucht van zijnen diefstal genieten, maar dat genot kwam hem eens duur te staan! De onrechtveerdige stierf eindelijk, en sedert dien tijd zagen de boeren van de omstreek, alle nachten tusschen twaalf en één uur, dien man op den akker rondloopen met een zwaren paal op zijne schouders, gedurig roepende: « Waar zal ik hem laten? waar zal ik hem laten? » Meer dan één inwoner van Eersel had die verveerlijke verschijning voor oogen gehad en was met angst gaan vluchten.

Jaren lang had de schim reeds rondgezworven, toen, op zekeren keer, een boer, door den drank verhit, en wien zijne beenen huiswaarts verder niet meer wilden dragen, zich op den gevloekten akker te slapen legde. De geest verscheen als naar gewoonte met den paal en riep wederom: « Waar zal ik hem laten? » De dronkaard hief het hoofd half op, zag de verschijning en antwoordde: « Draag hem, lomperd, waar gij hem gehaald hebt! » — « Nu ben ik verlost, » riep

de schim, en zij ging den paal op zijne eerste plaats terugzetten en verdween voorgoed.

De dronkaard was zoodanig door dit voorval getroffen, dat hij op staanden voet nuchter werd en met de vrees in de ziel zich naar huis spoedde, waar hij het gebeurde aan zijne vrouw verhaalde, die het 's anderendaags aan het gansche dorp bekend maakte. (1)

2. (47). **De Grenspaal.**

EEN man te Eersel had, omtrent het midden der vorige eeuw, uit louteren moedwil den paal verzet, die de grens tusschen Eersel en Steensel aantoont. Velen gelooven dat het niet verre van het gehucht « De Hees » was, dat het misdrijf geschiedde; want in de nabijheid hoorde men, na 's mans dood, bijna elken nacht, eenen mensch met den verplaatsten grenspaal op den schouder, « paal recht, paal recht ! » roepen. Langen tijd diende deze geest tot schrik van vele lieden uit den omtrek, totdat, op zekeren nacht, hem een eenigszins beschonken persoon ontmoette, die na zijnen gewonen roep zeide, den paal weer op zijne vorige plaats te stellen.

3. (48). **De Gloeiende Mensch.**

IN de heide tusschen Eersel, Duisel en Knechsel, ziet men, in bijna elken donkeren avond of nacht, eene gloeiende figuur, in de gedaante van eenen mensch, die voor een Engelschen soldaat gehouden wordt. Men zegt dat deze aldaar begraven is, toen in eene vorige eeuw de Engelschen in deze streken gelegerd zijn geweest. Van dien tijd af tot heden toe, heeft het gezicht van dezen geest een groot getal menschen eene ontzettende vrees op het lijf gejaagd. De verschijning wordt meest met den naam van *Gloeiige* of den *Gloeiigen Engelschman* bestempeld.

Deze sage verhaalt men ook beknopt op de volgende wijze :

Een wever uit Steensel of eene nabijgelegen plaats ging jaarlijks om zijnen kost te verdienen naar Vlaanderen. Eens, van daar huiswaarts keerende, werd hij in de heide tusschen het gehucht De Hees, Duisel en Knechsel vermoord door

(1) *Ons Volksleven,* I, bl. 91.

eenen soldaat der Spanjaards of Engelschen, die toen in deze streek gelegerd waren.

Sinds dien tijd komt de moordenaar in die heide spoken, altijd in eene gloeiende gedaante.

4. (49). **Het Onverklaarbaar Spook.**

FRANCIS Daris, bijgenaamd de *Trom,* — omdat hij eenigen tijd op de schut tamboer was — gewoond hebbende en overleden zijnde onder 't Eikereind, zag eens, toen hij het pad door een eikenbosch op te Kept te Bergeik volgde, een zoo verveerlijk spook, dat hij niet alleen plotseling als machteloos en uitzinnig was, maar deze verschijning ook altijd met huivering vertelde. Nooit heeft hij iemand — hoe sterk ook daartoe verzocht — willen zeggen wat hij eigenlijk ontmoet heeft, en zijn gansch leven durfde hij die plaats niet meer voorbijgaan.

5. (50). **De Spookwagen.**

OP de plaats waar nu de predikantswoning der Hervormden te Bergeik staat, is in het jaar 1838 een oud en uitnemend groot huis afgebroken, dat in de vorige eeuw bewoond werd door den toenmaligen secretaris, V. Beverwijk genaamd. Deze had de gemeente in zijne betrekking door slinksche handelwijzen aanmerkelijk benadeeld en hij kwam, na zijne dood, zich gedurig in dat huis vertoonen, ja, de latere bewoners zijn, door verschillende spokerijen, nu en dan verontrust geworden.

Het verwonderlijkste spook was echter een wagen, die meestal bliksemsnel uit den Berg, d. i. van de richting Eersel kwam aangereden, schier onzichtbaar door de poort nabij het huis en door den grooten, aan het huis gebouwden stal voortreed en zich op hetzelfde oogenblik op den ruimen zolder bevond. Hier hoorde men dan een rijden en rammelen, alsof geheel de hel losgelaten ware.

6. (51). **De Betooverde Kinderen.**

NOG kort geleden hoorde ik een gehuwden man, te Bergeik woonachtig, verhalen, dat zijn eerstgeboren kind, nadat het door zeker wijfken was aanzien, zeer jong stierf, en

eveneens zijn tweede kind. Toen hij zich met de geboorte van een derde kind mocht verheugen, kwam eenige weken daarna hetzelfde wijf en vroeg om het kind te zien; doch de vader deed het in de deur terugkeeren en zeide dat hij haar verbood nog ooit binnen te treden. Deze vrouw was namelijk eene tooverheks. Sedert dat zij geene kinderen van dezen man in de wieg meer bezocht heeft, sterven er ook geene meer, en de dood zijner twee eerste is aan haar toe te schrijven.

7. (52). Marten Sleegers en de Katten.

MET kar en peerd voer, in 't begin dezer eeuw, Marten Sleegers, een pachter die bij de parochiekerk te Eersel woonde, naar den Rosheuvel, gelegen tusschen het dorp en den Heirsheuvel, toen hij en zijn peerd zoo erg behekst werden, dat de beest niet voortkon en hij geenen raad wist. Eene menigte katten bedekten den rug van het peerd en den haam. Sleegers begon echter moed te vatten, hij sloeg met de zweep op het peerd, bad en de heksen verdwenen spoorloos, zoodat hij zijnen weg kon vervolgen.

8. (53). De Verjaagde Katten.

OMSTREEKS denzelfden tijd als vorenstaande, ontmoette Arn. van der Meyden, toen te Eersel woonachtig, op zekeren nacht, niet ver van het Jodenkerkhof, met peerd en kar daar voorbijrijdende, eenen troep heksen, in de gedaante van katten, die zijn aangezicht bekrabden. Hij sloeg er met de zweep onder en zij verdwenen alle.

9. (54). Hein Hurkmans en eene Kat.

ALS deze man, in de vorige eeuw, zeer dikwijls van het Hof (Bergeik) naar den hoogen Berkt ging, zat gedurig op het pad, hetzij hij alleen of met gezelschap voorbijging, eene groote kat. Op zekeren laten avond dat zij weer op dezelfde plaats zat, werd zij door een van Heins gezellen geslagen en liep oogenblikkelijk weg; doch toen Hurkmans en zijne makkers wat verder gegaan waren, zagen zij in de heg eene vrouw zitten, bezig met hare muts op te zetten. Zoo gemak-

kelijk kan eene heks zich in eene kat enz., veranderen, en ook omgekeerd.

10. (55). **De Katten van Bergeik.**

Bij den molen is eene zekere plaats, waar alle nachten eene vergadering van heksen, in de gedaante van katten, plaats heeft.

Op den Heksenberg, eene hoogte onlangs door de eigenaars wat lager gemaakt en met mast bepoot — gelegen noordwaarts het Eind — kwamen ook vroeger zeer vele katten bij elkander.

11. (56). **De Rouw of de Lijkstatie.**

Eens zag Arnold van der Meyden te Bergeik, in zekeren nacht aan den schutsboom in 't Eikereind, eenige achtereengaande manspersonen, elk met een zwarten rouwmantel omhangen, door de straat gaan en den weg naar het kerkhof volgen.

Nu liep hij spoedig langs het pad, dat bij den schutsboom begint en bij de kerk uitkomt, om de lijkstatie vooruit te zijn, want hij dacht ze zeker daar weder te zien, hetgeen tot zijne verwondering niet gebeurde.

Groot is het getal van degenen, die in verschillende dorpen en plaatsen zulk eenen rouw, altijd zonder lijk of doodskist, ontmoet hebben. Doch geene andere dan « die met den helm geboren zijn, » meenen sommige lieden, zien zulk eene vertooning.

12. (57). **De Jager en een Kaboutermanneke.**

Toen eens een jager in de heide van Riethoven, niet verre van den Duivelsberg, op de jacht was, en een Kaboutermanneke op eenigen afstand van zich zag gaan, beging hij de wreedheid een geweerschot op het niets kwaad vermoedende ventje te lossen. Het viel doodelijk getroffen neder, doch had echter nog de macht om tot in genoemden berg te loopen, waar eene menigte Kaboutermannekes hun vast verblijf in hielden. Nieuwsgierig naderde de jager den Duivelsberg, wanneer hij eenige Kaboutermannekes mistroostig hoorde zeggen : « Kyrië is dood ! » Deze was hun

hoofd of overste, die onmiddellijk, nadat hij op eene onzichtbare wijze in den berg was aangekomen, ten gevolge van het bekomen schot, gestorven was.

Sedert dien tijd zag niemand in deze streek nog Kaboutermannekes; men heeft zelfs geene verrichtingen of eenig spoor van hen, van welken aard ook, meer waargenomen, dewijl zij alle voorgoed hun verblijf moeten verlaten hebben.

13. (58). **Een Man met den helm geboren.**

Daniël van Poppel, geboren te Rotterdam, doch den meesten tijd van zijn lang leven te Luiksgestel gewoond hebbende, was met den helm ter wereld gekomen, zooals zijne zonen en andere lieden mij dikwijls verklaard hebben.

Toen hij reeds den ouderdom van 80 jaar bereikt had, ging hij op éénen dag van Luiksgestel naar 's Bosch, om eene dochter te bezoeken die daar woonde: hij toefde bij haar eenigen tijd en stierf er.

Deze man had een sterk gestel en een onbevreesd karakter, daarenboven een voorgevoel van vele toekomende dingen en, dewijl hij met den helm (d. i. een vliesje aan één of beide oogen) geboren was, ontmoette hij vele nachtverschijnselen van allerlei soort. Hij heeft in zijne woonplaats Luiksgestel o. a. het beroep van verkensslachter uitgeoefend en toen hij, in 1837, op zekeren avond door de Hasseltsche straat huiswaarts ging, zag hij aldaar eenen rouw of eene lijkstatie. Thuis gekomen, vertelde hij aan zijne kinderen dat zijne vrouw, die reeds lang ziek was, nu geene drie dagen meer zou leven, omdat hij eenen rouw gezien had. Zijne vrouw stierf inderdaad binnen de drie dagen.

14. (59). **De Boer en de Haas.**

Omtrent het begin dezer eeuw zag Arie Kanen, landman te Keersip onder Dommelen, en broeder der mulderin van Riethoven, nabij zijn huis gedurig eenen haas. Hij had reeds tweemaal met zijn geweer naar dien haas geschoten, maar, in plaats van hem te raken, kwam hij telkens naar den schutter toe, tot in het bereik van het schot; men zag hem

wederloopen, nog eens terugkeeren en nog eens verder loopen. Dat verwonderde den boer grootelijks, die daarom door den pastoor zijner parochie eenen scheut wijden liet, en toen de haas weer opkwam, legde Kanen met zijn geweer op hem aan en schoot den haas den linkerpoot af.

('t Vervolgt). P. N. Panken.

B. — Westvlaamsche Legende.

15. (60). **De Geeraardsbloem.**

Omtrent het jaar 1440 wierd een pelgrim die naar Jerusalem reisde, met name Geeraard Clement, door de Sarrazijnen gevangen genomen en als slaaf verkocht aan eenen Jood, die een stuksken van het H. Kruis bezat. Die kostbare reliquie toonde de Mahometaansche (1) meester dikwijls aan Geeraard, zijnen slaaf, terwijl hij al spottende zeide : « Zie, dit is een stuk van de galg, waar uw God aan stierf. » Verontweerdigd over zulke godslastering, bemachtigde Geeraard, buiten de weet van zijnen heer, dien heiligen schat omtrent het jaar 1442, en vond geen anderen middel om hem te verbergen, dan eene opening in zijn been te snijden en er de kostbare reliquie in te steken. De insnede genas en de godvruchtige slaaf ging dadelijk op de vlucht.

Eenigen tijd nadien ontscheepte Geeraard te Oostende, ging naar Ghistele en van daar naar Zande. Op korten afstand van het dorp gekomen, begon zijn been zeer te doen, en hij bad God, met vurig herte om te weten, waar met den schat gebleven. « Behaagt het U, o Heere ! » zoo sprak hij, « dat ik hem toevertrouwe aan de kerk waar de klokken eerst zullen beginnen te luiden ? »

Nauwelijks was zijn gebed geëindigd, of de klokken van Zande begonnen vanzelf te luiden, en Geeraard ging kerkewaarts. Maar terwijl hij voortstapte, ging de wonde open, waar de reliquie in verborgen zat, en, op iedere plaats waar een druppel bloed op den grond viel, schoot er eene bloem op, van die soort, die nu nog *Geeraardsbloemen* heeten en

(1) De gedrukte tekst der legende, die in de kerk van Zande hangt, geeft den Ongeloovige de beide benamingen van Jood en Mahometaan.

alleen te Zande groeien en bloeien. Zoo luidt de legende.

Nog wordt te Zande een deeltje van het H. Kruis vereerd, en men gebruikt daar enkel dubbele kruisen, d. i. kruisen met vier armen (‡); op den toren, op de outaren en de graven op 't kerkhof, nergens wordt men andere kruisen gewaar.

De zoogenaamde Geeraardsbloem is niets ander dan de *Lathyrus tuberosus*. Men vindt ze zelden in Zee-Vlaanderen en zeer zelden elders. C. J. SCHEPERS,

Hoofdonderwijzer te Eigenbrakel (Braine-l'Alleud).

Boekbespreking.

Spreektaal en Schrijftaal in het Nederlandsch, door J.W. MULLER. Overgedrukt uit het tijdschrift «Taal en Letteren,» 1891, Afl. 3. (37 Bladz. groot in-8°).

In dit merkweerdig opstel vergelijkt de Leidensche hoogleeraar, door tal van voorbeelden, de spreektaal met de schrijftaal in Nederland. Die voorbeelden zijn gekozen, niet uit de « platte volksstraattaal » van den eenen, en de « dichterlijke taal » van den anderen kant; maar uit de « beschaafde spreektaal » en de « gemeenzame schrijftaal der beschaafde kringen. » 't Zijn dus niet de beide uitersten van de gesproken of geschreven taal, die de schrijver met malkander vergelijkt, maar wel die twee vormen, die het dichtste bij elkander staan.

In alle talen is er verschil tusschen de mondelinge en schriftelijke uitdrukking der gedachten; maar nievers — uitgenomen in het Nieuwgrieksch en het Noorweegsch — is dat onderscheid misschien grooter als in het Nederlandsch.

Waarbij komt het, dat er in Nederland zulke wijde kloof gaapt tusschen de sprekende en de schrijvende taal? Welke zijn de oorzaken van dien toestand?

Behalve de redenen die men gewoonlijk doet gelden om dat verschijnsel te verklaren, maar die daartoe aleen niet volstaan, wijst de heer Muller nog eene andere oorzaak aan, daar men, zijns inziens, tot nu toe nog niet genoeg op gelet en heeft; nl. « dat de (Noordnederlandsche) schrijftaal nog vele Vlaamsch-Brabantsche bestanddeelen bewaard heeft, terwijl de spreektaal integendeel echt Hollandsch (1) is. »

(1) Echt-Hollandsch beteekent hier Noordhollandsch, d. i. de taal van 's Gravenhage, Amsterdam en verder noordwaarts op.

’t Is die stelling, die door den schrijver in ’t lang en in ’t breed uiteengezet en betoogd wordt.

Zijn betoog komt, in ’t kort, hierop neer : Op het einde der 16de en in ’t begin der 17de eeuw, toen Amsterdam allengs ook een kweekplaats en middelpunt der letterkunde werd, is de algemeene schrijftaal, zooals die in de 16de eeuw bestond, en die voornamelijk gevormd was uit Vlaamsche, Brabantsche en misschien ook Zuidhollandsche bestanddeelen, door de Noordhollandsche, inzonderheid Amsterdamsche dichters en schrijvers, niet ter zijde gezet, maar aanveerd geworden. Zij hebben in die taal ongetwijfeld eenige Noordhollandsche elementen gebracht, maar nevens die *ingedrongen* Hollandismen hebben andere, bijzonder Vlaamsch-Brabantsche eigenaardigheden *standgehouden*, in strijd met de Hollandsche spreektaal. Hollandsche schrijvers der 17de eeuw gebruiken, ook in den hoogeren stijl, nog allerlei woorden, die den Hollanders nu plat of tenminste niet verheven in de ooren klinken, weshalve zij die thans in geschrifte door andere vervangen. Welnu, eerstgemelde woorden, om hun gewoon alledaagsch voorkomen uit de hedendaagsche Noordnederlandsche schrijftaal verbannen, blijken in veel gevallen indringers van *Hollandschen* oorsprong geweest te zijn; terwijl de andere, de bevoorrechte kinderen der boekentaal, van *uitheemsche*, d. i. Vlaamsche of Brabantsche afkomst zouden wezen.

Dat zoekt de Heer Muller door eenige voorbeelden te bewijzen. Al die voorbeelden aanhalen zou ons te verre leiden; daarom zullen wij er enkel een stuk of acht van over nemen, en er, waar ’t pas geeft, eene korte aanmerking bijvoegen.

a/ In de Hollandsche spreektaal hoort men bijkans altijd *heel* voor *geheel*, *lukken* voor *gelukken*, *hooren* voor *behooren*, *hoeven* voor *behoeven*. « Dat is, zegt de schrijver, denkelijk een Noordhollansch verschijnsel. »

Lukken hoort men in Antwerpen en Brabant schier uitsluitend bezigen ; altijd zegt men er *heel* en *hoeven*.

b/ De Hollandsche spreektaal gebruikt zelden *schreien*, nooit *weenen*, maar meestal *huilen*.

In Brabant weet het volk ook van geen *schreien* noch van geen *weenen*. De gewone woorden, in de Antwerpsche gouw tenminste, zijn *schreeuwen* en *grijzen*.

c/ De Hollandsche spreektaal kent het woord *zeer* niet in den zin van het Fransche *très*.

De Brabantsche evenmin. Zij gebruikt in die beteekenis het woordeken *heel*, en komt daarin met de Hollandsche overeen. Daarnevens kent het Brabantsch ook nog *hard*, *braaf*, enz.

d/ De Hollanders zeggen *al*, maar schrijven *reeds*. « *Reeds* of

althans *alreede* wordt in Zuid-Brabant in de volkstaal nog wel gehoord. »

't Kan zijn dat er in het « eigenlijke » Zuid-Brabant streken liggen, waar het woord *alreede* klinkt, maar in de Kempen en Antwerpen kent het volk enkel *al*.

e/ De Kempenaars gebruiken zoowel *naar* als *na*, doch zij maken tusschen die woorden het willekeurig onderscheid niet, in de schrijftaal ingevoerd.

f/ De vormen *dier*, *vier*, *bestieren*, *bedieden*, *kieken*, *rieken*, *lieden* zijn Brabantsch ; doch men zegt *sturen* en *Duitsch*, in 't Z. O. van Antwerpen en in Brabant, *vuur* in stee van *vier*.

g/ In de provincie Antwerpen bezigt men enkel *docht* en *brocht*. *Gesturven*, *bedurven*, *versturven* hoort men ook wel in de Kempen.

h/ De Hollandsche spreektaal zegt altijd *wou*. Deze vorm is ook zuiver Brabantsch, hoewel men in de Kempen ook *wilde* bezigt.

Het verschil, tusschen spreek- en schrijftaal onder de letters *b*, *c* en *g* vermeld, komt dus zeker en vast van het Brabantsch niet; dat onder *a* en *d* ook niet, ongetwijfeld. Dat onder *e*, *f* en *h* zal eer van het Vlaamsch als wel van het Brabantsch komen.

Wat de andere voorbeelden aangaat, die de Heer Muller bijbrengt, *kussen*, *zenden*, *arduin*, *schoon*, *heur*, *geerne*, *aan*, *af*, *teen*, *kopken*, *boomken* zijn zuiver Brabantsch, maar ook Vlaamsch, *aan* en *teen* uitgezonderd.

Uit de opgegeven voorbeelden blijkt dat de Noordnederlandsche schrijftaal in menig opzicht *onhollansch* is, maar staat het vast dat dit onhollandsche eigenlijk *Vlaamsch* en *Brabantsch* is, dat in de schrijftaal standgehouden heeft, toen deze in de 16[de] en 17[de] eeuw begon te verhollandschen ? Om dat te bewijzen zou men moeten aantoonen dat die zoogenaamde Vlaamsche en Brabantsche woorden in het *middeleeusch* Noordhollandsch niet en bestonden. Ongelukkig is er van die taal bitter weinig geboekt, zoodat veel van de aangehaalde gevallen enkel op gissingen berussen.

Dat wordt ten andere door den Heer Muller niet ontkend. « De hierboven gegeven voorstelling van de wording en onderlinge betrekking onzer hedendaagsche spreektaal en schrijftaal, zegt hij, berust voor een deel op gissingen, die zeker bij nader onderzoek alle niet juist zullen blijken. »

En verder : « Er zal nog heel wat onderzoek noodig zijn, voordat de vragen waar, wanneer en waaruit de Nederlandsche iteratuurtaal en de Noordnederlandsche schrijftaal geboren zijn,

stellig en afdoende kunnen beantwoord worden. Thans is onze kennis daarvan nog zeer beperkt en vaag. »

De Heer Muller sluit zijne verhandeling met aan te toonen wat uitgestrekt veld er nog te bearbeiden valt, vooraleer « er een behoorlijke grondslag zal gelegd zijn, waarop eenmaal eene uitvoerige geschiedenis der Nederlandsche taal kan worden opgebouwd. » Jozef Cornelissen.

J.-Th. de Raadt. — **Episodes inédits de la Chronique bruxelloise.** — Gand, Eug. Vanderhaeghen, 1891. — In-8°, 21 bladz. met portret.

Het doorbladeren en bestudeeren van handschriften, oude familiepapieren en dergelijke stukken, moge den onkundige een dor en vervelend werk schijnen, voor den kenner en oudheidkundige is zulke studie niet zelden een waar genot, daar zij op geschiedkundig gebied menigmaal tot ontdekkingen leidt die ons toelaten eenen diepen blik in ons vroeger maatschappelijk leven te slaan, oude dwalingen te weerleggen, of verkeerde begrippen over zaken en personen terecht te wijzen en op te helderen.

Het werkske van den Heer de Raadt is de vrucht zulker opzoekingen. Wel is waar biedt het den ernstigen lezer het belang niet aan, dat de andere werken des geleerden geschiedvorschers en oudheidkundigen opleveren; als bijdrage echter tot onze vroegere zedengeschiedenis is het alleszins lezensweerd.

Vier beknopte verhandelingen maken den inhoud uit. De eerste heeft betrek op Philips van Burgondië, heer van Fallais; de twee volgende spreken over het H. Sacrament van Mirakel te Brussel; terwijl de vierde over Hendrik van Varick, Markgraaf van Antwerpen, handelt.

Een portret van dezen laatste versiert het boekske, dat op een beperkt aantal exemplaren getrokken is. J. B. Vervliet.

J.-Th. de Raadt. — **Jacques le Roy, Baron de Broechem et du Saint-Empire, historien brabançon et sa famille.** — Nimègue, H. C. A. Thieme, 1891. — Boekd. in-8° van 111 bladz., met afbeeldingen van zegels, handteekens en wapenschild.

Veel belangrijker dan het voorgaande is het werk van denzelfden schrijver over *Jacques le Roy en zijne familie.*

De beroemde Brabantsche geschiedschrijver, die met zijnen voorganger, den prelaat Butkens, zooveel heeft bijgebracht tot de kennis van al wat de geschiedenis van Brabant wetensweerdig oplevert, had voorzeker recht op eene uitvoerige levensbeschrijving, waarin al zijne handelingen met kennersoog onderzocht, al

het merkweerdige door hem gewrocht, naar behooren besproken en geschat werd.

Niemand beter dan de Heer de Raadt kon zich gelasten met die moeielijke taak, welke uitgebreide kennissen op geschied-, wapen- en oudheidkundig gebied vereischt.

Volgeerne brengen wij dan ook hulde aan den schrijver van zoo menige diepgrondige verhandeling : al werken die onzen nationalen letterschat en onze kennis der vaderlandsche geschiedenis onder veelzijdig oogpunt vermeerderen.

De levensbeschrijving van den Baron Jacques le Roy is voorafgegaan door een grondig onderzoek en belangrijke mededeelingen over zijne familie en dezer oorsprong, voor zoover die met zekerheid in de geschiedenis is op te sporen.

De behandeling van dit onderwerp, waaraan de vijf eerste hoofdstukken gewijd zijn, viel de schrijver zooveel te zwaarder, naarmate de noodige gegevens ontbraken, en de voorhanden zijnde bescheiden meermaals onnauwkeurigheden bevatten, of moeielijk om verzamelen waren.

De twee volgende hoofdstukken behelzen al wat door den Heer de Raadt merkweerdigs ontdekt werd over Jacques (IV) le Roy, zijn leven en zijne werken, zijne afstammelingen, familiebetrekkingen, enz.

Dit stelde hem tevens in staat om onderscheidene dwalingen, waaronder vooral die nopens le Roy's geboortestad, door vroegere schrijvers begaan, te herstellen.

Tegen het gevoelen in Van Nicéron (Mémoires), Hoofer (Nouv. biogr. gén.), en Henne en Wauters (Hist. de Brux.), bewijst de schrijver dat niet te Brussel, maar wel te Antwerpen de beroemde geschiedschrijver het licht zag (28 Oct. 1633).

En ofschoon onze vaderstad op ontallijke groote mannen mag roemen, wier eindelooze naamrol haar eene onvergankelijke gloriekroon vlecht; toch zien wij met genoegen, èn de waarheid in eere hersteld, èn tevens aan Antwerpen eenen zoon, harer weerdig, terug gegeven worden. *Suum Cuique !*

In de weinige regels die voorafgaan, hebben wij getracht, zoo beknopt mogelijk, het geschiedkundig belang van het werk des Heeren de Raadt aan te toonen. Voegen wij er nog bij dat op het gebied van boekenkennis, zegel- en penningkunde het boek vele geleerde en wetensweerdige aanteekeningen bevat, en met enkele afbeeldingen van zegels, enz. versierd is. J. B. VERVLIET.

Inhoud van Tijdschriften.

't Daghet in den Oosten, VII, Nrs 11-12. — O. L. V. Virga Jesse te Hasselt.— Limburgsche dichtveerdigheid : Naar Oostland. Rondedansken. — Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon. — Taal. — Fransche aardrijkskunde — Uit *La Belgique monumentale, historique et pittoresque.* — De H. Amandus. — Gebed om het bloed te doen stelpen. — Wangeloof. — Gebruiken en meeningen. — 't Jaargebed voor 't jaar Onzes Heeren 1891.

Volk en Taal, IV, Nr 5. — De plaatselijke geschiedenis (V. de Lille). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat : het weefgetouw (Fr. de Vos). — Sint-Niklaas (P. van den Broeck). — Kinderspelen : de brug (R. S.). Een liedje op de mis (K. van Caeneghem). — Hoe een boer ridder wierd (F. van Cauwenberghe). — Geschiedenis : de Franschen aan 't werk. Feest der republiek (L. du Catillon). — *Volk en Taal* en *Ons Vlaanderen* (P. van den Broeck).

Volkskunde, IV, Nrs 9 10. — Het spel van « Kanonike » door Aug. Gittée.— Ethnologie en Volksgeneeskunde, door A. De Cock. — Boekbeoordeelingen door Aug. Gittée. — Vragen en aanteekeningen : Over het sprookje.

Biekorf, II, Nr 21. — Netels (Juliaan Fové). — Requiem æternum (Guido Gezelle) — Coyghem (J. Seghers). — De tooveresseknok te Rumbeke (A. Verwaetermeulen). — Spreektaal en schrijftaal in het Nederlandsch door W. Muller (Jan Craeynest). — Mingelmaren.

Loquella, Jaarmesse, 1891. No 9. — Zantekoorn : Aanstooten, afkap, afmareien.... enz.

Het Belfort, VI, Nr 12. — Het materialism en de hersenen van den mensch (J. Van Campen). — Bossuet en de natuur (E. Pauwels). — Gedachten (Erica). — Kortrijk op het einde der XIVe eeuw (Theodoor Sevens). — Lo Gayrer del Llobregat (J. Seghers). — Dood van den H. Franciscus Xaverius (Fr. J. S. J.) Een vrouwenhart (Adriaan). — Haat en liefde (F. Mariman). — Middernachtsmis (Pieter Danco). — Wenken en vragen. — Boekennieuws en kronijk.

Kempisch Museüm, II, Nr 5. — De Achelsche kluis (X). — O. L. V. van den heiligen Eik te Oirschot (Noord-Brabant). (Fr. Waltman van Spilbeeck). — Dagverdeeling. — De Heerlijkheden van het land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J.-Th. de Raadt). — XV-eeuwsch kronijkje van het land van Turnhout (E. V. B.).

Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander, IV, Nr 6. — Vijf hedendaagsche dichters (Pol de Mont). — Kunstenaars en kunstwerken in de Belgische benedictijner-kloosters van de 10e tot het midden der 13e eeuw (Dom Willibrord van Heteren). — Belgische kunstgeschiedenis. Leuven. Met 2 platen (Red.) — De stem der doode. Oorspronkelijke novelle (Louise Stratenus). — Congressen (H. C.; Red.). — Napraatje over plastische kunst te Berlijn, te Antwerpen, te Gent, enz. na den zomer van 1891 (A. De Ticheler). — De schilderkunst in Nederland (D. Van der Kellen). — Bilderdijk. Zijn leven en zijne werken (P. Alberdingk Thijm). — De psalmen in gezangen (Em. Hiel). — Johannes Bosboom, kerkenschilder (Alb. Th.). — Vondeliana. — Boekenkennis (A. D.) — Omroeper. — Inhoud van tijdschriften. — Bijlage : Hatelijkheden (?) van het taalcongres (Red. — E. V. E.).

La Tradition, V, Nrs 10-11. — Lettres de Londres. Le congrès international des traditions populaires (Em. Blémont). — Allocution de M. Andrew Lang.— Le crime de Œdipe. II. A propos de l'étude de M. Bérenger-Féraud (M. Dragomanov). — Le folklore de la Belgique. XIV. Blason populaire (A. Harou).

— Le diable et son métayer. Conte de l'Agenais (L. Combes). — Facétie de Marseille au sujet du lion (A. Certeux). — Le folklore de Constantinople. IV. Le roi Salomon et les démons (H. Carnoy et J. Nicolaïdes). — Contes de Provence. IV. (Bérenger-Féraud). — Le menuisier, le tailleur et Sophta (dr Stan. Prato). — Contes d'animaux. II (Ortoli). — Les chevaliers du papegai (J. Plantadis). — Janète et la berbis pelade. — Le folklore polonais. V Les coutumes (M. de Zmigrodzki). — Uriel. Légende dramatique (Ch. Lancelin).

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 10. — La fraternisation par le sang (R. Basset). — Le peuple et les monuments. II. Palais bâti par les démons (P. S.). — La fille soldat. I-II (Mme P. Sébillot). — Les cloches. V (A. Descubes). — Les chemins de fer. *Suite*. (P. S.) — Contes du Maine (L. Pineau). — Les armes (P. Sébillot). — Traditions et superstitions de la Provence (M. Reymond). — La belle dans la tour (G. Doncieux). — Erratum au cycle de sainte Marie-Madeleine (G. D). — Le peuple et l'histoire. VI. La légende napoléonienne (P. Sébillot et H. Lebrun). — Pèlerins et pèlerinage. VI. (P. Chardin). — VII. Fontaines guérissantes de l'Aube (L. Morin). — Salomon dans les légendes musulmanes. VI. (R. Basset). — Le blanc cheval, conte du Luxembourg (P. Marchot). — Coutumes de mariage. IX. Corrèze (Am. Descubes). — La légende du trou sans fond (Fr. Lefebvre). — Blason populaire de la Loire-Inférieure. II. (P. Bézier). — Anciens voyageurs français et étrangers. II. Jordan (P. S.) — Rites et usages funéraires. VII. Les pleureuses et les lamentations (G de Launay). — Les Ordalies. I. *Suite*. Par le fer rouge. II. Par le poison (R. Basset). Les mines et les mineurs. XVIII (R. Basset). — Les villes englouties. XL-XLVII (R. Basset).

Zeitschrift für Volkskunde, IV, Nr 1. — Vorabend und Tag St. Johannis des Taüfers (Edm. Veckenstedt). — Mythische Volksdichtungen (Th. Vernaleken). — Sagen und Schwänke aus der Provinz Pommern (Archut). — Volkslieder aus der Provinz Brandenburg, aus Sommerfeld und Umgegend (Else Priefer). — Ein Schützenfestbrauch (B. Hüser). —Aus der Provinz Sachsen. Der Festkalender van Spickendorf und Umgegend nach Sitte, Brauch und Schwank (L. Nottrott. Mit vorbemerkung von Edm. Veckenstedt). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, II, Nr 12. — Geburt und Taufe in der Gegend des Sollinger Waldes (Heinr Sohnrey). — St-Martindag in Schleswig-Holstein (H. Volksmann). — Die Scheidenrufer (Ludw Frahm). — Diebglauben (Karl Knauthe). — Sünden (A. J. Charap). — Hexenglaube (K. Ed. Haase). — Schlesische Volksagen (Karl Knauthe). — Bida (Das Unglück). (R. F. Kaindl). — Lied der Arbeiter um Callies in Pommern (A. Treichel) — Schimpfwörter (O. Schell). — Jüdische Legenden (J. Spinner). — Ostpreussische Sprichwörter, Reime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Nachrufe (Fried. Krauss u. J. D. E. Schmeltz).

Folk-Lore, II, Nr 3. — A quarterly review of myth, tradition, institution, and custom. — Legends of the Lincolnshire Cars (Mrs M. C. Balfour). — Maux Folk-Lore and superstitions (Prof J. Rhys). — Folk-Drama (T. Fairman-Ordish, F. S. A.). — The Folk-Lore of Malagasy Birds (Rev. James Sibree, Jun.). Mr. Stuart-Glennie on the Origin of the Matriarchy (Alf. Nutt and Jos. Jacobs). — The International Folk-Lore Congress, 1891. — Reviews (Alf Nutt, Miss R., H. Busk). — Notes and News. — Folk-Lore Bibliography.

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ TWEEDE AFL. ◆

Verjaringsfeest en Kermisvieringe.

EEN VERGETEN ANTWERPSCH GEBRUIK. *(Vervolg.)*

Om na het eten het beurtzingen in te leiden, koos men gewoonlijk eenen vroolijken snaak, die niet alleen eene goede stem had, maar ook allerlei gebaren allerkoddigst wist voor te dragen.

Zoodra dus allen gereed waren, stond de eerste zanger recht, hetgeen eene algemeene stilte teweegbracht.

Dan nam hij de flesch die vóór hem stond. ontkurkte ze en, terwijl hij het geestrijke vocht toelonkte, zong hij :

Is er nog olie in de lamp,
Dat de lamp zoo duister brandt?
Sapperdebleu !

waarna hij inschonk en op de gezondheid van allen dronk. Vooraleer echter de flesch neer te zetten, drukte hij ze met zichtbare voldoening tegen zijn hert.

Ondertusschen had men al de glazen volgeschonken, en niet zoodra zweeg de voorzanger, of al de aanwezigen, het glas omhoog, riepen in koor :

Er is nog olie in de lamp, hoera !

en allen dronken hun glas in éénen teug leeg.

Plezier maken, met een leeg glas voor zich, gaat maar half. Daarom zong hij die aan de beurt was :

Jan brandt de lampen, brandt de lampen, brandt de lampen,
Jan brandt de lampen,
Want de keersen die gaan uit.

En ieders glas werd volgeschonken.

Waren de glazen gevuld, dan zong een derde :

En een glaaske daar wat bier in is,
En een jonkman daar wat zwier in is
En een meiske die wat kan,
Zet z' hierover op Sint-An (1)

Men mocht echter niet laten verflauwen, wat er zoo lekker in de glazen tintelde. Daarom gaf de voorzanger al zingende het bevel :

Lapt het in uw vel,
Want ge meuget, ge meuget,
Lapt het in uw vel,
Want ge meuget wel.

Dat liet men zich geen tweemaal zeggen en kloek ! kloek ! ging het in de dorstige kelen.

Nu wierd het vat weer aangesproken; de bierpot ging rond en men schonk voor die 't lustte.

Het gezang wierd hervat; één zong er dan :

Genevel is mijn leven,
Bier is mij te flauw;
Een maatje zes of zeven
Kan tegen wind en kou,

waarop een geneverneus liet volgen :

Noemt mij zatlap al die willen,
't Kan mij in 't geheel niet schillen;
Heel den dag zit 'k in 't nat :
Daarom ben ik altijd zat.

Als men aan dat kapittel was, scheidde men er niet gemakkelijk uit :

Geneveltje lief, ik zou u zuipen,
Al moest ik op handen en voeten kruipen,

(1) 't Vlaamsch hoofd aan de overzijde van de Schelde, vlak over Antwerpen

declameerde er een, wiens stem te zeer verroest was om hem toe te laten te zingen.

Het waren echter de mannen alleen niet die voorzongen; de vrouwen ook hadden het woord.

En dan zong er eene :

Ge moet daar niet zitten 'lijk een begijn,
Daar moet nog eens gedronken zijn.
Geeft den drank
Zijnen klank,
Dat wij rollen, dat wij rollen;
Geeft den drank
Zijnen klank,
Dat wij rollen van de bank.

Eene andere volgde :

Kuischen en vègen doe*n* ik geren,
Eten en drinken dat heet smeren,
Als 't niet komt uit mijne tesch.
Zuip (*of* drink) ik uit een volle flesch.

Men begrijpt dat er niet voortdurend kon gezongen worden; er moest ook al eens gerust, of liever, gelachen en geklapt en natuurlijk.... gedronken worden.

Indien men dit leste soms mocht vergeten, de voorzanger was daar om er aan te herinneren. Als hij dan riep :

Snip, snap, snorium,

bracht ieder de hand aan zijn glas; en volgde er :

Pakt op en drinkt weder
Schenkt in en zet neder

dan klonk het uit aller mond :

Snabo!
Snabo!

terwijl de noodige bewegingen gedaan wierden.

Waar vrouwvolk is en feest gevierd wordt, moet gedanst worden.

Men reikte malkaar de hand en maakte een grooten kring.

Men danste meest op en af, zonder van plaats te veranderen en terwijlen zongen alle :

't Is het woord van Jan Vermeren :
Al dat jong is, danst zoo geren;
Al dat jong is, op kadee, op kadee!
Al dat jong is, danst zoo geren mee.

Eens het spel in gang, ging men maar voort :

Wij zijn al' bijeen,
Zatte kadullen, zatte kadullen ;
Wij zijn al' bijeen,
Zatte kadullen ondereen.

—

Wij zijn al niet vies,
Zatte kadullen, zatte kadullen ;
Wij zijn al niet vies,
Zatte kadullen van Sint-Andries.

Men bleef in eenen kring geschaard, en één zong voor :

De koei die hee(f)t een snuitje,
Wat doet zij daar al mee?

En dan allen :

Ze loopt er den heelen zomer mee
Langs de groene wee, wee, wee,
Langs de groene wee.

En zoo ging het voort van :

De koei die heeft twee horens,
Wat doet . . . *enz.*

—

De koei die heeft twee oogen,
Wat doet . . . *enz.*

—

De koei die heeft twee ooren.
Wat doet . . . *enz.*

—

De koei die heeft vier pooten,
Wat doet . . . *enz.*

om te eindigen met :

De koei die heeft een stertje,
Wat doet ze daar al mee?
Ze loopt er den heelen zomer mee
Langs de groene wee, wee, wee,
Langs de groene wee.

Zulk slag van liêkens wierden er meer gezongen. Wij laten er eenige volgen :

1° (Eén zanger) Onder ons gezessen
In een boereschuur,
Zuipen (*of* drinken) is het beste,
Dat is ons manier.

(Allen gelijk) Vrienden wij gaan, wij gaan,
Wij mogen niet meer blijven staan ;
Wij trekken naar ons staminee
Van Jan kadee !

Van lidderomlee, van lidderomlee,
Zaterdag krijgen wij onze pree
Van Jan Kadee!

—

2° Ginder komen onz' confraterkens aan,
Ginder komen onz' confraterkens aan,
Om in plezier te leven,
Wij zijn content,
En wij hebben geenen vent.
Laat ons drinken,
Victorie schinken,
Wij hebben geld, geld genoeg,
Wij hebben geld, geld genoeg.

—

3° Laat ons nog eens drinken
Uit het glazen pinken,
Van het glazen vat,
Daar de(n) heilige(n) engel op zat.

—

Laat ons nog eens drinken
Uit het glazen pinken,
Melk van de koei, koei, koei,
Melk van de koei.

—

Laat ons nog eens drinken
Op de gezondheid van den kaptein;
Terwijl wij hier vereenigd zijn,
Drinkt e' glaaske wijn.

Er wierd vroolijk gezongen en niet min lustig geschonken en gedronken. Zoo wierd het stillekens aan laat en tijd om ter ruste te gaan.

Maar dan kwam de kat op de koor. Nu moest nog het lijfstuk gezongen worden.

Dezen keer was het eene vrouw die voorzong:

Zatte Katrijn die was bedronken
Al van een glaasken renschen wijn (1)
De surczijn (2) is bij haar gekomen,
Hij verbood haar den drank van wijn (3).

—

(Allen gelijk) Van Rantantieterke,
Baas nog e' literke,
En zingt dan vroolijk van opsasa.

(1) Rijnwijn. — (2) Chirurgijn, heelmeester. — (3) Ik geloof dat het lied onvolledig is. Mijns dunkens maken de twee eerste regels 't begin uit van de 1ste stroof, de twee volgende het einde der 2de stroof.

. . . . . ?
. . . . . ?

(Eene alleen) Als ekik zal komen te sterven,
Zal de kelder mijn begraafplaats zijn;
Met mijn hoofd zullen zij mij leggen
Al onder 't kraantje van den wijn.

(Allen) Van Rantantieterke,
Baas nog e' literke,
En zingt dan vroolijk van opsasa.

(Eene alleen) Op mijn begraafplaats zullen zij schrijven :
Hier leet begraven een zatte Katrijn,
Die geleefd heeft gelijk een verken
En gestorven is gelijk een zwijn.

(Allen) Van Rantantieterke,
Baas nog e' literke,
En zingt dan vroolijk van opsasa.

Nu was het tijd om het slaapmutske te nemen, maar dat moest nog eerst door een liêke verdiend worden, zoo iets als het volgende :

Ik zou der nog eentje lusten,
Maar ik heb geen centjes meer;
D'herbergen zijn gesloten.
Ze tappen voor mij niet meer;
Ansje wansje kwak, kwak, kwak,
Geneveltje, geneveltje,
Ansje wansje kwak, kwak, kwak,
Geneveltje van 't vat.

Als 't lied ten einde was, wierden de slaapmutskens uitgedeeld, d. i. er wierd voor elk eene lekkere borrel, zoo iets « van 't patersvaatje, » geschonken, en daarmee de deur uit, ieder naar zijne kamer, al zingende :

De deur uit, de deur uit,
De Zwitsers (1) hebben geen geld niet meer;
De deur uit, de deur uit,
Hunne ketel is kapot.
En had hij niet kapot geweest,

(1) Wie herinnert zich de spreuk niet : « Hij heeft een stuk in zijnen kraag gelijk 'nen oûwe Zwitser », hetgeen al weinig minder beteekent dan : « hij is zoo zat als een kanon », dat ook mondsgemeen is.

Dan had hij niet te maken geweest;
De deur uit, de deur uit,
De ketel is kapot.

Ofwel :

De deur uit, de deur uit,
De boeren hebben geen geld niet meer:
De deur uit, de deur uit,
De boeren hebben geen geld niet meer.

Daarmee was de feest ten einde. (1)

Antwerpen. J. B. VERVLIET.

Spotzegsels.

De Grappen van de Boeren van Oolen. (2)

HET was in den heiligen tijd van den Vasten.

Mijnheer Pastoor was op den preekstoel geklommen en verkondigde met veel gebaar aan zijne parochianen, dat de tijd van vasten, de tijd van versterving begon. Hoewel Mijnheer Pastoor den vastenbrief had afgelezen, wilde hij nog wat uitleg geven, opdat zijne Christenen hem goed zouden begrijpen. Hij sprak dus :

« Mijne lieve, welbeminde schapen en lammeren, de vasten zoo ik ulie heb voorgelezen, is begonnen ! Gij moet vasten, gij moet versterving doen ! Ik wil niet zeggen dat gij sterven moet van honger, zoodat ik, uw herder, ulie, mijne schapen, in mijnen stal zoude dood vinden; neen, niet alzoo! Maar ik wil zeggen dat ge u moet onthouden van overdaad, b. v. met minder te eten, als vroeger. Indien gij eertijds twee boterhammen aat, eet er dan nu, in dezen heiligen tijd,

(1) AANMERKING. — Om alle misverstand te voorkomen, achten wij het noodig te doen opmerken, dat wij voor de *juiste volgorde* der liêkens niet kunnen instaan. De lezer zal gemakkelijk begrijpen, dat men in zulk geval voor de *meeste* liêkens naar willekeur handelde.

Wij hebben overigens zoo trouw mogelijk alles opgeteekend, maar zouden niet durven verzekeren dat alle liêkens of rijmkens juist van dien tijd dagteekenen of volledig meegedeeld zijn. Ten andere : *Qui melius potest, faciat.*

J. B. V.

(2) Z. *Ons Volksleven,* I, bl. 61, 62, 72: II, bl. 54, 55; III, bl. 113.

maar éénen. Dus éénen boterham, hoort gij het, maar éénen, dien ik u allen wensch. Amen. »

En de pastoor was weg, en de boeren gingen al denkende naar huis. Daar gekomen, begonnen zij deeg te kneden en maakten brooden, zoo groot als karrewielen, zoodat ze maar één seffens in gansch den oven kregen. En daarvan aten zij enkel éénen boterham, maar 't was er eene zulle!

Wat kon Mijnheer Pastoor zeggen?... Ze hadden gehoorzaamd! Ehwel! wat zegt ge van onze boeren, waren ze zoo dom?

(*Gehoord te Lier*). Jani Vlunius.

Sagen en Legenden.

a. — Noordbrabantsche Sagen.

16. (61). **De Kaboutermannekens te Bergeik.**

In het midden der vorige eeuw woonden er nog Kaboutermannekens op enkele plaatsen te Bergeik. Niet verre noordwaarts den molen ligt een regelmatige heuvel, de Kattenberg geheeten, waarop in vorige tijden ook de vergaderingen en danspartijen der katten gehouden werden. Dezen heuvel hadden de Kaboutermannekens met holen doorboord, waarin zij, jaar in, jaar uit, hun verblijf hielden. Vooral des avonds verlieten zij gedurig den berg en kwamen dan, in het een of het ander der dichtbij gelegene huizen, voor de bewoners bakken, schuren, dorschen of eenig ander werk verrichten, zonder dat andere menschen het dan ooit zagen.

't Grootste wonder dat de ouderlingen van die mannekens vertellen, is dat zij altijd hun vuur tegen de graanmijten in de schuur aanlegden, zonder dat nochtans de vlam aan die brandbare stoffen schaadde.

Het meest weten zij, die nog stellig aan het vroeger bestaan der Kaboutermannekens gelooven, te verhalen van eenen troep dier dwergen, die eene onderaardsche woning

hadden in den tuin of de nabijheid der hoef, welke thans door A. Dekkers bezeten, voor het oudst bestaande huis in deze gemeente doorgaat.

Zij kwamen dikwijls bij de toenmalige bewoners, waarvan de vertellers sommigen noemen, om keukengereedschap, spijs of drank te leenen; kregen zij het gevraagde niet, dan ging het werk op de hoef den geheelen dag niet vooruit, het kwaad was er gelijk mee gemoeid en men ondervond alle soorten van onaangenaamheden; maar stond men het hun toe, hetgeen bijkans altijd geschiedde, dan ging alles naar wensch. In dit huis was het voornamelijk dat dit volkje het genoemde werk 's nachts deed.

Eens keek zeker nieuwsgierige door het sleutelgat, ten einde iets van hen of hunnen arbeid te kunnen begluren; hij zag echter niets, doch een dier ventjes bemerkte ras den bespieder en zeide in de hun eigenaardige taal: « Steekt hem de oogen uit! » en de nieuwsgierige man ging spoedig zijns weegs.

Met het huishouden der onderaardsche Kaboutermannekens bij de hoef was zeker vrouwke, Grietje genaamd, het beste bekend, vermits zij daar dikwerf room of iets dergelijks kwam vragen.

17. (62). **De Kaboutermannekens te Hoogeloon.**

TUSSCHEN Hoogeloon en Vessem ligt een bergske, dat men tot heden toe nog Kaboutermannekensberg of den Kabouterberg noemt, omdat daarin een dwergenstam van dien naam gewoond heeft. Deze dwergen waren zeer talrijk, doch niet van zulken kwaden aard als vele hunner stamgenooten in andere landen. Evenals die te Bergeik en enkele dorpen der Meierij, arbeidden zij soms 's nachts in de huizen, stallen of schuren, in de omgeving van hunnen woonberg gelegen.

Bij dezen berg schijnt een Romeinsch gebouw gestaan te hebben: er zijn ook Romeinsche oudheden ontdekt.

18. (63). **De Tooveressen van Riethoven.**

TOT in het begin der negentiende eeuw was het dorp Riethoven de verblijfplaats van eene groote menigte toove-

ressen. Tot op onze dagen wordt nog wel eens de eene of de andere, gemeenlijk oude vrouw met dien onverdienden naam gedoodverfd. Ook in andere plaatsen duidt men soms den eenen of den anderen persoon met dien smadelijken naam, gewoonlijk in 't geheim, aan.

19. (64). **De Duivelsberg te Riethoven.**

Als men er bij nacht langs gaat, dan hoort men er schoon muziek. Geesten uit de hel komen daarop de maat dansen, springen, zingen en velerlei duivelsche kunsten uitvoeren. Somtijds gaan ze uit het bijgelegen Duivelsven drinken of daarin een groot rumoer maken.

't Is een erfgerucht, van ouders en voorouders op de kinderen overgegaan, dat in dat oord satansche vertooningen plachten te geschieden, en dat op het gezicht of het gehoor daarvan, ja zelfs op het gedacht alleen, den voorbijganger het koude zweet uit lijf en ziel uitbrak. Vele onzer tijdgenooten hebben dààr ook schrikkelijke wangedrochten aanschouwd, die hen van angst deden verstijven en op de vlucht dreven.

20. (65). **De Vermeerderde Katten.**

Te Westerhoven is eene plaats waar vele ingezetenen, oudtijds meer dan thans, eene groote menigte katten ontwaard hebben. Eens kwam zeker arbeider, in de Erpestraat woonachtig, de vader van Michiel Bosmans † 1850, daar op zekeren avond met eene spade op de schouders voorbij, met dewelke hij naar eene kat wierp, die hij op het land langs den weg zag zitten. Doch nu verschenen als bij tooverslag nog zoo veel andere katten, dat hij in de grootste haast zijne spade wilde nemen en naar een goed heenkomen zocht. Dat lukte hem echter niet, want de katten liepen miauwende rondom hem, zoodat hij niet voortkon. Nu prevelde hij een gebedeke en alle katten verdwenen zoo plotseling als zij gekomen waren. De spade vond hij niet meer en zij is ook nooit terecht gekomen.

21. (66). **Het Peerd zonder kop.**

Verscheidene inwoners te Westerhoven zien 's avonds of 's nachts op 't schoolplein een dier, het best aan een

peerd gelijkende, doch zonder kop, staan of gaan. Een en ander, minder huiverig dan velen, naderden het, doch dan was het altijd plots en ongemerkt verdwenen.

22. (97). **De Witte Juffrouw te Hoogeloon.**

EEN kwartier noordwaarts de kerk van Hoogeloon ligt het Koebosch met den Kabouterberg, waar het tusschen twaalf en één uur des nachts spookt. Zeer vele menschen, die ér op het spookuur voorbijgaan, worden door eene in 't wit gekleede juffrouw achtervolgd en eenige minuten ver sprakeloos vergezeld. Plotseling is zij dan verdwenen, zonder dat men nog iets anders van haar dan de veroorzaakte ontsteltenis gewaarwordt.

23. (68). **Het Spook aan de Brug te Borkel.**

ALS men de brug tusschen Borkel en Schaft over was, werd de voorbijganger eenen bond zonder kop, ter grootte van een kalf gewaar, die dan een kleinen afstand, vóór of ter zijde hem ging. Dit spook hebben zeer vele menschen des avonds gezien, doch echter alleen als 't donker was. Het deed niemand kwaad. Verscheidene jaren heeft het zich aldaar vertoond, tot omtrent den jare 1860.

(*'t Vervolgt*). P. N. PANKEN.

B. — LEGENDEN OVER HET STICHTEN VAN KAPELLEN.

24. (69). **Legende over de Kapel van O. L. Vrouw van Zeven Weeën of Laarkapel, te Schelle.**

HET kindje van den edelman die in den Spaanschen tijd het Laarhof te Schelle bewoonde, plukte bloemen aan den kant der hofgracht. De vader stond er van verre op te zien.

Opeens dreigt het kind in het water te stuiken. De edelman verschrikt en neemt aanstonds zijne toevlucht tot Onze Lieve Vrouw:

— Goede Moeder Maria, bidt hij, red mijn kind. Hier bouw ik U eene kapel.

Zijne bede wierd verhoord : het kind kreeg het evenwicht weder en kwam blij in vaders armen geloopen.

Maar er verscheen geene kapel !...

Eens reed de edelman in zijne koets voorbij het land waar hij beloofd had de kapel te bouwen, doch... zijne peerden wilden niet voort! Hoe hij ook trok, sloeg of riep, 't was al moeite verloren! Dan herinnerde hij de belofte die hij eertijds gedaan had, en vernieuwde ze, met het vast besluit ze ten uitvoer te brengen. Nu gingen de peerden voort.

De edelman deed de kapel bouwen, en nooit had hij nog last met zijn gespan.

(*Gehoord te Schelle*).

25. (70). **Legende over de Kapel van O. L. Vrouw van Bijstand, in 't Dorp te Schelle.**

HET was winternacht : de sneeuw lag twee voet dik en het sneeuwde nog maar toe. Daardoor geraakte een vermoeide reiziger verdwaald. Hij begint te bidden... en zie! daar verschijnt O. L. Vrouw, die hem op den rechten weg brengt om naar huis te keeren; daarna verdwijnt ze...

's Anderendaags, als de man uitgerust was, ging hij de plaats zoeken waar hij verdoolde, en vond ze. Wat ziet hij daar? Eenen rechthoek van eenige vierkante meters die niet besneeuwd, en afgespannen is met zijden draden!... Alsof het hem ingegeven ware, verstond hij hieruit, dat hij op dezen grond eene kapel moest bouwen. En spoedig stond zij er.

(*Gehoord te Schelle*). LENAARD LEHEMBRE.

Deze legende had ik vroeger toch nog gehoord. Zij gelijkt veel aan die van Onze Lieve Vrouw ter Sneeuw (Gersau in Zwitserland). Zie *Nederduitsche Bloemlezing* door J. BOLS en J. MUYLDERMANS, bl. 102. L. L.

Bijdrage tot een Kempisch Idioticon.

1ste Woordenzange.

Slagen geven. — Ontelbaar, als ik het zoo zeggen mag, zijn de uitdrukkingen die 't volk gebruikt, om 't gedacht *slaan* weer te geven.

Hier volgen er 40, zegge veertig, alle in de Kempen gebe-

zigd. Nog maar een klein getal daarvan wierden in de woordenboeken en idioticons opgenomen.

1. AFBATSEN, BATSEN is een spel waar de kinderen malkander doffen op den rug geven. 2. AFBATTEREN = afslaan; *battering* = rammeling; *batter krijgen* = slagen krijgen. 3. AFBOTSEN. 4. AFBOTTEREN. 5. AFDOEZEN, DOEZEN (in de kinderspelen). *Does* = rugslag in de kinderspelen. 6. AFDOFFEN (korte *oe*). 7. AFDORSCHEN. 8. AFDROOGEN. 9. AFFETEREN; FETEREN; *fetering* = pak slagen; men zegt ook *feter krijgen* en *iemand feter geven*. Een *feter* of *veter* is een nistel of nestel. 10. AFFIKKELEN, FIKKELEN. 11. AFGEPSEN, eig. AFGISPEN, d. i. afgeeselen; *geps krijgen* 12. AFJAKKEN (uitspr. *afzjakken*); *jakking; jak geven; jak krijgen*. 13. AFKLAVETTEREN, KLAVETTEREN. 14. AFKLETSEN. *Klets* = slag, lap. 15. AFKLOPPEN; *klopping; klop geven* en *klop krijgen*. 16. AFKOOVEN; *koof* = oorveeg. 17. AFMOTTEN, AFMOTSEN; *motting* = pak slagen; *mot, mots* = klets, slag. 18. AFPEEZEN; *pees* = fleer, lap, klets. 19. AFPEKKEN; *pekking; pek geven* en *pek krijgen*. 20. AFPEREN; *peer, smoutpeer* = oorveeg. 21. AFPEUTEREN; *peutering* (z. Sch. i. v. *peuter*). 22. AFPRIEGELEN, PRIEGELEN; *priegeling; priegel krijgen*. 23. AFRAMMELEN; *rammeling; rammel geven* en *krijgen*. 24. AFRANSELEN; *ranseling; ransel geven* en *krijgen*. 25. AFROFFELEN (korte *oe*); *roffeling; roffel geven* en *krijgen*. 26. AFROSSEN; *rossing*. 27. AFRUISCHEN; *ruisching*. 28. AFSLAGEN (afslaan). 29. AFSMEREN; *smering; smeer krijgen*. *Smeer* = lap, klets. 30. AFSTREEPEN; *streep geven* en *krijgen*. 31. AFTAFFELEN; *taffeling*. 32. AFTAKELEN. 33. AFTAKKEN; *takking*. 34. AFTOUTEREN; *toutering*. 35. AFTRAVANSEN, TRAVANSEN; *travans krijgen*. 36. AFTRAVETTEREN, TRAVETTEREN; *travettering; travetter krijgen*. Een *travetter* is een kluppel. 37. AFTROEVEN; *troef geven* en *troef krijgen*. 38. AFVETTEN; *vetting*. 39. AFZWEEPEN; *zweep geven* en *krijgen*. 40. AFZWINGELEN; *zwingeling*, enz., enz.

Sint-Antonius-Brecht. JOZ. CORNELISSEN.

Boekbespreking.

Verschil in uitspraak tusschen de zuivere (zachtlange) en gemengde (scherplange) e en o, door Jan Bols, briefwisselend lid der Kon. Vl. Academie, pastoor van Alsemberg. — Gent, A. Siffer. 1891. (48 Bladz. in-8°. Prijs 85 c^men^.)

—

In de beschaafde Hollandsche spreektaal is er tegenwoordig geen verschil meer tusschen de zacht- en de scherplange *e* en *o;* zoodat b.v. *weer* (knoest, eelt) er uitgesproken wordt gelijk *weer* (weder), en *kool* (chou) gelijk *kool* (charbon), — beide met denzelfden zuiveren en onvermengden *e*- en *o*-klank.

'tIs die zoogezeide beschaafde uitspraak die sommigen aan ons, Zuid-Nederlanders, zouden willen opdringen. Hebben die mannen geldige redenen om de scherplange *e* 's en *o* 's uit hunne spreektaal te verbannen? Mogen wij hen navolgen en, in onze uitspraak, het onderscheid tusschen de zuivere en gemengde *e*- en *o*-klanken verwaarloozen ?.. .

Neen ! Dat onderscheid moeten wij handhaven om verschillende gewichtige redenen, die de Heer J. Bols ons meesterlijk in zijne schoone verhandeling uiteendoet. Het verschil van uitspraak tusschen de zacht- en de scherplange *e* en *o,* betoogt de schrijver, berust op de afleiding; het wordt gehoord in de volksspraak van gansch Vlaamsch-België en het grootste gedeelte van Noord-Nederland; het is een kostelijk overblijfsel der oude taal; het vergroot den klankenrijkdom onzer taal; het komt overeen met de schrijfwijze, vergemakkelijkt de spelling der woorden, doet dubbelzinnigheid vermijden, klinkt aangenamer en verstaanbaarder en steunt op het gezag van de beste Noord- en Zuidnederlandsche taalkundigen.

Welke redenen nu kunnen de voorstaanders der Hollandsche uitspraak bijbrengen om hun stelsel te verdedigen ?.... Eene *schijn*reden, nl. dat de gemengde *e* en *o*-klanken « onbeschaafd » zijn, maar *geldige* redenen ?.... Geene enkele !

Laten wij dus, in 't spreken en 't lezen, onbeschroomd de scherpe *e* 's en *o* 's klinken; en wachten wij ons wel van in dit

punt onze aangeborene taal te verloochenen, om eene onnatuurlijke en gansch onredelijke uitspraak aan te hangen.

Het werkske van den Heer Bols kan niet genoeg verspreid worden. Het is nuttig voor iedereen. De voorstaanders der echte uitspraak zullen er ruimschoots de bewijzen in vinden om de onwetende grootsprekers den mond te stoppen, die beweren dat eene *e* eene *e* is, en eene *o* eene *o*, en die de scherpheldere *e* en *o* voor *bestaard*klanken of *onbeschaafde* klanken uitschelden; terwijl de aanhangers der eenderluidende *e*'s en *o*'s, bijaldien zij niet hardnekkig zijn in de boosheid, van hunne dwaling zullen terugkomen en zich rechtzinnig zullen bekeeren.

De Hollandsche uitspraak wint ongelukkig al meer en meer veld in de scholen. Daarom durf ik het boekske bijzonder den onderwijzers, mijne ambtgenooten, aanbevelen.

JOZEF CORNELISSEN.

Gemengde Taal- en Letterkundige Aanmerkingen, door D. CLAES, leeraar aan 't Kon. Athenæum van Namen, briefw. lid der Kon. Vl. Academie, ondervoorzitter van de Zuidn. Maatsch. van Taalk. Gent, A. Siffer, 1891. (Boekd. in-8°. Prijs: fr. 1,50.)

—

Onder bovenstaanden titel liet de Heer D. Claes een bundeltje verschijnen dat, om zijnen deugdelijken inhoud en de practische wenken die het bevat, eene warme aanbeveling verdient.

In de 117 bladzijden die het beslaat, worden talrijke fouten tegen taal- en letterkunde besproken en verbeterd. Men denke niet dat de schrijver voorbeelden verzon, om stoffe tot afkeuring en berisping te hebben; neen, want dan hadde zijn boek maar eene betrekkelijke weerde, en zou hij zeker al het nut niet stichten dat men er nu van verwachten mag. De besproken cacographische voorbeelden zijn aanhalingen, met den naam van den zondaar bij ieder stuk, uit de schriften van verscheidene Noord- en Zuidnederlandsche letterkundigen geknipt. En 't zijn niet enkel beginnelingen die van de roede krijgen, ook oude en ervaren schrijvers worden al eens afgegispt. David zelf, de strenge criticus, moet op zijne beurt *te kernobis komen*.. (1)

(1) Eene uitdrukking, algemeen in Antwerpen en Limburg gebruikt, die beteekent: te voorschijn, voor de pinnen moeten komen, gelijk b.v. voor 't ge-

Maar voegen wij er bij, dat het geenszins in den Heer Claes zijne bedoeling ligt de overtreders te kwetsen of te verbitteren. Verre van daar! Hij wilt goed stichten en het onkruid helpen uitroeien, dat welig op ons taalveld tiert; met « aan de jongere schrijvers de fouten te toonen, welke zij bijzonder te vermijden hebben, dewijl zelfs gevierde mannen daarin gevallen zijn, hen meteen leerende streng te wezen opzichtens hunne eigene gebreken en toegevend jegens die van anderen. »

Tegen de regels der spraakleer en der letterkunde wordt menigmaal gezondigd, de geest der taal wordt dikwijls miskend, niet zoozeer uit onbekwaamheid als wel uit overijling en bij gebrek aan genoegzame oplettendheid. De Heer Claes heeft dus een verdienstelijk werk verricht, met de schrijvers aandachtig te maken op die onoplettendheden, en hen te waarschuwen tegen de verkeerdheden, waar men op het taalgebied zoo licht tegen strunkelt.

Geerne zagen wij zijn voortreffelijk boeksken in de hand van al die de Vlaamsche pen voeren. Jozef Cornelissen.

Vragen en Aanteekeningen.

1. (58.) **Zoo zot als Tielebuis.** — In den *Navorscher*, 1891, bl. 156, staat te lezen : « In *Loquela*, een Westvlaamsch taalkundig maandblad, vind ik in het Bijblad van Kerstmaand 1887 de uitdrukking : *hij is zoo zot als tielebus*, die te Diest wordt gehoord. Welnu, deze spreekwijze is zonder twijfel ontleend aan de *Clugt van Tielebuys, die wederom herdragen wilde sijn*, een stuk gespeeld tot Diest in 1541, door de kamer *Trou moet blycken*, van Haarlem. De zotte Tielebus is, na deze voorstelling, te Diest, spreekwoordelijk gebleven, reed 350 jaar lang. »

Ik voeg hier bij dat die spreuk niet enkel te Diest gebruikt

recht. — « Is dat het latijn *coram nobis?* 'k Geloof het niet. In J. L. D'Arsy staat *Nobis-krocht*, fr. *l'Enfer : tot Nobis* komen zal dan de vertaling zijn van : voor Pietje de Dood komen, voor Gods gericht komen. Zoo dat (ker)-*Nobis* bij 't oud Limb. wangeloof thuis hoort. » (*'t Daghet in den Oosten,* II, bl. 118.)

wordt, maar ook hier in deze streek, te Brecht, te Zoersel en in 't omliggende en wellicht nog elders, mondsgemeen is. J. C.

2. (59.) **Jacobus heeten.** — Te Mechelen was een soldaat verdronken. Te dier gelegenheid vertelde mij, te *Heffen*, de bazin eener herberg, dat de verdronkene rechtstond in 't water. « Maar hij zal misschien *Jacobus* geheeten hebben», zeide de vrouw. «Ik heb altijd hooren zeggen dat die *Jacobus* heeten, rechtstaan in 't water, als ze verdronken zijn. »

Is die zegswijze nog elders gekend, en waarom zegt men dat?
A. A.

3. (60.) **Volksgezeg.** — Als een meiske 't afwaschwater laat koken, mag zij in zeven jaar niet meer ter kermis gaan (*Oostmalle*), — is zij zeven jaar achteruit in 't trouwen *Schriek*), — als 't afwaschwater kookt, dat is zeven achteruitgevreën (*Antwerpen*). Coquelicot.

4 (61.) **Lied van 't Boerke met zijn ezeltje.** — Wie bezorgt mij den volledigen tekst van dat liedeke?... 't Begint alzoo :

a/ Daar kwam 'nen boer van Zwitserland,
Al met zijn ezeltjen aan zijn hand,
aan zijn hand.

—

b/ De(n) boer kwam naar de merkt gegaan,
. . . .
. . . .

Verder kan ik het niet. J. B. V.

5. (62.) **Onbeschaafde Volken.** — Aan eene lezing onlangs door Sir John Lubbock te Londen gehouden, waarin hij verschillige, deels bekende, deels onbekende bijzonderheden omtrent het maatschappelijk leven bij vreemde volkeren ter sprake bracht, ontleenen wij het volgende :

Een der stammen uit Australië, door hem bezocht, was zeer verbaasd op 't gezicht zijner jukossen. Men hield de hoornen voor kunstmatig aan het hoofd bevestigde speren en de beesten zelf voor des reizigers vrouwen, omdat zij met het dragen zijner pakken belast waren!

In sommige streken van China is het eene fijne attentie, als men een zieken bloedverwant als geschenk eene doodskist vereert.

Onder de Eskimo's trekt men de lieden, die men bijzondere

hoogachting toedraagt, bij den neus. Over het algemeen is het brengen van den duim naar den neus daar een zeer beleefde groet.

In 't Zuiden van Amerika meende een Patagoniër, die hem een dagblad zag lezen, dat hij dit deed, omdat hij hoopte daardoor van eene oogziekte te genezen.

Minder bekend was het volgende, dat hij verhaalde van Mrs. Thompson, die de inboorlingen trachtte te genezen van den waan, dat het meer Saratoga bewoond wordt door eenen geest die iedereen verslond welke het waagde, op dit meer zijnde, te spreken. Zij liet zich door twee Indianen er overheen roeien en sprak voortdurend en luid.

Toen de overkant bereikt was, vroeg zij aan eenen der Indianen wat hij er van dacht. « De Groote Geest is genadig, » klonk het antwoord vol weerdigheid. « Hij weet wel dat eene blanke vrouw haren mond niet houden kan! » *(Uit de dagbladen.)* J C.

6. (63.) **Kindergrap.** — Een kind vraagt aan een ander of het kan *weven*. Verstaat het die kunst niet, dan neemt de grappenmaker twee halmen wolgras: hij plaatst ze in tegenovergestelde richting in den mond van den leergast, achter de tanden en trekt met de twee uiteindekes, zoodat de gefopte zijnen mond vol graszaad heeft. Dat heeten ze te St. Antonius *vliegen vangen*.

Coquelicot.

Inhoud van Tijdschriften.

Volk en Taal, IV, Nr 6. — Nieuwsbladen (K. van Caeneghem). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (Fred. de Vos). — Hoe vos en beer afscheid namen van elkaâr (A. v. H.). Hoe men kinderen en soms ook groote menschen plaagt (Perber). — Vertelsels (A. Dhooge). — Gezelschapsspelen (Fr. van Cauwenberghe). — Ik woon hier (A. van Heuverswyn). — Een kindeken in nood (A. V.). — Boeraven (K. van Caeneghem). — Hijsel (P. B.).

Biekorf. II, Nr 23. — Zendelingen. — Wind- en waterhozen (Edw. Van Robays). — Na den storm (C. W.). — O in 't Westvlaamsch Idioticon (J. Claerhout). — Mingelmaren.

Nr 24. — Wind- en waterhozen (Edw. Van Robays). — Aan E. V. (Seraph. Dequidt). — Hij is om zeepe (J. Leroy). — Dichtveerdigheid bij de Zwarten. — Mingelmaren. — Bijblad.

Het Belfort. VII, Nr 1. — Aanspraak van Z. D. H. Mgr. den bisschop van Gent, ter gelegenheid van het afreizen der Zusters van Liefde naar den Congo (Mgr Stillemans). — Het materialism en de hersenen van den mensch (J. Van Campen). — Vondels eerstelingen 1605-1610 (L. Scharpé). — Iets over kunst (A. J. M. Janssens). — Dagkrans (G. Gezelle). — De oorsprong der Vlaamsche taal, haar invloed op den schoonheids-, zedelijk en godsdienstig gevoel van den stam (P. Gisseleire). — Vervlaamsching van het middelbaar onderwijs (Een oudleeraar). — Driemaandelijksch overzicht (S.P.). — Davidsfonds, Gentsche afdeeling (D.). — Wenken en vragen (Nino). — De secte der Loïsten (D.). — Nieuwjaarsgroet (P.J. — Salvete, Flores Martyrum (J.-W. Van Genck). — Boekennieuws en kronijk. — *Bijblad :* philologische bijdragen : over den germaanschen tweeklank *au* (A. Dassonville). — bekendmakigen (Jul. Cl.). — Varia (Jul. Cl.).

Kempisch Museüm, II, Nr 6. — Retie op het kerkelijk fondatiegebied I. Welvaarts). — Arendonck. Markten (E.T.). — De heerlijkheden van het land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J.-Th. de Raadt). — Hoogstraten. Charter van graaf Anthonis van Lalaing aan het Schuttersgilde. 1534 (P. J. Goetschalckx). — Het Spijker van Hoogstraten (1532). (X). — XVe eeuw kronijkje van het land van Turnhout (E. T.).

De Student, XII, Nr 1. — Een gedacht van St. Thomas. — Eene vraag. Zou ze onbescheiden zijn? — Rollier! — Eene « snulliteit ». -- Vreemde woorden in de taal. — Brief uit Polen. — « De leeuw van Vlaanderen » in Oost-Indië. — Strijd tegen het alcoolism. — Onweder. — Brief. — Het vooroordeel. — Mengelingen.

De Vlaamsche Standaard, II, Nrs 1-2. — Vlaanderen den leeuw! (Edw. Peeters). — Vlaamsche opschriften (X.). — Het pijpje. — Europa en Afrika (E. Peeters). — De wraakgierige (L. V. van Liezele). — Het geheim van eene tweede uitgaat. — Victor Hugo' « sérénade » (Fr. Meeus). — Hoe Hans met genoegen betaalde. — De Zuid-Afrikaansche taalbond (A. V.)

Jong Vlaanderen, I, Nrs 9-10. — Kerstlied (J. C.). — Vlaamsche belangen (F. Z.). — Mijn Heimatlied, Kempisch volkslied (Ph. Caluwaert). — Er zingt me een lied! (Fr. Meeus). — E. H. L.-W. Schuermans. — Onze vlaamsche kunstenaars. — Mengelwerk.

Ons Gedacht, II, Nr 7. — Slecht voedsel (Fr. Zand). — Op wandeling. — Socialismus en 't geluk van den werkman.

Nr 8. — Het socialismus en de vlaamsche beweging. — Het socialismus en het geluk van den werkman (L. P.). — Hoe Dries er mee voer.

Loquela, Sporkele, 1891. No 10. — Zantekoorn : Aanvolgen, aflispelen.... enz. *Bijblad :* Wetensweerdigheden.

Revue des Traditions populaires, VI, No 11. — Les inventions modernes. I. Le télégraphe électrique. II. La poste. III. Les pendules. IV. Les lunettes et le télescope. V. La photographie (P. Sébillot et A. Harou). — La voyage du rossignol. I-II-III. Différentes versions (D. Danjon, Mme P. Sébillot et J. Tiersot). — Traditions et superstitions des ponts et chaussées. I. Les routes.

Suite (Th. Volkov). — Notes sur les routes en Belgique (A. Harou). — Superstitions, croyances et légendes du Cap Sizun. VI. (H. Le Carguet). — Miettes de folk-lore parisien. XVIII. (A. Certeux). — Allusions à des contes populaires. *Suite* (R. Basset). — Les pendus. V. Les pendus de Beaumont (A. Harou). — Le bon Dieu de Saint-Georges. Histoire d'un sorcier (A. Millien). — Les mines et les mineurs. XVIII. Légende du Harz (H. Heinecke). — XIX. L'or et la nourriture (P.-S.). — XX. Mines hantées (R. Basset). — Les villes englouties. LX (W. S. Lach Szyrma). — La légende du diable chez les Bretons du pays de Vannes. II (P. M. Lavenot). — L'Histoire de la voix qui revient. Luxemb. (P. Marchot). — Joli capitaine. I-II (Dr Pommerol et Mme P. Sébillot). — Livres populaires. III. Oraisons superstitieuses interdites au XVIe siècle (L. Morin). — Second congrès des traditions populaires (P.-S.) — Contes arabes et orientaux. VIII (R. Basset). — La fraternisation par le sang (L. Morin). — Les vieux usage du Bourbonnais. I-II (F. Pérot). — La danse des fées. II (W. S. Lach Szyrma). — Les statues miraculeuses. I (J. Agostini). — Transformations des légendes et des anecdotes. III (A. Desrousseaux). Le diable et les métiers (A. Ferrand). — Pèlerins et pèlerinages. X (A. Hovelaque). — Bibliographie. — Notes et enquêtes.

Am Ur-Quell, III, Nr 1. — Totenfetische im Glauben nordgermanischer Völker (H. F. Feilberg). — Menschenblut im Glauben der Zigeuner (Dr H. v. Wlislocki), — Ostpreussische Haus- und Zaubermittel (J. Sembrzycki). — Eine türkische Schöpfungsage (Dr J. Kunos). — Russische Schöpfungsagen (G. Kupczanko). — Zum Volkglauben der Juden in Polen (J. A. Charap). — Schimpfwörter (R. Knauthe). — Serbischer Totentanz am Grabe (Vid Vuletic Vukasovic). — Totenwartung bei den Mohammedanern in Bosnien (Th. Dragieevié u. F. S. Krauss). — Wolf Feurdrache (Fr. S. Krauss). — Abderiten von heute unter den Juden (B. Wolf Schiffer). — Vergrabene Schätze (K. E. Haase). — Der Hexenritt (M. Rösler). — Volkwirtz in Rätseln (H. Volksmann). — Preussische Rätsel-Fragen (H. Frischbier). — Ostpreussische Sprichwörter, Volkreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Alltagglauben aus Schlesien (Küster). — Galizisch-rutenische Weihnachtbräuche (R. F. Kaindl). — Geheime Sprachweisen (Krauss) — Kleine Mitteilungen (A. Ln., Krauss, H. Volksmann u. L. Fränkel). — Vom Büchertisch.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, I, Nr 4. — Mythologie und Religion (L. Tobler).— Der Umfang des friesischen Sprachgebietes im Grossherzogtum Oldenburg (Dr P. Kollmann). — Kritische Uebersicht über die italienische Volkslitteratur während des Jahres 1890 (M. Menghini).— Zu den deutschen, böhmischen und mährischen Volksliedern (J. Krejci). — Die Gebirgsnatur in Vorstellung und Sage der Gossensasser (M. Rehsener). — Die ethnographischen Arbeiten der Slaven, vornehmlich Oskar Kolbergs (Wl. Nehring). — Kleine Mitteilungen (Dr A. Tille, K. Weinhold, H. Carstens, E. Früdel, Schell, P. Kr.). — Bücheranzeigen (K. Weinhold, A. John, A. Brückner). — Aus den Sitzungs-Protokollen des Vereins für Volkskunde (U. Jahn). — Litteratur des Jahres 1890. *Schluss* (Dr M. Laue). — Inhalt-Register.

Drukfeil.

In Nr 1, bl. 16, regel 40, staat te lezen : « .... die zeker bij nader onderzoek *alle niet* juist zullen blijken. »
Dat moet zijn : « ... *niet alle* juist zullen blijken. » J. C.

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ DERDE AFL. ◆

Rivieren, Putten, Fonteinen, Ondiepten, enz. (1)

VI.

EENE PLAATS DIE NOOIT OVERSTROOMT. — Te Leupeghem bij Oudenaarde, in eene weide bij een verdwenen vrouwenklooster gelegen — niet verre van den Nonnenmolen — is eene zekere plaats, die nooit door het water overstroomd wordt. Men beweert dat die plek van de overstroomingen bevrijd blijft, omdat de grond er nog overblijfselen van de grondvesten des kloosters bevat.

DE BLOEDPUT TE BEVERHOUTSVELD. — In een bosch te Beverhoutsveld, (onder Beernem in West-Vlaanderen), is eene plaats die den naam van *Den Bloedpit* draagt, omdat, zegt men, de heelmeesters daar het bloed gingen uitstorten, dat van de aderlatingen voortkwam.

DE MOEREN VAN VEURNE. — Eene legende schrijft het ontstaan der Moeren (van Veurne) aan den H. Willebrord toe,

(1) Zie *Ons Volksleven,* II, bl. 87, 97, 109, 123, — III, bl. 85.

die, zegt men, door deze overstrooming den afgodendienst vernietigde, op deze kust gevestigd; en waarvan de aanhangers aan al de vermaningen van den apostel weerstonden.

Het Brandend Ven. — In het Noordbrabantsch gehucht De Dorst, tusschen Oosterhout en Breda, ligt een ven, dat door de inwoners het *Brandend Ven* geheeten wordt. Zij verzekeren dat het water er van nooit bevrozen is geweest.

De Maas die in de lucht hing ! — Eene (oude) kronijk verhaalt dat in 1118 *de Maas in de lucht gehangen was;* daarvan waren getuigen Willem de Nangis en Albéric (Chateaubriand. *Mémoires d'Outre-tombe*).

De lamp van den H. Andreas. — In 1374 was de Maas te Luik zoodanig gezwollen, dat de koster van St-Jacobskerk onmogelijk de lamp vóór het beeld van den H. Andreas kon aansteken.

« O ! groote heilige Andreas ! » riep hij uit, « wees gij zelf koster, want gij ziet dat ik uwe lamp niet kan aansteken. » Na die woorden is de lamp vanzelf beginnen te branden; en zij brandde vijf dagen en vijf nachten zonder uit te gaan, veel schitterender dan ooit, en haar licht bestraalde het water, dat den koster belette tot het beeld door te dringen, om olie in de lamp te doen. (A. Hock. *Croyances et remèdes pop.*).

Over den oorsprong van den naam Fontaine-l'Evêque (Henegouw). — Men verhaalt dat een der oude heeren van Fontaine (thans Fontaine-l'Evêque), met name Nicolaas, een onvermoeibare, maar geweldig wreede krijgsman, van een zijner tochten terugkeerende, op den boord van een der talrijke bronnen ging rusten, die zijne heerlijkheid bespoelden en er zelfs hunnen naam aan gaven.

Hij boog over de kristalheldere bron, die men nog heden aantoont, om er wat water uit te scheppen, ten einde zich te verfrisschen, toen hij eensklaps vol schrik achteruitdeinsde. Geen wonder : op den bodem der bron bemerkte hij bloedige letters, die naar hem toe klommen !

In het gedacht dat zijn verstand verbijsterd is, beroert hij meer dan twintigmaal het water, maar niet zoo spoedig is het

weder stil, of de verschrikkelijke letters verschijnen opnieuw. Gansch ontsteld keert hij naar zijn kasteel terug en sluit er zich in op.

Eene bovennatuurlijke macht drijft hem nochtans naar de verwenschte bron, die hij gezworen heeft te zullen dempen, opdat ze voor altijd verdwijne. Hij nadert al bevende de kwelle, en nog dien keer, en 's anderendaags en altoos ziet hij de roode letters op het witte zand uitschijnen. Dan eindelijk verstond hij de verwittiging des Hemels, zijn hert wierd door de gratie verlicht en, op zijne knieën vallende, beloofde hij den krijgsmansstand te verlaten en in den dienst van God te treden.

Hij deed zijn woord gestand en verdiende, door zijne schitterende deugden, den bisschoppelijken stoel van Kamerijk te bekleeden. Om de herinnering aan die wonderbare gebeurtenis te bevestigen, voegde men bij den naam *Fontaine* dien van *l'Evêque*. Zoo luidt de legende.

DE FONTEIN DES KEIZERS. — Dicht bij Leffe (Dinant) wijst men eene fontein aan, « de fontein des Keizers » geheeten, waarover men de volgende sage vertelt : Terwijl het leger van Karel den Groote de vier zonen van Aymon (de vier Heemskinderen) vervolgde, leden de soldaten schrikkelijken dorst. Hun opperhoofd, de lans van eenen krijgsknecht gegrepen hebbende, stak er mede in de rots, terwijl hij dit gebed stortte ; « Schenk, o Heer, ! mijne arme soldaten te drinken ! »

En op den eigensten stond spoot er uit de rots eene bron, die nimmer uitdroogde. Zij draagt nog den naam van *Fontaine de l'Empereur*.

DE KAPEL DER SCHEERMESSEN. — De kapel van St-Rochus te Bergen droeg in de vorige eeuw den zonderlingen naam van *Kapel der Scheermessen*. Die benaming vindt haren oorsprong in eene sage, zoo verschrikkelijk als fantastisch. Men verhaalde dat in die kapel eertijds een diepe put bestond, onder een valluik verborgen. Op dit valluik deed men sommige veroordeelden neerknielen ; op een gegeven oogenblik kantelde de val om, en de ongelukkigen vielen in eenen put,

waarvan de wanden vol scheermessen staken!

De put van Cheslin. — Op den bodem van dezen put ligt een schat verborgen, die alle jaren eens naar boven komt. Dat gebeurt met Kerstmis, onder de Elevatie van den middernachtdienst. Doch de schat wordt door een helschen geest bewaakt die hem niet afstaat dan op eene dubbele voorwaarde: men moet den geest eene zwarte hen offeren en men mag ondertusschen geen enkel woord spreken. Nu dan, over vele, vele jaren, wilden de smeden van Ste Oda, wakkere mannen, den kostelijken schat bemachtigen.

Zij hadden de vereischte offerande volbracht en reeds trokken zij met hunne groote nijptangen en ijzeren staven het geheimzinnige koffer omhoog, waneer een onvoorzichtige de noodlottige woorden uitstiet: « Wij hebben hem vast! » Krik! krak! dag tangen en ijzeren staven! Met een vreeselijk gedruisch viel de schat terug op den bodem van den put; een schrikkelijk tempeest brak over Cheslin los, de boomen bogen hunne kruinen ter aarde, terwijl een duivelsch muziek door de lucht weergalmde. Op eenen oogpink werden de smeden hoog opgevoerd en te Téléry neergezet, zich gelukkig achtende er levend van afgekomen te zijn; maar, wat ze nooit hebben kunnen uitdrukken, is hoe groot hun schrik en hunne ontsteltenis is geweest.

(*'t Vervolgt*). Alfried Harou.

Telliêkens of Telsels.

Het meest gebruikte middel, in de kinderspelen, om te weten wie *er aan* is of het spel in gang moet zetten, bestaat in het *tellen* of *aftellen*, d. i., in het opzeggen van een telsel of telliêken.

De telsels, ook *aftelrijmen* genaamd, zijn talrijk; zij maken een niet te versmaden deel uit van der kinderen dichtveerdigheid en zijn als 't ware de inleiding van hunne liefste bezigheid: het spel.

Het tellen gebeurt op twee wijzen : men telt *er aan* of men telt *er af*.

In het eerste geval wordt het telsel maar eenmaal opgezeid ; in het tweede herbegint men zoo dikwijls het telliêken totdat al de medespelers (of —speelsters), op één' na, er af zijn.

Het tellen bestaat hierin dat men een telliêken opzegt en bij elke heffing of elk beklemtoond woord, een der kinderen, die in eenen kring geschaard staan, eenen tik op de borst geeft.

Wordt het telsel maar eens opgezeid, dan is hij er aan — of dan is hij bakvisch — die den lesten tik krijgt; herhaalt men het aftelrijm meermaals, dan maakt de leste tik telkens een kind er af — of vrij — en dat zoolang, totdat er nog enkel één kind overschiet.

De meeste telliêkens zijn bijna overal verspreid ; en ofschoon zij gewoonlijk, volgens den aard en de uitspraak der streek, eenige wijzigingen ondergaan, zijn zij toch gemakkelijk te herkennen.

Hier volgen eenige aftelrijmen, zooals die te Antwerpen worden opgezeid :

1. Hinkende pink liep over het water (1)
Met zijnen gouden, zilveren klater,
Met zijne gouden, zilveren trompet :
Al de schepen zijn overgezet.
Wij zullen gaan tellen van 10, 20, 30, enz. (tot honderd).

—

2. Aan de Warande daar staat een pomp (2)
Houdt uw gezicht(3)of ge krijgt 'ne stomp.
We zullen eens gaan tellen
Van één, twee, drij ;
Ge zijt op uwen post,
Ge zijt verlost.

---

(1) Ook : *De prins van Luik kwam over het water*. — Ook in de Kempen gekend.

(2) Dat doelt op de openbare pomp, die tegen de Warande aan, terzijde den Mechelschen steenweg stond.

(3) Zwijgt.

3. Rommele, rommele in de' pot;
Waar is Klaas en waar is zot?
Zot is in het stalleke.
Wat heet 'em (1) daar verloren?
Allebei zijn ooren.
Laat hem t'avond thuis komen (2),
Ge zult er wa' van hooren.
Bif, boef, baf,
Slaagt den duvel zijnen kop af. (3)

—

4. Hinkel, pinkel park,
Ju marossel stark,
Hinkel, pinkel park;
Hinkel pla,
Ju marop pla.

—

5. Ona-rona,
Fita-bona,
Ona-bona
Bon

—

6. Onder de bank
Daar lee' (4) wa' zand;
Gaat er mee naar Engeland. (5)
Van Engeland naar Spanje;
Appelen van Oranje,
Péren van den hoogsten boom;
Al die 't leste spelleken hee(f)t,
Die hee(f)t de gouden zilveren kroon.
De zilveren kroon van biezen;
Des winters zal het vriezen;
Des zomers zal het zonneke schijnen,
Dan loopen de boeren op klompen;
Zotte Griet, zeg het niet,
Gij zijt er eerlijk en eerlijk van af (6)

---

(1) Heet 'em = heeft hij.

(2) Ofwel: *Zegt dat 'em thuis komt.*

(3) Men zegt ook: *Slaagt de koei heuren kop af.* — Dat aftelrijm is ook in de Kempen gekend.

(4) Ligt. — (5) In de Kempen: *'t Is gevlogen naar Engeland.* — (6) Ofwel: *Gij zijt er eerlijk en eerlijk aan.* — In de Kempen luiden de twee leste regels:

Janneken is verdronken
Met zijn holle klompen.

7. Ons Lievrouwke van Saletten !
Ma(g) 'k er eenen steen uit trekken ?
Eenen steen dat is te weinig,
Twee steenen dat is te veul;
Pakt er eenen en trekt er van deur !

—

8. Achter de groene boomen
Daar leet een Engelsch schip.
De Franschman is gekomen;
Hij is zoo groot als ik.
Hij draagt 'nen hoed van pluimen,
Nen hoed van perkament,
Die d'heele stad zal ruimen,
Van zoo 'nen grooten vent.
Me (1) zullen gaan tellen, enz. (2)

—

9. Anne Cornel(i)e
Peetersel(i)e,
T'avond gaan wij rapen stelen.
Komt de*n* boer, dan gaan we loopen,
Komt 'em niet, dan blijven wij staan.
Ginder aan die tralie
Daar hangt een gouden falie. (3)
Luis, luis, vergulde luis,
Brengt mij alle dagen
Tien pottekes gouden geld,
En brengt dat in mijn huis.
Me zullen gaan tellen
Van ons gezellen
Van 10, 20, 30.... 100.

---

(1) We, mij. — (2) Vrglk. *Ons Volksleven,* I, bl. 71. Dat rijm wordt in de Kempen meer als schommel- of zwierebalkliêken gebruikt. — (3) De kinderen zeggen ook :

Ginder aan die tralie
Daar hangt een gouden medalie:
Aan ieder medalie hangt een luis.
Luis, luis, vergulde luis, enz.

Tralie, gouden falie, medalie worden uitgesproken : *treuliё, gauwe feuliё, medeuliё.* Dit rijmke luidt in de Kempen, o. a. te St-Antonius :

Evangelie
T'avond gaan me rapen stelen.
Komt den boer dan gaan me loopen;
Komt hij niet,
Dan hebben me al zijn rapen en peeën voorniet.

10. Over 't Scheld daar staat 'nen berg,
En dat is 'nen bibelabomschen berg.
Op dien bibelabomschen berg
Staat een bibelabomschen huis;
In dat bibelabomschen huis
Wonen bibelabomsche menschen;
En die bibelabomsche menschen
Hebben bibelabomsche kinderen;
En die bibelabomsche kinderen
Eten bibelabomsche pap,
Met 'nen bibelabomschen lepel,
Uit 'nen bibelabomschen bak. (1)

—

11. Holleke-bolleke,
Rubes-holleke;
Holleke-bolleke,
Knol. (2)

De kinderen, in eenen kring geschaard, steken hunne vuist vooruit, met den duim naar boven uitgestrekt.

In den kring gaat een der kinderen rond en steekt bij elk van hen, onder het opzeggen van het telsel, de holle hand over den duim, zooals men eenen domper op eene keers zet; die het woord *knol* krijgt, is *er aan*. Ofwel de teller slaat, onder het opzeggen van zijn rijm, met den wijsvinger tegen ieders duim; aan *knol* gekomen, zet hij zijne holle hand op den duim : dat kind is *er af*. (3)

Antwerpen. J. B. Vervliet.

(1) Met enkele wijzigingen ook in de Kempen gekend.

(2) Ook in de Kempen, waar de 2e regel ook luidt : *Rure-bolleke.*

(3) *Aanmerking.* — De telsels, meegedeeld onder Nrs 2, 4, 5 en 7 worden uitsluitend door de meiskens gebruikt.

Drinkliederen.

't Is de Olie van den Gersten.... (1)

Matig

Koor

'’t Is de o - lie van den gers-ten, die de droef-heid doet ver-

bers-ten; 't Is de o - lie van het graan, Die de droef-heid doet ver-

gaan! Zet het glaas-ken aan u - we lip-pen en laat het zacht-jes bin-nen-

slip-pen; Zet het glaas-ken aan u - wen mond en drink het

uit tot op den grond!

Solo

O! dat voel ik, o dat voel ik, o dat voel ik

aan mijn jeug-dig hert!
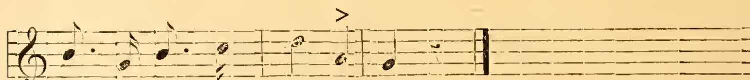
Koor

Ja! dat voelt hij wel, Ja! dat voelt hij wel, Ja! dat

Gauwer

voelt hij wel Aan zijn jeug-dig hert! Da(t) ga(at) wel, Sus - ke,
Nog 'ne(n) keer, Sus - ke,
Dan nie(t) meer, Sus - ke,

(1) Het spreekt vanzelf dat wij niet kunnen instaan voor de nauwkeurigheid van het muziek; wij geven het gelijk wij het hooren zingen hebben. Die aanmerking geldt ook voor de andere liederen, waarvan wij de zangwijzen zullen meedeelen.

*
* *

Allen te zamen :

't Is de olie van den gersten,
Die de droefheid doet verbersten;
't Is de olie van het graan,
Die de droefheid doet vergaan!
Zet het glaasken aan uwe lippen (1)
En laat het zachtjes binnenslippen;
Zet het glaasken aan uwen mond
En drink het uit tot op den grond! (2)

Eén alleen : (3)

O! dat voel ik (*drijmaal*)
Aan mijn jeugdig hert!

Allen te zamen :

Ja! dat voelt hij wel (*drijmaal*)
Aan zijn jeugdig hert!
Da(t) ga(at) wel, Suske. Suske (4)
Da(t) ga(at) wel Suske!
Nog 'ne(n) keer, Suske, Suske;
Nog 'ne(n) keer Suske!
Dan nie(t) meer, Suske, Suske;
Dan nie(t) meer Suske!

(*S*[t] *Antonius-Brecht.*) Jozef Cornelissen.

Noordbrabantsche Sagen.

26. (71). De Tooverheks te Oerle.

Er bestond vanouds op eenigen afstand van 't dorp, eene hut, *Dooden Uil* geheeten, waar, ter vorige eeuw, eene oude vrouw in woonde, die eene heks was en eene kroeg hield, wegens drukken doortocht van zware vrachtkarren. Wee den vreemden voerlieden, als zij het durfden wagen voorbij te rijden, zonder geld te verteren! Dan zette zij heuren gevaarlijken hond achter hen, of zij wist ze op de eene of de andere wijze zoodanig te betooveren, dat de peerden

(1) De drinker begint zijn glas te ledigen. — (2) Hij zet zijne ledige pint neer. — (3) De zanger staat recht. — (4) De naam van den drinker.

niet meer voortkonden. Zij waren in dat geval genoodzaakt tot de heks weer te keeren, iets te betalen en hare hulp in te roepen. Als zij de voerlieden verzekerd had, dat zij niet meer vast zouden raken, gingen zij heen en kregen geenen hinder. Bevreesd voor eenig ongeval, gingen dan ook weinig karlieden hare hut voorbij : sommige durfden er evenwel geenen drank gebruiken.

27. (72). **Eene Heks van Duitschland naar Bergeik.**

Zekere Teut (1) uit de Broekstraat te Bergeik, zeide eens tegen de vrouw van zijn kosthuis in Duitschland, dat hij buitengewoon nieuwsgierig was naar den toestand van zijn gezin en zijne zwangere huisvrouw. De Duitsche vrouw antwoordde den nieuwsgierigen man tot zijne verwondering, dat zij te Bergeik goed bekend was, er dikwijls de avondvreugde onder den molen bijgewoond had, dat zijne vrouw van twee zonen in het kraambed lag en dat alles wel was. Nadat die vrouw tot bewijs nog een mesken uit het huishouden van den Teut had vertoond, dat zij van Bergeik meegebracht had, durfde hij bij haar niet langer verblijven ; want nu was hij overtuigd dat zij onder de tooveressen behoorde, die hunne bijeenkomsten aan den molen houden. De beangste man bracht dan aanstonds zijn pak koopwaren in eene andere herberg en ging 's anderendaags op reis naar Bergeik. Thuis gekomen, bevond hij alles zooals de heks gezeid had : deze was, in de gedaante van eene kat, in het huis van den Teut te Bergeik, ten tijde dat hij van haar het nieuws in Duitschland vernam, op de tafel gesprongen, had het bekende mesken op den grond gestooten en toen men dit meende op te rapen, zag men het niet meer, evenmin als de kat.

Vele eenvoudigen verhalen zulks nog als eene ware gebeurtenis, sommige zelfs met den naam van den Teut en het jaar, hetwelk tot de vorige eeuw behoort.

(1) *Teuten* zijn lieden uit Bergeik en eenige andere dorpen daaromtrent gelegen, die in Duitschland koopmanschap in menschenhaar of koper drijven. Eeuwen lang bestaat reeds deze handel.

28. (73). Eene Deensche Heks te Luiksgestel.

ZEKERE Jozef Cops was in zijne jongelingsjaren en nog later Teut in Denemark. Een zijner kameraden, ook een Teut en te Luiksgestel thuis hoorende, had er zijne zwangere huisvrouw achtergelaten, naar wier toestand de brave man zeer verlangend was. Op zekeren avond sprak hij hierover met Cops in de herberg waar zij vernachtten, in 't bijzijn van de vrouw des huizes. Deze antwoordde daarop dat zij zulks reeds den volgenden morgen, voor eene zekere som aan hem zou kenbaar maken. Hoe weinig de Teuten ook op die belofte staat maakten, toch telde de bedoelde echtgenoot aan de vrouw de gevraagde penningen voor. Nu begaf deze zich naar het zoo ver van Denemark gelegen Luiksgestel, van waar zij, volgens overeenkomst, uit het huishouden van den gehuwden Teut, eenen lepel, met zijn naamteeken, moest meebrengen, als blijk harer gedane reis. Inderdaad, op den bepaalden tijd in Denemark teruggekeerd, vertoonde zij een zilveren eetlepel van den Teut en bracht het blijde bericht dat zijne huisvrouw bevallen en, evenals het kind welvarend was.

Bij gelegenheid van dit kraambed, waren eenige huisgenooten niet gaan slapen en zaten des nachts, toen de gezegde vrouw te Luiksgestel moest wezen, in het woonvertrek bij elkander. Zij zagen eene kat door het mozegat binnensluipen, en op de tafel springen. De kat krabde met hare pooten eenen lepel van de tafel op den vloer en liep er mede weg. Later wisten ze dus allen dat deze kat niemand anders geweest was dan de vrouw uit Denemark. (1)

29. (74). Eene Luxemburgsche Heks te Westerhoven.

OP het einde der vorige eeuw dreef Theodoor Verbeek van Westerhoven handel in Luxemburg en andere daar omtrent gelegene landen, terwijl hij zijn huisgezin in genoemd dorp, hetwelk hij nu en dan bezocht, had achtergelaten. Tot zijne blijdschap en verbazing vertelde hem in zekere plaats

(1) Te vergelijken met de vorige sage.

van Luxemburg, eene onbekende vrouw, dat zijne echtgenoote van een meisje (Meintje genaamd) bevallen was, en dat moeder en kind, benevens het geheele gezin, welvarend waren. Zij voegde er bij dat zij eene brok van de « zuipe » (1) geëten had, toen men de geboorte van het kind vierde. En waarlijk ! toen de huisgenooten en eenige bloedverwanten te Westerhoven aan tafel zaten, kwam eene vreemde kat door het mozegat binnen, ging door de kamer naar den pot waar de « zuipe » in was, nam en at daaruit eene brok en verdween zooals ze gekomen was. Zoo had eene heks zich alweer in eene kat weten te veranderen. (2)

30. (75). **De Kaboutermannekens in den Alven- en Noorenberg.**

Tusschen Westerhoven en het gehucht Keersip onder Riethoven, liggen drie heuvelen, waarvan de naam tot het Heidendom opklimt en waar, volgens de overlevering, Kaboutermannekens in woonden. Deze bergjes heeten bij het landvolk den Elver-, den Ooren- en den Duvelsberg, en liggen in de richting van het Westen naar het Oosten, omtrent 10 minuten van elkander. De Kaboutermannekens van den Elven- en Duivelsberg en ook van elders kwamen zeer dikwijls aan den middelsten der drie genoemde heuvelen bijeen, en, omdat zij dan elkander ook « oor aan oor » luisterden en alzoo beraadslaagden, heet die plaats Oorenberg, anders Nooren- of Noordenberg.

In de huizen gingen de Kaboutermannekens allerlei werk verrichten, ook in de schuren, waar zij bij groote koude tegen de hooi- of graanmijten stookten, zonder ooit brand te veroorzaken ; zij ploegden 's nachts de akkers, zooveel het landvolk verkoos. Hiervoor behoefde men enkel de ploeg op den akker te laten met eenen boterham, een pijpken tabak en dergelijke dingen.

('t Vervolgt). P. N. Panken.

(1) Eene pap of soep, gewoonlijk bestaande uit botermelk (karnemelk) of bier met beschuit, eieren, suiker, enz , die voor eene lekkernij gehouden wordt en vooral vroeger onder den eenvoudigen burgerstand, bij feesten en dergelijke omstandigheden werd opgedischt. — Ook in de Antw. Kempen gekend.

(2) Te vergelijken met de vorige sage.

Bezweerformulen tegen Tooverij.

Het geloof aan een geheimzinnig verbond des duivels met menschelijke wezens heeft, vooral in de XVI^de^ en de XVII^de^ eeuw, een grooten invloed op het maatschappelijk leven uitgeoefend. De plakkaten tegen de tooverij stelden immers dit misdrijf op denzelfden rang als de schending der goddelijke Majesteit en doemden de plichtigen ten vure. Ook bevatten de rechtgeleerde werken des tijds tot in de minste bijzonderheden al wat met de tooverij in betrekking staat : haren oorsprong, de verschillige soorten van tooveraars en duivelskunsten, de behoedmiddels daartegen, de plaats en de uur van den Sabbath, enz. (1)

Geen wonder dus dat dit geloof zoo algemeen en diep was ingeworteld en men geen zonderling of buitengewoon feit kon opmerken, zonder dat de vrees voor de *kwade hand* de gemoederen kwam ontstellen. Kwijnde er een ziekelijk kindje, mislukte de opbrengst van veld of stal, of heerschte er eene besmettelijke ziekte onder het vee, dan werden de hoofden bijeengestoken en men fluisterde elkander het noodlottig woord in de ooren.

Men moet zich bijgevolg niet verwonderen, dat men op alle mogelijke wijzen die afgrijselijke plaag zocht te keer te gaan; en dat er lieden gevonden werden die zich de macht toekenden door bezweringen de tooveraars onschadelijk te maken. De daartoe gebezigde formulen zijn nochtans zeer zeldzaam, daar men die met veel zorg bewaarde en er een soort van geheim van maakte ze aan niemand mee te deelen, uit vreeze dat ze in kwade handen mochten vallen.

Wij laten hier twee formulieren volgen met hunne oude spelling en verminkte Latijnsche spreuken. Jammer dat de oorsprong er van niet gemakkelijk om bepalen is. Toch denken wij dat zij eerder uit Vlaanderen dan uit de Kempen afkomstig zijn. Het geschrift schijnt van de XVII^de^ eeuw te dagteekenen.

(1) Damhouder. *Praxis rerum criminalium*, cap. LXI, quæst. 72-128.

I.

Besweiringhe tegen alle soorten van tooverijen.

In nomine Patris † et Filii † et Spiritus Sancti † Amen. Ick besweire u Mollekens tooverenersse, in den naem des Vaders † ende des Soons † ende des Heylighen Geest †, dat ghy desen huyse ende den volcke gheen schaede doen en moght, tsy in boter, kase, koeyen ende peerden, kalveren, schaepen, sweynen, ende in alle levende have ende oock in rogge, terve, gerst, haver, erweten, boonen, in wasch ende vlasch, in groeyen ende bloeyen, daer men desen huyse ende volcke mede beschaedighen moght. Dat verbiede ick u by de vijf wonden Ons Liefts Heere Jusu Cristi, by de dry naghelen, by de heylighe doorne croone die op syn hyligh gebenedyt hooft wirt gedruckt, bij de twelf apostelen ende bij de vier Evangelisten, bij de neghen cooren der engelen, by alle martelaeren ende confessoren, bij alle heylighe jonckvrouwen ende hylighe weduwen, dat ghy desen huyse ende volcke geen schade doen en moeght. Ick besweire u bij den alderheylighsten name die Jusus gegeven wirt, als alpha et omega. Ick besweire u oock, booze wijf oft man, wien dat ghij syt oft iemanden die ghij spreckt van de Mollekens toovenerssen, dat ghy desen huyse ende volcke gheen schade doen en moeght.

Ick besweire u bij Sinte Peeter, die bedecke u gesintheyt, Sinte Paulus bedecke u ooghen, Sinte Jan besluyt uwen mondt, Maria besluyte u voeten ende alle u litmaten, dat ghij desen huyse ende volcke gheen schaede doen en moeght. Ende dat bevele ick u soo hooghe als Maria Joseph bevolen wirt ende alsoo hooghe als Chrustus synen geest beval in de handen van synen hemelschen Vader, doen hy aen den cruyse sterven wilde, alsoo hooghe als Chrustus syne lieve gebenedyde moeder beval Sinte Jan, alsoo hooghe bevele ick u, Mollekens toovenerssen, met alle u adherenten, dat ghy desen huyse ende volcke geen schaede doen en moeght.

Jusus, Maria, Anna, syt alteijt met ons in desen wegh. Amen. Jusus van Nazareth, Coninck der Joeden, bescherme dese plaetse van alle duyvelsche listen nu ende in het toecomende ende van alle quadeactien. O glorieus cruys aenbiddende cruys costeleijck hout wonderleijck teecken, door hetwelck den duyvel is

everwonnen ende de werelt door het bloedt Chrusti omgekocht.

Alla, (1) Jasper, Melchior, Balthazaer, Lucas, Joannes, Marcus, Matheus, Jusus van Nazareth, Coninck der Joeden, beschermt dit huys (teghen de) listighe laghen des duyvels.

Ick besweire u, Mollekens toovenersse, met alle u adherenten, door het strenghe oordeel Godts dat den lesten daghe comen sal, dat ghij uyt desen huijse sult bleyven met u valsche ende duijvelsche consten, van al hetgene datter groeyt ende bloeijt, buyten ende binnen desen huyse. Amen.

Ick besweire u door dien die genamt woort Jusus van Nazareth, Coninck der Joden, opdat gehoort synde dit woort, ghij terstont sult hebben te verlaten dit huys ende alle inwonders van hetselve, noch en sult ghij nimmermeer hetselve hebben te molesteren.

In nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti †. Amen.

('t Vervolgt). M.

Boekbespreking.

Wintergrün. Sagen, Geschichten, Legenden und Märchen aus der Provinz Luxemburg. — Gesammelt und herausgegeben von N. WARKER. — 2te Beteutend vermehrte Auflage. Arlon, 1890-'92.

Een werk dat wij al onze lezers, de Duitsche taal machtig, volgeerne aanbevelen, is « Wintergrün. » Het bewijs dat de boek naar weerde geschat wordt, ligt hierin dat het werk, op betrekkelijk korten tijd, eene tweede uitgave beleeft en nog altijd inschrijvers bijwint.

De tijd van minachting en spot, waarmee men al bejegende wat tot de volksletteren behoort, de afkeer dien velen betoonden voor vertelsels, sagen, legenden, enz. is voorbij; en stilaan vermeerdert het getal van degenen die behagen scheppen in dien « kleine-kinderenklap » of « oude-wijvenpraat, » zooals men weleens zeide of schreef, — of die zich zelfs de moeite getroosten

(1) Allah, naam waarmede de Mahomedanen de Godheid aanroepen.

te ondervragen, te luisteren en aan te teekenen, telkens zij het middel vinden om iets nieuws op het veld der volkskunde in te oogsten.

Dit leste is, wat de vertelsels, sagen en legenden betreft, altijd zoo gemakkelijk niet, als men zich wel inbeeldt. *Goed vertellen* is eene kunst; maar vertelsels *goed opschrijven*, de uitdrukkingen, wendingen en eigenaardigheden van den volksgeest nauwkeurig en juist weergeven, is ook geen gemakkelijk werk.

Die de voorschriften van de kunst van vertellen wil leeren, leze het meesterstukske dat Amaat Joos als inleiding voor zijn eersten bundel « vertelsels » schreef; die geerne sagen, legenden, enz. leest, in hoogergemelden geest te boek gesteld, neme het voortreffelijk werk van den Heer Warker ter hand, dat ongeveer 500 stukken bevat, uit het Luxemburger land herkomstig.

Mocht er weldra, voor elke gouw onzes lands, een vriend van sagen en legenden ons met eenen bundel als dien des Heeren Warker beschenken. (1) J. B. VERVLIET.

O. COLSON. — **Questionnaire des Enfantines & Jeux et du Blason populaire.** — Liége, H. Vaillant-Carmanne, 1891. — Vlugschr. in-8° van 32 blz.

In den vorigen jaargang van ons tijdschrift hebben wij meermaals gelegenheid gevonden om met lof van den *Questionnaire de folklore* (*wallon*) te gewagen.

Een der ieverigste deelnemers aan dien *Vraagboek*, de Heer O. Colson, heeft van het gedeelte dat hoofdzakelijk door hem bewerkt wierd, onder bovenstaanden titel eenen overdruk in 't licht gegeven die, vermeerderd en verbeterd, eene welkome bijdrage voor den volkskundige uitmaakt.

Het hoeft wel geen betoog hoe nuttig dergelijke werken zijn

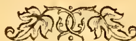
(1) *Wintergrün* verschijnt in halfmaandelijksche aflev. van 16 bladz. in-8°, ten prijze van 15 cmen voor elke aflev. Het aantal aflev. is bepaald op 36, waarvan reeds 34 het licht zagen.

Voor de inschrijvingen wende men zich tot den Heer N. Warker, leeraar te Aarlen (Avenue Tesch, 15, Arlon).

voor het vak dat wij beoefenen, en welke kostbare hulp zij bieden bij het opzoeken van folkloristische bijzonderheden.

Zooals wij reeds voor den grooten Vraagboek der Waalsche folklore vaststelden, munt ook het besproken werk uit door uitvoerigheid, goede verdeeling en rangschikking der aangeduide stof, terwijl er, tot meer gemak van die 't boekske raadpleegt, de welgekozen voorbeelden niet in ontbreken.

Over de verschillige onderverdeelingen, enz hoeven wij niet verder uit te weiden; daarvoor verzender wij tot de reeds vroeger meegedeelde inhoudsopgaven. J. B. VERVLIET.

Vragen en Aanteekeningen.

6. (63). **Zand strooien op den dorpel** (ziet den 3n jaarg. van *Ons Volksleven*, bl. 139). — Wanneer er wit zand op den dorpel van de voordeur eener woning gestrooid ligt, dan zegt men in en omstreeks Heist-op-den-Berg : « Daar heeft men lokzand gestrooid, » willende beduiden dat daar trouwlustige meisjes zijn, en het zand — een teeken dat binnen ook alles goed geschrobd, gezuiverd en in orde is — de jonkmans zou aanlokken om eens hun pijpken te komen aansteken en een vrijagepraatje te houden.

FR. Z.

7. (64). **Sinte-Mertenvuur.** — Bij ordonnantie van den 6n 9ber 1722 wordt verboden op of omtrent St-Mertensdag eenige vieren te stoken, hout om te halen, enz. op boete van 6 gulden, en zullen de ouders of momboirs moeten instaan voor de kinderen; en die niet bestandigd en zullen zijn de boete te betalen, zullen 3 dagen te water en te brood gesteld worden ter cyperagie. (*Uit een Mechelsch ordonnantieboek*). A. A.

Inhoud van Tijdschriften.

't Daghet in den Oosten, VIII, Nrs 1-2. — Een onuitgegeven handschrift van van Mantelius (Polyd. Daniëls). — De Augustijnen van Hasselt. 1579-1791. — Spreektaal en schrijftaal. — Te Wurfeld bij Maeseyck (Pol. Daniëls). — Een opschrift te Stevoort (P.D.)

Volk en taal, IV, Nr 7. — Gij, rijken.... (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederduitschen taalschat (Fred. de Vos). — Gies! Gijs of Englus! Kadis! (K. van Caeneghem). — Op Nieuwjaarsavond. Nieuwejaarke zoete (A. V.). — Van Jan Onversaagd (A. V). — 't Liedeke van de weke (T. van Heuverswyn. — Doodenmaaltijden (P. Bernard). — Volksbijgeloof (Huwelijk) (P. Bernard & An) — Geschiedenis. Drie namen (F. Van Vlierberghe). — Boekaankondiging (P. B.). — Dietsche belangen (X.)

Volkskunde, IV, Nrs 11-12. — Walcheren in Zeeland, door K. Baart. — De Haan in de volksverbeelding, door Aug. Gittée. — Boekbeoordeeling (Aug. Gittée). — Kroniek.

Biekorf, III, Nr 1. — Sint-Omaarsput (S. Dequidt). Ter zaliger gedachtenisse van den Eerw. Heer Pastor P. Busschaert (G. Gezelle). — Uit de kinderwereld (G. Gezelle.). — Over den Westelijk Westvlaamschen Vorm van het Voorvoegsel *ge* — (A. Dassonville). — Mingelmaren.

Nr 2. — Sint-Omaarsput (S. Dequidt). — De ure van Greenwich (E. van Robays). Van 't Vrijbusch en van de Buschkanters (A. B. en C.). — Lotinge ten Bogaerde in 1574 (D. S). — 't Is zoo stille (J. Noterdaeme). — Mingelmaren.

Nr 3. — Conscience te bij gekomen (Biekorf). — Van 't Vrijbusch en de Buschkanters (A. B. en C). — Waar woonden de Menapieren? (E. Denys). — Mingelmaren.

Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vl. Acad. voor Taal- en Letterk. — 1891. October, Nov., Dec. — *Zitting van 21 Oct.:* De schilder Jan-Erasm Quellin, door J. Broeckaert. — *Zitt. v. 18 Nov.:* Mededeeling van jhr. N. de Pauw. — *De Koninklijke Vlaamsche Academie* en de *Académie royale de Belgique*. Verslagen door de heeren Th Coopman, K. Stallaert en H. Claeys. *Zitt. v. 16 Dec.:* Bibliographische aanteekening, door L. Mathot. — Ontdekking van een onbekend Middelnederlandsch gedicht, door jhr. N. de Pauw. — Nalezing op de Vlaamsche vertaal — en woordenboeken (H. Sermon.)

Het Belfort, VII, Nr 2. — Diest in den Patriottentijd (F. di Martinelli). — Het volkskind (J. Muyldermans). — De Toekomst (S. Daems). — De oorsprong der vlaamsche taal, haar invloed op het Schoonheids —, zedelijk en godsdienstig gevoel van den stam (P. Gisseleire). — Levensstudiën (Hilda Ram). — Kennemerland (J. L. S J.). — Een vlaamsche Dorpspastoor (D.). — Wenken en vragen (H). — De zwaluw (Joz. de Ras). — Sneeuwvlokjes (K. Quaedvlieg). — Boekennieuws en Kronijk.

Dietsche Warande, *Tijdschrift voor Schoone Kunst, Letteren, Zedegeschiedenis. enz. Nieuwe reeks.*

V, Nr 1. — Thomas Van Kempen. Jongste ontdekkingen (V. Becker, S. J.). — De Handel, vooral in de Nederlanden, tijdens Karel den Grooten (Dr. C. Buter). — Vijf hedendaagsche Dichters (Pol de Mont). — Middeleeuwsche zedespreuken. Die Leec van seden en der Lekenspiegel (Dr Jan te Winkel). — De muzikale schoolmeester Schneidlein. Eene kunstenaarsnovelle (C.

Haasz). — Edgar Tinel (met portret) (Alb. Solvyns). — Vondeliana. Michiel de Swaen over Vondel (C. Looten). — Internationaal mumismatisch congres te Brussel (Graaf M. Nahuys). — Boekenkennis (Alb. Th., M. N., enz.). — Omroeper. — Inhoud van tijdschriften.

La Tradition, V, Nr 12. — Les Brandons (H. Carnoy). — L'Homme changé en âne (dr. S. Prato). — Légendes valaisannes (H. Correvon). — Prouesses de chasse. Facéties arabes (A. Certeux). — Acousmates et chasses fantastique. II. (H. Carnoy). — Un proverbe de Compère l'Ours (Ortoli). — De un à sept (Victe de Colleville). — Bibliographie (E. Blémont).

Revue des Traditions populaires, VI, Nr 12. — Les légendes du moyen-âge dans l'art de la Renaissance. I. II. La légende de Trajan (Eug Muntz) — Les armes. II. L'Animisme des armes (F. Régamey). — Beau marinier, chanson de la Hte-Bretagne (P. Sébillot et J. Tiersot). — Congrès des trad. pop. : 2me congrès (L. Brueyre). — Coutumes, croyances et traditions de Noël. X. Les bêtes parlent la nuit de Noël (G. Fouju). — Les pourquoi. LVIII. Pourquoi les juifs ne mangent pas de porc (R. Basset). — Richard Wagner et les Trad. pop. I. Lohengrin et l'imagerie populaire. II. La fraternisation par le sang (J. Tiersot). — Folk-lore du Béarn. Suite (D. Bourchenin). — Les sociétés des Trad. pop. VI. Société de littérature finnoise (P. Sébillot). — Conte de sorcellerie. Luxemb. belge (P. Marchot). — Les villes englouties. XLIX-LVI (G. Doncieux). — Superstitions et coutumes des mariniers. IV. *Suite*. L'invention des flottages (P. S.). — Les funérailles d'un dauphin en Annam (Ch. Hiercouet). — Légendes africaines sur l'origine de l'homme. VII-VIII (R. Basset). — Extraits et lectures (J. Gautier et E. Bergerat). — Bibliographie (P. S.). — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Mélusine. *Recueil de mythologie, littérature populaire, traditions et usages, fondé par H. Gaidoz & E. Rolland, 1877-1887, dirigé par Henri Gaidoz.* — Prix : fr. 12,50 (pour 1892 & 1893). — *Librairie E. Rolland, 2, rue des chantiers, Paris.*

Tome VI, No 1. — A nos lecteurs (H. Gaidoz). — George-Alexandre Wilken (M. A. Barth). — L'Etymologie populaire et le folk-lore : IX. Un livre de M. O. Keller (H. Gaidoz). — X. Quelques noms de saints (G. Doncieux). — Les chemins de fer (H. Gaidoz). — La fascination : e) Diagnostique. *Suite* (J. Tuchmann). — La blanche Biche, chanson populaire (J. Couraye du Parc). — La jalousie de Joseph (E. Rolland). — Le pèlerinage de saint Jacques de Compostelle (H. Gaidoz). — *Gravure* : portrait de G.-A. Wilken. — *Supplément* : placard illustré, relatif au pèlerinage de St. Jacques de Compostelle.

Am Ur-Quell, III, Nr 2. — Totenfetische bei den Polen (B. Wolf Schiffer). — Totenfetische im Glauben nordgermanischer Völker (H. F. Feilberg) — Menschenblut im Glauben der Zigeuner (Dr H. von Wlislocki). — Ostpreussische Haus- und Zauber-Mittel (J. Sembrzycki). — Preussische Rätsel-Fragen (H. Frischbier). — Zauber- und Spukgestalten in Schlesien (K. Knauthe). — Katzensporn (Eine Umfrage von Fr. S. Krauss). —Vom Büchertisch (Bespr. von Krauss und Wlislocki). — Nachruf. Frischbier (J. Sembrzycki).

The Journal of American Folk-Lore, IV, Nr 15. — Huron Folk-Lore. III. The legend of the Thunderers (Hor. Hale). — Hi-a-wat-ha (W. M. Beauchamp).— The young dog's dance (Geo. Bird Grinnell). — The Mountaineers of Middle Tennessee (Adel. Moffat). — Some Pennsylvania German lore (Fred. Starr). — Notes on the mythology and religion of the Nez-Percés (R. L. Packard). — The social organisation of the Siouan tribes (J. Owen Dorsey). — The second international Folk-lore congress. — Notes and queries (W. W. N., Alb. S. Gatschet, Alice Morse Earle, Mary Mann-Page Newton). — Bibliographical notes (W. W. N.).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zoodals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ VIERDE AFL. ◆

De " Drij Maagdekens. „

HISTORISCHE LEGENDE.

IN de Middeleeuwen, zoo luidt de legende, leefden er omtrent de groote heirbaan op Mechelen, drij maagden, die aldaar samen in een klein huizeken een heilig leven leidden en er eene zalige dood stierven. Deze plaats is heden nog onder den naam van « Drij Maagdekens » bekend en ligt onder Heist-op-den-Berg, tegen den ijzerweg, niet verre van de grensscheiding tusschen deze gemeente en Boisschot.

Na de dood dezer drij heilige maagden dan, nam het volk tot hen zijne toevlucht tegen de koorts; hunne beeltenissen werden op die plaats ter vereering aan eenen boom gehangen, en niemand ging met betrouwen tot hen zonder geholpen te worden. Die vereering bestond hierin, dat de koortslijders drij Vrijdagen, 's morgens vroeg, hunne gebeden voor het kapelleken aan den boom kwamen storten. Later werd op die plaats eene kapel gebouwd, die tot verval geraakt en sedert ettelijke jaren verdwenen is.

Luistert wat de legende daarover verhaalt :

Het kan meer als drijhonderd jaar geleden zijn. Een leger krijgsknechten trok langs de groote heirbaan naar Mechelen. Een kapitein, rijk en edel van afkomst, werd niet verre van de «Drij Maagdekens» zoodanig van de koorts aangetast, dat hij niet verder meer kon en bij eenen boer zijnen intrek moest nemen. De goede lieden rieden hem naar het kapelleke van de H.H. Drij Maagden te gaan, dat aan eenen boom hing, en verzekerden hem dat hij zou genezen. De kapitein volgde dien raad, was spoedig aan de beterhand en welhaast geheel hersteld, zoodat hij zijn leger te Mechelen weer kon vervoegen. Vóór zijn vertrek, na de brave lieden rijkelijk begiftigd te hebben, zeide hij hun dat hij uit dankbaarheid voor zijne zoo spoedige genezing, eene kapel ter eere van de H.H. Drij Maagdekens zou doen bouwen. Eenigen tijd nadien, werd er inderdaad naar Heist-op-den-Berg eene zekere som geld, met het plan voor de kapel afgestuurd, met verzoek, indien de kosten zoo hoog niet beliepen, den overschot te gebruiken voor den aankoop van een stuk land, waarvan de opbrengst zou dienen tot onderhoud der kapel. Dat alles wierd stipt ten uitvoer gebracht. Eene schoone kapel verrees, waar alle Vrijdagen, onder eenen grooten toeloop van volk, een onderpastoor der parochie van Heist de mis kwam lezen; en, daar er ook nog geld genoeg overbleef, werd daarvoor een stuk land gekocht dat heden nog onder den naam van « Kapelleplek » bekend is.

Sedert dien tijd is die dienst en de kapel zelf, geheel tot verval en te niet geraakt. Na het in onbruik komen der kapel, heeft men de beeltenissen der Maagdekens weer aan eenen boom gehangen, waar zij gebleven zijn tot in 1889. In dat jaar hebben godvruchtige menschen uit dankbaarheid voor eene bekomene gunst, de beeldekens in eene nieuwe kapel geplaatst. Deze kapel, veel kleiner als de vroegere, is ook toegewijd aan de H.H. Drij Maagden van Brusthem, wier beeltenissen er in berusten. Tot over een dertigtal jaren, wanneer de koorts meer dan thans onder het volk heerschte, was er alle Vrijdagen een groote toeloop, die sedertdien allengskens verminderd en heden bijna gansch gedaan is.

FRANS ZAND.

Bijdrage tot een Kempisch Idioticon.

2de Woordenzange.

Boerepummel, den. — z. *Pummel.*

Botertrijl, de. — z. *Trijl.*

Brak, de. — Boschmier, soort van groote mier. Dit insect, wiens beet zeer pijnlijk is, bouwt zijnen nest in heiden en mastbosschen, bij middel van stukskens hout en wortelvezels. *Sam.* : BRAKKENNEST, BRAKEIEREN, enz.

Brekken zijn bij *Schuerm.* groote *zwarte* mieren, dus eene andere soort, want de brak of boschmier is *bruinachtig.*

Buëken, *buëkte, heb gebuëkt.* Geweld doen om te braken. Het Eng. *to puke* beteekent braken, *vomere.*

Djotsen (uitsp. *djötsen*), *djotste, heb gedjotst.* — Dju roepen ; met stem en zweep zijn gespan aanzetten. De voerman zit vast in 't slijk : hoort hem eens djötsen !

Duimsch. — Z. onder *Steensch.*

Echelsteert (uitspr. *echelesteert*), den. — Soort van wind- of waterhoos, Fr. *trombe.* Het volk in de Kempen gelooft dat de echelsteerten de vennen leegzuigen en het water uitpompen.

Meuldenteer, den. — Meikever, muldenaar, Fr. *hanneton.*

Oostel (scherpl. *o*), de. — Unster, unsel, knipwaag, Romeinsche waag.

Overwijlen (nadruk op-*wijl*). — Onlangs, overtijd, onlangsleden. Ik ging overwijlen naar Antwerpen en toen kwam ik hem tegen. Men zegt ook OVERWIJL, OVERSWIJL.

Peepen, *peepte, heb gepeept.* — Piepen, een piepend geluid geven, Fr. *pépier, piauler.* De jonge kiekens peepen. De deur peept als de harren niet gesmeerd zijn. De asem van iemand die bevangen is, peept. *Vergelijkenis* : PEEPEN GELIJK EEN' MOSSEL (gezeid van iemand wiens asem fel peept).

Peeper, den. — Weekelijke, ziekelijke mensch. Onze Jan is maar 'ne peeper : hij is alle botten ziek.

Pekbeest, de. — Een schildvleugelig kerfdier, ter grootte van den meikever, waarschijnlijk zoo geheeten om zijne

pekzwarte kleur. De pekbeesten vliegen 's avonds al ronkende door de lucht en wroeten geerne in drek en andere vuilnis, waarom de dierkundigen hun den naam geven van *drekkevers, mestkevers,* Fr. *bousiers*. Dit insect heet ook nog DUVEL, DUVELBEEST, STRONTBEEST, HEINTJEPEK, MOONTJEPEK.

Pinegel, den. — Egel, horts, Fr. *hérisson.*

Ploddeke, het. — Met dezen naam heeft het volk de ziekte gedoopt, onder de benaming van *influenza* bekend. Ik heb 14 dagen het ploddeke gehad, en 'k weet er af te spreken. Ze liggen daar gevijven met 't ploddeke.

Het w. *plod, plodde* bevat dikwijls een gedacht van traagheid, vadsigheid of loomheid; het beteekent: 1° een' goedzak, een' sul, die alles toelaat; 2° een' luiaard, een' lammerik; 3° een' die in de herberg blijft zitten en gelijk te vadsig is om op te staan en naar huis te keeren; 4° eene kat die altijd in huis zit, die te lui is dat ze gaat en daar de kinderen mee trekken en sleuren. — *Plod, ploddeke* zou dus kunnen beteekenen de ziekte die den mensch ontzenuwt, hem loom en vadsig maakt. En dat doet de *influenza* wel!

Pummel, BOEREPUMMEL, den. — Lummel, loer, lomperd, in 't Fr. *rustre, lourdaud.* In dien zin geeft *Schuerm.* het w. voor Holl.-Limb.

Rekel, den. — Gierigaard, vrek, heurk. *Kil.* vertaalt het w. ook door *homo avarus.*

Rooi, den; ROOIKE, het. — Mannekenshond, bij *Kil. reud, reudhond, reudken.*

Schobben, *schobde, heb geschobd.* — Gaan of loopen, met een eenigszins kwaad bijgedacht. Als er ieverans te gaan valt, ben ik het toch die schobben moet. Ik heb deze week weeral drij keeren naar Brecht moeten schobben. — *Sam.:* AANSCHOBBEN, AFSCHOBBEN, RONDSCHOBBEN, enz. *Gepaarde woorden:* LOOPEN EN SCHOBBEN.

Bij *Schuerm.* heeft het den zin van: zachtjesaan loopen, stil aandraffen, wat hier de beteekenis niet is.

Slavaat (nadruk op-*vaat*), den. — 1° Dunne, slappe koffie. — 2° Dunne, waterachtige pap of soep.

Slavans (nadruk op-*vans*), den. — Hetzelfde als *slavaat,* q.v.

Slavijn (nadruk op *-vijn*), de. — Slordig, haveloos, lui vrouwmensch. Men zegt ook SLAVETS, SLAVEDDER en SLAVODDER.

Steensch (uitspr. *steinsch, stènsch*). — Eénen steen dik. Een steensche muur = een muur van éenen steen dik. Zoo zegt men ook : eene DUIMSCHE *plank* = eene plank van éénen duim dik.

Tikkel, den ; TIKKELTJE, het. — Stipke, fijn puntje. Maakt met uwe griffel een tikkeltje op uwe lei. Vandaar het ww. TIKKELEN = stippelen ; b. v. eene lijn tikkelen.

Truffel, de. — Vuurschup, aschschup. Geh. te *Vorst.* Met deze beteekenis staat het in *Meyers Woordenschat* en in *Kiliaan* als een oud w. geboekt.

Trijl, BOTERTRIJL, de. — Boterstooter, boterstamper, een staf of stok die onderwaarts in een rond hout eindigt, met gaten doorboord, en die dient om het melk te boteren of te kernen.

Tweewaten, *tweewaatte, is getweewaat.* — Tweewatig zijn of worden. z. *Tweewatig.*

Tweewatig. — Wordt gezeid van messen, schuppen, bijlen, enz., waarvan de *waat* of de snede schilfert of splitst. Het *Hagel.* en 't *Hasp. Idiot.* hebben *tweewettig.*

Verslagen, *versloeg, is verslagen.* — 1° Koud worden, zijne warmte verliezen, van vloeistoffen sprekende. Hang het melk maar terug over 't vier : 't zal anders heeleganscn verslagen. Kom maar gauw aan tafel, want de pap is seffens verslagen. — 2° *Bij slachters :* Door 't slachten een zeker gewicht verliezen. Dat verken versloeg 15 kilo.

Vischmoêr (uitspr. *vismojjer*), de. — Een slach van waterkever, ook WATERDUVEL geheeten, in 't Fr. *hydrophile,* die de eigenschap heeft van zich een eind te kunnen wegwerpen, waneer men hem op zijnen rug legt. Sommige lieden gelooven dat dit insect, waneer het in eenen bornput geraakt, er het water van vergiftigt. *Schuerm.* kent het w. aan Noord-Brabant toe.

Weerbieden, *weerbiedde, heb geweerbied* of : *bood weer, heb weergeboden.* — Moeite doen, pogen. B. v. Ik zal toch moeten

weerbieden om het mest uit den stal te doen, want 't is hoog tijd om te zaaien. Al dat zaad zou moeten uitgeraapt worden, maar dat is een werk, daar ik niet naar weerbieden (of geen weer naar bieden) en kan. — *Schuerm.* geeft het w. voor Noord-Brab.

Te wensch bij 't w. *genoeg* gevoegd, is eene versterking en beteekent ruimschoots, ten volle. Dat melk heeft te wensch genoeg gekookt. Ik heb te wensch genoeg gedronken. — Men zegt ook *ter wensch*. 't W. staat ook in 't *Hagel.* en 't *Hasp. Idiot.*

Wensbrauw, de. — Oogbrauw, wenkbrauw, Fr. *sourcil.*

Wessel, den. — Wezel, Fr. *belette.* Geh. te *Vorst.*

Wieteren, *wieterde, heb gewieterd.* — 1° Kwetteren, kwietelen, Fr. *gazouiller*, zoo de vogels doen. — 2° Beetnemen, foppen, bedriegen.

Wisselkist houden. — Meel tegen koren uitwisselen, zonder mulder te zijn, en voor loon een zeker gewicht afhouden. De winkeliers op den buiten, die in meel en bloem doen, houden gemeenlijk wisselkist.

Zwierebalk, den. — Touter, schommel, Fr. *escarpolette.*

Zwierebalken, *zwierebalkte, heb gezwierebalkt.* — Touteren, schommelen, sturen.

Zwiksie, de. — Putwip, lange stok die met zijn midden op eenen boom (*putmik*) rust en dient om den eemer in den bornput op en neer te halen. Kil. heeft *sicksene, j. wippe. Tollenon.*

(*St Antonius-Brecht.*) JOZEF CORNELISSEN.

Volksspelen.

1. Eieren rijden.

DAT volksspel heeft plaats onder het toezicht der Gemeenteoverheid, die de weerde en 't getal prijzen, gewoonlijk 4 of 5, stemt. Zij duidt ook de herberg aan, waar de deelnenemers zich moeten doen opschrijven; de prijzen worden op

voorhand tentoongesteld in eene andere herberg.

Iedereen die aan de vereischten voldoet, in den gemeentelijken plakbrief opgegeven, mag meedingen. Het aantal kampers is dus onbepaald, maar loopt soms nog al vrij hoog, want het is reeds gebeurd dat er tot 70 deelnemers aan het spel waren.

Ieder van hen krijgt een volgnummer dat, op karton geplakt, van voren op den hoed gesteken wordt.

Ziehier nu hoe de vermakelijkheid gebeurt.

Elke eierenrijder komt met zijn gespan, dat is eene lichte kar met één peerd bespannen, en neemt de plaats in, hem door zijn nummer aangewezen.

Links van de baan, langs waar men om prijs rijdt, worden, met eene tusschenruimte van 20 of meer meters, drij, vier eieren neergelegd.

Iedere kamper rijdt nu op zijne beurt drijmaal de baan links op, en keert met zijn gespan rechts weer. Hij tracht zooveel eieren mogelijk in stukken te rijden; het hoogste getal duidt den overwinnaar aan.

Is eens de kampstrijd ten einde, dan trekken allen naar de herberg, waar de prijzen uitgedeeld worden, natuurlijk onder het ledigen van menigen pot en pint.

Het gebeurt niet zelden dat de winnaars nog eens op hun karke stijgen en, van hunnen prijs voorzien, het dorp rondrijden.

(*Omstreken van Antwerpen*).

2. Wit en Zwart.

Geen spel wekt meer den lachlust der toeschouwers op dan *Wit en Zwart.* 't Heeft volgenderwijze plaats.

Twee dikke palen, anderhalven of twee meters hoog, en waarvan 't boveneinde doorboord is, worden op eenen afstand van drij tot vier meters in den grond geplant. Door de gaten wordt een rol gesteken, breed genoeg om er den voet op te zetten, zoo nochtans dat de rol gemakkelijk beweegt of rolt. Het geheel heeft omtrent de gedaante van eenen barreel.

Aan beide zijden van dit gestel wordt een zak vastgemaakt

Die zakken zijn even lang als de rol; de eene is vol zoet (schouwroet) en de andere vol bloem of witsel.

Aan het eene uiteinde van het gestel plaatst men een kleinen trap; het andere uiteinde is bekroond met vlaggeskes.

Nu treden de kampers vooruit. Ieder moet op zijne beurt het trapke beklimmen en over den rol trachten te gaan, wat uiterst moeilijk is, daar de rol bij iederen tred iet of wat ronddraait en den kamper het evenwicht doet verliezen.

Valt hij, dan rolt hij ofwel rechts in den wijd opengespreiden zak met bloem, ofwel links in den niet minder grooten zak met zoet.

Het is licht te begrijpen wat geschater er onder het volk opgaat, als de speler hals over kop in het schouwroet of in de bloem tuimelt, en er zoo zwart als een schouwveger of zoo wit als een mulder uit komt.

Hij die er in gelukt het uiteinde van den rol te bereiken en een vlaggesken af te trekken, is overwinnaar en heeft recht op eenen prijs. *('t Vervolgt).*

(Antwerpen). J. B. VERVLIET.

Noordbrabantsche Sagen.

31. (76). De Pannekoek van een Kaboutermanneke.

Te Hoog-Casteren, een gehucht van Hoogeloon, staat nog een gewoon landbouwershuis, waarin de Kaboutermannekens uit den Witvrouwsberg, ook Kabouterberg geheeten en in het Koebosch gelegen, bepaaldelijk des avonds of in den nacht, verschillende bezigheden kwamen verrichten. Deze waren gemeenlijk dezelfde als die de bewoners van dat huis dien dag gedaan hadden of die zij 's anderendaags moesten doen. Als de Kaboutermannekens des avonds, bij voorbeeld na 10 ure, reeds aan het werk waren, zonder dat de bewoners ter rust lagen, dan klopten zij op deur of venster, om den huisgenooten te beteekenen dat zij naar bed

moesten gaan, dewijl zij — de Kaboutermannekens — verlangden binnen te komen om met het werk te beginnen. De bewoners hoorden hen gedurig druk arbeiden, als : bakken, boteren, den vloer of huisraad schuren, de spijzen bereiden, enz.; in de schuur : dorschen, wannen, enz. Nooit zagen zij echter deze ieverige nachtwerkers; ook verrichtten deze sprakeloos hunnen arbeid, tenware iemand hen door een sleutelgat, eene spleet der schuur- of staldeur of anderszins wilde bespieden; want dan hoorde de nieuwsgierige de onmiddellijke bedreiging hem de oogen uit te steken. Het verwonderlijkste was evenwel dat de huisbewoners des morgens van den arbeid der Kaboutermannekens niets gevorderd vonden; alles was nog als te voren.

Op zekeren voormiddag was de man uit dat huis bezig met ploegen op eenen akker en, terwijl hij wat rustte, legde een Kaboutermanneke eene gebakken spekstruif (pannekoek) op den steert der ploeg. De landman, wetende dat dit gebak voor hem bestemd was, at het op en vond het zeer smakelijk, waarna het onzichtbaar Kaboutermanneke het bord waarop de struif gelegen had, wegnam en daarmede verdween, nadat het gezeid had aan Arie te melden dat Kyrië dood was. Te huis gekomen, voldeed de boer aan het verzoek, waarop een onzichtbaar manneke, onder de tafel gezeten, antwoordde : « Och arme ! is Kyrië dood ?! »

32. (77). De Dood van een Kaboutermanneke.

EEN voerman reed eens met zijne kar den weg op van Riethoven naar Keersip. Niet verre van den Kabouterberg, onder den naam van Duivelsberg bekend, zag hij een Kaboutermanneke bij den weg rondzwerven. Treurig zeide het gedurig : « Kyrië is dood ! » De voerman met de kar op het gehucht Keersip gekomen, legde in eene herberg aan, in welk huis thans Adr. Konings woont, en verhaalde daar, met bevreemding, hetgeen hij gezien en gehoord had. Nauwelijks had de voerman dat verteld, of een aardig Kaboutermanneke sprong tot zijne nog grootere verbazing van onder de tafel en riep : « Och ! is Kyrië dood !? »

Bij dit verhaal voegt men altijd dat Kyrië ook een Kabou-

ter en wel een uit het gezin was, hetwelk in den Duivelsberg heeft gewoond.

Deze sage wordt ook wel eens uitvoeriger en eenigszins gewijzigd verteld. Enkele malen hoorde ik, dat het in de heide heenstappend Kaboutermanneke zou gezeid hebben : « mijn kindje is dood ! »

Sommigen noemen ook andere plaatsen, waar het verhaalde zou voorgevallen zijn.

33. (78). De Kaboutermannekens te Oerle.

Op zeer vele plaatsen te Oerle plachten de Kaboutermannekens in de huizen te verschijnen en de menschen des nachts met het een of ander werk voort te helpen. Gedurig vroegen zij naar eene kat, want kattenvleesch aten zij geerne. Dit braadden zij dan gemeenlijk boven het vuur, hetwelk zij soms tegen den korentas in de boerenschuren aanlegden, zonder gevaar van brand te stichten. Om het branden van de rogge of andere geborgen granen, enz. te voorkomen of te beletten, hoefden de Kabouters maar eenen bol in 't vuur te werpen. Tot vergoeding van eene kat of eene andere gift, voorspelden de Kaboutermannekens aan de gevers of hunne huisgenooten veel geluk ; want die goede ventjes kenden ook de kunst van waarzeggerij.

Zoo troffen zij eens op De Hoef de huisvrouw bedroefd aan, omdat haar man, die menigmaal naar Holland reisde om jachthonden te verkoopen, nu van daar te lang wegbleef. Toen zagen de Kaboutermannekens in de hand der vrouw en zeiden dat een jachthond van den man door het venster van het huis, waar hij vernachtte, was gesprongen en daardoor een been had gebroken, hetwelk de terugreis van den man had vertraagd. Den volgenden dag zou hij nochtans wel te pas thuis komen. Geheel deze voorzegging werd bewaarheid.

34. (79). Een Vriend der Kabouters te Bergeik.

Jan van de Vorst was Teut of koopman in menschenhaar in Duitschland en bouwde te Bergeik, waar 't middelste Loo begint en eene geringe woning stond, een goed huis; later hing er, tot over eenige jaren, *De Bonte Os* uit. Behalve

eene herberg enz., oefende hij daarin het landbouwbedrijf uit en hield soms knecht en meid. Als deze het huiswerk niet gansch konden verrichten, ging van de Vorst soms naar de Bergerhei, om de hulp der daar wonende Kaboutermannekens in te roepen. Zij lieten nooit na dan den volgenden nacht in zijn huis, zijne schuur, enz. het noodige werk naar behooren te gaan doen. Deze man, ten jare 1799, in ruim 90-jarigen ouderdom gestorven, verhaalde gedurig aan zijne kinderen, kleinkinderen en anderen, van de gedienstigheid dezer Kabouters.

(*'t Vervolgt*). P. N. Panken.

Over de „Tommen", „Tommelen" of „Tumuli" (1)

III.

In België.

Te Sint-Mertens-Lennik (in Brabant). — Aan den oostelijken inkom van het dorp Sint-Mertens-Lennik, ziet men tegenwoordig een kapelleke, aan den H. Antonius toegewijd. Op die plek bestond langen tijd een « tumulus, » waarop boomen en drie ijzeren kruisen, die aan deze plaats den naam van Kruiskouter gaven.

De overlevering verhaalt daarover het volgende :

Drie vreemde kooplieden kwamen eens op gemelde plaats aan en rustten er uit. Eensklaps kregen zij twist onder malkanderen en geraakten zoodanig in woede, dat de eene den andere doodde.

De inwoners van het dorp begroeven hunne lijken, richtten de tomme op en plantten er de kruisen boven.

De waarheid is dat de « tumulus » van de eerste jaren onzer tijdrekening dagteekent.

De plaats waar de tomme ligt, wordt gevreesd ter oorzake van de menigvuldige geestverschijningen, waar zij het tooneel van is. (A. Wauters. *Hist. des env. de Bruxelles,* t. I, p. 238).

(1) Z. *Ons Volksleven*, III, bl. 18 en 127.

TE BEVERLOO (in Limburg). — De verhevenheid waarop de kerk gebouwd staat, is een « tumulus. » Volgens de overlevering zou er *een groote veldheer, in eenen slag gesneuveld, begraven zijn.*

DE « DRIJ TOMMEN » TE VORSEN (in Limburg). — Op den middelsten dezer drij « tumuli » kwamen eertijds de schepenen van Montenaken meermaals hunne vonnissen uitspreken. Op dezelfde tomme deed de gemeente Vorsen in 1765 een doodvonnis voltrekken, waarvan de herinnering in de volksoverlevering voortleeft.

Men weet dat de « tumuli » dikwijls verkozen werden niet enkel om er de vastenavond- en St-Jansvuren op te ontsteken, maar ook om er de ter dood veroordeelden te rechten.

TE MARCINELLE (in Henegouw) geloofde het volk dat onder de tomme die men er bemerkte, *een Fransch veldheer begraven lag, in den eenen of den anderen oorlog gedood.*

Maar 't is eenvoudig een Romeinsche « tumulus, » waar men verschillige oudheden in ontdekt heeft.

TE ANDENNE (in Namen). — In 1641 ruimde men eenen « tumulus » weg, die in een veld op den oever der Maas, niet verre van Andenne, gelegen was. Bij 't openen van deze grafstede, *kwam er een licht uit,* dat niet aleen gezien werd van degenen die in den omtrek werkten, maar ook van die zich langs den anderen oever der Maas bevonden. (GALLIOT. *Hist^re de Namur*, t. I, pp. 43-44).

« TE CHAMPION (in Namen), zegt de schrijver van *Délices du* « *pays de Liège,* ligt een klein bosch, het *bosch der Tommen* « geheeten. Men vindt er vier « tumuli, » vier hoopen aarde, « kunstig opeengestapeld.... »

De volksoverlevering heeft het bestaan van die oude gedenkteekenen met veel wonderbaars versierd.

Op die plaats, zeggen de ouderlingen, ligt een kostelijke schat, *eene gouden geit* (gatte d'or) (1) begraven. Maar die schat is voor den eerste den beste niet! Om hem meester te

(1) Het Waalsche w. *gatte* beteekent geit. 't Schijnt nochtans dat sommige ouderlingen het w. *gatte* ook gebruiken in den zin van eene hoeveelheid goud of zilver van vier vierkante voeten.

worden, moet men de wakende oog van den boozen geest misleiden, die er de bewaarder van is. Men moet dus den tijd waarnemen dat deze slaapt, en wel toezien het diepste geheim en het strengste stilzwijgen te bewaren.

Deze middelen werden eens in 't werk gesteld door eenige personen, die begerig waren om de beruchte *gouden geit* te bezitten. Maar wisten zij zich wel aan de vereischte voorwaarden te houden? Toonde de duivel zich listiger dan zij?... Men weet het niet. Zeker is het, dat hunne pogingen mislukten. (*Annales de la Société archéologique de Namur*, t. II, pp. 58-59.)

TE TEMPLOUX (in Namen). — De « Bosse-Fontaine » is een aardheuvel die op de zuidelijke grens der gemeente Temploux ligt, nabij het grondgebied van Spy.

Bijgeloovige overleveringen zijn aan dien « tumulus » verbonden. Men verhaalt dat men somwijlen des nachts uit den top van den heuvel vlammen zag opstijgen, en dat elken avond een haan volgens de eenen, een schaap volgens de anderen, er een geschreeuw liet hooren dat de bewoners van 't omliggende in hunnen slaap stoorde.

Ook zou een koffer, eenen schat bevattende, in de grafstede verborgen zitten; maar te vergeefs zou de moeite zijn om het te ontdekken : eene booze geest immers bewaakt het, en geene menschelijke macht is in staat om het te ontrukken aan de plaats waar het ligt. (*Ibid.* T. V, p. 185.)

(*'t Vervolgt*). ALFRIED HAROU.

Bezweerformulen tegen Toovrij.

(*Vervolg van bl. 56.*)

II.

LOF sij Godt inden hooghsten ende op der aerden vrede de menschen die van goede wille sijn. Inden eersten sult ghij lesen drij paternosters ende drij Ave Maria; dat doet sonder vergeten.

Ick besweir u, ghij quade mannen oft vrouwen oft kinderen oft kneghtkens, verbiede ick u by de kraght oft maght Godts, dat ghij mij desen huijse niet meer en peynt te beschaedighen daer desen brief in huys gebruyckt woort, ende verbiede ick u inden eersten, desen man oft vrouw ende kinderen ende kneghten oft meyskens, want sij hebben ter hulpe Siusum van Nazareth, *Reckx Judiorum tutalus tresarum defendat ab omibus malus Deus feraet regnavit siu sumanaria Joannes kustodiad.* Daertoe verbiede ick u, ghy valsche toovenerssen, dat ghij mij desen huijse niet meer en beschaedicht, verbiede ick u, door de kraght Godts, noch koeyen noch peerden, noch geen vrughten ter aerden, noch kalveren, noch ossen, noch sweynen, noch schaepen, noch melck, noch kasen, noch boter, noch broodt noch weijn noch bier noch iet eenich dinghen daer desen huyse moghte beschaedicht woorden, bij Sinte Peeter, bij Sinte Paulus, bij de drij nagelen die Siusum door sijn gebenedeijde handen ende voeten geslaghen woorden, bijde vier Evangelisten, bij de thien geboden Godts, by de twaelf apostelen ende confessoren, bij de seven wercken der bermerticheijt, bij de seven heylighe sacramenten der heylighe Kercken, bij der neghen (cooren) der engelen, bij formament des hemels, verbiede ick u, ghy valsche toovenerssen, dat ghij mij nimmermeer beschaedighen en sult, waer ghij syt, ten dorpe oft ten stede, oft waer dat ghij syt, met alle u quade wercken ende boose geesten, die ghij wel sprecken cont, bij uwen haet ende neijdt, by u handen ende voeten, armen oft dermen daerdoor niet rueren en sult, cleijn oft groot. Daerdoor vermaledijde ick u † ick vermaeledijde u †, ick vermaeledijde u †, ick vermaledijde u, ghij valsche toovenerssen, ende dat inden naem des Vaeders, ende des Soons ende des heylighen Geest, Amen, des wonden Cristi Jusum ende met een teecken des heylighen cruijs, met den bloodt der Jordanen, door desen naem Maria, die moeder Godts, rechtvoorst ende moet woorden groeijen ende bloeijen sal hetwelck ghij mij benomen hebt, ende dat alsoo waerachtich als Jiusum tot sijn doopsel gonck ende dat soo claer sal genesen als de moeder Godts in haren Crustum genas, welck moet sijn desen werde inden naem Godts eenen paternoster ende Ave Maria. Ick segen mij voor u in dit huijs bij Godt den Vader ende den Sone

ende heylighen Geest Amen, bij de heylighe Godts kraght, bij de heylighe Godts gratien, bij de heylighen daghen, by Godt der woorden, bij Maria sijn gebenedijde moeder, bijden heylighen goeden Sinte Jan die Godt syn moeder beval, dat ghij desen man oft huijse niet meer en peijnt te beschaedighen, ghij valsche toovenerssen, aen het lever ende longhen, noch bloedt noch handen ende voeten, noch hals noch hooft; noch iet dat de leden aengaet, het haer oft hoeft. Daertoe besweir ick u ghij valsche toovenerssen, met alle u boose geesten bijde craght der hemelen, by de neghen cooren der engelen, de formement des hemels, bijde passie Ons Heeren, bijde heylighen cruijs Ons Heeren, byde heylighen gordel daer Onsen Lieven Heere mede gekroont was, byde kraght ende mirakelen dat Onsen Lieven Heere doen doen dede, inden naem des Vaders ende des Soons ende des heylighen Geest Amen, besweir ick u uijt den oosten, uijt den westen, uyt den suijen, uyt den noorden, uyt de vier hoecken des ganschen werelt, dat ghij nimmermeer desen man en beschaedicht, want hij heeft ter hulpen *Jeusum van Nazareth, Reckx Judiorum, tutalus tresarum, defendat ab omibus maelus* ende de heylighe moeder Godts ende alle santen ende santinnen, al waerachtich als Longuenus, die blindt was, Onsen Lieven Heere in syn gebenedijde sijde stack. Hoe lutter wist hij wat hij doen brack. Staet, ghy valsche toovenerssen, bloetsvelse ende stullen om Ons Lieffs Heere gebenedyde bloedts wille.

Inden naem des Vaeders ende des Sons ende des heylighen Geest. Amen.

Ick besweir u, ghy valsche toovenersse, dat ghij desen huyse niet meer en beschaedicht, want wij satten ons betrauwen in dat gans hemels sevelase, die beschermt ons van alle duijvelsche tentatien door den vrede des Heere Sicusus Cristus der bitter passie ende leyden ende dat al maecken teecken des heylighen cruys van de verbindinghen van de heylighe moeder Goedts, bijde bewaeringhe van Sieusum van Nazareth, Coniock der Joeden, die sijn tusschen desen huyse ende tusschen alle toovenerssen ende toovenaren ende alle veyanden, sinneleyck ende onsinneleyck, van hier tot inder eeuwicheyt.

Simon Sante Crussius Amen. M.

Vragen en Aanteekeningen.

8. (65.) **Eene Vlaamsche Legende van de XV^de^ eeuw.**

Den 20ⁿ Februari ll., heeft men te Weenen, op den schouwburg van het *Keizerlijk Opera* een ballet opgevoerd, verveerdigd door M. Massenet, op woorden van de H.H. van Dyck en Camille de Roddaz. Dit ballet, *de Beiaard* getiteld, heeft tot onderwerp « eene Vlaamsche legende der XV^de^ eeuw ».

Wij vertalen hieronder den beknopten inhoud van deze legende, volgens een Brusselsch dagblad van Februari ll.

« De dochter van eenen Kortrijkschen brouwer wordt van den meester uurwerkmaker bemind. Deze moet, om de hand zijner geliefde te bekomen, eenen beiaard afmaken, die bij de aanstaande intrede van den hertog van Burgondië spelen zal. Hij bidt den H. Martinus, zijnen patroon, dat hij hem helpen zou om het werk op den gestelden tijd te voleinden.

De engelen verschijnen en brengen hem de gevraagde hulp. Maar in den nacht die de plechtigheid voorafgaat, sluipen twee medeminnaars van den uurwerkmaker, de zaakvoerder (syndicus) der schouwvegers en die der bakkers, in den toren en brengen er het klokkespel in de war, zoodat dit op den beslissenden oogenblik stom blijft. De verliefde valt op zijne knieën en aanroept andermaal den H. Martinus. In stede van de engelen, die eerst als beiaardspelers gezonden waren, ziet men nu de bakkers en schouwvegers verschijnen, welke eene bovennatuurlijke macht in uurslagers (jaquemarts of jacquemarts) (1) veranderd heeft. »

Zou iemand ons kunnen zeggen of deze « legende » eene kunstenaarsfantazie of wezenlijk een volksverhaal is? — Men weet dat een der schrijvers van het werkske, de beroemde tenor van Dyck, in 1861 te Antwerpen geboren werd. O. Colson.

(1) *Jaquemart* of *jacquemart* (van *Jacques Marc*, den uitvinder) = ijzeren manneken dat met eenen hamer de uren op eene klok slaat.

Boekbespreking.

Firmin Van den Bosch.—**Coups de plume.** I. Contre le Télémaque. II Plaidoyer pour le Bonhomme. III Bas-bleu. IV Routine. Avec une Lettre-Préface par Hermann de Baets. 2e édition. Prix 30 centimes. (Gand, A. Siffer, 1892).

De inhoud van dit kleine, fraaie boekske verdient niet alleen gelezen, maar ook rijpelijk overwogen te worden.

Met eene fijne, wel besneden pen gewapend, trekt de schrijver te velde tegen de verkeerde richting, die men aan de middelbare studiën geeft. Hij toont onder andere hoe men bij middel van den Telemachus aan de kinderen denkbeelden inprint, die geenszins strooken noch met hunnen te weinig ontwikkelden geest, noch met het doel hunner studiën; verder hoe de beeldrijke, zangerige, maar voor ons, kinderen der XIXe eeuw, door en door valsche stijl, het eigen *ik* in denken en schrijven ontaardt en versmacht. Eindelijk, hoeveel zediger en nuttiger tevens het wezen zou, aan de jeugd de studie op te leggen van een werk, vol verheven christelijke gedachten, zooals bijv. *Le Génie du Christianisme*, dan hunnen geest te vullen met de heidensche denkbeelden van den Telemachus.

Die denkwijze door den schrijver vooruitgezet in zijn eerste stuk, ontvouwt en verdedigt hij in de volgende met onmiskenbaar talent. Het geheel is een krachtig pleidooi, in eene vloeiende taal geschreven. De stijl is gespierd en nergens ontwaart men eenigen zweem van het eentonige en pedante, die dikwijls soortgelijke beschouwingen vergezellen, en er de lezing van onmogelijk maken. J. B. Vervliet.

H. Coninckx. — **Une Émeute à Malines en 1467.** — Malines, Henry Cordemans, 1892. — Vlugschr. in 8° van 27 bladz.

Het is met de geschiedenis der steden, als met het leven der menschen.

Dagen van rust en vrede worden soms op het onverwachtst verstoord, en een tijdvak van onrust en tweedracht komt in de plaats.

Zoo ook te Mechelen.

De stad der Berthouten, sinds onheuglijke tijden in bezit van eene visch-, zout- en havermerkt, had uit dien hoofde het recht eenen tol te heffen op den visch, het zout en de haver, langs de Dijle aangevoerd.

Dit wekte de afgunst op van Antwerpen, Brussel en Leuven, zoodat een langdurig geschil ontstond, hetwelk meermaals tot bloedige botsingen, zelfs tot opstand tegen het vorstelijk gezag aanleiding gaf. De oproer van 1467 kwam de kroon zetten op al die woelingen; maar ook de straf zou niet lang uitblijven.

Den 28n Augustus 1467 trok hertog Karel de Stoute met zijne krijgsmacht Mechelen binnen. Hij veroordeelde de stad tot het betalen eener zware geldboete; de gemeentelijke keuren en vrijheden werden verbeurd verklaard, en 188 gezwoornen der gilden en ambachten van 's hertogs grondgebied verbannen.

Aan die straffen werd kort daarop wel eenige verzachting toegebracht; doch de slag was te zwaar, en nog lang nadien zou Mechelen er de gevolgen van te dragen hebben.

De verhandeling van den Hr Coninckx over dit woelig tijdvak is eene belangrijke bijdrage tot de geschiedenis en is alleszins lezensweerd. J. B. Vervliet.

Rozekens Eerste-Communie. — Volksgedicht door A. J. M. Janssens, briefw. lid der K.Vl.Acad. St. Niklaas, G. de Puysselaer en Gent, A. Siffer. (Boekdeeltje in-12° van 50 bl. Prijs 50 centiemen.

Dit lieve boeksken is bestemd om aan de kinderen gegeven te worden, tot eene gedenkenis van hunne Eerste Communie.

Rozeke, het dochterke van arme werklieden, nadert voor den eersten keer tot de H. Tafel. Gezegende dag, dag van gelijkheid en verbroedering, waarop meester en knecht neveneen zitten aan 's Heeren disch, er rijk en arm met elkander omgaan als kinderen van één en denzelfden Vader! Gelukkige dag voor het arme Rozeke, waarop heur vader, 'nen tijd lang verblind door de verderfelijke leeringen van 't Socialismus, zijn hert geraakt voelt door de gratie en zich verzoent met den zoo gehaten rijke, wiens weldaden en vaderlijke liefde voor den werkman hij nu ondervindt!

Het gedicht is geschreven in eene sierlijke, doch eenvoudige taal, die door 't volk gemakkelijk verstaan wordt; het papier is fijn en de druk keurig verzorgd; een rijk gesteendrukte omslag versiert het nette boekske, dat wij volgeerne aanbevelen. J. C.

Inhoud van Tijdschriften.

't Daghet in den Oosten, VIII, Nrs 3-4. — De Schans van Heppen. — Vrijheid-Blijheid. — Gebruiken en meeningen.

Volk en Taal. IV, Nr 8 — Vlaamsch of Nederlandsch (K. van Caeneghem). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (F. de Vos). — De duivel in volksgeloof en sagen, enz. (P. van den Broeck). — De H. Sacramentsprocessie te Kortrijk (Th. Sevens). — Gebakmannen (A. van Heuverswyn). — Kinderrijmkens (A. d'Hooghe). — Langs wegen en banen (A. van Heuverswyn). — Nog iets over : « 'k Wete van niets; 'k kome van Caneghem » (M.E.E. Amri). — Dietsche belangen (X.).

Biekorf, III, Nr 4. — Van 't Vrijbusch en de Buschkanters (A B. en C.). — Influenza (Guido Gezelle). — De gilden in Sint-Jacobs te Brugge (Aug. van Speybrouck). — Spreken is zilver, zwijgen is goud. — Mingelmaren.

Nr 5. — Waar woonden de Menapieren? (E. Denys). — Van de Wiemkes (J. Claerhout). — De gilden in Sint-Jacobs te Brugge (A. van Speybrouck). — Mingelmaren.

Loquela, Lente, 1891, Nr 11. — Zantekoorn : Aangaande, aanhouder, aatjepaais! enz., enz.

Het Belfort, VII, Nr 3. — De Vlaamsche beweging (S. Daems). Kennemerland (P. L. S. J.). — Herinnering (L. Scharpé). — De bewonderaars van Victor Hugo (E. Pauwels). — Wenken en vragen : Een vreemdeling geweerd (F.W. Drijver). Daarstellen (H. Meert). — Goede manieren in de letteren (Fr. P. Bernardinus). — Geschiedenis (C. N.). — Eene nieuwe uitgave van Cornelius Nepos (I. Sperwer). — De goudgravers (E. Rigaux). — Boekennieuws en kronijk.

Kempisch Museüm, II, Nr 7. — De toren van Oolen (V. v. d. A.). — Nieuwe bruggen te Sondereigen (1468) en Lille (1471) (E. T.). — Retie op het kerkelijk fondatiegebied (T. I. Welvaarts). — De heerlijkheden van het Land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J. Th. de Raadt). — XV-Eeuwsch kronijkje van het Land van Turnhout (E. T.).

Jong Brabant, *toegewijd aan de Vlaamsche Beweging. Uitgever : J. B. Willems. Karthuizersstraat, 23A, te Brussel. Inschrijvingsprijs : fr. 1,50 's jaars.*

I, Nr 5. — Vlaanderen's hoop. — Talen. — Folklore : Woordspelen en spreekoefeningen. — Hier en elders. — België aan Frankrijk. — Overeenkomst. — Een antwoord van Ledeganck. — Walsch Kongres. — Op den mesthoop.

De Kabouter uit het land van Loon (alias Limburg). *Tijdschrift voor eigen taal en eigen zeden tegen ontaarding en verbastering. Hasselt. St. Quintinus-Drukkerij, Luikerstraat, 48. — Prijs 1 fr. per jaar.*

V, Nr 1. — Een nieuw weekblad en Heeroom Salesius-Bode. — Van een Kabouterken. — Frankrijk. — O gi masœurkens. — Walsch kongres. — In

het St.-Jozefsgesticht te Hasselt. — Luidewijg II. — Qu'est ce que je vous? — Z. D. H. Kardinaal Goossens. — Aan eenen verrader des Vaderlands. — Het Davidsfonds te Hasselt. — Van hier en van daar.

La Tradition, VI, Nr 1. — Le Folklore polonais. V. *Suite* (M. de Zmigrodzki) — Lou Higué. Le Figuier (I. Salles). — Le Folklore de la Belgique. XV (A. Harou). — Chansons popul. du Quercy. X. (F. de Beaurepaire). — Les Lupercales (H. Carnoy). — Le serpent à figure d'homme (A. Certeux). — Croyances relatives à l'aimant (P. P. le Brun). — Folklore parisien (A. C.). — Sur quelques pratiques superstitieuses (C. de Warloy). — Contes populaires de Hainaut (J. Lemoine). — Vieille berceuse nimoise (A. Chaboseau). — Chanson populaire picarde (H. Carnoy). — Les enseignes (Houdan). — Hysyr et l'homme pieux (J. Nicolaïdes). — Le mouvement traditionniste (E. Blémont).

Revue des Traditions populaires, VII, No 1. — Chansons pop. recueillies dans le Vivarais et le Vecors (V. d'Indy et J. Tiersot). — Trad. et superst. des ponts et chaussées. *Suite*. Ponts carrefours et routes en Herzégovine (G. T. Petrovitch). — Les inventions modernes : le télégraphe. *Suite* (D. Cels Gomis). — Les villes englouties. LVIII-LIX (P. S). — Contes troyens. VI. (L Morin.) — Les cornes (Morel-Retz). — La fête des Rois. XVI. Chant des Rois (P. Marchot) — Chansons du renouvellement de l'année. II. (E T. Hamy). — Rites de la construction. IV. (R. Kerviler). — Additions aux coutumes, traditions et superst. de la Hte Bretagne (P. Sébillot). — Pourquoi les Borghèse ne sont plus riches (G. de Rialle). — La fraternisation par le sang. IV (L. Morin). — Solaïman dans les légendes musulmanes. VI.(R. Basset). — Les sociétés des trad. pop. VII. Chicago folk-lore society (P. S.). — Les noms des doigts. I. (L. de la Sicotière) — Nécrologie (P. V.). — Bibliographie (P. S). — Notes et enquêtes.

Zeitschrift für Volkskunde, IV, Nr 2. — Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutschen Tiefebene und von Mitteldeutschland (O. Knoop). — Vorabend und Tag St- Johannis des Taüfers (E. Veckenstedt). — Mythische Volksdichtungen (Th. Vernaleken). — Sagen un Schwänke aus der Provinz Pommern (Archut). — Volkslieder aus der Provinz Prandenburg (E. Priefer). — Aus der Provinz Sachsen. Der Festkalender von Spickendorf und Umgegend nach Sitte, Brauch und Schwank (L. Nottrott). — Bücherbesprechungen. — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, III, Nr 3. — Ueber den Zauber mit Blut und Körperteilen von Menschen und Tieren (Th, Achelis). — Totenfetische im Glauben nordgermanischer Völker (H. F. Feilberg). — Menschenblut im Glauben der Zigeuner (Dr H. v. Wlislocki). — Bienenzauber in Slavonien und Bosnien (F. S. Krauss) — Aus den Akten der Brunner Hexenprozesses (K. E. Haase). — Das Boosseln (K. Treu). — Ostpreussische Sprichwörter, Volkreime und Provinzialismen (J. Sembrzycki). — Geheime Sprachweisen (Eine Umfrage von Krauss).— Alltagglauben aus Schlesien (Küster). — Schimpfwörter (C. G). — Die Prinzessin von England (H. Volksmann). — Kleine Mitteilungen (Treichel und Pfaff). — Besprechungen (Krauss).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

 VIERDE JAAR. VIJFDE AFL.

Duivelengeschiedenis.

DEN 7den Oogst van 't jaar 1546 werd de stad Mechelen door eene ramp getroffen, waarvan het aandenken lang in het geheugen harer inwoners geprent bleef. Een vreeselijk onweer, dien nacht ontstaan, had het vuur ontstoken aan de Zandpoort, buskruitmagazijn van dien tijd op Nekkerspoel gelegen, en veroorzaakte eene ontploffing die, volgens ooggetuigen, benevens talrijke slachtoffers, eene gansche wijk der stad vernielde.

De gevolgen van deze ramp waren zoo verbazend dat, zoo het onze kronijkschrijvers aanhalen, het volk ze aan niets anders dan aan eene bovennatuurlijke macht toeschreef.

Het ware overbodig lang op de lichtgeloovigheid onzer voorouders uit te weiden; immers eenieder zal het met ons eens zijn om te bekennen, dat onze vroegere kronijken op dit gebied veel stof tot lachlust opleveren. Wat de ramp betreft waarvan spraak hierboven, wij kunnen geene betere bewijzen tot staving van ons gezegde aanhalen, dan hieronder het verhaal door Remmerus Valerius, pastoor van Muysen,

in 1679 te Mechelen in 't licht gegeven, aan onze lezers mee te deelen.

* *
*

Wonderlycke geschiedenisse van de Sant-Poort.

Als dat de selve sant poort was staende niet wijt van het Hof van Hoogstraeten, ende dat daer inne waeren geleyt twee duysent tonnekens fijn Buspouder die gekomen waren uyt Duytslant. Welck Poeder daer inne synde is het gebeurt dat op den 7 Augusti van den jaere 1546 tusschen den 10 ende 11 uren snachts is geschiet een groot onweder van Donder en Blixem, als wanneer het vier van den selven Blixem, is geraeckt door eenige splete van den voornoemden toren in het voorgemeldt Bus poeder waer door op eenen oogenblik tyts den selven Toren met alle de fundamenten is in stucken ende uyt de aerde gesprongen, doende door de geheele stadt sulcke schade ende vervarentheyt dat het onsprekelijk is, waer door sommige persoonen soo verschrickt waeren, dat sy meynden dat de Werelt begonste te vergaen, het Waeter van de Stadts Vesten was gansch uyt-geslagen soo dat men daer drooghvoets konde passeeren.

De visschen ende Palingen hingen met menichte al verbrant op de Tacken van de Boomen.

De steenen waren met sulcken gewelt gevlogen door de stadt datter veel honderde Huysen daer van seer beschadigt waeren, waervan tegen woordich noch eenen steen te sien is, die gevlogen was in den Muer van S. Jans kercke, achter den autaer van het H. Sacraments kapelle, ende waer onder te lezen staen deze naervolgende veerskens

In Augusto den sevensten dagh
Door 's Poeders macht
Is desen steen uyt Sant poort Toren
Hier in gebracht.

Den Brandt van den selven Toren was soo vehement, datter vele Huysen daer omtrent soo op de Neckerspoel als andere tot den gront toe syn afgebrant met alle de lieden daer inne wesende.

Boven dese soo synder noch ontallijcke gedoot ende gequetst geworden, soo dat men voor gewis hielt datter over de vier hondert soo mans, Vrouwen als kinderen syn doot gebleven, sonder

de gequetste die daer naer noch syn bekomen, ende van welck droevigh spectakel tegenwoordigh d'afbeldinge noch te sien is in de schilderye hangende boven op de groote sale van het stadt huys deser stede boven de Deure van het Collegie, met dit Jaer-schrift

CONTRITÆ LACERANT TURRES VI PULVERIS ÆDES,
SEPTENA AUGUSTI FULGURE MECHLINIÆ.

(Dit tafereel wordt heden op het stadsmuseüm bewaard. Tusschen de algemeene verwarring, vreeselijke verwoesting en droevige tooneelen er op afgemaald, ziet men een zwarten duivel bezig met eene vrouw de kleederen te ontrooven).

Korten tijt hier naer syn binnen Mechelen gekomen eenige kooplieden uyt Vrieslandt de welcke vraeghden waer de Sant poorte gestaen hadde, ende seyden aldus, wanneer als de Poorte in den Brant vloegh, soo hoorden sy in Vrieslant de Duyvelen in de Locht naer Mechelen vliegen, ende int vliegen eenen Duyvel vervaerelyck roepen Crombeen! nemt dien molen mede, soo seyde die Duyvel Crombeen, ick moet in post naer Mechelen, Kortsteert is noch achter die heeft last van den molen, ende terstond is den se.ven Molen neder geslagen ende wegh-gevoert, waer door als dan in Vrieslant dit voor een spreuck wirt geseyt,

Doen Mointien Crombeen ende Koof
Naer Mechelen vloegen om den Roof
Soo vonden sy hier n' Molen staen
Die vatten den Duyvel Kortsteert aen.

Verder verhaalt Valerius het volgende :

1546. Stont daer omtrent Mechelen op een schromelijk omweder soo dat ieder coster liep naer de kerck om te luyden onder andere den Coster van Put willende inde kercke gaen om de klocke te trecken en coste niet : want hij wiert tegen gehouden tot twee keeren toe, doen seyde hij daer moet meer als eenen mede spelen; den Duyvel soo men gelooft, sat op eenen boom en antwoorde ick ben alleen en dander zijn naer Mechelen, gelyck het gebleken is door het springen van de Santpoort ende allen die ongelucken die daer geschiet syn. Naer dese destructie syn noch wonder dingen te voorschijn gecomen die wij nu in 't kort zullen bij brengen.

In den eersten voor de Santpoorte stont een L. Vrouwen Belt met 't kindeken Jesus ende het selve belt wiert geslagen in den Haen boven door een huys inde Vloer ende was noch al niet geschadight, want het wiert dattelijck gemaeckt ende gestelt op den hoeck van de Capelstraet gelijck men noch sien kan.

Ten tweeden aen de Eckerspoel poort vont men in eenen kelder een cuype met Boter gesmolten ende een cuype met vlees als oft gebraeden hadde geweest.

Ten derden den man in den Volmeulen quam om syn vrouw uyt te haelen ende syne kinderen, ende hem quamen twee verckens op het lijf gesprongen al oft Duyvels geweest hadden, ende liep alsoo met syne vrouw ende kinderen door, hij verhaelde oock dat hy snachts onder den meulen wonder dingen gehoort hadde.

Ten vierde was daer eenen Huyvetter die vont in synen kelder een vat met wijn liggen dat gemist wert in den kelder van Leliendael.

Ten vyfden wasser een meysken dat tusschen vier mueren hadde gelegen vier uren lanck ende stont rontom in den brant ende niet geschadigt.

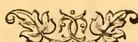
Ten zesden wiert daer een kint gevonden door het bassen van een hondeken het gene drij dagen onder de steenen gelegen hadde, welck kint gehouden is geweest van Her Pauwels de Cuyper voor syn echte kint; soo ende meer andere wonderheden synder noch meer geschiet maer soude te lanck syn om te beschrijven.

Heden nog herinnert ons de jaarlijksche processie van Sint-Pieter, door het volk « processie van *destructie* » genoemd, aan de voorgevallene ramp. Deze processie werd ingericht om te voldoen aan de belofte door eene vrouw gedaan, van die te bekostigen, zoo zij met haar gansch huisgezin ongedeerd de ramp ontkwam. Daar zulks geschied was, stichtte deze vrouw bovendien nog eene jaarlijksche uitdeeling van 2 pond ossenvleesch en 4 stuivers brood voor iederen arme der parochie.

De tweede Zondag van Augustus is van ouds de uitgangsdag der processie. Er wordt dan ook in de kerk een tafereel ten toon gesteld, het springen der Zandpoort ver-

beeldende. Onder andere koddige figuren die dit, onder kunstopzicht weinig belang opleverende doek voorstelt, treft men, wat niet te verwonderen is, de helsche geesten aan, die hunne rol in het vreeselijk drama komen te spelen.

HYACINT CONINCKX.

Wangeloof over de Bieën.

I.

't Wekken van de Bieën.

WANEER een bieman op sterven ligt, dan moet men de bieën gaan verwittigen met op de korven te kloppen en te zeggen:

Biekens wekt,
Want uw meester vertrekt.

Is de bieman dood, dan klopt men nogmaals op de korven, terwijl men zegt:

Biekens waakt,
Want uw meester slaapt.

Vele van onze bieboeren zijn eenvoudig genoeg om te gelooven, dat de bieën niet meer aarden, indien men nalaat hun de weet te brengen van huns meesters dood.

II.

Bijgeloovige middelen om eenen wegvliegenden zwerm te doen nederkomen.

Om eenen zwerm die dreigt weg te vliegen, in zijne vlucht tegen te houden. zijn onder de bieboeren verscheidene middelen bekend, het eene al onfaalbaarder als het andere.

Terwijl sommigen geweer- of pistoolschoten in de lucht lossen om den zwerm te doen vallen, vinden anderen het veel doelmatiger een oorverdoovend muziek te maken, met op zeisens, blikken eemers of koperen ketels te slaan en te trommelen.

Er bestaan ook bezweringen of bijgeloovige formulen, die

men afleest om vluchtende zwermen te doen neerkomen. Ik geef er hier een paar, afkomstig uit Buggenhout (Oost-Vlaanderen):

1. O Koning van deze bieën!
Wil hier nedervlieën
Op het bedauwde gras,
Om te vergaderen was
Gelijk er aan Christus' kruis was.

—

2. O Heere Koning van het was!
Kom hier neder op het gras
Om te vergaderen honing en was
Waarmee Onze Heer Jesus zijn eerste misse belas.

III.

Middelen om het rooven te beletten.

Op den omslag van 'nen ouden « Bieboek » vond ik het volgende *geschreven :*

« Manier om de roovers (= roofbieën) te besweeren. — Ik « besweer de roovers van deese bieën door den naem van « den heyligen Geest, dat sij niet voorder en sullen komen, « als dit dack of velt het vermelt. »

« Ik besweer de dieven van dese bieën dat sij moeten « vergaen, alsoo waerachtig het was dat houten † (*sic.*) Dit « moet sijn alsoo waerachtig als den soone Gods geboeren is « van de suyvere Maeget Maria †. »

« Maekt het teeken des hey: kruys en segt het volgende « smorgens nugter:

« Ik sien den dag gebenedijd; — gebenedijd is sijn heylig « lighaem. — Ik bid deesen dag dat noyd prister sal misse « lesen ofte mijne arme siele sal deylachtig wesen. — Gesel-« schap der bieën, ik verwekke u ras — alsdat gij moogt « haelen honing en wasch ende uwe vijanden afweeren. »

« Maekt alsnog het teeken des heylig kruys voor het « rooven †. »

IV.

De Bieën op Kerstmis.

Gaat men met Kerstmis, op klokslag van middernacht,

aan de korven luisteren, dan zal men de bieën bescheelijk hooren zingen.

('t *Vervolgt.*) JOZEF CORNELISSEN.

Volksspelen.

3. Ringsteken.

ZIEHIER hoe dat volksvermaak op den buiten plaats heeft. Over de baan waar het ringsteken geschiedt, worden drij koorden op afstand gespannen, hoog genoeg om er de kampers met kar en peerd te laten onder door rijden. In 't midden van elke koord is er eene veer vastgemaakt, waaraan een ring hangt.

Nu komen de ringstekers op beurt aangereden. Op elke kar zit een man die het gespan voert, terwijl een tweede persoon, met eenen langen stok, als met eene piek gewapend, te midden der kar rechtstaat. Bij het doorrijden — dat soms wel 25 maal herhaald wordt — houdt hij zijnen stok gereed en tracht het uiteinde door den ring te steken.

Gelukt hem dit, dan laat de veer den ring los, die over den stok en in de handen van den kamper glijdt.

De prijzen worden natuurlijk toegekend aan degenen die de meeste ringen gesteken hebben.

Waar het moeilijk valt koorden te spannen, plaatst men aan beide zijden van den weg drij palen, wier toppunt men paarsgewijze verbindt door eenen staak, in wiens midden de veer met den ring is vastgemaakt. Het gebeurt ook wel dat het ringsteken te peerd geschiedt.

De kamper draaft met zijn peerd over de baan, en steekt bij het doorrijden naar de ringen.

In sommige dorpen echter rijden de ringstekers over den aardeweg naast de baan; alsdan plaatst men aan dien kant drij staken, in den vorm van eene galg of eenen mijlpaal; daar hangen de ringen aan.

De bijhoorigheden van het spel, zooals het opschrijven der kampers, het rijden bij beurten, het tentoonstellen der prij-

zen, enz. komen overeen met wat wij reeds zeiden bij het eierenrijden.

(*Omstreken van Antwerpen en Kempen.*)

* *
*

Hetzelfde spel was vroeger ook goed gekend te Antwerpen.

Dwars over de straat waar het volksvermaak gebeurde, werd er eene koord gespannen, waaraan, bij middel van koperen klemmekens, een aantal ringen waren vastgemaakt.

Nu werd er een stootwagen bijgehaald en drij, vier mannen, daartoe aangesteld, wierden in den wagen gespannen.

Op den stootwagen stond een stoel, waar elke ringsteker op zijne beurt ging op zitten, na zich eerst voorzien te hebben van een lang dun ijzer, in den vorm van eenen stalen priem, waar eene houten handhave aan vastgemaakt was.

Hiermede stak hij naar de ringen, terwijl de mannen die den wagen voorttrokken, uit al hunne macht liepen, en het aldus den ringsteker, bij het hotsen en botsen, moeilijk, zooniet onmogelijk maakten, met zijnen priem eenen ring op te vangen.

* *
*

Doch het waren niet alleen groote menschen die het ringsteken deden, ook de kinderen vermaakten zich met het spel, natuurlijk op hunne wijze.

Toen de peerdjesmolen nog niet met stoom draaide, en de prijs voor het rijden nog éenen cent kostte, had de baas een middel om onder het jonge volkske kalanten te lokken.

Iedere jongen kreeg eenen dikken ijzeren priem ter hand, omtrent eene halve el lang, om onder het draaien van den molen, naar de ringen te steken, die een knecht aan eene ijzeren staaf hield, binnen het bereik der voorbijdraaiende jongens.

Zoohaast een der jongens drij ringen afgesteken had, moest hij « partie! » roepen, en de baas deed den molen stilstaan.

Alleman moest nu afstappen of opnieuw betalen, behalve de winner die « voorniet » mocht meerijden. Stak hij nogmaals drij ringen, dan had hij weer het recht van voorniet

mee te rijden, en zoo voorts, zoolang hij drij ringen meester werd.

Zulke « goedkoope » peerdjesmolens vindt men nog alleen bij feestelijke gelegenheden, zooals met de kermis, in de armste buurten.

Op de « foor » daarentegen, rijdt men met stoom aan 5 en 10 centiemen. 't Zijn daar evenwel geene kleine bengels alleen, die blij zijn van in eenen bak of op een houten peerd te mogen zitten; ook — of liever meestal — personen van zekeren ouderdom, draaien en zwaaien daar, als echte zotten en zottinnen, op een houten peerdeke rond.

(*Antwerpen*). J. B. VERVLIET.

Klinkers en Klanken.

BIJDRAGE TOT EEN KEMPISCH IDIOTICON.

A. — 't Rekken van korte klanken.

De korte klinkers *a, e, i, o* en *u* worden kort uitgesproken. *Stal, bed, kind, zon, hut.*

De korte *a, e* en *o* worden somwijlen gerekt, d. i. min of meer verlengd, wat toe te schrijven is aan den invloed van sommige medeklinkers, die onmiddellijk op deze korte klanken volgen. Die medeklinkers zijn gewoonlijk *n* met eene andere tong- of eene tandletter verbonden, en *r*, aleen staande of van *f, v, g, k, m* of *p* gevolgd.

De korte *a* wordt gerekt vóór *nd, nt, ns* en *r*. *Mand = mând, maand*; *diamant = diamânt, diamaant; dansen = dânsen, daansen; kar = kâr, kaar.*

Ook vóór *cht*, in 't noordelijk en 't noordoostelijk gedeelte der Kempen. *Acht = âcht, aacht; jacht = jâcht, jaacht; pachten = pâchten, paachten.*

De korte heldere *e* wordt gerekt vóór *r, rf* of *rv, rg, rk, rm* en *rp*. *Ver = vêr, veir, vèèr; scherf = schêrf, scheirf, schèèrf; sterven = stêrven, steirven, stèèrven; berg = bêrg, beirg, bèèrg; sterk = stêrk, steirk, stèèrk; werm* (warm) = *wêrm, weirm, wèèrm; scherp = schêrp, scheirp, schèèrp.*

Sommigen rekken korte *e* ook vóór *nd*, *nt*, maar bijzonder vóór *ns*. *Bende* = *bênde*, *beende*; *vent* = *vênt*, *veent*; *mensch* = *mênsch*, *meensch*.

De korte *o* wordt gerekt vóór *ns* en bij sommigen ook vóór *nd* en *nt*. *Spons* = *spôns*, *spoons*; *hond* = *hônd*, *hoond*; *klont* = *klônt*, *kloont*.

N. B. — Dit verschijnsel wordt in alle streken niet in gelijke mate waargenomen; het bestaat vooral in 't Noorden en 't Westen.

* * *

B. — Klankverkorting.

De volgende lange klinkers of klanken worden, in 't algemeen, lang uitgesproken : *a*, *e* (zacht, scherp en zwaar), *ie*, *o* (zacht en scherp), *u*, *ij*, *aai*, *au*, *eeu*, *ei*, *eu*, *oe*, *ooi* en *ui*. *Laat*, *beek*, *steen*, *peerd*, *tien*, *voor*, *boon*, *zuur*, *pijl*, *kraai*, *blauw*, *sneeuw*, *teil*, *deur*, *stoel*, *strooi*, *bruid*.

De lange *oei* wordt kort uitgesproken. *Koei* (kort).

De lange *ou* klinkt kort in 't noordelijk, westelijk en 't noordoostelijk gedeelte der Kempen, doch lang in de andere Kempische streken. *Hout*, *bouwen*.

De volgende lange klinkers of klanken worden in menig geval kort uitgesproken : *a*, *e* (zacht, scherp en zwaar), *ie*, *o* (zacht en scherp), *u*, *ij*, *ei*, *eu*, *oe* en *ui*.

AANMERKING. — Die verkortingen zijn in alle streken, ja, bij alle personen uit dezelfde streek niet eender. Het ware onmogelijk ze alle op te geven; daarom zullen wij ons tevreden houden met de bijzonderste aan te stippen.

A verkort 1° in gesloten lettergrepen, vóór *ke* of *je*, uitgangen der verkleinwoorden. *Raapke*, *baantje*. — In *drâke* (draadje), *zâke* (zaadje), enz. blijft ze lang.

2° In de werkwoorden vóór de stamletters *k*, *l*, *m*, *n*, *p* en *t*, telkens die van den uitgang *d* of *t* gevolgd zijn. Gij *haakt*, *gehaald*, *beschaamd*, hij *baande*, gij *slaapt*, *gepraat*.

3° In veel woorden, voornamelijk afgeleide, bijzonder vóór *ds* of *ts*, *gs*, *ks*, *kt*, *ld*, *ls*, *ms*, *mt*, *nd*, *ns*, *ps*, *st*. *Raadsel*, *plaats*, *daags*, *maaksel*, *naakt*, *naald*, *Vlaamsch*, *schaamte*, *maand*, *Spaansch*, *gaapster*, *haastig*.

4° In *alie*, *anie* en *agie* (age). *Tralie*, *kastanie*, *bagagie*.

Zachte e verkort 1° in gesloten lettergrepen voor *ke* en *je*. *Beekske*, *meetje*. — In *gebeêke* (gebedeke), *smeêke* (smidje), enz. blijft ze lang.

2° In de werkwoorden, wier stamletter *k*, *l*, *m*, *n*, *p* of *t* van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Gij *spreekt*, hij *steelt*, gij *neemt*, *gesteend*, *gestreept*, hij *eet*.

Zoo ook in *geven*, waneer *f* van *t* gevolgd is : hij *geeft*, en in *geweest*, dat noordwaarts in veel streken *gewist* luidt.

3° In *kreeft*, *beemd*, *vreemd*, *menig*, *beeld*, *Nelis*, *teems*, *eend* enz., en in afgeleide woorden, bijzonder vóór *ks*, *kt*, *ts*. *Kopbreeksel*, *steekte*, *sleetsch*.

Scherpe e verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke* en *je*. *Leerke*, *beentje*.

2° In de werkwoorden die uitgaan op *eeken*, *eepen* en *eeten*, waneer de stam van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Gij *speekt*, *gezweept*, hij *zweette*.

Bij velen ook in de werkwoorden op *eeden* en *eenen*. *Gekleed*, gij *leent*.

3° In *leelijk* en in afgeleide woorden, bijzonder vóór *ds* of *ts*, *ks* en *nt*. *Bekleedsel*, *heetste*, *speeksel*, *gebeente*, en bij sommigen ook vóór *st* : *Geestelijke*, *heester*, en in *breeder* en *breedde* (breedte). (1)

Zware e verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke* en *je*. *Peerke*, *steertje*. Nochtans, in *peerdeke*, enz. blijft ze lang.

2° Bij velen in *tering*, *nering* en *hering* (haring).

Ie verkort 1° in gesloten lettergrepen voor *ke* en *je*. *Vierke*, *wieltje*. — In *Fieneke*, *wieleke*, enz. blijft ze lang.

2° In de werkwoorden, wier stamletter *d*, *k*, *l*, *m*, *n*, *p* of *t* van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Hij *biedt* (maar ook *beedt*, scherplange *e*), gij *riekt*, hij *knielde*, *geriemd*, gij *dient*, *verdiept*, gij *giet*.

3° In afgeleide woorden, bijzonder vóór *fd*, *ks*, *kt*, *nd*, *pst*, *pt*, *rd* of *rt*, *st*, *ts*. *Liefde*, *Grieksch*, *ziekte*, *tiende*, *diepst*, *diepte*, *dierder*, *dierste*, *priester*, *Dietsch*

(1) Bij sommigen, vooral in 't Westen, ondergaat de scherpe *e* geene verkorting.

Ook in *fabriek*, *gierig* en *biechten*.

Zachte o verkort 1° in de verkleinwoorden, in gesloten lettergrepen. *Voorke*, *kooltje*.

2° In de werkwoorden die uitgaan op *oken* en *olen*, waneer de stamletter van *d* of *t* gevolgd is. Gij *kookte(t)*, *gedoold*.

3° In *boodschap*, *geboorte*, *koorts*, enz.

Scherpe o verkort 1° in gesloten lettergrepen voor *ke* en *je*. — *Boomke*, *pootje*. — In *koor(d)eke*, *boordeke*, enz. blijft ze lang.

2° In de werkwoorden die uitgaan op *ooken*, *oomen*, *oonen*, *oopen* en *ooten*, telkens de stam van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. *Gerookt*, gij *droomt*, hij *toont*, gij *koopt*, *vergroot*.

3° Vóór *(d)er* en *st*, uitgang van den vermeerderenden en den overtreffenden trap der hoedanigheidswoorden. *Grooter*, *schoonder*, *hoogste*.

4° Vóór *ds(ch)*, *st*, *te*, enz. *Doodskop*, *grootsch*, *klooster*, *geboomte*.

U verkort 1° in de verkleinwoorden in gesloten lettergrepen. *Muurke*, *schuurke*.

2° Voor *der*, *st*, *te*. *Zuurder*, *zuurst*, *gebuurte*.

(*'t Vervolgt*). Jozef Cornelissen.

Noordbrabantsche Sagen.

35. (80.) Bezigheden, Woonplaats en Verdwijning van de Kaboutermannekens te Hoogeloon.

Er woonden in den Kabouterberg, gedurende eenen zeer langen tijd, verscheidene Kaboutermannekens, niet hooger dan ongeveer anderhalven voet. Het waren zeer gedienstige ventjes die, vooral in de nabij gelegene boerenhuizen, velerlei arbeid verrichtten, doch er nooit iets stolen. Enkele malen droegen zij de rogge, die zij in de schuur gedorschen en gezuiverd hadden, op den zolder van eenen anderen eigenaar. Een huis, omtrent 4 minuten van den Kabouterberg gelegen, en onder het gehucht Hoog-Casteren behoorende, wordt nog aangeduid als de werkplaats dezer

Kaboutermannekens, die bij den arbeid welken zij in den nacht verrichtten, soms wel gehoord, doch niet gezien werden.

Dagen achtereen zagen echter voorbijgangers eenige Kaboutermannekens nabij hunnen woonberg droevig heenwandelen, terwijl zij nu en dan riepen dat Kyrië, die de voornaamste of de aanvoerder van hen schijnt geweest te zijn, gestorven was. Kort daarop zijn alle Kaboutermannekens van hier voor altoos verdwenen. Zij waren toen, zoo sommigen meenen, ongeveer ten getalle van twintig.

Enkele inwoners van Hoogeloon verzekeren van de oudste lieden die zij hier gekend hebben, menigmaal te hebben vernomen, dat de laatste Kabouters op zekeren dag genoodzaakt werden, op bevel van den Paus, in eenen wagen te vertrekken.

36. (81.) **Kabouters te Luiksgestel.**

Van de Kaboutermannekens die in de heide en de bergjes achter het Boscheind hebben gewoond, waar vele heidensche door mij geopende grafheuvelen liggen, mochten de inwoners van dit dorp langen tijd menigvuldige diensten genieten. Wanneer de huislieden deze verlangden, kwamen twee Kabouters die verrichten. Op de kas of de tafel vonden ze eenen stuiver of een ander geldstuk, dat de huisgenooten daar opzettelijk voor hen gelegd hadden. Wilden de boeren geboterd hebben, dan plaatsten zij het geld op de stand of karn. Om bij dat werk warm water te hebben, stookte de eene Kabouter het vuur, terwijl de andere boterde. Zoo dikwijls de huislieden de Kabouters verwachtten, maakten ze eenige spijs gereed, eer ze slapen gingen; dit eten nuttigden de dwergen eerst, waarna zij den noodigen arbeid sprakeloos en zonder het minste gedruisch deden. Eens hadden de huisbewoners leder, in kleine stukjes gesneden, voor de Kabouters op het vuur gezet, terwijl een der huisgenooten, in stede van naar bed te gaan, op den zolder ging liggen om te zien, hoe hun die vreemde kost zou bevallen. Een der mannekens zei : « Het is taaie fikkefak ! » Zij aten het evenwel en verrichtten het werk zooals gewoonlijk.

Op eenen anderen nacht bespiedde een huisman het boteren der Kabouters door eene zolderspleet. Een der mannekens zag dit en zei tegen het andere : « Blaas die piepmusch het oog uit! » Dat werd gedaan. Hierna begon eerst het boteren. Behalve dit werk kwamen zij dikwijls den vloer schuren, brood bakken, vlas zwongen en graan dorschen, dit laatste veeltijds in den bakoven.

Een boer, op de Bokshei onder Eersel wonende, kwam eens van een reisje, waarop hij eenen os had gekocht langs de heuvelen niet verre van de toen bestaande Zandhoef, toen hij eenen Kabouter hem hoorde naroepen : « Adriaan! zeg tegen Christiaan dat Kyrië dood is! » De boer ontstelde, doch zag niemand. Thuis gekomen, vertelde hij zijn geval, waarop een onder tafel zittend Kabouterken zei : « Is Kyrië dood!? » Verschrikt zagen de huisgenooten naar de plaats van waar de stem kwam, maar de Kabouter was weg.

37. (82.) **De Kaboutermannekens te Leende.**

Deze woonden in de bergjes die het dorp aan sommige zijden omgeven. Voorheen kwamen de Kabouters in eenige huizen van Leende des nachts het werk verrichten, zoodat in den vroegen morgen het brood gebakken, de vloer of het huis geschuurd, het graan gedorschen, het mest uit den stal op het land gebracht was, enz. De Kabouters mochten in de huizen, vóór of na hunnen arbeid, dan ook de eene of de andere spijs nuttigen, die de bewoners, alvorens zij te bed gingen, hadden gereed gemaakt. Toen op zekeren avond de huisboer klompen met leder had « onderslagen, » mengde hij de pap, die voor de verwachte dwergen bereid was, met stukjes leder en luisterde des nachts of hij bij het eten der mannekens iets kon opmerken.

Nu hoorde hij voor de eerste maal eene kabouterstem en verstond : « het is taaie fikkefak! » Erg kwalijk namen deze Kabouters de hun gereedgezette en bedorven spijs niet op; want zij hadden als naar gewoonte gearbeid en kwamen later ook gedurig terug. Hunne gedienstigheid ging soms zoo ver, dat ze ongemerkt kleine kinderen uit hunne wieg

naar hun onderaardsch verblijf namen, om ze daar, als 't noodig was, te bakeren en te verzorgen, en ze later bij hunne ouders terug te brengen. De menschen geloofden dat de Kabouters altijd door de schouw in huis kwamen, en door die opening ook weer vertrokken.

In eenige huizen te Leende kwam altijd maar een enkele Kabouter, die om zijne vlugheid en zijnen iever zeer geprezen werd. Daar zijne kleederen versleten waren, lieten de bewoners hem een nieuw pak maken en gereed leggen. Bij zijne volgende komst trok het Kaboutermanneke de nieuwe kleederen aan, maar sedert dien tijd heeft men hem in die huizen niet meer vernomen.

38. (83). **Vertrek van de Kabouters te Meerveldhoven.**

EEN nieuwsgierige man uit Veldhoven stond op eenen avond bij de gewezen hoef « De Heshok » onder Meerveldhoven naar een geraas te luisteren, dat onder in den grond door vele fijne stemmen voortgebracht werd. Hij kon weinig verstaan, maar hoorde toch duidelijk : « We trekken morgen nacht van hier, omdat Kyrië dood is. » Al lang wist hij dat daar Kaboutermannekens woonden, en nu vertelde hij aan vele menschen wat hij afgeluisterd had. Zoo was het vertrekken der Kabouters binnen weinige uren al ruchtbaar. Een Veldhovensche boer meende zeker te weten dat zij den weg naar Duisel zouden volgen. Hij hunkerde om ze te zien en te weten hoe sterk zij waren. Daarom zette hij zich in de Goorstraat te Veldhoven in eene droge sloot. Te middernacht ontwaarde hij eene stofwolk, want de duisternis hinderde hem weinig. Spoedig verschool hij onder eenen vonder, al stond hij daar ook tot aan de knieën in 't water. Tot aan den morgen toe trippelden honderden en honderden Kaboutermannekens over het brugske. De boer, van zijnen schrik bekomen, verliet zijne schuilplaats. Hij zag geene Kabouters meer, en ging langs eenen anderen weg naar huis.

('t Vervolgt). P. N. PANKEN.

Een Wonderdoctoor te Brecht in 1764.

In den zomer van het jaar 1764, kwam te Brecht een « vermaerdt Heelmeester, » Schedet genoemd. Hij deed er wondere genezingen en de bevolking was over hem zoo zeer tevreden, dat het Magistraat hem het volgende, echt vleiend getuigschrift afleverde :

« Wij M. Maesen, Schouteth, Adriaen Eijskens, Joan. Francis van Oers en Jan Cools, schepenen der Heerelijckheijt ende Jurisdictie van Brecht, Hertoghdomme van Hooghstraeten ende van den selven quartiere, een der seven quartieren van Antwerpen, Lande van het Oostenrijckx Brabant, verclaeren ende certificeren mits desen aen alle de gene die dese sullen sien ofte hooren lesen dat den vermaerde en wijtgeroemden Heere Franciscus Andreas Schedet sigh in de qualiteijt van operateur ende oculist binnen dese Heerelijckheijt heeft opgehouden ende alhier heeft gelogeert geweest over de seven weken met sijn bij hebbende volck ende domestiequen, dat den selven Heere ende desselfs bij sijnde volck ende domestieqhen hun met alle behoorlijcke respect, gereguleerde manieren ende gestichtigheijt hun hebben gedraegen ende gecomporteert ende dese Heerelijckheijdt gefrequenteert, Mitsgaeders dat onse inwoonderen dewelcke van de medecijnen oft paquetten van den geseijden Heere Schedet sijn gedient ende in menighvuldigheijt hebben gecocht, van desselfs crachten, uijtwercksel ende effect veel Loff ende deught hebben naergeseijt, oock dat hij de arme schamele lieden voor niet ende gratis daer van heeft gedient, voorders dat den voorn. Heere alhier verscheijde persoonen door het gebruijcken sijnder medecijnen van verouderde quale ende andere toevallen heeft hersteld ende genesen. Boven dien dat den gemelden Heere alhier ten bij wesen van menighvuldighe persoonen heeft gedaen eene schoone ende aldersubtilste wonderbare operatie int pellen van alle twee der ooghen van sekere jonghe dochter met naeme Joanna Roeloffs, gebortigh van St. Wilborts bij Antwerpen, alhier woonachtigh, de-

welcke meer als derthien jaeren blint heeft geweest, soodat de selve operatie van dusdanigh effect is geweest dat de selve Joanna Roeloffs het volcomen gesicht haerder twee ooghen daer door heeft wederom becomen soo dat sij in staet is om te verrichten ende te doen alle vrouwe werck hoe subtiel het van gesicht soude mogen wesen, gelijck aen ons Schouteth ende Schepenen volcomentlijck is gebleecken ende alhier voor onse gecompereert sijnde heeft de gemelde Joanna Roeloffs ons verclaert dat sij bij verscheijde vermaerde doctors ende churigijns, soo in Antwerpen, Roeremonde int Landt van Luijck, als elders heeft geweest om geurreert te worden jae meer als bij dertigh differente dewelcke allen hebben verclaert ende geseijt haer niet te connen helpen. Inder voegen dat wij van den meergemelden Heere Schedet niet als loft deught ende roemweirdigheijt in sijne conste en wetenschap hebben connen naerschrijven.

Redenen wij dese tegenwoordighe aen hem hebben verleent om hem daer van te bedienen daer ende alsoo, ende want goddelijck ende redelijck is der waerheijt getuijghenisse te geven, soo hebben wij dese door onsen gesworen Secretaris laten depecheren onderteeckenen ende met onsen dorps segel doen bevestighen, Gegeven binnen Brecht int jaer ons Heere als men schreef 1764, — 14 daegen in de maent Augustij. »

(*Uit de Handvesten ofte Archieven der gemeente Brecht*).

J. MICHIELSEN.

Boekbespreking.

J.-TH. DE RAADT. — **Philippe Nigri**, Chancelier de l'ordre de la Toison d'or, doyen des églises Sainte-Gudule à Bruxelles et Saint-Rombaut à Malines, premier évêque d'Anvers. — Malines, Henry Cordemans, 1891. (Vlugschr. van 24 blz. in 8° met wapenafbeelding en handteeken).

Op het gebied der levensbeschrijving onzer groote mannen valt er nog veel te doen. Voor enkele echter is de leemte, die wij

in de woordenboeken of andere dergelijke werken vinden, reeds aangevuld door afzonderlijke verhandelingen zooals de aangekondigde.

Philips Nigri of le Noir, bijgenaamd de Champ of de Campo, te Boulogne-sur-Mer geboren rond 1489, was een der meest gekende en invloedrijkste mannen van zijnen tijd. Met het vorstelijk vertrouwen vereerd, werden hem tal van hooge plaatsen geschonken, die hem een werkzaam deel deden nemen aan al de groote gebeurtenissen, waaraan ons vaderland in de XVIe eeuw zoo rijk was.

Zijn leven schrijven was dan ook de geschiedenis te boek stellen van zijnen tijd, in wat deze meest staatkundigs, minst bekends oplevert. Als dusdanig is het besproken werkske niet alleen eene lezensweerdige levensbeschrijving van hem, die de eerste bisschop van Antwerpen was, maar tevens eene belangrijke bijdrage tot de geschiedenis der XVIe eeuw. J. B. Vervliet.

J.-Th. de Raadt. — **Les Mémoires de Herman de Woelmont.** — Bruxelles, Alfred Vromant, 1892. (Vlugschr. van 16 bl. in 8°, met zegelafbeelding).

Bij den steeds toenemenden vooruitgang der geschiedkundige studiën in ons vaderland, is het doorzoeken en uitpluizen der oude staats- en familiepapieren een eerste vereischte geworden.

Vooral deze leste stukken leveren voor de geschiedenis van het huiselijk en maatschappelijk leven onzer vaderen belangrijke inlichtingen op, die men doorgaans elders te vergeefs zou zoeken, en die dan ook des schrijvers beste belooning uitmaken.

De Hr de Raadt, die in het opdelven van allerhande ongekende bijzonderheden, zoo nuttig voor de geschiedenis, eene buitengewone vlijt en volharding aan den dag legt, deelt ons in deze nieuwe verhandeling, meerdere uittreksels mee van een familieboek door Herman de Woelmont, (1529 + 1599) opgesteld. Deze aanteekeningen, meegedeeld in verband met de gebeurtenissen van dien tijd, geven ons een beknopt maar voldoende gedacht van het leven eens edelmans in de XVIe eeuw. J. B. Vervliet.

Inhoud van Tijdschriften.

Volk en Taal, IV, Nr 9. — Opent toch uwe oogen, rijke menschen (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederl. taalschat (F. de Vos). — De kaartspelen (F. van Cauwenberghe). — Van Ons Heere en Sinte Pieter (T. van Heuverswyn). — Een volksliedeken op den aftocht der Franschen in 1814 (K. van Caeneghem). — De H.-Sacramentsprocessie te Kortrijk (Th. Sevens). — Van Callepaelinck (L. du Catillon). — Dietsche belangen (L. D. C.). — Boekbeoordeeling (L. D. C. & P. B.).

Biekorf, III, Nr 6. — Vlaanderen en de landbouw (K. van Houtte). — U in 't Westvlaamsch Idioticon (J. Claerhout). — Van sneeuwwitteken. — Rozekens Eerste-Communie (J. van Neste). — Mingelmaren.

Het Belfort, VII, Nr 4. — De hoofdkerk van Sint-Baafs (G. van den Gheyn).— Judith (Mgr. Rutten). — Kennemerland (P. L. S. J.). — Heraclius of de Kruisverheffing (J. W. van Genck). — Hoe de Geuzen in 1578 meester werden van Kortrijk (Th. Sevens). — Taal en stijl (Nino). — Driemaandelijksch overzicht (E. P.). H. Thomas van Aquinen (Godewin Vlaamscfried). — BIJVOEGSEL : Graten-Raten (A. de Paepe). — Dietsche gouwspraken (A. Dassonville). — Bekendmakingen (J. Cl.). — Varia (J. Claerhout).

Dietsche Warande, V, Nr 2. — Vijf hedendaagsche dichters (P. de Mont). — Dwars door de geschiedenis der nederlandsche toonkunst van vroeger dagen (E. van der Straeten). — De quaternaire aardlagen van Zuid-Nederland (Dr. A. Erens). — De boekdrukkunst te Avignon (A. J. Biegelaer). — Thomas van Kempen. Jongste ontdekkingen (V. Becker, S. J.). — Over de behandeling der zinneloozen in de middeleeuwen (A. Kaufmann). — Mejufvrouw Gusta van Butsele, landschapschilderesse (graaf M. Nahuys). — Bijbelvertaling der XVe eeuw (W. Bäumker). — « Rechtstreeks uit Japan. » Eene ware gebeurtenis uit Amerika (J. P. Bachem). — Boekenkennis (Alb. Th., dr. A. Dupont, V. Ev., enz.). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper.

Dietsche Stemmen. *Tijdschrift ter verspreiding van Godsdienst, Wetenschap en Letterkunde. (Boisschot, F. van Herck. Prijs fr. 4 's jaars; het tijdschrift verschijnt overander maand in aflev. van 64 bladz.).*

I, Nr 1. — Republikeinen te Antwerpen : Dargonne (D.). — Het ontstaan van den mensch : Twee anthropologische scholen. Ontwikkelingsstelsels betreffende 's menschen ontstaan (J. van Mierlo, S. J.) — Sneeuwbeelden te Antwerpen in 1772 (L. Mathot). — De Z. E. heer kanunnik H. Pelsers (P. Kerkhofs). — Naklank van tijdschriften (M.). — Boekbeoordeeling.

Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vl. Acad. voor Taal- en Letterk., 1892, Nr 1. — *Zitt. van 20 Jan.* Bibliographische aanteekeningen door P. Genard. — Toelichting van het voorstel der bestendige commissie van geschiedenis en bibliographie betrekkelijk den vijfjaarlijkschen Staatsprijskamp van vaderlandsche geschiedenis, door Fr. de Potter. — *Zitt. van 17 Feb.* De heer baron de Selys-Longchamps en de Koninklijke Vlaamsche Academie door Fr. de Potter.

Jong Brabant, I, Nr 6. — Vlaanderen's toekomst. — De rampen in 't Walenland en in Vlaanderen. — Talen (vervolg). — Vlaamsche overdrijvingen. — Rijmen over weêr en wind.—Landdag te Brussel op 18 April.—Hier en elders.

La Tradition. VI, N° 2. — Les proverbes de Jacob Cats. I. (E. Ozenfant). — Les fêtes de Février (H. Carnoy) — Les charivaris (F. Ortoli). — A propos de Philémon et Baucis (E. Lepelletier). — Les 7777 saints de Lanrivoaré (F. Chapelle). — Le crime d'Œdipe (dr. S. Prato). — Cantique sur Ste-Marie-Madeleine (C. de Warloy). — Proverbes danois (F. de Zepelin et de Colleville). — Le Folklore de Constantinople (J. Nicolaïdes). — Origine de quelques légendes sur les saints (L. Lalanne). — L'Amant trompé (H. M.) — Une conférence traditionniste (H. C.).

Revue des Traditions populaires. VII, N° 2. — Trad. et superst. des ponts et chaussées. VII. *Suite.* Les ponts. I. *Suite.* Les routes (F. Marquer). — Les chemins de fer. II. *Suite* (P. Yves Sébillot). — Chansons pop. recueillies dans le Vivarais et les Vercors (J. Tiersot et V. d'Indy). — Légendes et superst. préhistoriques VIII-IX. Gargantua (G. Fouju). — Les enfants qui n'ont pas vu le jour. II. (P. S.). — Médecine superstitieuse. V. (L. Morin). — VI. (G. le Calvez). — Les noms des doigts. II (H. Chéguillaume). — III. (A. Certeux). — Additions aux coutumes, traditions et superst. de la H^te^ Bretagne (P. Sébillot). — L'Homme de glace, lég. de la B^sse^-Bretagne (L.-F. Sauvé). — Expos. et congrès. Exp. ethnographique à Prague. — Assemblée générale. — Nécrologie (P. S.) — Bibliographie. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

Mélusine, VI, N° 2. — Le coq cuit qui chante (H. G.). — La pie mangée qui parle (H. G.). — Les décorations. VI. (H. Gaidoz). — Ne frapper qu'un seul coup (H. F. Feilberg). — Les noms du diable (E. K.). — Les Esprits-Forts de l'antiquité classique (H. G.) —La fascination : B/ Diagnostique (J. Tuchmann). — Oblations à la mer et présages (H. G.). — Devinettes irlandaises (K. Meyer). — La quarantaine de Marie-Madeleine (E. Rolland). — La jalousie de Joseph (E. Rolland). — La motte de terre (F. Bonnardot). — Les serments et les jurons (H. G). — Les ongles (H. G.). — Bibliographie.

Am Ur-Quell, III, N^r^ 4. — Das Blut im Glauben der alten Aegypter (Dr. A. Wiedemann) — Totenfetische im Glauben nordgermanischer Völker (H. F. Feilberg). — Königtum und Gottlichkeit (Dr J. v. Held). — Abderiten in Altengland (Dr. L. Fränkel). — Klapperkees (Dr. J. Stinde). — Totenfetische bei den Polen (B. W. Schiffer). — Gedenkschläge im ungarischen Volkbrauch (A. Dörfler). — Aschenbrödel in Bosnien (F. S. Krauss u. Th. Dragicević). — Geheime Sprachweisen (Krauss). — Diebglauben (H. Volksmann u. B. Bonyhády). — Volklied aus Schleswig-Holstein (H. Theen). — Benediction gegen Heuschrecken (A. Treichel) — Volkwitz in Rätseln (O. Schell) —Katzensporn. Eine Umfrage (M. Rösler u. A). — Volktümliche Findlinge aus Schleswig-Holstein (H. Volksmann). — Kleine Mitteilungen (I. Goldziher, H. v. Wlislocki u. H. Theen). — Vom Bückertische. Besprechungen von v. Wlislocki und Krauss.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, II, N^r^ 1. — Faeröische Märchen und Sagen (Dr. O. L. Jiriczek). — Der Matronenkultus in Germanien (F. Kauffmann). — Der Gebrauch des Kerbholzes auf den Thüringer Walde (F. Kunze). — Die Frauenwetrennen in Padua (E. Lovarini) — Die Wünschelbrute als Quellen- und Schatzsucher (W. Schwartz). — Kleine Mitteilungen : der Hausgeist in der Neumark, in Barnim und in Sternberger Lande (H. Prahm). — Ochsenhaut als Landmass (I. v. Zingerle). — Der Zwiesel-Baum im Elisenhain bei Greifswald (E. Friedel). — Pfingstlied (C. Dirksen). — Kinderlied (C. Dirksen). — Sprichwörter aus Meiderich (C. Dirksen) — Eine mythologische Umfrage (die Red.). — Gegen Bücherdiebe (W. Schwartz). — Zwei Bienensegen (K. W.). — Sammlung der Volksüberlieferungen in Meckenburg. Lettische Sammlungen. Herm. Frischbier † (K. W.). — Bückeranzeigen (K. Weinhold, W. Schwartz, U. Jahn, enz.). — Aus den Zitzungs-Protokollen des Vereins für Volkskunde (A. Brückner).— Litteratur des Jahres 1891 (M. Laue).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

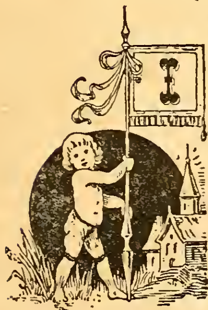
voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

VIERDE JAAR. ◆ ZESDE AFL.

De Oudheidkundige Academie van België en het Landjuweel van 1561.

IN den loop van dit jaar herdenkt de Oudheidkundige Academie . van België, te Antwerpen, haar vijftigjarig bestaan. Ten einde die heuglijke gebeurtenis naar weerde te vieren, en om aan de plechtigheid allen mogelijken luister bij te zetten, heeft de Academie besloten, onder andere eene hernieuwing te geven van de prachtigste feest, die ooit binnen Antwerpens muren, beter gezegd in de Nederlanden, plaats greep : HET LANDJUWEEL VAN 1561.

De Academie, aan hare eigene krachten overgelaten, is echter niet bij machte dit grootsch ontwerp uit te voeren. Zij heeft dus eenen warmen oproep gedaan aan allen, die het wel meenen met Antwerpens welzijn, zijnen roem en geschiedenis; eensdeels tot het bijeenbrengen der noodige gelden, anderendeels om zich de hulp en medewerking te

verzekeren van een voldoend aantal maatschappijen, die in eenen plechtigen optocht, de verschillende Brabantsche Rederijkkamers moeten verbeelden, die aan het Landjuweel van 1561 deelnamen.

De pogingen door het Komiteit, in den schoot der Academie gekozen, in het werk gesteld, zijn boven verwachting gelukt, en alles doet eenen schitterenden uitslag voorzien.

Stad, Provincie en Staat zullen aan de Academie belangrijke sommen verleenen, terwijl talrijke hooggeplaatste personen geldelijke en zedelijke ondersteuning toegezegd hebben. Geleerden en kunstenaars zullen de leden der maatschappijen, aangeduid om aan den stoet deel te nemen, met raad en daad ter zijde staan, zoodat de optocht der verschillende Kamers van Rethorica, in 1561, behoudens enkele bijzonderheden, als onnoodig achterwege gelaten, zoo getrouw mogelijk zal weergegeven worden.

Onze stad, reeds zoo rijk aan herinneringen van dien aard, zal dan nogmaals eene luistervolle bladzij te meer in het roemrijk boek harer geschiedenis tellen.

* * *
* *
*

Het Landjuweel van 1561 is het schoonste dat ooit plaats greep. (*) Het overtrof in pracht en luister al wat er ooit in ons land, nochtans zoo rijk aan historische optochten, inhuldigingen en feestvieringen van allen aard, te zien was. Het werd uitgeschreven door *de Violieren*, de Antwerpsche Rederijkkamer, die tot zinspreuk voerde *Wt jonsten versaemt*, en volgens de eenen in 1400, volgens de anderen rond 1442, was opgericht. In 1480 werd de Kamer bij de Antwerpsche Sint-Lucasgilde ingelijfd, en behaalde sindsdien meermaals den eersten prijs in de voornaamste wedstrijden of *Landjuweelen* door de Rederijkkamers uitgeschreven; dit had namelijk

(*) « De prijskampen van Tooneel- en Dichtkunde, in vroeger eeuwen door « eene Rederijkkamer uitgeschreven voor de verschillende Vereenigingen « van gelijken aard en van Nederlandsche taal, alsook de feestelijkheden, » welke die prijskampen vergezelden, droegen den naam van *Landjuweel.* »

plaats te Brussel in 1493, te Mechelen in 1515, te Gent in 1539 en te Diest in 1541.

Na dien laatsten zegepraal besloten de *Violieren* op hunne beurt eenen prijskamp uit te schrijven; doch uit hoofde der onrustige tijden, meest veroorzaakt door het invoeren der nieuwe leering, was het slechts twintig jaren later dat de Kamer, na herhaaldelijk aandringen, van het Staatsbestuur de noodige toelating ontving, om eenen wedstrijd te openen, waaraan echter maar de Brabantsche Rederijkkamers mochten deelnemen.

De *Violieren* stelden dan eene lijst op van 24 onderwerpen, om aan de regeering ter inzage overgemaakt te worden. Slechts drij onderwerpen werden goedgekeurd, namelijk: *Weder experientie oft geleertheyt meer wijsheyt bybrengt?* — *Dwelck den mensch aldermeest tot consten verweet?* — *Waerom een rijck ghierigh mensch meer rijckdoms begeert?* (*)

Daarop duidden de *Violieren* de tweede vraag aan, om tot

(*) De andere vragen luidden als volgt:
Wat sake dat Roomen meest dede triumpheren?
Wat dat Roomen meest dede declineren?
Dwelck 't voetsel der cunsten is?
Waeromme den mensche van tijdelijcke dinghen zoo begheerlijck is?
Waer deur des menschen dagen meest vercort worden?
Waer deur des menschen dagen verlengt worden?
Waerom dat matige rijckdom 't meeste geluck der werelt genaemt wordt?
Dwelck den meesten voerspoet in deser werelt is?
Dwelck den meesten tegenspoet in deser werelt is?
Hoe compt dat dagelix alle dingen verdieren?
Oft een ghierich mensch can versaeyt worden?
Waerom dat rijckdom egeen giericheyt en blust?
Waerom dat d'eynde der blysschappen onghenucht volcht?
Waerom dat wellust berouw voortbrenght?
Waerom dat wellust haer straffinghe medebrengt?
Waer deur dat Roomen tot zoo groote prosperiteyt quam?
Dwelck de monarchie van Roomen in voorspoet hiel?
Wat cunste aldernootelijckste in een stadt is?
Wat ter werelt meer rust inbrengt?
Waer deur de mensch meest compt tot hoocheyd der werelt?
Waer deur men den woecker best zoude mogen extirperen?

een tooneelspel verwerkt, en door de mededingende Kamers opgevoerd te worden.

Benevens dit *zinnespel*, dat doorgaans ongeveer 700 versregels telde, moest elke Kamer nog een *referein* op het blazoen der Kamer van 4 maal 12 verzen, een *poëtelijk punt*, een *prologe der esbattementen*, eene *factie* of *kluchtspel* en een *liedeken* voordragen.

Het *figuurlijk punt*, bij de plechtige intrede te verbeelden, was : *Hoe dat men wt Jonsten sal versamen ende minnelijck scheyden*, dat is : Hoe men uit vriendschap zal bijeenkomen, en hoe men minzaam zal scheiden.

Het *poëtelijk punt* of de zinnebeeldige samenstelling, op een doek geschilderd, en door een gedicht van 4 maal 14 verzen uitgelegd, had tot onderwerp : *Den lof van den Vrede.*

Dat van de *prologe der esbattementen*, een moraliseerend gedicht van 200 verzen, was : *Hoe orboirlijck den menschen sijn, cooplieden die rechtveerdelijck handelen.*

Nadat deze voorloopige schikkingen genomen waren, werd er eene berijmde uitnoodigingskaart opgesteld, waarop de verschillende prijsvragen alsook de kostbare prijzen, ten beloope van 114 1/2 oncen zilver, vermeld stonden.

Die prijzen, bestaande uit zilveren schalen van onderscheidene weerde, werden uitgeloofd voor het luisterrijkst inkomen, voor het figuurlijkst of moralijkst inkomen, voor het schoonste blazoen, voor den schoonsten kerkgang, voor het schoonste vieren, voor het beste esbattement (blijspel), voor het beste spel van zinnen (ernstig tooneelstuk), voor den proloog, voor de beste personage, voor het poëtelijk punt en voor den vermakelijksten zot.

Den 23 April 1561 werd de kaart door den burgemeester Nic. Rockox, ten stadhuize overhandigd aan vier gezworen boden, die gelast waren de uitnoodiging der *Violieren* aan al de Rederijkkamers van Brabant over te brengen.

Te allen kante werd het nieuws van het Landjuweel met vreugde ontvangen, en de boden op de beste wijze onthaald ; veertien Kamers namen de uitnoodiging aan. In den omzendbrief, dien men hun kort daarop zond, met verzoek van een

hunner leden af te veerdigen om de beurtloting der optredingen bij te wonen en de oefeningen te beoordeelen, werd er hun tevens kond gedaan, dat *De Goudbloem* en *De Olijftak* van Antwerpen aan de *Spelen van zinnen* en de *Esbattementen* om prijs, aan de andere plechtigheden uit liefhebberij zouden deel nemen.

De andere mededingende Kamers waren :

De *Vreugdebloem* van Bergen-op-Zoom; de *Pioen* van Mechelen; de*Groeiende Boom* van Lier; de *Lisbloem* van Mechelen; de *Kauwoerde* van Herenthals; de *Goudbloem* van Vilvoorde; de *Leliebloem* van Diest; de *Lelikens uit den Dale* van Zoutleeuw; de *Christusoogen* van Diest; de *Roos* van Leuven; de *Vurige Doorn* van 's-Hertogenbosch, en het *Maria-Kransken* van Brussel.

De plechtige intrede had plaats op Zondag 3 Augustus 1561, langs de Keizers- of St-Jorispoort, alwaar de gildebroeders der *Violieren* de Rederijkkamers, aan den optocht deelnemende, feestelijk gingen ontvangen.

De stoet toog, onder het geschetter der klaroenen en het eindeloos gejuich der menigte, langs de Huidevetterstraat, Eiermerkt en Melkmerkt naar de Groote Merkt, tot vóor het Stadhuis.

Ten einde den lezer een gedacht te geven van de ongehoorde pracht en den luister, te dier gelegenheid in Antwerpens straten ten toon gespreid, laten wij hier volgen wat de *Spelen van Sinne,* in 1562, te Antwerpen, bij Willem Silvius, verschenen, over den optocht meedeelen. (1)

Eerst ende al vore zijn die voorghenoemde Cameren van Retorijcke/ soo wel van buyten/ als van binnen der stadt van Antwerpen inghehaelt gheweest vande Camere en(de) Guldebroeders vande *Violieren*/ opsetters der seluer feesten vande(n) welcken Prince was/ Heer Melchior Schets schepen ende Heer van Rumst ende hooftman Heer Anthonis van Stralen Ridder/ Heere van Merxem/ ter seluer tijt Borghemeester der voorsz. Stadt/ ende waren Lxv. te peerde/ alle seer rijckelijck ghecleet in Violette rijtabbaerts/ hoeyen ende sluyers vanden seluen/ haer wa(m)baisen/ coussen ende leerskens wit/ die plumagien Violet root ende wit/

(1) Wat tusschen haakskens staat, hebben wij ter verklaring in den tekst gevoegd; in het origineel is dit door verkortingsteekens aangegeven.

den sot seyde : Ick ben soo fray ick en kenne my seluen niet.

Inden eersten presenteerden hem die *Goubloeme* van *Andtwerpen* xLviij. te peerde met roode mantels binnen groen/ roode hoeyen/ haer wa(m)baysen/ coussen/ cranssen ende plumagien wit/ eenen ghecierden speelwaghen opt antijcx met viij. personagien/ den sot sat op een oubollich vreemt ghemaect peert/ ende seyde : Ick en kenne my seluen niet.

Ten tweeden de(n) *Olijftack* van *Andtwerpe(n)* xLvij. te peerde/ met groene hoeyen/ haer wa(m)baysen/ coussen/ plumagien ende cranssen wit/ eene(n) speelwaghen toegherust opt antijcx met vier personagien/ den sot sat met twee ionghe sottekens op eenen esel/ segghende : Ick en salse niet verliesen.

Ten derden der *Vreuchdenbloeme* van *Berghen opden Zoome* Liiij. te peerde/ met taneyte casacken/ roode hoeyen ende wambaysen/ swerte coussen/ witte leerskens/ die plumagien wit ende swert/ die cranssen/ root endo gheel/ twee speelwaghenen opde maniere der antiquen met personagien daer op/ twelf waghens die huyuen ouerdect mét taneyt laken/ op elck twee guldebroeders houdende twee toortssen/ achter wt elcken waghen staken twee vierpannen/ den sot hadde een catte inde hant segghende : Ick hebse vonden.

Ten vierden die *Pione* van *Mechelen* CCC. xxvi. te peerde/ ghecleet in rocken van fijn incarnaet stammet/ gheboort met gouden passement/ roode hoeyen/ wambaysen/ coussen/ plumagien gheel/ die cranssen gout/ swerte leerskens/ seuen welghecierde antijxe speelwaghens met personagien/ waer af dleste punt soo constich ende excellentelick ghemaect ende toegherust was/ datment onghepresen niet en behoort voorby te gaen/ wesende eenen os daer eenen S. Lucas op sat/ en(de) S. Jan Euangelist met sijne(n) arent beneuen hem/ noch sesthien andere hubsche waghens bouen vierca(n)t ghemaect seer plasantelijck/ elcx verciert met viij. diueersse schoone blasoenkens/ ouerdect met root laken/ ende Guldebroeders daerop houde(n)de een paer toortssen/ ende twee vierpanne(n) achter wt stekende/ den sot seyde : Waer kijct den sot/ wte mouwe.

Ten vijfden den *Groeyende(n) boom* van *Liere* C. viij. te peerde in groene rocke(n) met wit geboort/ groene hoeyen/ roode sluyers/

wa(m)baysen en(de) coussen wit/ met roode en(de) witte plumagie(n)/ swerte leerskes/ elck ee(n) toortsse inde handt/ twee speelwagens gheciert nade maniere vanden auden antiquen/ met hen personagien die al singhende hare incomst deden/ xv. andere wage(n)s ouerdect met groen lake(n) met Guldebroeders daer op die twee toortssen hielden ende achter wt staken twee vierpannen/ den sot sat eerseling te peerde met een net inde handt/ seggende : Ick vanghe al quade tonghen.

Ten sesten die *Lisbloeme* van *Mechelen* xLvi. te peerde/ elck met een Lisbloeme inde handt/ hen hoeyen/ zadels ende rocken blau/ geboort met silueren passement/ den sluyer tocque dargent hen wambaysen ende coussen root met witte plumagien/ hen leerskens swert/ twee waghens met guldebroeders ende vierpannen/ den sot droech een cat in eens menschen hert/ segghende : Sy is daer.

Ten seuensten die *Cauwoerde* van *Herentals* Li. te peerde in bruyne taneyte casacken/ groene hoeyen/ peersche sluyers met witte plumagie(n)/ hen wambaisen ende coussen root/ hen leerskens swert/ acht wagens ouerdect met bruintanneyt laken/ op elcken waghen vier Guldebroeders/ houdende twee toortssen/ ende achter staken twee vierpannen/ den sot reedt op een houten peerdeken segghende : Wildy me/ sit op.

Ten achtsten die *Goubloeme* van *Vilvoirden* xL. te peerde/ groene rocken ende hoeyen/ roode sluyers/ wa(m)baysen/ en plumagien wit/ coussen root met swerte leerskens/ eenen speelwaghen gheciert opt antijcx met personagien daer op/ sesthien waghens ouerdect met groen laken/ met Guldebroeders houdende twee toortssen/ ende achter wt den wagens stake(n) twee vierpannen/ den sot hadde een kinder oft kermis slanghe inde handt/ die hy open ende toe dede/ ende daer waren vier cleyne sottekens op gemaect/ ende seyde : Tis al pays.

Ten ix. die *Leliebloeme* van *Diest* xxv. te peerde/ met Taneyte casacken/ groene hoeyen/ die sluyers ende wambaisen root/ plumagien en(de) craussen gheel ende wit/ coussen zwert met witte leerskens/ viij. waghens ouerdect met taneyt laken/ de(n) sot hadde een catte/ segghende : Siet waerse cijct.

Ten x. die *Lelikens wten Dale* van *Leeuwen* xL. te peerde elck

met een toortsse inde handt/ rocken ende hoeyen taneyt/ roode wambaysen/ gheele coussen/ plumagien gheel ende wit/ die cranssen gheel ende root/ vi. waghens met Guldebroeders/ ende vierpannen/ den sot ghinck in eenen rolwaghen op twee blaesbalken die int gaen al gheluyt gaue(n)/ ende seyde : Ick moet daer oock zijn.

Ten xi. die *Christus ooghe* van *Diest*/ xxxviij. te peerde elck met een toortsse inde handt/ in rouwaensche oft goutgheele rocken/ hoeyen ende coussen root/ wambaysen blauwe/ plumagien ende leerskens wit/ groene sluyers/ xx. waghens ouerdect met rouwaensch lake(n)/ met Guldebroeders ende vierpannen/ eenen speelwaghen toegherust nader antiquer maniere met personagien/ den sot sat te peerde/ hebbende eenen boeck die vol brillen gheschildert was/ ende seyde : Ick lese al brillen.

Ten xij. die *Roose* van *Louen*/ xL. te peerde met incarnate oft lijfuerwe rocken met wit gheboort/ swerte hoeyen met roode sluyers/ wambaysen ende coussen swert/ plumagien root ende wit/ vijf waghens met Guldebroeders toortsen ende vierpannen daer op/ den sot sat in sodanigher manieren op eenen ezel/ dat hy al rijdende eenen cordewaghen voor hem cruyden/ segghende : Hoe sullen zy dit scheyden.

Ten xiij. den *Vierighen doern* va(n) *Shertoghenbosche* C. xxv. te peerde ghecleet in groene rocken met gouden passement gheboort/ met een root hanghende mouken/ wambaysen/ coussen/ hoeye(n)/ oock root met witte plumagien/ ende swerte leerskens/ eenen ghecierden antijcschen waghen met personagien/ thien wagens ouerdect met groen ende root lakenen/ op elck twee Guldebroeders ende vier toortssen/ den sot segghende : Salt soo zijn.

Ten xiiij. en(de) leste het *Marien Cransken* van *Bruessel*/ dry hondert ende xL. te peerde alle ghecleet in roode cramoiside lange casacken/ gheboort met silueren passement/ roode hoeyen ghemaect in fatssoene van antijcsce helmetten/ wambaysen/ plumagien/ leerskens wit/ ghegort met eenen gordel zeer curioselijck gheulochten var gouden tocque/ van vierderley coleuren gheel/ root/ blau ende witte/ Seue(n) antijcsche speelwaghens seer lustich en(de) plaisanteliick toegherust met diueersse personagien/ die voorghenoemde waghens werden van binnen zeer behendeliick

ghedraghen/ bouen desen noch Lxxviii. schoone heerlycke waghens met toortsen/ alle ouerdect met root laken met wit ghestreept ende gheboort/ alle die waghelieden hadden roode mantels ende op dese waghens saten diueerse personagien representerende veelderley schoone antijcxsche Figueren/ wiens bediedinghe was *hoe datmen wt Jonsten sal versamen ende vriendelijck scheyden/* dwelck alle dandere steden oock figuerlijck ende moralijck deden.

Na die lange opsomming van de praal- en andere wagens en hunne toebehoorten, de ruiters en voetgangers in hunne prachtige, schilderachtige kleedij, waarbij hij wel zorg draagt den zot elker rederijkkamer niet te vergeten, gaat de uitgever der *Spelen van Sinne* aldus voort :

Tis oock te weten/ daermen hier in eens yeghelijcs incomste spreect ende mentie maect/ van vercierde antijxsce waghens/ wtghestelt met personagien/ werden beteeckent hen figuerlijcke punten/ die elcke Camere naer wtwijsen der Caerten moste verthooghen in haer incomste/ streckenne hen bediedenisse *hoemen wt Jonsten sal Versamen/ ende minnelijck scheyden.*

En hij laat er onmiddelijk achter volgen :

My en docht oock niet van noode te zijn/ met specificacie in sonderheyt te beschrijuen/Die Princen ende hooftmannen van elcke Camere/ oft mede tghetal der Edelen/ die haer in dese co(m)paingie in grooten ghetale hebben laten vinden/ noch oock hoe vele datter van elcx ghecleet waren in fluweel/ satijn/ damast/ camelot/ torx groue greyn &c. Oft oock te specificeren yghelyx figuerlijcke pu(n)te(n)/ die elck int income(n) v(er)thoochde(n)/ insghelijx hoe vele tro(m)petten/ scalmeyen/ pijpen ende trommen/ antijxsce banieren &c. die men in dese Retorijck feeste sach. Want soude men sulx al int langhe stelle(n)/ twaere oock van noode haren solemnelen kerckganck/ hen groote vieringen/ met vele andere diueerse triumphen ende banketten die zy hielden te verhalen/ in dwelcke zy hen alle ende elck besonder zeer eerlijck ende heerlijck ghedraghen hebben/ sonder in eenigher manieren cost moeyte oft ghelt te sparen/ int ghene dat tot versterckinghe der vrientschap ende tot vercieringhe van deser feesten mochte dienen.

('t Vervolgt.) J. B. VERVLIET.

Het Kasteel Bosschesteyn, te Broechem (1).

HET kasteel Bosschesteyn is, buiten kijf, een der schilderachtigste, der meest belangwekkende van 't oude markgraafschap Antwerpen. Door zijnen bouwtrant en zijne geschiedenis verdient het wel de merkwaardige schets welke de van onze lezers gunstig gekende heer de Raadt daaraan wijdde, en waarvan wij hier den beknopten inhoud willen mededeelen.

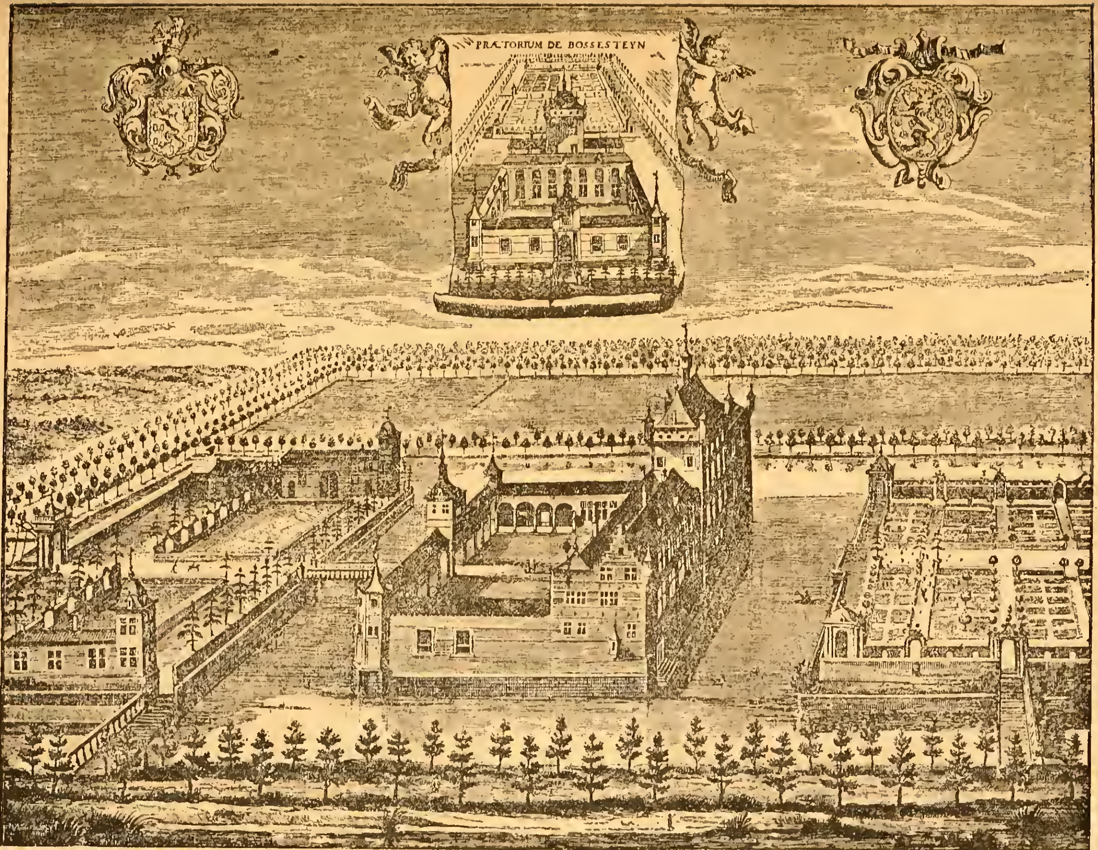
Het gebouw behoort tot drij verschillende tijdperken. Het oudste gedeelte dagteekent van de XIVe eeuw en schijnt opgericht te zijn door den ridder Adam van Berchem, een van de hoofden der Liersche krijgsbenden in den beruchten slag van Bastweiler : zijne afstammelingen bezaten het gedurende ongeveer drij honderd jaar. Eene herstelling of, beter gezegd, eene heropbouwing had plaats in de XVIe eeuw en, in den loop der volgende eeuw, deed Willem van Halmale, lid van den Grooten Raad van Mechelen, aan het kasteel het uitzicht geven dat het tot heden heeft bewaard : alleen zijn de schoone hoven, die het vroeger omringden, ontsierd of verdwenen.

De schrijver dezer studie stelt ons in staat den lezer een net plan van het kasteel voor oogen te leggen, volgens eene mooie, onuitgegeven ets, ten tijde der laatste herstelling, omstreeks 1660, vervaardigd (2).

De zolders van 't gebouw bevatten eene eigenaardige gerechtszaal, te midden derwelke een vierkante omtrek is afgebakend, gesloten door een grof houten lattenwerk in bloedkleur geschilderd. Naar men gezegd heeft, bracht men de gevangenen achter dat lattenwerk, terwijl de rechters in de gesloten omheining zetelden. In de vier hoeken der zaal zijn galgen opgericht, zoo het schijnt gereed om, te allen tijde, hunne slachtoffers te ontvangen. Volgens den heer

(1) *Le manoir de Bosschesteyn, appelé vulgairement Halmalshof et Allemanshof, à Broechem,* par J.-TH. DE RAADT, secrétaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles; 59 bladz., Mechelen, bij H. Cordemans, 1891.

(2) Het *cliché* dier plaat en degene der hierna volgende wapens behooren aan het Oudheidkundig Genootschap van Mechelen.

Jacq Neefs sculp. D. Janssens delin.

Verkleinde reproductie eener ets van het kasteel Bosschesteyn (XVIIe eeuw).

Deze ets staat noch in de werken van Jacq. le Roy, noch in geen ander gedrukt boek.

de Raadt is die schrikverwekkende inrichting slechts het afbeeldsel eener gerechtszaal, ten tijde der *Renaissance* samengesteld, en gansch het kasteel, zooals het na de twee herstellingen bestaat, was enkel eene *versierings*versterking waarom de oude krijgers der middeleeuwen zouden hebben moeten lachen, maar die het voordeel had, de overleveringen van oudsher te doen voortleven in een tijd waar, door het instortend verleden, een gansch nieuwe wereld heenbrak.

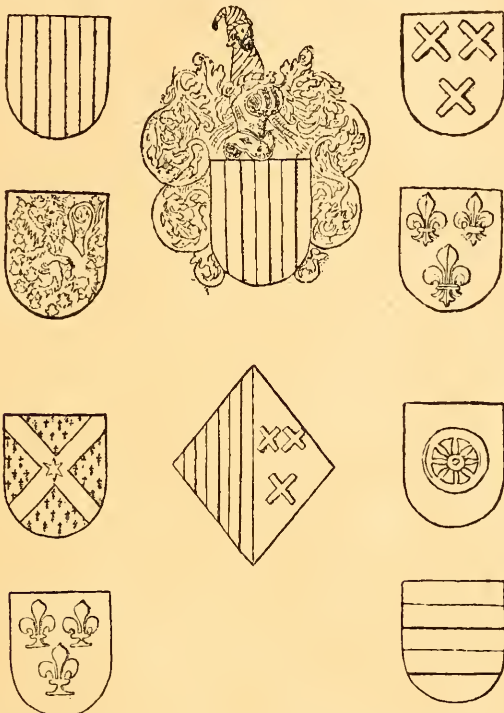
Tot vóór enkele jaren zag men te Bosschesteyn, benevens andere schilderingen, eene reeks doeken voortkomende van de triomfbogen te Antwerpen, in 1635, ter gelegenheid der ontvangst van den Cardinaal-Infant, broeder van Philips IV, opgericht en onder de hooge leiding van Rubens uitgevoerd. De best bewaarde dezer schilderstukken werden onlangs hersteld en bevinden zich tegenwoordig in de woonstede van Mevrouw de Baronnes de Woelmont, te Brussel, aan dewelke dit landgoed thans toebehoort.

Vroeger trok de pachter van 't kasteel regelmatig de aandacht der bezoekers op eene kleine ronde opening, manshoog, in eene dier schilderiijen bestaande : zij was het spoor van eenen broedermoord wiens gruwzame geschiedenis de man gaarne wijdloopig vertelde.

Tusschen de lange reeks kasteelheeren waarover de schrijver biografische bijzonderheden heeft verzameld, zullen wij noemen den ridder Jan van Berchem, die eene bedevaart deed naar het H. Graf. In zijn vaderland teruggekeerd, werd hij schout van Santhoven, daarna van Turnhout, en kamerheer van Karel V, waarvan hij een der voornaamste lievelingen was. Om hem te beloonen voor de diensten door hem aan den keizer bewezen, toen hij dezen op eene reis in Spanje vergezeld had, werd hem door den vorst, als bijzondere gunst, in 1518, het derde gedeelte der gelden welke hij, in zijne hoedanigheid van schout van Turnhout moest innen, toegestaan, in stede van het vierde deel dat hem vroeger toekwam en dat dan ook weêr, na zijnen dood, tot loon zijner opvolgers beviel.

Wij voegen hierbij tien wapens die betrek hebben op de

voorzaten van Jan van Berchem : de acht schilden die op de zijden staan, stellen de kwartieren van den ridder voor, namelijk : BERCHEM, HERBAIS, IJPELAER, IMMERSEEL (?); STRIJEN-ZEVENBERGEN, ROTSELAER, HEESBEEN, DIEST.

In 1554 kocht Willem van der Rijt, sekretaris der stad Antwerpen, het kasteel af van Antoon van Berchem, broeder van voormelden Jan. Zijne afstammelingen behielden het gedurende verscheidene generaties. Lange gedingen ontstonden tusschen hen aangaande het bezit van het slot. Ten gevolge van huwelijken kwam Bosschesteyn in 't genot der huizen t' Seraerts en van Halmale. In de XIXe eeuw hoorde het toe aan baron de Haultepenne en, bij de verdeeling zijner nalatenschap, werd het aan zijnen bloedverwant, baron de Woelmont, toegekend.

Verschillende eigenaars van Bosschesteyn hebben de hoogere, middelbare en lagere jurisdictie over het dorp Broechem uitgeoefend, ingevolge eener verpanding ervan, welke Jan van der Rijt verkreeg, in 1559.

De bladzijden waarover wij een kortbondig verslag komen op te stellen, vormen eene belangrijke bijdrage èn voor de geschiedenis dezer plaats (waaraan de schrijver een hoofdstuk wijdt) èn aan die van vermelde familiën waarvan meer dan een lid eene aanzienlijke rol in het verleden van het markgraafschap Antwerpen heeft gespeeld.

Twee zichten van 't kasteel, twee portretten van eenen ridder van Halmale en zijne vrouw, eene jonkvrouw t'Seraerts, benevens een groot getal wapenschilden, versieren dit gewrocht waarvan het oudheidkundig belang nog verhoogd wordt door zeer scherpzinnige bemerkingen opzichtens de heraldiek. Zij die zich op de studie toeleggen van de stamboomen, zullen er eene menigte bijzonderheden aantreffen nopens adellijke geslachten, als daar zijn : della Faille, van de Werve, van IJpelaer, d'Herbais, van Sompeke, van Immerseel, van Rotselaer, van Lier, van Ranst, van Amerongen, van Grimberghe, van Strijen, van der Noot, van Enckevoort, Oudart, van Dachverlies, de la Kethulle, de Ram, van Eynatten, van der Dilft, Happaert, enz., enz.

Hetgeen aan deze studie eene wezenlijke waarde bijzet, is dat zij uitsluitend steunt op volstrekt authentieke oorkonden (testamenten, leenbrieven, akten van verdeeling, rechterlijke akten, enz.), en dat de schrijver gewetensvol al de benuttigde bronnen heeft aangeduid.

Brussel, 10 Mei 1892. Paul Notelteirs.

Noordbrabantsche Sagen.

39. (84.) De laatste Kabouters te Aalst (Noord-Brabant).

Men wijst eene boerderij waar, lang geleden, op zekeren nacht al het graan verdwenen was, dat gedorschen op

den zolder lag. De eigenaar stak de schuld hiervan op de Kaboutermannekens, en vertelde het aan zijnen buurman. Deze geloofde zulks in den eerste niet, want hij hield de Kabouters voor goed en eerlijk. Toen echter eenige dagen na dit gebeurde, ook zijne granen van den zolder gehaald waren, en verscheidene malen de koesop uitgeëten was, veranderde hij van gedacht. Hij zou ze wel eene poets spelen, en hing op zekeren avond zijne sop, niet met groente of ander voeder, maar met oude leeren lappen gevuld, over het heerdvuur. Wakker te bed liggende, hoorde hij des nachts de Kaboutermannekens komen, die zich aan de sop wilden te goed doen. Zooals men denken kan, smaakte ze niet, en de boer hoorde een hunner zeggen : « Ik ben al zoo oud, dat er twee molenstanders op denzelfden stam gegroeid zijn, maar nog nooit in mijn leven heb ik zoo'n fiksefater geëten. » Hun verblijf in die woning was dan ook van korten duur. Op eenigen afstand gekomen, ontmoetten zij den knecht dezer boerderij, die toevallig laat huiswaarts keerde. Een der dwergen riep hem toe : « Zeg, als ge thuis komt, tegen Adriaan, dat Kyrië dood is. » Zoodra de knecht in huis gekomen was, vertelde hij wat hem werd toegeroepen en men hoorde aanstonds onder den grond eene kabouterstem : « Och arme! is Kyrië dood !?... Dan vertrek ik ook ! » Van dien dag af, bleven de Kabouters voorgoed uit Aalst weg.

40. (85). **Het Kaboutermanneke te Duisel.**

Op zekeren schemeravond kwam een boer, die te Duisel woonde, nadat hij, in de nabijheid van den Kabouterberg, heideplaggen voor turf had gestoken, met zijne schup op den schouder gegaan, van het gehucht Dalem onder Hapert naar Duisel. Hij zag in de verte een manneke door de heide loopen, en verwonderde zich dat een kind zoo vlug gaan kon. Het kwam recht op den boer aan, die den karweg bleef volgen en, toen het ventje den ontstelden man genaderd was, trok het een klein aarden pijpke boven uit zijn kleed te voorschijn en vroeg hem wat tabak. De boer haalde zijne tabaksdoos uit den zak en liet den Kabouter zijn pijpke stoppen. Terwijl

deze nu smakelijk rookte, kon hij hem eens recht goed beschouwen. Hij scheen niet jong meer, want hij droeg eenen ringbaard en had grijze haren. Boer en Kabouter gingen nu een tamelijken afstand langs den weg dien de eerstgenoemde te gaan had, en praatten terwijlen over verschillende zaken. De boer vroeg het ventje of het in den nabijgelegen Kabouterberg woonde, waarop hij ten antwoord kreeg: « Als gij alles zoo goed kent, dan zult ge dat ook niet mis raden. » Het Kaboutermanneke vertelde in dien omtrek van ouds bekend te zijn en aan den bouw van den toren te Hapert en te Duisel gewerkt te hebben. Toen het Kaboutermanneke den boer voor den geschonken tabak had bedankt, zei het hem dat hij dien avond maar dapper, zooveel als hij maar lustte, moest rooken, waarna het eensklaps verdween, tot groote verbazing van den Duiselaar. Deze, te huis gekomen, bemerkte dat de tabak in zijne doos niet verminderd was. Hij zei tegen zijne vrouw dat hij haar iets wonders wilde vertellen, maar zij moest het zwijgen. De vrouw beloofde dit. Toch zweeg zij het gehoorde wonder niet; want spoedig kwamen al de geburen in heur huis om meer van dit geval te vernemen. Het te zwijgen was den boer evenwel geen ernst: integendeel, hij verlangde zijne zoo vreemde ontmoeting bekend te maken. Terwijl hij die aan eene groote menigte toegestroomde nieuwsgierige mannen uit het dorp verhaalde, liet hij alle uit zijne tabaksdoos hunne pijpen stoppen. Zij rookten schier aanhoudend, waardoor er zooveel smoor in het vertrek ontstond, dat deur en venster geopend moesten worden. Maar tot aller verbazing, was de lekkere tabak in de doos niet verminderd. Nu wist de boer wel, waarom het Kaboutermanneke hem gezeid had er maar dapper en lustig op aan te rooken!

41. (86.) **Bokkenrijders vliegen door de lucht.**

Op denzelfden tijd dat de wind-korenmolen, te Postel staande, door een orkaan omwaaide, zat Jozef Cops in eene heg onder de Rijt te Luiksgestel, met zijn geweer op de loer, om hazen te schieten die zich aan de te veld staande

spurrie kwamen vergasten. Eensklaps hoorde hij een gedruisch en meende eerst dat het de marechaussees waren, die destijds te peerd reden; doch hij ontwaarde weldra een grooten troep welgekleede ruiters, die in zijne nabijheid bliksemsnel door de lucht vlogen, op geen meerdere hoogte, dan dat zij het lang hakhout der heggen zouden geraakt hebben, waren zij, om dit te voorkomen, aldaar niet hooger gestegen. Cops kon de hoefijzers hunner peerden zeer goed onderscheiden. Deze luchtruiters voerden een druk gesprek onder elkander, waarvan de verschrikte Cops zooveel verstaan had, dat ze nog dien nacht in Denemark moesten zijn. Hij aanzag ze voor Bokkenrijders, waarvan bijgeloovige lieden zeggen dat ze door de lucht konden vliegen en waaraan zij zooveel kunstenarijen en hekserijen toeschrijven; doch die eigenlijk eene bende gauwdieven van de allerslechtste soort waren. In 1773 en de vier volgende jaren werden er van de banken te Valkenberg en onderhoorige heerlijkheden, tusschen de 170 en 180 van dit vloekverbond opgehangen, behalve ettelijke die, wegens begane moorden geradbraakt zijn.

42. (87.) **De Bokkenrijders uitgeroeid.**

TOEN de Bokkenrijders eens straks eene eeuw geleden, bij hunne reis door de lucht, de oude abdij van Postel voorbijvlogen, begonnen de Witheeren, die hiervan een voorgevoel of eene ingeving hadden, gezamenlijk te bidden, dat toch eindelijk deze gruwzame booswichten mochten onschadelijk gemaakt en uitgeroeid worden. En zulks gebeurde aanstonds. Want de bokken, waar dit gespuis op gezeten was, geraakten alle vast in het luchtruim, zoodat ze niet alleen hunnen tocht niet meer konden voortzetten, maar de bokken, zoowel als hunne helsche berijders, verdwenen op eene onzichtbare wijze boven het grondgebied van Postel, waardoor alle Bokkenrijders vernietigd werden.

43. (88.) **Eene gedwongen Luchtreis.**

DOOR onzichtbare wezens werd eens een man, die voor zijne deur op de Biezenkuilen te Zeelst stond, in eenen laten,

stikdonkeren avond opgeheven en seffens meegevoerd. Terwijl hij de woorden « over heg en struik » hoorde, week de grond onder zijne voeten. Hoog zwierf hij in westelijke richting voort en stiet den voet tegen de torenspits van het slot te Zeelst, « Klein Eindhoven » geheeten. Dit kasteel is in 't begin dezer eeuw afgebroken : het huis op die plaats gebouwd, noemt men nog « Het Slot ». In de Oirschotsche duinen kreeg de opgenomen boer vasten grond onder de voeten. Hij was dáár bekend en keerde naar huis terug. Eer hij op de baan of den grooten weg kwam, had hij eenige malen vertraging, door de vennen in die uitgestrekte heide. Toen hij « het Slot » voorbijging en het torentje aanzag, mompelde hij in zich zelven : « Te naacht schupte ik me mène voet daor teige. » Des morgens had de man alzoo eene wonderbare luchtreis zonder ballon, en de terugreis te voet afgelegd. Hij beweerde altijd, dat die onzichtbare wezens de Bokkenrijders of de Kaboutermannen geweest zijn.

('t Vervolgt). P. N. PANKEN.

Boekbespreking.

Counting-Out Rhymes of Children. By Rev. WALTER GREGOR, L. L. D. — London, David Nutt, 1891. (Boekd. in kl. 4° van 32 bladz. Prijs : 1 schilling).

Toen wij in nr 3 eenige woorden wijdden aan de telliêkens der kinderen, dachten wij niet zoo spoedig de gelegenheid te vinden, van op dit onderwerp terug te komen.

Sindsdien maakten wij kennis met Rev. Walter Gregor's Counting-Out Rhymes of Children, een boekske dat eene plaats verdient naast de meer omvangrijke werken van Van Vloten, Rolland, Defrecheux en anderen.

Het is duidelijk dat de schrijver zijn onderwerp met eene zekere voorliefde behandeld, en geene moeite gespaard heeft, om zoo volledig mogelijk de aftelrijmen te verzamelen, die in het Noord-Oosten van Schotland in den mond der kinderen voortleven.

Als inleiding tot zijne kinderrijmen, schreef de verzamelaar een vijftal heel belangrijke hoofdstukken, waarin hij achtereenvolgens het gebruik, de beteekenis of het doel, den oorsprong,

den vorm en de verdeeling der aftelrijmen behandelt. Daarachter drukt hij ongeveer 276 stukskes (inbegrepen de verschillende lezingen van elk dezer), in onderscheidene klassen verdeeld.

Het boekske is een welgelukte proeve van bewerking, en is alleszins geschikt om bij den ernstigen lezer de minachting weg te nemen, waarmede de kinderrijmen doorgaans bejegend worden.

J. B. VERVLIET.

Guardian Spirits of Wells and Lochs. By Rev. WALTER GREGOR, L. L. D. — London, David Nutt, 1892. 7 bl. in-8° (overdruk uit Folk-Lore, London).

Nogmaals eene « contribution, » zooals de Engelschen dat heeten, tot de folklore van het Schotsche bergland.

De schrijver heeft echter ditmaal geene vergelijkende studie over het onderwerp geschreven. Hij heeft zich tevreden gehouden met in Aberdeenshire de sagen te verzamelen aangaande de schutsgeesten van bronnen en grotten, aldaar voorhanden.

Het getal der meegedeelde sagen is betrekkelijk klein: slechts negen stukken komen er in zijne verzameling voor, die zonder twijfel, met wat moeite aanmerkelijk zou kunnen uitgebreid worden. Het geheel is eene lezenswaardige bijdrage.

J. B. VERVLIET.

Inhoud van Tijdschriften.

Revue des Traditions populaires, VII, Nr 3. — — Les Ordalies. *Suite.* III. Par le poison (R. Basset). — Chansons pop., recueillies dans le Vivarais et le Vercors. *Suite.* (J. Tiersot et V. d'Indy). — Devinettes recueilles au pays wallon (O. Colson). — Le mât béni du Caurel (E. Enaud). — Petites légendes chrétiennes. I. (L. Blairet). — Additions aux Coutumes, tradit. et superst. de la Hte Bretagne. *Suite.* (P. Sébillot). — Les Objets merveilleux de Salomon. *Suite.* (R. Basset). — Petits contes de Nivernais (A. Millien). — Les Chasses fantastiques. I. (R. de l'Estourbeillon). — Les Pendus. IV. Le patron des Pendus (A. Certeux). Coutumes de mariage. X. (F. Fertiault). — Trad. et superst. du Morbian (F Marquer). — Les Outils traditionnels. I. (L. Morin). — Extraits et Lectures. I. Superst. du pays de Mossi (G. de Rialle) II. Une Néreide messaline (A. Descubes). — Nécrologie. — Bibliographie. — Périodiques et Journaux. — Notes et Enquêtes.

La Tradition, VI, Nr 3. — Les Incantations (Th. Davidson). — Le Folklore de Constantinople. — Contes et Légendes. VI (J. Nicolaïdes). — L'Homme changé en âne. — VI (R. de la Bretonne). — Procès contre les animaux. VII (A. Harou). — Lou pê de sinsoun, chansonnette (J. Salles). — Le Conte du

rusé voleur (P. de Wailly). — Proverbes danois. II (Vte de Colleville & F. de Zepelin). — Le Mois de Mai (J. Lemoine & J. A. Noël). — Origine de quelques légendes sur les saints II. (L. Lalanne). — Les Proverbes de Jacob Cats (E. Ozenfant). — Chansons du Quercy (F de Beaurepaire). — Le Carnaval (H. Carnoy). — Saint Antoine en Alsace (P. Ristelhuber). — Bulletin bibliographique (H. Carnoy. — Le Mouvement traditionniste (M. Dragomanov, E. B., P. Ristelhuber, A. Certeux).

Bulletin de Folklore, I, N^r^ 2. — Jeux d'enfants. Porte d'enfer et porte de paradis (M. Wilmotte). — Contes. I. L'os qui chante. A. Variantes nouvelles. 8. B. Variantes déjà connues. 9-42. C. Notes (Eug. Monseur). II. Machandelbaum. 1. Le collier rouge (J. Delaitte). — Médecine populaire. Recettes médicales du XIIIe siècle (M. Wilmotte). — Flore populaire wallonne (J. Feller). — Revue des livres (E. H. Meyer, E. S. Hartland). — Société du folklore wallon.

Zeitschrift für Volkskunde, IV, N^rs^ 3-4. — Die neu entdeckten Göttergestalten und Götternamen der norddeutschen Tiefebene und von Mitteldeutschland. VI. Frau Harke (O. Knoop). — Vorabend und Tag St. Johannis des Täufers (E. Veckenstedt). — Ein Sturmrennen am Horizonte Zwei Indianermythen (Alb. S. Gatschet). — Mythische Volksdichtung. VIII (Th. Vernaleken). — Sagen aus der Rheinprovinz (Bollig). — Wie die Klosterkirche zu Paulinzella in Thüringen Ruine werde (Meuselbach). — Sinnsprüche und Sprichworte der magribinischen Moslemîn (R. Fitzner). — Volkslieder aus der Provinz Brandenburg (E. Priefer). — Bücherbesprechungen (Edm. Veckenstedt). — Zur Bücherkunde.

Am Ur-Quell, III, N^r^ 5. — Todvorbedeutungen im magyarischen Volkglauben (A. Dörfler). — Totenfetische bei den Polen (B. W. Schiffer). — Königtum und Göttlichkeit (Dr J. v. Held) — Tiere im Glauben der Aelpler (Dr L. Freytag). — Serbischer Zauber und Brauch Kinder halber (F. S. Krauss). — Vergrabene Schätze (H. Volksmann). — Spukgeister (P. C. Martens u. E. Haase). — Bauopfer (W. Lehrmann, Knauthe u. Spinner). — Sprichwörter aus der Grafschaft Hohnstein (K. E. Haase). — Geheime Sprachweisen. Eine Umfrage von Krauss (Knauthe u. R. Andree). — Hexenleiter (R. F. Kaindl). — Katzensporn (H. Volksmann u. A.). — Hollandsche Scheldwoorden (K. Knauthe). — Abderiten van heute (J. A. Charap). — Biblische Rätsel (A. Treichel). — Klapperkês. — Kleine Mitteilungen. — Vom Büchertische: Besprechungen von Volksmann u. Krauss.

The Journal of American folk-lore, V, N^r^ 16. — Third annual meeting of the American folk-lore society. — The Portuguese element in New-England (H. R. Lang). — Some bits of plant-lore (F. D. Bergen). — Conjuring rats (W. W. Newell). — The ceremonial circuit among the village Indians of Northeastern Arizona (J.W. Fewkes). — Legend of the Fin-Back Whale Crest of the Haidas, Queen Charlotte's Island, B. C. (J. Deans). — Collection of folk-lore in Finland. —A Zuni folk-tale of the Nuderworld (F. H. Cushing) — Chief making among the Passamaquoddy Indians (Mrs W. W. Brown). — Proverbs and phrases. — Waste-basket of words. — Folklore scrap-book. — Notes and queries. — Record of American folk-lore — Local meetings and other notices. — Bibliographical notes (W. W. Newell).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »

Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

VIERDE JAAR. ◆ ZEVENDE AFL.

Het Landjuweel van 1561.

Vervolg.

De plechtige intrede, ten 2 uren 's namiddags begonnen, duurde tot 2 uren in den nacht. 's Anderendaags, den 4n Augustus, werd er, in tegenwoordigheid van den Stadsraad, de Prinsen, Hoofdmannen, Dekens en Facteurs der meedingende Rederijkkamers, geloot, om de beurt van elke kamer bij het optreden vast te stellen. Den volgenden dag, den 5n Augustus, had de plechtige en figuurlijke kerkgang naar de hoofdkerk plaats; 's namiddags speelden de *Violieren* hunnen welkom aan de Brabantsche Kamers. Die « *poëtelijcke willecome* » bestond in een tooneelstuk, door den facteur der kamer, Willem van Haecht, geschreven, en *Rethorika* voorstellende die door *Antverpia* bewaard, na eenen langen slaap en heel verkoud, in naam der kunst en poëzij gewekt werd door de *Violiere,* verbeeld door Nymphen, waarvan de eene in 't wit, de andere in 't rood en de derde in 't violet of purper gekleed was.

Den 6^n kwamen de zotten der verschillende kamers, op uitnoodiging van hunnen confrater der *Violieren,* bijeen op het speeltooneel, vóor het stadhuis opgericht, om den langsten teug te drinken, en tevens allerlei kluchten te bedrijven.

Den 7^n Augustus werd door de Heeren der stad een rijk banket gehouden, waarop de Prinsen, Hoofdmannen, Edellieden, Dekens en Facteurs der kamers genoodigd waren. De feest werd opgeluisterd met *Retorijck ende Musijck.*

's Anderendaags werd het eerste spel van Zinnen opgevoerd, ter beantwoording op de vraag *Dwelck den mensch aldermeest tot consten verweet; de Olijftak* van Antwerpen opende de reeks met de *solutie* of het antwoord *Den Gheest Gods.*

Beurtelings kwamen nu de andere kamers op, met de volgende antwoorden :

De Goudbloem van Antwerpen : *Loflijcke fame midts eerlijck gewin.*

De Vurige Doorn van 's Hertogenbosch : *Den gheest Gods der wijsheyt die door de liefde weret.*

De Vreugde-bloem van Bergen-op-Zoom : *De liefde.*

De Leliebloem van Diest : *Den loon prijsweerdich.*

Het Leliken van den Dale van Zoutleeuw : *T is Gods gheest die den mensche tot conste verweet.*

De Goudbloem van Vilvoorden : *Natuerlijck verstant door des gheests inspiracie.*

De Christusooge van Diest : *De liefde.*

Het Maria-kransken van Brussel : *Den Oirboir.*

De Pioene van Mechelen : *Dbevroedsaem aenmercken van d'excellencie der consten.*

De Groeiende Boom van Lier : *Hope van glorien ontsterflijck hemels ende aertsch.*

De Kauwoerde van Herenthals : *Dnatuerlijck ingheven dat tot kennissen street.*

De Roos van Leuven : *Lof eere ende prijs.*

De Lisbloem van Mechelen : *De waerheyt.*

Het opvoeren der spelen van Zinnen door de Rederijkkamers, nam het grootste deel der maand in, zonder dat er aan handel of nijverheid gedacht werd.

Antwerpen was volop in feest; vreemd en eigen, allen wedieverden om het meest, om van onze stad een soort van Aardsch Paradijs te maken.

Den 23^{n} Augustus werden de prijzen toegekend als volgt :

De *opperprijs van 't schoonste en triumphantste incomen van de groote steden* aan *'t Maria-kransken* van Brussel.

De *tweede prijs van 't schoonste incomen der mindere steden* aan *den Groeienden Boom* van Lier.

De *opperprijs van 't figuerlijckste en dmoralijcst incomen, bediedende hoe dat men wt jonsten sal versamen ende minnelijck scheyden,* aan *'t Maria-kransken* van Brussel; de *tweede prijs* aan *de Pioene* van Mechelen.

De *opperprijs van 't schoonste blazoen oft devijse* aan *de Pioene* van Mechelen; de *tweede prijs* aan *'t Maria-kransken* van Brussel.

De *opperprijs van den schoonsten kerkgang* aan *den Groeienden Boom* van Lier; de *tweede prijs* aan *de Vreugde-Bloem* van Bergen-op-Zoom.

De *opperprijs van 't schoonste vieren* aan *'t Maria-kransken* van Brussel; de *tweede prijs* aan *de Pioene* van Mechelen.

De *opperprijs van 't beste esbattement* aan *den Vurigen Doorn* van 's Hertogenbosch; de *tweede prijs* aan *de Lisbloem* van Mechelen; de *derde* aan *de Goudbloem* van Antwerpen; de *vierde* aan *de Leliebloem* van Diest; de *vijfde* aan *de Christus-Oogen* van Diest; de *zesde* aan *de Roos* van Leuven.

De *opperprijs van het spel van sinne* op de vraag : *Dwelck den mensch aldermeest tot consten verweet,* aan *de Roos* van Leuven; de *tweede prijs* aan *den Groeienden Boom* van Lier.

De *opperprijs van de Prologhe* waarin betoogd werd *Hoe oirboirlyck den menschen zijn, cooplieden die rechtveerdelijck handelen,* aan *'t Leliken van den Dale* van Zoutleeuw; de *tweede prijs* aan *de Pioene* van Mechelen.

De *eerste prijs van de beste personagie* aan *de Lisbloem* van Mechelen; de *tweede prijs* aan *den Groeienden Boom* van Lier.

De *opperprijs van 't poetijckelijck punt* aan *'t Leliken van den Dale* van Zoutleeuw; de *tweede prijs* aan *de Roos* van Leuven.

De *opperprijs van 't innocentelijcst of onnooselijcst den sot te*

maken aan *de Vreugde-Bloem* van Bergen-op-Zoom; de *tweede prijs* aan *'t Leliken van den Dale* van Zoutleeuw; de *derde prijs* aan *de Kauwoerde* van Herenthals.

De *opperprijs voor het beste esbattement* of *Landjuweel* woog 42 oncen zilver; de andere prijzen bestonden eveneens uit zilveren voorwerpen van min of meer gewicht, al naar gelang van den aard en de belangrijkheid der opgevoerde stukken.

Daags na het uitreiken der prijzen, den 24n Augustus, had de plechtige intrede plaats der vier Rederijkkamers van minderen rang, die aan het *Haagspel*, dat als de sluiting van het *Landjuweel* kan aanzien worden, kwamen deelnemen.

Daar de Oudheidkundige Academie het *Haagspel* niet in haar bestek opgenomen heeft, zullen wij er hier niet over uitweiden; zeggen wij nog alleen dat die nieuwe feesten tot den 2n September duurden, dag waarop de *Violieren* in een tooneelspel hunnen *adieu* of vaarwel gaven, en de prijzen voor het *Haagspel*, ten beloope van 90 oncen zilver, toegewezen werden.

***

Hiermede eindigde het *Landjuweel van 1561*, waarvan de beschrijving eene der schoonste bladzijden in de geschiedenis der XVIe eeuw beslaat.

Geen wonder dan ook dat het ontwerp der Oudheidkundige Academie van België van den eersten oogenblik af, algemeenen bijval genoot.

Zelden zag men zooveel overeenstemming tot het bereiken van hetzelfde doel, zooveel iever tot het gezamenlijk bijdragen om den gunstigen uitslag te verzekeren eener feest, die èn de Academie èn de medewerkers tot eere, de stad Antwerpen tot roem verstrekken zal.

De beknopte beschrijving die wij van het *Landjuweel van 1561* hooger meedeelden, zal, hopen wij, onze lezers niet ongevallig zijn, en hun toelaten zich een gedacht te maken van de feestelijkheden die binnenkort duizenden toeschouwers naar Antwerpen zullen doen stroomen.

J. B. VERVLIET.

De Duivel in Volksgeloof en Volkssagen. (1)

I.

De Duivel in het Bouwen. (*Vervolg*).

DE DUIVELSTOREN.

Onder de regeering van Jan d'Avesnes, graaf van Henegouw, had Wouter, hertog van Edingen, een zoo hoogen toren laten bouwen, dat de werklieden er nooit een einde aan zagen komen. Zij beweerden dat de duivel 's nachts afbrak, wat zij overdag opbouwden, en noemden den toren « Duivelstoren, » naam dien hij tot heden behouden heeft.

DE MUUR VAN DEN DUIVEL.

Eertijds bestond in de vallei der Vesder (Luik) een muur van rotsen, « de muur des duivels » geheeten.

De sage verhaalt dat de duivel, woedend over de predicatiën van den H. Remaclus, in éénen nacht dezen rotsmuur oprichtte, ten einde het bovenland te doen overstroomen. Toen de landzaten dit gewaarwierden, aanriepen zij den H. Hermes, die den muur omverrewierp. Dat gebeurde in de VIIe eeuw. (Dr Bovy. *Promenades hist.*)

DE KERK VAN O. L. VROUW VAN AVIOTH (ARDENNEN).

Deze kerk wierd van den duivel gebouwd.

De vrouw van eenen meier uit die streek, bad en smeekte haren man gedurig, om toch eindelijk eene kerk te hebben. Deze beloofde haar dat er spoedig eene staan zou. Wat deed hij? Hij sloot eene overeenkomst met den duivel, die zich verbond de kerk op éénen nacht te bouwen : was het gebouw niet voltrokken vóór het eerste gekraai van den haan, dan bleef de meier den duivel niets schuldig, en moest hij hem zijne ziel niet afstaan. 's Nachts daarop kon de man geene

---

(1) Zie *Ons Volksleven,* III, bl. 52.

oog slapen en deed niets dan zuchten, totdat hij eindelijk aan zijne vrouw bekende, wat er van de zaak was. Deze, een slim wijf, sprong ten bedde uit, zag door de venster dat het bouwen van de kerk dapper vooruit ging, en wachtte. Een weinig vóór den dageraad, toen de kerk bijna af was, liep zij naar het kiekenkot en deed den haan kraaien. Juist was de duivel te wege van den lesten steen te leggen; hij had hem reeds in zijne hand, maar toen hij het hanengekraai hoorde, wierp hij hem weg en liep van daar roepende: « Geen geluk, geen geluk! » Met aldereeere was de kerk toch gebouwd, de vrouw tevreden en de man verlost. Wat den lesten steen betreft, nooit heeft men hem kunnen leggen: hij ontbreekt nog altoos!

De Steenweg des Duivels.

De Romeinsche heirbaan van Bavay naar Tongeren, die door het dorp Clermont (in Namen) loopt, heet te dier plaatse de « Steenweg van den Duivel. »

Naar het volksgeloof wierd die steenweg gelegd met de hulp des duivels, die hem in éénen enkelen nacht moest voltooien.

Satan was al zooverre gevorderd, dat hij met den lesten steen kwam afgedragen, toen de eerste zonnestraal hem verraste. Hij viel het onderste boven met de rots die hij droeg en liep weg, zooveel zijne beenen maar geven konden. De steen bleef in den grond zitten, en droeg de indruksels van den kop, de nagels en de handen des duivels.

De Sage der Domkerk van Keulen

De aartsbisschop van Keulen, Koenraad van Hochstaedten, ontbood in 1248 een jongen bouwmeester, Geeraard van Sint-Truiden, eenen Limburger, maakte hem zijn voornemen bekend eene kerk te bouwen, veel grooter en schooner dan al die in de wereld bekend waren, en verzocht hem er het plan van op te maken.

Het vernuft des bouwmeesters had eene harde proef te doorstaan. Alle dagen en zelfs 's nachts matte hij zijnen geest af om iets groots en wonderbaars voort te brengen, doch te vergeefs!

Terwijl hij op zekeren dag in eene der stadswandelingen op eene bank gezeten was, teekende hij met zijnen stok, in het zand, eene ruwe schets van het te voltrekken gebouw. Vol verrukking beschouwde hij zijne teekening, waneer hij eenen ouderling, klein van gestalte, nevens hem zag staan en dezen hoorde zeggen :

« Meester, zooveel hoogmoed niet, als 't u belieft, want het plan dat gij daar komt te beschrijven, is dat van de hoofdkerk van Straatsburg.

Eenen oogenblik verbaasd over die onverwachte verschijning, herstelde Geeraard zich echter weldra en zeide enkel : « 't Is waar », terwijl hij met den voet de teekening uitveegde.

Hij herbegon zijne schets verschillige keeren, maar de ouderling herhaalde gedurig : « Dit is de hoofdkerk van Amiens, of : dat is de hoofdkerk van Reims! »

« Te duivel! » riep eindelijk de jongeling ongeduldig uit, en wierp zijnen stok voor de voeten van den onbekende neder : « Beproef dan of gij het beter kunt! »

De grijsaard raapte den stok op en trok daarmede een reusachtig plan, zoo wonderlijk schoon, dat nooit de scheppende geest eens kunstenaars iets dergelijks had voortgebracht.

Stom van verbazing stond Geeraard dit heerlijk gewrocht te beschouwen; doch, terwijl hij het meesterstuk bewonderde, deed de ouderling het met den voet verdwijnen.

« Wilt ge mij uw plan verkoopen? » vroeg Geeraard, « ik geef u tien gouden florijnen. »

— « Ah ! welke schoone grap! » lachte de andere, « neen, mijn vriend, voor minder dan uwe ziel sta ik u mijn plan niet af! »

— « Dat de H. Maagd mij bijsta! » riep Geeraard met eene stem die duidelijk zijnen angst verried, en hij maakte het teeken des H. Kruises. Van schrik viel hij in bezwijming, en toen hij tot zich zelven kwam, was de onbekende (de duivel) verdwenen. Maar alsof eene bovenmenschelijke macht hem aandreef, keerde Geeraard den nacht daarop naar de plaats

terug waar hij den ouderling had gesproken, en vond hem op dezelfde plek staan.

— « Wilt gij mijn plan? » vroeg deze.

— « Ja ik, » antwoordde Geeraard.

— « Welnu, kom dan morgen nacht op slag van 12 uren herwaarts, wij zullen onzen koop sluiten. »

's Anderendaags vertelde Geeraard aan zijne huishoudster Mechtilde, wat er voorgevallen was. Deze zocht hem, maar vruchteloos, van zijn voornemen af te brengen.

Ziende dat hare woorden zonder uitwerksel bleven, hechtte Mechtilde haren rozenkrans aan heurs meesters gordel, hing haar zilveren kruisbeeldje op zijne borst en, na zijnen vinger gedopt te hebben in een wijwatervat dat onder een Lieve-Vrouwbeeld hing, maakte zij driemaal een kruisteeken op het voorhoofd, den mond en het hert des jongelings. Daarop verliet zij hem, zeggende : « Zie, nu zijt gij onoverwinnelijk geworden. »

Hij vond den duivel op de afgesproken plaats en vroeg hem : « Hebt gij het plan meegebracht? » — « Hier is het, » antwoordde deze, terwijl hij Geeraard eene rol perkament overhandigde, waar het plan op afgeteekend stond. « Zijt ge nu tevreden? »

« Nu over wat anders, » vervolgde de booze geest, en hij trok uit zijnen zak een tweede perkament, dat als met vurige letters beschreven scheen. « Waneer ge nu dit stuk met een druppeltje van uw bloed zult onderteekend hebben, is onze koop gesloten. »

Maar terwijl de duivel nog sprekende was, trok de bouwmeester het zilveren kruisbeeld uit zijne borst en hield het den Satan vlak in het aangezicht. « Achteruit! Satan! achteruit! » riep hij, « in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes. »

« Vervloekte bedrieger! » schreeuwde de duivel, « gij hebt mij bedrogen. » Welnu, « vervolgde hij, » houdt het plan dat ge mij ontstolen hebt, doch vermits het mij toebehoort, vervloek ik u en zal maken dat gij er nooit in gelukken zult het uit te voeren. Uw werk zal onvoltrokken blijven en uw

naam zal vergeten worden van den oogenblik af dat uwe ziel uit uw lichaam zal scheiden.

De kerk wierd gebouwd maar vermits de bouwmeester er niet aan gedacht had God te bedanken na zijnen strijd tegen den helschen geest, zoo liet de Hemel toe dat Satans woorden vervuld wierden.

Ziedaar waarom de domkerk onvoltooid is gebleven en waarom, tot in de leste tijden, de naam des bouwmeesters aan de wereld zal onbekend blijven.

(*'t Vervolgt*). ALFRIED HAROU.

Gezelschapsliederen.

Daar zat een(en) Uil en spon...

En daar zat een - (en) uil en spon, wil - le - won; En daar

zat een - (en) uil en spon. En al op een zil - ve - ren

wie - le - ke, Wie - le wie - le wie - le wie - le wie - le - ke, Daar

ritenuto *a tempo*

hij zij- nen kost mee won. En al op een zil - ve - ren

wie - le - ke, Wie - le wie - le wie - le wie - le wie - le - ke, Daar

riten.

hij zij - nen kost mee

1.

En daar zat een(en) uil en spon,
willewon ;
En daar zat een(en) uil en spon.
En al op een zilveren wieleke,
Wiele wiele wiele wiele wieleke,
Daar hij zijnen kost mee won.
En al op een zilveren wieleke,
Wiele wiele wiele wiele wieleke,
Daar hij zijnen kost mee (won).

2.

En de meid die keer' 'et huis,
willewuis ;
En de meid die keer' 'et huis.
En wat vond zij onder haren bessem,
Bessem bessem bessem bessem bessem?
Eenen penning met een kruis!
En wat vond zij onder haren bessem,
Bessem bessem bessem bessem bessem?
Eenen penning met een (kruis!)

3.

Sa pachterken, hoe is het met uw vlas,
willewas ;...
En hoe is het met uw vlas?
— Wel het is nu toch weer wat beter,
Beter beter beter beter beter,
Als het « gepasseerd » jaar was.
Wel het is nu toch weer wat beter,
Beter beter beter beter beter,
Als het « gepasseerd » jaar (was).
(St-Antonius-Brecht).

Dat lied wordt gezongen om te weten wie het gelag zal betalen. Men zingt het in choor en herhaalt telkens den vijfden regel van iedere stroof. Die den tweeden keer het leste woord *won, kruis* of *was* uitspreekt, is gevangen en heeft het gelag aan zijn been.

In Limburg luidt de leste stroof :

En de vrouw die pakte het brand in de hand
En de vrouw die pakte het (brand)
En ze sloeg die arme dienstmeid,

Faladeridam dienstmeid,
En ze sloeg die arme dienstmeid
Den penning uit haar (hand). (1)

Een lied van den zelfden aard is het volgende, dat mij gezonden wierd uit Langemarck (West-Vlaanderen):

Refrein.

Al onder de' weg van Maldeghem,
Malle malle malle malle Maldeghem;
Al onder de' weg van Maldeghem,
In de bezembinder(straat).

1.

Daar zat er een wuif die spon girregon, } *bis.*
Daar zat er een oud wuif die (spon)
Al op heur houten spinnewiel,
Spinne spinne spinne spinne spinnewiel } *bis.*
En der was geen draailink (an).

2.

Dat wuif had eenen man girregan, } *bis.*
Dat wuif had eenen (man);
En 's Zondags heett' hij Pietere
Pieter pieter pieter pieter Pietere } *bis.*
En 's wekedaags heett' hij (Jan).

3.

Dat wuif had eenen zin girregin, | *bis.*
Dat wuif had eenen (zin),
En waar zij 's nuchtens buitenkroop
Buite buite buite buite buitenkroop, | *bis.*
Daar kroop zij navens (in).

4.

Dat wuif had een schapra girrega, | *bis.*
Dat wuif had een schap(ra)
En van boven stak z'heur beutere
Beute beute beute beute beutere, | *bis.*
En van boven stak z'heur beutere,
En van onder kropsa(la).

(1) Z. *'t Daghet in den Oosten,* VII, bl. 53.

5.

Dat wuif had eenen hond girregond, | *bis.*
Dat wuif had eenen (hond);
En 's Zondags k.. hij wittebrood
Witte witte witte witte wittebrood | *bis.*
En 's Zondags k... hij wittebrood,
En 's wekedaags sch... hij (str ..).

Het refrein wordt herhaald. Die den eersten keer het woord *straat* uitspreekt, moet « pand inleggen. » De tweede maal wordt *bezembinderstraat* voluit gezongen. Hetzelfde in de verschillige strofen.

Jozef Cornelissen.

Noordbrabantsche Sagen.

44. (89.) Twee Bokkenrijders te Hechtel verbrand.

Een brouwerszoon te Hechtel ging op eenen laten avond uit de ouderlijke woning, om het vuur aan te steken in de nabijgelegene brouwerij, toen twee, naar hij meende bekende buurlieden bij hem kwamen en vroegen met hen in het dorp in zeker huis te gaan kaartspelen. Zij zaten te peerd en zeiden, dat hij er ook op zou gaan zitten, en hij sprong er achter op. Aanstonds vlogen zij nu zeer ver door de lucht, totdat ze aan een kasteel kwamen, waar ze door de schouw binnenreden. In den hoek bij het vuur zat een man, dien de beide personen wilden vermoorden, en zij gelastten den brouwer hen daarin te helpen. Doch deze wilde zich tot die misdaad niet leenen en zocht zijne buurlieden te ontkomen, want nu wist hij maar al te goed dat het Bokkenrijders waren. Hij hield zich eens even te moeten buitengaan om eene natuurlijke behoefte te voldoen, en ontvluchtte zoo ras zijne beenen het hem toelieten. Niet wetende in welke landstreek hij stond, klom hij weldra in eenen boom om te zien, hoe hij het zou aanleggen om weer thuis te geraken. Terwijl hij in den boom zat, ontwaarde hij op eenigen afstand eenen

voerman met eene kar. Hij ging er spoedig henen, en vroeg den voerman in welke streek van de wereld hij zich bevond, en of hij hem iets van den terugweg naar Hechtel of grootere plaatsen, daaromtrent gelegen, kon beduiden. Maar de voerman had nooit het minste van die steden of dorpen gehoord. Hij raadde den zoo deerlijk bedrogen brouwer aan, met hem te gaan tot in eene alleenstaande herberg; daar zou hij mogelijk iets van zijne woonstreek vernomen hebben. Weldra bereikten zij die herberg, doch men had er evenmin ooit zijne woonplaats hooren noemen. Toevallig zouden dien avond zeven pastoors uit dien omtrek in de herberg vergaderen, zei de weerd, en waarschijnlijk kon toch iemand van hen den brouwer eenige aanwijzingen nopens zijnen terugweg geven. Geerne besloot de brouwer daar te overnachten. Des avonds kwamen de pastoors, de eene al wat vroeger dan de andere, de herberg binnen, en de ongelukkige brouwer gaf bijna den moed verloren, want zes der geestelijke heeren had hij reeds te vergeefs zijne woonplaats genoemd, of andere dorpen en steden niet ver van deze verwijderd. Alleen de laatstgekomene had ooit iets van Hechtel gehoord en wist de landstreek, waarin dit dorp is gelegen. Hij zette zich neder en schreef den weg dien de brouwer nemen moest, verzamelde reisgeld onder de geestelijken en zeide hem bij elken pastoor te kunnen nagaan, die hem geerne van de eene parochie naar de andere den weg zouden aanduiden. Den volgenden dag vertrok de brouwer naar zijn vaderland, en hij had zoo lang moeten reizen, dat hij eerst den 99sten dag zijne woonplaats bereikte. In dien tusschentijd hadden zijne bedroefde ouders, die natuurlijk niets van deze wonderlijke reis wisten, de brouwerij doen sloopen, om te weten of hij soms door boosdoeners of anderszins, daarin mocht verborgen of verongelukt zijn.

't Was op eenen zaterdagavond toen de brouwer aankwam, tot groote blijdschap van zijne huis- en dorpgenooten. Den volgenden morgen plaatste hij zich achter de kerkdeur, om te bespieden of de twee geburen-bokkenrijders ook ter kerk zouden komen, en toen hij daarvan zekerheid had, deelde

hij zulks zijnen gemeentenaren mede. Zij namen na de mis de twee booswichten in de kerk gevangen en verbrandden ze openbaar onder eenen hoop mutsaards op het dorpsplein te Hechtel.

('t Vervolgt). P. N. PANKEN.

Klinkers en Klanken.

BIJDRAGE TOT EEN KEMPISCH IDIOTICON.

B. — Klankverkorting. (*Vervolg.*)

IJ verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke* of *je*. *Pijpke, bobijntje.*

2° In de werkwoorden, vóór de stamletters *k, l, m, n, p* of *t*, telkens die van den uitgang *d* of *t* gevolgd zijn. Het *blijkt, gevijld*, gij *lijmde(t)*, hij *kwijnt, gerijpt*, hij *bijt.*

Zoo ook bij velen in de werkwoorden die uitgaan op *ijden*, in *krijgen* en *blijven*. Gij *rijdt*, hij *krijgt*, gij *blijft*.

3° In veel woorden, bijzonder afgeleide, meest vóór *nd, kst, tst. Fijnder, rijkste, bijtster.*

Ei verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke* of *je*. *Reiske, geitje.*

2° In de werkwoorden die uitgaan op *eiken, eilen* en *einen*, waneer de stam van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. *Geweikt* (geweekt), gij *deilt* (deelt), *verkleind.*

3° Voor *nd, nst, ks*, enz. *Kleinder, kleinst*, en in het achtervoegsel *heid. Droefheid, waarheid.*

Eu verkort 1° in de verkleinwoorden, in gesloten lettergrepen. *Deurke, beultje.*

2° In de werkwoorden die uitgaan op *euken, eulen* en *eunen*, waneer de stam van *d* of *t* gevolgd is. Gij *beukt, geheuld*, hij *steunde.*

3° In *weun, weunen, weuning* (woon, wonen, woning), in *deugd* en, in sommige streken in *heuning* (honing) en *keuning* (koning).

Oe verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke* en *je*. *Boerke, stoeltje.*

2° In de werkwoorden, wier stamletter *k*, *l*, *m*, *n*, *p* of *t* van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Hij *vloekte*, *genoemd*, gij *boent*, *gespoeld*, hij *roemt*, *geboet*.

3° In afgeleide woorden vóór *ds*, *ts*, *nsch*, *rt*, *rs*, *st*, *nt*, enz. *Goedsmoeds*, *koets*, *loensch*, *geboerte*, *hoest*, *voedsel*.

4° *Oe* is nog kort in *boek*, *broek* (culotte en marais), *doek*, *hoek*, *koek* en bij velen in *snoek* (1); — in *bloem*, *verdoemen*, *genoeg*, *doef*, *kloef*, *foefelen*, *groep*, *troep*, — en in *schoelie*, *kornoelie*, enz.

Ui verkort 1° in de verkleinwoorden, in gesloten lettergrepen. *Huiske*, *fluitje*.

2° In de werkwoorden, wier stamletter *k*, *l*, *m*, *p* of *t* van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Gij *gebruikt*, *gehuild*, hij *ruimde*, gij *kruipt*, hij *fluit*.

3° In afgeleide woorden, bijzonder vóór *nsch* en *st*. *Schuinsch*, *luisteren*.

4° *Ui* is nog kort in *kuisch*, *kuischen*, *ruischen* (wrijven), *schuifelen*, *ruifelen*, *kruifelen*; — in *bui*, *lui*, *lui(d)en*, *kruien*, *krui(d)en*, *St. Trui(d)en*, *sluier* en *uier*.

(*'t Vervolgt*). JOZEF CORNELISSEN.

Mengelmaren.

Het voorlaatst verschenen *Belfort* drukt op bldz. 367, de volgende zinsnede : « Betreffende de lijst der bastaardwoorden van de heeren Broeckaert en Craeynest wordt beslist (in de Taalvroedschap), dat de heer Broeckaert beide werken zal versmelten. »

Die laatste reke moet men zoo verstaan, dat de heer Broeckaert zijn werk zal versmelten met mijn *eerste* werk, te weten met het werk dat meegedongen heeft in den wedstrijd der Taalvroedschap, ten jare 1887.

Sedert hebbe ik mijn werk nauwkeurig overzien, merke-

(1) Zoo ook in 't meervoud : *boeken, broeken, doeken*, enz. Daarentegen blijft *oe* lang in *vloek, kloek*, enz.

lijk volledigd en teenemaal hergoten, bij zoo verre dat het nieuw gewrocht aan het oude weinig of niet meer en gelijkt. Hierin is ook de woordenverzamelinge daarvan eerw. heer Gezelle mij welwillend den eigendom afstond, grootelijks te stade gekomen.

De Taalvroedschap mag mijn *eerste* werk gebruiken en doen versmelten met dit van den heer Broeckaert: 't is heur recht; die uitgave en kan ik mij niet aantrekken. Maar mijne *hermaakte* en *verbeterde* verzamelinge van schuimwoorden en wille ik, om gewichtige redens, door de Taalvroedschap niet laten drukken.

Die zal ik zelve, als 't God gelieft, tusschen hier en weinige weken, zien uit te geven. JAN CRAEYNEST.

Boekbespreking.

Eene Reis door 't water. Naverteld door EUGEEN LEËN. — Hasselt, St-Quintinus drukkerij. — Fraai boekdeel in-8° van 190 bladz. — Prijs frs 1,50.

Nu de leeslust bij de Vlamingen meer en meer opkomt, en er allerwege volksboekerijen ingericht worden, gevoelt men ook meer dan ooit, de noodzakelijkheid van goede leesboeken.

Wij kondigen dan ook met genoegen het werk *Eene reis door 't water* aan, overtuigd dat geen enkel lezer het boek onvoldaan zal ter zijde leggen. Boeiend van het begin tot het einde, wekt het voortdurend de belangstelling des lezers door eene reeks van gebeurtenissen, die, hoe fantastisch en onwaarschijnlijk ook, steeds zoo eenvoudig en natuurlijk beschreven worden, dat de lezer meent te zien gebeuren, wat men hem vertelt. Ook de personen die in het verhaal handelend optreden, wekken ons meegevoel; men juicht over het welgelukken hunner pogingen, men voelt een meewarig gevoel in zijn hert ontstaan, wanneer een ongelukkig voorval hunne reis onderbreekt; men siddert bij het denkbeeld aan de gevaren die hen bedreigen, en wanneer onze helden eindelijk het gewenschte doel bereikt hebben, en gelukkig

naar hun vaderland terugkeeren, legt men met eenen zucht van voldoening het boek ter zijde, terwijl de spreuk *einde goed, alles goed* als besluit van onze lippen rolt.

De Heer Leën is een aangenaam verteller; zijn stijl is zuiver, zijne taal gekuischt. Ook verkiezen wij zijne vrije navolging (naar het Fransch), ver boven de Hollandsche vertaling : *Lotgevallen van Jan Kompaan.*

De stoffelijke uitvoering van het boek laat niets te wenschen, en moet den moeielijkste bevredigen.

Zij doet eer aan den uitgever, die in gemeen overleg met den drukker-uitgever, den Hr Willems-Vandenborre, te Brussel, in elk opzicht, een puik werk geleverd heeft. J. B. Vervliet.

P. Gisseleire. — **De Oorsprong der Vlaamsche taal.** Haar invloed op het schoonheids-, zedelijk en godsdienstig gevoel van den stam. — Gent, A. Siffer, 1892. Vlugschr. in-8° van 56 bladz. Prijs frs 0,75.

De thesis van den schrijver kan in de volgende woorden samengevat worden : Vlamingen, leert grondig uwe moedertaal; want beter dan welke andere taal ook, zal zij u als voertuig uwer gedachten dienen. Eerbiedigt haar; want steeds was zij uw schutsengel tegen ongeloof, zedeloosheid en verbastering. Geeft haar de plaats, die haar toekomt, zoowel in 't openbaar als in het huiselijk leven; want aan haar hebben wij onze eigendommelijkheid, onzen kunstgeest, onzen eeuwenouden roem, de grootheid van onzen stam en ons bestaan als volk te danken.

Voorwaar een schoon onderwerp dat schoone gedachten verwekken moet.

De verhandeling van den schrijver is tweeledig. In het eerste of geschiedkundig gedeelte bespreekt hij den oorsprong onzer taal, hare verschillende benamingen, en den rang dien zij bekleedt tusschen de andere Germaansche talen. Verders maakt hij in 't kort de geschiedenis van het gebruik onzer moedertaal, gedurende de laatste eeuwen, in het bestuur, in het rechtswezen en in de wetenschap. Hier brengt hij talrijke bewijzen bij, die toonen dat alle wetten en verordeningen in het Vlaamsch afge-

kondigd werden; de weinige uitzonderingen, die men kan aanhalen, dienen slechts om dien algemeenen regel te bevestigen. Op letterkundig gebied heeft onze taal machtig veel voortgebracht; doch al dat geestesleven vond bij de elkander opvolgende regeeringen den steun niet, waarop het als uitvloeisel onzer nationale taal recht had. Het Fransch met zijne vleiende, verwijfde klanken en wendingen, werd steeds aan het Hof verkozen boven het krachtige, mannelijke Vlaamsch. Zoo deed de minachting der grooten de onverschilligheid der minderen ontstaan, en het Vlaamsch daalde van zijne hooge voetzuil af, om zich bij het gemeen te verschuilen.

Na dit alles aangehaald en met bewijzen gestaafd te hebben, gaat de schrijver over tot het tweede gedeelte zijner verhandeling, waarin hij zich op wijsgeerig gebied beweegt. Hier onderzoekt hij den invloed onzer taal op het schoonheids-, zedelijk en godsdienstig gevoel van onzen stam, en treedt daarbij in wijdloopige beschouwingen die van veel belezenheid, helder doorzicht en reinen godsdienstzin getuigen.

Wij wenschen het boekske vele lezers; zij zullen het met vrucht en genoegen raadplegen, en de onnauwkeurigheden in taal en stijl, gevolgen van een verfranscht onderwijs, gewillig over 't hoofd zien, en den schrijver dank weten voor zijne warme verdediging onzer moedertaal. J. B. VERVLIET.

Inhoud van Tijdschriften.

't Daghet in den Oosten, VIII, Nrs 5-6. — Limburgsch Nederlandsch. — Een onuitgegeven handschrift van Mantelius. — Extract uit Schepenen van Oostham personeel register, den 26 Juli 1627. — De grafsteen van L. de Berlaymont te Kermpt. — Boek- en boekstafwezen. — Twee kelkopschriften. — Gebruiken en meeningen.

Volk en Taal, IV, Nr 11. — Vooruit voor recht en plicht! (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — Vertelsel (M. E E. Amri). — Een oud nieuwjaarsliedje. — De tamboer (R.S.). — Van het manneken en O. L Vrouw (A. van Heuverswyn). — Raadsels (E. M.). — Daar zat een ekster (O. V.). — De H. Sacramentsprocessie te Kortrijk (Th. Sevens). — Boekbeoordeeling (P. B.). — Dietsche belangen.

Biekorf, III, Nr 10. — Kneipp en zijne geneeskunde (Dr A. Depla). — Van Jantjen en van Mietje. — Exiit qui seminat (G. Gezelle). — Hoe zegt gij « gendarme » in onze tale? (J. Craeynest). — Mingelmaren.

Het Belfort, VII, Nr 6. — Historische inleiding tot de Germaansche en Nederlandsche taalwetenschap (Lr Th. Stille) — De Staat en de Kerk (F. Drijvers). — Maeterlinck (J. Seghers). — De kerk van Lisseweghe (H. de Marez). — Lentemijmering (P. Danco). — Taalpolitie (H. Meert). — Santa Thomas of Vera paz (B.). — Lisseweghe (J. Noterdaeme). — Boekennieuws en kronijk.

Kempisch Museum, II, Nr 9. — De heerlijkheden van het land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J. Th. de Raadt). — Herenthals. Eenige zoenakten. — Grobbendonck. Zoenakte (P. J. Goetschalckx). — Jan van Lyere, schout van Turnhout (E T.). — Loenhout (A. E.). — Ryckevorsel, met oude zegels dier heerlijkheid (E. A.) — XVeEeuwsch kronijkje van het land van Turnhout (E. T.).

Dietsche Warande, V. Nr 3. — Tusschen puinhoopen. Novelle (J. Baltz). — Thomas van Kempen. Jongste ontdekkingen (V. Becker, S. J.). — De handel, vooral in de Nederlanden, tijdens Karel den Grooten (Dr C. Buter) — De quaternaire aardlagen van Zuid-Nederland (Dr A. Erens). — Het aloude Waulsort (Alb. Th.). — Een zestiendeeuwsch handschrift naar Tauler O. S. D. (G. Duflou). — De Japansche bouwkunst (A. C. Croiset van der Kop). — De toondichter-muziekdrukker Huibrecht Waelrant van Tongerloo (A. Goovaerts) — De kunstenaresse, mej. Ephrosine Beernaert. Het portret (P. Alberdingk Thijm). — Balladen (Em. Hiel). — Boekennieuws. — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper.

Dietsche Stemmen, I, Nr 2. — Republikeinen te Antwerpen : 1792-1794 (D.). — Over de levenskracht der planten (R. Butaye, S. J.). — Het verhaal eener Zuster (A. M. Verstraeten, S. J.). — Naklank van tijdschriften (M.). — Boekbeoordeeling.

De Student. XII, Nr 2. — Geschiedenis der vervolgingen. — Losse gedachten. — Een zeer ernstige brief. — De Eburonen. — Historie van Klosken. — Vlaanderen. — Nog eens er op terug! Het kongres van Mechelen en wat het volk er van denkt. — Prins Boudewijn herdacht. — Iets uit de Geschiedenis. — Mengelingen.

Jong Brabant, I, Nr 7. — Landdag te Brussel. — Fransche opvoeding. — Rogier? — Jozef de Veuster. — Theaterflaminganten. — Eene bedenking aangaande den Volksraad. — Het Collegie der H. Drievuldigheid te Leuven. — Folklore.

De Kabouter, V, Nr 2. — Te Landen. — Rekenkunde. — Bezoeken en verzoeken. — Waar zal Marieken wezen? — Gilden en kringen. — Lieve dingen. — Jan van Eyck. — Van hier en van daar.

Nr 3. — Limburgsche Gouwdag te Maeseik. — Eene gebeurtenis. — Fransche opvoeding. — Vlaamsche Landdag te Brussel (1892). — Overeenkomst. — Wat wij denken. — De heer Jul. Bara. — Vlaamsche overdrijvingen. — Van hier en van daar.

De Knodse, IV, Nr 7. — Een vertelselke. — Uit Wijtewâ. — Naar 't zeetje. — Over folklore. — Prijskamp. — O die Blauvoeten, blijspel. — Onze strijd.

Ons Gedacht, II, Nr 9. — De Franskiljons. — Aan den Vlaming. — Kobe. — Hoe Dries er mee voer.

Nr 10. — De Vlaamsche taal in haar verleden en toekomst — Lentelied (J. C.). — De Franschgezindheid.

Jong Vlaanderen, I, Nrs 11-12. — Caïns laatste dag (E. Peeters). — Onze Vlaamsche kunstenaars (K.). — De verbrande Hoef (Fr. Zand). — Vlaamsche kronijk. — Herinnering. — Mengelwerk.

Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles, VI, Nr 1. — Les mémoires de Herman de Woelmont (J.-Th. de Raadt). — Le sphinx de Gizeh et les travaux de M. Grébaut (Bon H. de Royer de Dour).— Procès-verbaux des séances. — Quelques notes sur la ville de Maeseyck (Jos. Gielen). — Architecture comparée. Prélégomènes à l'étude de la filiation des fonts baptismaux depuis les baptistères jusqu au XVIe siècle (P. Saintenoy). — Questions et réponses. — Mélanges.

La Tradition, VI, No 4. — Légendes arabes d'Espagne (R. Basset). — La sorcellerie contemporaine (J. Lemoine).—La fontaine hideuse de Beuvry (Rattel). — Saints et Idoles châtiés (O. Colson). — La bielhe Maysoun (I. Salles). — — Contes d'animaux (T. Davidson). — Les mascarades d'Algérie (A. Certeux). — Ballade d'une cigale (A. Nicot). — Proverbes danois (de Colleville). — Bulletin bibliographique (X.).

Revue des Traditions populaires, VII, No 4. — Les mystifications. III. L'origine du poisson d'Avril (R. Rosières). — Les noms des doigts. IV (J. Cornelissen). — L'amant maladroit, chanson (Mme Descubes). — Bonjour à Mars. II. (Mlle d'Estourbeillon). — Poésies sur des thèmes populaires. XXI. (A. Masson). — Les cloches. V. Les cloches à Rome (A. Harou). — Les rites de la construction. IV. La tour du diable (R Bayon). — Les villes englouties. LX-LXIII (R. Basset). — LXIV (J. d'Armont). — LXV (L. de Villers). — LXVI (P. S.). — Les croix légendaires (P. S.). — Trad. et superst. des ponts et chaussées. VI. Les digues. *Suite*. VII. Les ponts. *Suite* (F. Marquer). — II. Les chemins de fer. *Suite* Pronostics. Noms expressifs (J. Cornelissen). — Préventions de savants (A. Harou). — I. Les routes. *Suite* (F. Marquer). — Miettes de folklore parisien (A. Certeux). — Coutumes et usages de la semaine sainte. V. (F. Fertiault). — Un prétendu chant pop. arabe (R. Basset). — Le roi d'Angleterre. IV. (E. Ernault). — Les roseaux qui chantent. V. (J. Cornelissen).— Additions aux coutumes etc. de la Hte Bretagne (P. Sébillot) — Prières pop. en Seine et Marne (A. Lefèvre). — Bibliographie.

Mélusine, VI, Nr 3. — Un ancêtre du quatrième Etat (H. Gaidoz). — La Perrette (van Duyse) — La fille qui fait la morte pour son honneur garder (J. Couraye du Parc). — La fascination : b) Thérapeutique (J. Tuchmann). — Les noms du diable en breton (M. E. Ernault). — Chansons pop. de la Esse Bretagne (E. Ernault). — Le coq cuit qui chante (H. G.). — La quarantaine de Marie-Madeleine (Stan. Légis). — Les décorations (H. G). — Bibliographie.

Zeitschrift für Volkskunde, IV, Nr 5 — Die Volksbotanik des Kreises Schmalkalden (R. Matthias). —Vorabend und Tag St. Johannis des Täufers (E. Veckenstedt). — Der treue Wasser. Ein ostpreussisches Tiermärchen (P. Schikowsky). — Sagen vom Schratl aus Steyermarck (Schlossar). — Volkslieder aus der Provinz Brandenburg (E. Priefer). — Aus der italienischen Spruchweisheit (L. Freund). — Das Pritschenausteilen, ein Kirchweibrauch. — Das Räuchern von Frau und Kind, van Kranken, Vieh und Geräten (Veckenstedt). — Bücherbesprechungen (E. Veckenstedt). — Berichtigung. — Zur Bücherkunde. — Nachwort.

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

VIERDE JAAR. ◆ ACHTSTE AFL.

Oorsprong van Hallaar.

HISTORISCHE LEGENDE.

HALLAAR bezat, volgens de overlevering, in de IX^de^ eeuw een groot en sterk kasteel, met zijne torens en verdere gebouwen, omringd van breede en diepe grachten en hooge wallen, samen een groote uitgestrektheid gronds beslaande, en waar een der machtige heeren Bertholden of Berthouten zijn verblijf hield. Achter het kasteel lag het onafzienbare *Wavcrwald* (Waterwoud), waarvan heden nog een gedeelte bosschen bestaat, onder den naam *Avercchten* bekend. Zeker is het, dat Hallaar aan dit slot zijnen oorsprong en naam te danken heeft. In vroeger tijden schreef men daarom ook *Herlacr*, d. i.: *her* beteekent *heer* en *lacr*, volgens Kanonik Heylen eene bosch- of houtrijke plaats, maar volgens anderen, ledigen, vagen of onbebouwden grond, ook wel akker of land. Zoodus dat Herlacr zooveel beduidt als wat men nu in onze taal zou noemen « Heeren-

goed ». Een ander bewijs is dat het uitgestrekt kasteel van Herenthout denzelfden naam voert.

Een tweetal boogscheuten van de kerk, vindt ge nog een stuk toren, in molen herschapen, een merkweerdig overblijfsel van vroeger grootheid; edoch, het blijkt klaar dat deze toren van een later tijdperk dagteekent. Men bespeurt ook nog duidelijk waar vroeger de grachten geweest zijn, aan de breede en lage streep grond, die om zoo te zeggen eenen grooten kring rond den molen vormt, waaruit men de uitgestrektheid van het vormalig slot kan opmaken. Volgens de volksoverlevering bestaat er nog een onderaardsche gang van aan den molen tot in de kerk, die vroeger, binnen de wallen gelegen, maar eene kapel zijnde, de slotkapel van het kasteel was. Deze is later een prachtig heiligdom geworden, waar een mirakuleus beeld van de allerheiligste Maagd en Moeder Gods in berust, hetwelk alle Zaterdagen door eenen grooten toeloop van volk bezocht wordt, die Maria komen eeren en haren bijstand inroepen. Tal van lieden, die met betrouwen tot haar hunne toevlucht nemen, worden dan ook geholpen, en vroegertijds zag men verscheidene krukken in de kerk hangen, door kreupelen daar gelaten, die gezond naar huis wederkeerden. Men gaat er ook al biddende eenen weg om, die volgens de legende door Maria zelve eerst is gegaan geweest. Wanneer?... Dat weet men niet te zeggen, evenmin als men de herkomst van het wonderbeeld kan aanduiden. Op zekeren morgen toen de pastoor in de kerk kwam, nadat het den vorigen dag overvloedig geregend had, zag hij den zoom van O. L. Vrouw haar kleed geheel beslijkt. Een mirakel gissende, gaat hij buiten zien en vindt den weg, dien het wonderbeeld gevolgd heeft, overal door den zoom van het kleed afgeteekend.

Den 4den Oogst van het jaar 1865, rond één uur 's morgens, sloeg de bliksem in den toren, en deze brandde tot over de helft af, maar een 3tal jaren later, stond hij weer schooner dan te voren heropgebouwd.

Ziehier nog eenen brief, dagteekenende van 't jaar 1131, van Florens Berthout, laatsten beschermer van Mechelen, van de

familie der Bertholden, die aan de inwoners van Hallaar den Hallaar-aart verkocht. Deze brief wordt tot heden nog op het gemeentehuis bewaard. (1)

« Wij *Florens Berthout*, here van Mechline, doen cont allen den ghenen die dese lettren selen sien ocht horen lesen, dat onse lieve liede ende onse late, die ten hertganghe (2) van Herlaer toebehoren, welc Herlaer gheleghen es binnen der voghedien van onsen dorpe van Heysta, hebben ieghen ons ghecreghen ende ghecocht, ende wel tonsen wille, alle den art (3) ende alle die wildert (4), die men vroente (5) heet, die binnen desen selven hertganghe van Herlaer gheleghen es, beide metten houte ende metten houtwasse, die daer nu opsteet, ocht namaels op wassen mach, ende met allen dien datter tue behoort, so in hoghen soe in nederen, soe in natten soe in droeghen, omme hondert *lb* payments, die si ons witteleke ende wale vergouden hebben, ende die wy in onsen orbore bestierd hebben, ende oec omme twintech scellinghe Lovensche cleinre munten, erflechs chiens, die si ende hare nacomelinghe Ons ende onsen nacomelinghe alle jare ghilden ende gheven selen, binnen onsen dorpe van Heysta vorseit, in sente Stevens daghe, alse men daer onse reinten ontfeet. Oec soe sijn dat hare vorwarden ende es dat wel onse wille, dat si van desen selver vroenten ende arde alsoe vele werecopen moghen, daer si dese selve hondert *lb* aen wedernemen, die si ons vergouden hebben, ende oec soe moghen si dese selve twintech schellinghe lovensce erflecks chiens maken, ende utgheven erfleke, te heuren scoensten, ende daer sijs ghemeynleke in een draghen (6), aen desen selve ard ende vroente, sonder ons daer af te verzuekene. Met welken vorseiden twintech scellinghe lovens erflecke chiens soe es dese selven aerd en vroente haer gherechte ghemein ard, ende haer ghemeine vroente, ende haer gherecht ghemeyn erde, ende oec vorewerd van alderhande rechte, dat ons. ocht onsen

(1) *Belgisch Museüm*, 2de deel, 4de aflev., bldz. 416, door Pastoor Visschers.
(2) Hertganghe, pastorij, parochie; van herd of herde, herder en gang.
(3) Art, aart, grond.
(4) Wildert, onbebouwde gronden, wildernissen.
(5) Vroente (vroonlanden), grond door den heer gebruikt, lastvrij land.
(6) In eendraghen, overeenkomen.

nacomelinghen, van hen daer af nereseenen mach, weder si sterven soe leven, die ten selven hertganghe behoren, alse van deser vroenten weghen; ende desen selven ard ende vroente mogen si vreden (1) van allen den ghenen dire niet en behoren, ghelijc here gherechte vaderleken erve sijn. In orconscape van dezen dinghen, ende omme dat wy willen, dat hen dit vaste ende ghestadech behouden worde van ons, ende van onsen nacomelinghen, hen ende heren nacomelinghen, soe hebben wy dese lettren beseghelt met onsen groten zeghele. Ghegheven ind jaer ons Here als men screef dusentech drie hondert ende ellef jaer, des maendaghes na sente Philips ende sente Jacops dach, der apostlen, die leghet te ingane Meye. »

Aan het oorspronkelijke van dit schrift hangt een zegel in groen was, waarop aan den eenen kant verbeeld staat eenen ridder te peerd, met een zweerd in de rechterhand en een schild in de linkerhand, zijnde het wapen van Mechelen zonder arend; in het midden met nog twee letters op den rand, F. L., en aan den anderen kant, de wapens van Mechelen, zonder arend; in 't midden met dit omschrift: † S. FLORENCII BERTHAUT DNI DE MECHLINIA.

FRANS ZAND.

Volksgebeden.

De Huiszegen.

Er staan onder 't volk verscheidene gebeden bekend waar het, ten rechte of ten onrechte, eene groote kracht aan toeschrijft. Zulke zijn o. a. Sint-Jans Evangelie (2), de litanie

(1) Vreden, bevrijden.

(2) 't Was op Sint-Jans Evangelie dat men eertijds zwoer; men leest het nog over de zieken en ten tijde van onweder; men spreekt het uit over het graan dat men gaat zaaien en misbruikt het verder tot verschillige bijgeloovige doeleinden. Om b. v. te weten of iemand van wie men in langen tijd niets meer vernomen heeft, nog in 't leven is, steekt men eenen sleutel met den tand of den klauw tusschen de bladen van eenen kerkboek, juist op Sint-Jans Evangelie, en men bindt hem daar vast in, zorgende de koord die men daartoe gebruikt, verschillige keeren kruiswegs te leggen. Twee personen, de bezweerder

van den H. Donatus, patroon tegen donder en bliksem, het gebed van den Goeden Vrijdag, dat van Keizer Karel, enz. Eenige daarvan, vooral het lestgenoemde, zijn bijgeloovige formulieren, en uit dien hoofde verbiedt de geestelijke Overheid er gebruik van te maken. Van de belezingen die men uitspreekt, b. v. om het bloed te stelpen, eene schielijke genezing te bekomen, de ratten uit schuur en stal te verjagen of de rupsen van den akker te verdrijven, wil ik hier niet gewagen : immers dat zijn eigenlijk geene gebeden, maar voor een groot deel heidensche bezweringen, die de volksoverlevering ons in min of meer verchristelijkten vorm heeft nagelaten. (1)

Nu, onder de gebeden waar ik hooger van sprak, is er geen, mag men zeggen, daar de bewoner der Kempen zulken eerbied voor heeft en dat, volgens zijne meening, zoo krachtig is als de « godzalige Huiszegen. »

Die Zegen is een gedrukt stuk, in twee vakken gescheiden. Het eerste vak, de eigenlijke Huiszegen, verbeeldt een gekruisten Lieven Heer, waarnevens eenige gebeden staan in 't Vlaamsch en in 't Fransch. Het ander vak stelt Onze Lieve Vrouw van Scherpenheuvel voor en behelst een gebed ter eere van de H. Maagd. Beide afbeeldingen zijn ruwe houtsneeplaten, even kunsteloos en kinderlijk-eenvoudig uitgevoerd als de figuren op de mannekensbladen van eénen cent, en insgelijks geverfd of liever beklad met de schreeuwendste kleuren, gewoonlijk rood, geel en groen. De Huiszegen

en een andere, laten den sleutel met de oog op hunnen wijsvinger rusten, zoodat hij daar vrij op draaien kunne. Dan begint men Sint-Jans Evangelie te bidden en waneer bij de woorden : « En het Woord is vleesch geworden en het heeft onder ons gewoond, » de sleutel met den kerkboek die er aan hangt, begint te draaien en op den grond ploft, dan is de bedoelde persoon nog in leven ; blijft integendeel de sleutel stil, dan is de persoon dood. — Ik heb eene oude vrouw gekend die in dat orakel groot vertrouwen stelde, en het meer als eens geraadpleegd heeft.

(1) Sommige formulen verraden kennelijk hunnen heidenschen oorsprong. Zoo begint eene bezwering tegen de ratten met deze woorden : « Gijliê ratten, gijliê leelijke beesten ! Ik bezweer u bij *zon, maan, sterren* en *firmament....* (Z. *Ons Volksleven*, III, bl. 106).

wordt gedrukt te Turnhout, waar, zooals men weet, het verveerdigen van allerlei speelkaarten, gekleurde papieren en mannekensbladen den voornaamsten nijverheidstak uitmaakt.

Er zijn, geloof ik, maar weinig boerenhuizen en werkmanswoningen in de Kempen, waar men den Huiszegen niet aantreft. Men vindt hem gewoonlijk genageld of geplakt op de deur der moos of der kelderkamer; in sommige huizen heeft men zelfs den onkost gedaan hem in eene houten lijst te laten vàtten en hij hangt daar, bij wijze van schilderij, aan den muur der woon- of slaapkamer te pronken.

In welke omstandigheden maakt men gebruik van dat gebed?.... De Huiszegen wordt gelezen, als er eenig groot gevaar op handen is, waneer eene vrouw in barensnood verkeert of een mensch op sterven ligt, maar vooral ten tijde van onweder. Dan zitten al de huisgenooten rond de tafel geschaard, waarop de gewijde keers staat te branden, terwijl de vader des gezins met luider stemme den zegen voorleest, opdat huis en erf bevrijd mogen blijven van het vuur des hemels, en de oogst te velde niet verpletterd worde door den hagelslag.

De tekst van het gebed is de volgende :

De Godzalige Huiszegen

Van den Zoeten Naam Jesus en zijne lieve Heiligen.

O gij, alderheiligste Heer Jesus-Christus, almachtige en geweldige God des hemels en der aarde, en Koning van Nazareth! Gij David's zoon, ontferm U over dit huis, in hetwelk wij U lang aanroepen en gebeden hebben. O Gij gekruiste Heer Jesus-Christus, wij bidden U, bewaar dit huisvolk. O gij H. Kruis, daar Jesus aan gestorven is, geef dit huis den zegen Gods; gebenedijd de menschen die in dezen huize zijn. De zegen des Alderhoogsten, de zegen van God den Vader, God den Zoon en God den H. Geest gebenedijde dit huis : alles wat er in en uit is, menschen en vee, alle eetwaren, drank en wat daar dakdruppelen ontvangen heeft, dit zij gebenedijd en gezegend! De alderheiligste naam van Jesus

zegene alle menschen die dit huis in- en uitgaan. De heilige vier Evangelisten bestandigen en bekrachtigen dit huis dat nimmermeer eenige ongelukken daarin komen, noch besmettelijke ziekten, krankheden van pestilentie, koortsen of andere booze ziekten, die menschen en vee beschadigen kunnen. Dat behoede de naam van Christus, met de negen choren der Engelen.

De vrede van Christus zij met dezen huize en de kracht Gods werke met de menschen in hetzelve. De H. Drijvuldigheid, God de Vader, God de Zoon en God de H. Geest willen dit huis behoeden. De H. Aartsengel Michaël en zijn gezelschap willen zijne wachters zijn. De H. Twaalf Apostelen willen dit huis beschermen en bewaren, opdat alle zaken ten beste aangewend worden. Het H. Kruis Christi zij het dak van dit huis, de nagelen van Christus de huisgrendels en de sloten aan de deuren. De doornen kroon van Christus zij de schild van dit huis; alzoo moet dit huis gezegend zijn met de heilige wonden Gods. O Heere Jesus-Christus van Nazareth! ontferm u onzer! H. Maagd Maria, gij hemelsche Koningin! bid uw lief kind Jesus voor ons, arme zondaars, opdat wij rein worden van alle zonden. O gij doorluchtige H. Drij Koningen Gaspar, Melchior en Balthasar! helpt met deze heilige schaar voor ons bidden! De H. Drijvuldigheid ontvange geheel dit huis, opdat geen ongeluk nimmermeer daar in kome, noch tooverij en duivelsgespuis, noch alle kwade ziekten onder menschen, rundvee, alsook kalveren, schapen, verkens en peerden, waarmede onze landen zijn besmet. Behoed ons voor vuur, hagel, donder en groote waterstroomen, voor oorlog, hongersnood en dieren tijd; dat ons in niets leed geschiede, dat alle bedroefde plagen eens een einde mogen nemen en onze landen wederom mogen gezegend worden. Dat helpe ons God de Vader, God de Zoon en God de H. Geest. Amen.

H. Drij Koningen, bidt voor ons, nu en in de uur onzer dood. Amen.

Onder uwe bescherming staat dit huis,
Jesus, Maria, Joseph;
Die U zoeken aan het kruis,
Jesus, Maria, Joseph;

Behoedt dit huis voor pest en brand,
Jesus, Maria, Joseph;
Voor tooverij, onheil en schand,
Jesus, Maria, Joseph,
Geeft ons uw' zegen t' allen tijd,
Jesus, Maria, Joseph,
En hierna de zaligheid,
Jesus, Maria, Joseph
Steekt uit uw rijke, milde hand,
Jesus, Maria, Joseph
Behoud ons in genadestand.
Bid God voor ons, Maria. Amen. *Onze Vader. Wees gegroet.*

GEBED. O Heere Jesus-Christus! uw dierbaar Bloed, uw Lijden, Kruis, Nagelen en bittere Dood, uwe lans, geeselen, tranen en wonden moeten mijne arme ziel in haren uitersten nood troosten, als ik de bittere dood zal sterven. Amen. (1)

JOZEF CORNELISSEN.

Boomen en Wouden in Volksgeloof en Volkssagen. (2)

II.

De Boomen en Wouden bij de oude Kelten en Germanen.

ZOOALS men weet, hadden onze voorouders hunne uitgestrekte wouden, *in castum nemus*, gelijk Tacitus zegt, waar zij hunne heiligdommen hadden opgericht en hunne offeranden deden. Odin of Wodan en de ondergeschikte godheden wierden er aanbeden.

Onder de heidensche plechtigheden die zij in de bosschen hielden, kwamen de *Nimidiæ,* die het Concilie van Leptinen in 743 verbood.

(1) Die tekst is volgens de uitgave van Beersmans-Pleek en verschilt min of meer van dien uitgegeven wierd bij Brepols & Dierckx, zonen. Welke van beide de oorspronkelijke is of het dichtst bij den oorspronkelijken tekst komt, is niet gemakkelijk uit te maken. Mogelijk wierd in de eene uitgave wel wat bijgedaan of in de andere wat weggelaten, maar al is de vorm in die twee uitgaven niet overal eender, de inhoud, de beteekènis is toch omtrent dezelfde.

(2) Z. *Ons Volksleven,* III, bl. 28.

Desniettegenstaande bleef de eeredienst van boomen en wouden nog lang nadien bestaan, zooals bewezen wordt door St. Marten, bisschop van Tours, door den 22sten canon van het concilie van Tours, den 3n van dit van Auxerre en den 20n van het concilie van Nantes, enz.

St. Eligius, bisschop van Noyon, St. Cesarus en verscheidene andere heilige schrijvers, zelfs die na Karel den Groote leefden, spreken van de gewijde boomen en wouden.

— De Kelten en Germanen waren gewoon hunne dooden te begraven in de opene plekken der geheiligde bosschen, in de schaduwe der eeuwenheugende eiken en reusachtige beuken, waaronder de goden des vaderlands stonden, monsterachtige en vormelooze afgodsbeelden, die den reuk van het bloed verkozen boven den geur der mirrhe.

— Bij de Germanen droegen de Boom- en Boschgeesten den naam van *Iwidies*. Evenals de Dryaden der Grieken wierden zij geboren en stierven zij met den boom dien zij beschermden.

— De boomen in de heilige wouden der Kelten mochten noch afgehouwen, noch zelfs gesnoeid worden. Het volk geloofde dat de vogelen, het wild, de stormen en de bliksem nooit die heiligdommen aanraakten, dat bij de aardbevingen er afgronden opengingen, waaruit slangen kwamen die rond de boomen kronkelden, dat gansch het woud weerstraalde van een schitterend licht en de boomen vanzelf bogen en rechtkwamen. Die wouden verborgen in hunnen schoot gewijde bronnen en men bewaarde er de standaarden van den oorlog. Aleen den Druïden was het toegelaten er in te gaan. (*Mone*, II, 401). De geheiligde bosschen waren ook onschendbare toevluchtsoorden voor de grootste misdadigers.

— 't Was aan den eik, den boom van Thor, dat de Germanen, zoowel als de Kelten, een bijzonderen eeredienst bewezen.

De Gallen geloofden dat de eik de vader was der menschen en het heiligdom der opperste godheid, die er in verbleef. De eerbied dien zij voor dien boom hadden, ging zoo ver, dat zij hem niet dorsten afkappen, noch hem gebruiken om vuur

te maken, zelfs dan niet, als hij van ouderdom viel. (R. P. Dom*** *Religion des Gaulois,* I, 278).

— De Gallen der lagere standen die geene menschelijke offers konden opdragen (men moest daar rijk voor zijn), hingen geschenken aan den heiligen eik, ten einde hunne genezing van Esus te bekomen. Die kleine offeranden hechtte men aan den boom, terwijl men Esus of eene andere godheid aanriep. Na dit volbracht te hebben, ging men drij, zes, tot negen maal toe rond den eik, en men murmelde intusschen een gebed, dat tot dit inzicht bestemd was. (*Lanssens.*)

— De eik stond bij de aanbidders van Esus in zoo hooge achting, dat ze al zijne voortbrengselen voor geschenken des hemels aanzagen : de eekels van den steeneik, die bijzonder aan Esus toegewijd was, wierden beschouwd als een behoedmiddel tegen de pest, en mannen en vrouwen droegen er met grooten eerbied bij zich. De Druïden hadden, onder het uitoefenen van hun ambt, kronen van eikebladeren op hun hoofd; doch, onder al de voortbrengselen van den eik was er geen, dat zoo vereerd wierd als de mistel of marentak.

(*'t Vervolgt.*) Alfried Harou.

Noordbrabantsche Sagen.

45. (90.) **De Weerwolf te Budel.**

Er was op 't laatst der vorige eeuw te Budel een man, die weerwolf is geweest en als hij zoodanig, anderen onheilen of wat het ook wezen mocht, wilde berokkenen, dan droeg hij om het lichaam een lederen riem; want zonder dezen had hij niet meer macht om kwaad te doen dan andere menschen, zoodat hij in dat geval geen weerwolf was. Te dien tijde bestonden er meer weerwolven dan thans en veroorzaakten veel angst.

Eens wisten de buren, dat deze weerwolf zich in de heide, niet ver van Heerebeek, bezig hield met heideplaggen voor turf te steken, zijnen riem afgedaan had eer hij van huis ging, en dien onder eene heg had versteken. De buurlieden

zochten den verborgen riem en wierpen hem in een brandenden oven. De weerwolf stond er spoedig voor en wilde er met geweld in springen, om hem er uit te halen : de buren hielden den weerwolf terug, de riem verbrandde, en van toen af hield de man op een weerwolf te zijn (1).

46. (91). **Weerwolven te Bocholt.**

In vorige tijden bestonden er te Bocholt en andere dorpen van Belgisch Limburg vele mannen, die als weerwolven bekend waren. Oude lieden weten van hen menigvuldige zonderlinge gevallen te verhalen, welke zij slechts konden uitvoeren als zij van eenen riem of band voorzien waren, dien zij om het middellijf droegen. Een bekende weerwolf aldaar had op zekeren dag zijnen band in een hollen boom gelegd en zich toen naar zijn werk, op eenigen afstand, begeven. Nu namen eenige lieden zijnen riem en wierpen hem in het heerdvuur. Nauwelijks was deze verbrand, of de weerwolf kwam toegeschoten om hem nog te redden, doch te laat. Toen verklaarde hij zich evenwel voortaan gelukkig en geen weerwolf meer te zijn.

47. (92.) **Een Weerwolf en zijne Vrijster.**

Te Zeelst had zeker jonkman reeds eenen geruimen tijd kennis met eene jongedochter en was voornemens er eerlang mee te trouwen. Eens vergezelde de vrijer zijne beminde, na een gedanen uitstap, tot in hare ouderlijke woning. Onderwege moest de jonkman aan eene natuurlijke behoefte voldoen en ging in een bosch. Hij zeide bevorens aan zijne gezellin dat zij maar langzaam zou voortgaan, want dat hij weldra bij haar zou wezen. Wanneer zij soms in dien tusschentijd eenen hond of een dergelijk dier mocht ontmoeten, dan moest zij hem enkel haren zakdoek vóórwerpen. De hond zou haar dan niet het minste kwaad doen. Werkelijk verscheen een hond, aan wien het meisje haren zakdoek toewierp. Hij greep hem tusschen zijne tanden en

(1) Vrglk. *Ons Volksleven,* II, bl 101 : *Een Weerwolf verlost.* In de aldaar meegedeelde sage is het echter geen *riem,* maar eene *huid,* waardoor de gedaanteverandering van mensch in weerwolf geschiedt.

liep er mede in het bosch. Spoedig had de jonkman de vrijster ingehaald en vernam van haar de verschijning van den hond. Het verliefd paar kwam vervolgens in het huis van de ouders der jongedochter. Toen deze nu tegenover haren minnaar zat, bemerkte zij overblijfsels of flarden van haren zakdoek tusschen zijne tanden, en nu kon het niet anders of haar vrijer was een weerwolf, die zich in de gedaante van eenen grooten hond aan heur vertoond had, toen zij alleen over den weg heenstapte. Zij en hare ouders deden verder hier en daar nog al eenig onderzoek naar de levenswijze van den jongeling die, naar het bleek, eene geheime macht bezat om de menschen leed te doen. Nu werd haar het voorgenomen huwelijk afgeraden, waartoe zij dan ook besloot; want, zeide zij, met eenen weerwolf trouwen, dat kan toch niet zijn (1).

48. (93.) **Een Weerwolf te Luiksgestel.**

Deze ging eens met zijne minnares naar zekere plaats. Intusschen week hij, om eene boodschap te verrichten, van den weg af, dien het meisje vervolgde. Middelerwijl verscheen haar een groote hond en verscheurde gedeeltelijk haren geruiten voorschoot. Toen de vrijer bij haar kwam, vertoonde zij angstig den gehavenden voorschoot, doch de jonkman stelde haar zoo goed mogelijk gerust. De weg werd verder ongehinderd tot in de woning der jongedochter voortgezet. Aldaar zittende praten, zag zij stukjes of vezels van haren vernielden voorschoot tusschen de tanden heurs minnaars. Nu wist zij dat hij een weerwolf was, en werd hun verkeer gansch afgebroken.

49. (94.) **De Kattendans in de heide te Westerhoven, te Luiksgestel, Soerendonk, enz.**

Ruim eene halve uur van de tegenwoordige kerk te Westerhoven, 10 minuten van Klein-Borkel, in de richting van dit gehucht en Valkenswaard, even noordwaarts den Rijksstraatweg, ziet men eenen kring van verscheidene ellen

(1) Vrglk. *Ons Volksleven,* II, bl. 101 : *De Verloofde van den Weerwolf.*

in den omtrek. De oppervlakte binnen dezen cirkel is, evenals die groote uitgestrektheid gronds aldaar, met schraal heidekruid begroeid en daartegen eene smalle strook met een mager, altijd groen gewas, *heksendans* genoemd, hetwelk alhier in eenen omtrek van vele uren zelden gevonden wordt. Op den kring of het pad, rondom deze zeldzame plaats groeit, naar men beweert, nooit iets, en de grond is er altijd kaal en hard. Spit men den grond al eens om, hij wordt toch weer spoedig hard. Dit nu, wordt door lichtgeloovigen verteld, veroorzaken de katten, die er 's nachts, sedert onheuglijken tijd, vergaderen en onder andere poot aan poot ronddansen, waardoor deze kring ontstond en blijft bestaan. Om deze reden gaf het volk eenmaal aan deze plaats den naam van Kattendans, zooals zij nog uitsluitend geheeten wordt. Vroeger, meer dan nu, dacht men dat al wie het waagde zich binnen den kring te begeven van den Kattendans, er door de macht der heksen voortdurend staande werd gehouden.

Onder Luiksgestel, in de heide zuidwaarts het dorp, bestaan vele dergelijke kattendansen, alsook te Eersel in eene weide bij de Voort, in de heide te Soerendonk en op meer andere plaatsen.

50. (95.) **Eene Sprekende Kat te Bergeik.**

M. VAN Otten en P. Hoeks gingen op eenen laten avond den weg die het voorste met het middelste Loo verbindt, toen zij eene kat op de leuning van den vonder zagen zitten. Een der genoemde jongelingen sloeg ze met eenen stok, zoodat ze in 't stroomend water tuimelde, waarna zij opsprong en weder op de leuning kwam zitten. Dezelfde persoon driftig wordende, deed haar met eenen stokslag andermaal in het loopje tuimelen, doch ze zat weer spoedig op de plaats waar zij zoo onbermhertig was afgeslagen en zeide : « Nu nog eens!... » Geen der beide jongelingen durfde aan deze onverwachte uitdaging gevolg geven; zij keerden gansch ontsteld huiswaarts, want nu wisten zij maar al te wel, dat hun eene heks, in de gedaante eener kat, verschenen was.

51. (96.) **De sprekende Kat op eenen draaiboom.**

In het begin dezer eeuw kwam Hein Jansen, die langen tijd als Teut in Duitschland reisde en op het middelste Loo te Bergeik woonde, op zekeren laten avond langs eene weide onder Luiksgestel. Hij zag tot zijne verwondering op den draaiboom die vóór dat veld staat, eene kat zitten, welke hij toesprak : « Poeske, hoe zit ge dààr!? » doch toen deze hem antwoordde : « Maar! (dat beduidt in het taaleigen : wel!) Hein Jansen, waar vraagt ge me naar!? » werd zijne verbazing en ontsteltenis zoo groot, dat hij ternauwernood zijnen weg nog kon vervolgen. Vele jaren was dit voorval het onderwerp van drukke gesprekken onder de eenvoudige dorpelingen, die de zaak nog gedurig verhalen; want Jansen stond voor geenen leugenaar of heksenziener bekend. Hij keerde toen huiswaarts van zijne vrijster, die men nog noemt.

('t Vervolgt). P. N. Panken.

Sprookskes en Vertelsels.

1. (40.) **Van de drij Houtrapers.**

Kobe, Peer en Sus gingen eens noten plukken diep in het bosch. Zij kwamen aan een schoon geschilderd huiske: ze hadden groote koude en gingen er binnen om hen te gaan warmen, maar daar was niets in dat huisken, noch stoel, noch stoof. De drij mannen kwamen overeen van daar gedrijen te blijven wonen. Ieder moest overhand, terwijl dat de ander twee hout raapten, thuis blijven om het eten te bereiden.

Het was aan Kobe van thuis te blijven, en hij aan 't koken! Tegen dat de soep ging gereed zijn, kwam er een oud vrouwke binnen.

— Wat komt gij hier doen? « vroeg Kobe verwonderd.

— Ik kom mij wat warmen, » zei het vrouwke, en het ging stoutweg bij het vuur zitten.

— Dat is wonderlijk, « dacht Kobe; » en terwijlen *speekte* (1) het wijfke in de soep.

— Als gij nog in de soep speekt, « sprak Kobe, » zal ik uw koppeken eens afkuischen!

Wat naderhand speekte het toch weer in de soep.

— Lap!..... « zei Kobe, » en het vrouwke kreeg eene klets dat het met zijnen kop tegen den muur bleef plakken.

Dan kwam er een oud ventje binnen met een fleschke en eene pluim; hij smeerde daar het wijfke wat mee in, en het bekwam weder. Maar het ventje speekte ook in de soep! Kobe riep kwaad uit :

« Als gijliê nog in de soep speekt, zal ik u alle twee eens gaan afvetten! »

Zie! het ventje speekte toch weer in de soep, en Kobe sloeg ze dat 't kletterde en dat zijne hand er van singelde. Ventje en wijfke weg, en Koben er achter! Maar opeens verdwijnen de twee vluchtelingen in eene kloof, in eenen diepen, vreeselijk diepen afgrond.....

Op dien oogenblik komen de twee andere mannen thuis; Kobe vertelt aanstonds wat daar juist gebeurde en wees hun de kloof.

— Ziet! en hierin verdwenen zij, « sprak hij op het laatst. »

— Weette wat, « zei Sus, » pakt eene mand en bindt er eene koord aan. Ik zal in de mand gaan zitten; gij zult mij naar beneden laten rijzen. Ik wil weten wat dat 't ginder allemaal is! Als ik op den boôm ben, zal ik roepen. »

Hij zakte, zakte, maar opeens brak de koord en hij tuimelde..... in de hel!..... bij den duivel en zijne duivelin..... bij het oud ventje en zijn oud vrouwke!..... Sus was gansch verschrikt, dat kunt ge denken! Om hem wat gerust te stellen, zei de duivel : « Hier is een arend en vleesch. Gaat op den arend zitten, en hij zal met u uit de hel vliegen; van het vleesch moet gij een stuk in den arend zijnen bek steken, elken keer dat hij gaapt. Zonder vleesch en wil de arend niet naar boven. »

(1) Spuwde.

— Ja, « 't is goed, » zei Sus, en hij vloog met zijnen vogel naar omhoog.

Maar de duivel was slim geweest door het opstoken van zijn helsch wijf: hij had te weinig vleesch meegegeven en nu kost Sus met den arend niet buiten de hel geraken.

Telkens dat de arend gaapte, stak Sus hem een stuk vleesch in den bek. Maar eilaas! hij is straks boven, en de arend gaapt weer en Sus zijn vleesch is op! Wat gedaan?.. .. Hij pakt algauw zijn mes, snijdt een stuk uit zijnen bil en geeft er den arend van te eten. En Sus vloog zonder verder ongelukken terug bij zijne mannen.

— Vertelt ons van ginder beneden, toe Sus, rap! hoe zit het ginder? riepen zijne kameraden hem toe.

En hij wist hun zooveel te vertellen van den duivel, van de duivelin, van den arend en van zijnen bil, zooveel te vertellen, dat er geen eind aan en kwam.

En daar kwam een verken met 'nen langen snuit,
En mijn vertelselken is uit. (*Gehoord te Schelle*).

2. (41.) Van de Hespen.

Twee mannen besloten op 'nen nacht bij eenen boer de hespen uit de schouw te stelen.

Zij klimmen op het dak en de eene laat den andere met eene koord door de schouw zakken om het vleesch te nemen, maar krak! de koord breekt en de man ploft in de assche van den heerd.

— Hoort! zegt de vrouw, die van het gerucht wakker wordt en aanstonds aan tooverij denkt, hoort! die dof was zeker en vast in ons huis! Zij staat op en gaat naar beneden.

— Nu ben ik er aan! denkt de dief.

De vrouw wou eenen solferstek in de smeulende assche van den heerd ontsteken, maar de dief blies hem telkens uit.

Opeens bemerkte de vrouw eene menschelijke gedaante.

— Een spook! peinst ze.

Vliegens loopt ze naar de deur, roeit (1) ze wagewijd open en roept :

Komt gij van God? Spre(e)kt!
Komt gij van den duivel? Vertrekt!

(1) Werpt.

— Goed! denkt de man, nû zal ik toch weggeraken!

En zoo zwart als een moor, en met eene hesp onder iederen arm, springt hij naar buiten...

— Een duivel! peinst de vrouw, en ze sluit de deur dicht toe achter zijne hielen.

— Een zwarte duivel met twee vleugelen! roept zij vol schrik tot haren man.

's Morgens vonden zij, maar te laat! dat de twee vleugelen, eenvoudig..... twee hespen geweest waren.

(*Gehoord te Schelle*).

3. (43) **Van de drij Bloedpaters.** (1)

Daär waren eens drij bloedpaters uit het koren gekomen en hadden zwarte mannenkleeren aangetrokken. Zij gingen overal om slapen vragen, maar konden er nergens aan geraken. De menschen hadden er geen goed oog in, alsof zij wisten dat het bloedpaters waren, die kwamen om hunne kinderen te vermoorden.

Zij komen gedrijen aan een gesloten huis, waar eene weduwe woonde met haar eenig dochterke, en kloppen op de deur. Marieke komt opendoen. « Wij komen zoo verre, mogen wij hier slapen, dochterke? » vroegen de drij mannen. Marieke, die een medelijdend hertje had, liep seffens naar moeder om de toelating af te smeeken. « Ja, laat ze maar op den zolder slapen, » zei moeder. De mannen trokken naar boven, zeggende: Kindje, dank u, dank u. »

Als zij een beetje geslapen hadden, kwamen de mannen boven aan den trap staan fluiten. « Wat mag dat nu zijn? » dacht Marieke, en ze ging beneden aan den trap zien. De mannen wenkten heur om naar boven te komen. Maar wat bemerkt Marieke?..... Onder hunne breede mantels hangen

(1) Deze leelijke wezens gelijken veel aan menschen en zijn donkerrood van kleur. Ze zijn de schrik der kinderen. Als het koren wat hoogte heeft, zitten zij al in de graanvelden. Waneer de kinderen eenen voet in het koren durven zetten, worden zij door de bloedpaters meegesleurd. Deze snijden onmeedoogend de kinderen hunne teenen af of trappen ze af. Daarom heet men ze te Hemixem *teenenijpers*. Langs die afgesneden of afgetrapte teenen zuigen zij dan het bloed uit. Daarom zal men ze te Schelle *blu-* of *bloedpaters* heeten.

messen, scherpe priemen en meer andere moordtuigen. Seffens liep Marieke naar moeder en vertelde alles. « Ik durf hier niet meer blijven, » kloeg het meiske, « moeder, mag ik naar petere gaan slapen? » — Ga maar, « antwoordde moeder, » lief kind, ga maar. » En Marieke ging.

's Morgens kwam zij terug. Van verre ziet zij de bloedpaters afkomen. Daar kwam een boer aangereden met stroo, en Marieke vroeg of zij algauw onder zijnen wagen mocht kruipen. « Ja, ja, » sprak de boer, « kruip er maar onder, kindje. » De bloedpaters naderden den boer, en Marieke zat gerust onder het stroo.

« Laadt uw stroo af, » riepen zij, « laadt uw stroo af, daar zit iemand onder, wij rieken het! »

« Daar zit daar niemand onder, » sprak de boer.

Daarop schieten de bloedpaters verwoed op het stroo en steken zooveel zij maar steken kunnen, met priemen en messen.

Dan gingen zij door en de boer, peinzende dat Marieke zeker en vast zal doorstoken zijn, zoekt vol schrik onder het stroo. Marieke kwam er zonder deernis uit. De boer moest mee naar Mariekes moeder gaan en wierd rijkelijk beloond.

(*Gehoord te Hemixem*). LENAARD LEHEMBRE.

Boekbespreking.

CHARLES SERMENTIER. — **Vocabulaire de l'apoticaire-pharmacien**. Liéga, H. Vaillant-Carmanne, 1891. — Boekd. in-8° van 120 bladz.

Sinds jaren reeds vervolgt de Soc. Liég. de litt. wall. een doel dat alleszins prijzensweerdig is, en verdient nagevolgd te worden. Zij schrijft namelijk alle jaren prijskampen uit voor het samenstellen van woordenlijsten, bevattende de benamingen en uitdrukkingen door het volk (in 't Waalsch) gebezigd, voor al wat eenen bepaalden stiel, een bepaald bedrijf of handwerk aangaat.

Reeds heeft de Luiksche maatschappij eene gansche reeks dier vaklijsten bekroond; de leste aan de beurt, en zeker een der belangrijkste, is die, waarvan wij hierboven den titel meedeelden.

Het werk is met goud bekroond, en niet ten onrechte; want

zelfs bij een vluchtig overzicht, bespeurt men alras, dat de schrijver zijn onderwerp volkomen meester is, en eene bijdrage geleverd heeft, waarvan het belang voor de volksgeneeskunst, evenals voor de volkstaal bij de Walen, niet te miskennen valt.

Elk der meegedeelde Waalsche woorden of uitdrukkingen is gevolgd van de Fransche vertaling en de Latijnsche benaming volgens de meest gekende schrijvers in het vak, terwijl niet zelden de beteekenis ook in 't Vlaamsch, Duitsch of Engelsch aangegeven wordt.

De schrijver verdient allen lof voor zijne vlijtige, geduldige opsporingen, die gepaard aan belezenheid en kennis van zaken, hem in staat stelden een voortreffelijk boek te leveren.

J. B. Vervliet.

Inhoud van Tijdschriften.

Volk en Taal, IV, Nr 12. — Vooruit voor recht en plicht! (A. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederl. taalschat (F. de Vos). — Spreuken op elke maand des jaars (P. B. en An). — Van een manneken dat leerde stelen (A.V.) — Geschiedenis. Het krakeling werpen en Tonnekenbrand te Geeraardsbergen (O. van den Herreweghen). — De H. Sacramentsprocessie te Kortrijk (Th. Sevens). — Dietsche belangen.

Biekorf, III, Nr 11. Kneipp en zijne geneeskunde (Dr A. Depla). — Mariazeiselen (V. L.). — Van 't Vrijbusch en de Buschkanters (A. B. en C. D.). — Mingelmaren.

De Student, XII, Nr 3. — De apostel der Flaminganten? Hoera voor 't Vlaamsch! — Overeenkomst — Nelis bekeerd. — België vrij. — Afscheid van eenen Poolschen banneling. — Wat practischer, Heeren. — Aan den banneling. — Mengelingen.

De Knodse, IV, Nr 8. — Leven of dood? — Voor Vlaanderen's tale. — In de klas. — Over folklore : het bijgeloof. — Die zoete fransquillons! blijspel. — Prijskamp. — Het Grieksche kind. — Boekennieuws. — Wrake. — Brievenbus.

Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vlaamsche Acad. voor Taal- en Letterk. — 1892, Nr 2. — *Zitt. van 16 Maart :* Biographische aanteekening, door Fr. de Potter. — Gezang aan Mr Peter Benoit, door Em. Hiel. — Marten Bruynincs, Vlaamsche dichter der XVIe eeuw, door J. Broeckaert. — *Zitt. van 20 April :* Aankondiging van den aankoop eens lokaals voor de Kon. Vl. Acad. — *Zitt van 18 Mei :* Verslagen over de wedstrijden der Academie, door de heeren K. de Flou, P. Willems, G. Gezelle, P. Alberdingk Thijm, Th. Coopman, J. Broeckaert, Am. de Vos, J. Micheels, S. Daems, J. Bols, P. Génard, F. de Potter, C.-J. Hansen en L. Mathot.

Loquella, No 3, Hooimaand 1891. — Achtername, bedieren, beerleeder, biesoorm, .. enz.

Het Belfort, VII, Nr 7. — Dr. J. H. A. M. Schaepman (B. Mets). — Taalpolitie (D. Claes) — Op het veld van onzen buurman (Muyldermans). — Driemaandelijksch overzicht (S. P.). — Nederduitsche bloemlezing (F.). — Lied en leven (E. de Lepeleer). — Op het Groeningenveld (E. Goedertier). — Boekennieuws en kronijk. — *Bijblad :* De Westvlaamsche W. Hare veranderingen (A. Dassonville). — Wapel (J. Claerhout). — Bekendmakingen (J. Cl.). — Varia (J. Cl.).

Kempisch Museum, II, Nr 10. — Eene vondst van goudstukken te Turnhout (C. A. Serrure) — De heerlijkheden van het Land van Mechelen. Norderwijck en zijne heeren (J.-Th. de Raadt).

Revue des Traditions populaires, VII, Nr 5. — Légendes mythologiques lataviennes. XIV. (H. Zinciem Wissendorff). — Notes sur la mythologie des Lataviens (Id.). — La muette guérie, complainte des Htes Alpes (Mlle L. Rey). — Coutumes de mariage. XI. (L. Morin). — Les cloches. VI. Les cloches englouties (A. Guillon). — VII. Cloches sonnant seules. VIII. Pouvoir des cloches (A. Harou). Poésies sur les thèmes pop. XXII (R. Gineste). — Le mois de mai. XXIII (Cl. Privé). — Les Ordalies *Suite* (R. Basset). — La massue bénie. II-III (L. Bonnemère). — Les croix légendaires. II (H. Harvut). — Miettes de folk-lore parisien. XX (P. Yves-Sébillot). — Les noms des doigts IV-VIII. Allemagne et Etats-Unis (H. Heinecke). — IX. Pays de Beaune (R. B. B.). — Les esprits forts à la campagne. I La Hte Bretagne (P. Sébillot). — II. La Bsse Bretagne (R. Kerviler). — Les glaciers. *Suite*. II (Ch. Rabot). — La boulangerie et le pain. I. Notes diverses (A. Certeux). — La Madeleine et les cordiers (E. Herpin). — Les villes englouties. LXVIII-LXXII (R. Basset). — Pèlerins et pèlerinages. XIII (H. Harvut). — Les mystifications. III. L'origine du poisson d'avril. *Suite*. IV. Similaires du poisson d'avril (P. Sébillot). — La chanson de Bricou. X. Version africaine (J. Cornelissen). — Allusions à des contes pop. VIII. (P. S.). — Usages et superst. de mai. IV (F. Fertiault). — Les rites de la construction. IV. Prière à la pose des fondations (L. Sichler). — VII. Cadavres sous les fondations (R. Basset). — Bibliographie. — Périodiques et journaux. — Notes et enquêtes.

La Tradition, VI, Nr 5. — Le crime d'Œdipe (M. Dragamanov). — Une pierre pluviale (E. Blémont) — La part de chaque nation (L Schischmanov). — Coutumes de mi-carême en Normandie (R. Stiébel). — Légende scandinave (F. de Zepelin). — L'homme changé en âne (St Prato). — Chansons de Quercy (F. de Beaurepaire). — Acousmates et chasses fantastiques (A. Harou). — Le Carnaval (H C.). — La tabatière de Saint Vincent de Paul (F. Salles). — Cantique spirituel sur la vie et pénitence de St-Alexis (C. de W.). — Légendes sur l'église S. Vulfran d'Abbeville (A. Ledieu). — La sorcellerie contemporaine (J. Lemoine). — Bibliographie (P Ristelhuber).

Am Ur-Quell, III, Nr 6. — Eine uralte griechische Tierfabel (K. Krohn). — Das Blut in den frühmittelalterlichen Bussbüchern (Wiedemann). — Der Eid im Volkleben (H. F. Feilberg). — Tiere im Glauben der Aelpler (Dr L. Freytag). — Königtum und Göttlichkeit (Dr J. v. Held). — Volkmedizin (K. E. Haase). — Totenfetische bei den Polen (B. W. Schiffer) — Der gehörnte Mittag (Vid Vuletic Vucasovic). — Bastlösereime Eine Umfrage (O Schell). — Bienensegen (A. Wiedemann u. Krauss) — Katzensporn. Eine Umfrage (Krauss). — Scheldwoorden uit N. Oost-Indië (K. Knauthe). — Kleine Mitteilung (F. S. Krauss) — Vom Büchertische Bespr. v. Krauss.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, II, Nr 2. — Märchen in Saxo Grammaticus (Axel Obrik). — Zur neugriechischen Volkskunde (Dr A. Thumb). — Zur Giebelentwicklung des sächsischen Bauernhauses (R Mielke). — Fœröische Märchen und Sagen (Dr O. L. Jiriczek). — Volkssegen aus dem Böhmerwald (J. J. Ammann). — Der Tod in Sitte, Brauch und Glauben der Südslaven (F. S. Krauss). — Weiteres über Wind, Wetter, Regen. Schnee und Sonnenschein und die Gebirgsnatur (M. Resener). — Kleine Mitteilungen : 1. Die gefesselten Götter bei den Indogermanen (W. Schwartz). — 2. Zur Sancta Kakukabilla — Cutubilla (J. Zingerle). — 3. Die sieben Grafen. Eine ditmarscher Sage (H. Carstens). — 4. Zu den sieben Grafen (K. Weinhold). — 5. Erlöschen der Altarkerzen (K. W.). — 6. Matthias v. Lexer † (K. W.). — Bücheranzeigen. — Aus den Sitzungs-Protokollen des Vereins für Volkskunde (A. Brückner). — Litteratur des Jahres 1891 (Dr M. Laue).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE. *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

VIERDE JAAR. NEGENSTE AFL.

Volksweerkunde.

De Zon.

De zon verhaalt aan den landman wat er met het weer zal gebeuren. Gaat zij helder op en onder, dan verkondigt zij helder weêr; is zij in eenen damp gewikkeld en schijnen wolken haar te omringen, dan staat er regen te wachten. Eene sterke, roode schemering bij op- en ondergaan, voorspelt wind; eene zwartachtige lucht gaat hitte vooraf in den zomer, en koude in den winter, droogte in elk geval.

De Maan.

Alle ziekten namen toe met wassende maan, en minderden bij het afnemen. De nieuwe maan alleen was den menschen gunstig, volgens de oude boeken. — Al wat wassen en groeien moest, en daarbij voorspoedig zou zijn, moest zijn begin hebben van de nieuwe maan; geld tellen, een huis bouwen, trouwen, kinderen spenen, kruiden zamelen, ja zelfs, haar en nagels knippen: bij alles moest de nieuwe

maan in acht worden genomen. — Groenten en kool moeten gezaaid worden bij nieuwe maan, aardappelen en wortelen geplant en gezaaid, als de maan aan het afnemen is.

De Maan als weêrprofeet.

De maan is ook een weêrprofeet. — Helder en klaar moet de smalle sikkel zich aan den hemel vertoonen, om goed weêr te voorspellen; kan die sikkel tot drij dagen na *nieuwe* maan, zich niet zichtbaar maken ten gevolge van mist en wolken, dan blijft het die geheele maand slecht weêr. Gaat de maan *rood* op, dan belooft dat wind, *bleek* dan regen. — Vertoont zich des avonds om de maan een flauwe nevelkring, dan is schoon weder te wachten; vertoont die kring zich des morgens, dan staan *storm* en *onweer* voor de deur. Bijzonnen en bijmanen staan, wat het weer betreft, in zeer kwaden reuk.

Zons- en Maansverduistering.

De zonsverduistering veroorzaakt koude, de maansverduistering droogte, beide onvruchtbaarheid. Dit hangt echter grootendeels af van de planeten, onder welker invloed de verduistering plaats heeft:

Saturnus, die een koud gesternte is, wekt verkoudheid, rhumatiek, koorts en tering als gevolgen der verduistering;

Jupiter, daarentegen overvloed van vruchten en gezondheid;

Mars, bezorgt hitte, onweder, besmettelijke ziekten en schraalheid;

Venus, daarentegen is mild en goed, geeft zoelen regen, zachte lucht en overvloedigen oogst;

Mercurius, doet zijnen invloed gelden door stormen, gevaarlijke ziekten en allerlei angst- en schrikverwekkende voorvallen en gebeurtenissen.

Weêrvoorspelling der Wolken.

Hoopen de wolken als reusachtige sneeuwballen in heldere witheid opeen, en schuiven zij weder uit elkander, dan komt er helder en zonnig weêr. Zijn de wolken rood bij den opgang der zon, dan komt er regen, zijn zij het bij den ondergang,

dan volgt er wind. Zwarte wolken die langs den gezichteinder trekken, komen binnen twee of drij dagen terug en geven dan regen.

Trekken de wolken van het Zuiden naar het Noorden, dan voorspelt dat regen en wind; omgekeerd, onbestendig weêr. Gaat de wolk van het Oosten naar het Westen, dan verdwijnt zij aan den gezichteinder, en men kan op schoon weêr rekenen. Het zoogenaamd heilicht of weêrlicht, het bliksemen zonder donder of donderkoppen, is de voorbode van warmte en droogte.

De Ochtendnevel.

De ochtendnevel is een onfeilbaar weêrvoorzegger: zakt de nevel, dan volgt er een schoone dag, stijgt hij daarentegen naar boven, en trekt hij tot wolken samen, dan regent het. —

Dauw.

De dauw die vóór den opgang der zon van grafsteenen of ook van korenaren wordt opgezogen, heeft eene zeer genezende kracht; de goudmakers hebben *meidauw* noodig bij hunne geheimzinnige werkzaamheden; dauwdroppels die op rozen, leliën of viooltjes gevonden werden, genazen de zomersproeten. — Vooral de dauw op *St-Jan* was buitengewoon heilzaam. —

Regenboog.

Wanneer in de kleuren van den regenboog het groen de overhand heeft, dan volgt er nog meer *regen;* speelt daarentegen het *rood* de hoofdrol dan komt er wind.

Dierenriem.

Wanneer de zon in de lente door de teekenen gaat van het Ram, den Stier of de Tweelingen, dan is de lucht *warm* en vochtig. Des zomers verwekken de Kreeft, de Leeuw en de Maagd *drukkende hitte.* In den herfst veroorzaken de Weegschaal, de Schorpioen en de Schutter *koele droogte;* en de winter wordt door den Steenbok, den Waterman en de Visschen *nattig koud.* —

Planeten.

De zon, Jupiter en Venus geven helder weêr; van Saturnus komt onweêr en regen, evenals van Mercurius en de Maan. De storm vooral wordt veroorzaakt door Mercurius, en hevige koude dankt men aan Saturnus. — Mars brengt warmte, in vereeniging met Saturnus en Mercurius, ook storm en onweêr, stortregen en sneeuw. —

Zaaien en planten.

Zaaien en planten moet geschieden bij wassende maan, onder de teekenen van den Ram, de Weegschaal, de Kreeft, den Steenbok, of ook, van de Maagd, de Visschen, den Stier en den Schutter, als namelijk de *« aspekten »* d. i. de vooruitzichten, gunstig zijn.

Het verplanten van boomen geschiedt best onder het teeken van den Stier, de Maagd, den Steenbok of op *Allerheiligendag*. Op den dag der lente dag- en nachtevening, bij afnemende maan en onder het teeken van den Waterman, kan het snoeien der boomen plaats hebben met het beste gevolg.

De tuinen moeten aangelegd en bezaaid worden, als de Weegschaal of de Waterman regeert. — Van nieuwe tot volle maan moet men ploegen, en wie veel gras van zijn land wil halen, moet er mest op brengen bij wassende maan.

Antwerpen. H. J. P.

Bijdrage tot een Kempisch Idioticon.

A, z. nw., vr. — A, eerste letter van den A-B.

Spr. : *Geen a voor* of *uit een b kunnen* of *kennen,* gansch ongeletterd zijn. J., D. B. (1)

A (door sommigen als lange zuivere *a,* door anderen als blatenden *a*-klank uitgesproken), tusschenw. — Uitroep van

(1) VERKORTINGEN : D. B. *Westvlaamsch Idioticon* van de Bo ; Sch. *Algemeen Vlaamsch Idioticon* met *Bijvoegsel* van Schuermans ; J. *Waasch Idioticon* van Joos ; T. *Hagelandsch Idioticon* van Tuerlinckx ; R. *Haspengouwsch Idioticon* van Rutten ; K. *Etymologicum* van Kiliaan.

walg of afkeer. A! dat mag ik niet! A! dat is vuil! A! dat fleschken smaakt bitter!

— *A* of *a-a doen* (in de kindertaal). — Zijn gevoeg doen. Sch.

Aaike(n) (uitspr. *eike(n)*, z. nw., o. — Streeling met de hand of met de kaak tegen de kaak van een ander. D. B., J. Geef moeder een aaiken. Kind, krijg ik een aaike?

Aak (door sommigen met zuivere, door anderen met blatende *a* uitgesproken), tusschenw. — Uitroep van walg (meest in de kindertaal gebruikt). Aak! spuw uit kind! Aak! dat is vuil!

— *Aak,* z. nw., o., beteekent een walgelijk vuil. K. ack, eck, *pus, sanies*. Daar moogt ge niet aan komen, kind : 't is aak.

— *Aak doen* (in de kindertaal). — Zijn gevoeg doen.

Men zegt ook *ake foei*. Sch.

Aalbees, z. nw., vr. — z. *Alebees*. D. B., Sch.

Aalbissem, z. nw., vr. — z. *Alebees*.

Aalmoes, z. nw., vr. — Fr. *aumône*. Het meerv. is *aalmoesen,* niet *aalmoezen*. D. B. Zoo zegt men ook *aalmoesenier,* niet *aalmoezenier*. D. B.

— Ook *almoes* en *allemoes*.

Aambeld, z. nw., o. — Aambeeld, Fr. *enclume*.

Aan, voorz. en bijw. — Wordt gevoegd bij de benaming van iets dat als kenbron wordt opgegeven. D. B., J. Ik zag het gelijk aan zijne manieren, dat hij iets misdaan had. Ik zie aan uwen mond dat ge gesnoept hebt. Men ziet aan uwe oogen dat ge geschreid hebt.

— Wordt gebruikt om den tijd aan te duiden dat eenig werk geduurd heeft. Ze hebben vijf jaar aan die kerk gewerkt.

— Wij gebruiken dikwijls andere voorzetsels, waar de Hollander *aan* bezigt. D. B., J. Student in de Hoogeschool. Deel hebben in iets. Behagen hebben in iemand. Een frank in centen. Zich zat drinken in jenever. Zich ziek eten in iets. Iets in stukken breken, slaan, snijden, stampen, enz. Hij woont tegen de baan. Sterven van eene tering. Overhoop van geld. Lijden van tandpijn, enz.

— Wij zeggen *twee en twee,* niet *twee aan twee.* J.

— *Aan een stuk,* achtereenvolgens, zonder tusschenpoos. J. Het heeft drij uren aan een stuk geregend. Ik heb twee uren aan een stuk geschreven.

— Komt in veel onvolledige uitdrukkingen voor. *De school is aan,* is begonnen. *Daar kan ik niet tegen aan,* daar kan ik niet tegen op, daar kan ik niet boven. *Het is aan* met die twee mannen = ze zijn goede vrienden. Men zegt ook *het is af* = ze zijn vijanden, de vriendschap is verbroken. *Er aan zijn* beteekent 1° gevangen, verloren zijn in het spel : Jan is er aan ; ik ben er aan, als ik geen drij slagen meer halen kan ; 2° gevat worden door de gerechtsdienaars of in de boet geslagen worden : de strooper is er aan ; Jan is er aan met spel te houden ; 3° sterven : als hij nog ziek wordt, is hij er aan. Zoo ook *er aan moeten.* J. Verg. *Er aan zijn gelijk kalk aan den muur.*

— Gep. w. : *Aan noch omtrent.* Hij was er aan noch omtrent, hij was er niet bij. Zoo ook *aan noch bij :* J.

— *Aan,* voorafgegaan van *maar,* maakt samengestelde werkwoorden en beteekent dan *voort.* Sch. J. Schrijft maar aan. Loopt maar aan. Gaat maar aan.

Zoo ook *al aan* en *maar op.* J.

— *Er maar op aan,* bij veel werkwoorden gevoegd, beteekent zonder overleg of nadenken, er op los, op goed valle 't uit. J. Kobe klapte er maar op aan. Gij sjawelt er maar op aan.

— *Al aan,* dan ook, *peu importe que.* J. Dat het al aan conferentie is, ik ga er toch niet henen. Dat hij al aan kome, ik blijf er toch niet voor thuis.

— *Aan,* onmiddellijk voorafgegaan van *eens,* komt somwijlen als versterking achter de werkwoorden *denken, hooren, peinzen, zien* in de gebiedende wijze. R. Deze wending bevat spot of afkeuring. Hij zou willen burgemeester zijn, denkt eens aan ! Hij is weer aan 't stoffen en 't stuiten, hoort eens aan ! Hij kan gronden koopen en huizen bouwen, ziet eens aan wat groote Jan !

Dikwijls is *eens* voorafgegaan van *maar*. Hij kan vijf talen, zie maar eens aan wat geleerde bol!

— *Aan* komt nog voor in eigenaardige uitdrukkingen, als: daar kwam een hondeken uit de straat, en hij aan 't loopen aan! Zoogauw dat ze malkanderen zagen, zijlie aan 't vechten aan! R.

JOZEF CORNELISSEN.

Over eenige aardige dansen, die eertijds hier te lande in voege waren.

I. — De Zweerddans.

DEZE woeste dans, te midden van dreigende degens, is in eenige Vlaamsche dorpen blijven bestaan tot in de tweede helft der XVIII^de^ eeuw. In 1776 verbood de meier van Hornebeek dat gevaarlijk vermaak aan de inwoners des dorps, die alsdan de degens door hazelaren roeden of stokken vervingen. Ziehier op welke wijze die dans geschiedde:

Acht of tien boeren stonden in eene ronde geschaard en hadden elk in de eene hand eenen stok (vóór 1776 eenen degen), terwijl zij met de andere hand het uiteinde van den stok huns buurmans vasthielden. Te midden van den kring stond een man, *Vlegeraere* geheeten, die den dans bestierde. Geen enkele der dansers mocht het uiteinde van den stok zijns maats loslaten, tenware de *Vlegeraere* het bevel gave van den kring te breken en op root te gaan staan. Dan waren het enkel nog de eerste en de laatste der rij, die eene hand vrij hadden. Op een gegeven teeken, maakten de dansers de zonderlingste sprongen en draaiïngen en gingen daarbij met zooveel woestheid te werk dat zij, na den dans, dropen van het zweet, hoewel hun bovenlijf enkel door hun hemd bedekt was. Onder den dans zong, of liever huilde een jong meisje wilde gezangen, terwijl zij met eenen stok de maat sloeg op eenen bok. (*La Belgique et les Pays-Bas avant et pendant la Domination romaine,* par A. G. B. SCHAYES, t. I, pp. 204, note).

II. — De Dans der zeven Machabeeën.

De Namenaars kenden eertijds een merkweerdig spel : de dans der zeven Machabeeën.

« Zeven kloeke, vlugge en lenige jongelingen, de zeven Machabeesche broeders verbeeldende, beginnen onder elkander eenen dans, op het geroffel der trommel. Ze zijn gekleed in een wit hemd dat aan de armen gebonden is met roode linten : hunne broeken, kousen en mutsen zijn insgelijks wit en eveneens met roode linten versierd. In de rechterhand hebben zij eenen stomp gemaakten degen en houden met de linkerhand den punt van den degen huns gezels vast, zonder hem ooit los te laten. Zij maken duizend verschillige bewegingen en nemen de verscheidendste standen aan, door het kruisen van al die degens, terwijl zij terzelfder tijd hunne spierkracht, lenigheid en behendigheid toonen. » (*Galliot*).

(*'t Vervolgt.*) Alfried Harou.

Noordbrabantsche Sagen.

52. (97.) Eene Heksende Kat op de Weebosch.

Bij zekeren Brouwers op het gehucht Weebosch te Bergeik stierven gewoonlijk zijne jonge kalveren. De huisgenooten en anderen meenden vast en zeker dat de eene of de andere heks daar de schuld van was. Op eenen laten avond zat de vrouw van genoemden boer hun klein kind te reinigen, toen zij eene groote kat met lange snorren door het woonvertrek in den stal zag sluipen. De verschrikte vrouw legt haastig het kind op het bed bij haren man en ijlt stalwaarts, doch het was te laat : den volgenden morgen lag er alweder een nuchteren kalf dood ! Wegens dit geval en andere vermeende betooveringen, stonden deze arme lieden veel verdriet en angst uit, die veel grooter werden, toen twee hunner kinderen, niet meer in het ouderlijk huis durvende wonen, geheel onverwacht vertrokken. Een jeugdig meisje namelijk ging (reeds den volgenden dag, nadat gezegde heksenkat gezien was) zonder dat hare ouders het wisten en

kwam eerst na negen dagen terug, toen men haar in den hof onder eenen boom vond staan. In huis geroepen, bleef zij als te voren wonen. Niet lang daarna, vertrok een oudere zoon, onbekend waarheen of wat er van hem geworden is, dewijl men niets meer van hem vernomen heeft. Nog noemt men personen, die hem zagen heengaan en die al deze gebeurtenissen, met veel omstandigheden, als echte feiten verhalen.

53. (98.) **Het Dankbaar Katje.**

Drie jongelingen, thans nog in leven, woonachtig op het gehucht de Groothei onder Neerpelt, gingen op zekeren avond samen uit, om een buurpraatje te houden. Toen zij, vermits het slaaptijd was, huiswaarts keerden, zat daar in de Kattenstraat eene zeer schoone jonge kat, die eenen der drie kamaraden zoodanig beviel, dat hij ze opnam om ze mede naar zijne woning te dragen. Dit laatste scheen poes niet te bevallen; want toen men het huis naderde, sprong zij onverwacht uit den arm des jonkmans en zei, in den tongval van Pelt : « 'k Dank e, da ge me zoo wiit gedragen hèt. » De ontstelde jongeling begreep nu, dat hij zoo ver eene heks, in eene kat veranderd, had meegenomen; zijne makkers hadden hem reeds verlaten, toen dit voorviel, daar ieder in een ander huis woonde en de eerste wat verder gaan moest; doch alle drie verhalen nog heden deze grap voor eene echte gebeurtenis..

54. (99.) **Een Dansende Haas.**

Op eenen avond ging een man in 't Eind wonende, door den weg van de Broekstraat naar 't dorp te Bergeik. Eensklaps staat een haas tegenover hem in de straat, op zijne achterste pooten te dansen en te springen. De man joeg hem met zijnen stok weg; doch heeft dit nog tweemaal gedaan, want de haas herhaalde even dikwijls zijne grap. Toen sloeg de ontstelde man een zijpad in.

55. (100.) **Haas en Vrouw te Valkenswaard.**

Eens kwam de gilde en veel volk uit de kerk in het dorp terug, toen ze eenen haas zagen loopen, dien zij seffens achtervolgden. In zijnen angst sprong hij over den grooten

nog bestaanden kuil of vest, bij het thans afgebroken raadhuis. De haas vluchtte buiten de dorpskom in de akkers, alwaar hij in het graan verdween. Eene menigte volks had hem tot hiertoe nagezet; doch op de plaats waar men hem zeker meende te zien, zat eene vrouw die zeide dat ze Langoor niet bemerkt had. Zeer onthutst keerden nu de vervolgers terug; want velen meenden niet anders of die vrouw was eene heks, die zich in eenen haas veranderd had.

56. (101.) **Verschijning van eenen Haas te Hapert.**

Omstreeks 1840 en later zat er op het gehucht Dalem 's avonds en in den nacht gedurig dezelfde haas aan de koolen in de hoven. Er werd dikwijls op hem geschoten. Trof hem het lood, dan krabde hij eens achter zijne ooren en scheen geen verderen hinder van het schot te hebben. Later beweerden bijgeloovigen dat die haas eene gehuwde buurvrouw was, die zij soms met schrik noemden en voor eene tooverheks hielden.

57. (102.) **Een Kettinghond.**

Op zekeren laten avond vergezelde de genaamde Jan Betz, woonachtig te Bergeik, eene jonge dochter, die tijdelijk te Westerhoven verbleef. Nauwelijks waren zij op het grondgebied van dit laatste dorp gekomen, of zij meenden ter linkerzijde van den weg eenen hond gewaar te worden. Jan Betz trok er met zijnen stok op af, schoon de jonge dochter hem verzocht dit niet te doen. Middelerwijl hoorden zij een allervreeselijkst gerammel van eenen kettinghond, zonder echter iets te zien. Betz ging nog verder in den akker en zag nu tegen den eikenwal een vreedzaam schaap staan. Hij kwam terug op de plaats waar hij zijne gezellin verlaten had. Zij lag daar, van schrik bevangen, buiten haar zelve; hij droeg haar in het eerste huis van Westerhoven, waar zij zich eenigen tijd ter rust begaf om te herstellen, doch het duurde nog lang eer zij het volle bewustzijn herkreeg. Omtrent middernacht ging Betz langs denzelfden weg naar Bergeik terug en zag of hoorde er niets ongewoons. Verschillige personen vertellen, hier soortgelijke ontmoetingen gehad te hebben.

('t *Vervolgt*). P. N. Panken.

Wasche Sagen.

58. (103.) **De Uitschuifster.**

Op den « Smeshoek » te Belcele wandelde er des nachts eene vrouw, die zich zoo klein kon maken als een kind en zoo groot, dat haar hoofd boven de boomen uitstak. Dit spook kreeg den naam van « Uitschuifster. »

59. (104.) **De Dansende Katten.**

Het gebeurde op eenen nacht dat de bewoners eener hofstede op den « Smeshoek » waakten bij eene zieke koe. Gelijk het twaalf ure sloeg op den kerktoren, hoorden zij buiten zulk geschreeuw en gemauw van katten, dat zij hunne ooren moesten stoppen. Zij keken nieuwsgierig door eene deurspleet en zagen geheel den hof overdekt met katten die dansten en sprongen. De bandhond was van benauwdheid in zijn kot gekropen en liet zich niet hooren. Nauwelijks waren de katten verdwenen, of de koe stierf.

60. (105.) **De Kwade Kat.**

Een boer die tegen « Moortelhoek» te Belcele woonde, reed 's morgens vroeg om klaver. Terwijl hij aan 't maaien was, zag hij eene kat zitten zonder steert. Eindelijk had hij zoo verre gemaaid, dat hij met zijne zeisen haar de pooten zou gaan afkappen. Hij riep : « Gaat uit mijnen weg, leelijke beest, of ik maai u de pooten af! » Maar de kat sprong naar hem toe, en dreigde hem den nek om te wringen, indien hij niet seffens vertrok. Druipende van 't zweet kwam de man naar huis geloopen.

61. (106.) **De Gyptenessen te Belcele.**

Vroegertijds woonden er te Belcele Gyptenessen, een soort van kleine en wondere vrouwkens. Des nachts gingen zij bij de boeren het lijnwaad wasschen, het koper schuren en verschillende andere werken verrichten. Zij waren goed voor die hun geen kwaad deden, maar gevaarlijk voor die hen vervolgden.

62. (107.) **De Gyptenessen te St-Niklaas.**

Over meer dan honderd jaar, zwierven er op « Teekemolen » te Sint-Niklaas, eenige Gyptenessen, die bij de boeren linnen gingen wasschen, koper schuren, enz. Zij hadden liefst des nachts te werken, om hunne kunst niet te laten ontdekken; ook moesten zij alleen gelaten worden, en eten en drinken moest bij hen op tafel staan. Op zekeren nacht dat zij bij eenen boer op « Teekemolen » bezig waren, wilde deze hun werk bespieden, en daarom had hij een gat door de zoldering geboord. Terwijl de boer nu door die opening naar beneden keek, waar de vrouwkens druk aan 't wasschen stonden, schoten deze eensklaps in 'nen luiden schaterlach en riepen : « 't Is mis, boerken; wij trekken er van onder! »

'sAnderendaags lag het linnen zoo zwart als *bitter* (schouwroet) in de waschkuip en, wat men ook uitvond om het wederom wit te krijgen, 't was al verloren : 't was zwart en 't bleef zwart! Sedertdien heeft nooit iemand hen nog durven bespieden.

63. (108.) **De Raap in 't Wapen van Sint-Niklaas.**

Op zekeren dag kwam Keizer Karel naar Sint-Niklaas; het volk had hem met veel eerbewijzingen ontvangen. Als de stoet op de merkt kwam, drong er een boer door het volk, voorzien van eene reusachtige raap, die hij den keizer aanbood.

Karel ontving de raap met veel vriendschap en wilde den boer eene belooning geven, maar deze wilde niets aannemen. Daarop vroeg de keizer of hij kinderen had. De boer antwoordde dat hij eene eenige dochter bezat. « Nu dan, » sprak de vorst, « dit is voor haren bruidschat, » en hij reikte den boer eene welgevulde beurs over.

Weinigen tijd nadien werd de keizer te Antwerpen ontvangen. Een rijke koopman die kennis gekregen had van hetgeen er te Sint-Niklaas voorgevallen was, dacht in zijn zelven : « Als de keizer zooveel geld geeft voor eene raap, wat zal hij dan niet geven voor een peerd! Ik ga er hem een aanbieden. »

Zoo gezeid zoo gedaan. De gierigaard bracht den keizer een schoon jong peerd, doch Karel die het inzicht van den

koopman doorgrondde, nam de raap van den Sint-Niklaschen boer, en gaf ze den vrek tot belooning. Zoo werd de hebzucht gestraft.

Sedert dien tijd staat er eene raap in 't wapen van Sint-Niklaas.

(*'t Vervolgt.*) A. v. P.

Volksspelen.

4. Ganzenrijden of Ganzentrekken.

Een der volksvermaken waarop de boerenjongens het meest verlekkerd zijn, ofschoon men het spel niet van eene zekere wreedheid kan vrijpleiten, is het ganzenrijden, dat uit dien hoofde door de overheid verboden wordt.

Eene koord wordt tusschen twee boomen of tusschen twee palen gespannen. Omtrent het midden der koord wordt een net vastgeknoopt waarin eene levende gans zit, wier kop door een der mazen steekt.

Nu komen de kampers, alle begoede boerenjongens of pachterszonen, te peerd aangereden.

De meeste hunner hebben een min of meer potsierlijk uitzicht, doordien zij zich zooveel mogelijk op eene belachelijke wijze opgesmukt hebben.

De eene heeft eenen ouden hoogen hoed op het hoofd en eenen blauwen bril op den neus; een andere heeft linten en strikken aan den blauwen kiel vastgemaakt, enz.

Allen hebben bloemen rond den hoed; terwijl de peerden, als feesttooi, strikken aan den kop dragen, en steert en manen met strooi doorvlochten hebben.

Terwijl zij nu onder de koord doorrijden, pakken zij de gans bij den kop, trekken er meê, en rijden verder.

Zoo volgt de eene na de andere, tot dat de kop der gans afgerukt is

Hij die erin gelukt dat kunststuk uit te voeren, wordt koning uitgeroepen, en moet zijne medekampers « traktee-

ren; » dat er dan duchtig geklonken en gedronken wordt, is gemakkelijk te begrijpen.

(*Omstreken van Antwerpen en in de Kempen*).

J. B. VERVLIET.

Bijdrage tot de geschiedenis van Beersel-op-den-Bosch. (1)

De eerste maal dat er over Beersel gesproken wordt is in een oud stuk, dat ten stadhuize van Lier berust, en uit de 9e eeuw dagteekent. Hier liggen ook nog documenten van af de 13e eeuw, die spreken over goederen die thans nog aan de kerkfabriek behooren. Deze papieren gaan uit van « het hof van Befferen » te Mechelen zetelende, wat toen de rechterlijke macht in deze streek vertegenwoordigde.

Men vindt Beersel geschreven als volgt : Beersele, Bersel, Beersel-op-den-bos, Bersel-op-den-bosch, Beerselbosch. — Beersel paalde aan Grootloo, en al het gedeelte van Schriek, dat ter rechterzijde van de kerk ligt, behoorde aan Beersel. — 't Schijnt dat de baronie van Putte er ook aan toebehoord heeft en dat dit de aloude heerlijkheid van Beersel vormde. — De afscheuring van Putte en Schriek is onbekend. Beersel behoorde tot het hertogdom Brabant, het lag in 't land van Arckel : eene groote streek gronds bevattende ook Putte, Waver, Duffel, Berlaer, Gestel, enz. Voor 't geestelijk behoorde het aan 't bisdom van Antwerpen. Onder de oude heeren vindt men Jonkheeren de Bordes, en anderen.

De toren der kerk, wat gothieke stijl, is gebouwd in de 14e eeuw; de oorspronkelijke kapel was in denzelfden stijl, doch zij was klein en stond er oostwaarts tegen, derwijze dat de toren aan drij hoeken bloot stond. De thans bestaande kerk is gebouwd door de kloosterheeren van Pitsenborgh in 1767.

(1) Het grootste gedeelte der inlichtingen ben ik verschuldigd aan mijnen vriend, L. L. te Beersel.

— De groote klok is van 1680 en de kleine van 1696; de eerste werd te Antwerpen, de tweede te Mechelen gegoten. Er was eene derde, maar deze is in den Franschen tijd door de Franschen gestolen en te Waalhem achtergelaten, waar de Waalhemnaars ze doen hersmelten hebben, om ze in hunnen toren te hangen, waar ze thans nog dienst doet. — Volgens een oud handschrift luidden de klokken van Beersel als volgt : « Spork en brem brandt goed, berkenhout ook goed. » Mogelijk eene zinspeling op de bessembinders, die reeds van toen op het grondgebied nestelden.

Beersel, dat heden eene uitgestrektheid heeft van 783 hektaren, is tegen eenen heuvel gelegen. Die heuvel was over ettelijke jaren met een bosch begroeid, te midden van hetwelk er eene opene ruimte was behouden, van waar zeven-en-twintig lanen of wegen in alle richtingen uitstraalden. Elke laan gaf uitzicht op eenen kerktoren of eenen molen, zoodat men ineens het gezicht had op zeven-en-twintig verschillende plaatsen. Het behoeft niet gezegd te worden dat dit verrukkelijk gezicht eenig was in geheel de provincie en misschien wel in geheel het land. FRANS ZAND.

Boekbespreking.

J. TH. DE RAADT. — *Beaucoup de communes des Anciennes XVII provinces des Pays-Bas ont des armoiries incorrectes; citer ces communes et établir leurs blasons conformément aux données historiques.* — Vlugschr. in-8° van 37 bladz. met 14 zegel- en wapenafbeeldingen. (Brussel, 1892).

Wij hadden vroeger reeds meermaals de gelegenheid, den geleerden geheimschrijver van het oudheidkundig genootschap van Brussel als geschiedschrijver te huldigen, — en dit zooveel te meer daar hij zich meer bepaald met een groot deel onzer provincie bezig houdt, — nu echter moeten wij hem op een ander terrein, op dat der zegel- en wapenkunde, volgen.

Een der belangrijkste punten, verleden jaar op het oudheidkundig kongres, te Brussel, ter bespreking voorgedragen, was dat onder bovengenoemden titel aangeduid.

De schrijver, verslaggever benoemd over dit ingewikkeld en nog weinig besproken vraagstuk, bewees op onweerlegbare manier, en met de bewijsstukken in de hand, dat vele onzer gemeenten verkeerde wapens voeren, en zegels gebruiken, waarvan de kenteekens in strijd met de regels der heraldiek zijn opgevat.

Te recht meent de schrijver, dat het opzoeken dier gemeenten en het vaststellen hunner wapens volgens de geschiedkundige oorkonden, tal van nasporingen zou vereischen, en studie genoeg om een menschenleven aan te vullen.

In den loop zijner rede gaf hij nuttige wenken tot het bereiken van het nuttige doel, en drukte den wensch uit die zware taak door de oudheidkundige kringen des lands te zien aanveerden.

Een ander zijner werken dat zijn groot belang ontleent aan de wapenkunde, is het volgende :

Mélanges héraldiques (par J. Th. de Raadt). Vlugschrift in 8° van 36 bl. met 1 plaat en 19 wapenkundige figuren. (Brussel, 1892).

Dit merkweerdig schrift bevat 5 verhandelingen. In de 1e *(Notes sur quelques tableaux armoiriés du Musée royal de peinture, à Bruxelles)*, bewijst de schrijver langs geschiedkundigen weg, van welk groot nut de kennis der wapenkunde in sommige gevallen zijn kan, en hoe dikwijls een goed begrepen wapenschild tot de verrassendste ontdekkingen bij onbekende meesterstukken leiden kan.

De opsteller van den *Catal. descr. et hist. des tableaux. de la gal. roy. de Bruxelles* zal wel doen rekening te houden van de aanmerkingen en verbeteringen door den Hr de Raadt meegedeeld.

In de 2e verhandeling (*Considérations sur les blasons ornant un bahut trouvé en Suède*) treedt de geleerde wapen- en oudheidkundige in wijdloopigen uitleg over de blazoenen met eenen balk gesierd. In de 3e (*La rose et la quinte feuille*) toont hij dat er in de wapenkunde geen verschil hoeft gemaakt te worden tusschen de roos en het vijfblad (in de kruidkunde vijfvinger-

kruid geheeten). Talrijke bewijzen door afbeeldingen verduidelijkt, staven het gevoelen des schrijvers.

De 2 leste stukken (*Une attestation héraldique du XIVe siècle* en *Une vente d'armoiries au XIVe siècle*) zijn wetensweerdige bijdragen tot de zedengeschiedenis dier lang vervlogen tijden. Eene lijst der familienamen, in den loop van het werk vermeld, besluit het boekske, dat den schrijver op eene eerste lijn tusschen onze best gekende wapenkundigen plaatst. J. B. VERVLIET.

Vragen en Aanteekeningen.

9. (66.) **Het Schotelspel.** — Een spel, waarvoor de Indianen een' onweerstaanbare drift gevoelen, en waarbij zij niet zelden have en goed verpanden, is een soort van dobbelspel, algemeen *schotelspel* geheeten. De spelers heiligen zich vooraf door onthoudingen, gebeden en nachtwaken; zij geven acht op hunne droomen, en voorzien zich van een zakje, gevuld met alle soorten van *manitous,* welke zij in hunnen slaap gezien hebben, zooals houtsplinters, boombladeren, vischtanden. Twee deelnemers slechts maken het spel. Deze zitten gehurkt op het gras, vóór eenen houten schotel, waarin eenige dobbelsteentjes liggen. De anderen staan in het rond, en wedden vóór of tegen. De steentjes worden gemengeld en, door eenen slag op den grond, in de hoogte geworpen. Al de wedders staan daar intusschen met hijgende borst en met den angst op het gelaat. Iedere slag is voorafgegaan van eene doodsche stilte, en gevolgd van een luidruchtig geroep, waarin zich verwenschingen en zegekreten vermengelen.

Als eindelijk de laatste slag moet gespeeld worden, zijn er weinig toeschouwers die er het gezicht van verdragen kunnen; de meeste werpen zich op den grond, sluiten de oogen dicht, stoppen zich de ooren toe en wachten, in deze houding, naar de uitspraak des lots, evenals men naar een vonnis van leven en dood wachten zou. (Uit *Methodische Denk- en Stijlleer,* door F.-A. ROBYNS, II, bl. 142). J. C.

10. (67.) **De H. Antonius.** — De H. Antonius wordt aanroepen tegen de ziekten van het vee, maar vooral tegen de ziekten van de zwijnen.

Om een verken van het *St. Antoniusvuur* (Koolroos) te genezen, heb ik hier het volgende bijgeloovig middel zien gebruiken :

Men legt een *nikkelstuk van 10 centiemen* op het verken, terwijl een bezweerder het zieke dier beleest. Het geldstuk wordt daarna in de kerk aan den H. Antonius geofferd. (*St. Antonius-Brecht.*)

J. C.

11. (68.) **Gekkedichtje**, opgenomen te St. Antonius-Brecht :

De*n* haan
Die dee' zijn sporen aan
Om gaan te vrijen
Naar Lommerdije. (Lombardije, Lombardië?)
Als hij thuis kwam, dan stond de*n* hond te boteren,
De kat die waschte de schotelen;
De fliereмuis
Die keerde 't huis
En de zwolmen droegen d'asschen uit
Met allebei heur vleugels :
't Zijn allemaal groote leugens!

J. C.

12. (69.) **De Rouwkleuren bij de verschillige Volkeren.** — De gewoonte van, door uiterlijke teekenen, het verlies van bloedverwanten aan te duiden, schijnt te allen tijde en in alle plaatsen te hebben bestaan; maar de kleur van den rouw was verschillend, volgens de eeuwen en volkeren.

Bij de oude Egyptenaren, was die kleur geel; bij de Ethiopiërs, grauw; te Rome en te Sparta, voor de vrouwen, wit. In de middeleeuwen, en tot het einde der vijftiende eeuw was ook in Castilië het wit de rouwkleur voor vrouwen.

In China en Siam, wordt thans nog in het wit gerouwd. In Turkije, bezigt men daartoe donker- of vioolblauw; bij de meeste Europesche volken, heeft echter het zwart de bovenhand behouden. Deze kleur werd ook, als rouwkleur, gebruikt bij de Grieken en Romeinen, wier zeden tot de meer beschaafde natiën zijn overgegaan.

Dit verschil is, intusschen, niet een bloot uitwerksel der luim. Elk volk, elke eeuw hechtte eenig bijzonder denkbeeld aan de kleur, welke het had gekozen, om de smert te beteekenen.

Sommige rouwen in het geel, de kleur der verwelkte bladeren, het beeld van de oplossing der lichamen; andere zien in 't blauw het beeld der hemelsche verblijfplaats, welke de zielen der rechtveerdigen bewonen zullen; aan deze, herinnerde het grauw de aarde, van welke ieder gekomen is en tot welke ieder zal terug keeren; voor gene, drukte het sombere, maar tevens niet onaangename violet hoop en smert uit.

Bij de Chineezen, die in de zielen hunner voorouders beschermende geesten aanbidden, was het wit een zinnebeeld van zuiverheid en onsterfelijkheid. Bij de Grieken en Romeinen, welke de dood als eene reis naar eenen eeuwigdurenden nacht

beschouwden, was het zwart de geschiktste kleur, om dit akelige denkbeeld uit te drukken. Elke kleur zal eene smertelijke herinnering opwekken, zoo men er zulk eene aan gehecht heeft; maar die sombere gewaarwording, welke elke andere kleur opwekken *kan*, wordt door het zwart van zelf ingegeven. Uit zijnen aard, is het zwart de rouw zelf. (Uit I.-A. ROBYNS, *Methodische Denk- en Stijlleer*, 2e deel, bl. 196.) J. C.

Inhoud van Tijdschriften.

Volk en Taal, V, Nr 1. In eere zij het gebed te velde (A. van Heuverswyn).— Het weefgetouwe (F. de Vos). — Lippen Tippen (A. van Heuverswyn). — 'k Zal het ten naasten keer doen (R. S.). — Wij haân daar een karreken. Kinderrijmke (A. V.). — De H. Sacramentsprocessie te Kortrijk. *Vervolg* (Th. Sevens). — Boekbeoordeeling (P. Bernard en X.). — Dietsche belangen.

Nr 2. — Liedjes (J. Remotum). — Volksgebruiken (d'Hooge en P. van den Broeck). — Hondenkoers (P. Bernard). — Uit de kinderwereld (L Lehembre). — De tooverheksen (P. van den Broeck en A. d'Hooghe). — Volksbijgeloof (P Bernard). — H. Sacramentsprocessie (Th. Sevens). — Dietsche belangen.

Biekorf, III, Nr 13. — Kneipp en zijne geneeskunde (dr A. Depla). — Incipit quator Evangelium (G. (Gezelle). — Mingelmaren.

Nr 14. — Kneipp en zijne geneeskunde (dr A. Depla). Glycine (G. Gezelle). — Van 't Vrijbusch en van de Buschkanters (A. B. en C. D.) — Van den brugschen kunstzanger zeer eerw. heer Jan Cordier (C. D.) — Mingelmaren.

Nr 15. — Kneipp en zijne geneeskunde (dr A. Depla). — Het minnewater (J. Claerhout)- — Cana (G. Gezelle). — Volkszeg over dorp en steê — Mingelmaren.

Het Belfort, VII, Nr 8. — Historische inleiding tot de Germaansche en Nederlandsche taalwetenschap (Dr Th. Stille). — Vondel's pascha (L. Scharpé). — De humanist (A. Verdoodt). — Een vlaamsche priester (A. Redant, S. J.). — De lelie (A. van Poucke). — Van 'nen Eremijt (A. J. M. Janssens). — Boekennieuws en kronijk.

Dietsche Warande, N. R., V, Nr 4. — Dr H. J. A. M. Schaepman als dichter (Fr. B. Metz., M. C.). — Brieven van Constantyn Huygens aan Dorothea van Dorp (Dr J. A. Worp). — Gesprek van eene geestelike Suster van xiij jaren met eene andere die alder was, uit de 15e eeuw (J. F. Kieckens, S. J.). — De quaternaire aardlagen van Zuid-Nederland (Dr A. Erens). — Het tooneel bij de Grieken (A. J. Flament). — Peter Benoit (met portret) (Alb. Th.). — Bedevaart naar O. L. V. van Handel (Fr. G. van den Elsen, O. S. N.). — Het stadhuis van Zout-Leeuw (P. V. Bets) — De psalmen in gezangen (Em. Kiel). — Vlaanderen (H. Haghebaert) — Boekenkennis. — Vondeliana. — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper. — Le Flamand en France. Etude sur le dialecte de Bailleul (L. de Backer). — Snippers.

Kempisch Museüm, II, Nr 11. — De heerlijkheden van het Land van Mechelen. Norderwijck en zijne Heeren. Kerkelijke geschiedenis van Norderwijck (J Th. de Raadt). — 4de Bladzijde uit de geschiedenis der voogdij van Moll, Baelen en Desschel. V. H. Dillen (A. Reydams). — XVe eeuwsch kronijkje

van het Land van Turnhout (E. T.). — Letternieuwe. — Briefwisseling.

De Student, XII, Nr 4. — Aan onzen banneling. — Waarheidslessen. — België. — De wraak des boozen. — Aan de verbasterde Vlamingen. — Klosken (vervolg). — Aan mijnen vriend. — De oudste dochter der Kerk. — Eene stem uit het graf. — Op het kerkhof. — Rust is roest. — In Vlaanderen vlaamsch. — Mengelingen.

Jong Brabant, I, Nr 10. — Vlaamsche eedaflegging. — De Benoit-feesten te Antwerpen. — Een klein antwoord. — Hier en elders. — Folklore. — Pro aris et focis.

De Knodse, IV, Nr 9. — Bericht. — De Brugsche feeste. — Licht en schaduwe. — Folklore. — Volksgebruiken. — De kenteekens van den Blauvoet. — Inval, enz.

Het Familieleven, *maandschrift. Hoofdopsteller: Jehan Vinckenberg. Boisschot. F. van Herck. Prijs : fr. 2. — voor de studenten : fr. 1,50.*

I, Nr 1. — Den lezer heil! — De uitvinding der boekdrukkunst (J. Vinckenberg). — Cervantes (E. d. V.). — Van theilich Cruys ende Corporael (J. F. Kieckens, S. J.). — De Held der Thermopylen — Arbeid (K. Quaedvlieg). — De ongeluksklub (J. Vinckenberg). — Prijsraadsel.

Loquela, Nr 4, Oestmaand, 1891. — Aanspannen, afbruinen, afstammen,.... enz.

Nr 5, Pietmaand, 1891. — Aaszakker, aflensen, afspotteren, attrementen,... enz.

Revue des Traditions populaires, VII, Nr 6. — Les Montagnes. I. Les Glaciers. II. Les éboulements. III. Les esprits. IV Mirages et hallucinations. V. Les trésors et les merveilles. VI. Coutumes. VII. Quelques points á enquêter (P. Sébillot). — Chants pop. de la Chalosse. I-II. (J. de Laporterie). — La famine russe dans les trad. pop. (A. Rammelmeyer). — Devinettes (G. le Calvez). — Les Ordalies. XII. Par la chute (R. Basset). — La fraternisation par le sang V-XXX (R. Basset). — Les rites de la construction. VI (pce R. Bonaparte). — Poésies sur des thêmes pop. XXIII (P. Gauthiez) — La légende de Midas. II. II. Le roi à tête de cheval (P.S.). — Légendes africaines sur l'origine de l'homme. IX (R. Basset). — A propos d'un article bibliographique sur la chanson pop. (M. Wilmotte et J. Tiersot) — Les pendus V-VII (A. Certeux). — Les chercheurs de trésors I-II (A. Harou). — Superstitions et coutumes des mariniers. VII-VIII (R Bayon). — Solaïman dans les légendes musulmanes (R. Basset). — Bibliographie (P. S.).

Mélusine, VI, Nr 4. — Le chevalier au lion (H. Gaidoz). — La belle dans la tour (G. Doncieux). — La Pernette (G. Doncieux). — Les noms du diable en gallois (H. Gaidoz). — Croyances et pratiques des chasseurs (H. Gaidoz). — Les rites de la construction (H. Gaidoz). — Le message (E. Roland). — La fascination : c) Thérapeutique (J. Tuchmann). — Chansons pop- de la Bsse Bretagne (E. Ernault). — L'enfant qui parle avant d'être né (M. le cte de Charencey). — Bibliographie.

The Journal of American Folk-Lore, V, Nr 17. — Popular of American plant-names (F. D. Bergen). — The Go-Backs (J. Howard Gore). — Some Negro lore from Baltimore (Collens Lee). — Folk-custom and folk-belief in North Carolina (N. C. Hoke). — Folk-lore in Arkansas (J. W. Terrell). — Developpement of a Pawnee myth (J. Bird Grinnell) — Hae-thue-ska society of the Amaka tribe (A. C. Fletcher). — Waste-basket of words. — Folk-lore scrap book. — Notes and queries. — Record of American folk-lore. — Local meetings and other notices. — Exhibition of objets connected with folk-lore. — Bibliographical notes.

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

VIERDE JAAR. TIENDE AFL.

Volksweêrvoorspelling. (1)

Voorteekens van wind.

ALS voorteekens van ophanden zijnden wind geeft men de volgende verschijnselen aan. Als de zon bleek opgaat en rood blijft; als hare schijf zeer groot en de hemel rood is in het Noorden: als zij verdeeld schijnt of er zich eene bijzon vertoont, noemt men dit wel het voorteeken van storm.

Als de maan uiterst groot, roodachtig gekleurd is of hare hoornen puntig en zwartachtig zijn; als zij eenen dubbelen cirkel heeft of deze gebroken schijnt, is het een teeken van storm.

Als de wolken zacht voortdrijven of zich eensklaps in het Zuiden of Westen vertoonen en rood zijn evenals de hemel, vooral 's morgens, heeft men wind te verwachten.

Als er eene plotselinge regenbui valt na eenen hevigen wind, is het einde van dezen nabij. Stortregens, vergezeld

(1) Zie ook ONS VOLKSLEVEN: *Weervoorspellingen en Boerespreukskes,* 1e jaarg. bl. 10 en 2e jaarg. bl. 5.

van windvlagen, zijn eveneens zekere teekenen dat de storm gaat bedaren. Eindelijk zijn nog teekenen van storm of wind: het vergaderen en tieren van watervogels op de oevers, vooral in den vroegen morgen; het hoog en bij troepen vliegen van wilde ganzen; onrust onder de waterhoenders, enz. —

Voorteekens van koude en vorst.

Als zekere voorteekens van koude en vorst stelt men het vroegtijdig verschijnen der wilde ganzen en andere trekvogels en van gansche vluchten kleiner gevogelte; het schitteren der maneschijf; een flikkerenden sterrenhemel; kleine wolken die laag naar het Noorden drijven; een fijnen sneeuw, terwijl de wolken als rotsen ophoopen; veel steenfruit, eekels en allerlei nootsoorten; eindelijk: droge en koude *zomers;* zachte herfstdagen; veel haagdoornvruchten en bloesems aan hazelnotenstruiken, enz. —

Voorteekenen van schoon weêr.

Deze heeft men als de zon helder opgaat in eenen onbewolkten hemel; als de wolken waarin zij bij haar opkomen gewikkeld is, naar het Westen drijven; als zij ondergaat te midden van roode wolken.

De maan voorspelt schoon weêr als zij, vol zijnde, omgeven is door eenen schitterenden kring; als hare vlekken goed zichtbaar zijn; als hare hoornen den vierden dag puntig zijn; als hare schijf drij dagen vóór de verandering der maan en vóór volle maan schittert.

In de wolken ziet men teekenen van schoon weêr, als zij bij het ondergaan der zon goudkleurig zijn en den schijn aannemen alsof ze verdwijnen; als ze klein zijn en tegen wind indrijven; als ze wit zijn of, terwijl de zon boven den gezichteinder staat, den vorm aannemen dien men schapenwolkjes noemt. —

De sterren verraden aanstaand schoon weêr als zij zich in groot getal vertoonen en helder schitteren.

Eindelijk zijn het nog teekenen van schoon weêr: als muggenzwermen in de lucht dansen; horzels en wespen zich

's morgens in groot getal vertoonen en men spinnen ziet in de lucht of op de planten; als de bieën vroegtijdig hunne korven verlaten; als een kleine mist drijft boven waterloopen en rivieren.

Voorteekenen van hagel en sneeuw.

Wolken die geelachtig wit zijn en ondanks een hevigen wind slechts langzaam voortbewegen; een hemel die vóór het opgaan der zon bleek is in het Oosten; grijs-witte wolken in den zomer zijn alle teekenen van hagel; witte wolken vooral in den winter, bij eene min of meer zachte temperatuur, zijn voorboden van sneeuw.

Voorteekenen van ongezonde jaargetijden.

Deze vindt men in een drogen winter met zuidenwind, gevolgd van eene regenachtige lente; in groote warmte zonder wind in het voorjaar; in den flauwen smaak der groenten nadat langen tijd een zuiderwind heeft gewaaid zonder regen; in onzuivere dampen in de lucht; eindelijk in de aanwezigheid van vele diertjes en insecten, als : vorschen, muggen, sprinkhanen, wormen, rupsen, slekken, enz. —

Voorteekens van regen.

Deze treft men aan in het veranderen van vorm en kleur der wolken, bijvoorbeeld : als zij opeenhoopen en op rotsen of bergen gelijken, die zich op elkander stapelen of als zij, uit het Zuiden komende, dikwijls van richting veranderen. — Zijn ze talrijk en komen ze uit het Noord-Oosten, dan krijgt men in den regel 's avonds regen; komen ze uit het Oosten en zijn ze zwart, 's nachts; komen ze uit het Westen, den volgenden dag. —

Gelijken ze op wolvlokken, dan krijgt men regen na verloop van twee of drij dagen; hoopen ze tegen den middag opeen in het Zuid-Westen, dan kan men tegen den nacht storm en regen verwachten.

Als de regen één of twee dagen vóór zonsopgang begint, is er tegen den middag schoon weêr te verwachten; maar regent het daarentegen een uur of twee na zonsopgang, dan

zal het meestal den ganschen dag regenen. Een regenboog na langdurige droogte; hoogstijgende nevels; eene doffe zon en als badende in 't water; eene bleeke maan door eenen cirkel omringd en stomp aan de punten; groote en bleeke sterren door eenen cirkel omgeven, en die slechts een flauw geflikker afgeven, dit alles zijn voorteekenen van regen. —

Als sommige bloemen en struiken hunne bladeren samennijpen; als watervogels de waterstreken verlaten en op het vasteland zich vertoonen, en omgekeerd landvogels zich naar waterstreken begeven, kan men zeker zijn van regen. Voeg hierbij : als koude, vochtige muren druppelen; als de slekken rondkruipen; als de mieren binnenkomen; als de rook der schouwen valt; als de kiekens 's avonds laat of ten minste zoo vroeg niet gaan slapen als naar gewoonte; als 't zout nat is; als arduin en andere steenen vochtig opwerpen; als gemakken en mestputten meer stinken dan naar gewoonte; als de glans dien men op de meubels vindt, verdooft; als de eksteroogen steken; als de kikvorschen en padden overtollig springen en kwaken; als de pauw aanhoudend roept; als de insecten en insecteneetende vogels laag vliegen, enz.

(*Antwerpen*). H. J. P.

Volksliederen.

De Dood van Bazel.

Op bldz. 21 van onzen 2[n] jaargang, deelden wij, onder bovenstaanden titel, de woorden mede van een lied dat, volgens onzen inzender, te Antwerpen en te Herenthals gezongen wordt. Eenigen tijd nadat dit lied verscheen, zond een onzer medewerkers mij eene Duitsche lezing met het muziek, voorkomende in *Deutsches Liederlexikon, herausgegeben von August Härtel, 8[e] Auflage. Leipzig.* Van den heer A. Aerts ontving ik de wijze van het Vlaamsche lied, verschenen in *Een Bundel nieuwe Vlaemsche liederen,* gedrukt te Brussel in 1861.

Welnu, de tekst van het Duitsche lied, de verdeeling in strofen, de versmaat, het *muziek*, alles stemt overeen met het Vlaamsche. Ik denk dus dat het Duitsch lied het oorspronkelijke is, en het Vlaamsche de vertaling van het andere, zooals overigens de naam « Der Tod von *Basel* » het schijnt aan te toonen.

Opdat de lezer zelf kunne oordeelen, geef ik den Duitschen tekst nevens den Vlaamschen.

Allegretto.
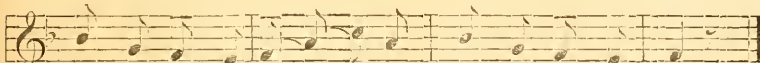

Als ik een fris-sche jonk-man was, Trouw - de ik een stok-oud
Als ich ein Jung-ge - sel - le war, Nahm ich ein stein - alt

wijf. Als ik een fris-sche jonk-man was, Trouw-de ik een stok-oud
Weib. Als ich ein Jung - ge - sel - le war, Nahm ich ein stein-alt

wijf. Ik had ze nauw drie da - gen. Di - da - da - gen, Of
Weib, Ich hatt' sie nur drei Ta - ge, Ti - Ta - Ta - ge, Da

'k haat - te 't lee - lijk wijf, Of 'k haat - te 't lee - lijk wijf.
hat 's mich schon ge - reut, Da hat 's mich schon ge - reut.

De Dood van Bazel.

1.

Als ik een frissche jonkman was,) *bis*
Trouwde ik een stokoud wijf.)
Ik had ze nauw drie dagen,
Di-da-dagen,
Of 'k haatte 't leelijk wijf. (*bis.*)

2.

Toen ging ik naar het kerkhof toe) *bis.*
En 'k bad de lieve dood :)
« Ah ! lieve dood van Bazel,
Bi-Ba-Bazel,
Ik ben mijn oude moê ! » (*bis.*)

Der Tod von Basel.

1.

Als ich ein Junggeselle war,
Nahm ich ein steinalt Weib.
Ich hatt' sie nur drei Tage,
Ti-Ta-Tage,
Da hat 's mich schon gereut.

2.

Da ging ich auf dem Kirchhof hin
Und bat den lieben Tod :
Ach lieber Tod von Basel,
Bi-Ba-Basel,
Hol' mir mein' Alte fort!

3.

En als ik weer naar huis toe kwam) bis.
Vond ik mijn oude dood;)
Ik nam mijn peerd en wagen,
Wi-wa-wagen,
En 'k voer mijn oude voort. (*bis.*)

4.

En als ik aan het kerkhof kwam,) bis.
Was daar een graf gemaakt.)
O dragers, draagt ze zachtjes,
Zi-za-zachtjes,
Opdat ze niet ontwaak*t*. (*bis.*)

5.

Dekt toe, dekt toe, dekt immer toe) bis.
Mijn oude booze wijf;)
Zij heeft haar levensdagen,
Di-da-dagen,
Geplaagd mijn jonge lijf. (*bis*).

6.

En als ik weer naar huis toe kwam) bis.
Vond ik mijn huis in rouw;)
Ik wachtte geen drie dagen,
Di da-dagen,
Of 'k koos een ander vrouw. (*bis*)

7.

Het jonge wijf dat ik verkoos,) bis.
Dat sloeg mij iedren dag.)
Ach! lieve dood van Bazel,
Bi-Ba Bazel,
Hadde ik mijn oude nog! (*bis.*)

3.

Und als ich wied'r nach Hause kam,
Mein Alte war schon todt.
Ich spannt' die Ross' an Wagen,
Wi-Wa-Wagen,
Und fuhr mein Alte fort.

4.

Und als ich auf dem Kirchhof kam,
Das Grab war schon gemacht:
Ihr Träger, tragt fein sachte,
Si-sa-sachte,
Dasz d'Alte nit erwacht!

5.

Scharrt zu, scharrt zu, scharrt immer zu
Das alte böse Weib!
Sie hat ihr Lebetage,
Ti-Ta-Tage,
Geplagt mein'n jungen Leib.

6.

Und als ich wied'r nach Hause kam,
All' Winkel war'n zu weit:
Ich warte kaum drei Tage,
Ti-Ta-Tage,
Und nahm ein junges Weib.

7.

Das junge Weibel, das ich nahm,
Das schlug mich alle Tag';
Ach lieber Tod von Basel,
Bi-Ba-Basel,
Hätt' ich mein' Alte noch!

Jozef Cornelissen.

De Vogelen in het Volksgeloof.

VI. (1)

De Zwaluw.

De zwaluwen, zegden de Heidenen, stonden onder de bijzondere bescherming der huisgoden; wierden zij

(1) Z. *Ons Volksleven*, II, bl. 50, 65, 73, 135; III, bl. 92.

mishandeld, dan gingen zij in de spenen der koeien pikken, en deden hun alzoo al hunne melk verliezen. (*Buffon*, VI, 154).

Tegenwoordig gelooft men nog, dat eene zwaluw dooden ongeluk aanbrengt. Eene zwaluw uittrekken kan voor gevolg hebben het sterven van het vee in den stal of het overlijden van een lid des huisgezins (Kempen). (2)

Gelukkig daarentegen zijn de bewoners van het huis, waar eene zwaluw heuren nest getimmerd heeft, en die deze vogelen ongestoord laten nestelen! Zwaluwnesten in den stal bevorderen de gezondheid van het vee, en de woningen waar zwaluwen hunnen nest gebouwd hebben, zijn tegen bliksem beveiligd! (Kempen). (1)

In zekere streken van Frankrijk gelooft het volk het volgende:

Eene zwaluw in eene kooi opsluiten, brengt ongeluk aan; diensvolgens, als men er eene vangen kan, bindt men een lint aan heuren poot en laat ze vliegen. Deze daad brengt geluk aan die ze doet. (*Revue des Trad. pop.*, V, 229).

Tot op onze dagen, zegt Dr Coremans (*L'Année l'Ancienne Belgique*), zijn de ooievaars en de zwaluwen *zielvogels*, heilige vogelen. Hunne nesten brengen geluk aan de woningen der menschen, en ze uittrekken is een misdrijf, dat dengene onteert, die er zich aan plichtig maakt.

— In de Kempen gelooft men algemeen dat het vleesch der zwaluwen vergiftig is. (2)

— Zwaluwnesten, beweert men daar ook, zijn een voortreffelijk geneesmiddel tegen zieke oogen. (1)

— De nest eener zwaluw, met honing gemengd, is een krachtig middel tegen keelpijn (A. Hock, *Croyances et remèdes pop.*, 113-113.)

— Plinius en Dioscorides zeggen dat de jongen der zwaluwen hunne oogen genezen, zelfs wanneer deze uitgerukt zijn, door een zeker kruid dat geheeten wordt *Zwaluwwortel, Schelkruid*. (Gouwe, *Chélidoine*.)

---

(1) Aanteekening van J. C.

— Waneer de jonge zwaluwen niet gauw genoeg leeren eten, dan rukt hunne moeder hun de tong uit. Indien men eene jonge zwaluw dood vindt liggen in de schouw of den heerd, dan zegt men, de oude heeft haar gedood. (*Revue des Trad. pop.* V, 229.)

— Somwijlen vindt men steentjes in de maag der zwaluwen. Over deze steenen en hunne kracht, heeft men veel dwazen praat en ongerijmdheden verteld, evenals over de arend-, haan- en andere bezoarsteenen, die de geliefkoosde gesteenten der kwakzalverij en der lichtgeloovigheid schijnen geweest te zijn. (*Buffon*, VI, 132-134.)

— Als de zwaluwen laag over den grond scheren, dan is dit een voorteeken van regen.

— De aankomst van zwaluwen en ooievaars gaf eertijds aanleiding tot vreugdebetoogingen. *De zwaluwen aanblazen* was in verschillige steden eene plicht voor de torenwachters, die door het blazen op den horen, de aankomst der zwaluwen moesten verkondigen.

In de noordelijke gouwen waren het de ooievaars, wier aankomst op de voorzeide wijze gevierd werd, van die goede ooievaars, die nu nog de kleine kinderen aan de jonge vrouwen brengen en « Hansje in den kelder » leggen (1). (Coremans, op. cit., 39.)

— De feestdag van O. L. Vrouw-Geboorte wordt somwijlen ten platten lande *schwalben-abscheiden, zwaluwen afscheiden* geheeten,

De jongens maakten alsdan een soort van vliegers die, zeide men, de zwaluwen moesten vergezellen, ten teeken van eerbewijs. 's Avonds dronk men op het gelukkig vertrek der lieve zwaluwen. De volgende almanakverzen zijn als 't ware eene jammerklacht over 't vertrek der zwaluwen, hoewel zij enkel eenen *boerenregel* voorstellen :

An Ons lieve-Vrouw geboort
Gaen d'lieven schwaluwen foort.
(*Coremans*, op. cit., 39).

— Bij alle volkeren bijna, beweert men dat de zwaluwen,

(1) Z. in de Wdb. de beteekenis dezer uitdrukking.

in 't begin van den herfst, zich in groote menigte in de putten en waterbakken komen werpen. (*Buffon*, VI, 154.)

— Men zegt dat de zwaluwen, bij hun vertrek naar verre landen, hun lichaam, tusschen hunne pluimen, vol insecten en spinnen hebben zitten, waarvan zij moeten leven gedurende hunnen langen tocht over de zee. (1)

— Waneer men een zwaluwenei hard kookt en dan weder in den nest legt, zoo brengt de zwaluw eenen haar bekenden wortel aan en maakt daar het ei weer week mede. Kan men dien wortel krijgen en draagt men dien in zijnen geldbeugel, dan vindt men daar altijd zooveel geld in als men noodig heeft. (*Zeitschrift für Volkskunde,* IV. Bànd, 7. und 8. Heft, S. 271). (1)

(*'t Vervolgt.*) Alfried Harou.

Noordbrabantsche Sagen.

64. (109.) De Belleman te Westerhoven.

Westerhoven heeft zijnen Belleman. Ouderlingen verzekeren dat er zich nu en dan een in dit dorp vertoond, en menigeen beangstigd heeft. Ook vele der tegenwoordige inwoners deed hij het koud zweet uitbreken, schoon hij niet kwaad is. De meeste geestenzieners houden hem voor een leelijken hond of een soortgelijk dier, met eene bel omhangen. Zij hooren dan altijd het geluid der bel en veeltijds het gaan des honds, doch gemeenlijk zonder het spook te zien. Te Riethoven en andere plaatsen, ontmoet men ook wel eens den Belleman.

Peter Schellens te Braambosch was weinig minder dan voor een' dronkaard bekend. Eens beschonken van 't dorp naar huis keerende, roept hij bij de hoef, waar 't spook zich meestal vertoonde : « He! Belleman! kom nu maar eens voor den dag! » En aanstonds was de Belleman daar en vergezelde den uitdager, die eene huivering door al zijne leden gevoelde,

(1) Aanteekening van J. C.

tot aan de deur zijner woning, die een kwartier van de hoeve gelegen was. Zijn zoon Jan en zijne kleinzonen verhaalden dit geval alzoo gedurig.

Er zijn tijdgenooten die staande houden, dat in de nabijheid der hoef gedurende onheuglijke jaren, tot op 't einde der vorige eeuw, alle nachten een Belleman — een geest of een mensch, steeds onzichtbaar — met kettingen rondliep.

65. (110) **Een Gedrocht zonder kop en pooten.**

Jan Hurkmans te Bergeik, die sinds eene reeks van jaren altijd gedienstig is om het vee van verschillende kwalen en ongemakken te genezen en die vooral om deze reden gedurig dag en nacht op weg is, verklaart altijd nooit zoo ontsteld te zijn geweest, dan toen hij op zekeren avond ten 9 uren, omstreeks het jaar 1840 van de Broekstraat naar het Hof terugkeerde. In de zoogenaamde Hoolstraat gekomen, hoorde hij een zeer vreemdsoortig stenen en hijgen, op den weg dien hij gaan moest, waarom hij in de hegge op den wal eenen knuppel afsneed. Hiermede gewapend, durfde J. Hurkmans evenwel het wezen, hetwelk naar zijn vermoeden een verveerlijk spook moest zijn, omdat het zulk angstig geluid had doen hooren, nog niet te gemoet gaan. Hij verliet den weg en stapte heel benauwd door de hegge over den tegenaanliggenden akker, waar het kerkpad begint, zuidwaarts den vanouds genaamden Schansenakker. Tot zijne verbazing, kwam Hurkmans juist bij het spook uit, hetwelk hij vermeende door zijn gemaakten omweg ontgaan te hebben. Er lag op eerstgenoemd akkerland een ijselijk stenend en hijgend wangedrocht, ter grootte van een peerd, zonder kop en pooten. Op dit gezicht zet het Hurkmans op een loopen en komt, meer dood dan levend, in de toenmalige herberg het *Hof van Holland* aan, waar hij eenen borrel dronk en uitrustte, totdat hij van zijne ontsteltenis eenigszins bekomen was. Maar er verliepen wel zeven jaar, alvorens hij het waagde weder langs deze plaats te gaan, waar, volgens zijn beweren, ook vele andere personen eene vreemdsoortige ontmoeting hadden.

66. (111.) Spokerijen aan de Hondskling te Bergeik.

Er zijn weinig plaatsen in deze landstreek bekend, die altijd wegens spoken en andere verschijningen zoo zeer gevreesd worden dan eene streek gronds, de *Hondsklink* of *Hondskling* genaamd, tusschen de Bergeiksche gehuchten het Loo en Hongarië.

Omtrent eene eeuw geleden, gingen drie jongelingen, op den lagen Berkt woonachtig, des nachts eens door de Hondskling, waar zij een vrouwmensch, met eene falie omhangen, ontmoetten. Een der drie kameraden, Cornelis Volders, nog niet lang geleden in hoogen ouderdom gestorven, schoof de falie der niet sprekende vrouw vóór haar aangezicht even weg, waarin zij zulke roodgloeiende oogen zagen vonkelen, dat alle buitengewoon verschrikten en ijlings heenvluchtten. Cornelis Volders sprong hierbij, naar hij placht te beweren, over het driejarig houtgewas eener hegge.

67. (112.) Het Spinnende Spook te Bergeik.

Van het voorste Loo placht, nog kort geleden, een voetpad naar den lagen Berkt te geleiden, waar het, bij een weiland, eenen eikenwal of eene hegge doorsneed. Op dit punt moet het vreeselijk gespookt hebben, want zeer velen konden deze plek niet voorbij, zonder beweging of vreemdsoortig geluid van heksen en geesten te hooren. Niemand zag echter ooit een dezer nachtlawaaimakers. Cornelis Volders, in de vorige sage vermeld, ging op eenen laten avond nevens deze spookplaats, toen eene vrouw tegen den gezegden houtwal zat te spinnen. Zij sprak geen woord en Volders had ook den moed niet van iets te zeggen, maar kwam in groote ontsteltenis te huis aangeloopen.

68. (113.) Spokerijen op eenen molen.

Gedurig werd een mulder, wanneer hij des avonds of in in den nacht zijnen molen bemaalde, door heksen in kattengedaante geplaagd, en wel zoo erg, dat hij noch zijn knecht nauwelijks in den molen durfden verblijven. De molenaar vertelde dit geval eens aan een armen rondreizenden molengast (een zoogenaamden hegmulder), die zich

aanbood om 's nachts op dien molen te blijven en te malen. Deze onbevreesde man zette twee keersen, eene gewijde en eene ongewijde, in den molen, alsmede een ijzeren ketel met vuur, dewijl het winter was en zeer koud. Lang liep het niet aan, of er verscheen eene miauwende kat. De mulder sprak tot haar : « Heske en poeske, waar komt ge van?... Zet u bij 't vuur en warm u wat. » De kat deed zulks met de voorste pooten in de hoogte. Zoo kwamen er katten, één vóór een, totdat ze met twee en veertig waren. Toen begonnen al die katten met hunne pooten aan elkander, rond den vuurketel te dansen. Nu nam de molenaar eenen sabel, die aan den wand hing, en sloeg daarmee op de danseressen. Hij had eenen middenvinger van eene vrouwenhand, waaraan een gouden ring, afgekapt! Deze behoorde aan de vrouw van den mulder die den molen bezat, want op den ring stond hare naam. Zij lag des anderendaags ziek te bed met afgekapten vinger, en zoo wist men nu, dat zij de heks was, die in de gedaante van eene kat, zoolang in den molen had gespookt. (1)

('t Vervolgt). P. N. Panken.

Kempische Sagen.

69. (114.) « Het Schransken » en « Het Nonnenboschken. »

De geschiedenis verhaalt dat de voorheen zoo aanzienlijke vrouwenabdij van Rozendaal, nabij Waalhem, door de godvruchtige familie der Berthouten in de 13e eeuw gesticht en rijk begiftigd, overal langs de boorden der schilderachtige Nete, vrouwenkloosters oprichtte, die denzelfden regel volgden en afhankelijk waren van de voornoemde abdij. Het volk heeft daar dan ook verscheidene overleveringen van bewaard. Alzoo treft men langs den kant van Iteghem, een kwartier van het dorp, op eene eenzame streek langs de Nete, een hoog veld aan, « Het Schransken » genaamd. Dat stuk land is nog geheel met eene diepe en breede gracht,

(1) Vrglk. Ons Volksleven, II, bl. 8 : *Een Kattendans.*

alsook met hooge houtkanten als met wallen omgeven. Een weinig verder bemerkt men eene andere plek, deels land en deels bosch, langs de Neetzijde, ook met eene breede gracht afgesloten en «Het Nonnenboschken» geheeten. Denkelijk zijn beiden overblijfselen van een voormalig klooster, volgens de overlevering vernietigd in de 16e eeuw. Naar het schijnt heeft men over tal van jaren, bij het uitroeien van eenen der hooge houtkanten op «Het Schransken» eene merkelijke som geld gevonden. Ook hoort men er, op sommige tijdstippen van het jaar, en wel voornamelijk op hoogtijddagen, rond middernacht in den grond, de heldere tonen eener klok weergalmen. Verscheidene lieden hebben ook meermaals rond middernacht eene witte en lichtende gedaante, den geest eener non zegt men, op die plaatsen zien rondzweven. Daarom ook wordt deze streek 's nachts geschuwd.

(*Gehoord te Heist-op-den-Berg*).

70. (115.) Een Regiment vastgezet.

Dat er eertijds lieden waren die «iets meer kosten» — als was het niet in 't voordeel hunner ziele zaligheid — zullen u alle oude lieden verhalen. Met zulk eenen gast had eens een heel regiment af te rekenen. Het was in de jaren 30. Een regiment peerdenvolk trok door een gehucht van Heist op den-Berg en, daar het tegen het vallen van den avond was, zoo werd men den weg bijster. Aan eene hut gekomen, klopte de overste aan en verzocht den man die voorkwam, hen te willen vergezellen tot Schriek, daar zij den weg niet goed meer en wisten. Deze stemde gereedelijk in hunne vraag toe en zij togen op weg. Gekomen aan St. Bernarduskapelleken, eenige boogscheuten van Schriek, hield Jan, zoo hiet de geleider, halt en sprak : « Ge ziet daar den toren van het dorp, ge zult nu den weg wel vinden; ik ga terug. » Willende met Jan den aap houden en hem nog verder meenemen, hield de overste staan dat hij geenen toren en zag. — «Als gij hem nu niet zien en wilt,» sprak Jan, «dan zult gij hem toch morgen vroeg wel zien,» en hij trok er van door. 's Anderendaags stond hij vroeg op en

ging eens zien, hoe de soldaten het maakten. Het regiment stond nog op dezelfde plaats; de peerden hadden groote gaten in den grond gedabd, maar waren niet van plaats gegaan. «Welnu,» riep Jan, «ziet ge nu den toren van Schriek?» — «Ja, ja,» zei de overste, «wij zien hem,» laat ons maar vertrekken. Daarop liet Jan ze gaan, na hun nog eens op 't hert gedrukt te hebben in 't vervolg geenen eenvoudigen boer meer voor den aap te houden.

(*Gehoord te Heist-op-den-Berg*).

(*Vervolgt*). FRANS ZAND.

Spotzegsels.

Hoe Kortrijk aan zijnen naam kwam.

WAAR komt de naam Kortrijk vandaan? Daarover zijn bij 't volk verschillende zegsels in omloop, die wij hier in 't kort willen aanhalen.

't Was in de achtste eeuwe, of nog vroeger. Op het slot van Kortrijk woonde er een oude koning. De koning had drie zoons die alle drie gezaamderhand meewrochten om 't land goed te helpen bestieren.

De oudste zoon gedroeg hem wonderwel, en om zijne neerstigheid en zijnen moed eens goed te beloonen, deed de koning hem roepen en zei :

« Wulfhaard, gij zijt mijn oudste zoon en dient tot voorbeeld voor uwe « twee broeders, want gij gedraagt u als een edel en vrome jonkvorst; gij hebt « het volk lief en gij zijt uwen ouden vader getrouw; ik wil vandage nog een « bewijs mijner erkentenisse geven; neemt het beste peerd dat ge in mijne « stallen zult vinden, springt er op en rijdt voorwaards zonder staan, zooverre « als gij kunt. Tot hoeverre gij alzoo in eenen trek kunt rijden, tot zooverre « zal uw rijk strekken. »

De zoon bedankte zijnen ouden vader, hij sprong blijmoedig op het snelste peerd van geheel 't hof, hij gaf het van de spore en het edele dier stoof de slotdreve uit.

Ge kunt denken hoe dat Wulfhaard plannen smeedde van rijkdom en van weelde; hij, hij zou wel honderd uren verre rijden zonder staan.

Maar nauwelijks was hij ter plaatse gekomen waar nu de *Esplanade* ligt, dat is schaarsch buiten 't midden van de stad, of zijn peerd viel steendood.

« Ach! » zuchtte de koningszoon, die daar nu in 't zand lag, « hoe *kort* is mijn *rijk* toch! »

Sedert dien zou de stad den name van *Kort-Rijk* gekregen en behouden hebben. (1)

***

Zoo vertelt de H^r^ A. Verwaetermeulen in *Biekorf*. Later komt hij op dit punt terug, en hij voegt er bij :

Een Kortrijksche lezer van Biekorf meldt mij, dikwijls dat zeisel gehoord te hebben, met dit verschil nochtans dat de Graaf te Kortrijk niet en woonde maar wel te Harelbeke gelijk de eerste Forestiers van Vlaanderen. (2)

***

Hoogergenoemde schrijver wist nog een ander zegsel over Kortrijk op te zanten ; wij laten het hier volgen :

Over lange lange jaren kwam er in die streke een grave wonen die, om zijne goedheid, van zijn volk geerne gezien was. De brave man stierf na eenen geheelen korten tijd zijn graafschap bestierd te hebben, en het volk was droevig dat zijn *rijk* zoo *kort* geweest hadde, en van dan af wierd zijn graafschap of onderhoorigheid *Kort-rijk* genoemd. (3)

***

Hoe Kortrijk aan zijnen naam kwam, weet men echter te Antwerpen anders te vertellen. Geschiedenis komt er niet bij te pas ; 't is de volkshumor, de zucht om te spotten die spreekt.

Eene boerin uit de omstreken van Kortrijk was gewoon alle weken met haren ezel naar de stad te komen, en daar de beest telkens goed geladen was, stapte zij altijd traag en loom, gelijk alle ezels doen.

Nu 't was weêr merktdag; de boerin en haar ezel waren stedewaarts gekomen, en zochten eene goede plaats om af te laden.

Maar een spuiter die dat spel nazag, en zich geerne eens ten koste der boerin woû vermaken, kwam ongemerkt bij den ezel, deed alsof hij meester Langoor iets toefluisteren wilde, en duwde hem intusschentijd een stuk brandenden zwam in de oor. De ezel door de pijn verrast, stiet een gebalk

(1) Ziet Biekorf, 2^e^ jaar, 1891, bl. 194-5.
(2) Ibid. bl. 224.
(3) Ibid. bl. 224.

uit dat heinde en ver gehoord wierd, waarna hij het op een loopen zette, alsof de duivel aan zijn vel zat.

De boerin kwam toegeschoten en wilde den man te lijve, doch hij weerde haar al lachende af en zei luidop :

« Gij hebt ongelijk, moederken, u zoo kwaad te maken. « Uw ezel is van vreugde als dol op den loop gegaan, toen « ik hem in de oor fezelde dat zijn oom uit Engeland gestor- « ven is, en hem een half miljoen nalaat. Iedereen erft « geerne. »

Alleman die dat hoorde, schoot in eenen luiden schaterlach; en de boerin vol spijt en woede, kon niets beter doen als haren ezel achterna loopen.

Deze kreeg eene goede ranseling op den hoop toe, en mocht het betreuren zoo *kort rijk* geweest te zijn. De stad waar dat gebeurde, kreeg hiervan den naam dien zij nog draagt.

Zoo vertelt men te Antwerpen. (1)

J. B. Vervliet.

Boekbespreking.

Joseph Dejardin. — **Dictionnaire des Spots ou Proverbes wallons,** précédé d'une étude sur les proverbes par J. Stecher 2me édition coordonnée et considérablement augmentée avec la collaboration de Joseph Defrecheux. Tome I (A.-J.), publié par la Société liégeoise de littérature wallonne. — Liège, A. Vaillant-Carmanne, 1891. (Boekd. in 8° van LXVI-456 bladz.)

De eerste uitgave van het werk dat wij hier aan onze lezers bekend maken, kwam uit in het jaar 1861, ten gevolge van eenen wedstrijd uitgeschreven door de *Société liégeoise de Littérature wallonne,* onder wier leiding de tweede uitgave verschijnt. Sedert

(1) De oorzaak van de vlucht des ezels wordt nog op eene andere wijze uitgelegd. Sommigen beweren dat de spotvogel den ezel een pakske peper onder den steert had gevoederd. Men raadt het uitwerksel.

dien heeft de heer J. Dejardin zijne opzoekingen voortgezet en het oorspronkelijk werk aanzienlijk uitgebreid, ja teenemaal hergoten, met de medewerking van den heer J. Defrecheux. Eene degelijke studie over de spreekwoorden, door Hoogleeraar J. Stecher, gaat den *Dictionnaire des Spots* vooraf. Dees eerste deel (van A tot J) bevat aleen 1580 spreuken, zonder de varianten mee te rekenen. Bij ieder spreekwoord komt de letterlijke overzetting in het Fransch, gevolgd van eene aanteekening, die den zin van de spreuk uitlegt. Bijna geen enkel der opgegeven spreekwoorden, of de schrijver vergelijkt het met de Fransche gedaanten en met andere, in het Walenland, in sommige noordelijke gewesten van Frankrijk, ja, zelfs in Neder-Duitschland verzameld. Gansch het werk is doorzaaid met aanhalingen die, ontleend aan Waalsche schriften, even goed als eene uitleggende aanmerking, ja, somwijlen beter nog, de juiste beteekenis van het spreekwoord doen vatten. Door zijnen overvloedigen inhoud, zijn rijk gehalte en zijne degelijke bewerking, bekleedt de *Dictionnaire des Spots* eene eerste plaats onder de spreekwoordenboeken die er bestaan, en wij bevelen hem volgeerne onzen lezers aan, die zich met de studie der spreekwoorden onledig houden. JOZ. CORNELISSEN.

EUGÈNE MONSEUR. — **Le folklore wallon.** — I. *Qu'est ce que le folklore?* II. *Sécimens du folklore wallon.* — Bruxelles, Charles Rozez (1892). Boekdeel in-12 van XXXVI-144 blz. Prijs fr. 1,25.

Een voortreffelijk werk is dat waarvan de titel voorafgaat. Het is bestemd om hem die zich met folklore bezighoudt, met Waalsche vooral, belangrijke diensten te bewijzen.

Bij het opzoeken en verzamelen is een goed handboek niet alleen zeer nuttig, maar dikwijls noodzakelijk, zelfs voor den meer ervaren beoefenaar.

Het werk is in twee afdeelingen gesplitst. De eerste afdeeling, die als eene inleiding tot de tweede kan aanzien worden, is eene verhandeling over het vraagpunt *wat is folklore?* Hierin toont de schrijver dat hij volkomen op de hoogte is, en hoe beknopt hij ook elk punt bespreke, toch is alles op zulke duidelijke en belangwekkende wijze meegedeeld, dat de lezing ervan bij velen

de minachting, de vooringenomenheid, die zij ten opzichte der folklore koesteren, zal doen verdwijnen.

Het tweede deel is eigenlijk eene omwerking van het *Vraagboek voor Waalsche folklore*, reeds meermalen door ons vermeld. Ook dat was een gelukkig gedacht van den schrijver, die zorg heeft gedragen bij middel van nummers, aan den rand der bladzijden geplaatst, naar het Vraagboek te verwijzen. Verders zijn tal van verbeteringen en vermeerderingen aangebracht, overal waar de tekst het vereischte, zoodat men het geheel als een nieuw werk mag aanzien.

Wij raden al onze lezers aan zich het boek aan te schaffen. Zij zullen er menige belangrijke bijzonderheid, veel nuttige wenken in vinden en aldus op eene zoo aangename als weinig kostbare wijze, den schat hunner kennissen op volkskundig gebied vermeerderen. J. B. VERVLIET.

TH. IGN. WELVAARTS. — **Geschiedkundige Bijdragen over de Voogdij van Molle.** — Turnhout, Jos. Splichal, 1891. — Boekd. in-8° van 124 bl. met 4 platen en wapenschild der Abdij van Postel.

Zooals de titel aanwijst, hebben wij hier vooreerst nog maar met eene reeks geschiedkundige bijdragen over de Voogdij van Molle, niet met eene volledige geschiedenis te doen.

De Eerw. schrijver heeft het zich echter ten taak gesteld, alles op te teekenen, wat hij meldensweerdig vinden kon, in de hoop en met den wensch dat eens een geboren Mollenaar de hand aan 't werk moge slaan, en ons eene volledige geschiedenis zijner geboorteplaats leveren.

Toch bevat het boek des Eerw. Priors veel dat merkweerdig is, en goed benuttigd zullen de bijzonderheden door hem meegedeeld, de taak van den verlangden geschiedschrijver aanzienlijk verlichten.

Maar waarom zou hij zelf, die met de geschiedenis der Kempen en de zeden harer inwoners zoowel bekend is, dat werk niet tot stand brengen? Hij is er de rechte man voor; zijne talrijke

geschiedkundige werken, die algemeen gekend en gewaardeerd zijn, bewijzen het ten overvloede.

Zeggen wij nog een woord over den inhoud van het boek dat ons bezighoudt. De schrijver heeft zijne *Geschiedkundige Bijdragen* in twee deelen gesplitst. In het eerste bespreekt hij de ligging en grootte van Molle, alsook den oorsprong en verdere lotgevallen der Voogdij. Daarna volgen tal van bijzonderheden over de verschillende parochiën, en al wat op dit gebied, zoo omtrent personen als zaken, meldensweerdig voorkomt. Het tweede deel bevat de geschiedenis der rederijkkamer « Het Lindeblommeke, » te Molle in 1618 opgericht, aanteekeningen betreffende de Karmelitessen op Rosenberg, het St-Lodewijksgesticht, de Norbertijnen en priesters uit Molle, de voorname Mollenaars, enz.

Het werk, fraai en met veel zorg gedrukt, is opgeluisterd met vier platen die de parochiekerk van Molle, de abdij van Postel, het St-Lodewijksgesticht en eenen kandelaar van 1160 voorstellen.

J. B. VERVLIET.

Inhoud van Tijdschriften.

't Daghet in den Oosten, VIII, Nrs 7-8. — Limburgsch Nederlandsch. — Extract uit Schepenen van Oostham personeel register, den 20 Juli 1627. — Kinderspelen. — Gebruiken — Heggescholen. — De weerwolf. — Spook. — Oude volksgebruiken op 't paaschfeest. — Onze Teuten. — Onze vogelen.

Volk en Taal, V, Nr 3. — Naar Frankrijk (K. van Caeneghem). — Bijdrage tot den Nederlandschen taalschat (A. van Heuverswyn). — Van eene koningsdochter (T. van Heuverswyn). — Legende van Sinte Amelberge (id). — Kinderspelen (R. S). — Fransche tijd te Oudenaarde (K. van Caeneghem). — Dietsche belangen.

Dietsche Stemmen. I, Nr 3. — Het ontstaan van den mensch. *Vervolg*. (J. van Mierlo, S. J.) — Een nieuw boek over Mahâbhârate (K. Lecoutere). — De republiekeinen te Antwerpen : 1792-1794. *Vervolg*. (D.)— Naklank van boeken en tijdschriften : Geschiedenis : Seminarie voor kerkelijke geschiedenis te Leuven. — Het boekje « De aleatoribus ». — Het geestelijk testament van Jansenius. — Maria, koningin der Schotten en hare beschuldigers. — De

Spaansche inquisitie. — Waar komt de naam « Amerika » vandaan? — Boekbeoordeeling.

De Student, XII, Nr 5. — De Studenten. — 1302. — Bijdrage tot de geschiedenis der vervolging. — Onze boeren. — Ons onderwijs. — Brief uit West-Vlaanderen. — Afscheidsgroet aan eenen vriend. — Waakt! — Moedeloosheid. — Historie van Klosken (vervolg). — Strijdlied der vlaamsche studenten. — De armoede (?) onzer taal. — Mengelingen. — Prijskamp. — Letternieuws.

De Knodse, IV, Nr 10. — Waar 't vliegen wilt! — Verslagen. — Geen nieuws, goed nieuws. — Folklore : Volksvertelsels. — Prijsdeelinge! tweesprake. — Oude slenter. — Schetsen uit het studentenleven. — Hoe de Vlamen hun recht tot op de zee staande hielden.

Het Familieleven, I Nr 2. — De hertog van Alva (E. J. P.). — Memento homo. — Pater Antonio Bresciani (E. d. V.). — De held der Thermopylen. — Het bier. — Van 't theilich Cruys ende Corporaal (J. F. Kieckens. S. J.). — De Ongeluksklub. — Prijsraadsel.

Revue des Traditions populaires, VII, N° 7. — Navires et marins. I. Baptême d'un vaisseau à Oldembourg (A. Gittée). — II. Le vent et la magie (F. M. Luzel). — III. Les naufrageurs. IV. Les saints du littoral. V. Les sirènes et les feés. VI. Les poissons monstrueux (G. Le Calvez). — Chansons des Côtes-du-Nord (Mme P. Sébillot). — Petites légendes chrétiennes. II. (Fr. Marquer). — Contes arabes et orientaux. IX Contes d'Abyssinie (R. Basset). — Les fêtes des filles (A. Certeux) — Les incidents des contes pop. de la Hte Bretagne. I. Table analytique et alphabétique (P. Sébillot). — Les empreintes. I-III (J. Carlo). — Expositsons et congrès. I. (P. S.). — Les pourquoi. LVI (A. Certeux) — La Bsse-Bretagne conteuse et légendaire (A. Le Braz). — Allusions à des contes pop. (R. Bayon). — Les cloches (L. de Villers). — Bibliographie (P. S.) — Notes et enquêtes.

Mélusine, VI. Nr 5. — Un Ancêtre du « Quatrième Etat » dans l'Imagerie populaire (H. Gaidoz) — Les bons mots de la politique. — Airs de danse du Morbihan (Mlle E. de Schoultz). — Chansons pop. de la Bsse Bretagne (E. Ernault). — La Fascination : c/ Thérapeutique (J. Tuchmann). — Le Petit Chaperon rouge (E. Rolland). — Les Esprits-Forts de l'Antiquité classique (H. Gaidoz). — Bibliographie (H. G.).

Zeitschrift für Volkskunde, IV, Nrs 7-8. — «Taute» und «Tautäffchen» (Mitzschke). — Vorabend und Tag St. Johannis des Täufers (E. Veckenstedt). — Die drei goldenen Haare des Teufels. Volksmärchen (Bollig). — Der Shkrat (J. Schmidt). — Sagen aus Spickendorf und Umgebung (Nottrott). — Der Kreuzberg bei Weis-Kullm (R. Fitzner). — Mittagsgeister und -Gespenster der Erftniederung (Robens). — Volkslieder aus der Provinz Brandenburg (E. Priefer). — Aus der italeanischen Spruchweisheit (L. Freund). — Aberglaube aus Hirschberg (E. Altmann) — Bücherbesprechungen.— Zur Bücherkunde.

Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, II, Nr 3. — Volkstümliche Schlaglichter (W. Schwarz). — Märchen in Saxo Grammaticus (Axel Olrik). — Ein Kapitel aus dem Aber- und Geisterglauben der Chinesen (C. Arendt).— Handwerksbrauch in der Iglauer Sprachinsel in Mähren (F. P. Piger). — Zur neugriechischen Volkskunde (Dr A. Thumb). — Sagengeschichtliche Parallelen aus dem Babylonischen Talmud (S Singer). — Das Schneeschuhlaufen in Norwegen (K. Maurer). — Zur Volkskunde des Egerlandes (A. John). — Kleine Mitteilungen : 1-5 (M. Hartmann, I. Zingerle, C. Driksen, Dr. S. M. Prem). — Bücheranzeigen (K. Weinhold, I. Zingerle). — Litteratur des Jahres 1891 (Dr. M. Laue).

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »
ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874.*

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is.* »
Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ ELFDE AFL. ◆

De Bultenaars en de Witte Vrouwen van de Kruisbaan.

'T Is jaren geleden. Er woonde toen te Lier een speelman, een bult, met name Bram. In die tijden maakte men van gebochelde of mismaakte menschen, muzikanten; dat was ook de reden, waarom de held dezer geschiedenis zijne broodwinning vond met op de kermissen het bal op zijne viool te strijken.

De dorpskermissen kwamen aan, en Bram de bult trok naar Bouchout. Daar streek hij den ganschen dag door op zijne vedel en, na nog een deel van den zondagnacht de kermisvogels verlustigd te hebben, staakte hij het bal en iedereen ging ter ruste. Onze Bram nochtans, bleef nog eenigen tijd praten onder 't drinken van menig glaasken schuimenden gersten, totdat hij rond half twelf huiswaarts keerde met waggelende beenen.

Tevreden over het gewonnen daggeld en bovendien in allervroolijkste stemming gebracht door den edelen bruine, stapte Bram er welgemoed en welgemutst over. Aan de

kruisbaan gekomen, bleef hij plotseling staan, en eene koude rilling liep door al zijne ledematen. Wat zag hij? Bram had verschrikt de oogen toegenepen, maar toen hoorde hij een hemelschoon muziek en trok zijne oogen weer open. Hij zag rond hem eene menigte slanke vrouwengestalten in witte kleederen, en nog een grooter getal kwam hem al zingende te gemoet. Bram dacht dat hij droomde; hij voelde zich opgeheven en 't scheen hem net alsof hij gelijk een vogel de lucht doorvoer. Men bracht hem in eene groote, van licht schitterende danszaal; daar plaatste men hem op 'nen fluweelen stoel, en bevool hem zijne schoonste dansen te spelen. Hij deed zijn best, en op de tonen zijner viool begosten al de Witte Vrouwen dooreen te wemelen en te dansen, dat het een lust was om zien. Daar was nog eene tweede zaal, waarvan de deuren wagenwijd openstonden, en al spelende had Bram reeds dikwijls met begerige oogen naar de lekkernijen gekeken, die hij daar op eene lange, lange tafel zag staan. Al wat hij in die zaal bemerkte, glinsterde als goud en diamant, en de kristallen luchters die aan het gewelf hingen, schitterden als zoovele zonnen.

Na 't bal bracht men hem aan die tafel vol lekkere gerechten en men zeide, hij mocht eten zooveel het hem lustte.

Bram liet het hem geen tweemaal zeggen, en deed zich te goed aan de vreemde, maar allerlekkerste spijzen die men hem opdischte. De bekers wierden onophoudelijk tot aan den rand toe, met den kostelijksten wijn gevuld. Toen het maal ten einde was, zeide eene der Witte Vrouwen tot den verrukten speelman :

« Bram, mijn brave jongen, luister eens : Wij zijn allen heel tevreden over u, want ge hebt ons veel genoegen verschaft. Om u te beloonen, moogt ge vragen al wat ge wilt, en wij zullen het u geven. Spreek maar op, wat verlangt gij? »

— « Wel, » sprak hij, zonder lang te verzinnen, « verlost me dan maar van dien aanwas, daar ik al zooveel jaar mee op mijnen rug loop! »

Nauwelijks had hij deze woorden gesproken, of de Witte Vrouwen grepen hem vast, en gaven hem zoo'n geweldige

schudding dat Bram meende dat zijne leste uur geslagen was, en dat hij van zijn zelven viel.

Toen hij eenigen tijd later weer bekwam, zag hij niets meer van al de schoone dingen die hem betooverd hadden : zalen, danseressen, tafels, zetels, luchters, alles was verdwenen. De stoel daar hij op gezeten had, was .. een braamstruik geworden, en boven hem scheen de heldere maan, in plaats van de luchters die de feestzaal hadden verlicht.

« Zoo ik gedroomd hebben? » peinsde hij, terwijl hij zijne oogen uitwreef. Eensklaps schoot hem het geval met zijnen bult in 't gedacht en hij tastte naar zijnen rug. « O Hemel ! » riep hij uit, « 't is toch waar! Neen ik heb niet gedroomd, ik ben er van verlost, ik ben er van verlost! » En fier als 'ne Fransoos stak hij den neus in de lucht en stapte, vol hoogmoed over zijnen rechten rug, in allerhaast naar huis.

Het geval wilde dat de eerste mensch dien hij ontmoette, een vreemde voerman was die Bram nooit met zijnen bult gezien had. Bram aan den voerman aan 't vertellen hoe hij gevaren was met de Witte Vrouwen, maar deze wou hem niet gelooven en zei tegen Bram dat hij 'nen slag van den meulen weghad. Bram was gestoord en ging verder totdat hij aan de stadspoort kwam, waar hij moest bellen. Pas was de poort open, of Bram begon voor de dienstlieden en tolbeambten zijne geschiedenis uiteen te doen, en 't was nog geen klaar dag, of heel de stad wist al wat er voorgevallen was. Daar alleman Bram gekend had met zijnen bult, zoo viel er aan zijn verhaal niet te twijfelen. Iedereen wenschte hem geluk, uitgenomen een enkele, ook een speelman, die evenals Bram vroeger, eenen bult op zijnen rug droeg. Het geluk dat Bram was overkomen, was een doren in zijne oog.

Velten, zoo was de naam van Bram's gebochelden vijand, maakte het besluit ook naar de kruisbaan te trekken, en daar aan de Witte Vrouwen zijne verlossing te vragen. Als eindelijk Bouchout kermis aangekomen was, vertrok hij 's morgens vroeg met zijne vedel onder den arm

naar dat dorp. Zoodanig was hij met zijne gedachten op de kruisbaan, dat hij, op de kermis, met al zijn droomen, om zoo te zeggen vergat te spelen, en dat hij somwijlen opsprong en de kermisgasten toeriep : « Verlost mij van mijnen bult! » Deze meenden dat Velten zat was, en zij joegen hem weg. Schoon het nog ver van middernacht was, zakte Velten naar de kruisbaan af en wachtte met ongeduld het verschijnen der Witte Vrouwen af. Lang reeds zat hij op eenen grachtkant rond te zien, toen hij eensklaps, op weinigen afstand, eene menigte witte gedaanten als uit de lucht zag vallen en op hem afkomen. Verschrikt wilde Velten het op een loopen zetten, maar bleef van ontsteltenis als aan den grond genageld staan.

De vrouwen namen hem op, zetten hem in 't midden der vergadering op 'nen stoel en deden hem spelen. Velten begon te vijlen, maar 't was verloren : geen klank kwam er uit de snaren! Een van de Witte Vrouwen nam daarop de viool uit de handen van den bultenaar en speelde er de allerschoonste dansen op, terwijl de andere zongen en sprongen. Eindelijk gingen allen aan tafel en begosten te smullen en te smeren. Velten mocht er op staan giezen.

Als ze gedaan hadden met eten, stond eene van de Witte Vrouwen recht en zei tot Velten :

« Schoon ge niet gespeeld en hebt, willen wij u toch iets toestaan om u te beloonen over uwe bereidwilligheid. Zeg! wat wilt ge? » Velten dorst in den eerste geene taal geven, maar eindelijk raapte hij al zijnen moed bijeen en sprak :

« Geeft mij maar *wat de andere heeft gehad!* » Hij had nog maar pas uitgesproken, of hij kreeg me daar zoo 'nen danigen slag op zijne ribbenkas, dat hij in bezwijming viel.

Toen hij tot zijn zelven kwam, was alles verdwenen, en Velten stond alleen te midden der weiden. Verschrikt legde hij de hand op zijne borst, maar, o Hemel! wat is dat! De Witte Vrouwen hadden er den bult van Bram tegen geplakt! Nu stond Velten met eenen bult van achter op zijnen rug en eenen van voren op zijne borst. Tot overmaat van ongeluk begost het te regenen, te regenen dat het goot, en te donderen

dat het kraakte. Bang als een haas, kroop Velten op handen en voeten langs gracht en struiken voort tot aan de stadsvestingen. Hij was zoo beschaamd dat hij niet dorst bellen en bleef in den plassenden regen zitten, liever dan zich aan den spot der tolbeambten bloot te stellen. Doch al het volk wist van Velten's reis, en honderden nieuwsgierigen stonden hem 's morgens aan de stadspoort af te wachten. Toen de poort openging, meende Velten stillekens binnen te slibberen, maar de waakzame tolmannen hadden zijnen buitengewonen vooruitstek bemerkt. Ze grepen hem vast en onderzochten hem, om te weten wat hij onder zijnen jas smokkelde. Zoo geraakte zijn geval overal bekend, en de arme Velten wierd op den koop toe nog braaf uitgelachen. De volgende jaren ging hij geregeld met Bouchout kermis naar de kruisbaan om van zijnen dubbelen last af te geraken, maar hij moest het eindelijk opgeven, want de wondere Witte Vrouwen verschenen er niet meer.

Velten moest zich troosten in zijn lot.

Lier. JANI VLUNIUS.

„Blom" of „Bloem," „Verdommen" of „Verdoemen?"

WELKE is de Brabantsche gedaante van die woorden?

In 't Noorden en 't Noord-Oosten der Kempen hoort men altijd korte *o*. Zoo zegt het volk te Brecht en te Hoogstraten : *ik heb schoone blommen in mijnen hof staan; hij is verdomd.*

Maar in al de andere streken van Antwerpen en Brabant spreekt men die woorden uit met den korten *oe*-klank : *de bloem* (kort) *staat open* ; *zijne ziel verdoemen* (kort).

Dus is de vorm bij de overgroote meerderheid der Brabanders *bloem*, *verdoemen*, en wil ik bij 't schrijven hunne uitspraak te rade gaan, dan behoor ik te spellen *bloem*, *verdoemen*, en niet *blom*, *verdommen*.

Dat schijnt waar op het eerste gezicht, maar laat ons dat punt eens wat nader onderzoeken.

Bemerkt 1° : 't Is eene eigenaardigheid der Brabantsche gouwspraak, dat de korte *o* dikwijls in korte *oe* (den Duitschen *u*-klank) overgaat. Dat gebeurt o. a. altijd, waneer *o* van *m* gevolgd is (1). *Dom*, *krom*, *lomp*, *stom* klinken *doem*, *kroem*, *loemp*, *stoem* (kort). Die uitspraak pleit voor den vorm met *o : blom*, *verdommen* moeten volgens deze wet *bloem* (kort), *verdoemen* (kort) klinken.

De regels van 't verwisselen van *o* met korte *oe* zijn om zoo te zeggen algemeen in Antwerpen en Brabant ; aleen in 't Noorden der Antwerpsche gouw is dat verschijnsel nauwelijks merkbaar : aldaar behoudt de korte *o* door den band heuren alphabetischen klank. Daarom hoort men in die streek *blom, verdommen.*

2° De lange *oe* wordt wel is waar kort uitgebracht in *boek, broek*, *doek*, *koek, roek* (vogel), *snoek* en eenige andere woorden, maar nooit, waneer zij van *m* gevolgd is (2). *Roem* en *noemen* klinken altijd lang. Ware de Brabantsche vorm *bloem, verdoemen*, die woorden zouden ook lang uitgesproken worden, zoowel als *roem* en *noemen.*

Besluiten wij : de Brabantsche gedaante, zoo in 't Noorden als in 't Zuiden, is *blom*, *verdommen* en geenszins *bloem*, *verdoemen*.

JOZEF CORNELISSEN.

Volksspelen.

5. Kikvorschen kruien.

Op eenen kruiwagen, zooals die waarmede de bessembinders bessems komen rondleuren, wordt een ijzeren pot gezet. Eenige kikvorschen liggen in den pot, en spartelen en

(1) De korte *oe* komt ook regelmatig voor *ng* en *nk*.

(2) Uitgezonderd in de verkleinwoorden en de vervoeging der werkwoorden, waar *oe* de gewone wetten der klankverkorting volgt. *Roemke* (kort); hij *roemt* (kort); *beroemd* (kort); gij *noemt* (kort); *benoemd* (kort). Z. *Klankverkorting*, 4e jaar, blz. 134.

Nevens *noemen* bestaat ook de gedaante *numen*.

springen natuurlijk zooveel zij kunnen,om er uit te geraken. Dat gelukt maar al te dikwijls.

Hij die den wagen moet voortkruien, tracht zoo gauw mogelijk het aangewezen doel te bereiken. Hij moet echter zorgen geenen enkelen puit onderwege te laten, en bij zijne aankomst het volle getal zijner springers afleveren.

De kampers, alle voorzien van het hooger beschrevene, loopen om ter hardst, ten einde het eerst het doel te bereiken, en den prijs te winnen. Terwijl zij aldus in volle vaart vooruit gaan, springt hier een kikvorsch weg, daar een andere, en telkens moet de eigenaar van het springend beestje stilhouden, het grijpen en terug in zijnen pot werpen; gelukkig als ondertusschen geene andere springers ontvluchten, en den looper verplichten eene zoo vermoeiende als belachelijke jacht te maken.

Soms gebeurt het ook dat bij eenen onvoorzichtigen kamper, pot en kikvorschen van den kruiwagen rollen, wat niet weinig den lachlust van de toeschouwers vermeerdert. Die zulk buitenkansken heeft, is zeker geenen prijs te winnen.

Het rijden geschiedt ook wel eens zonder pot. De kikvorschen zitten dan los op den kruiwagen, en daar deze niet van sponden voorzien is, heeft de kruier geene handen genoeg om zijne puiten bijeen te houden.

Deze wijze van kampen is natuurlijk de vermakelijkste voor de toeschouwers, maar is ook wel eens oorzaak van oneerlijkheid in het kampen. Wanneer de puiten het met springen wat al te bont maken, dan gebeurt het dikwijls dat een ongeduldige mededinger zijne springers zulke duchtige nepen geeft of ze zoo onzacht op zijnen wagen werpt,— slaat is juister, — dat de vorschen als bedwelmd blijven liggen. Zulke handelwijze is natuurlijk verboden, maar.... hij die nooit ongeduldig werd, werpe hun den eersten steen, neen, den eersten puit naar het hoofd.

(*Antwerpen en Kempen*). J. B. VERVLIET.

Bijdrage tot een Kempisch Idioticon. (1)

Bosseman, z. nw., m. — *Bosseman zijn.* Niets gewonnen hebben bij het spel. Hij heeft naar de schieting geweest en hij is weeral bosseman.

Botermelkstreem, z. nw., vr. — Melkweg, Fr. *voie lactée.*

Boterwip, z. nw., vr. — Hout dat aan den zolder vast is, en dat dient om met gemak te boteren.

Botsgewijs, bijw. — Bottelings, plotseling. Hij kwam hier botsgewijs in huis gevallen.

Breeken, werkw., overg. — Krommen, doen buigen. Hij breekte den stok zoolang, totdat hij brak.

Deelriek (uitspr. *delriek*), z. nw., m. — Riek met breede platte tanden, dienende om het voeder uit den koeiketel in de kuipen over te brengen.

Deelschotel (uitspr. *delschotel*), z. nw., vr. — Houten schotel, dienende om den koeidrank uit den ketel in de kuipen te scheppen.

Dennebeegt (scherpe *e*), z. nw., m. — Lage houten muur tusschen den dorschvloer en den tas. *Beegt* is *weegt*, *weeg*, muur, wand.

Doppen, werkw., overg. — Met den beitel een gat kappen, eer men begint te boren.

Drenken, werkw., overg. — Verdrijven, verjagen. 'Nen hond drenken.

Eersel, z. nw., o. — Dezen naam geeft men aan stukken lands, gewoonlijk aan kleigronden. Zou het w. geen uitstaans hebben met het oude *eren*, ploegen, bij Kil. aeren, eeren, eren, errien, *arare?*

In Noord-Brabant ligt het dorp *Eersel.*

Eerstok (zware *e*), z. nw., m. — Ploegstok. *Eren*, dat in West-Vl. en Kl.-Br. nog gebruikt wordt, beteekent ploegen.

Gewest, z. nw., o. — *Geen gewest weten* = er niets van weten. Hoe laat mag het zijn, want ik weet geen gewest. Hoe groot is dat stuk land?... Ik weet er geen gewest van.

(1) Woorden die niet geboekt staan in de Idioticons van Schuermans, de Bo, Tuerlinckx en Rutten.

— *Dat is geen gewest* = dat trekt op niets, beteekent niets.

Hekelbreem, z. nw., vr. — Hondsroos, egelenteer, *rosa canina*, Dietsch-Fransch *églantier.*

Hetselen, werkw., overg. — Hout hetselen = sprokkelen.

Karknecht, z. nw., m. — Hout dat men onder de kar zet en dat dient om ze langs den eenen kant op te heffen terwijl men de as smeert.

Knieplaat, z. nw., vr. — Balk in den stal, tusschen de zoldering en den vloer, waar de koeistaken in steken.

Knutsel, z. nw., m. — Busseltje vlas dat men in 't water steekt om te roten. Bij Sch, *knotsel. Knutsel* bij Tuerl. beteekent bussel kemp.

Kweek (zuivere *e*), z. nw., vr. — Tas boven den dorschvloer.

Lei, z. nw., vr. — Smalle straat. — In en omstreeks Antwerpen beteekent *lei* zooveel als laan, Fr. *avenue.*

— Hoop kiekens.

Lotsen, werkw., onoverg. — Zuigen. Ziet dat kind eens lotsen! Vandaar MEMLOTSEN = aan de borst zuigen, en MEMLOTSER.

Nietelen, werkw., onoverg. — Uitpluizen, haarklieven, Fr. *chicaner.* NIETELAAR = uitpluizer, haarkliever, Fr. *chicaneur.*

Panring, z. nw., m. — Houten ring daar men de pan op zet, om de tafel niet te bekruizen.

Romp, z. nw., vr. — Groot stuk schors.

Sleekerbees, z. nw., vr. — Sleepruim, de vrucht van den sleedoorn of wilden pruimelaar.

Snep, z. nw., vr. — Het ijzer van den pikhaak.

Spinhoer, z. nw., vr. — Spin, spinnekop, Fr. *arraignée.*

Staande licht, z. nw,, o. — Raam boven de deur, waaier.

Steen, z. nw., m. — *De hooge steen* = de koor in de kerk, de hoogkoor.

Stoep, z. nw., vr. — Spit, voor, de diepte die men in den grond heeft bij 't spitten.

Stuik, z. nw., m. — Loopmand, houten of wissen gestel, daar men de kinderen in leert loopen.

Toevaren, *voer toe, ben toegevaren.* — Toespringen, toevliegen. De hond voer mij toe, en gelukkig dat ik hem afweren kost, of hij hadde mij gebeten.

Vliegensmijter, z. nw., m. — Onbezonnen jongeling of lichtzinnig meisken.

Zeer, z. nw., o. — Groot blekijzer of blekspeer.

Zeeren, werkw., overg. — Eenen boom zeeren = de schors afdoen tot op eene zekere hoogte, eer men hem uitdoet.

Zochsel, z. nw., o. — Het binnenste, het zachtste van eenen vogelnest. Ik weet eene musch houden; ze heeft al zochsel. (1) JOZEF CORNELISSEN.

Sprookskes en Vertelsels.

4. (44.) Van de drij Wenschen.

DAAR was eens een vrome man die met eene schoone vrouw trouwde. Op 'nen winteravond, terwijl zij bij het vuur zaten, spraken zij over het geluk hunner geburen, die rijker dan zij waren.

« Ach! dat ik mochte wenschen al wat ik wilde, zei de vrouw, ik zou zeker en vast gelukkiger zijn als deze lieden. »

« En ik ook, zei de man. Ik wou wel dat er eene tooveres kwame, die zoo goed zou zijn, mij toe te staan al wat ik haar verzocht. »

Op denzelfden oogenblik zagen zij in hunne kamer, eene zeer schoone juffrouw :

« Ik ben eene tooveres, zei die hun, en sta u toe drij wenschen te doen, maar na deze drij wenschen zal ik niets meer geven. »

De tooveres verdween. Dan sprak de vrouw : « Ik weet wel wat ik wenschen zou, als ik meester ware. Ik wensch nog niet, maar het schijnt mij dat er niets beters zijn kan als schoon, rijk en van hoogen rang te zijn. »

— « Maar met deze zaken, zei de man, kan men ziek zijn, verdriet hebben en jong sterven; het ware beter te wenschen

(1) AANMERKING. — Al deze woorden zijn mij gezonden door den heer A. Aerts, die ze gezant heeft te Heist-op-den-Berg en omstreken.

eene goede gezondheid, vreugde en lang leven. »

— « En waar zou een lang leven voor nuttig zijn, zei de vrouw, waneer men arm is? Dit zou alleenlijk dienen om des te langer in het ongeluk te zijn; waarlijk de tooveres had ons moeten toestaan een dozijn wenschen te doen, want ik heb er meer als een dozijn vannoodê. »

— « Dat is waar, sprak de man, maar laat ons tijd nemen en van nu tot morgen overwegen op de drij zaken die wij het meest vannoode hebben, en die zullen wij dan vragen.

— « Ik wil er den geheelen nacht op peinzen, zei de vrouw. Maar warmen wij ons wat, want het is koud. » Zij nam de tang en begon het vuur wel op te stoken. Als het goed aan het branden was, zei de vrouw, zonder verder denken :

« Ik wou wel eenen beuling voor ons avondmaal hebben, wij zouden hem gemakkelijk kunnen braden. »

Nauwelijks had zij deze woorden gesproken, of er viel een groote beuling door de schouw.

— « Gij slokster met uwen beuling, zei de man, is dat nu wenschen! Gij maakt mij zoo kwaad, dat ik wilde dat de beuling aan uwen neus honge! »

Alsdan zag de man dat hij nog lomper was als zijne vrouw, want op dezen tweeden wensch sprong de beuling aan den neus zijner arme vrouw, die hem er niet kon aftrekken.

— « Wat ben ik ongelukkig, riep zij uit; gij zijt een schelm van mij dezen beuling aan den neus te wenschen »

— « Ik verzeker u, vrouw, dat ik er niet eens op gedacht had. Maar wat willen wij aanvangen?... Ik zal grooten rijkdom wenschen, en u eenen gouden koker laten maken, om er dezen beuling in te verbergen. »

— « Wacht er u wel van, riep de vrouw, ik zou mij liever vermoorden als met dezen beuling aan mijnen neus te leven; er blijft ons nog éenen wensch te doen, laat hem mij of ik spring door de venster. »

Terwijl zij deze woorden sprak, liep zij naar de venster, maar haar man hield heur tegen, en zei dat zij kon wenschen, wat zij verkoos.

— « Ik wil dat de beuling op den grond valle! » riep de vrouw. Dit gebeurde.

De vrouw sprak tot heuren man : Die tooveres heeft met ons gespot! Wij zullen alle zaken aannemen gelijk God ons die overzendt; dan zullen wij gelukkig zijn. »

En man en vrouw smulden den beuling op, en stoorden zich niet meer aan de menschen.

(*Gehoord te Schelle*).

5. (45.) **De Mencheneetsters bedrogen.**

Een oud wijfken, dat hout ging rapen, ontmoette onderwege een klein jongsken.

— Kom met mij mee, sprak zij, ik heb veel koeken en veel speelgoed.

In plaats van voorts hout te rapen, laadde zij het kind in eenen zak op haren rug en trok er mee huiswaarts.

Onderwege had zij nog eene boodschap te doen en gaf den zak in bewaring aan zagers, die daar werkten.

Deze mannen lieten het kind vrij en staken den zak vol hout en eene kom daarbij vol water....

Als de vrouw terugkwam, gaven de zagers den zak op, en het water liep uit de kom op den rug der oude.

— Giet maar, zoo sprak zij, giet maar op mijn ruggesken : gij zit toch in mijn zaksken!...

— Van avond eten wij een goed stuk menschenvleesch! zegt zij bij hare thuiskomst aan de meid.

Zij opent den zak en ondervindt, dat ze door de zagers bedrogen is.

De meid was gestoord en sprak :

— Gij maakt 'nen mensch blij met eene doode musch, gij!

***

's Anderdaags ging zij nog uit om hout te rapen en ontmoette weer het manneke.

— Kom met mij mee, sprak zij, dan krijgt gij veel koeken en veel speelgoed.

Het kind stemde toe en kroop wederom in den zak.

Zij moest, gelijk den dag te voren, eene boodschap doen en gaf in der haast den zak in bewaring aan dezelfde zagers.

Terwijl zij weg was, vluchtte het manneke en de werklieden staken in den zak eene groote brok hout en scherpe doornen...

De vrouw neemt bij het wederkeeren den last op den rug, maar nauwelijks heeft zij hem wat gedragen, of de doornen dringen in haar vleesch.

— Steekt maar, sprak zij, steekt maar in mijn ruggesken : gij zit toch in mijn zaksken!...

Te huis vond zij geen manneke.

— Als ge nu morgen nog naar huis komt zonder menschenvleesch, sprak de meid, dan eet ik u zelf op!

***

Daags daarop kwam zij weer het manneke tegen.

— Nu zal ik wel slimmer zijn, dacht ze.

— Vriendje, zei ze, kom met mij mee, dan krijgt ge veel koeken en veel speelgoed.

Weer aangenomen.

Nu trok zij recht naar huis...

— Zie, zei ze, terug heengaande, tegen de meid, maak daar een goed stuk van gereed tegen dat ik wederkeer.

De meid wist niet hoe het manneke best afkappen.

— Kom, sprak hij, ik zal het u eens voordoen. Legt uwen kop eens op tafel?...

Hij sneed de meid heuren kop af, lei een groot stuk te braden in de pan en kroop algauw in de schouw.

Als de oude vrouw wederkeerde, bekwam zij van den reuk, maar bemerkte met grooten schrik dat het vleesch was van... hare meid!

— Dat deed die kleine deugniet! riep zij uit. Dat hij maar niet onder mijne handen valle!...

— Wel, riep het manneke tegen, ik zit hier in de schouw! Als ge mij wilt hebben, bind dan maar eene koord rond uw lijf en roeit het ander einde naar hier : ik zal u omhoog trekken tot bij mij!

— Goed, zei de vrouw.

Het manneke trekt met de koord, hangt de vrouw op in de schouw, en vlucht.

En als het wijf niet uit de schouw gehaald is, dan hangt zij er nog!

(*Gehoord te Schelle*). LENAARD LEHEMBRE.

Noordbrabantsche Sagen.

71. (116.) **Een Spokende Hond te Bergeik.**

GEEN spook te Bergeik schijnt in de eerste helft dezer eeuw zoo menigmaal ontmoet te zijn dan dat hetwelk tusschen het dorp en de Broekstraat, ofwel noordwaarts dit gehucht aan het binnenpad, des nachts de voorbijgangers verschrikte. Moeste ik al de gevallen hiervan meedeelen, dan zou ik gewis al te lang zijn. Daarom zal ik maar van eenige spreken.

Eens kwam iemand 's nachts aan de zandkuilen, reeds vele jaren een eikenbosch, en zag daar het spook. Beangstigd keert hij naar Willem Schippers in de Broekstraat, die tegenover deze plaats, op een paar minuten afstands woonde, en verzoekt dezen vriend te willen opstaan en met hem wat mede te gaan. Dit geschiedde. Toen zij nu de gevreesde plaats, zonder het spook te ontmoeten, een goed eind voorbij waren, vervolgde de eerste zijnen weg dorpwaarts en Schippers ging naar huis Maar hoe ontstelde hij korts daarna! Eene gedaante als van eenen hond zweefde over den grond vóór en bezijden hem en verliet hem niet. Wanneer hij zijn huis genaderd was, zag hij het spook over de straat voorbijgaan en terzelfder tijd hoorde hij eene geweldige beweging in de eikenboomen die aan de overzijde der straat staan. Geen mensch zou kunnen vertellen wat duivelsch rumoer daarin al omging.

Schippers die anders altijd gedienstig was om menschen te vergezellen, heeft zulks na dezen nacht, in den donkere, niet meer durven doen.

Goris Hendriks en Francis Daris die zeer veel samen uitgingen om fissen of bunsings te vangen, kwamen op zekeren avond van het Loo, om naar hunne woning weer te keeren. Nabij het van ouds genoemde Kapelleboomke, zag

Goris, die met den helm geboren was, een zeer grooten hond hen te gemoet komen. Goris zei zulks ontsteld aan zijnen makker, doch deze, niet met eenen helm ter wereld gekomen, kon hem niet bespeuren. Dit was gelukkig voor den hond, want Daris had reeds zijn mes uit de scheede getrokken en dreigde hem te steken, Hierom nam de hond eene andere richting, en ging bezijden en daarna achter de beide gezellen. Deze sloegen vervolgens het kerkpad en de hond de gewone straat in. Hij had eenen steert, een gansch spookachtig voorkomen en brulde vreeselijk. Dat hoorde Daris maar al te goed.

Arnold van der Meiden deed met eenen buurman 's nachts de wacht en rustte wat tegen den eikenwal, niet verre van de plaats, waar het spook zijnen schuilhoek schijnt te hebben, toen zijn gezel, die naast hem stond, zeide dat hij het zag aankomen. Nu kwam het vlak vóór hen doorgegaan, zoodat zij goed konden onderscheiden, dat het er uitzag als een grijze hond, zonder beenen, die over den grond heenzwierf. Nu gingen zij het nieuwsgierig maar in schrikkelijken angst tot aan de eerste huizen des dorps na, waar het den molenweg insloeg.

G. Aarts en veel andere personen zijn door dit spook een groot eind weegs vergezeld geworden. Niemand heeft het persoonlijk kwaad aangedaan, doch velen een schrikkelijken angst op het lijf gejaagd.

72. (117.) **Een Geest te Eersel.**

EENE jongedochter ontmoette dikwijls, als zij des avonds moest uitgaan, eenen geest, waarover zij zoodanig ontstelde, dat zij langzamerhand vermagerde en verzwakte. Ten einde van deze kwelling verlost te worden, besloot zij het te wagen, hem bij de eerstkomende verschijning te vragen, waarom hij aan heur verscheen. Zij vroeg de schim dan, wat zij verlangde. Deze gaf ten antwoord dat zij haar vader was, voor wie nog drie missen moesten gedaan worden, eer hij in den hemel kon komen. De brave dochter zorgde dat spoedig de verzochte missen gelezen werden, terwijl zij zich weder in hare vorige gezondheid mocht verheugen.

73. (118.) **Verschijning van een overleden Man.**

Omstreeks het jaar 1840 ging de behoeftige R. v. G. heidegewas snijden, om daarvan bezems te binden. Zijne vracht op eenen kruiwagen geladen hebbende en daarmee huiswaarts keerende, rustte hij wat uit in de nabijheid der Zanddreef. Toen hij nu weder zijnen weg wilde vervolgen, zat ongemerkt op zijnen kruiwagen een man, dien hij voor zijnen vader erkende en die eenigen tijd geleden gestorven was. Deze had aan eene verplichting te kort geschoten en gelastte nu den zoon hiervoor eene bedevaart te ondernemen en een brood aan den arme te geven. Aanstonds verdween nu de geest, zonder eenig spoor na te laten.

74. (119.) **Verschijning eener overledene Vrouw te Eersel.**

Toen Arie Jacobs in 't begin dezer eeuw het (sinds verbouwd) huis bewoonde dat nu aan Jacob van Moll behoort en ten Noordoosten van de kerk en het kerkhof te Eersel ligt, had hij eene dienstmeid uit dat dorp, aan wie schier dagelijks, als zij in den vroegen avond de beesten in den stal molk, tot hare groote ontsteltenis, een geest sprakeloos verscheen. Nadat zij den pastoor hiervan onderricht had, gaf deze heur den raad dat zij bij eene volgende verschijning den geest zou vragen, wat hij verlangde. Het spook, hierover aangesproken, antwoordde dat het hare moeder was, en verzocht daarop nog eene mis voor hare ziel te laten lezen. Dit werd natuurlijk beloofd en volbracht. Zoodra de schim der moeder de belofte gehoord had, verdween zij plotseling voor altoos en liet het afdruksel harer hand in die harer dochter geprent. Deze laatste durfde evenwel hare hand niet aan hare moeder toereiken, dan met eenen doek omwonden, door denwelken nochtans het merk der spookhand was gedrongen. Op verzoek der meid en der huisgenooten, had de pastoor zich vóór den tijd dat de geest gewoonlijk verscheen, in het huis van Jacobs begeven, zoodat hij er tijdens de laatste verschijning tegenwoordig is geweest. Ook zou

het op zijnen raad geweest zijn dat de verschrikte meid hare hand met eenen doek omwond.

75. (120.) De Geest van eenen Pastoor.

AAN eene godvreezende vrouw op het gehucht Loveren, anderen zeggen Braambosch, onder Westerhoven, verscheen een pastoor dezer parochie, die toen nog niet lang overleden was, en verzocht haar te willen zorg dragen, dat spoedig een goed werk voor hem verricht werd, hetgeen hij haar noemde, dan ware hij zalig en zij gelukkig. En toen de geest dat gezeid had, was hij verdwenen.

Onder de ouderlingen van dit dorp zijn er veel die aan die verschijning geloof hechten : sommige beweren dien pastoor gekend te hebben, alsook de vrouw, aan wie hij het werk opdroeg, dat hij nog te kort kwam om de eeuwige zaligheid te kunnen genieten.

('t Vervolgt). P. N. PANKEN.

Boekbespreking.

Verzameling van Westvlaamsche Vertelsels, Spreekwoorden, enz.

Amaat Joos, de zoo gunstig gekende schrijver, wiens vierde vertelselboek nog niet lang geleden het licht zag, heeft in de voorrede van het eerste deel zijner *Vertelsels voor het Vlaamsche volk,* op eene meesterlijke wijze aangetoond hoe men vertellen moet. Met hem gelooven wij, dat men met vlijt en volharding die kunst — want goed vertellen is eene kunst — kan aanleeren; anderen is zij als aangeboren.

Een dier bevoorrechten is de Hr A. J. Witteryck, van Brugge, en spreidt hij zijne kunst als verteller al niet ten toon voor enkelen, die aan zijne lipgen zouden hangen, hij doet meer en beter, hij zendt zijne vertelsels de wereld in, tot genoegen van velen die, zooals wij hopen, dat hij het lezend publiek nog dikwijls op een degelijken vertelselboek vergasten zal.

Zoo gaf hij, in 1889, zijn :

Recueil de contes populaires, de coutumes religieuses et de superstitions, par J. A. Witteryck, verschenen in de *Annales de la société d'émulation de Bruges.* (1) Die boek, waarvan de tekst in 't Vlaamsch is, bevat onder drij hoofdingen 35 volksvertelsels, een aantal christelijke en andere gebruiken en oude gebeden, en eindelijk 194 aanteekeningen over bijgeloof, enz.

Zooals men ziet, biedt het werk rijke stof, niet alleen voor den beoefenaar der volkskunde, maar ook voor elken lezer, die zich met genoegen de aangename stonden herinnert, die hij in zijne jeugd bij het hooren vertellen gesleten heeft.

Geen wonder dan ook dat de boek sinds lang uitgeput, en eene bibliographische zeldzaamheid geworden is.

Het tweede werk van den schrijver, in de hoogergemelde *Annalen* opgenomen, draagt voor titel :

Verzameling van Westvlaamsche volksspreuken, bijeengebracht en verklaard door A. J. Witteryck, (2) en bevat minstens een paar duizend volksspreuken en spreekwoorden, vergezeld van de beteekenis die zij in den mond des volks hebben.

Hoe aanzienlijk die verzameling ook zij, toch kondigt de overmoeibare zanter reeds een tweede deel aan, dat, wij hebben er de overtuiging van, niet voor het eerste zal moeten onderdoen.

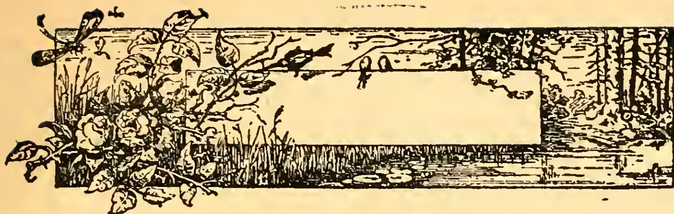
Wij hebben reeds gezegd dat de *Recueil de contes populaires,* enz. uitgeput is. Dat heeft den schrijver aangezet een nieuw bundeltje te laten verschijnen van : *Oude Westvlaamsche volksverhalen bijeenverzameld en uitgegeven door A. J. Witteryck-Delplace.* (3)

Het boekske bevat eenen keus van 13 vertelsels, gekozen tusschen de 35 van den *Recueil*, en zal elken lezer, die het groote werk missen moet, stellig aangenaam zijn.

De schrijver schenke ons nog dikwijls dergelijke werken, die eene goede aanwinst zijn voor de volkskunde.

J. B. Vervliet.

(1) Boekdeel in gr. 8° van 308 bladz. Prijs fr. 5. — Uitgeput.
(2) Boekdeel in gr. 8° van 102 bladz. Prijs 1 fr. — Eveneens uitgeput.
(3) Boekdeel in kl. 8° van 80 bladz. Prijs 0,50 fr. — Bijna uitgeput.

Inhoud van Tijdschriften.

Volk en Taal, V, Nr 4. — Allerheiligen. — Allerzielen (T. van Heuverswyn). — Bijdrage tot den Nederl. taalschat (A. van Heuverswyn). — Vertelsels (R. S.). — Kaartspelen (F. van Cauwenberghe). — Fransche tijd te Oudenaarde (K. van Caeneghem). — Dietsche belangen.

Het Belfort, VII, Nrs 9-10. — Het inzicht in de kunst (S. Daems). — Vondel's Pascha (L Scharpé). — De baard van mijn buurman (Hidalla). — F. W. Weber's «Goliath» (E. de Lepeleer). — De beelden in onze kerken (G. van den Gheyn). — Driejaarlijksche tentoonstelling van schoone kunsten in het Casino te Gent (K M. J. Lybaert). — Het Landjuweel (Hermas en G. van den Gheyn). — Latijnsche uitspraak (J. Bols). — Driemaandelijksch overzicht (S. P). — Algemeene vergadering van het Davidsfonds (Dr H. C.). — Mater dolorosa (J. de Ras). — Het huisje aan de beek (S. Overmeer). — Mathias de Vries (H Meert). — Boekennieuws en Kronijk.

Dietsche Warande, V, Nr 5. — Dr H. J. A. M. Schaepman als dichter (F. B. Metz). — Liefderozen. Uit de legende der zoete Heilige Elisabeth (M. E. Belpaire). — Brieven van Constantijn Huyghens aan Dorothea van Dorp (Dr J. A. Worp). — Het geheim der verloving. Lina van Berlepsch naverteld. — Over Albert Dürer, K. Müller, enz. (L. Kaufmann). — De Japansche Bouwkunst (A. C. Croiset van der Kop). — Jacinto Verdaguer (P. de Mont). — G. Fr. Schmidt (A. Th.). — Het stadhuis van Zout-Leeuw (P. V. Bets). — Kunst en Godsdienst (E Baes). — Boekenkennis (Alb. Th., Dr A. Dupont). — Inhoud van tijdschriften. — Omroeper.

Verslagen en Mededeelingen der K. Vl. Academie voor Taal- en Letterk., II, Nr 3. — Driejaarlijksche prijskamp der Nederlandsche tooneelletterkunde (1889-1891) Verslag door Dr P. Alberdingk Thijm. — Over het ontwerp van uitgave der Keure van Hazebroek (E. Grilliard). — De Geschiedenis beschouwd als de beste leerschool voor vorsten en volken (J. Micheels). — Prudens van Duyse. Feestzang (E. Hiel) — Vondel en de Catalaansche dichtkunst (J. W. Brouwers). — Bibliographische aanteekening (P. Génard). — Toespraak (J. Micheels). — Mededeeling over het Antwerpsch Landjuweel (P. Génard).

Biekorf, III, Nr 17. — De Leebrugge te Brugge (A. Verwaetermeulen). — Volkszeg over dorp en stêe (G. Gezelle). — Heilig Aanschijn (A. J. M. Janssens). — Epostrakismos. — Mingelmaren.

Jong Brabant, I, Nr 11. — Het Landjuweel van Antwerpen. — Alles is komedie! — Het gebied der Nederlandsche taal in Frankrijk. — De dronken organist. — Korte oogslag over de Nederlandsche letterkunde. — Belgen en Franschen. — Anneessens en zijn tijdvak. — Hier en elders. — De arbeid (K. Quaedvlieg).

De Student, XII, Nr 6. — De Toekomst. — Het gestorven kindje. — Losse

gedachten. — Ierland. — Fijn gevonden. — Historie van Klosken. — Uit Isaïas van Pater G. Jonckbloet, S. J. — Antwoord. — Hoe men het latijn niet mag uitspreken. — Aan K. Rogier, verbasteraar van Vlaanderen. — Kinderliefde. — Algemeene vergadering van het Davidsfonds. — Prijsdeelingen. — Verslag over het Kath Vlaamsch Studentenverbond. — Mengelingen.

Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles, VI, Nrs 3-4. — Les stalles de l'abbaye d'Averbode (C. Goffaer's). — Le testament en vers de Jacques Cannaert, chanoine de l'église de Ste Gudula à Bruxelles au XVIe siècle, suivi d'une note sur Jean-François Cannaert, auteur dramatique du XVIIIe siècle (J. Th. de Raadt). — Excursion de la société d'Archéol. de Bruxelles à Alost (G. Cumont). — Essai sur la liberté, de la presse en Belgique durant la domination française. 1792-1814 (P. Verhaegen). — Toile peinte égyptienne de l'époque ptolémaïque (G. Hagemans). — Notes sur quelques artistes bruxellois peintres-orfèvres, brodeurs, tailleurs d'images, facteurs d'orgues, organistes, architectes (J. Th. de Raadt). — Proces verbaux des séances.

Revue des Traditions populaires. VII, Nrs 8-9. — Les femmes et les Trad. pop. (P. Sébillot). — La section des Trad. pop. à l'exposition des Arts de la femme (P. S.). — Chansons de marins (Ch. Lecoq). — Chansons de vignerons (Mme A. Beau & J. Tiersot). — Les Pourquoi. LIX-LXXIX (E. Binder). — Les rites de la construction. IX (P. Salmon). — Les mines et les mineurs. XIX (R. Basset). — Légendes danoises (F. de Zepelin). — Les empreintes merveilleuses. III-VIII (R. Basset). — Devinettes pop. roumaines (A. Gorovei). — Les joux de l'enfance ; la formulette de l'escargot (A Certeux). — Les incidents des contes de la Hte-Bretagne (P. Sébillot). — Le mât béni. II (L. Bonnemère). — Folk-lore comparé. III (M. de Zmigrodzki). — La légende de Didon. VI-IV (R. Bayon) — I (*suite*). La peau coupée en lanières (R. Basset). — Légendes mythologiques lataviennes. XV-XVII. Notes sur la mythologie des Lataviens (H. Z. Wissendorff). — Trad. et superst. des ponts et chaussées. I (F. Marquer). — Les villes englouties. LXXIII-LXXXVII (P. Sébillot, Morel-Retz, L. Morins, Th. Volkov., R. Basset) — La mort en voyage (P M. Lavenot). — Les fées chrétiennes (R. M.). — Bibliographie. — Nombreuses illustrations.

Am Ur-Quell, III, Nr 8. — Alamanische Segen (K. v. Amira). — « Dê suchten brêken » in Mecklenburg (Dr O. Gloede). — Totenfetische bei den Polen (B W. Schiffer). — Königtum und Göttlichkeit (Dr J. v. Held). — Tiere im Glauben der Aelpler (Dr L. Freytag). — Ostpreusischer Alltagglaube und Brauch (H. Frischbier). — Volkmedizin (H. Theen u. Hagen). — Bienenzauber aus dem Hansjochenwinkel (Meyer). — gchimpfwörter (H Theen). — Ein Volklied in studentenlied (Dr L. Fränkel). — Volklieder der siebenbürgischen Sachsen (H v. Wlislocki). — Katzensporn (Krauss). — Spukgeister (K. E. Haase). — Bastlösereime (O. Schell). — Kleine Mitteilungen.

Nr 9. — Die Milchverwandtschaft im alten Aegypten (A. Wiedemann). — Das Blut im magyarischen Volkglauben (A. F. Dörfler). — Totenfetische bei den Polen (B. W. Schiffer). — Tiere im Glauben der Aelpler (Dr L. Freytag). — Serbischer Zauber und Brauch Kinder halber (F. S Krauss). — Spukgeister (K. Knauthe). — Kleine Mitteilungen. — Nachruf für Reinhold Köhler.

The Folk-Lorist. *Journal of the Chicago Folk-Lore Society. Editor : Fletcher S. Bassett, Lieut. U. S. N. — Chicago. Vol.* 1. July, 1892 No 1.

Introductory. — Proceedings of the Society. — Gleanings in Mexican Folk-Lore (L. H. Aymé). — The Story of the Ghost-Dance (G. Swords). — Indian Ghost-Dance Songs (By native Indians). — Canktewin, the Ill-fated Woman (J. La Framboise). — Incident of Indian Life (Mrs. E. R. Young). — An Indian Death Chant (Mrs. H. W. Hryes). — Shadowy Memories of Negro Lore (E. A. Barron). — Negro Folk-Song). — Illinois Folk-Lore (H. M. Wheeler). — The Evil Eye (E. G. Hirsch). — Miscellany.

ONS VOLKSLEVEN.

TIJDSCHRIFT

voor Taal, Volks- en Oudheidkunde.

« Er is nog een rijke oogst op het veld der gewestspraken voorhanden; veel volksuitdrukkingen dreigen te verdwijnen die om hunne juistheid, schilderachtigheid of oudheid verdienen in de schrifttaal opgenomen en bewaard te blijven. »

ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE, *Wedstrijd 1874*.

« De studie der folklore heeft voor doel ons volk in zijne eigenaardige zeden en gewoonten, in zijn innig geloof en karakter te leeren kennen, in één woord, *het volk zooals het is*. »

Vraagboek voor Vlaamsche volkskunde.

◆ VIERDE JAAR. ◆ TWELFDE AFL. ◆

Vergelijkingen.

De « Warwou » en de Vrouw.

(DEENSCHE SAGE).

EEN man, « warwou » (weerwolf) van zijne kindsheid af, verliet eens, in een rijtuig, met zijne vrouw zeer laat eene bruiloft. Onderwege wierd hij gewaar dat de oogenblik naderde, waarop hij in weerwolf zou veranderen. Hij stapte het rijtuig uit en, den teugel aan zijne vrouw gevende, zeide hij haar :

« Indien gij iemand tegenkomt, verdedig*t* u met uwen voorschoot. »

Na die woorden gesproken te hebben, verliet hij heur. Maar eenige stonden nadien, wierd de vrouw door eenen weerwolf aangerand. Zij sloeg er op met haren voorschoot, gelijk haar man het heur bevolen had. De weerwolf, in den voorschoot bijtende, scheurde er een stuk uit en vluchtte er mede weg. Eenige oogenblikken later keerde de man terug, houdende in den mond een stuk van den voorschoot. Als de vrouw dat zag, riep zij vol schrik :

« Heere! gij zijt dus een weerwolf! »

— « Dank, dank, vrouw, » antwoordde hij, « *uwe woorden hebben mij verlost;* » en sedert dien tijd overkwam hem die ziekte nooit meer. (1)

*
* *

Vergelijkt die sage met N^rs^ 47 en 48 van « Noordbrabantsche Sagen » (*Ons Volksleven,* 3e jaar, bldz. 151-152) en met de Kempische sage *De Verloofde van den Weerwolf* (« Ons Volksleven, » 2e jaar, bldz. 101.)

In de hierboven meegedeelde Deensche sage, verlost de vrouw haren man, door hem weerwolf te noemen; in de Kempische sage integendeel, wordt de jonkman door den onvoorzichtigen kreet van zijne beminde veroordeeld, om nog acht jaar weerwolf te zijn. Toen de jongedochter de flarden van haren zakdoek tusschen zijne tanden zag zitten, kon zij zich niet bedwingen en riep vol schrik. « Weerwolf! weerwolf! » — « Eilaas! eilaas! » zuchtte de jongeling, « wat hebt gij gezeid!.. 't Was heden mijn laatste dag, *en nu moet ik weer, voor acht jaar, mijne martelie herbeginnen!* »

De Vos en de Patrijs.

(ALBANEESCH SPROOKSKEN.)

De vos zei tot de patrijs : « O patrijs! wat zijt ge toch een schoon ding! maar waneer ge met gesloten oogen zingt, schijnt ge mij wel eens zoo schoon! » De patrijs deed de oogen toe, en begon met gesloten oogen te zingen. De vos greep haar aanstonds en zeide : « Och! ik bedroog u! » De partrijs zei tot hem : « Gij bedroogt mij inderdaad, maar zonder den naam van God te zeggen, kunt ge me toch niet opeten. » De vos sperde den muil open om den naam Gods uit te spreken, maar de patrijs ontvluchtte en zei tot den vos : « Ik ook, ik bedroog u. » (2)

*
* *

Te vergelijken met het Kempisch sprooksken *De Vos en de Haan,* meegedeeld in den 2n jaargang van « Ons Volksleven » bldz. 125-126.

(1) *Revue des Traditions populaires,* t. VII. p. 589.
(2) *Zeitschrift für Volkskunde,* IV. Band, S. 300.

De Kerk van Vezon.

(Waalsch spotzegsel.)

De inwoners van Vezon (in 't Doorniksche) wilden eens met den bal spelen. Zij bemerkten dat de plaats te smal was. Wat gedaan? Een hunner « die op het punt geweest was voor advokaat te studeeren, » stelde voor de kerk achteruit te duwen.

Die voorstel wierd aangenomen, en men besloot dat 's Zondags daarop, na de mis, alleman de hand aan 't werk zou slaan.

Op den bepaalden dag kwamen al de inwoners van Vezon op de plaats bijeen. Iedereen trok zijnen jas uit en, om den afstand te meten, legde men al die kleedingstukken op 'nen hoop, juist op 10 meters afstand van den kerkmuur. Vervolgens begonnen ze tegen de kerk te dringen en te stooten, zooveel ze maar konden.

Rond den noen hielden zij op, om wat uit te rusten, en zagen, tot hunne groote blijdschap, dat het onnoodig was nog voort te werken : de kerk was twee meters achteruitgeschoven.

De waarheid is dat een Doorniker, die daar voorbijkwam, de kleederen opgenomen en ze twee meters achteruit gelegd had. (1)

Hoe men eene Kerk vergroot.

(Duitsch spotzegsel.)

De inwoners van het Pruisisch dorp Dahnen, niet verre van de Luxemburgsche grens, zouden geerne hunne kerk vergroot hebben. Op zekeren dag sloten zij zich alle gelijk in de kerk op en begonnen tegen de muren te stooten en te duwen, om ze achteruit te dringen. Buiten de kerk hadden zij lakens uitgespreid en daar droge erwten op gelegd, opdat de muren gemakkelijk zouden voortrollen. Terwijl zij aan 't stooten waren, kwam er een dief, die stillekens de lakens opvouwde, en alles meenam. Toen nu de inwoners, na twee uren werkens, uit de kerk kwamen, zagen zij, dat ze de

(1) *Revue des Traditions populaires,* t. V, p. 173.

muren zoowel achteruitgedrongen hadden, dat de lakens er door bedekt waren. Sedert dien zijn zij tevreden met hunne kerk. (1)

De Boeren van Oolen stooten hunne kerk voort.

(Kempisch spotzegsel.)

De kerk van Oolen stond op eene slechte plaats, en men wou ze, kost wat kost, verzetten. Al de *boeren* (2) komen bijeen en beginnen aan de kerk te stooten. De koster had zijnen jas uitgeschoten en hem vóór de kerk gelegd, om te zien welken voortgang men deed. Er komt een bedelaar voorbij, die den jas opneemt en er mee gaat loopen. Toen de koster terug ging zien, vond hij zijn kleedingstuk niet meer, en hij aan 't roepen : « Hoû vast, mannen. Wij gaan goed vooruit, want mijne jas zit al onder de kerk ! » (3)

* *
*

Kerken en andere gebouwen verschuiven, met grondvesten en al, is voorwaar geen klein kunststuk, en moet al vrij zoo lastig zijn als met de handen aan de maan te reiken. Het feit is nochtans historiek (?). Iets van dien aard moet in Holland voorgevallen zijn — als men ten minste den gedenksteen gelooven mag, die deze merkweerdige gebeurtenis vereeuwigt — met dit verschil, dat men bedoeld stadhuis niet achteruitduwde, gelijk de inwoners van Vezon, Dahnen en Oolen het met hunne kerk deden, maar het van plaats draaide, bij middel van vijzen of vijzels.

In hun *Boek der Opschriften,* op bldz. 33 en 34, verhalen van Lennep en ter Gouw dien verbazenden *tour de force* op de volgende wijze :

« Aan 't Stadhuis van Purmerend leest men een opschrift, dat een zeer merkwaardig feit herinnert. Dit Stadhuis was in 1591 gebouwd, maar stond wat te dicht bij de kerk, en veertig jaren later vond men dat de markt te klein was. « We moesten dat Stadhuis een voet of wat achteruit kunnen schuiven, hadden de Purmerenders al dikwijls gezegd, en werkelijk besloot de Regeering in 1633 dat eens te probeeren. Men ging met macht van vijzels aan 't werk, en — 't lukte werkelijk : 't Stadhuis liet zich « door vijzel kracht eenige voeten

(1) *La Tradition*, t. VI, p. 170.
(2) Spotnaam der Oolenaars.
(3) *Ons Volksleven,* II, bl. 54.

achteruit zetten. » Zoo'n kunststuk verdiende wel in een opschrift vereeuwigd te worden. Er werd een steen in de voorpui geplaatst met dit rijm :

Anno 1591 *is dit Stadhuis geset,*
En, door aenwas van nering, hier wel op let,
1633, *tot vergroting van de marct met macht*
En de vijselaerstkonst alhier gebracht.

Toen, in 1846, het Stadhuis verbouwd werd, is aan dien steen een andere plaats gegeven. Hij staat in den zijmuur aan den kant van de Kippenmarkt. »

Een zoodanig kunststuk wierd insgelijks te Amsterdam verricht :

« 't Verdient opmerking, dat in 't zelfde jaar iets dergelijks te Amsterdam heeft plaats gehad, hoewel met een gebouw van minder grootte. 't Was toen de Doelenstraat werd aangelegd. Aan de oostzijde van den ouden toren *Swycht Utrecht* was vroeger een gebouw gezet, dat « geen rechte strekkinge met deze nieuwe begrepen straet kon hebben, » en ook dit werd « door de konst van vijzelen op zijn behoorlijke maat verzet en gedraayt. »

Mogelijk was het deze welgelukte proeve te Amsterdam, die aanleiding gaf, om 't zelfde te Purmerend met een zooveel zwaarder gebouw ook eens te beproeven. Maar hoe men 't bij dit verzetten en verdraaien met de fundementpalen maakte, en of deze ook meegingen, hebben wij niet gelezen, en laten het ter beoordeeling van bouwkundigen. »

Jozef Cornelissen.

De Klokken. (1)

III.

Klokinschriften.

De klok in het belfort van Gent, Roeland, in 't jaar 1315 gegoten, draagt het volgende inschrift :

Meester Jan van Roosbeke, clocmeester
Ick heete Roelant
Als men my slaet dan ist brandt
Als men my luyt ist storm in Vlaenderlandt.

Op de klok van Spycker (Fransch Vlaanderen) leest men :

Gegoten is dese klocke goet van toone,
Hydoone ;
Te eeren tsinte Lenaert patrone
Schoone

(1) Z. « Ons Volksleven », III, bldz. 110, en IV, bldz. 4.

Van Spycker, tot een memorie bequame
Lienaert
Is dese cloecken excellente naeme
Int jaer
Achten ennegetich duyst ende vyf hondert.
Men salse luyden *als blixemt oft dondert.*

Op eene oude klok te Kruishoutem :

Alzo verre als men my hoort, vrienden vercoren,
Heeft *de duivel* zijn macht verloren.
Maria zo heilich Gods moeder ter eeren,
Als ik lude wilt u ter kercken keeren.

Op eene oude klok te Harelbeke :

« Deum laudo, populum congrego, *pestem fugo,* defunctum ploro, Maria vocor.

Me fecit Jan van Hôboken, anno Dni 1444. »

Op veel oude klokken in Vlaanderen vindt men dit opschrift : *pestem fugo,* ik verwijder de pest.

Op de klok van Sint-Denijs te Luik :

« 1283 était (l'année) que me fondirent les 2 Jean. Je m'appelle Marie. Je suis sacrée et bénie. Alors qu'on me sonnera, *la tempête partira.* »

IV.

De Klokken die vanzelf luiden.

GEESTELIJKE LEGENDEN.

1. Naar de kerk van St. Severijn te Luik, die thans afgebroken is, bracht men eens een beeldje der H. Maagd over, hetwelk men in eene torenkamer plaatste. Dat gebeurde eenige dagen vóór O. L. Vrouw Bezoeking. Op den dag dezer feest hoorde men eensklaps, dat *de klokken luidden, zonder eenige menschelijke hulp,* en men zag het beeld omringd van brandende keersen en groene takken.

2. *De klokken van Deventer luidden vanzelf,* alsof eene bovennatuurlijke hand ze bewoog, bij de dood van Jan van Ruusbroec, prior van Groenendaal.

3. De H. Rolande wordt vereerd te Gerpinnes (Henegouw). Men zegt dat, bij de dood dezer heilige, de klokken vanzelf

begonnen te luiden. (A. HOCK. *Croyanees et Remèdes pop. au pays de Liège*).

4. Te Florenville (Luxemburg) zegt men : Waneer onder de dooden die op 't kerkhof begraven liggen, een heilige is, dan komt deze alle honderd jaren terug, op den verjaardag zijner dood. *Alsdan beginnen de klokken vanzelf zonder eenige menschelijke hulp te luiden.* (*Gehoord ter plaatse*).

V.

Legenden.

1. Alle avonden, na den Angelus, klept de klok der kerk van Krombeke 72 maal, ter gedachtenis van het volgende : In de middeleeuwen was daar eens een ridder, die gedurende drij maal 24 uren verdoolde, zonder eenen enkelen mensch te ontmoeten. Toen hoorde hij de klok van Krombeke en kon daardoor zijnen weg terugvinden. Men zegt dat hij uit dankbaarheid aan de kerk eene bezetting schonk.

2. Volgens eene oude overlevering geraakte eens een begoed man, in het midden van den nacht, te Nil-St.Vincent verdoold. Hij beloofde dat hij, zoo hij zijnen weg mocht terugvinden, op Goeden-Vrijdag aan iederen inwoner van het dorp waar hij zich zou bevinden, een wit tarwebrood zou laten eten, alsook aan al de inwoners van het dichtstbij gelegen dorp. Men voegt er bij dat hij zijnen weg erkende, door het gelui van de klok eener naburige kerk, en dat sedert dien de klok geluid wordt, ter gedachtenis van dien voorval. Dat gelui heet men *over den verlorene luiden*. (TARLIER ET WAUTERS. *Hist. des communes belges*).

3. In 610 kende men zoo weinig het gebruik der klokken, dat de soldaten van Hlother, die de stad Sens belegerden, het beleg opbraken en in allerijl op de vlucht gingen bij het hooren van den klank der klokken, die Lupus, bisschop van Orleans, deed luiden.

(*'t Vervolgt*) ALFRIED HAROU.

Raadsels.

84. Langer als de toren,
Krommer als een horen,
Klaarder als wijn:
Die het raadt zal koning zijn.
(*Eene beek.*)

85. Anneke de Wit
Hoe langer dat ze zit,
Hoe korter dat ze wi(e)rd.
(*Eene keers.*)

86. Het eet en drinkt
En toch en leeft het niet.
(*De lamp.*)

87. Daar zat een wijfken in den kant,
Zij had een fleschken in heur hand;
Zij kost er niet uit drinken,
Of ze moest er een hol in klinken.
(*Een ei.*)

88. De ongeborene riep
En de geborene sliep;
De geborene is opgestaan,
Hij heeft het vel van 'nen doode
[aangedaan,
En is er mee naar den ongebo-
[rene gegaan.
(*De klok luidt, de mensch staat op, trekt zijne schoenen aan en gaat (ter kerke.*

89. 't Komt in huis en 't spreekt niet,
't Gaat op den hang en 't breekt niet,
't Komt aan tafel en het eet niet.
(*De zonneschijn.*)

90. Onderwege Di(e)st
Lag een houten kist,
Met vier beenen
En geen teenen.
(*Eene okkernoot.*)

91. Vier en twintig heeren
Die het land omkeeren,
Ze drinken bier noch wijn,
Raadt wat voor heeren dat dit zijn.
(*De egge.*)

92. Daar stond een manneken in
['t hout
En het sprak zoo stout,
Dat niemand het dierf antwoorden.
(*De predikant.*)

93. Ik klopte op een witte deur,
Daar kwam een gele pater veur.
(*Een ei.*)

94. Ik kwam daar in een bosch gegaan,
Ik zag een zwarte juffrouw staan;
Ik meende ze te pakken,
Maar ze beet in mijn hakken.
(*Eene braam- of doornbees.*)

95. Hoog omhoog,
Krom geboog(d),
Van God geschapen;
Niemand kan der aan geraken,
Of hij moet in Jezukes armen
[slapen.
(*De regenboog.*)

96. Een groen kazakske
Een houten kaske,
Vier beenen
En geen teenen.
(*Eene okkernoot.*)

97. Ik kom altijd onverwacht,
Zoo bij dage als bij nacht,
Ik sterf zoohaast ik ben geboren,
En die mij volgt laat hem gewel-
[dig hooren.
(*De bliksem.*)

(*'t Vervolgt.*) Verzameld te *Hingene* door J. J.

Noordbrabantsche Sagen.

76. (121.) **Het onbevreesde Spook.**

JAN-MICHIEL Betz (Bits genoemd), kleermaker te Bergeik, een geboren Duitscher en een braaf man, was ten jare 1827 op het Loo aan het werk en bleef in dit huis tot omtrent middernacht al pratende den tijd doorbrengen. Met het oog op het late uur bood men hem aan, dààr te overnachten, maar hij besloot evenwel naar zijne woonplaats in het dorp terug te keeren. In den molenakker gekomen, wordt hem dit belet door een monster of vreeselijk spook, hetwelk hij langen tijd met zijnen stok poogt te verwijderen, en nadat hij zag dat hem zulks niet gelukken mocht, keert hij als buiten zich zelven van angst naar het Loo terug en maakt nu volgeerne van de hem aangeboden gunst gebruik om in dit huis te overnachten.

Vooraleer Betz buiten de huizen van het Loo was, hoorde hij boven zijn hoofd een helder gefluit en korts daarna ook menschen zonder ze te zien. Op den molenweg ontwaart hij eenen geest of een spook, hetwelk altoos vóór hem zweefde zonder den grond te raken. Ging Betz over den akker, dan had hij het spook eveneens vóór hem. Wat Betz ook ontmoet moge hebben, dat is zeker, dat hij na dit geval eene ongesteldheid onderstond die aan zinneloosheid grensde.

77. (122.) **Een Man door eenen Geest den baard geschoren.**

AL lang geleden trad op een laten avond of nacht een persoon, zoo bleek en mager als een geest, zeker huis te Zeelst binnen. Hij haalde zeep, water en een scheermes te voorschijn, zette eenen stoel gereed en gaf teeken aan eenen man die in dat vertrek te bed lag, zich daarop te plaatsen om geschoren te worden. De man, zeer onthutst en bevreesd, durfde zulks niet doen; de geest wenkte hem andermaal, doch de man bleef nog te bed. Toen duidde de geest wat ernstiger den bangen man aan, zijn verlangen te voldoen. De man, niet langer durvende aarzelen, stond op en nam

plaats op den gereedstaanden stoel, waarna de geest hem op eene gewone wijze den baard schoor. Bij deze handeling huiverde de man ontzettend : de handen van den gedienstigen barbier drukten ijskoud op zijn aangezicht. Nadat de geest zijn scheergereedschap bij zich gestoken had, verdween hij. De geschorene had na dien tijd nooit baard meer; ook verloor hij spoedig zijn hoofdhaar en kreeg geen ander weder.

78. (123.) **Vluchtende Verschrikkers.**

In het begin dezer eeuw, toen de « spinningen » nog in vollen gang waren, hadden eens zeven jongelingen te Lommel onderling afgesproken, om de jongedochters te verschrikken, die van dit winteravondgezelschap zouden huiswaarts keeren (1). Om hun doel te kunnen bereiken, plaatsten de gemelde jonkmans zich, ieder met een wit hemd over de kleederen getrokken, achter eenen met hout begroeiden wal of eene hooge heg, om de terugkomst der spinsters van het dorp naar het gehucht waar zij woonden, af te wachten. Middelerwijl zagen de schrikaanjagers dat zij in plaats van met zevenen, met achten waren, want Heintje Pek was er, in een kleedsel, aan het hunne gelijk, onfagesproken en geheel onopgemerkt, bij gekomen. Met zijn onverwacht gezelschap weinig op hun gemak, liepen de zeven jonge mannen, onder den indruk van denzelfden schrik, in alle richtingen als eene vlucht eenden na het geweerschot van eenen jager. Zij die anderen wilden vrees aanjagen, werden nu op dezelfde plaats met zoodanigen schrik bevangen, dat zij eenparig besloten zich in het vervolg van dergelijke grappen te onthouden. Waar Joostje gebleven was, wisten ze zoomin te zeggen, als op welke wijze hij bij hen verscheen.

(*'t Vervolgt*). P. N. Panken.

(1) Wie van het oude, doch thans nagenoeg afgeschafte gebruik der vrouwen en vrijsters, ten plantenlande tot spinnen bijeen te komen, meer verlangt te weten, leze o. a. mijne *Volksgewoonten*.

Nieuwskens over Volkskunde.

Bij de toenemende belangstelling waarvan de studie der volkskunde allerwege het voorwerp is, zal het wel niet overbodig zijn nu en dan de pogingen te vermelden, die bij onze Germaansche taalbroeders gedaan worden, om den schat hunner volksoverleveringen te verrijken, en voor vergetelheid te vrijwaren wat nog maar te redden valt.

Zoo zond, ruim anderhalf jaar geleden, eene commissie, gekozen in den schoot des « Vereins für Mecklenbürgische Geschichte und Alterthumskunde » eenen omzendbrief rond, waarin alle belangstellenden verzocht werden het hunne te willen bijdragen tot het bereiken van het doel, nader omschreven in den « Aufruf zu einer Sammlung Mecklenbürgischer Volksüberlieferungen » bij den omzendbrief gevoegd. Ter zelfdertijd werd bericht gegeven dat de Hr Gymnasiallehrer R. Wossidlo, uit Waren, in den loop des jaars eene rondreis zou doen door het Mecklenburgsche, ten einde bij boer en burger, geleerde en ongeleerde, nasporingen te doen tot het volledigen, verbeteren en verduidelijken van de met milde hand geschonken of beloofde mededeelingen.

Toen nu op den 31n December '91 de Hr Wossidlo zijn eerste verslag in 't licht gaf, mocht hij met fierheid op den verkregen uitslag wijzen, en had het « Verein » de zekerheid bekomen dat het beoogde doel ten volle zou bereikt worden.

Niet minder dan 150 plaatsen in Mecklenburg waren op zijne halfjarige reize door den Hr Wossidlo bezocht, en nergens was hij met ledige handen vertrokken. Het vriendelijk onthaal dat hem overal te beurt viel, veeltijds gevolgd van allerbelangrijkste meedeelingen, maakte dat de ieverige navorscher bij zijnen reeds vroeger verzamelden schat van meer dan 1500 aanteekeningen op volkskundig gebied, er nog ruim 2000 kon voegen, zoodat het « Verein » na behoorlijke schifting en bewerking in staat zal zijn een voortreffelijk overzicht in 't licht te zenden van al wat tot de kennis der Mecklenburgsche volkskunde hoort.

Dat wil nu juist niet zeggen dat elk onderdeel der volkskunde in de verkregen verzameling rijk genoeg vertegenwoordigd is om geene verdere opzoekingen noodzakelijk te maken; toch niet;

ook heeft de vereeniging het bijna afgeloopen jaar benuttigd om hare betrekkingen in den lande uit te breiden, en de beweging, door haar begonnen, in 't leven te houden.

De eerste vrucht dier rustelooze werking zal de uitgave zijn van eene verzameling Mecklenburgsche raadsels, bewerkt door den H[r] Wossidlo, die zooals wij gezien hebben, de ziel der gansche onderneming is, en in het vak der volkskunde reeds zijne proeven geleverd heeft. (1)

Boekbespreking.

J. TH. DE RAADT. — **Notes sur quelques anciens Artistes Bruxellois,** peintres, orfèvres, brodeurs, tailleurs d'images. facteurs d'orgues, organistes, architectes. — Bruxelles 1892. (Overdruk in gr. 8° van 12 bladz.).

Die onze oude kerkregisters, broederschapsboeken en andere kerkelijke oorkonden doorsnuffelt, ontdekt daarin niet zelden aanteekeningen, die voor de geschiedenis der kunst van het grootste belang zijn. Immers de kerken waren steeds het toevluchtsoord der kunst in den reinsten en verhevensten zin, de vergaderplaats van alles wat tot verheerlijking van den Schepper door zijn schepsel, op kunstgebied werd voortgebracht.

Schilders en beeldhouwers stelden ons op aanschouwelijke wijze godsdienstige zaken en personen voor; goudsmeden en borduurders sierden onze altaren en alle voorwerpen tot het uitvoeren der heilige geheimen bestemd; orgelmakers en organisten verrijkten onze hoogzalen en vermeerderden door hun prachtig spel den indruk, door de kerkelijke plechtigheden op de geloovigen teweeggebracht; en eindelijk de tempels zelf waar al die heerlijkheid ten toon gespreid, en waar de mensch eenen stap dichter tot God, den oppersten Kunstenaar gevoerd wordt, zijn

(1) Zoo gaf hij onder ander in 't licht :

Volksthümliches aus Mecklenburg. 1[es] Heft Beiträge zum Thier- und Pflanzenbuch. Thiergespräche, Räthsel, Legenden und Redensarten, aus dem Volksmunde gesammelt. Rostock, 1889.

Imperativische Wortbildungen im Niederdeutschen. 1[r] Teil. Leipzig, 1890.

wij aan onze geniale bouwmeesters verschuldigd.

Het was dus een voortreffelijk gedacht van den schrijver, wiens werklust en geleerdheid wij reeds op velerlei gebied leerden waardeeren, de aanteekeningen over de Brusselsche kunstenaars voorkomende in de handvesten der St-Gudulakerk, te Brussel, af te schrijven en te doen drukken.

Veel is er reeds ten nutte onzer kunstgeschiedenis aan 't licht gebracht; toch blijft er nog menig punt in 't duister en menige kunstenaar, die beter verdiende, onbekend.

Bijdragen als die van den Hr de Raadt zijn alleszins geschikt, om die gapingen allengs aan te vullen. Moge hij nog vele navolgers vinden. J. B. Vervliet.

Inhoud van Tijdschriften.

Revue des Traditions populaires, VII, Nr 10. — Folk-lore tonkinois. I. La naissance. L'enfance (G. Dumoutier). — Chanson normande (J. Tiersot). — Légendes danoises XIV-XXXII (F. de Zepelin et Vte de Colleville) — Parallèles (R. Basset). — Médecine superstitieuse (P. Aubry) — La fraternisation par le sang. XXXI-L. (R. Basset). — Miettes de folk-lore parisien. XXII. (P. d'Anglemont). — Les crustacés. *Suite* (P. Sébillot).— Pourquoi la Méduse n'est qu'une gelée gluante (J. Destrée) — Poésies sur des thêmes pop. XXIII. (A. Le Braz). — Les Ordalies. *Suite* (R. Basset). — Coutumes scolaires. V. (L. de la Sicotière). — Les eaux thermales et minérales (A. Certeux). — Un branle des montagnes du Lyonnais (A. Vingtrinier). — Congrès et conférences : Congrès de Chicago (P. S.). — Les charivaris (L. Desaivre). — Bibliographie. — Notes et enquêtes.

La Tradition, VI, Nrs 6-7-8. — Le coup du marteau (A. E. Crawley). — Les feux de la Saint-Jean. I. (P. Ristelhuber). — Le roseau de Saint-Cannat (Béranger-Féraud). — Folk-lore de la mer. I. (G. Roullet). —Anciens Noëls. I. (H. Carnoy). — Les proverbes de Jacob Cats (E. Ozenfant) — Chansons du Quercy (F. de Beaurepaire). — Superstitions arabes. I. (R. Stiébel). — Coutumes de mi-caréme (L. de la Sicotière). — Folklore polonais. VI. (M. de Zmigrodzki). — Vieilles chansons. I. Vte de Colleville) — Devinations par les livres sacrés (C. de Warloy).— Le carnaval (H. Carnoy).— Contes picards. I (A. Ledieu). — Le folklore de Constantinople. II (J. Nicolaïdes). — Uriël (C. Lancelui). — Monthléry (A. Nicot). — Bibliographie (V. Henry).

Zeitschrift für Volkskunde, IV, Nrs 9-10. — Aktenstücke zur deutschen Sagenforschung (Pröhle). — Zum Johannisfest. Bräuche, Meinungen und Sagen aus Nieder-Oesterreich (P.W. Leeb). — Das Fest St-Johannis des Täufers in Klein-Russland (Boris). — Vorabend und Tag St-Johannis des Täufers (E. Veckenstedt) — Albanesische Märchen und Schwänke (J. U. Jarnik). — Sagen und Schwänke aus der Provinz Pommern (Archut). — Volkslieder aus Liegnitz und Umgebung (F. Sommer). — Aus der italienischen Spruchweisheit. Parömiologische Skizzen (L. Freund) — Der Aberglaube (Nottrott).— Bücherbesprechungen.

INHOUD

Taalkunde.

Volkskunde.

Geschiedenis en Oudheidkunde.

BOEKBESPREKINGEN.

INDIANA UNIVERSITY LIBRARIES
INDIANENSIS UNIVERSITATIS SIGILLUM
MDCCCXX
LUX
ET VERITAS

3 0000 108 623 970